

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. L.7.35

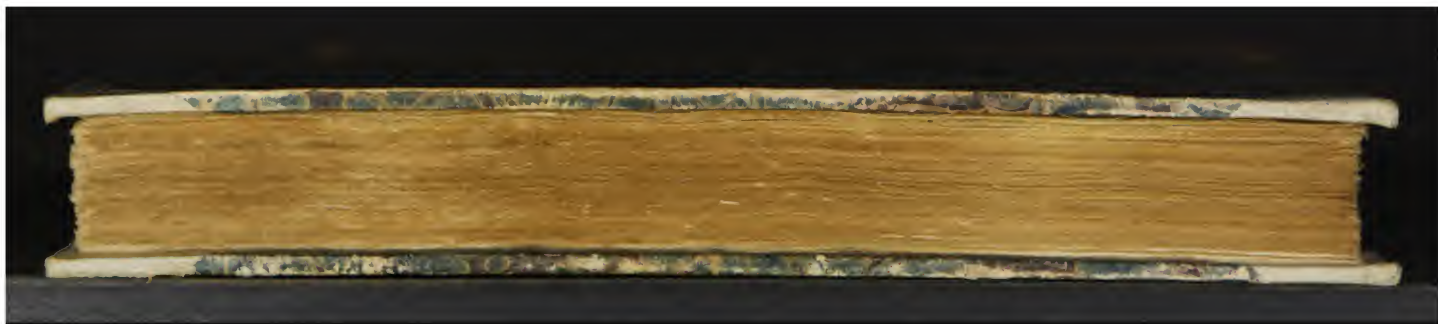

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. L.7.35

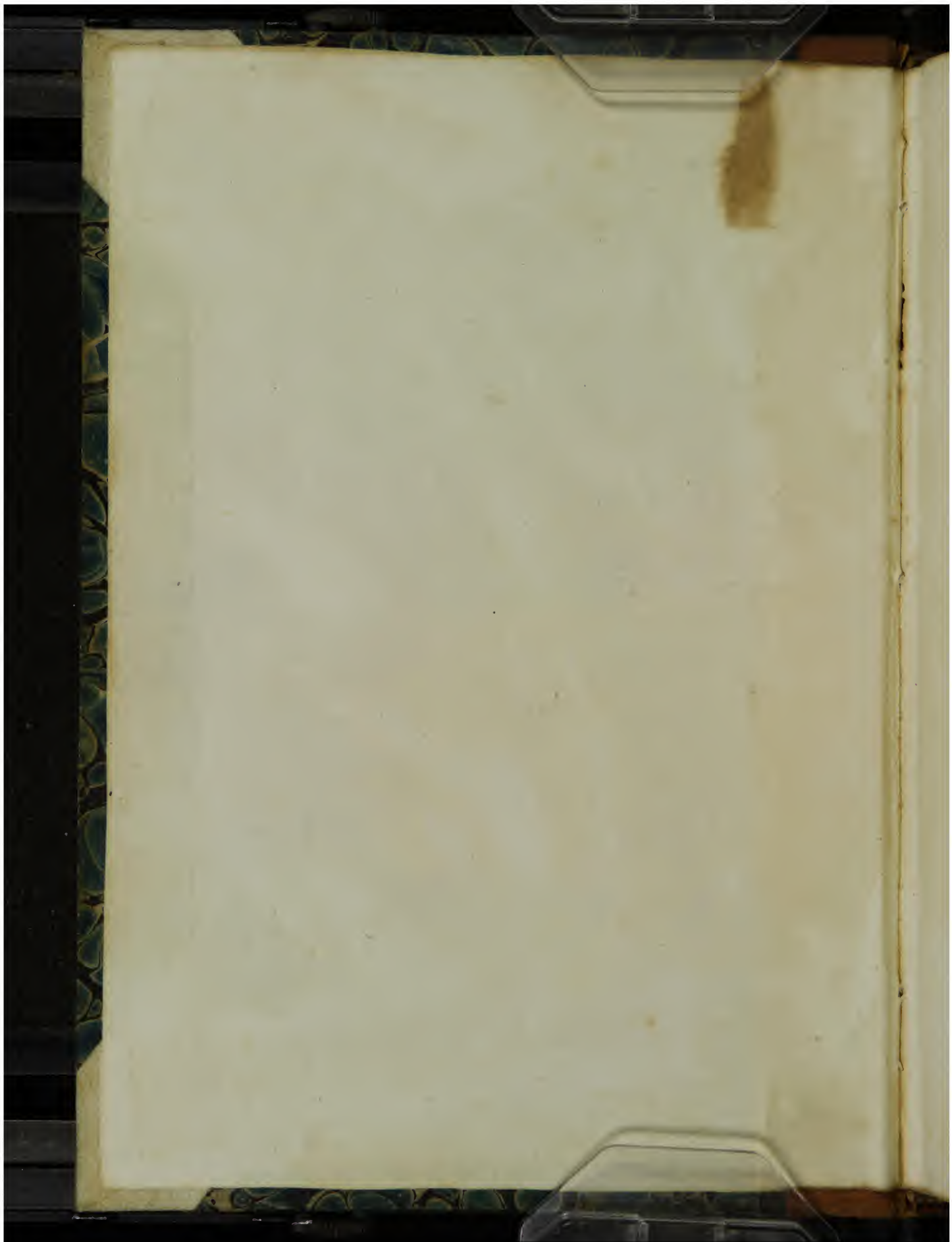

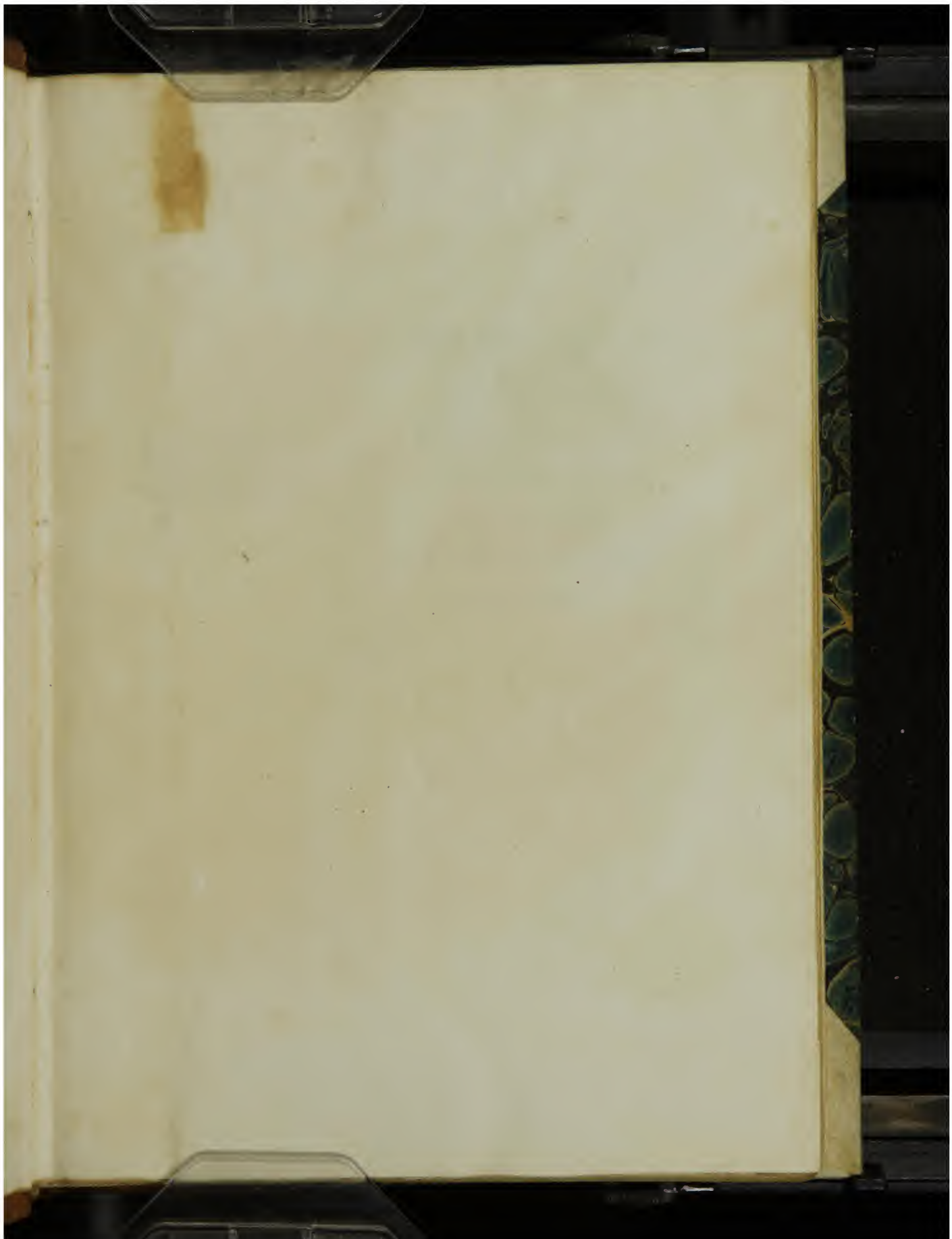
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. L.7.35

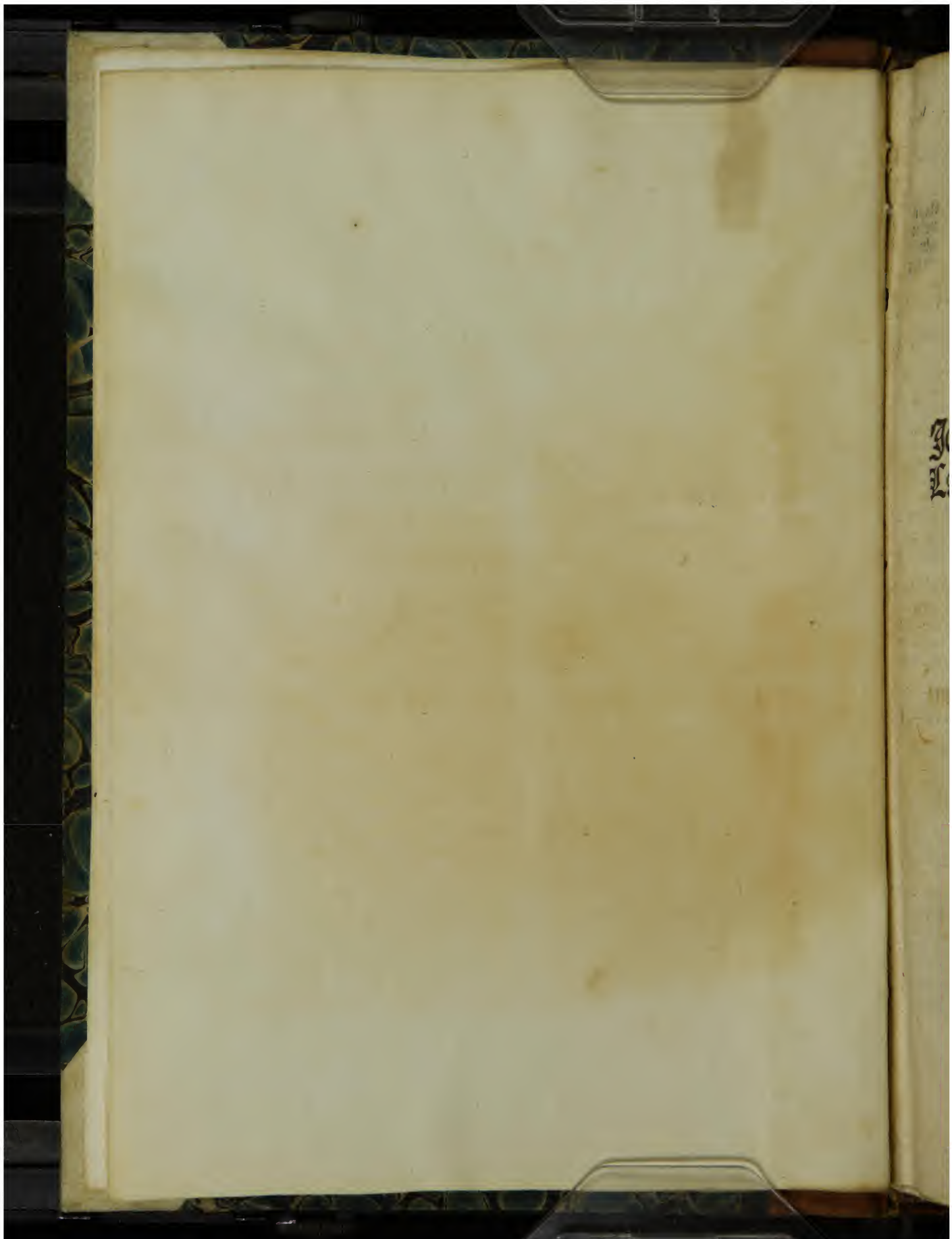
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. L.7.35

Joannes
Cassianus

de

Institutis ce/
nobiorum.
Origie: causis
et remedijs
vitiiorum.
Collatiõibus
patrum.

**Auctor quis ac qualis fuerit: quos libros: ad quos: et de quib⁹
scripserit: comedaticia breuissq; expositio.**

Illustres prudēs ac facūdus in ecclasticis scriptores claruit **Jobes Cassianus:** de cui⁹ elegāti faciēdia **Sennadius** p̄sbyter in libro viroz illustriū inter alia sic scribit: **Cassianus** inquit natus scythia: p̄stantinopoli a **Joanne magno** ep̄o diacon⁹ ordinar⁹: ap̄d massyllā p̄sbyter: p̄didit duo monasteria viroz et muliez: q̄ vsq; hodie extāt. Scripsit experiētia magistrāte librato sermōe: et vt apertius dicā: sensu x̄ba inueniēs: et actiōe linguā mouēs: res oīm monachoz p̄fessōi necessarias. et.

Multa etem p̄clar⁹ h̄ vtr scripsit: inter q̄ etiā cōpertas in egypto vitasp̄atrū doctrinasq; et reglās datis ad plūmos libris exposuit.

Scripsit equidē ad **Castorē** ep̄iscopū de institutis cenobioz: d̄ origine et causis curatiōibusq; octo principalū vitioz: libros duodecim.

Digessit p̄terea collatiōes cū patrib⁹ egyptijs habitas: **Ad Leontiū** quidē ep̄m et fratrē **Helladiū** collatiōes decē i scythica cremo cōmoratiū patrū: videlicet **Moy** si duas: de destinatiōe monachi ac sine: **Et de discretiōe.** **Basiliū** vnā: de triplici ad fuiendū deo vocatiōe et renūciatiōe. **Danielis** vnā: d̄ pugna carnis adūsus sp̄ritū: et sp̄s aduersus carnē. **Scrapiōis** vnā: de impugnatiōe oīm vitioz. **Theodori** vnā: de p̄speris et aduersis hui⁹ seculi: et causis flagelloz dei. **Sereni** duas: de spiritalib⁹ nequitijs: **Et de principatibus ac potestatibus.** **Iaac** duas: de qualitate oratiōis: **Et de ciuitate iugitate.**

Ad Honoratū ep̄m et **Eucheriu**: septē alias triū anachoretaz i thebaida egypti cremo p̄sistentiū: hoc est: **Theremonis** tres: de p̄fectiōe: d̄ castitate: et d̄ p̄rectiōe dei. **Restorotis** duas: de scia spiritali: **Et de charismatib⁹** diuinis. **Joseph** duas: de amicitia vera: **Et de diffiniēdo:** id est p̄mittēdo: vel nō diffiniēdo.

Postremo septē alias ad **Yovinianū:** **Mincruū:** **Leontiū** et **Theodoz:** q̄ sūt q̄nq; abbatū in vltioris egypti partib⁹ habitatiū: id est **Pyramonis** vna: de trib⁹ antiquis monachoz generib⁹ et quarto nuper exorto. **Joannis** vna: de vita cenobitica et eremitica. **Pyruisij** vna: de satisfactiōe penitētie. **Theone** tres: de remissiōe q̄nq; quagesime: de nocturnis illusiōib⁹: **Et de eo** qd̄ dicit apls: **Id̄ em̄** qd̄ volo bonū facio: sed qd̄ odi malū hoc ago. **Abrahā** vna: de mortificatiōe.

Que certe ipsius mēorati viri opuscula multā edificatiōe p̄tinent aīarum: et luculēto sermone nitescūt. Nec inē plurima antiquoz scripta quēq; ad spirituales p̄fectus atq; p̄fectiōis apicē tēdenti: vtilius aliqd̄ arbitror legisse.

Unde et **Cassiodorus** monasterij sui fratres ad hui⁹ venerā di patris scripta p̄legēda exhortando: sic scribit: **Cassianū** inq̄t p̄sbyterū qui p̄scripsit de institutiōe fidelū monachoz: sedulo legite: frequēter audite. Qui inē ip̄a scri p̄positi initia: octo p̄ncipalia vitia dīc̄ eē fugiēda. Hic noxtos mot⁹ aīaz ita cōpetēc̄ insinuat: vt excess⁹ suos hoīez pene videre faciat et vitare cōpellat: q̄s antea p̄fusiōe caliginis ignorabat.

Et beat⁹ p̄at̄ dñicus (vt historia de eius vita p̄scripta testat⁹) libzū illū qui **Colatiōes** patrū inscribit: studiosē legēs ac vigilāter intelligens: salutis in eo rimatus semitas: ad magnū p̄fectionis apicē puenit.

Et igit̄ p̄clari hui⁹ viri opa tanta cōmendatiōe digna: ab oībus legere cupientibus facilius haberi possint: Itē in inelyta **Basilienis** vrbe post accuratissimā cōrundē emēdatiōe: artificiosamq; ac putilē et antea nō vīsam p̄ capita distinctiōe: singula cū inscriptiōib⁹ suis: in hoc vnū corp⁹ sūt collecta: climatib⁹q; litteraz characteribus: vt liquidō cernit⁹: impressa: ad frugifere imp̄ssorie art⁹ cōmendatiōe: omnū qd̄ diligēter in his legentiū vtilitatē: **Saluatoris** quoq; nostri **Iesu ch̄risti** gl̄iam et honorē: qui est bñdictus in secula. Anno natiuitatis eiusdē. M. cccc. lxxxvij.

Notabiliū dictorū Annotatio

Notabilium dictorum iuxta alphabeticum ordinem librorum Joannis Cassiani: annotatio.

Abbas Jo

annes rigat lignū aridū libro. iij. caplo. xliij.

Abbas pynusius fratru

pedib⁹ puoluit. libro. iij. ca. xxx.

Abbas macharius mortuū suscitāt: collatiōe. xv. ca. iij.

Abbas abrahā vbera mulieris arda lacte abundare facit: et claudū curat. coll. xv. ca. iij. et. v.

Abbas pascuū⁹ pstermit se ad veniam i lūmīe ecclie. coll. xvij. ca. xv.

Abrenunciatio quid sit. libro. iij. capl. xxiiij.

Abrenūciatio non pdest si implicamur dimissis. libro. iij. ca. xxvi.

Abrenūciātis pparatio ptra tēptatiōes. libro. iij. ca. xxvij.

Abrenūciās ad pfectionē sine charitate cōtēdēs. coll. j. ca. vi.

Abrenunciationū tria genera. coll. iij. ca. iij. vi. et. vij.

Abrenūciatio exterior nō pdest absq³ interiori. coll. iij. ca. vij.

Abrenūciatio malorum describit⁹. coll. iij. ca. xx. et. xxi.

Abstinētia spiritalis puritatē cordis generat. libro. v. capl. xxi.

Abstinētia corpalis quare exerceatur. libro. v. ca. xxij.

Abstinētia sentis comedēt⁹ et adhuc esuriētis. libro. v. ca. xxv.

Abstinētie tēperamentū quō sit seruandū. coll. xxi. ca. xxij.

Abstinētiā nostrā celare debemus. coll. v. ca. xix.

Abstinētiā cur inēdū tēptatio carnis seq³. coll. xxij. ca. ij. et. iij.

Acidie natura describitur. libro. x. capl. j.

Acidia qnta dispendia inferat menti. libro. x. ca. ij.

Acidia quibus generib⁹ supat monachū. libro. x. ca. iij.

Acidia cecat mētē ab omni virtute. libro. x. ca. iij.

Acidie duplex ē impugnatio. libro. x. ca. v.

Acidia capti quomodo collabunt⁹. li. x. ca. vi.

Actionis ordo mutatur sine culpa propter effectum studij. coll. xvij. ca. xiiij.

Actualis pfectio duplici ratiōe subsistit. coll. xiiij. ca. iij.

Actualis pfectio erga multa studia dirinat⁹. coll. xiiij. ca. iij.

Actuum pteritorum recordatio quousq³ sit habenda: collatiōe. xx. capl. vij.

Adam vniuersarū rerū naturas nouit. coll. vij. ca. xxi.

Agonis carnalis similitudo ad certamen spiritale. libro. v. ca. xij.

Agonis spiritalis fundamētū i quo collocet⁹. libro. v. capl. xvij.

Agonis mūdialis purificatio. libro. vi. ca. vi.

Ambidexter vir pfectus figuraliter nuncupat⁹. coll. vi. ca. x.

Amicitiarum genera diuersa sunt. coll. xvi. ca. ij.

Amicitia indissolubilis virtutum parilitate federatur: collatiōe. xvi. capl. iij.

Amicitia ppetua tm̄ in pfectos stare pōt. coll. xvi. ca. v.

Amicitia quō possit inuolabilis retentari. coll. xvi. ca. vi.

Amicitie iuramēto firmate indissoluite stare si pōt. coll. xvi. ca. xvij.

Amor dei cōpat⁹ viro qui a muliere deserit. coll. xij. ca. vij.

Anachoretarū pncipium et ordo. coll. xvij. ca. vi.

Anachorete qlla loca debeāt expetere. coll. xvij. ca. iij.

Angelū sathane p angelo lucis suscipit hero. coll. ij. ca. v.

Angeli nō sūt putādi imutabil⁹ essentia. coll. vi. ca. xvi.

Notabilium dictorum

Angeli creati pbanf ante celū ⁊ ter-
ram. coll. viij. ca. vij.
Angeloz lapsus ⁊ diaboli describi-
tur. coll. viij. ca. viij.
Angeli duo singulis hoībus sūt de-
putati. coll. viij. ca. xvij.
Anīme ppetuitas ⁊ natura describi-
tur. coll. j. ca. xliij.
Anīme et aquarie mole compara-
tio. coll. j. ca. xvij.
Anīme decor ⁊ feditas in quib⁹ cō-
sistat. coll. vj. ca. viij.
Anīmarū tres sunt status. coll. iij.
capi. xix.
Anīme mobilitas. coll. vij. ca. iij.
Anīme stat⁹ ⁊ xp⁹. coll. vij. ca. iij.
Anīma naturalitē nunq̄ potest esse
ociosa. coll. vij. ca. iij.
Anīme perfectio et similitudo. coll.
vij. capi. v.
Anīme mobilitas plume vel pennu-
le cōparat. coll. ix. ca. iij.
Anīma imunda nō tradere nec per-
cipere potest scientiam spiritalem.
coll. xliij. ca. xliij.
Anīme naturaliter insūt semīa vīr-
tutū. coll. xij. ca. xij.
Anīme motus tripartitus distingui-
tur. coll. xliij. ca. xv.
Anīme pars inferior primo succum
bit tēptatōib⁹. coll. xliij. ca. xvij.
Archebij episcopi vita laudabilis.
libro. v. ca. xxxvij.
Arma christianozum que sint que
ad preliozum exercitia preparant.
coll. vij. ca. v.
Artes omnes pprium finē habent.
coll. j. capi. ij.
Artes magice auctor quis fuit. coll.
viij. capi. xvj.
Athletis christi in corpe constitutis
pugna nō deest. libro. v. ca. xix.
Avaricie morbus q̄ pnciosus sit.
libro. vij. ca. ij.
Avaricie morbus difficulter repel-
litur. libro. vij. ca. vj.
Avaricia vñ generet ⁊ quāta mala
ipsa generet. libro. vij. ca. vij.
Avaricia omnes vīrtutes impedit.

libro. vij. ca. viij.
Avar⁹ monach⁹ nō pōt pmanere fi-
rus in cenobio. libro. vij. ca. ix.
Avarus monachus graui labori se
subijcit. libro. vij. ca. x.
Avari monachi redrūt semīas pro
custodia pecuniaz. libro. vij. ca. xj.
Avaricie morbus triplex esse diffini-
tur. libro. vij. ca. xliij.
Avari monachi testimonio colora-
to se defendūt. libro. vij. ca. xvj.
Avaricia supar⁹ ignominiosus red-
ditur. li. vij. ca. xx.
Avaricia qualiter debeat superari.
libro. vij. capi. xvj.
Avar⁹ eē pōt nō habens pecunias:
libro. vij. ca. xxij.
Avaricia nō potest vincī nisi nudī-
tate. libro. vij. ca. xliij.
Avaricia parū exitū sortit. libro.
vij. capi. xv.
Avaricia lepram anīme infert. li. v.
vij. ca. xxvj.
Avaricia victoriam nuditate con-
quirīt. libro. vij. ca. xxvij.
Avariciā vincere potest pseuerans
in monasterio. libro. vij. ca. xxxj.
Avaricie ⁊ naturalū vitiōz differē-
tia. coll. v. ca. viij.
Auctoritatē quidā annoz numero-
sitate vsurpant. coll. ij. ca. xij.
Auctor huius libri binomius fuit.
libro. v. capi. xxxv.
Auctor huius libri nō tm audita s
visa narrat. In plogo primo qui
incipit: Eteris.
Auctor monachozum in primordio
fidei quis fuit. libro. ij. ca. v.
Auctores a q̄b⁹ cingul⁹ monachoz
habet exordīū. libro. j. ca. ij.
Auctores baculoz qui a monachis
deferunt. libro. j. ca. ix.

Aculos quare defe-
rant monachi. libro
primo. ca. ix.

Basilij sententia d virginitate sua.
libro. vj. ca. xix.
Basilij sententia cōtra anax mona-

Annotatio.

chum. libro. vij. ca. xix.
 Blasphem⁹ tradit⁹ in iudicium spi-
 ritui. libro. xij. ca. xx.
 Bella carnalia non obtinens spiri-
 taliter pugnare nō potest. libro. v.
 capi. xvi.
 Bellū auaricie extra naturā esse di-
 cit⁹. libro. vij. ca. j.
 Beneficiū nuditatis nō pdest cupi-
 dis. libro. vij. ca. xxij.
 Bonitas humana si diuine bonitati
 comparatur nō est bona. coll. xij.
 capi. liij.
 Bono summo nemo pōt iugiter in-
 tendere. coll. xij. ca. v.
 Bonū pncipale pñsit in diuina cō-
 tēplatione. coll. j. ca. viij.
 Bonū: malū: et mediū hui⁹ mundi.
 coll. vi. ca. liij.
 Bonū velle pfortat et dirigit deus.
 coll. xij. ca. xi.
 Bonum pncipale non propter in-
 ferius bonum debet exerceri. coll.
 xxi. ca. xv.
 Bonū pncipale quō a ceteris bonis
 discernat⁹. coll. xxi. ca. xvi.
 Bonū multiplex psummanit paul⁹
 apłs. coll. xij. ca. ij.
 Bonū qđ apłs se perficere nō posse
 testat⁹. coll. xij. ca. liij.

**Alciamentis quare
 c nō sint vsi monachi
 in egypto. libro pri-
 mo. capi. x.**

Chananeorum ēra quondā fuit se-
 mi sem deputata. coll. v. ca. xliij.
 Carminū seculariū quō possum⁹ ob-
 liuisci. coll. xij. ca. xij. et. xij.
 Carnis vocabulū in scriptura diuer-
 simode exponit⁹. coll. liij. ca. x.
 Castitas sanctimonía nūcupat⁹. li-
 bro. vi. ca. xv. et. xvi.
 Castitatis et pñetie differentia. li-
 bro. vi. ca. liij. et coll. xij. ca. xi.
 Castitas peculiaris gratia est inter
 munera dei. libro. vi. ca. vi.
 Castitatis custodiā augere debet p-
 miū. libro. vi. ca. xviij.

Castitas sine humilitate obtineri nō
 potest. libro. vi. ca. xviij.
 Castitas excellens abbat⁹is Sereni.
 coll. vij. ca. j. et. ij.
 Castitat⁹ gradus et differētie descri-
 bun⁹. coll. xij. ca. vij.
 Castitatis naturā inexperti cogno-
 scere nō possunt. coll. xij. ca. viij.
 Castitatis perfecte signa. colla. xij.
 capi. viij.
 Castitati non nocet carnis cōmotio
 accidēs p somnū. coll. xij. ca. x.
 Castitatis dulcedinē soli agnoscunt
 qui experiunt⁹. coll. xij. ca. xij.
 Castitatis possibilitas in q tempore
 possit agnosci. coll. xij. ca. xv.
 Castitatis finis debitus. colla. xij.
 capi. xvi.
 Castitatē imaginariā philosophi ha-
 buerūt. coll. xij. ca. v.
 Castitatis instrumēta absq auxilio
 dei retinere non possumus. colla.
 xij. ca. vi.
 Castitatis exemplū famosum agri-
 cole. coll. xij. ca. vij.
 Castitatis pfecte reuelatio. coll. xv.
 ca. x.
 Cellā deserere qñtū detrimentū sit.
 coll. vi. ca. xv.
 Cellā tradit fratribus cū vtensilib⁹
 suis archebi⁹. libro. v. ca. xxvii.
 Cellulas repetere et inhabitare qñtū
 debeam⁹. libro. ij. ca. xv.
 Cenobite qñter in pgregatiōe uiue-
 re debeant. libro. liij. ca. xli.
 Cenobitay pfectio quib⁹ auctorib⁹
 sit instituta. coll. xvij. ca. v.
 Cenobitay vtilitas ad differentiaz
 eremitay. coll. xix. ca. vi.
 Cenobij et monasterij differētia. col-
 la. xvij. ca. x.
 Cenobij et solitudinis fructus descri-
 bun⁹. coll. xix. ca. viij.
 Centurio euangelicus tenet simili-
 tudinem anime perfecte. coll. vij.
 capi. v.
 Cheremonis abbat⁹ etas: incessus et
 excusatio. coll. xi. ca. liij.
 Cheremonis abbat⁹is verba de casti-

Notabiliū dictoy

tate. colla. xij. ca. j.
 Christus quomodo solus absq̃ pec-
 cato temptatus sit. coll. v. ca. v.
 Christus qua rōne tēptat⁹ sit a dia-
 bolo. coll. v. ca. vi.
 Christ⁹ cur aut humilis aut glifica-
 tus appareat. coll. x. ca. vi.
 Christus nō tātū facti s̃ ⁊ volunta-
 tis inspector est. coll. xvi. ca. xxi.
 Christus solus absq̃ peccato. coll.
 xxi. ca. ix.
 Christus solus absq̃ vulnere pecca-
 ti vicit diabolū. coll. xxi. ca. x.
 Christus solus venit in similitudi-
 nē carnis peti. coll. xxi. ca. xi.
 Christus temptatur in vitijs quib⁹
 et primus homo tēptatus est. coll.
 v. capl. vi.
 Ubi quotidiani optim⁹ mod⁹. coll.
 ij. ca. xix. xxi. xxi. et. xxi.
 Cilicinā vestē q̃re patres reputaue-
 rūt. libro. j. capl. iij.
 Singulus monachoy a quib⁹ ortū
 habuerit. libro. j. ca. ij.
 Singuli spiritalis sacramētū. libro
 primo. ca. xij.
 Cogitationes prauas quō excludere
 debeamus. libro. vi. ca. xiiij.
 Cogitationū status describit. colla.
 prima. ca. xvij.
 Cogitationū nostray triplex princi-
 piū. colla. prima. ca. xix.
 Cogitationū quadruplex discretio.
 colla. prima. ca. xxi.
 Cogitationū discretio ad similitudinē
 nummularij. coll. prima. ca. xx.
 Cogitationes seniorib⁹ patefacere de-
 bem⁹. colla. ij. ca. xi.
 Cogitationes nostras quō cognoscāt
 demōes. colla. vij. ca. xv.
 Cogitationes nostras demones qui-
 busdā coniecturis eliciunt. colla.
 vij. capl. xvi.
 Cogitationes bone difficilius custo-
 diuntur q̃ concipiuntur. colla. ix.
 capl. vij.
 Cogitationum mutabilitas. colla.
 x. capl. xiiij.
 Cogitationū suarū arcana manife-

stant. coll. xxiij. capl. j.
 Cogitationes suas quō debeat mona-
 chus custodire. coll. xxiij. ca. vi.
 Cognitio spiritaliū rerū quō appre-
 hendat. coll. xxiij. ca. ij.
 Colobijs quare vtrāq̃ monachi. li-
 bro primo. ca. v.
 Comedere ⁊ bibere extra mensaz q̃
 illicitū sit. li. iij. ca. xvij.
 Comedēdi tēpus atq̃ mēsurā. coll.
 xxi. ca. xxiij.
 Comotiones nostro vitio non alio-
 rum excitantur in nobis. libro. ix.
 capl. v. et. vi.
 Comparatio et⁹ qui destinata ferire
 cōtendat. coll. j. ca. v.
 Communiōe dominica nunq̃ se di-
 gnū aliquis indicare debet. colla.
 xxi. capl. vi.
 Concupiscentias carnis qualiter ex-
 tinguere debeam⁹. libro. v. ca. xi.
 Concupiscētia spiritus quid sit. coll.
 iij. ca. xi.
 Concupiscētia carnis aduersus spi-
 ritum quid nobis profit. colla. iij.
 ca. xv.
 Concordia sex vitiorum ⁊ dissiden-
 tia duoz ab eisdem. collatiōe. v.
 capl. x.
 Confidentie proprie periculū. coll.
 ij. capl. xi.
 Cōpunctionū cause diuerse sūt. coll.
 ix. ca. xxi.
 Cōpunctionū diuerse sunt qualita-
 tes. colla. ix. ca. xxiij.
 Consilium pauperum et simplicium
 non debemus respuere In prolo-
 go primo qui incipit Aeteris.
 Consilio fidei anxietas magna re-
 mouetur. colla. xvij. capl. iij.
 Contemplationis conatus ad simi-
 litudinem marie ⁊ marthe. colla.
 prima. ca. vij.
 Contemplatio dei multifarie con-
 cipitur. coll. prima. ca. xv.
 Contentiones religiosorum pro vi-
 libus rebus. colla. prima. ca. vi.
 Cōtemnētes magna occupant ali-
 quādo paruis. colla. iij. ca. xxi.

Annoratio.

Cordis stabilitas quomodo possit
acquiri. colla. x. ca. xliij.

Correptionū diuersarū regule. libro
liij. ca. xvi.

Criminosum habet si quis suū ap-
piā dixerit. libro. liij. ca. xliij.

Crux nostra timor domini est. libro
liij. ca. xxxv.

Crux impressa pectori et fronti non
sunt demones appropinquare. coll.
vii. ca. xviij.

Culpe fratrum quomodo puniantur.
libro. liij. ca. xvi.

Culpe leniores fuerūt nōnullis cau-
sa mortis. colla. vi. ca. xi.

Anielis abbatis vi-
ta describitur. colla
tione. liij. capitulo

primo.

Debitū creditorū p matre p̄soluit
archebius. libro. v. ca. xxxviiij.

Decipientis et decepti pena innuitur:
colla. viij. ca. xi.

Decimas fideliter offerētes cōmen-
dant. coll. xxi. ca. ij.

Decimarū et primitiarū oblatio. coll.
xxi. ca. liij.

Dei voluntate vel p̄missu cūcta ge-
runtur. colla. liij. ca. xx.

Deo quedā ex p̄suetudine nature no-
stre ascribimur. libro. viij. ca. liij.

Deo mēbra humana quare ascribū-
tur. libro. viij. ca. liij.

Deus solus incorporeus dicitur. colla.
vij. ca. xliij.

Deus nihil quod substantiāliter malū
sit creauit. colla. viij. ca. vi.

Deus in adiutorium meū intēde: quā-
te sit virtutis. colla. x. ca. x.

Deus sepe inuitos nos trahit ad sa-
lutē. coll. xliij. ca. vi.

Deus diiudicat vniuersa s̄m presen-
tes actus hominū. collatiōe. xvij.
cap. xvi.

Demones quid possint in cogitati-
onibus: et quid non possint. colla.
vij. ca. xv.

Demones certi vniūq; vitio pre-

lati sunt. coll. vii. ca. xvii.

Demones quē modū in pugnatōe
seruēt. coll. vii. ca. xix.

Demones sūt vniūq; fortitudinis ad
temprandū. colla. vii. ca. xx.

Demones nō sine labore p̄stigūt est
hostibus. coll. vii. ca. xxi.

Demones non habēt potestatem le-
dendi nisi permissi a deo. collatiōe
vii. ca. xxi.

Demonū potestas īminuta est. coll.
vii. cap. xxi.

Demones quomodo sibi additū p̄-
parent in corporibus hominum.
colla. vii. ca. xxlii.

Demonū diuersa sunt studia et volū-
tates. colla. vii. ca. xxxi.

Demoniorū genera p̄tra iustos dimi-
cātia. coll. vii. ca. xxxi.

Demonū inquietudo quam in aere
semp exercēt. colla. viij. ca. xii.

Demonū casus et initū lapsus eo-
rundē. coll. viii. ca. viii. et. x.

Demonū pugna quā aduersus se-
ip̄os cōmonēt. colla. viii. ca. xlii.

Demonū subiectio quā suis p̄ncipi-
bus exhibēt. colla. viii. ca. xvi.

Demones nihil aduersus homines
preuālent nisi prius mētes posse-
derint. coll. viii. ca. xix.

Derelinqui interdū a dño vtile no-
bis est. colla. liii. ca. vi.

Diabolus nostro fini semper insidia-
tur. libro. iiii. ca. xxxviij.

Diaboli illusiones quib; incautos
decipit. colla. prima. ca. xx.

Diabolus in claritate apparens cre-
ditur esse nuncius iusticie. colla. ii.
cap. vii.

Diaboli p̄ctm quare sine remedio et
venia sit. colla. iiii. ca. xlii.

Diabolus nullū decipere p̄t nisi est
qui p̄buerit sue voluntatis cōsen-
sum. colla. vii. ca. viii.

Diabolus quō dicat mendax et pater
cius. coll. viii. ca. xxv.

Diffinitionibus apostolorum et pa-
trum non nostris vltare debemus.
libro. vii. ca. xviii.

Notabilium dictorum

Diffinitionibus proprijs cōfidentis perfectionis culmē ascendere non potest. coll. ij. ca. xxiij.

Diffiniendum nullis est de his que ad vsum humanum pertinet. coll. xvij. ca. xxi.

Diffinitio immobilis i quibus sit tenēda et in quib⁹ rescindēda. coll. xvij. ca. xxix.

Diffinitio incauta veniabiliter mutatur. coll. xvij. ca. viij.

Diffinitionibus nostris non debemus obstinate adherere. coll. xvij. capi. xxv.

Discretio inter nobilissima spiritus sancti dona numeratur. collatiōe ij. cadi. j.

Discretio quanta bona pferat relligioso. coll. ij. ca. ij.

Discretionis bonum multipliciter in scripturis commēdatur. coll. ij. capi. liij.

Discretionis imperitia sunt decepti saul et achab. coll. ij. ca. liij.

Discretio principalitē ducit ad deū. colla. ij. ca. ij.

Discretionē appetere debem⁹. coll. ij. ca. xvi.

Discretio vera quomodo possideatur. colla. ij. ca. x.

Discretiōis imperitia decepti. coll. ij. ca. v. vi. vij. et. viij.

Dispensatio dei inscrutabilis ē. coll. xiiij. ca. xvij.

Dissensio quibus de causis nascatur inter spiritales. coll. xvi. ca. viij.

Dissensionū cause spiritales sūt amputā de. colla. xvi. ca. ix.

Directio cordis in deum. colla. pti. ma. ca. xiiij.

Dilectio naturaliter inest omnibus animantibus fm genus suū. coll. xvi. ca. ij.

Diluvis iuste puniti sunt qui ante peccauerūt. colla. viij. ca. xxiij.

Docere alios posse psumentes corripiunt. colla. xxiij. ca. xvi.

Dñice diet p̄suetudo ad differentia aliorū. libro. liij. ca. xi.

Dormire quare post matutinas discursu deas. libro. ij. ca. xiiij. Et libro liij. ca. v.

Dormire quando sit vituperabile et quando laudabile. libro. v. capit. xxix. et. xxxi.

Diuitiarum triplex genus. collatiōe liij. ca. ix.

Diuitias corporales tantum relinquens perfectus esse non potest. colla. liij. ca. x.

Brietas non tñ ex vino causatur. libro v. capi. vi.

Eligi quis debeat in p̄latum. libro. ij. capi. liij.

Epistole parentū cōburunt anteq̄ legunt. libro. v. ca. xxxij.

Error hereticorū detestabilis de christo et latrone. colla. j. ca. xiiij.

Errores nō vere renūciantū manifestat senex. colla. xxiij. ca. ij.

Esca delicatissima apud egypti monachos que sit. libro. liij. ca. xi.

Esca quo fine sumenda sit. libro. v. capi. viij.

Esce sumende tempus excedere non debemus. libro. v. ca. xx.

Esca monachi qualis esse debeat. libro. v. ca. xxiij.

Escam in cella senex nunq̄ solus accipiens. libro. v. capi. xvi.

Esca multiplex sanctarū scripturarū. colla. viij. ca. liij.

Euāgelij grā qd pferat pfectis et infirmis. coll. xxi. ca. vi.

Euāgelij sub grā an s̄ legis terrore velim⁹ p̄sistere: sitū est i nostra potestate. colla. xxi. ca. vii.

Euangelice perfectionis gratia quomodo quis probetur esse subiect⁹. colla. xxi. ca. xxxiii.

Euagatione corporis magis aggrauatur q̄ releuatur anxietas cordis. colla. xxiij. ca. v.

Eunuchorum tepor describit. coll. iiii. capi. xvii.

Exauditionis iudicia sunt multa.

Annotatio.

coll. ix. capit. xxij.
 Exanditiōis diuerse sunt cause. coll.
 ix. ca. xxiiij.
 Excusatio cassiani de institutis pa-
 trū scribēdis. In prologo primo q̄
 incipit Aeteris.
 Excitator fratꝝ solita hora debz cō-
 monere fratres. libro. ij. ca. xvij.
 Exēpla pfectiōis ab vno vel a pau-
 cis expectere debem⁹. lib. iij. ca. xl.
 Exēpla x̄tutū a paucis vlrarissimis
 sumam⁹. colla. iij. ca. vij.
 Exemplum d̄ auaro monacho. libro
 vij. capit. xi.
 Exemplū de iuda p̄tra morbū aua-
 ricie. libro. vij. ca. xxiij.
 Exemplum de fratre acidioso. libro
 x. capit. x.
 Exemplū regis ezechie vanagloria
 defecti. libro. xi. ca. x.
 Exēplū regis ozie vanagloria supati.
 libro. xi. ca. xi.
 Exēplū ioas regis inde qd̄ ppter su-
 perbiā muerit. libro. xij. ca. xxi.
 Exēplū fratꝝ leiuntū differēt. pp̄
 indebitū finē. colla. ij. ca. xxiij.
 Exēplū de rustico qui castitatē cum
 vxore sua tenuit. coll. xiiij. ca. vij.
 Exēplū patētis de quadā femina.
 colla. xvij. ca. xiiij.
 Exēplū patētis de b̄to abbate pas-
 nutio. colla. xvij. ca. xv.
 Exēplū de fratre q̄ demonū cateruā
 vidit. colla. vij. ca. xvi.
 Exemplū de fratre qui ppter pollu-
 tiōes a cōmunionē abstīnit. coll.
 xxiij. ca. vi.
 Expositio illius: Exeritatio corpō-
 ralis ad modicūz vtilis est. colla.
 prima. ca. x.
 Expositio dominice orationis. coll.
 ix. capit. xvij.
 Expositio illius: Omnis oīa fact⁹
 sum. colla. xvij. ca. xx.
 Expositio x̄sicuti: Preueni i matu-
 ritate ⁊ clamaui. coll. xxi. ca. xxvi.
 Expositio illius: Nō quod volo ho-
 num facio: sed quod odi malū hoc
 ago. colla. xxiij. ca. j. ij. liij. et. xv.

Expositio illi⁹: Qd̄ delector legi dei
 fm̄ iteriorē hoīez. coll. xxiij. ca. xi.
 Expositio illi⁹: Scim⁹ qm̄ lex spiri-
 talis est. colla. xxiij. ca. xij.
 Expositio illius: Scio q̄ nō habitat
 in me hoc est i carne mea bonum.
 colla. xxiij. ca. xij.
 Expositio illi⁹: Iugū meū suaue est.
 colla. xxiij. ca. xxiij.

f Abula de tonsoris mercede composi- ta. collatiōe. xxiij. capitulo. xij.

Flagitioꝝ recordatio quanta mala
 inferat. coll. xx. ca. ix.
 Fratꝝ pfortia pp̄ leſionē nob̄ fa-
 ctā nō debem⁹ deferre. li. ix. ca. vij.
 Fratꝝ cōmōtionē dissilatiōe pten-
 tiosa roborātes. coll. xvi. ca. xv.
 Fratꝝ inimicitie q̄ntū nocēat spiri-
 talib⁹ viris. colla. xvi. ca. xvi.
 Fraude ⁊ irritatione inducentes ad
 iram. colla. xvi. ca. xvij.
 Ficus deferētes egrotāti: fame mo-
 riunt⁹. libro. v. ca. xl.
 Fides vera a solo deo prestat⁹. coll.
 iij. ca. xvi.
 Filij dei acceperunt in vxores filias
 hoīm. colla. viij. ca. xxi.
 Finis in oīb⁹ est p̄siderā dus. colla.
 xvij. ca. ix.
 Finis cenobite quis sit. collatione.
 xix. capit. viij.
 Finis eremite quis sit. collatio. xix.
 capit. viij.
 Fornicatio duplici fine obbellari de-
 bet. libro. vi. ca. j.
 Fornicatio studio humano non pōt
 euinci. libro. vi. ca. v.
 Fornicatio vnde principaliter pro-
 cedat. libro. vi. ca. ij.
 Fornicationē ⁊ imundiciā mortifi-
 care debem⁹. colla. xij. ca. liij.
 Fornicatiōis recordationē tenuissī-
 mā admittere nō debemus. coll.
 xix. capit. xvi.
 Fornicatio quadruplex in scriptur⁹
 inuenit⁹. coll. xiiij. ca. xi.

Notabiliū dictorū

Fructus studij spiritualis duorū patris
describit. libro. v. ca. xxvij.

Fructus penitentie. xv. describuntur.
colla. xx. ca. viij.

Fundatus impie ad deteriora ma-
la plabit. libro. xij. ca. xvi.

Furtū commissum purgat per verā cō-
fessionē. colla. ij. ca. xi.

Furtū innocēti impingēs a diabolo
possidet. coll. xvij. ca. xv.

Ratiarum actiones

S pro multis referre
deo debemus. libro

xij. capi. xvij.

Gratia actiones dicunt cū quis be-
neficia dei recollit. coll. ix. ca. xlij.

Gratia dei humano conatu cōpēsa-
ri nō pōt. coll. xij. ca. xij.

Gratia dei trāscendit humane fidei
angustias. coll. xij. ca. xvi.

Genera singulorū vitiōrū quot sunt:
coll. v. ca. xi.

Gentiū septē significatio describit.
colla. v. ca. xvi.

Gentium septē numerus et octo: quo-
modo debeat intelligi. colla. v. ca.
xvij. et. xvij.

Gentes septem cur iubeantur interfi-
ci: et vna mandetur deferri. colla. v.
capi. xix.

Gentes decem cur deus p̄dixerit
abzæ expugnandas ab israel. coll.
v. capi. xxij.

Genuū flexio quō teneat a vespere
sabbati vsq̄ r̄c. libro. ij. ca. xvij.

Gule vitiū p̄ncipaliter expugnandū
est. libro. v. ca. iij. et. xi.

Gule p̄cupiscētia quō possit supari.
libro. v. ca. xij.

Gule et fornicatiōis passio et curatio.
colla. v. ca. iij.

Gule natura ad similitudinē aquile
compas. colla. v. ca. xx.

Gule perseverātia quō nobis domi-
nes. coll. v. ca. xxi.

Gule vitiū deuicto laborare debetis
per ceteris virtutib⁹. coll. v. ca. xvi.

Gulosi experiri nō possunt interiorē

hoīs pugnās. libro. v. ca. xij.

Abitus monacho-
h rum. libro p̄mo. ca.
pitulis. ij. iij. iij. v.
vj. vij. viij. ix. et. x.

Heremi que est in dyolco: descriptio.
libro. v. ca. xxxvi. Et colla. xvij.
capi. j.

Heremum expetere cur debeamus:
et p̄fectus eius quis sit. libro. viij.
cap. xvij.

Heremi que ē iuxta vicū thecne de-
scriptio. colla. vi. ca. j.

Heremus in qua heremō: nesteros
et ioseph conuersabantur. colla. xi.
capi. iij.

Heremū q̄re reliquit abbas ioānes.
colla. xix. ca. iij.

Heremi cōmoda describuntur. coll.
xix. capi. v.

Heremū petētes nō hñ iñstituti picu-
lo se tradunt. colla. xix. ca. x.

Heremita quō possit vitia sua agno-
scere. colla. xix. ca. xij.

Heremum intrans nondum a vitiis
purgatus quomodo possit sanari.
coll. xix. capi. xij.

Heresis anthropomorphitarū vnde
traxerit originē. coll. x. ca. v.

Hypocrisis vtilis beati Pauli apo-
stoli. colla. xvij. ca. xx.

Hominis mors miserabilis. colla. ij.
capi. v.

Horas diuinas cū additiōe op̄is p̄-
soluit. libro. iij. capi. ij.

Hore regulares vñ traxerint origi-
nem. libro. iij. ca. iij.

Humilitas p̄celsa abbatis p̄nusiq̄.
libro. iij. ca. xxx. Et. coll. xx. ca. j.

Humilitatis vera iudicia. libro. iij.
capi. xxx.

Humilitas et timor dei: fundamēta
euāgelica sunt. libro. xij. ca. xxi.

Humilitas sincera abbatis ioannis.
coll. xix. capi. ij.

Humilitati iñt̄itate debent q̄ ad p̄f̄-
ctionē tendit. coll. xvij. ca. x.

Humilis falsa cuiusdā fran̄z elegā-

Annotation.

ter irridef. coll. xvij. ca. xi.
 Humilitas vera que sit. colla. xvij.
 capi. xi.
 Humi diu pēbentē orādo: duplex
 verat malū. libro. ij. ca. vij.
 Dumox genitaliū abundantia quō
 castiget. colla. ij. ca. xxiij.
 Humanitatē magnā ostendit brūs
 Seren^o cassiano. coll. viij. ca. f.
 Aculis ignitis sa-
 ciatur incaute corri-
 piens. collatione. ij.
 capi. xij.
 Jeuniū sabbati pascalis vñ factum
 sit rome. libro. iij. ca. x.
 Jeunioꝝ regula vniformis nō pōt
 ab oībus custodiri. li. v. ca. v.
 Jeunij mensura que sit assumēda.
 libro. v. ca. ix.
 Jeuniū quotidianū qñ solui debe-
 at ⁊ qñ nō. libro. v. ca. xxiij.
 Jeunia indiscreta ⁊ vigillie quanti
 periculi sint. colla. ij. ca. xvij.
 Jeunātes ex indignatiōe q̄ ppha-
 ni sint. coll. xvi. ca. xix.
 Jeunio quidā laudē humanam au-
 cupant. coll. xxi. ca. xiiij.
 Jeunium quale bonū sit. coll. xxi.
 capi. xij.
 Jeunium nō est principale bonum.
 colla. xxi. capi. xiiij.
 Jeunij ratio ⁊ vtilitas describitur.
 colla. xxi. capi. xvij.
 Jeuniū nō semp cōgruū esse dicif.
 colla. xxi. ca. xvij.
 Jeuniū cur resoluat totū quinquā-
 gesime dieb⁹. coll. xxi. ca. xix. et. xx.
 Jeunij relaxatio vtz nō obsit casti-
 tati. colla. xxi. capi. xxi.
 Jeuniū q̄dragesime referē ad annū
 decimas. colla. xxi. ca. xxv.
 Illusio abbatis iohannis describit.
 colla. ij. ca. xxi.
 Illusio nocturna vnde procedat. li-
 bro. vi. capi. xi.
 Illusionū illecebras quō a nob re-
 pellere debeam⁹. colla. xxiij. ca. vi.
 Impatiue decreta mortem irrogāt

nō impleta. colla. xxi. ca. xliij.
 Incētiuis carnis nisi humiliaremur
 graui⁹ teneremur. collatione. xiiij.
 capi. xvi.
 Indicia vere humilitatis. libro. iij.
 capi. xxxix.
 Indicia mentis ad purum excocte.
 libro. vj. ca. xxiij.
 Indicia quib⁹ supbia aīe inesse co-
 gnoscif. libro. xij. capi. xxxix.
 Indicia aīe nōdū purgate. colla. xi.
 capi. x.
 Indicia q̄b⁹ interni mor⁹ pbanē ex-
 tincti. coll. xv. ca. x.
 Indicia quib⁹ a pctis nos absolu-
 tos agnoscam⁹. coll. xx. ca. v.
 Industria nra nihil sine dei adinto-
 rio preualet. coll. iij. ca. v.
 Inferiores nō debēt ptenī in colla-
 tione. coll. xvi. ca. xij.
 Infirmitas carnis quō nō possit ob-
 esse puritati cordis. li. v. ca. vij.
 Infirmoz q̄ necdū sūt fundati mo-
 bilitas. colla. xiiij. capi. vi.
 Infirmi iniurias ferre non pnt. coll.
 xvi. ca. xliij.
 Iniuria vict⁹ infirmitatē suā mani-
 festat. colla. xvij. ca. xiiij.
 Inurijs laceffit⁹ quō se habere de-
 beat. coll. xvi. ca. xxvi.
 Instrumēta pfectōis describuntur.
 libro. ij. ca. vij.
 Interrogare sapient⁹ ps maxima in-
 telligēte est. colla. x. ca. ix.
 Intellect⁹ efficacia p experientiam
 colligit. coll. x. ca. ix.
 Inuidia difficilins curat q̄ alta vi-
 tia. coll. xvij. ca. xvij.
 Iohannis abbatis virtus eximia in
 theoretica vita. collatiōe. xix. capi-
 tulo. iij.
 Ira quanta mala generet. libro. viij
 capi. primo.
 Ira nō notā esse dicētes reprobantur.
 lib. viij. ca. ij.
 Iracūdie iusta vel iniusta cōmōtio.
 libro. viij. ca. vi.
 Iracūdie nihil est postponendum.
 colla. xvi. ca. vij.

Notabilium dictorum

Brachidia quod comprimere debeamus. colla. xvi. ca. xvij.

Bra in quo nobis sit necessaria. libro viij. ca. vij.

Bram aduersus nos ipsos suscipere debemus. libro. viij. ca. viij.

Bram protrahentes arguunt. libro viij. ca. x.

Bre quis sit finis. libro. viij. ca. xi.

Bram ad momentu non licet retentari. libro. viij. ca. xij.

Bra in veteri lege prohibetur. libro viij. capi. xij.

Bre amputatio fm euangelii. libro viij. ca. xix. et. xx.

Bra solitarios etiam amarissime uerbat. colla. v. ca. ix.

Bre et discordie amaritudo sex remedijs amputatur. colla. xvi. ca. vi.

Bre natura breuitatis. Abis exprimitur. colla. xvi. ca. xvij.

Judicare neminem debemus. libro. v. capi. xxx.

Judicio proprio perfidens a diabolo decipitur. coll. xvi. ca. xi.

Jugum meum suauis et onus meum leue est: quomodo intelligendum sit. colla. xxiij. ca. xxiij.

Jugum domini cur amarum et graue onus sentiat. collatiōe. xxiij. ca. xxiij.

Juravi et statui custodire iudicia iusticie tue: quomodo intelligat. colla. xvij. capi. xxi.

Iustu interficiens merito hic punietur. coll. vi. capi. viij.

Iusto tam prospera quam aduersa perficiunt ad salutem. colla. vi. ca. ix.

Iustus uir non cere sed adamantino signaculo similis esse debet. colla. vi. capi. xij.

Iustus septies cadit et surgit: quomodo intelligatur. colla. xxiij. ca. xxiij.

Charitatis perpetui-

tas describitur. colla-

lacione prima. capi-

tulo. xi.

Charitatis sublimitatem quibus gra-

dibus ascendere debeamus. colla. xi. capi. vij.

Charitatis affectu declinantes uirtutia. colla. xi. ca. viij.

Charitas de seruis facit filios: et imaginem dei perfert. colla. xi. ca. ix.

Charitatis perfectio est per inimicum orare. colla. xi. ca. x.

Charitate nihil preciosius inueniri potest. colla. xi. ca. xij.

Charitati nihil est preponendum. colla. xvi. capi. vij.

Charitas non solum res dei sed etiam deus est. colla. xvi. ca. xxiij.

Charitatis gradus describunt. coll. xvi. capi. xxiij.

Charismatum donatio tripartita describitur. colla. xv. ca. j.

Charismatum dona non in mirabilibus sed in uirtute consistunt. coll. xv. capi. vij.

Laborantibus adiutorium dei tribuitur. libro. xij. capitulo. xiiij.

Laborem obtinende perfectionis sine misericordia dei adipisci non possumus. libro. xij. ca. xvi.

Lapsus diaboli et angelorum. colla. viij. capi. viij.

Lachrymarum perfusio non semper sistit in nostra potestate. colla. ix. capi. xxviij.

Lachryme diuersimode profluunt fm compunctionum diuersitatem. colla. ix. ca. xxix.

Lachryme non debent extorqueri ab his qui transierunt in affectus uirtutum. colla. ix. ca. xxx.

Lapsus initium ipsius diaboli. coll. viij. ca. x.

Lapsus et deceptio mōachi mesopotamēni. colla. ij. ca. viij.

Lapsus peccatoris et iusti differenter se habent. colla. xxiij. ca. xxiij.

Laudant diuersimode deum uini et mortui. colla. j. capi. xiiij.

Rectiones ad mensam quibus aucto-

Annotatio.

ribus sint inuicē. libro. iij. ca. xvij.
Ledi ab alio non possumus nisi prius a nobis ipsis ledamur. collatiōe xvij. capi. xvi.

Legitimi nō debent se inuicē a salute aīaz impedire. coll. xxi. ca. ix.

Lenticule grana ab economo reperia. libro. iij. ca. xx.

Leticia mētis cur mutet in mesticiā animi. coll. iij. ca. ij. iij. et. iij.

Liberum arbitrium quomō maneat cum dispensatione gratiē diuine. colla. iij. capi. xij.

Libere arbitriū adiutorio dei semper indiget. colla. iij. ca. xij.

Liberi arbitrij potestas et adiutorium dei. colla. vij. capi. vij.

Liberi arbitrij infirmitas. collatiōe xij. capi. x.

Liberū arbitriū nō est idoneum ad saluandū. colla. xij. ca. xvij.

Libertas arbitrij et gratia dei. coll. xij. capi. vij.

Lignū aridū ex obediētia rigare nō cessat abbas iohannes. libro. iij. capi. xxiij.

Luxuria: Supra ubi fornicatio.

M   **A**lum nulli inuito ab alio potest inferri. collatione vj. capitulo. iij.

Mala quemadmodū dicatur deus creare. colla. vi. capi. vi.

Mauores monachorū. libro pmo. capi. vij.

Mādatoꝝ dei intellectus a dño condonatur. colla. iij. ca. xv.

Mādata supergredi ad exemplum abrahe dauid et ceterorū. collatiōe xxi. capi. iij.

Mandata maiora soluens maximū in gehēna habebis. collatiōe. xij. capi. ix.

Matutina solennitas quo tempore instituta sit. libro. iij. ca. iij.

Matutinis horis p̄cipue debemus sensus nostros occupare. coll. xxi. capi. xvi.

Melotis quare vsi sint monachi in egypto. libro primo. ca. vij.

Memoria dei qua cautione debeat a monacho custodiri. collati. xxi. capi. ix.

Mens vtrum possit iugiter vna eademq; qualitate durare. colla. vi. capi. xiiij.

Mētibus humanis in quem modū spiritus hūmūdi copulētur. Coll. vij. capi. x.

Mēs nostra q̄b; ex causis aggrauatur. colla. ix. capi. v.

Mēdacio vtiliter et veniabiliter vsi sunt sancti. colla. xvij. ca. xvij.

Mēdacio impune vsi sūt qui sub lege vixerūt. colla. xvij. ca. xvij.

Mendacium in veteri testamēto veniabiliter vsurpatū fuit. collatiōe. xvij. capi. xix.

Mendacium vtile et veritatem plerūq; noriam apostoli censuerunt. colla. xvij. capi. xx.

Mendacium in quotidianis necessitatibus sepius incurrimus. colla. xvij. ca. xxi.

Mendacij patrociniū sancti viri ppter diuersas causas assumpserūt. colla. xvij. ca. xv.

Mēdaciū pfugia quādo sint recipiēda. colla. xvij. ca. xvij.

Meritū vniuscuiusq; nō debet ex suis estimari. colla. xv. ca. vi.

Mercedis retributio fm principalem mentis conceptum. coll. xvij. capi. xij.

Mirabilia que dominus peculiarter in sanctis suis operatur. colla. xij. capi. xij.

Mirabilis est de se vitia q̄ de alio demones expellere. collatione. xv. capi. vij.

Monachi ī p̄mordio fidei a marco normā acceperūt. libro. ij. ca. v.

Monachus quāte placiditatis esse debeat. libro. vij. ca. v.

Monach; debet vitare mulieres et episcopos. libro. xi. ca. xvij.

Monachi rudes quomodo erem /

Notabilium dictorum

pro sententiarum debeant crudiri. coll. xvij. ca. ij.

Monachorum tria genera intra egyptum sunt. coll. xvij. ca. iij.

Morum ornatu plus quam signorum laudabilis est. colla. xv. ca. vij.

Mores bonos si habuerimus: cum omnibus conuenire possumus. libro. ix. ca. viij.

Moribus disungi et habitatione coniungi nihil prodest. collatio. xvi. capi. ij.

Mundus tria habet: scilicet bonum: malum et medium. coll. vi. ca. iij.

Naturalis legis tempore quomodo homines obnoxii fuerint pene. collatione. viij. capi. xxij.

Naturalis legis tempore iuste sunt puniti qui peccauerunt. collatione viij. capi. xxij.

Requitiarum differentia que in mundis spiritibus inest. collatio. viij. capi. xvij.

Romina non sine causa sunt celestibus virtutibus indita. colla. viij. capi. xv.

Romina principatum quare fortiantur spirituales nequie. colla. viij. capi. xiiij.

Ronici quibus statutis exerceantur. libro. iij. capi. vij.

Ronici cogitati des suas celare non debent. libro. iij. ca. ix.

Ronici obedientia etiam in natura: si necessitate arceantur. libro. iij. capi. x.

Ruditas quemadmodum possit sustentari. libro. vij. ca. xxix.

Ruptie honorabiles non damnant sed approbant. colla. xxi. capi. x.

Obedientia fratris iohannis. libro. iij. capi. xxij. xxij. xxv. et. xxvj.

Obedientia patris Mucij. libro. iij. capi. xxvij.

Obedientia patris Mucij: obedientie abrahe comparat. lib. iij. ca. xxvij.

Obedientia fratris sporas distrahetis. libro. iij. ca. xxix.

Obedientia abbatis pynusij hortum excolentis. libro. iij. ca. xx.

Obsequia quotidiana qua diligentia seruari pueniat. libro. iij. ca. xix.

Obsequium spontaneum quondam fratrum. libro. iij. ca. xxi.

Obsequij quotidiani statutum in egypto. libro. iij. ca. xxij.

Obseruantia monachi secundum sententiam beati Macharii. libro. v. ca. xli.

Obsecratio est imploratio pro peccatis. colla. ix. ca. xi.

Ociositas quomodo amputata sit a quodam fratre. libro. v. ca. xxxix.

Ociosi conditiones describit. libro. x. capi. vi.

Ociosos tanquam corrupta membra surgere docet. libro. x. ca. vij.

Ocium quanta mala generet. libro. x. capi. vij. et. xliij.

Ociositas impertinens est humanitas. libro. x. ca. xv.

Ocium docet esse fugiendum. libro. x. capi. xxi.

Ociosi correctio. libro. x. ca. xvi.

Ocij causa facit non esse cenobia. libro. x. capi. xxij.

Olei vas vnicum preicit ad sententiam imperii. libro. iij. ca. xxv.

Omnibus non omnia conueniunt. colla. xxij. ca. vij.

Orandi disciplina. libro. ij. ca. vij.

Oratio subsequens psalmum. libro. ij. ca. vij.

Orationes cum quanto silentio psoluantur. libro. ij. ca. x.

Orationes cum opere manuum quomodo exerceantur. libro. ij. ca. xiiij.

Orare non licet cum suspensio ab oratione. libro. ij. ca. xvi.

Orationis qualitas describitur. coll. ix. capi. ij.

Orationum qualitates diuerse sunt.

Annotatio.

colla. ix. ca. viij.
 Oratio quod pura ac sincera esse po-
 test. colla. ix. ca. iij.
 Orationum species quadripertita.
 colla. ix. ca. ix.
 Orationes pprie dicuntur quibus ali-
 quid volumus deo. coll. ix. ca. xij.
 Orationis quattuor species an vni-
 cuique simul sint necessarie. coll. ix.
 capi. xv.
 Orationis species ad quas nos debemus
 tendere. coll. ix. ca. xvi.
 Orationis quattuor genera sunt a do-
 mino initiata. colla. ix. ca. xvij.
 Orationis dñice expositio. colla. ix.
 capi. xvij.
 Orationis sublimioris q̃litas. coll.
 ix. capi. xxv.
 Orationis perfecte status ab anto-
 nio describitur. coll. ix. ca. xxix.
 Oratio intra cubiculū et clauso ostio
 deferenda. colla. ix. ca. xxxv.
 Orationis tacite et brevis utilitas.
 colla. ix. ca. xxxvi.
 Oratio: Deus in adiutorium meum
 intende: magne virtutis. colla. x.
 capi. x.
 Operari nolentē inquietū esse neces-
 se est. libro. x. ca. viij.
 Operantur manibus qui cū aposto-
 lo sunt. libro. x. ca. ix.
 Operari manibus quare voluerit
 apostolus. libro. x. ca. x.
 Operari docemur verbo et exēplo.
 libro. x. ca. xi.
 Operari nolens nō manducet. libro
 x. capi. xij.
 Operatio manū multa vitia ampu-
 tat. libro. x. ca. xiiij.
 Operatus est apostolus non tantū
 sibi: sed etiam alijs. libro. x. capitu-
 lo. xvij.
 Operantes manibus p suis et aliorū
 necessitatibus. libro. x. ca. xxiij.
 Opus manū suarū cōcremās. libro
 x. ca. xxiiij.
 Operatio in quiete fratris ostendit
 seni per visionē. colla. ix. ca. vi.
 Operatiois utilitas et odij detrimēt-

tum. coll. xxiiij. ca. xij.
 Opera dei miranda p̃tremiscat homo.
 colla. xij. capi. xij.
 Epidū thennescos describitur. colla.
 xi. capi. j.
 Ordo ascendendi ad perfectionem.
 libro. iij. ca. xxxix.
 Ordo pretiandi erga vitia quod arri-
 piat. colla. v. ca. xxvij.
 Ordo specierū sup oratiois qualita-
 te. colla. ix. capi. x.

p

Patientiam nō de-
 bemus sperare de
 aliorum virtute. li-
 bro. iij. capi. xliij.

Patientia in morum emendatione
 non in solitudine consistit. libro.
 viij. capi. xv.
 Patientes a nemine prouocati qui-
 bus cōparentur. libro. viij. capitu-
 lo. xvij.
 Patientia fornicationis ardore ex-
 tinguat. colla. xij. ca. vi.
 Patientia secularibus et nō fratri-
 bus impendētes sub periculo sūt.
 colla. xvi. capi. xvij.
 Patientiam mentientes silentio fra-
 tres ad iram prouocātes. coll. xvi.
 capi. xvij.
 Patientia ficta sepe plus ad iram q̃
 sermo prouocat. collatione. xvi.
 capi. xvij.
 Patientia simulata quorundā fra-
 trum. coll. xvi. ca. xx.
 Patientia non tantū in labijs sed
 in corde debet esse. collatione. xvi.
 capi. xxij.
 Patientia vera quāmodū possit
 acquiri. coll. xvij. ca. xiiij.
 Patientia vera absq̃ tribulationi-
 bus non potest possideri. collatioe
 xvij. capi. xiiij.
 Patientie exemplum in quadā de-
 uota femina. colla. xvij. ca. xiiij.
 Patientie grāde exēplū in beato pas-
 nutio. colla. xvij. ca. xv.
 Patientie pfectio in quo fundamen-
 to collocet. colla. xvij. ca. xvi.

Notabiliū dictorū

Patētia eximīa cuiusdam fratris. colla. xix. ca. 1.
Pasmutij queratio et vita describitur. colla. iij. ca. 1.
Palmarum genera quibus apostolus coronas agonis ascendit. libro v. cap. xvij.
Parentum prouiso de necessarijs monacho interdicitur. colla. xxiij. cap. x. et. xi.
Parentū vicinā nō timēt qui vitā apollo studēt. coll. xxiij. ca. ix.
Parētes corpe deseruisse et corde tueri nō pdest. libro. v. ca. xxij.
Pasce psuetudo quō p egyptū obseruet. coll. x. ca. ij.
Par interior et abstinētia spiritalis. libro. v. ca. xxi.
Peccati corp⁹ et elus mēbra describunt. colla. xij. ca. ij.
Petōz pteritoz recordatio quicquid sit habēda. coll. xx. ca. vij.
Petōz obliuio utilis est ppe multa. colla. xx. ca. ix.
Petō imunes se credētes lipps sē similes. colla. xxiij. ca. vi.
Petō dicētes hoīez imūnē: duplici errore tenent. colla. xxiij. ca. vij.
Peccata bene intelligere paucorum est. colla. xxiij. ca. viij.
Peccatum mortale nō leui sed diuturna penitudine purgatur. colla. xxiij. cap. xv.
Peccati corpus quid sit. coll. xxiij. cap. xvi.
Petōres imūdos oēs scī se pessi sunt. coll. xxiij. ca. xvij.
Petō sancti et iusti nō sunt imunes. colla. xxiij. ca. xvij.
Peccatū etiā in oratiōe vix declinari potest. colla. xxiij. ca. xix.
Peccati euacuatio a quib⁹ sit discēda. colla. xxiij. ca. xx.
Perfectionis gradū quō possit q̄s ascendere. libro. iij. cap. xliij.
Perfecti viri nihil debent absolute diffinire. colla. xvij. ca. viij.
Perfectiōis viā a quib⁹ discere debent. libro. xij. ca. xv.

Perfectio absq̄ humilitate nō pōt attingi. libro. xij. ca. xxiij.
Perfect⁹ vir figuraliē ambidexter dicitur. colla. vi. ca. x.
Perfectionem veram si desideram⁹ ad dimissa non redeamus. coll. iij. cap. vij.
Perfectionum diuersitas. colla. xi. cap. xij.
Perfectionis ratio quibus debeat aperiri. colla. xxiij. ca. xvij.
Persecutiones: egestates: iniurie q̄ vtilis sint. colla. vi. ca. iij.
Perseuerātia erga pfectionē acquirēda. colla. vij. ca. vi.
Perseuerātia arrepte professionis. colla. xliij. ca. v.
Pena regularē disciplinam pretercunt. libro. ij. ca. xv.
Pena ad horas recurrere retardant. libro. iij. ca. vij.
Penitētie plena et pfecta diffinitio. colla. xx. ca. v.
Penitētie fructus diuerse describuntur. colla. xx. ca. viij.
Penitudo in quo sit habēda et in q̄ nō. coll. xx. ca. xi.
Penitere cupiētib⁹ doctrina multiplex tradit. colla. xx. ca. viij.
Petere nulla debem⁹ q̄ ea q̄ continent in dominica oratione. colla. ix. ca. xxiij.
Pollutio nocturna quādo reatum trahat dormiēti. colla. xxiij. ca. v.
Pollutio nōnunq̄ diaboli factiōe ptingit. colla. xxiij. ca. vi.
Podus duplici mēsure religiosoz. colla. xxi. ca. xxiij.
Postulatiōes dicūt ipsozatiōes p pace tot⁹ mūdi. colla. ix. ca. xxiij.
Preceptoz legalū et euāgelicorū differētia. coll. xxi. ca. xxiij.
Precepta euāgelica leuioz sūt q̄ legalia. colla. xxi. ca. xxiij.
Precepta senioz nō debēt discute re iuniores. colla. xvij. ca. iij.
Prefici alijs desiderātes nūq̄ seniorib⁹ sibi iung. coll. iij. ca. xx.
Prelū p vicia. colla. v. ca. xxvij.

Annotatio.

Primicias nostras offerre deo debemus. colla. xxi. ca. xvi.
Probati diligentissime debent recipi ad cenobium. libro. iiii. ca. xxxiii.
Professio nostra proprium finem habet. colla. j. ca. ij.
Professio monachorum quibus auctoribus sit instituta. colla. xviii. ca. v.
Profectus spiritualium maior in egypto quam in syria conferebatur. colla. xvii. ca. vii.
Professio minor cum deuotione magna quanti meriti sit. colla. xix. ca. lii.
Proprietarii querela miserabilis. libro. vii. ca. vii.
Proprietarii non verum gratia vitia committere. libro. vii. ca. vii.
Proprietarii permanere non possunt in monasterio. libro. vii. ca. ix.
Propheta seducti mores propter inobedientiam facta. colla. vii. ca. xv.
Propositum dei principale et primum. colla. xiii. ca. vii.
Promissa plerumque vtiliter et interrumperetur. colla. xvii. ca. ix.
Promissa probantur mutata a sanctis: ab angelis: et a deo. colla. xvii. ca. xv.
Proventus boni non profunt malis: nec bonis obsunt mali. colla. xvii. ca. xii.
Pugna carnis et spiritus. colla. liii. ca. xi.
Purgatores mente sordidiores se iudicant. colla. xlii. ca. xxi.
Puritate mentis et corporis preseruantia. libro. v. ca. x.
Puritatem cordis interius custodire docet. libro. v. ca. xv.
Puritatis perfecte statum quomodo retinere possimus. libro. vi. ca. xxi.
Puritatem cordis deo parare debemus. libro. vi. ca. ix.
Puritatis perfecte indicium. libro. vi. ca. x.
Puritas carnis sine mendacia cordis obtineri non potest. libro. vi. ca. xii.
Puritas qualiter custodias. libro. vi. ca. xiii.

Puritatis vere quis sit finis. libro. vi. ca. xx.
Puritatis consequenda sententiarum traditio. libro. xli. ca. xiii.
Puritatis: castitatis: directionis et pacis acquisitio. colla. iiii. ca. vii. vl. xii.
Puritatem cordis tota virtute acquirere debemus. colla. j. ca. v.

Quadragesime ieiunium refertur ad anni decimas. colla. xxi

cap. xxv.

Quadragesima cur diuerso dierum numero obferretur. colla. xxi. ca. xvii.
Quadragesima cur vocetur cum triginta sex diebus tantum ieiunetur. colla. xxi. ca. xviii.
Quadragesime legem supgrediuntur perfecti. colla. xxi. ca. xxi.
Quadragesime causa et initium. colla. xxi. ca. xxi.
Quadragesimali tempore marie temptatur monachi. colla. xxi. ca. xxviii.
Questio soluitur deuotis orationibus. libro. v. ca. xxiii.
Questio quid sit monacho scopos: et quid sit finis. colla. j. ca. ii.
Questiois istius dicte solutio. colla. prima. ca. iiii.
Questio de efficiencia virtutum. colla. prima. ca. ix.
Questio de pseuerantia spiritali theorie. colla. j. ca. xii.
Questio de cogitationum mobilitate. colla. j. ca. xvi.
Questio de acquirenda vera discretionem. colla. ii. ca. ix.
Questio de refectiois modo. colla. ii. ca. xviii.
Questio de libero arbitrio et gratia dei. colla. lii. ca. xi.
Questio de eo: Caro concupiscit aduersus spiritum et spiritus aduersus carnem. colla. liii. ca. viii.
Questio quid intersit inter carnale et animale. colla. liii. ca. xviii.
Questio cur de patiat sanctos viros a latronibus infici. colla. vi. ca. j.

Horabilium dictoy

Questio an reus teneat qui iustum
interficiat: cū iustus inde meritū ha-
beat. coll. iij. ca. vij.
Questio de mobilitate aīe et pugna
celestiū nequitiar. coll. vij. ca. vij.
Questio sup aīe et dmonū pūctio/
ne. coll. vij. ca. ix.
Questio vtrū demones inter se im/
pugnationis ordinē seruent. coll.
vij. ca. xvij.
Questio de differētia nequitiarū ce/
lestiū. colla. viij. ca. ij.
Questio quomō ad ppetuā dei me/
morīā peruenire possimus. coll. x.
capi. viij.
Questio quomō spiritales cogita/
tiones immobiliter teneant. coll. x.
ca. xij.
Questio cur affectus timoris et spei
dicat imperfecti. coll. xi. ca. xi.
Questio de psummatiōe castitatis.
coll. xi. ca. xliij.
Questio an corpis motū possimus
dormiētes euadere. coll. xij. ca. ix.
Questio in quo tpe castitas perfici
possit. coll. xij. ca. xliij.
Questio quare menta virtutū non
deputentur industrie laborantis.
colla. xij. ca. ij.
Questio quomodo gentiles absq;
dei gratia dicantur castimoniā ha/
buisse. coll. xij. ca. liij.
Questio de cenobiū et solitudinis fru/
ctu. coll. xix. ca. vij.
Questio de remedio illorum qui cū
dō cenobijs discesserint. coll. xix.
capi. xi.
Questio an castitas sicut et cetera
passiones debeant explicari. colla.
xix. ca. xv.
Questio de fine penitētie et satisfā/
ctionis indicio. coll. xx. ca. iij.
Questio vtrū pro cordis compun/
ctione reminiscenda sint peccata.
colla. xx. ca. vi.
Questio de diuersa obseruatōe q/
dragesime. coll. xxi. ca. xliij.
Quinq; gesime dieb; cur nō ieiunet
in egypto. coll. xxi. ca. xi. et. xij.

Ebrachiatoria mo/
nachorum. libro. j.
caplo. vij.
Reconcliarī fratrib; debemus. lib.
vij. ca. xij.
Regnū dei et regnū diaboli describit
tur. coll. prima. ca. xij.
Regularis obseruātia fm quē mo/
dū debeat teneri. libro. j. ca. ix.
Remedia ptra fornicationem. libro
vi. capi. liij.
Remedia quib; possit puritas pma/
nere. libro. vi. ca. xliij.
Remedia cōtra auariciā. libro. vij.
capi. xxx.
Remedia quib; iram eradicare pos/
simus. colla. xvi. capi. vi. Et libro
vij. ca. xxi.
Remedia quib; tristitiā extermina/
re possim; . libro. ix. ca. xij.
Remedia p aciditā. li. x. ca. xxv.
Remedia quib; vanā gloriā vitare
possim; . libro. xi. ca. xvij.
Remedia aduersus morbū supbie.
libro. xij. ca. xxij.
Remedia castitatis pseruāde. coll.
xij. capi. xvi.
Remedium illorum qui idoneos se
iudicant ad docendū. colla. xliij.
capi. xvi.
Remedijs multis inuitamur ad eter/
nā salutē. colla. xx. ca. viij.
Remissio q; utilis sit in aduētū fra/
trū. coll. xliij. ca. xx.
Remissiois vtilitatē toānes euāge/
lista narrat. coll. xliij. ca. xxi.
Renūciationū singlar pfectio quō
apphēdēda sit. coll. iij. ca. vij.
Renunciāns non debet se iactare de
relictis vel allatis ad monasteriū.
libro. liij. ca. liij. et. liij.
Renūciās male i quo differat a nō
renūciante. libro. vij. ca. xv.
Renunciatio apostolorum et primī/
tiue ecclesie. libro. vij. ca. xvij.
Renunciās nō debet abdicata resu/
mere. libro. vij. ca. xxvij.
Renunciationum tria sunt genera.

Annotatio.

colla. liij. ca. liij.
 Renunciantionum trium expositio.
 colla. liij. ca. vi.
 Renunciantibus perfecte quomo-
 do centuplum promittatur in hoc
 mundo. coll. xliij. ca. xvi.
 Ruina duorum fratrum ob discretionis
 imperitiâ. colla. ij. ca. vi.
 Ruina subitanea nemo collabitur.
 colla. vi. ca. xvij.
 Arabaitarum prin-
 cipium et conuersa-
 tio. collatioe. xvij.
 caplo. vij.
 Sacramento corporis christi pecca-
 tores non omnes priuantur. coll.
 xliij. ca. xxi.
 Sanctos viros in quo debeamus admi-
 rari. colla. xv. ca. ij.
 Sancti viri duri ac piniaces esse non pos-
 sunt. colla. xvij. ca. xxvij.
 Sancti multi esse possunt: sed absque
 peccato nemo nisi christus. colla.
 xliij. ca. ix.
 Sancti omnes non similitudinē sed
 veritatē carnis peccati susceperunt.
 colla. xliij. ca. xij.
 Satisfactiois firmum indicium. coll.
 ii. ca. x.
 Sarum magnum ad abbatem impe-
 rium aduoluit abbas iohannes. libro
 liij. ca. xvi.
 Statute sufficientie paritatem nul-
 lus audet excedere. lib. liij. ca. xliij.
 Senectutis vltimē persenerantia in
 monasterijs egyptiorum. libro. liij.
 capi. ij.
 Senex indiscretus desperationem
 adducit inueniē temptato. colla. ij.
 capi. xij.
 Serapion narrat furtū suū in iuue-
 nute commissum. colla. ij. ca. xi.
 Serapion antropomorphitarū heresim
 ex simplicitate trit. coll. x. ca. liij.
 Sermo secundum audientium meritū aliqui
 tribuit. coll. i. ca. xliij.
 Scientiā scripturarū quo studio asse-
 qui possim. libro. v. ca. xxxij.

Scientia sine castitate obtineri non
 potest. libro. vi. ca. xvij.
 Scientia legis magisterio domini perfert.
 colla. liij. ca. xliij.
 Scientia religiosorum. coll. xliij. ca. i.
 Scientia actuali ad spiritalem scientiā
 peruenit. coll. xliij. ca. ix.
 Scientiam spiritalem nec tradere nec
 percipere potest anima immunda.
 colla. xliij. ca. xliij.
 Scientiā verā mali habere non pos-
 sunt. coll. xliij. ca. xvi.
 Scientia spiritalis quibus ex causis in-
 fructuosa sit. coll. xliij. ca. xvij.
 Scientia spiritalis quomodo perpe-
 tua soliditate possit roborari. coll.
 xliij. ca. xliij.
 Scientia spiritalis puritate castitatis
 possidet. coll. xliij. ca. xvi.
 Scientie spiritalis tria sunt genera.
 colla. xliij. ca. viij.
 Scientie vere disciplinā quō apphē-
 dere debeamus. coll. xliij. ca. x.
 Scientie vere donum mundanū ho-
 mo non potest promereri. coll. xliij.
 capi. ix.
 Scriptura diuina agro optimo com-
 paratur. coll. viij. ca. liij.
 Scripturarum sanctarum intellectus
 duplici sententia conijcitur. colla.
 viij. ca. liij.
 Scripturarū diuinarū multiplex in-
 tellectus. coll. xliij. ca. xi.
 Scripturarū auctoritas non debet pro-
 pter infirmorum scandalū mutari.
 coll. xvij. ca. xv.
 Signorum opera precellit vite probitas.
 colla. xv. ca. ix.
 Sol non occidat super iracundiam
 vestram: quomodo intelligatur. li-
 bro. viij. ca. ix.
 Solitarioꝝ quondā vita pleniosa.
 colla. xvij. ca. viij.
 Solitarij quod operationū eligere debe-
 ant genera. coll. xliij. ca. liij.
 Soporē resolutus increpatur. libro
 v. capi. xxxv.
 Spiritus immundi quō humanis membris
 copulentur. colla. viij. ca. x.

Notabiliū dictorū

Spiritus immundi quomodo ener/
guminis dominantur. colla. vij.
capi. xij.
Spūs spiritui penetrabilis esse non
potest. coll. vij. ca. xij.
Spiritus immundis traditos spernere
nō debem⁹. coll. vij. ca. xxvij.
Spiritus immundis verati a cō/
muniōe dñica cur separent. colla.
vij. ca. xxix.
Spiritus veratos patres nō repel/
lebāt a cōione. coll. vij. ca. xxx.
Spirital doctrine gratiā psequunt⁹
plerūq; indigni. coll. xij. ca. xix.
Spōsiōis recordatio gignit magnā
anxietatē. coll. xvij. ca. ij.
Spōsiōis anxietas insomnem cogit
ducere noctē. coll. xvij. ca. iij.
Spōsiō i speleo psepis dñici facta.
colla. xvij. ca. v.
Status septuplex dirigēs ad salutē.
coll. xij. ca. v.
Studiū habēdi ppriū miserabile.
libro. iij. ca. xv.
Superbie duo sūt genera. libro. xij.
capi. ij.
Superbia omnes virtutes aufert. li/
bro. xij. ca. iij.
Supbia d archāgelo fecit diabolū.
libro. xij. ca. iij.
Supbia oīm vitiorū fomites germi/
nat. libro. xij. ca. v.
Supbie vitii tēpore ⁊ origine pri/
mū est. libro. xij. ca. vi.
Supbie malū ipm deū aduersariū
habet. libro. xij. ca. vij.
Supbia diaboli ch: ist⁹ sua humili/
tate extinxit. libro. xij. ca. viij.
Supbiam quō supare possumus. li/
bro. xij. ca. ix.
Supba anima subdit⁹ diabolis illu/
dēda. libro. xij. ca. xij.
Supbia spiritalis impugnat etiam
carnales. libro. xij. ca. xxiij.
Superbie carnalis descriptio. libro
xij. ca. xxv.
Superbia cuiusdam fratris. libro.
xij. ca. xxvij.
Superbia tepefactus alijs pesse de/

siderat. libro. xij. ca. xxx.
Supbiam quō vincere possumus. li/
bro. xij. ca. xxxi.
Supbia quō p verā humilitatē pos/
sit extingui. libro. xij. ca. xxxij.
Superbie humane confusio. colla.
xij. ca. xvij.
Suscipendus in ordine quomō p/
betur. libro. iij. ca. iij.
Suscipendi cur secū nihil pmittan/
tur inferre. libro. iij. ca. iij.
Suscepti cur suis exuant⁹ ⁊ alijs in/
duant⁹ vestimētis. libro. iij. ca. v.
Suscepti cur non statim permittan/
tur commisceri fratribus. libro. iij.
capi. vij.

t **R**anquillitas cor/ dis in quo cōsistat. libro. viij. capitulo xvi.

Trāquillitas cordis qntū sit appe/
tēda. coll. i. ca. vij.
Tranquillitas cordis absq; humi/
litate non acquiritur. colla. xvij.
capi. xij.
Tēptatos blāda p̄solatiōe debem⁹
reficere. coll. ij. ca. xij.
Tēptationū tolerātia a solo deo tri/
bui. coll. iij. ca. xvij.
Temptationum cōsolatio. coll. vij.
capi. vi.
Temptans omnes hoīes triplici ra/
tione. coll. vi. ca. xi.
Temptatio abbatis moysi. coll. vij.
capi. xxvi.
Tēptari nullus sine dei pmissu cre/
dēdus est. coll. vij. ca. xxvij.
Temptationibus temporalibus nō
subiecti miserrimi sunt. colla. vij.
capi. xxx.
Temptationibus deus virtutē hui/
mani arbitrii experitur. colla. xij.
capi. xiiij.
Temptationū incurio quid utilita/
tis pferat. colla. xxiij. ca. xxv.
Temptari cur permittat deus quos
ad resistendū infirmos nouit. coll.
xij. ca. xiiij.

Annotatio

Tepidorum negligētiā describit.
 coll. iij. ca. xij.
Tepidi monachi deteriores censentur
 secularib⁹. coll. iij. ca. xix.
Testamentū abbatis iohannis. libro
 v. ca. xxvij.
Testimonia contra spiritus acidie.
 libro. x. ca. vij.
Testimonia cōtra eos qui abdicata
 repetunt. libro. vij. ca. xij.
Testimonia quib⁹ apostolus precipit
 operari. libro. x. ca. xix.
Testimonia salomonis cōtra acidiam.
 libro. x. ca. xxj.
Testimonia contra vanagloriaz.
 libro. xj. ca. xij.
Testimonia de eo qd nihil boni sine
 adiutorio dei perficere possumus.
 libro. xij. ca. xvj.
Testimonia super significatiōe octo
 vitioꝝ. coll. v. ca. xxv.
Timore dei ascendit ad charitatē.
 libro. iij. ca. xxxix.
Timoris dei ppetuitas a deo cōfer-
 tur. coll. iij. ca. xvij.
Timor qd charitatis magnitudine ge-
 nerat. coll. xi. ca. xij.
Timor perfectus et imperfectus elu-
 cidat. coll. xi. ca. xij.
Tristicia quantū dispendiū inferat.
 libro. ix. ca. j.
Tristicia quomodo debeat curari.
 libro. ix. ca. ij.
Tristicia aīe cui cōpes. li. ix. ca. iij.
Tristicia vñ generet. lib. ix. ca. iij.
Tristicia que desperationē impo-
 rat. libro. ix. ca. ix.
Tristicia i qd sit nob vtil. li. ix. ca. x.
Tristicia que sit scdm deū: et qd scōz
 diaboli. libro. ix. ca. xi.
Tristicia triplex salutaris dicitur: alie
 norie. libro. ix. ca. xij.
Tristicia et ira etiam solitarios ve-
 rat. coll. v. ca. ix.

Anagloria temptat
v in parte carnali et
spirituali. libro. xj. ca
pitu. ij.

Anagloria mltiplex est. li. xi. ca. iij.
Anagloria impugnat a dextris et a si-
 nistris. libro. xi. ca. iij.
Anagloria cui comparetur: libro
 xi. capi. v.
Anagloria nec bñficio solitudinis
 extinguit. libro. xi. ca. vi.
Anagloria cū delecta fuerit: aī⁹ re-
 surgit ad luctamē. li. xi. ca. vij.
Anagloria nec eremo nec etate de-
 feruet. libro. xi. ca. viij.
Anagloria mixta virtutib⁹ pericu-
 losior est. libro. xi. ca. ix.
Anagloria quib⁹ modis monachū
 pulset. libro. xi. ca. xij.
Anagloria quō suggerat clericatus
 gradū. libro. xi. ca. xij.
Anagloria et supbia sine ministerio
 corporali pficiunt. coll. v. ca. vij.
Anagloria quō mentē inebriet. lib.
 xi. ca. xv.
Anagloria i quo sit vtilis. coll. v.
 ca. xij.
Anagloria in xbo dei oī cautiōe de-
 bet vitari. coll. xij. ca. xvij.
Anagloria nō pnt vere scientie do-
 nū pmereri. coll. xij. ca. ix.
Aentalib⁹ petis carere nō possum⁹
 coll. xij. ca. xij.
Aentaliū petōz nunq̄ deesse pote-
 rit penitudo. coll. xx. ca. xi.
Aerbū dei supbi et tepidi negligē-
 ter audiūt. coll. xij. ca. xij.
Aerbū dei pdicātes et opib⁹ vitio-
 sis inherētes. coll. xij. ca. xvi.
Aeritatis optimum examen. colla.
 xvi. capi. x.
Aeritas quibusdā nocuit et menda-
 cii profuit. coll. xvij. ca. xx.
Aestis monachoz qualis esse debe-
 at. libro pmo. ca. ij.
Aestimēta nouitioꝝ quare reseruē-
 tur. libro. iij. ca. vi.
Aestigia et monita quoz imitari de-
 beam⁹. coll. ij. ca. ix. et x.
Astioꝝ cause pene ab oībus igno-
 rant. libro. v. ca. ij.
Aitia curari non pnt nisi cause eoz
 fuerit publicate. libro. xi. ca. xvi.

Notabilium dictorum annotatio

Actioz expositio q̄ p̄ sup̄biam gene-
 ranf. libro. xij. ca. xxvij.
Actia q̄ extra naturalē motū cōtra-
 hunt a nobis. libro. vij. ca. v.
Actia naturalia sine creatoris inu-
 ria insunt nobis. libro. vij. ca. liij.
Actia octo p̄ncipalia. coll. v. ca. ij.
Actioz duo sūt genera: 7 q̄ driperit
 ta efficientia. coll. v. ca. liij.
Actij vniuscuiusq̄ qualitas 7 origo
 describit. coll. v. ca. xi.
Actia quō diuerso certamine expu-
 gnare debeamus. coll. v. ca. xliij.
Actioz de victoria extolli nō debe-
 mus. coll. v. ca. xv.
Actia nō nisi dei auxilio superant.
 coll. v. capi. xv.
Actioz terras possidere quō nobis
 vtile sit. coll. v. ca. xxiiij.
Actijs possessi miserabiliores sūt ar-
 repticijs. coll. vij. ca. xxiiij.
Actia tribus modis vincuntur. coll.
 xi. capi. vi.
Actie nostre directio ex deo est. coll.
 iij. ca. xij.
Agilias quō extendant patres vs-
 q̄ ad lucē. libro. ij. ca. xij.
Agilie sabbati pascalis modus 7 or-
 do. libro. iij. ca. viij. et. ix.
Agilias lōgas pferūt pp̄t xbi di-
 uini auditu. coll. xvij. ca. j.
Airginū gloriā habere volētes qd
 facere debeāt. coll. xxij. ca. vi.
Airtutē quālibet a quo expetere de-
 beamus. libro. v. ca. liij.
Airtutū pfectionē nemo suis viri-
 bus potest obtinere. libro. xij. ca.
 x. et. xij.
Airtutū actio sed non merces eorū
 cessabit. coll. j. ca. x.
Airtutū parturitio q̄ ab vna ascen-
 dit ad aliā. coll. xliij. ca. xvi.
Airos sc̄d̄s cur p̄mittat de⁹ interfi-
 ci a latronib⁹. coll. vi. ca. ij.
Alte p̄bitas p̄cellit signorum opera.
 coll. xv. ca. ix.
Actionū multa sunt genera quibus
 de⁹ punit p̄ctōres. coll. vi. ca. xi.
Alocatio samuelis. coll. ij. ca. xliij.

Alocatio pauli apli. coll. ij. ca. xv.
Alocationum tria sunt genera. coll.
 iij. capi. liij.
Alocationū trium expositio. coll. liij.
 capi. liij. et. v.
Alocationū gratia multiplex osten-
 ditur. coll. xliij. ca. xv.
Aolūtatis bone effect⁹ a dño cōdo-
 natur. coll. liij. ca. xv.
Aolūtatis bone initium 7 sūmma/
 tio a dño est. coll. liij. ca. xix.
Aoluntas nostra que sit inter cōcu-
 piscentiā carnis 7 spiritus ponit.
 coll. liij. ca. xij.
Aolūtas nostra bona absq̄ gratia
 dei nō dirigit. coll. xliij. ca. ix.
Aolūtate bonā an sequat vel pres-
 cedat gratia dei. coll. xliij. ca. xi.
Aoluntas bona nec semper gra-
 tie nec semper homini est deputan-
 da. coll. xliij. capi. xij.
Aolūtate p̄p̄iā subijciēs fratri: for-
 tis 7 san⁹ dicif. coll. xvi. ca. xliij.
Aolūtas operātis nō p̄cessus ope-
 ris debet intueri. coll. xvij. ca. xi.
Aolūtatis p̄tēpte obstinacia retine-
 ri nō debet. coll. xvij. ca. xliij.
Aolūtatis 7 nō tantū facti inspector
 est deus. coll. xvi. ca. xliij.
Autilitas q̄ nobis de incertis estib⁹
 generat. coll. xij. ca. v.
Autilitas q̄ sit in naturalib⁹ vitijs. li-
 bro. vij. ca. liij.
Atile nobis est interdū derelinqui a
 dño. colla. liij. ca. vi.
Autilitas pugne carnis 7 spiritus.
 coll. liij. ca. vij.
Autilitas q̄ ex colluctatiōe carnis et
 spiritus orit. coll. liij. ca. xliij.
Aroxē hortat vt abrenūciat theo-
 nas. coll. xxi. ca. viij.
Aroxē dimittit 7 ad monasteriū per-
 uolat. coll. xxi. ca. ix.

Explicit annotatio nota-
 bilium sententiarum hui⁹ opis.

**Quos opus hoc libros teneat cognoscere si vis:
Et quid quisque tonet: subscriptos plege versus.**

Cesaris imperio famuleſ romulus
orbis:
Et paribus studijs sub materialib?
armis
Miles tentic? sibi ſeruat atq; la/
tinus:
Augens reipublicam conſuetu ro/
bore noſtram.
Aſt ego vir tennis non vtens tal/
bus armis:
Perpetuis votis cum fratrib? odi/
lo noſtris
Auguſto opto meo deuotus tempo/
re cuncto:
Vitam virtutem pacem ſimul atq;
ſalutem.
Et ne cum pacis ſibi bella gereti in/
imicis
Semper amans oej videar minus
auxiliari:
Offero de noſtris quoq; ſpirituali/
bus armis
Munus perparuum: ſed eorum mē/
tibus aptum.
Militie ſacre decorat quos balthe?
ille:
Chriſtus diſcipulos quo ſuſſit cin/
gere lumbos.
En tibi queſitos ſam dudum diue li/
bellos:
Implens promiſſum: collegi corp?
in vnum:
Anſus ore viri quos ſpiritus incl?
tus auctor:
Obtulit eccleſie: diuo pro munere
matri:
Que ſine fine ſuis eterno proſpici
t viſu.
Deniq; biſſenos preſenti corpore li/
bros
Aſpicias queſo: ſequitur q̄ cōgru/
us ordo.

Primus habet: monachis habitus
quis debeat eſſe.
Regula pſallendiq; modus datur
inde ſecundo.
Tertius hoc iterum deſcribit plen/
us ipſum.
Informatq; nouos per ſingla quar/
tus alumnos.
Octo quidem reliquit quos cernis
adhuc ſuper-eſſe:
In ſe concludūt numerum totidem
vitiatorum:
Perſequiturq; ſuum proprio ſyn/
tagmate monſtrum
Aniſquiſq; liber: dans quid ſit cui
ve cauendum.
Hos collata patrum celebri ſermo/
ne priorum
In duplici forma contranſ bis duo/
dena.
Horum quodq; tibi quid honeſtuz
conferat audi.
Primus enim moyſes in primis ſel/
re duobus
Dat: q̄ ſit deſtinatio: debeat aut fo/
re finis:
Diſcreteq; lubet ſuper omnia viue/
re fratres.
Baſnucius monachum docet inde
relinquere mundum.
Corporis illecebre dantele dicente
reſiſte.
Serapion iteruz notat octo lues vi/
tiorum.
Sanctorū loquitur de morte theo/
dorus abbas.
Carpitur improbitas ſathane vaga
menſq; Sereno:
Et de ſpiritibus traduntur multa ſu/
niſtris.
Mortatur fratres Iſaac collatio bi/
na:

Orandum pure cum cordis simplici-
tate.

Quid sit perfectum: quid castum:
quid ve parari

Servariq; deo valeat custodi: do-
cenur

Collatis trinīs preceptoris chere,
monis.

At summi veri diuina cognitione:

Deq; charismatibus confert tibi ne-
stros abbas.

Dictat amicitie Ioseph firmissima
iura:

Monstrans preterea que diffinitio
vera.

Est genera hinc pyramion tria prosc-
quitur monachorum.

Hic cōmunis d' fine v'l anachorez:
Colloquitur salubris collatio mul-
ta ioannis.

Crimina purgandi cōdis precepta
pynisti.

Quicquid maiori venia quinquagesi-
mali

Tempore: cōcedit theonas: absol-
uit et illud:

Accedat nobis qua re phantasma/
ta noctis:

Et cur sepe malum quod nolumus
hoc operamur.

Concludunt omnes sententiarum tra-
ditiones.

Sermones abrahe: de carnis lege
domande.

Brefatio

Disertissimi Joānis Ere-
mite qui Cassian⁹ dicit: in
duodecim libros de insti-
tutis cenobiorū: ⁊ de octo
principaliū vitiorū reme-
dijs: ad Castorem ep̄m pre-
fatio feliciter incipit.

Eteris in

strumēti narrat histo-
ria: sapiētissimū Salo-
monē post acceptā di-
uinitus sapientiam prudentiamq;
multā nimis: ⁊ latitudinē cordis q̄li
arenā maris innūerabilē: ita vt dñi
testimonio nlls ei similis retroactis
tēporib⁹ extitisse: neq; post eū surre-
ctur⁹ esse dicat: illō magnificū dño
tēplū extruere cupientē: alienigene
regis Tyri auxiliū poposcisse. Qui
missus ad se hyrā filio mlieris vidue:
quicqd diuina sapiētia suggerēte p-
clarū in tēplo dñi: vñ in sacris vasis
moliebat: mīsterio ei⁹ ac dispositiōe
p̄fecit. Si ergo ille vniuersis regnis
terre sublimior p̄ncipat⁹: ⁊ israeli-
tici generis nobilior excellētiorq; p-
genies: illa q; sapiētia diuinitus in-
spirata: que cū ctoꝝ oriētalīū ⁊ egyp-
tiorū disciplinas ⁊ iſtituta ſupabat:
neq; paupis atq; alienigene viri cō-
ſiliū dedignat⁹: recte etiā tu his eru-
dit⁹ exēplis: btīſſime papa Caſtor:
verū ac rōnabile deo tēplū: nō lapī-
dibus inſenſibilib⁹: ſ; ſanctorū viro-
rū cōgregatiōe: nec tēporale ⁊ cor-
ruptibile: ſed eternū atq; inerpugna-
bile edificare diſponēs: vaſa etiā p-
cioſiſſima dño cupiēs cōſecrare: nō
multo auri metallo argētī ve cōſta-
ta: q; poſt rex babiloni⁹ capta concu-
binā ſuā ac p̄ncipiū deputet vo-
luptati: ſ; a ſabnis ſanctis q; innocen-
tie: iuſtie ⁊ caſtitaſ integritate ſul-
gētes: regē chriſtū in ſemetipſis cir-
cūferāt cōmorantē: egenū me omni-
q; ex pte paup̄rimū: ad cōmunionē

tāti optis dignariſ addeſcere. In p-
uincia ſiquidē tua cenobiorū ex pte
oriētalīū maximeq; egyp̄tiorū volēs
inſtituta fundare: cū ſis ip̄e cunctis
virtutib⁹ ſciētiaq; p̄fect⁹: ⁊ vniuer-
ſis ita reſertus diuiniſ ſpiritualib⁹: vt
p̄fectionē querētib⁹ ſatis abundeq;
nō mō tuus ſermo: ſ; etiā ſola vita
ſufficiat ad exēplū: me q; elingūē et
pauperē ſermōe atq; ſciētia: vt ali-
quid ad explementū tui deſiderij de
inopia ſenſus mei p̄ferā: poſcis: pre-
cipiſq; vt inſtituta monaſteriorū q; p-
egyp̄tū ac paleſtinā cuſtodiri cōlpe-
rimus: ita vt ibi nobis a patrib⁹ tra-
dita ſc: q̄uis imperito dīgerā ſtilo:
nō leporē ſermōis inquirēs in quo
ip̄e app̄ime es erudit⁹: ſ; ſanctorū
ſimplicē vitā ſimplici ſermōe fratri-
bus in nouello monaſterio tuo cupi-
ens explanari. Qui rei q̄ntū me pluſ
ardor deſiderij tui p̄uocat obedire:
tantū p̄multiplices eſtūū moles vo-
lentē obtēperare deterrēt. Prīmū:
q; nec vite mee ita equiparāt meri-
ta: vt cōfidā me reſtā arduas: tam
obſcuras: tam ſanctas: digne poſſe
animo ac mēte complecti. Scōdo: q;
ea q; a puericia noſtra inē eoſdē cō-
ſtituti atq; ipſoꝝ incitati q̄tidianis
adhortatiōibus ⁊ exēplis: vel age-
re tēptanim⁹: vel didicim⁹: vel vi-
ſu p̄cepimus: minime iā poſſumus
ad integrū retinere: tot annoꝝ circu-
lis ab eoꝝ p̄ſortio ⁊ imitatiōe puer-
ſatiōis abſtracti: p̄ſertim cū harum
rerum ratio: nequaq; poſſit ocioſa
meditatiōe doctrinaq; verboꝝ vel
tradi vel intelligi vel memoria cōti-
neri: totum nā q; in ſola experiētia
vſuq; p̄ſiſtit. Et quēadmodū tradi-
nūſi ab expto nō quēit: ita nec p̄cipi
quidē vel intelligi niſi ab eo qui ea
pari ſtudio ac ſudore app̄hendere
eloborauerit: poſſūt: q; tñ ſi collati-
one iūgi ſpiritualiū viroꝝ frequē di-
ſcuſſa nō fuerint ⁊ polita: cito men-
tis retroſū in curia dilabunt. Ter-
tio: q; idipſum qd vtiq; nō p̄ meri-

1. Regl. 5
Ibi. 7.

Annotation capitulorum.

to rel: s. p. presentis tps statu possu-
mus reminisci: imperitior sermo co-
grue non valet explicare. Iduc acce-
dit qd sup hac re viri z vita notabi-
les z sermoe sciencia qz p. clari msta ia
opuscula defudarut: scilicet Basilium
et Hieronymu dico aliosqz non illos:
quoz anterior sciscitantiu fratribus
sup diuersis institutis vel questioni-
bus: no solu facundo: verumetia di-
uina: scripturaz testimonijs copio-
so sermoe rñ dñt. Alius vero no solu
suo elucubratos ingenio edidit li-
bros: verumetia greca lingua dige-
stos: in latinu vertit eloquiū. Post
quoz tam exuberantia eloquētie flu-
mina: possem no imerito psumptio-
nis notari: si aliqd stillicidij huius in-
ferre temptassem: nisi me hec fiducia
tue sanctitatis animaret z spatio: qz
vel tibi he nuge foret accepre quales
cūqz sūt: vel eas pgregationi fratru
in nouello tm monasterio comoran-
ti deputares. Qui si quid a nobis
min⁹ forsitan caute platū fuerit: et
pie relegat z cū venia indulgentiore
sustentent: fide poti⁹ mei sermōis qz
venustate eloquij requirētes. Quia
pp̄ beatissime papa: vnicū religi-
onis z humilitatis exēplar: tuis p. cl
bus animat⁹: fm vires ingenij mei
opus qd iniungis aggrediar: z ea q
omnino dis intacta relicta sūt ab an-
teriorib⁹ nostris: vtpote qui audita
poti⁹ qz expta d. scribere tēptauerūt:
velut rudi monasterio: z veritatem
sitiētib⁹ intimabo. Nec plane mira-
biliū dei signozū qz narrationem stu-
debo p. texere: qz quis msta p. senio-
res nostros z incredibilia: no solum
audierim⁹: verumetia sub obtutibus
nostris p. spererim⁹ i. p. leta: tm his om-
nib⁹ p. termis: qz legētib⁹ p. ter ad-
miratōne nihil ampli⁹ ad instructi-
onē p. fecte vite p. ferūt: instituta eoz
tantūmō ac monasterioz regulas:
maximeqz p. cipaliū vitiōz qz octo
ab eis designant⁹: origines z causas:
curatōnesqz fm traditiōes eozum:

quantū dñs adiunāte potuero fide-
liter explicare cōtendā. Propositū
siquidē mihi est: non de mirabilibus
dei s. de correptione mox nostror et
cōsūmatiōe vite p. fecte: fm ea qz a se-
niorib⁹ nostris accepim⁹ pauca dis-
serere. In eo qz p. ceptis tuis satisfac-
ere studebo: vt si quid forte no fm
typū maloz antiquissima p. titutu-
tione fundatū: sed p. arbitrio vnus-
cuiusqz institutū monasteriū: vl⁹ ol-
minutū vl⁹ additū in istis regionib⁹
cōprobauero: fm eam quā vidim⁹
monasterioz regulā p. egyptū vl⁹ pa-
lestinā antiquitus fundatoz: fide-
li sermoe vl⁹ adiciā vel recidam. Itē
quāqz cū credas rationabili⁹ quip-
piā vel p. fecti⁹ p. titutionē nouellā
in occidentis galliaz p. tibus repire po-
tuisse: qz illa sūt instituta: in quibus
ab exordio p. dicatōis aplice a sc̄tis
ac sp̄italib⁹ patrib⁹ fundata mona-
steria ad nos vsqz p. durāt. Illam sa-
ne moderatōne opusculo huic inse-
rere presumā: vt ea qz fm egyptiozū
regulā: seu p. asperitate acru: seu p.
difficultate ac diuersitate mox: ipos-
sibilia in his regionib⁹ vel dura vel
ardua cōprobauero: institutū mona-
sterioz qz p. palestinā vel mesopota-
miam habentur: aliquatenus tem-
perem: quia si rationalis possibi-
lium mēsurā seruetur: eadem obser-
uantie perfectio est etiam in impari
facultate.

Explicit prefatio.

Incipit annotatio capi-
tulorū primi libri de habitu
monachorum:

Capitulum I. Proemiale.

- i. De cingulo monachi.
- ii. De veste monachi.
- lii. De cucullis egyptiorum.
- iiii. De colobis egyptiorum.
- v. De rebrachiatorijs.
- vi. De manortibus eoz.
- vii. De melote z pelle caprina.

Liber. I. De habitu monachi.

ix De baculo.

x De calciamentis eorum.

xj De temperamento obseruatione que fuit aeris qualitate vel vsum puencie sit tenenda.

xij De cingulo spiritali et sacramento ipsius.

Explicit annotatio capi.

Incipit liber primus de habitu monachi:

Proemiale Caplm. I.

Constitu

tis ac regulis monasteriorum dicturi: unde competentis donan

te deo quod ex ipso habitu monachorum sumemus exordium: Quorum interiorum cultum consequenter tunc poterimus exponere: cum exteriorum ornatum sub oculorum depinxerimus obtutibus.

De cingulo monachi:

Caplm. II.

Itaque monachum ut militem christi in punctu semper belli positum: accinctis lumbis iugiter oportet incedere. Hoc enim habitu etiam illos ambulasse qui in veteri testamento perfectionis huius fundauere primordia: Melchiam scilicet et Melchisedech: diuinarum scripturarum auctoritate monstrat: ac deinceps principes auctoresque testamenti noui: Joannem videlicet Petrum et Paulum: ceterosque eiusdem ordinis viros taliter incesse cognoscimus. Quorum prior qui in veteri testamento virginis iam flores et castimonie continentieque prefigurabat exempla: cum fuisset a domino missus ad increpandos nuncios

ochozie sacrilegi regis israel: eo quod egritudine prepedire super statu salutis sue beelzebub deum accaron consulere destinasset: et idcirco eis occurrens idem propheta descensum de lecto eius in quo conciderat denegasset: decumbenti regi exposita vestitus qualitate compertus est. Reuerfos enim ad se nuncios ac referentes sibi prophete sententias: sciscitatus est cuius esset figure et habitus vir qui occurrisset eis: et locutus fuisset huiusmodi verba: Vir inquit pilosus: et zona pellicea accinctus rebus. Ex quo habitu confestim rex contemplatus hominem dei ait: Melchias thesbites est: zone videlicet indicio et hirsuti incultique corporis specie virum dei indubitater agnosces: eo quod istud ei inter tot israelitici populi milia commoranti: cultus proprius ac velut quoddam impressum speciale signum perpetuo cohereret.

De Joanne quoque qui veteris novique testamenti velut quidam sacratissimus limes finis initiumque processit: ita euangelista narrate cognoscimus: Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis cameli: et zonam pelliceam circa lumbos suos. Petro etiam in custodiam carceris ab herode detruso: et ad necem die postero produciendo: angelus assistente precipit: Percingere et calceas te caligas tuas. Quod ut faceret nequaquam monuisset eum angelus dei: nisi vidisset eum ob refectionem nocturne quietis paulisper defecta membra solita cinguli obstrictione laxasse. Paulum quoque ascendentem hierosolimam et protinus a iudeis in vincula mittendum: Agabus propheta reprensus cesarce: sublato eius cingulo: manus suas ligans ac pedes: ut gestu corporis sui passionis eius prefigurar: et iniurias ait: Nec dicit spiritus sanctus: Viri cui est zona hec: sic alligabunt iudei in hierusalem: et tradet in manus gentium.

4. Re. 7.

Matth. 3. et Mar. 1.

Act. 12.

Act. 21.

Liber primus

Quod utiq; a ppheta pferri mini/
me potuisset: dicere: Turū cuius est
zona hec: nisi paul⁹ eā lumbis suis
indefinēter solitus fuisset aptare.

De veste monachi: Ca. III

Estis q; sit monachi q; cor/
pus ptegat tñ: ac repellat
nuditatis verecundiā: et fri/
goris retūdar iniuriā: nō q; semina/
ria vanitatis aut elatōis enutriet:
Ita eodē aplo pdicāte: hñtes aut
alimēta et opimēta his pten sumus.
Opimēta inq;ens nō vestimēta: vt
quibusdā latinis exemplarib⁹ nō p/
prie pntef. i. q; corpus cpiant tñ:
nō q; amictus glia blandiant: ita vt
lia vt nulla coloris vel habit⁹ noui/
tate inf ceteros hui⁹ ppositi viros
habeant insignia: ira studiosis ac/
curatiōibus aliena: vt nullis rursū
sint affectatis p incuriā sordib⁹ de/
colora. Postremo sic ab hui⁹ mūdi
separent ornatu: vt cultui seruoziū
deli oib⁹ cōmunia pseuerēt. Quic/
quid em̄ inf famlos dei psumit ab
vno vl paucis: nec catholice p om̄e
corp⁹ frānitat; tenet: aut supflui
aut elatū est: et ppter hoc notū in/
dicandū est: magisq; specie vanita/
tis q; virtutis ostētans. Et idcirco
hec q; nec a veterib⁹ sanctis q; huius
pfeffōis fundamēta iecerūt: neq;
a pñib⁹ nostri tps q; eoz p successio/
nes instituta nunc vsq; custodiunt:
tradita videm⁹ exēpla: vt supflua
et inutilia nos q; resecare pueniet.
Mōbre cilicnā vestē velut circū/
spectā cūctis atq; notabilem: et q; ex
hoc ipso nō solū illa spūi possit emo/
lumēta pferre: s; etiā elatiōis pāpe/
re vanitatē: q; ad necessarij operi/
exercitiū: in q; monachū semp impi/
grū expeditū q; optet icedere: inha/
bilis atq; inepta sit: oimodis refuta/
rūt. Qd si q; dā hoc amictu circum/
datos audim⁹ pbabiles extitisse: nō
ex eo nobis monasterioz est regula
sanctēda: vel antiq; setoz patrū sūt
pturbāda decreta: qd pauci psumē

tes aliax virtutum privilegia: ne in
his quidē q; nō sūt catholicā regu/
lā ab eis vsurpata sūt: repñēdi de/
bere credūt. Generali nāq; oim cō/
stitutō: paucorū nō debz pponi nec
pindicare sentētia. Illis em̄ debem⁹
institui ac regul indubitatā fidē et
indiscussā obedientiā p oia cōmo/
dare: nō q; paucorū volūtas itulit:
s; q; vetustas tātōz tēpoz: et innu/
merositas setoz patrū pcor di defi/
nitiōe in posterū ppagauit. Accē
sane pindicare nob debz ad q̄tidia/
ne puerfatiōis exēplū: qd vl⁹ Bozā
sacileg⁹ rex isrl cateruis hostiū cir/
cūseptus: scissa veste ciliciū habuit/
se phibet intrinsecus: vl⁹ qd ninui/
te ad mitigandā dei sentētiā q; in
eos illata fuerat p prophetā: cilicij
asperitate velati sūt: cū et ille ita in/
trinsec⁹ latens indut⁹ eo fuisse mon/
stret: vt nisi scisso desup vestimēto
a nemine prius potuisset intelligi:
et isti eo tēpore opimentū cilicij ostē
tarēt: q; cūctis sup iminēte vzb euer/
siōe lugētib⁹: eodēq; amictu circū/
datis: nulls posset a quoquā ostēta/
tiōe notari. Quia nisi insolēs sit di/
uersitas: nō offendit equalitas.

De cucullis egyptiorum: Capi. III.

Ant pterea qdā in ipso egyptioz habitu: non tñ ad cu/
ram corpis quātū ad mox formulā
cōgruētia: quo simplicitatis et inno/
cētie obseruātia etiā in ipa vestitus
qlitate teneat. Cucullis nāq; ppar/
uis vsq; ad ceruicis humerorumq;
demissis pfinia: quib⁹ tñ capita cō/
tegāt: indefinenter dieb⁹ vtunt⁹ ac
noctib⁹: s; vt inocētiā et simplici/
tatē puuloz iugiter custodire etiaz
imitatiōe ipi⁹ velaminis cōmoneā/
tur. Qui reuersi ad infantia christi
cūctis horis cū affectu ac x̄tute de/
cantāt. Dñe nō est exaltatū cor me/
um: neq; elati sunt oculi mei: neq; am/
bulam in magnis neq; in mirabilib⁹

4. Re. 6.

Jone. 3.

Col. 3.

Job. 2.

Job. 6.

epist. 10.

pou.

2. Cor. 10.

2. Cor. 10.

ps. 130

De habitu monachi.

sup me. Si nō humilit̃ sentiebā: sed
exaltavi aīam meā. Sicut ablacta/
tus est sup matre sua.

De colobijs egyptiorum:

Lapm. V.

Colobijs q̃z lincis induti q̃
vir ad cubitoꝝ ima ptingūt:
nudas de reliq̃ circūferūt man⁹: vt
amputatos hīe eos act⁹ ⁊ opa mun/
di hui⁹ suggerat abscisio manicaꝝ:
et ab oī pūlatōe trena mortificatos
eos velamīs linei doceat indumen/
tū: audiātq̃ p b aplm q̃tidie dicētē

Col. 3. sibi: Mortificate membra vīa q̃ sūt
sup t̃ra. Illō q̃z ipō habitu ptestā:

Ibidem te: Mortui em̃ est⁹: ⁊ vīa vīa abscō
Gal. 2. dita est cū xpō ī deo. Et itē: Aīno

Ibi. 6. aut̃ iā nō ego: vīuit ṽro ī me xps.
Mibi quidem mūdus crucifix⁹ est:
et ego mūdo.

Derebrachiatorijs: La. VI

Estāt etiā resticulas duplices
s laneo pleras subtegmit: q̃s

απαλα
βουο dinctoria seu redimicula ṽl pprie re
brachiatoria possumus appellare.

Que descēdētia p sūma ceruicis et
a laterib⁹ colli diuisa: vtraruq̃ ala/
rum sin⁹ ambiūt: atq̃ hīncinde suc/
cingūt: vt pstringētia latitudinem
vestimēti ad corp⁹ p̃hāt atq̃ p̃iun/
gāt: ⁊ ita p̃strictis brachijs impigri
ad om̃e op⁹ expeditiq̃ reddāt: illō
apli p̃ceptū studētēs oī x̃tute com/
plere: Quia nō solū mibi: s̃ etiā hī

Act. 20. qui mecū s̃ mīstrauerūt man⁹ iste.

2. Thes. 3 Neq̃ erat panē ab aliq̃ m̃ā ducavi
mus: s̃ ī labore ⁊ fatigatiōe nocte
ac die operantes: ne quē vestrū gra/
uaremus. Et si quis nō vult opera/
ri: nec manducet.

De mauortib⁹ eoz: La. VII

Est s̃ angusto palliolo tam
p amict⁹ hūilitatē q̃ vilitatē
p̃ciū cōpēdiū q̃ sectātes: col/
la parit atq̃ humeros tegūt: q̃ ma/
uortes tā nostro q̃ ipōꝝ nū cupantē
eloq̃: ⁊ ita planeticaꝝ atq̃ birrho

rū p̃cia sūl ambītionēq̃ declināt.

De melote ⁊ pelle caprina:

Lapi. VIII.

Vltim⁹ est habit⁹ eoz pellis
caprina q̃ melotes vel pera
appellat: ⁊ bacul⁹: q̃ gestāt ad imi/
tationē eoz q̃ p̃fessiois hui⁹ p̃figu/
rauerē lineas ī veteri testamēto. De
quib⁹ apls: Circūierūt inq̃t in melo/
tis ⁊ ī pellib⁹ capnis: egētes: angu/
stiat: afflicti: q̃b⁹ dign⁹ nō erat mū/
dus: ī solitudinib⁹ errātes: ⁊ ī mon/
tib⁹ ⁊ ī spelūcis ⁊ ī caernis terre.

Heb. 11.

Qui tñ habit⁹ pellis capne signifi/
cat mortificata oī petulātia carna/
liū passionū: debere eos ī sūma vir/
tutū gravitate p̃sistere: nec q̃cūq̃ pe/
tulcū ṽl calidū iuuetutis ac mobili/
tatis antiq̃ in eoz corp⁹ residere.

De baculo: Lapi. IX.

Am ⁊ baculū gestaſse eisdē
n viros etiā helisens q̃ vn⁹ ex
īp̃is ē: docet: cū diē ad giezī

puerū suū mittēs eū ad suscitā dū fi/
liū mīser: Tolle baculū meū: ⁊ cur/
rēs vade pone eū sup faciē pueri vt

4. Re. 4

vīuat. Quē vtiq̃ nō dedisset ei pro/
pheta gesta dū: nisi eū manu sua so/
lit⁹ eēt ingiē circūferre. Cui⁹ gesta/
tio spiritalit̃ monet nūq̃ debere eos

inē tot oblatrantes vitioꝝ canes: et
inuīsibiles neq̃tiarū spiritaliū besti/
as: inermes incedere: de q̃b⁹ beatus

dauid liberari postulās diē: Ne tra/
das dñe bestijs aīam p̃sitētē tibi: s̃

Ps. 73.

irruētes eas retūdere cruc⁹ signaclo
ac lōgi⁹ ppulsare: atq̃ adūsū se se/
uiētes iugī mēoria dñice passiōis: ⁊

imitatōe illi⁹ mortificationis extin/
guere.

De calciamētis eoz: La. X

Calciamēta x̃o velut inē di/
c̃ta euangelico p̃cepto recu/
santes: cū infirmitas cor̃pis

ṽl matutin⁹ hyemis rigor: seu meri/
diani est⁹ feruor exegerit: tñmō ca/
ligis suos muniūt pedes: s̃ interpre

tātes vsu cap⁹ ṽl dñica permissiōe
a 3

Li. II. De canōico nocturnarū

signari: vt si i b mūdo pstituti: cura
et sollicitudinē carnis hui⁹ omnino/
dis eruti eē nō possumus: nec ab ea
penit⁹ pualēm⁹ absolui: saltē occu/
patōe lent ⁊ iplicatiōe tenui necessi/
tatē corpis explicem⁹: ne vl aīe nre
pedes: q expediti ad spiritalē cursū
et p dīcā dā euangelij pacē sp eē de/
bēt pati: qb⁹ post odorē vnguētoz
xpī currim⁹. ⁊ d qb⁹ dauid: Lucurri
i siti. Et hieremias: Ego aūt nō sum
turbat⁹ te seqns. morticinis b⁹ seclī
curis patiamur iuolui: de his sez co/
glitātēs q nō ad supplēdā nēcitātē
nature: s ad supflūā noxiā qz pīnēt
voluptatē. Qd ita iplechimus: si fm
aplin: carnis curā nō fecerim⁹ i desi/
derijs. Quib⁹ tñ caligis quā qz lici/
to vtant⁹: vtpote dñi mādato pces/
sis: neq qz tñ pedib⁹ cas iherere per/
mittūt cū accedūt ad celebrāda seu
percipiēda sacrosctā mysteria: Illō
estimātes etiā fm lram custo dīri de/
bere: qd dī ad moysen vel ad iesum
filiū naue: Solue corrigiā calciamē
ti tui: loc⁹ emī i q stat: tēra scā est.

De tpanēto obseruantie q
scdm aerū q̄litatē vl vsum
puincie sit tenēda: La. XI.

Ec dicta sunt: ne qd pcrmi/
b sisse de egyptioz habitu vi/
deamur. Ceter⁹ a nob tenen/
da sūt illa tmmō q vl loz sūt vel
puicie vsus admittit. Itā neqz cali/
gis nos neqz colobijs seu vna tuni/
ca eē pētōs hyemis pmittit asperi/
tas: ⁊ puissim⁹ cucullū velamen vel
melotis gestatio derisū poti⁹ qz edi/
ficationē vllā videntib⁹ cōparabit.
Qua ppē illa tñ q supi⁹ cōmēora/
uim⁹ qz sūt ⁊ hūilitati pfessōis no/
stre ⁊ q̄litati aex pgruētia: a nobis
qz affectāda cēsem⁹: vt oīs sūma no/
stri vestit⁹ nō i nouitate habit⁹ qui
possit offendiculū hoib⁹ seclī huius
inferre: s honesta i vilitate p̄sistat.

De cingulo spiritali et sa
cramēto ipsius: La. XII.

Is itaqz vestimētis xpī mī/
b les indur⁹: nouerit pri⁹ ob id
se cinguli p̄strictiōe munitū:
vt ad cūctos vsus ⁊ opa monasterij
nō solū mēte p̄mpt⁹ s etiā ipso ha/
bitu sp expedit⁹ incedat. Tāto nā qz
fernētior circa spiritalē p̄fectū ac di/
uinaz rex sciam ⁊ cordis puritatem
phabit⁹: qto fuerit erga obedientie
studij opib⁹ deuotior. Scdo co qz/
scat etiā in ipso habitu cinguli inesse
nō paruū qd a se expetit⁹ sacramtū.
Accinctio emī lūboz: ⁊ ambit⁹ pell/
emortue: significat cū mortificatio/
nē circūferre mēbroz: in qb⁹ libidi/
nis atqz luxurie feminaria p̄tinent⁹:
euāgelicū illd mādatū quod dicit⁹:
Sint lūbi vestri p̄cincti. aplica inē/
p̄tatiōe ingeri sibi sp itelligēt: Mor/
tificate sez mēbra vestra q sunt sup/
terrā: fornicationē: imūdictiā: libidi/
nē: p̄cupiscētiā malā. Ideo qz illos
tmmō legim⁹ in sc̄pturis sc̄tis cingu/
lo fuisse p̄cinctos: i qb⁹ semīaria co/
it⁹ iuentū ē extincta: qz illd brī da/
uid eloqū ope atqz x̄tute decātant:
Quia fact⁹ sū sic vter in pruina: eo
q erasa medullitus carne vitioz: um/
emortuā exterioris hoīs cutē spūs
x̄tute distēdāt. Et idcirco: in prui/
na: significanē adiecit: qz scilz neq qz
fuerit sola cordis mortificatiōe con/
tēti: vepetiā exterioris hoīs mor⁹ ⁊
ipī⁹ nature incētiua p̄tinerē pruina
extrinsec⁹ accedēte habuerit p̄gela/
ta: nullū tā dūtaxat fm aplin regnū
pcti in suo mortali corpe sustinētes:
nec gestātes carnē spūi repugnātē.

Explicit de habitu mo/
nachi liber primus:

Incipit ānotatio caploz
libri sc̄di d canōico noctur/
narū orōnū ⁊ psalmoz mō.

La. I. Proemiale.

ij De diūsitāte numeri q ad de/
cantādos psalmos p vni/
uersas puicias sit statut⁹.

liij De vniformis regle p totam

Cant. j.
Ps. 61.
Diere. 17

Ro. 13.

Exo. 3. et
Josue. 5.

Luce. 12
Col. 3.

Ps. 118.

Ro. 6.

orationū et psalmoz modo.

- egyptū custodiā: et de cle-
ctioe eoz q̄ fr̄ib' p̄ponāf.
liij **Q** p̄ egyptū et thebaide duo/
denarius psalmoz nume-
rus obseruetur.
v **D**e duodenario psalmoz nūe-
ro āgeli traditōe suscepto.
vi **D**e p̄suetudīe. xij. orationū.
vij **D**e disciplina orādi.
viij **D**e subsequente oratiōe post
psalmū.
ix **D**e orōnis statu sup̄ q̄ in col-
latione senioz plenior re-
seruetur instructio.
x **C**ū q̄to silētio et hūitate ozo-
nes ap̄d egyptios colligāf
xi **Q**ua disciplina ap̄d egyptios
psalmi dicantur.
xij **C**ur vno psallēte ceteri in sy-
naxi sedeāt: vel q̄li post h̄
studio p̄ cellulas suas vsq̄
ad lucē vigiliās extēdāt.
xiiij **Q**uare post missam noctur-
nā dormire nō opteat.
xliij **Q**uēadmodū in cellulis suis
op' manuū et oīones pari-
ter exercent.
xv **Q**ua lege modestie p' orōnū
missā vnusq̄sq̄ ad suā cel-
lulā redeat: et cui subdas
īcrepatōi is q̄ aliē fecerit.
xvi **Q** nulli orare cū illo q̄ fuerit
ab orōne suspēsus liceat.
xviij **Q** is qui ad orationem fra-
tres erascit hora solita
debeat eos cōmonere.
xviij **Q** a vespera sabbati vsq̄ ad
vesperaz diei dominice ge-
nua non flectantur.

**Explicit annotatio capi-
tuloz.**

**Incipit liber secundus
de canonico nocturnarum
orationum et psalmoz
modo.**

Proemiale Capi. I.

Implici

igit' hoc qd dicit'
mus cingulo xpi
miles accit': in-
terim qd mod' ca-
nonicaz orōnum
psalmoz q̄ sit i

partib' orōis a sc̄is p̄ib' antiq̄
statut' agnoscat. **D**e q̄litate x̄o eaz
vel quēadmodū orare fm apli sen-
tētiā sine infmissiōe possim': suis in
locis cū senioz collatiōes ceperim'
expōere: q̄ntū dñs dederit p̄ferim'.

De diuersitate numeri q̄
ad decantandos psalmos
per vniuersas puincias sit
statutus: **C**aplm. II.

Altos nā q̄ cōperim' p̄ ali-
m as regiōes p̄ mētis sue capa-
cite: habētes quidē vt ait
apls: zelū dei s̄ nō fm sc̄iaz: sup̄ hac
re diuersos typos ac regulas sibi met
p̄stituisse. Quidā cū vicenos seu
trienos psalmos: et hos ip̄os anti-
phonaz p̄telatos melodijs: et ad iū
ctiōe quarū dā modulationū: debe-
re dici singulis noctib' cēsuerit: Alij
hūc modū etiā excedere tēptauerūt
nōnllī decē et octo: atq̄ i hūc modū
diuersi i locis diuersū canonē agno-
uim' institutū: totq̄ p̄p̄modū ty-
pos ac regulas vidim' vsurpatas:
quot etiā monasteria cellasq̄ p̄spe-
xim'. Sūt quibus in ip̄is q̄ diuer-
nis orōnū officijs. i. tertia: sexta no-
naq̄ id visū ē: vt fm hōraz modū
in q̄b' s̄ dñs reddunt obsequia: psal-
moz etiā et orōnū putarēt numerū
coequndū: nōnllis placuit senarium
numerū singul' diei quētib' deputa-
ri. **Q**ua p̄p̄ necessariū reoz antiq̄s
sumā patz p̄ferre i mediū p̄stitutio-
nē: q̄ nūc vsq̄ p̄ totā egyptū a dī fa-
mil' custodit: q̄ nouelli mōasterij i
x̄po rudis ifātia antiq̄ssimoz poti'
p̄m vetustissimis institutib' iūuat.

Ro. 70

Li. II. De canōico nocturnarū

De vniformis regule p totam egyptū custodia: et de electioe eoz q fratrib' pponantur: **Cap. III.**

Itaq p vniuersas egyptū et thebaidē: vbi monasteria nō p vniuersisq renūciantis institutū arbitrio: s p successiōes ac traditiōes maioz vsq in hodiernū diē vl pmanēt vl māsura fundant: legitimū oionū modū in vesptinis pūctib' seu nocturnis vigilijs vidimus retēari. Itā em qsq pūctiō fratrū: s ne sibi qdē ipi pesse pceditur: priusq nō solū vniūsis facultatib' suis reddat extern': s ne sui qdē ipi se cē dnm vl ptatē habere cognoscat. Ita nā q renūciantē huic mūdo qbuslibet facultatib' ac diuitijs pditū: necesse est cenobij cōmōrationē expetere: vt in nullo sibi ex his q reliquit aut intulit monasterio blādiat: sic obedire cūctis vt redeundū sibi fm sniam dñi ad infantia pristina nouerit: nihil sibi p sideratiōe cui vel annoz numerositate psumēs: quā i seclō inaniē psumptā se reputat pdidisse: s p rudimētozū merito et tyrociniij nouitate quā se gerere in xpī militia reco gscit: subdere se etiā iuniorib' nō moret. Operis qz ac sudoris assuetudinē ita sbire cōpellit: vt pprijs manib' iux apli pceptū qtidianū victū vl suis vshus vel adueniētū necessitatib' pparās: fast' vite pterite possit et delicias obliuiscit: et humilitatē cordis pūctiōe laboris acq̄rere. Itō qz nlls pgregatiōi fratrū pfutur' eligitur: priusq idē q pficiēd' est: qd obtemperaturis opteat impari obedēdo didicerit: et qd iuniorib' tradere debeat institut' senioz fuerit assecut'. Bñ em regere vel regi saplētis esse pñūciāt: sūmū qz donū et gratiam sancti spūs esse desinunt. Itā neq salutaria pcepta quēptā posse obtēperatib' pstituerē: nisi cū q pri' vni-

uersis xntū disciplinis fuerit istructus: nec obedire quēq senio: i posse: nisi cū q psumat timore dei et humilitatis fuerit xntē pfect'. Itō qz diūsitates typoz ac regulaz p ceteras pulcias cernimus vsurpatas: qd plerūq senioz institutionis expertes monasterijs pesse audem: et abbates nos autēq discipulos pfecti qd libitū fuerit statuimus: pūptiores nostrōz inuētoz exigere custodiā: qz examinatam maiozū snare doctrinā. S; dū oionū modū q potissimū debeat custodiri volum' explicare: institutis patrū auid' pūcti: narrationē quā suis resuabamus locis ppero excessu puenim'. Itā c itaqz ad ppositū reuertamur.

De p egyptū et thebaiden duodenarius psalmoz numerus obseruet: Cap. III.

Hic p vniūsam vt diximus i egyptū et thebaiden duodenari' psalmoz numer' tā in vesptinis qz in nocturnis solēnitatibus custodit: ita dñtatur vt p hūc numer' due lectiōes veter' scz ac noui testamēti single subsequant'. Qui mod' antiq' pstituit: iccirco p tot seclā penes cūcta illaz pūctiarum monasteria intemerat' nūc vsqz perdurat: qz nō hūana adinuētiōe statut' a seniozib' affirmat: s celit' angelī magisterio pūct' fuisse delat'.

De duodenario psalmoz numero angeli traditione suscepto: Cap. V.

Am cū i pmo: dijs fidei pan ci quidē s pbatissimū monachoz noīe censerent: q sicut a btē mēorie euāgelista marco: q p m' alexādrine vbi pontifex pñit: normā suscepere viuēdi: nō solū illa magnifica retinebāt q pmit' ecclesiā vel credentiū turbas in actibus aploz legim' celebrasse: Multitudis scz credentiū erat cor vñū et aīa vna:

Act. 4.

orationū et psalmozū modo.

nec q̄sq̄ eoz q̄ possidebat aliqd suū
esse dicebat: s̄ crāt ill' oīa cōmuna:
q̄tq̄t em̄ possessores agroꝝ aut do/
moz crāt: v̄dētes afferebāt precia
eoz q̄ v̄debat: et ponebāt ante pe/
des aploꝝ. Diuidebat aut̄ singul' p/
ut cuiq̄ op' erat: Ex etiā his mul/
to sublimiora cumulauerāt. Et em̄
secedētes in secretiora suburbioꝝ lo/
ca: agebāt vitā tāto abstinentie rigo/
re districtā: vt etiā his q̄ crāt religi/
onis externi: stupori eēt tāardua cō/
uersationis eoz p̄fessio. Eo em̄ fer/
uore scripturarū diuinay lectiōib'
orationiq̄ et opi manū dieb' ac no/
ctib' incubabāt: vt nec escay quidē
appetit' vel mēoria nisi alio tertio
ve die corporis interpellaret inedia:
cibūq̄ ac potū non tā desideratū q̄
necessariū sumeret. Et ne hūc q̄dē
aū sol' occasum: vt tps lucis cū sp̄i/
taliū meditationū studijs: curā x̄o
corporis cū nocte sociaret: aliaq̄ his
nilto sublimiora p̄ficerēt. De quib'
etiā is qui min' indigenay relatiōe
cōguit: ecclesiastica historia poterit
edoceri. Ea igit' tēpestare cū ecclie
illius primitiue p̄fectio penes succes/
sores suos adhuc recētī mēoria in/
uiolata duraret: seruēsq̄ paucorū fi/
des necdū i multitudine dispersa te/
puisset: venerabiles p̄ces p̄uigili cu/
ra posteris p̄sulētes: q̄ nā mod' q̄ti/
diano cultui p̄ vniuersū frat̄nitatis
corp' decerni deberet tractaturi cō/
ueniūt: vt hereditatē pietat' ac pa/
cis etiā successorib' suis absolutam
ab oī dissensiōis lite trāsmitterent:
verētes sc̄z ne q̄ in q̄tidianis solēni/
tatib' inter viros eiusdē culture cō/
fortes dissonātia v'l varietas exor/
ta: q̄nq̄ in postey erroris v'l emula/
tōis seu schismat' noxiū germē emit/
teret. Cū q̄ p̄ suo vniūsq̄q̄ seruore
infirmutatis inemor aliencid statui
debere cēseret: qd̄ p̄tēplatione fidei
ac roboris sui facillimū iudicabat:
pax discutiēs qd̄ generalr̄ plenitu/
dini frat̄rū possibile esset: in q̄ neces

se est infirmoz q̄z p̄tē maximā repū/
ri: diuerso q̄z mō enozmē psalmozū
numex instituere p̄ animi sui x̄tute
certaret: et alij q̄nq̄genos: alij sexa/
genos psalmos: nōnulli x̄o ne hoc
quidē numero p̄tēt: excedi cū dbe/
re cēserēt: essetq̄ inē eos p̄ religio/
nis reglā pie p̄tētionis sc̄tā diuersi/
tas: ita vt tps solēnitatis vesperti/
ne sacratissime succederet q̄stīōi: q̄ti/
dianos oīonū rit' volētib' celebra/
re: vn' in mediū psalmos dñō cāta/
tur' exurgit. Cūq̄ sedētib' cunctis
(vt est moris nūc vsq̄ i egypti par/
tibus) et in psallētis x̄ba omni cor/
dis intētiōe defixis: vñdecim psal/
mos oīonū interiectione distinctos
p̄tinuis x̄sib' parili p̄nūciatiōe cā/
tasset: duodecimū sub alleluie respō/
siōe p̄summas: ab vñuerforū oculis
repente subtract': questiōi pariter
et ceremonijs finē imposuit.

De p̄suetudine duodecim orationū: Capi. VI.

¶ In venerabil' patrū senat'
e intelligēs angeli magisterio
p̄gregatiōib' frat̄rū genera/
lē canonē nō sine dispēsatīōe dñi cō/
stitutū: decreuit hūc numerū tā in
vespertinis q̄ i nocturnis p̄uētic: l'
custodiri: q̄b' lectiōes gemīas adiū/
gētes. i. vñā veteris et aliā noui te/
stamētī tanq̄ a se eas traditas et ve/
lut cōordinarias: volētib' tñ: ac di/
uinay scripturay memoriā possidē/
re assidua meditatiōe studētib' ad/
diderāt. In die x̄o sabbati v'l dñi/
co vtrasq̄ de nouo recitāt testamē/
to. i. vñā de aplo vel actib' aploꝝ:
et aliā de euangelijs. Qd̄ etiā totis
quinq̄gesime dieb' faciunt hī quib'
lectio cure ē seu mēoria sc̄pturay.

De disciplina orandi: Capi. VII.

h As igit' p̄dictas oīones s̄
mō incipiūt atq̄ p̄sumāt: vt
finito psalmo non statī ad incurva/
tionē genuū corruāt: quēadmodū

Li. II. de canōico nocturnarū

facim⁹ i hac rēgiōe nōnllī q̄ ne dñi bñ
finito psalmo i oñonē pēūbere festi-
namus ad celeritatē misse q̄toti⁹ p
perātes. Cui⁹ dñi volum⁹ excedere
modū q̄ antiq̄t⁹ a maiorib⁹ statur⁹
est: supputātes residuoz psalmozū
nūterū: ad finē tēdere purgemur: de
refectiōe poti⁹ lassī corpis cogitātes
q̄ oñonis vtilitatē ⁊ cōmoda requi-
rētes. Apd illos q̄ nō ita est: s̄ anq̄
flectāt genua paulisp̄ orāt: ⁊ stātes
in supplicatiōe maiorē t̄pis ptem ex-
pēdūt. Itaq̄ post hec pūcto breuiss-
simo pēdētes humi velut adorātes
tm̄ diuinā clemētiā: sūma velocita-
te p̄surgūt: ac rursus erecti expansis
manib⁹ eodē mō q̄ p̄i⁹ stātes ora-
uerāt: suis p̄cib⁹ intēti⁹ imorantur.
Humi nā q̄ diuti⁹ pēūbētes: nō so-
lū cogitaciōib⁹ alit⁹: vexetiā somno
gram⁹ ipugnari. Qd etiā nos verū
esse v̄tinā nō expimētis ⁊ q̄tidiana
p̄suetudie noscerem⁹: q̄ sepe nūero
hāc eādē incuruationē mēbroz: nō
tā oñonis q̄ refectiōis obtēti i terrā
p̄strati: opram⁹ diuti⁹ plōgari. Cū
aut̄ is q̄ oñonē collectur⁹ ē e terra sur-
rexit: oēs piter surgūt: ita vt null⁹
nec anq̄ inclinē ille: genu flectere:
nec cū e terra surrexerit remorari p̄-
sumat: ne nō tā secut⁹ fuisse illi⁹ con-
clusionē qui p̄ecē colligit: q̄ suam
celebraſſe credat.

De subsequēte oñone post psalmū: La. VIII.

Idud etiā qd in hac puīcia
i vidim⁹: vt vno cātātē i clau-
sula psalmi: oēs astātes cōci-
nāt cū clamore: gl̄ia p̄i ⁊ filio ⁊ spi-
ritu sc̄to: nūq̄ p oēm orientē audi-
uim⁹: s̄ cū omnī silētiō ab eo q̄ can-
tat finito psalmo oñonē succedere:
hāc x̄o glorificationē trinitatis tm̄
mōdo solē ⁊ antiphona terminari.

De oñonis statu sup q̄ i col- latiōe senioz plenior refer- ret instructio: La. IX.

¶ qz nos ad oñonū canonū
e caz modū p̄sequē instituto-
rū ordo puerit: qz pleniorē
tractatū licet in collatiōes senioz re-
seruem⁹ ibidē plenī digesturi: cum
de eaz q̄litate seu iugitate x̄bis eo-
rum differere cepim⁹: necessariū tm̄
reor p̄ optunitate loci ac narratōis
ipsi⁹: qm̄ ita obtulit sese occasio: eti-
am i p̄senti pauca p̄strigere: vt for-
mātes interim exterioris hoīs mor-
et velut qdā nūc oñonis fundamēta
iaciētes: minore post hec labore cū
ceperim⁹ de statu interioris homīs
disputare: oñonū qz ei⁹ fastigia con-
struam⁹. Illō an̄ oīa p̄videntes: vt
si nos ab illa narratiōe quā cupim⁹
optime deo volēte digerere: p̄ueni-
ens vīte n̄re finis excluderit: vel in-
tia vob̄ rei p̄sertim tā necessarie hoc
ope relinq̄m⁹: qb⁹ p ardore deside-
rii totū tardū est: vt dū nob̄ hui⁹ cō-
moratiōis tribuim⁹ indutie: saltem
q̄sdā tātisper oñonū vob̄ lineas p̄e-
signem⁹: quib⁹ hi vel maxie q̄ in ce-
nobijs cōmorant⁹ valeāt aliq̄tenus
informari. Sil̄ etiā p̄spiciētes his q̄
fortitā huic tm̄ō occurrunt sunt li-
bro: ⁊ ad illū puenire nō potuerint:
vt instructiōe hui⁹ erga oñonis q̄lita-
tē vel ex p̄replanē ibuti: vt quem
admodū sūt de habitu ⁊ amictu ex-
terioris hoīs instituti: ita etiā q̄liter
eū ad offerēda spiritalia sacrificia de-
beāt exhibere nō nesciāt. Si qdē hi
libelli q̄s in p̄senti eudere dño adiu-
uāte disponim⁹: ad exterioris hoīs
obseruantia ⁊ institutionē cenobio-
rū cōpetētius aptabim⁹: illi x̄o ad
disciplinā interioris ac p̄fectionem
cordis: ⁊ anacho:retaz vitā atqz do-
ctrinā potius p̄tinebunt.

Cum quanto silentio ⁊ bre-
uitate orationes apud egyptios colligantur:

Caplm. X.

¶ Am̄ igit̄ p̄dictas solennita-
tes q̄s illi synaxis vocāt cele-

orationū et psalmozū modo

braturi pueniūt: tātū a cūctis silētiū
pber: vt cū in vnū tā inuērosa fra-
trū multitudo pueniat: pter illū qd cō
surgēs psalmū decātat ī medio: nul-
lus hoīm penit? adesse credat: ac p
cipue cū psummat oīo: in q nō spu-
tū emittit: non excreatio obstrepit:
nō tussis īfsonat: nō oscitatio som-
nolēta dissuris malis ⁊ hīatib? trahī-
tur: nulli gemit? nulla suspiria etiam
astātes īpeditura pnuunt: nulla vox
absq; sacerdotis p cēcludētis au-
dit: nisi forte hec q p excessū mentis
claustra oris effugerit: qz īsensibi-
lī cor di obrepserit: īmoderato scz
atq; intolerabili spīs seruoze succē-
so: dū ea q ignita mēs ī semetipā nō
pualet ptenere: p ineffabilē qndam
gemitū ex intimis pectoris sui cōcla-
uib? euaporare conat. Illū xō qui
pstitur? in tepore mētis cū clamore
supplicat: aut aliqd hoī q p dicit?
e faucib? suis emittit: aut p cipue osci-
tatiōib? puenit: duplici? peccare p-
nūciant. Primo q oīonis sue reus
sit: q eā videlicet negligētē offerat
deo. Secdo q īdisciplinato strepitu:
alteri? qz q forsitā ardēt? orare po-
tuit: intercipit sensū. Itē q p cipiunt
eā celerī sinecludi: ne forte īmorā-
tib? nob in ea: redūdātia qdā spūti
seu pblegmatīs īfrūpat nre oīonis
excessū. Et ideo dū adhuc feruet:
velut e faucib? inimici velocit? rapiē-
da est. Qui pculdubio cū sit nobis
semp īfest: tūc maxīe adīstīt īfe-
stior: cū se offerre nos pces domi-
no velle pviderit: cogitatiōibus seu
diuersis humozib? excitatis abduce-
re mentē nostrā a supplicatiōis intē-
tiōe festinās: ⁊ p h eā tepēfacere a
cepto seruoze ptedēs. Nobre vtili-
us cēsent breues quidē oīones: sed
creberrimas fieri: Illud quidē vt fre-
quētius dām deprecātes: iugit? eidē
coherere possimus: hec xō vt īfidi-
antis diaboli iacula q īfligere no-
bis tunc p cipue cū oramus īfistit:
succincta breuitate vitemus.

Qua disciplina apud egyptios psalini dicantur:

Caplm. XI.

e T ideo ne psalmos quidē
īpsos qz in pgregatiōe decā-
tant: continuata studēt pnuiciatōe
concludere: sed eos p numero x su-
um duabus vel tribus interciōib?
cū orationū interciōne diuīfos di-
stinctim particularimq; psumunt.
Non cū multitudine versū s mē-
tis intelligentia delectant: illud to-
ta virtute sectantes: psallā spiritu: 1. Cor.
psallā ⁊ mente. Ideoq; vtilius ha- 14.
bent decē x sus cū rōnabili assigna-
tione cantari: q totū psalmū cū con-
fusione mētis effundit. Que nōnūq;
pnuiciantis festinatione generat:
dum residuoz psalmoz qui decan-
tandi sunt: modū numerūq; cōside-
rans: nō distinctionē sensū audiē-
tibus studet pandere: sed ad finem
synaxeos properat puenire. Veniq;
si quispiā iunior vel p seruoze spi-
ritus vel p eo quod necdum īstitu-
tus est ceperit modū decantationis
excedere: psallētis pgressio senioris
interdicī? plausu: quē dāns manu
sua ī sedili quo sedet: cunctos facit
ad orationē p surgere: illud omnib?
modis puidens: ne quod sedētibus
tedium generet. plicitate psalmoz:
qua is qui decantat: non modo per
scipm intelligētīe fructū amittat: s
etiam p illos incidat detrimentū qz
fastidiū synaxeos nimietate sua fecit
incurrere. Illud quoq; apd eos om-
ni obseruantia cōstitutū: vt ī respō-
sione alleluie nullus dicat psalm?
nisi is qui ī titulo suo alleluie īscri-
ptiōe pnotat. Preditū xō duo
denarium psalmoz numerū ita diui-
dunt: vt si duo fuerit fratres: senos
psallant: si tres: quaternos: si quat-
rui: ternos. Quo numero nūq; mi-
nus ī congregatiōe decantant: ac
proinde qralibet multitudo conue-
nerit: nūq; amplius psallant ī sy-

Li. II. De canōico nocturnarū

nari q̄s quattuor fratres.

Cur vno psallēte ceteri in
synari sedeant: vel q̄li post
hoc studio per cellulas su-
as vsq; ad lucem vigilias
extendant: **Cap. XII.**

Ene sane canonicū quē p̄di-
xim⁹ duo denariū psalmoz
numex tali corpis quiete re-
leniāt: vt has easdē p̄gregationū so-
lūitates ex more celebrātes: absq;
eo qui dicturus in mediū psalmos
surrexerit: cū cū sedilib⁹ humillimis
insidētes: ad vocē psallentis omni
cordis intētiōe dependeāt. Ita nā-
q; ieiunijs ⁊ opatione toti⁹ diei no-
ctisq; lassatū: vt nisi huiusmodi
refectiōe adiuuent⁹: ne hūc quidem
numex stātes implere valeāt. Nullū
etenī tēpus ab opis exercitatiōe va-
cūū trāsire pcedūt: q; nō solū ea q̄
diei splēdor admittit omni instan-
tia manib⁹ exercere p̄tēdūt: s; etiam
illa opationū genera sollicita men-
te p̄quirūt: q̄ ne ipsius quidē noctis
dēssime tenebre valeāt impedire:
credētes se tāto sblimitōrē spiritualiū
p̄tēplationū puritatē mentis intui-
tū q̄sisturos: q̄to deuotius fuerit er-
ga opis studiū ac laboris intēti. Et
iccirco mediocrē canonicarū oratio-
nū numex indicāt diuinit⁹ modera-
tū: vt ardentiorib⁹ fide spaciū quo
se x̄tutis eoz infatigabil⁹ cursus ex-
tēderet: fruaret⁹: ⁊ nihilomin⁹ fessis
egrisq; corpib⁹ minime gigneret de-
numerate fastidiū. Ideoq; cū fuerit
orationum canonicarū functiōes ex
more finite: vnusq; ad suā recur-
rens cellulā: quā aut solus aut cum
alio tñ inhabitare p̄mittit⁹: quē sci-
licet societas opatiōis vlt discipula-
tus ⁊ disciplinē imbutio copulauit:
vel certe quē similitudo x̄tutū com-
parē fecit: idē rursus orationū offi-
ciū velut peculiare sacrificiū studio-
sū celebrāt: nec vltēr⁹ q̄sq; eoz in
requē somni resolut⁹: donec supue

niēte diei splēdore: nocturno opi ac
meditatiōi opatio diurna succedat.

Quare p̄ missā nocturnā
dormire non oporteat:

Cap. XIII.

Quem laborē p̄ter illā rōnē
q̄ tota industria annitētes sa-
crificiū deo de fructu manū suarū
offerre se credūt: duab⁹ ex causis cū
omni obfnātia custodiūt. Qd nos
q; si p̄fectōi studem⁹: eadē diligen-
tia puenit obfnare. P̄riā: ne forte
purificatiōē nostrā in nocturnis
psalmis ⁊ oionib⁹ acq̄sitā: inuidus
inimic⁹ liuēs puritati nostre cui ma-
xime insidiat sp ⁊ indefinēte infest⁹
est: q̄dā sōni illusiōe p̄tamiēt. Qui
post illā satisfactiōē quā p negligē-
tijs seu iḡratiōib⁹ nr̄is obtulim⁹:
⁊ p̄fessōis nostre veniā p̄fussis ge-
mitib⁹ ip̄loratā: solliciti⁹ nos si tps
q̄et⁹ iuenerit maculare festinat. Tūc
p̄cipue fiduciā nostrā deicere atq;
enervare p̄tēdēs: cū seruēt⁹ nos ad
deū tēdere oionū nostrarū puritate
p̄uiderit: ita vt nōnūq; q̄s p totum
nocti spaciū sauciare nō potuit: sub
illī⁹ hore breuissimo tpe dehonestā-
re conet⁹. Scda x̄o q̄ tāetū nlla ta-
lis verēda diaboli emergat illusio:
incedēs etiā pur⁹ sopor inertia mo-
nachō mox emigilaturō p̄turiat: se-
gnēq; torporē inferens mēt: p totū
diei spaciū vigorē ei⁹ obtūdat: illā
q; hebetet p̄spiciaciā sēsus: ⁊ p̄igue-
dinē cordis exhauriat: q̄ nos possit
p totū diē aduersus oēs isidias ini-
mici cautiores robustioresq; fuare.
Tobrē canonic⁹ vigilijs p̄uare ab
eis sblūgunē excubie: ac maiore ill⁹
obfnātia succedūt: vt ⁊ illa purifi-
catio q̄ psalmis ⁊ oionib⁹ est acq̄si-
ta nō peat: ⁊ intētiōr sollicitudo di-
ligentius nos p diē custoditura p̄e-
paretur meditatiōe nocturna.

Quēadmodū i cellul⁹ suis
op⁹ manū ⁊ orōnes pari-
ter exerceāt: **Cap. XIII.**

orationū et psalmozū modo.

E idcirco eas cū adiectione
opis exequūt: ne velut oc-
olis valeat somn⁹ irrepere.
Sicut em̄ nullū ferme ab eis ocij tē-
pus excipit: ita nec meditatioi qui-
dē spiritali finis ipont. Itā pari-
ter exercētes corpis aīeq; virtutes:
exterioris hoīs stipendia cū emola-
mētis interioris exequant: lubricis
motib⁹ cordis et fluctuatiōi cogita-
tionū instabilis: opoz pōdera velut
qndā tenacē atq; imobilē ancorā
pfigētes: cui volubilitas ac puaga-
tio cordis incra: intra celle claustra
velut in portu fidissimo valeat cōti-
neri: atq; ita spiritali meditatioi tñ
et custodie cogitationū intēta: non
mō ad p̄sensum prauē cuiusq; sug-
gestiōis p̄uigilē mentē corruere nō
finat: verū etiā ab omī supflua ocio-
saq; cogitatiōe custodiat: ita vt qd
ex quo pendeat haud facile possit a
quoquā discerni: id est: vtrū ppter
meditationē spiritalē icessabile ma-
nuū op⁹ exerceāt: an ppter operis
iugitatē tā p̄claz spūs p̄se crūs cien-
tieq; lumē acquirāt.

**Qua lege modestie p⁹ ora-
tionū missa: vnusquisq; ad
suā cellulā redeat: et cui sub-
dat increpationi is qui ali-
ter fecerit: Cap. XV.**

Initis itaq; psalmis: et q̄ti-
diana p̄gregatiōe sic supius
cōmēozanīm⁹ absoluta: nul-
lus eoz vl ad modicū subsistere aut
sermocinari audet cū altero: s̄ ne qd
dē p totū diei spaciū a cella sua pro-
gredi: aut deserere opus qd in ea so-
lit⁹ est exercere: p̄sumit: nisi forte cū
fuerint ad officiū necessarij cuiusq;
opis euocati. Ad ita explet foras
egressi: vt nlla int̄ eos sermocinatio
penit⁹ p̄serat. S; sic vnusq; op⁹
exequit⁹ int̄ crū: vt psalmū vel scri-
pturā quālibet mēozie recēsendo:
nō solū p̄pirationi noīe vel cōsili-
is prauis: sed nec ociosis quidē col-

loquijs vllā copiā vl tps imp̄tāt:
oris parit⁹ et cordis officio in medi-
tatiōe spiritali ingit⁹ occupato. Sū-
ma nā q; obfuitia custodit⁹: ne qd
q; cū alio ac p̄cipue iuniores: vel ad
punctū tps p̄ter substituisse: aut vs-
piā secessisse: vlinan⁹ suas inuicem
tenuisse dep̄hēdant. Si qd xō p̄tra-
hui⁹ regle disciplinā reperti fuerit:
aliqd ex his q̄ int̄ dicta sūt admisis-
se: vt p̄tumaces ac p̄uaticatores mā-
datoz: nō leuis culpe rei p̄nūciatiz
suspitiōe etiā p̄iuratiōis prauit⁹ cō-
siliij carere nō poterūt. Quā culpā
nisi in vnū cunctis fratrib⁹ p̄grega-
tis publica dilucrint p̄nia: oratiōi
fratrū nullus eoz int̄esse p̄mittit⁹.

Q nulli orare cū illo q̄ fue-
rit ab oratione suspēsus: li-
ceat: **Cap. XVI.**

Ane si qd p̄admissō quoli-
bet delicto fuerit ab orōne
suspēsus: null⁹ cū eo p̄sus
orādi habet licentiā: anteq; submis-
sa in terrā penitentia: reconciliatio
ei⁹ et admissi venia corā fratribus
cūctis publice fuerit ab abbate con-
cessa. Ob h̄ nā q; tali obseruātia se-
metipos ab oratiōis ei⁹ p̄sortio se-
gregāt atq; secernūt: q̄ credunt cū
qui ab oratiōe suspēdit⁹: scdm apli
sentētiā tradi sathane. Et si qd ora-
tioni ei⁹ anteq; recipiat⁹ a seniore:
incōsiderata pietate p̄motus cōica-
re p̄sumpserit: cōplice se dānatiōis
ei⁹ efficiat: tradēs se; semetipm vo-
lūtarie sathane: cui ille p̄ sui reatus
emēdatōe fuerat deputat⁹: in eo vl
marie graui⁹ crimē incurrēs: quod
cū illo se: vl p̄fabulatiōis vl oratio-
nis cōmuniōe miscēdo: maiorē illi
generet isolētie fomitē: et p̄tumaci-
am delinquentis in pelus enutriet.
P̄merciofū nā q; solatiū tribuens:
cor eius magis ac mag⁹ faciet indu-
rari: nec hūiliari eū sinet ob qd fue-
rat segregat⁹: et p̄ h̄ vl increpationē
senior⁹ n̄ magnipēdere: vl dissimul-

Li. III. de canonico diurnarū.

lāt d̄ satisfactiōe ⁊ venia cogitare.

Quis qui ad orationē s̄res
exuscitat: hora solita debe
at eos cōmonere: **Ca. XVII**

i S̄ aut̄ enī religiosi cōuentus
cōmonitio: vel synareos cu
ra cōmittit: nō passim vt li
bitū est: nec p̄ ut nocte fuerit exper
gfactus: aut oportunitas eum som
ni proprii seu insomni coartat: fra
tres etiam ad quotidianas vigiliās
exuscitare p̄sumit. Sed quis cū cō
suetudo diurna hora solita euigila
re cōpellat: tñ sollicitē frequēterq;
stellaz cursu p̄stitutū p̄gregationis
tēpus explorās: ad orationū eos in
uitat officiū: ne in vitroq; inueniat
incautus: si vel oppressus somno sta
tutā noctis trāsgrediat̄ horam: vel
eandē dormiturus atq; festinus ad
somnia anticipet: ⁊ nō tā officio spi
ritali v̄l quieti omnū deseruisse: q̄
requiei sue satisfecisse credat.

Qua vespera sabbati vsq;
ad vesperam diei dñice ge
nua nō flectāt: **Ca. XVIII.**

b De q̄z nosse debem⁹ a vespe
ra sabbati q̄ lucefcit in diem
dñicū: vsq; in vesperā seq̄n
tem ap̄d egyptios genua nō curua
ri: s̄ nec totis quidē quin quagesime
dieb⁹: nec custodiri in eis ieiuniorū
regulā. Quaz rerū ratio suo loco ī
collationibus senioz cū dñs iusserit
exponet. Nūc p̄positū est nob̄ cau
sas tñmodo breui narratōe p̄curre
re: ne statutū modū volumen exce
dens: aut fastidio legentē oneret aut
labore faciat.

**Explicit de canonico no
cturnaz orationū et psal
moz mō liber secundus.**

**Incipit annotatio capi
tuloz libri tertij d̄ canōico
diurnarū orationū ⁊ psal
moz modo:**

Ca. I Proemiale.

ij **Q** apud egyptios sine hora
rū discretiōe p̄ totam diē
cū operis adiectiōe ⁊ ora
tionibus iugiter insistatur
et psalmis.

liij **Q** p̄ oēm orientē solēnitas
tertie sette vel none trinis
tantū psalmis ⁊ orationi
bus finiat: ⁊ cur speciali
istis horis s̄ spiritalia sint
officia deputāda.

liij **Q** matutina solennitas non
antiqua traditiōe statuta
sit: sed nostro tēpore pro
causa sit adinuenta.

v **Q** post matutinas orōnes ad
somnia reuerti nō opteat.

vi **Q** nihil sit a sentoribus im
mutatū de antiq; ordine
psalmoz cū matutina sta
tueret solēnitas.

vij **Q** ei q̄ ad diurnā orōnē an
teq; p̄m⁹ finiat psalm⁹ nō
occurrerit: oratorū intro
ire nō liceat: in nocturnis
aut vsq; ad finem secundi
psalmi veniabil mora sit.

vij **V**igilie q̄ a vespa illucescen
te sabbato celebrant: quē
tpis modū teneat vel q̄ or
dine celebrent.

ix **Q**uare illucescente die sabbati
vigilie statute sint: ⁊ q̄re p̄
oēm orientē absolutio ieiu
nij ī die sabbo p̄sumat.

x **U**nde factū sit vt in vrbe die
sabbato ieiunet.

xi **I**n q̄ dñice diei solennitas ab
alioz dierū p̄suetudine di
uersa teneat.

xij **Q**uib⁹ dieb⁹ cū cena fratrib⁹
exhibet̄ accedētib⁹ ad re
fectionē psalm⁹ non dicat̄
sic fieri in p̄adijs solet.

**Explicit annotatio capi
Incipit liber tertij de ca
nonico diurnaz oronum ⁊**

orationū et psalmozū modo

psalmozū modo:

Proemiale: Capi. p̄mū.

Enoctur

no orōnū et psalmozū
mō qui nā p̄ egyptū
habeat: donāte deo
q̄tū tenuitas ingenij nostri p̄ualuit
arbitroz expeditū: nūc dē solennita-
te tertie serte none q̄ fm regulā mo-
nasterioꝝ palestine vel mesopota-
mie nobis est differendū: vt p̄fati su-
mus in prologo: p̄fectionē egyptioꝝ
et imitabilē discipline rigore hōꝝ in-
stitutis moderantes.

Apud egyptios sine ho-
raz discretioe p̄ totā diē cū
opis adiectioe et oratioibꝫ
iugiter insistat et psalmis:

Caplm. II.

Apud illos etiam hec officia
q̄ dño soluere p̄ distinctioes
horaz et t̄pis inualla cū am-
monitioe cōpulsoris adigimur: p̄ to-
tum diē spaciū iugiter cū operis ad-
lectioe spōrante celebrāt. Ita nā q̄
ab eis incessantē opatio manū pri-
uatim p̄ cellulas exercet: vt psalmo-
rū q̄z vel ceteraz scripturarū medi-
tatio nunq̄ penit omittat. Cui pre-
ces et orationes p̄ singla mōmēta mi-
scentes: in his officiis q̄ nos statuto
t̄pe celebrant: totum diē t̄ps absu-
munt. Nobis ē exceptis vespertinis
horis ac nocturnis p̄gregatioibus:
nulla apud eos p̄ diē publica solen-
nitas absq̄ diē sabbati vel dñica ce-
lebrat: in quibꝫ hora tertia sacre cō-
munionis obtētu cōueniūt. Ip̄s em̄
est id qd incessanter offert: q̄ qd p̄
t̄pis inualla p̄soluit: et grati vo-
luntariū munꝫ: q̄ functiones q̄ canoni-
ca cōpulsioe reddunt: p̄ hoc q̄z da-
uid gl̄iosius aliqd exultate cū dicit:
Voluntarie sacrificabo tibi: et volū-
taria oris mei bñ placita sint tibi do-
mine.

Ps. 53.

Ap̄ oēm orientē solennit-
as tertie: sexte: vñ none: tri-
nis tñ psalmis et orationibus
finiat: et cur specialius istis
horis hec spiritualia sint offi-
cia deputāda: Capi. III.

Taq̄ in palestine vel meso-
potomie monasterijs ac totiꝫ
orientis: supradictaz horazū
solēnitates trinis psalmis q̄tidie fi-
niunt: vt et orationū assiduitas sta-
tutis temporibus deo offerat: et ne-
cessaria operatiois officia: cōsumma-
tis iusto moderamine spiritualibꝫ ob-
sequijs nullatenus valeant impedi-
ri. His em̄ tribꝫ temporibꝫ etiā da-
nielē p̄phetā q̄tidie fenestris apertis
in cenaculo p̄ces dño fuisse cogno-
scimus. Nec inmerito hec specialiꝫ tē-
pora religiosis sūt officiis deputata.
In his si quidē p̄missionū p̄fectio: et
summa nostre salutis est adimpleta.
Hora nā q̄ tertia repromissus olim
per p̄phetas sp̄s sanctus sup̄ aplos
in orationū officio p̄stitutos descen-
disse p̄mitit cōprobat. Itā cū pro-
locutioe linguarū q̄ ab eis infusio-
ne spiritus sancti p̄fluebat: gens in-
credula iudeozū obstupescens pari-
ter et irridēs: diceret eos iusto reple-
tos: stans p̄detrus in medio eorum
ait: Viri israelite et qui habitatis hic
rusalē vniuersi: hoc vobis notū sit:
et auribus percipite verba mea. Itā
em̄ sicut vos exultatis hi ebrii sūt:
cum sit hora diē tertia: sed hec ē qd
dictum est per prophetam Iobē: Et
erit in nouissimis diebus dicit domi-
nus: effundam de spiritu meo super
omnē carnem: et prophetabunt filij
vestri et filie vestre: et iuvenes vestri
visiones videbunt: et senes vñ som-
nia somnabunt. Et quidem sup̄ ser-
uos meos et super ancillas meas in
diebus illis effundam d̄ spiritu meo
et prophetabunt. Que omnia ho-
ra tertia videmus impleta: sanctiq̄z

Daniel. 6.

Act. 2.

Iob. 2.

Li. III. De canonico diurnarū

spiritus variatum per prophetas
aduentū eodem tempore sup aplos
cōmeasse. Hora aut sexta: inacula
ta hostia dñe noster atq saluator
oblatus est patri: crucēq p totius
mūdi salute pscēdēs: hūani generis
pectā diluit: et expoliās pncipat ac
prātes: traduxit palā: vniuersosq
nos obnoxios atq pstrictos insolu
bilis chirographi debito liberauit:
tollēs illō de medio et crucis sue af
figēs tropheo. Eadē qz petro hora
in excessu mētis vocatio gētiū oīm
p submissionē vasis euāgelici dela
ti celitus: et purificatio omnigenū
animātū i eodē pstantiū: delata
ad eū voce diuinū: reuelat: dicente
ei: Surge petre: occide et manduca.

Act. 10. Qd vas quattuor initijs de celo sū
missum: nō aliud q euāgeliū desi
gnare manifeste cognoscit. Vtq em
quadrisformi euāgelistaz narratio
ne distinctū: qttuor videat habere
pncipia: vnū tñ euāgelij corp est:
eiusdē. s. christi natiuitatē piter ac
deitātē: miracū qz passionēq com
plectēs. Pulchre aut nō ait linteū
s qñ linteū. Linteū quippe mortifi
cationis indicū est. Qm i gīt mors
dñice passiois nō hūane nature le
ge: s pprīe volūtatis sbit arbitrio:
qñ linteū dicit. Mortuus em fm
carnē: nō est fm spūm mortu: quia
nec derelicta est aīa ei in inferno:

Ps. 15. nec caro ei vidit corruptionē. Et
rursus: Nemo inquit tollit a me ani
mā meā: s ego pono eā a meipso:
Job. 10. Potestātē habeo ponere eā: et po
testatē iterū habeo sumere eā. In h
ita q euāgelioz vase celit destina
to. i. a spūctō pscripto: oēs gentes
q quondā extra legis obseruātiām
posite habebant imūdes: p credulī
tatē fidei pfluētes: vt ab idolorū cul
tu salubrit imolent: atq ad saluta
rē cscā pficiāt: petro purificāte vo
ce dñica deferunt. Hora xō nona i
ferna penetrās: inextricabiles tarta
ri tenebras coruscationē suī splēdo

ris extinxit: portasq ei⁹ creas effrin
gēs: ac seras ferreas cōterēs: capti
uitatē scōz que clausa tenebris im
mitis tenebat inferni: salubriter ca
ptā secū trāsuerit ad celos: ignea qz
rhomphea sūmota: antiquū incolā
paradiso pia pessione restituit. Ea
dem qz hora Cornelius centurio in
precib solita deuotiōe pscēs: com
memorationē orationū et elemosy
narū suaz ante dñm factam angelo
sibi colloquēte: cognoscit: palamq
ei hora nona vocatiōis gētiū sacra
mēta pandunt: que Petro i exces
su mēt hora sexta fuerāt reuelata.
Alio quoq loco de eodē tēpore in
Actibus aploz ita narrat: Petrus
aut et iohānes ascendebāt in tēplū:
ad horā orationis nonā. Quibus
liquido comprobāt: non imerito q
sanctis et apostolicis viris has ho
ras religiosis obsequijs psecratis: a
nobis qz obseruari similiter oport
re: qui nisi velut lege quadā solue
re hec pietatis officia saltē statutis
tēporib adigamur: totū dici spaci
um obliuioe aut desidia vel occupa
tionib inuoluti: absq oratiōis in
terpellatiōe psumim. De vesperti
nis aut sacrificijs qd dicendū est: q
iugit offerri etiā in veteri testamen
to lege moysayca sancit. Nolo cau
sta em matutina et sacrificia vesper
tina: cūctis dieb in tēplo licet figu
ralib hostijs: etiā ex eo pbare pos
sum indefinēt oblata: qd a dauid
canit: Dirigat oratio mea sicut in
censuz in ppectu tuo: eleuatio ma
nuū mearū sacrificiū vespertinum.
Quo in loco de illo qz vero sacrifi
cio vespertino sacratius intelligi pōt:
qd vl vespe a dño saluato re cenan
tib aplis tradit: cū initiaret ecclie
sacrosctā mysteria: vl q ipse die po
stero sacrificiū vespertinū in fine scy
scloz eleuatione manuū suarū p sa
lute totius mūdi oblatus est patri.
Que extensio manuum eius in pati
bulo: satis pprīe eleuatio nūcupat.

Act. 5.

ps. 140

orationū et psalmozū modo.

Joh. 12. Omnes enim nos in inferno facientes eleuauit ad celos: finis promissionis eius sententiā dicentis: Cum exaltatus fuero a terra: omnia traham ad me ipsum. De matutina vero solennitate etiā illud nos instruit: quod in ipsa quotidie decantari solet: Deus deus meus ad te de luce vigilo. Et: In matutinis meditabor: in te. Et: Preueni in matutinitate et clamaui. Et rursum: Preueniunt oculi mei ad te diluculo: ut meditarer eloquia tua. In his quoque horis etiā ille euangelicus paterfamilias opertos conduxit in vineā suā. Ita enim et ille primo mane conduxisse describit: quod tempus designat matutinā nostrā solennitatem: deinde tertia: inde sexta: post hec nona: ad extremū undecima: in qua lucernaris hora signat. **Et matutina solennitas non antiqua traditione statuta sit: sed nostro tempore pro causa sit adinuenta: Ca. III.**

Sciendū tamē hanc matutinā que nunc obseruatur in occidentis vel maxime regionibus: canonicā functiones nostro tempore in nostro quoque monasterio primitus institutā: Abi dominus noster iesus christus natus ex uirgine: humane infantie suscipe incrementa dignatus: nostrā quoque adhuc in religione tenerā et lactentes infantiam sua gratia confirmauit. Usque ad illud enim tempus hac solennitate matutina: que explet nocturnis psalmis et orationibus: post modicum temporis interuallū solet in gallicis monasterijs celebrari: cum quotidianis uigilijs pariter consummata: reliquis horas refectioni corporis deputatas a maioribus nostris inuenimus. Verū cum hac abuteretur indulgentia: negligentiores qui: quod indutias somni longius protelarēt: quippe quos uel cellas pergrederet: uel de suis stratis consurgere ante horam tertiam nulla cōuentus vllius

necessitas inuitaret: et cum opationis lactura tempore quoque diei quo nonnullis oportebat officijs inherere: soporosis nimietate torperent: in his presertim diebus quibus a uespertinis horis excubias usque ad aurora vicini: am celebrantibus nascebat onerosior lassitudo. Quorū dā illis fratrum uentū spiritu quibus hoc negligenter genitum haud leuiter displiceret: ad seniores querela delata: decretū est ab eis dilutino tractatu et cōsultatione sollicita: ut usque ad solis ortum quo iam sine offensione: uel lectio parari: uel opus manuum posset assumi: fessis corporibus refectione cōcessa. Inuitati post hec religiois huius obseruantia: cuncti pariter e suis stratis cōsurgerent: ac tribus psalmis et orationibus celebratis: finis modū qui antiquitus in obseruatione Tertie Sexte uel None trine cōfessionis exemplo statutus est: et somno deiceps finis: et initium opationis: equali simul moderamine facerent. Qui typus licet ex occasione videatur inuentus: et recenti memoria pro causa quā diximus statutus appareat: tamē illū numerū quē designat beatus dauid: quāque spiritalem quoque habeat intellectū: finis litterā manifestissime superplet: Septies in die laudem dixi tibi super iudicia iusticie tue. Hac enim adiecta solennitate: septies sine dubio spirituales hos cōueniunt in die facientes: septies in ea laudes domino dicere cōprobamur. Denique cum hic idem typus de oriente procedens: hucusque fuerit utilissime propagatus: in nonnullis nunc usque per orientē antiquissimis monasterijs que nequaquam uetustissimas regulas patrum violari patiunt: minime uidetur admissus.

Et post matutinas orationes ad somnū reuerti non oporteat: Cap. V.

Alus solennitatis ratio cur statuta sit uel inuenta in hac

Ps. 118.

Li. III. De canonico diurnarū.

provincia: nonnulli ignorantes: ex/
expletis matutinalib⁹ hymnis itez
revertunt ad somnū: in illā causā
nibile minus incidētes ob q̄ cōpe/
scendā hec a seniorib⁹ nostris solen/
nitas instituta ē. Illa nā q̄ hora eā
cōsummare festinant: q̄ negligēti/
rib⁹ minusq̄ sollicitis rursum dor/
miēdi reddat occasio. Qd̄ em̄ino
dis fieri nō oportet: sicut in libello
supiori describētes egyptiorū syna/
gum pleni⁹ exposuim⁹: ne purificati/
onē nostrā p̄fessione supplicii et an/
telucanis orationib⁹ acq̄sitam: vel
emergēs quedā redūdantia humo/
rum naturaliz polluat: vel illatio
corumpat inimici: vlt̄ certe interce/
cedens etiā puri ac simplicis somni
refectio interrūpat spūs nostri fer/
uorē: ac tepefactos somni tpe p̄ to/
tū diel spaciū inertes deinceps igna/
uosq̄ traducat. Qd̄ egyptij ne in/
currāt equidē cū soleant certis tpi/
bus etiā añ galloz cantū p̄surgere:
missa canonica celebrata vsq̄ ad lu/
cē: post hec vigilias extēdūt: vt eos
supueniens lux matutina in hoc fer/
nore spūs reperiat cōstitutos: ac p̄
totū dici tēp⁹ feruētiores sollicitio/
resq̄ custodiat: p̄paratos eos susci/
piens ad cōflictū et p̄ diurnā diabo/
li colluctationē: nocturnarū exerci/
tio vigiliarū ac spiritali meditatio/
ne firmatos.

Q nihil sit a seniorib⁹ im/
mutatū de antiquo ordine
psalmozū: cū matutina sta/
tueretur solēnitas: **Ca. VI.**

Iud quoq̄ nosse debemus
nihil a seniorib⁹ nostris qui
hanc eandē matutinā solen/
nitatē addi debere censuerūt: de an/
tiqua psalmozū cōsuetudine immu/
tatū: sed eodē ordine missam q̄ pri/
us in nocturnis cōuentib⁹ perpetuo
celebratā. Etenim hymnos quos in
hac regiōe ad matutinā excepere so/
lemnitatē: in fine nocturnarū vigilia

rū quas post galloz cantū añ auro/
rā finire solent similiter hodieq̄ de/
cantā: id est: centesimū quadragesi/
mū octauū psalmū: cuius initiū est:
Laudate dñm de celis: et reliquos
qui sequunt⁹. Quinquagesimū x̄o
psalmum et sexagesimum secundū et
octogesimū nonū huic nouelle solē/
nitati nouim⁹ fuisse deputatos. De/
niq̄ p̄ italiā hodieq̄ consummaris
matutinalib⁹ hymnis quinquagesi/
mus psalmus in vniuersis ecclesijs
canitur: qd̄ non aliunde q̄ exinde
tractum esse non dubito.

Q ei qui ad diurnā oratio/
nez anteq̄ primus finiatur
psalm⁹ nō occurrerit: ora/
torū introire non liceat: in
nocturnis aut vsq̄ ad finē
secundi psalmi veniabilis
mora sit: **Lapi. VII.**

I vero qui in tertia sexta vlt̄
nona prius q̄ psalm⁹ ceptus
finiat ad orationē nō occur/
rerit: vlt̄erius oratorū introire nō
audet: nec semetipm̄ admiscere psal/
lentib⁹: sed congregationis missam
stās p̄ forib⁹ p̄stolat: donec egre/
dientib⁹ cunctis submissa in terram
penitētia negligētie sue vel tardita/
tis impetret veniā: sciēs nequaq̄ se
posse desidie sue noram aliter expia/
re: sed ne in ea quidē que post tres
horas erit secutura solēnitas admit/
tendū: nisi pro negligentia p̄nti cō/
festum vera humilitate subnixi⁹ sa/
tisfacere festinauerit. In nocturnis
vero cōuenticulis vsq̄ ad secundū
psalmū prebet tardatū dilatio: ita/
dūtarat vt anteq̄ finito eodē psal/
mo fratres in oratione p̄cibant: se/
metipm̄ cōgregationi inserere atq̄
admiscere festinet: eidē p̄cul dubio
inrepatioi ac penitētie quā predi/
xiuus subiiciendus: si vltra p̄stitu/
tā dilationis horam vel modicum
tardauerit.

Vigilie que a vespera illu

orationū et psalmozū modo.

cescente sabbato celebrantur: quē tps modū teneāt vel quo ordine celebrent:

Cap. VIII.

Ine vigilias que singulis hebdomadibus a vespera il-
lucescente sabbato celebrant: iccir-
co seniores hyemali tempe quo no-
ctes sūt longiores: vsq; ad quartū
galloꝝ cantum p monasteria mode-
rant: vt post excubias toti noctis
reliquis duabus ferme horis reficiē-
tes corpora sua: nequaquā per totū
diei spaciū somni torpore marce-
scāt: requie brevis huius tps p to-
tius noctis refectioe contenti. Qd
nos quoq; cū omī observatione cu-
stodire cōuenit: vt scz contenti som-
no qui nobis post vigiliāz missam
vsq; ad lucis indulgetur aduentū:
id est: vsq; ad matutinos psalmos:
totū deinceps diem in ope ac neces-
sarijs ducamus officijs: ne somnum
quē nocti subtraximus resumere p
diem vigiliāz lassitudine et inanita-
te cōpulsū: non tā requiē corporis sub-
traxisse: q̄ q̄eris tempus et refectio-
nem nocturnā commutasse videa-
mur. Nullaten⁹ em̄ pōt fragilis ca-
ro ita totius noctis quiete fraudari
vt per cōsequentē diem sine dormi-
tatiōe mētis animiq; torpore incō-
cussam possit seruare vigilantiam.
Que impediēt ex hoc potius q̄ iu-
uabitur: nisi post vigiliarūz missam
somnia quantulumcūq; gustauerit.
Et iccirco saltem vnus hore sopor
quēadmodū diximus ante lucis ad-
uentū si fuerit impertitus: lucrabi-
mur omēs vigiliarū horas quas to-
ta nocte in oratione cōsumpsimus:
impertientes nature quod suū est:
nec habentes necessitatē resumēdi
per diem qd nocti subtraxim⁹. To-
tum enim carni huic pculdubio red-
det: quisquis ei non rationabiliter
partem subtrahere: sed totum tem-
ptauerit denegare: Et vt veri⁹ dixe-

rim: nō superflua sed necessaria vo-
luerit amputare. Qd opē quod ma-
iore fenore necesse est vigilias com-
pensari: si fuerint vsq; ad lucem in-
cōsiderata atq; irrationabili nimie-
tate protracte. Ideoq; eas triparti-
tis distinguūt officijs: vt labor hac
diuersitate diuisus: delectatiōe qua-
dam defectioem corporis releuet.
Nam cum stātes antiphona tria cō-
cinerint: humi post hec vlsedilib⁹
humillimis insidētes: tres psalmos
vno modulante respōdēt: qui tamē
singuli a singulis fratribus vicissim
succedentibus sibi prebent: atq; his
sub eadem quiete residentibus ter-
nas adiungunt lectiones. Ita q; sit vt
corporeum minuētes laborem vi-
galias suas maiore intentione men-
tis exerceant.

**Quare illucescēte die sab-
bati vigilie statute sint: et q̄
re per omnē orientēz abso-
lutio ieiunij in die sabbato
presumatur:**

Capitulum. IX.

Quas a tempore predicatio-
nis apostolice q̄ religio ac fi-
des christiana fundata est p
vniuersum orientem: iccirco statutū
ē illucescēte sabbato debere celebra-
ri: q; domino et saluatore nostro ser-
ta sabbati crucifixo: discipuli adhuc
recēti eius passione perculsi: percul-
giles tota nocte manserunt: nullate-
nus quietis somnum oculis suis in-
dulgentes. Tobrem ex illo tempo-
re huic nocti deputata vigiliarūz so-
lemnitas vsq; in hodiernum diem p
vniuersum orientem similiter obser-
uatur. Ideoq; et absolutio ieiunij
post vigiliarum laborem: totidem
apostolicis viris in die sabbati sta-
tuta: non immerito presumatur per
vniuersas orientis ecclesias: fm il-
laz quoq; Ecclesies sententiā: q̄ li-

Li. III. De canonico diurnarū.

Eccl̃s. II. cet habeat et alium mysticū sensum: tñ ab hoc quoq; nō abhorret: quo vtriq; dici. i. hebdomadi pariter et octidadi eandē partē solennitatis impertire precipimur: ita dicentis: Da partes his septem: et quidē his octo. Non em̃ ad cōmunionē festiuitatē iudaice absolutio ista ieiunij reputanda est: his p̃sertim qui om̃i iudaica superstitiōe alieni monstratur: s̃ ad refectionem quaz diximus lassī corp̃is pertinere: qđ per totas anni septimanas iugiter quinis dieb⁹ ieiunans: nisi duobus saltem interpositis refocillatū fuerit: facile lassascat ac deficit.

Unde factuz sit vt in vrbe die sabbato ieiunet: **Ca. X**

Alius moderaminis causam cōnulli in quibusdā occidē talibus ciuitatibus ignorantes: et maxime i vrbe: idcirco putāt absolutiōē sabbati minime debere presumi: q̃ apostolū petrū in eodez die contra symonem conflictaturuz asserūt ieiunasse. Ex quo magis apparet hoc eum non cōsuetudine canonica fecisse: sed presentis poti⁹ necessitate cōsiliatus: Siquidē et ibi p hac eadem re non generale sed speciale videt̃ petrus discipulis suis ieiunium indicisse. Qđ vtiq; non fecisset si scisset illud canonica consuetudine solere seruari: idē procul dubio etiā dñico die paratus indicere: si certaminis ipsius in eum cōpegisset occasio: Nec tñ ex hoc statim canonica fuisse ieiunij regula p̃mulganda: quod non generalis obseruatio statuerat: s̃ vt semel fieret: ratio necessitatis extorserat.

In quo dominice diei solēnitās ab aliorū dierū consuetudine diuersa teneatur

Capl. XI.

¶ Erum ne hoc quidē ignorādū: die dñico vnā tantummo

do missam ante prandium celebrari: in qua psalmorum atq; orationū seu lectionum p ipsius collecte vel cōmunionis dominice reuerētia solennius aliquid ac p̃pensius impendentes: in ipsa tertiam sextamq; pariter consummatā reputant. Itaq; sit vt de orationum obsequijs nihil imminuat adiectione sez lectionuz: et nihilominus differentia quedā ṽt remissio videat̃ fratribus indulgeri p reuerentia dñice resurrectionis p̃ cetero tempore: que et totius septimane videat̃ obseruatiā relaxare. Et p hac ipsa que intermisceatur quadam differentia: eundē diē velut festiū p̃nocet rursus solennius expectari: minusq; faciat hebdomadis venture ieiunia huius expectatione sentiri. Semp em̃ equanimius quolibet fatigatio sustinet̃: et sine fastidio labor impenditur: si interiecta ei vicissitudo quedā vel operis immutatio qualiscunq; succedat.

Quib⁹ dieb⁹ cum cena fratribus exhibetur: accedentibus ad refectionem: psalmus non dicatur sicut fieri in prandijs solet: **Ca. XII.**

¶ Eniq; etiā in ipsis diebus. i. sabbato vel dominica seu feriatis temporibus quib⁹ pariter prandiū et cena solet fratribus exhiberi: psalmus ad vesp̃rā nō dicitur: id est: nec cū accedūt ad cenā: nec cum ab ea consurgunt: vt solet fieri in solennibus prandijs: vel canonica ieiuniorū refectione: quā et precedere cōsuetudinarij psalmi solent et subsequi: sed tantūmodo simplici oratione facta: accedunt ad cenam: eamq; rursus cōsurgentes ab ipsa sola oratiōe concludunt: quod sez extraordinaria sit inter monachos ista reffectio: nec omnes ad eā conuenire cogātur: nisi aut peregrini qui supuenerint fratres: aut bi

Annotatio capitulorū li. III.

quos infirmitas corporis aut ppria
inuitat voluntas.

**Explicit de canonico di-
urnarum orationū et psal-
morum modo liber tertius.**

**Incipit annotatio capi-
tulum libri quarti de in-
stitutis renunciantium.**

Cap. j. proemiale.

- iij Quia ratione vsq; ad vlti-
mā senectutē apud eos in
cenobijs perseuerent
liij Quo examine probeat qui
in cenobio suscipiendū ē.
liij Quare q̄ in monasterio re-
cipiantur.
v Cur hi q̄ renunciant: susce-
pti in monasterijs ppria
vestimēta deponāt: et ab
abbate alijs induant
vj Quia causa vestimenta re-
nunciantium cū quib; in-
gressi sunt monasterium a
dispensatore seruent
vij Cur in monasterio susce-
pti nō pmittant statim cō-
gregationi fratrum cōmisceri:
s; xenodochio ante tra-
dantur
vlij Quib; primū institutis in-
nolores exerceant vt ad su-
perandas oēs occupaciones
proficiant
ix Quare iunioribus impe-
ref vt seniori suo nihil de
cogitationibus suis sctra-
bant
x Quanta obedientia iunio-
rib; etiam in naturali ne-
cessitate tribuatur.
xj Cuiusmodi cibus apud eos
delicatus habebatur
xij Quod ad sonitum pulsantis
ostii: nihil opis nō omit-
tāt studio celeriter accu-
rendi.
xliij Quod criminofum habeat si

xliij

xv

xvi

xvii

xviii

xix

xx

xxi

xxii

xxiii

xxiiii

xxv

xxvi

xxvii

aliqd vel vilissimū quis/
pam suū dixerit

Quod licet multa pecunia de
vniuersisq; ope cōgera-
tur: nullus tñ psumat ex-
cedere statute sufficientie
parcitatem

De immodico apud nos stu-
dio habendi

De regulis diuersarū cor-
reptionum.

Quib; auctorib; sit inuē-
tū vt deficientib; fratrib;
sacre lectiōes in cenobijs
recitent: et q̄ntū apud egyptios
pbeat silentiū.

Quod illicitū sit extra mēsam
cōmunem quicq; cibi po-
tiusve gustare.

Quēadmodū p palestina
vel mesopotamiam quo-
tidiana fratribus exhibe-
antur obsequia.

De trib; lēricule grātis ab
econoſo repertis.

De spontaneo quorundam
fratrum ministerio.

De egyptiorum typo qui ē sup
quotidianis fratrum sta-
tutus obsequijs.

De obedientia abbatis ioan-
nis: p quaz vsq; ad pphe-
tie pfectus est gratiam.

De ligno itaq; arido qd idē
abbas ioānes ad arbitri-
um senioris sui q̄si adolē-
dū rigare non destitit.

De plectro ab abbate ioāne
vase vnico olei ad senio-
ris imperium.

Quēadmodū abbas iohes
suo obedierit seniori ad
aduoluendū saxū qd ne
a multis quidem possibi-
le erat moueri.

De humilitate et obedientia
abbatis Mucij quā in p-
ijciendo in fluiuij puulo
filio ex pcepto senioris

b 3

Liber III.

nō hesitauit implere.

- xxvlij Quēadmodū reuelatū sit abbati d̄ patre Mucio op̄ eū ab:ae fecisse: ⁊ q̄ defuncto eidē abbati idē p̄r Mucius in monasterij administracione successerit.
- xxix De obediētia fratris qui decem sportas circūferēs publice distraxit ad abbatis imperium.
- xxx De abbatis pynusij humilitate: qui relicto cenobio celeberrimo cui presbyter p̄erat: longin quū monasterium in quo velut incipiens suscipere desiderio subiectionis expetit.
- xxxi Quēadmodū abbas pynusius reductus in monasterium suū modico tpe cōmoratus iterū fugerit in partes syrie.
- xxxij Que p̄cepta dedit idem abbas pynusius fratri quē in suo monasterio sub nostra recipiebat presentia.
- xxxij Q̄ sicut magna remuneratio monacho debet fm̄ institutionē patrū laborāti: ita ⁊ pena similiter tribuatur: ⁊ ideo nō debeat q̄s facile admitti in monasterio.
- xxxliij Q̄ abrenūciatio n̄ra nihil sit aliud q̄ mortificatio et imago crucifixi.
- xxxi De crux n̄ra timor dñi sit.
- xxxvj Q̄ renūciatio nostra nihil p̄sit si ijsdez quib⁹ renūciamus implicemur.
- xxxvij Q̄ diabol⁹ nostro fini semp̄ insidiet: ⁊ nos ei⁹ caput iugiter obſuare debeamus.
- xxxvij De renūciantis p̄paracione aduersum tēptaciones: ⁊ de paucis imitandis.
- xxxix Quo ordine q̄s ad p̄fectionē valeat puenire: p̄ quam de timore dei ad charitatez

cōsequenter ascendat.

- xl Q̄ non debeat monachus exempli p̄fectionis a multis expetere: s̄ ab vno vel a paucis.
- xli Quārū debilitatū similitudinē suscipere debeat qui i cenobio cōmoratur.
- xlij Q̄ bonū patientie sue nō debeat monachus de aliorum sperare virtute: s̄ de sua longanimitate.
- xliij Recapitulatio expositionis p̄ quā monachus ad p̄fectionem possit ascendere.

Explicit annotatio capi.

Incipit liber quartus de institutis renūciantium. Proemiale Capitulum. I.

Ecano

nico mō psalmoz atq; orationū qui debeat in diurnis cōuenticulis p̄ monasteria custodiri: ad institutionē ei⁹

q̄ renūciat huic mūdo: narratiōis nos ordine promouente transimus: cōditiones in p̄mis quib⁹ hi qui ad dñm conuerti cupiunt recipiantur i cenobijs: breui quantū possum⁹ studentes sermone complecti: quedam scz de egyptiorum: quedam de tabennensiorum regulis admiscentes: quoz in thebaide est cenobiū: quāto numero populosius cunctis: tanto conuersationis rigore districtius. Siquidē in eo plus q̄ quin q̄ millia fratrum sub vno abbate reguntur: tantaq; sit obedientia hic tam prolixus monachorum numerus omni cūo seniori suo subditus: quāta nō potest apud nos vnus vni vel obediēte per modico tēpore vel p̄cesse.

Qua ratione vsq; ad vl

De institutis renunciantium.

timam senectutē apud eos
in cenobijs perseverent:

Cap. II.

q Aetatem tam longa perseve-
rantia et humilitas atque sub-
lectio quemadmodum tam diu-
turna perduret: qua ve institutione
formetur: per quam usque ad incurvā
senectā in cenobio perseverent: opi-
nor nos ante omnia debere perstrin-
gere. Tanta namque est: quā tā nemi-
nē in monasterijs nostris ingressum
ne anno quidem integro tenuisse me-
minimus: ut cum renūciationis eorum
primordia viderimus: consequens
fuisse intelligamus: ut in tam subli-
mia perfectionis fastigia talium vi-
rozum fundamenta consurgerent.

Quo examine probetur quod
in cenobio suscipiendus est:

Cap. III.

1 Situr ambiens quis intra ce-
nobij recipi disciplinam: non
ante proorsus admittitur: quod
diebus decem vel eo amplius pro for-
ribus excubans: indicium perseveran-
tie ac desiderij sui pariterque humili-
tatis ac patientie demonstraverit. Cum
que omnium pretereuntium fratrum
genibus prouolutus: et ab universis
de industria refutatus atque despectus:
tamque qui non religionis sed necessi-
tatis obtentu monasterium optet in-
trare: iniurijs quoque et exprobratio-
nibus multis affectus: experimentum
dederit constantie sue: qualisque futu-
rus sit in temptationibus: opprobrijs
et tolerantia declaraverit: atque ita fue-
rit explorato mentis ardore susceptus:
diligentia summa perquiratur ne de
pristinis facultatibus suis inhererit
ei vel vnius nummi contagio. Sci-
unt enim eum sub monasterij disci-
plina diuturnum esse non posse. si ne
humilitatis quidem aut obedientie ap-
prehensuram esse virtutem: nec vl-
la cenobij paupertate ac districtioe

contentum fore: si in conscientia eius
pecunie quantumcumque latitauerit:
si ubi primum exorta fuerit qualibet
occasione commotio: fiducia scriptis il-
lius animatus: continuo de monaste-
rio velut funda rotante fugiturum.

Quare qui in monasterio
recipiunt: Cap. III.

1 Tunc circa ne visibus quidem
cenobij profuturas suscipe-
re ab eo pecunias accedunt.
Primum ne confidentia huius obla-
tionis inflatus: nequaquam se pauperi
oribus fratribus coequare dignetur:
tum ne per hanc elationem nullatenus
ad humilitatem christi descendens:
et in disciplina cenobij non possit per-
durare: egressusque exinde ea que in
principio renūciationis sue spirituali
feruore succensus intulerat: tepesce-
tus postea non sine iniuria monaste-
rij sacrilego spiritu recipere atque ex-
gere molitur. Quod omnimodis obser-
uari debere: multis sunt experimen-
tis frequenter edocti. Nam per alia mi-
nus cauta monasteria simpliciter quod
dā suscepti: de eis que intulerant quod
in dei opere fuerant dispensata: cum
ingressi post blasphemiam redibitionem
poscere temptauerunt.

Cur hi qui renūciant suscep-
ti in monasterijs propria ve-
stimenta deponant et ab ab-
bate alijs induantur:

Capitulum. V.

q Tā obre ita nudatus quisque cum
receptus fuerit omni pristina fa-
cultate: ut ne ipsum quidem quod
optus est indumentum habere permitta-
tur ulterius: si in concilio fratrum pro-
ductus in medium exeat: proprijs ac per
manus abbatis induatur monasterij
vestimentis: ut per hoc se non solum uni-
uersis rebus suis antiquis non erit
spoliatus: verumetiam omni fastu de-
posito mundiali: ad christi paupertatem
et inopiam descendisse: tamque opibus su-
b 4

Liber III.

matth. 6.

stentandum nō secūli arte quesitis:
nec de infidelitate pristina reserva-
tis: s; de scriis ac pijs monasterij lar-
gitionib; militie sue stipēdia perce-
pturū: atq; inde se deinceps vestien-
dū alēdūq; cognoscēs: et nihil h̄et
nihilominus de crastino nō esse sol-
licitū. Im euāgelij discat sententiā:
nec erubescat pauperib; id est corpi
fraternitatis equari: quib; cōnume-
rari xps: et quoz se fratrē nō erubui-
t nūcupare: qn̄ potius gloriē do-
mestici ei; factū se esse p̄sortem.

**Qua causa vestimenta re-
nūciātūz cūz quibus in-
gressi sunt monasterium: a
dispensatore seruentur:**

Cap. VI.

Nā vero que deposuit ve-
stimenta economo cōsigna-
ta tādiu reseruānt: donec p-
fectus et cōuersationis eius ac tole-
rantie virtutem diuersis tēptationi-
bus ac p̄bationib; euidenter agno-
scant. Et si quidē posse eū inibi per-
durare tpe pcedēte p̄spererint: et in
eodē quo cepit seruoze p̄sistere: idi-
gentib; eadē largiunt. Sin x̄o qd-
dam ex eo murmuratōis vitium:
vel parue cuiuslibet inobediētie cul-
pā p̄cessisse dep̄rehenderint: exuē-
tes eū monasterij q̄bus indut; fue-
rat vestimentis: et antiq̄s reuestitūz
vestimētis que fuerāt sequestrata:
depellūt. Nullū etiā fas est cū il-
lis q̄ accepit abscedere: nec quemq;
patiunt illis adhuc indui: quem se-
mel ab institutiōis sue regula tepu-
isse peruiderint. Nā etiā copia nul-
li penitus palaz discedendi p̄cedit:
nisi aut in morē sui fugacis captas
densissimas tenebras nocte diffugi-
at: aut certe hoc ordine et p̄fessione
inducat; indign; cū pfusione et no-
ta corā cunctis fratrib; deposita ve-
ste monasterij expellatur.

Cur in monasterio suscepti

**non permittātur statim cō-
gregationi fratrū cōmisce-
ri: sed xenodochio añ tra-
dant:** **Cap. VII.**

Am igit; q̄s susceptus et hac
p̄seuerantia quā dixim; cō-
probat; ac depositis p̄pijs
vestimentis habitu mōasteriali fu-
erit accinctus: non statim cōgrega-
tioni fratrū cōmiseri permittitur: s;
deputat; seniori qui seorsum hand
longe a vestibulo monasterij cōma-
nēs: h; curā pegrinorū et adueniētū
deputatā: eisq; oēm diligētā susce-
ptiōis et humanitatis impedit. Cū
q; ibidem integro anno deseruiens
absq; vlla querela suū circa pegri-
nos exhibuerit famulatū: imbutus
p hoc p̄ma institutiōe hūilitatis ac
patiētie: atq; in ea lōga exercitatio-
ne p̄cognit; admiscēdus ex hoc cō-
gregationi fratrū: ali; tradit; senio-
ri q̄ decē iuniorib; p̄est: q̄s sibi cre-
ditos ab abbate instituit parit; et gu-
bernat; sin illud scz quod ordinatū
in Exodo legimus per moysen.

**Quibus primū institutis
iuniores exerceātur: vt ad
superandas oēs p̄cupiscē-
tias pficiant:** **Cap. VIII.**

Alius hec erit sollicitudo et
eruditio p̄ncipalis: p quam
iunior; introduct; ascendere
p̄sequēter etiā culmina p̄fectionis
summa p̄ualeat: vt doceat eū p̄mit-
tus suas vincere volūtates: quem
studiose in his ac diligēter exercēs:
hec illi semp impare de industria cu-
rabit: q̄ senserit aīo ei; esse p̄traria.
Multis siquidē exp̄imentis edocti:
tradūt monachū et maxie iuniores
ne voluptatē q̄dez p̄cupie sue refre-
nare posse: nisi p̄us mortificare per
obediētā suas didicerit volunta-
tes. Iōq; p̄nunciant nullaten; p̄re-
ualere vel irā vel tristitiā vel sp̄m
fornicationis extinguere: s; nec hu-

De institutis renunciantium.

millitate cordis verā: nec cū fratribus vnitatē ppetuā: nec firmā diuturnā q̄ posse retinere p cordiā: sed nec in cenobio quidē diuti⁹ p dura re cū: qui prius volūtares suas nō didicerit superare.

Quare iunioribus impertur vt seniori suo nihil cō cogitationib⁹ suis subtrahāt:

Cap. IX.

h Is igit institutis eos quos initiāt: velut elemētis quibusdā ac syllabis ibuere ad pfectionē atq; informare festinant: p hec ad liquidū discernētes: vtruz ficta ⁊ imaginaria: an vera sint humilitate fūdati. Ad qd vt facile valeant puenire: psequēter instituntur nullas penit⁹ cogitationes pruriētes in corde pnciosa pfusione celare: sed cōfestim vt exorte fuerint: eas suo patefacere seniori: nec super earū indicio q̄cūq; sue discretioni cōmittere: s; illd credere malū esse vel bonū qd discusserit ac pnuinciauerit senioris examen. Ita q; sit vt in nullo circūuenire iuuenes callidus inimicus velut inceptū ignarū q; pualeat: nec vlla fraude decipe que puidet nō sua s; senioris discretiōe muniri: ⁊ suggestiones suas velut ignita iacula quecūq; in cor ei⁹ intecerit: vt seniores celet nō posse suaderi. Aliter quippe subtilissim⁹ diabolus illudere vel decipere iuniores nō poterit: nisi cū eū seu p arrogantiā sine p verecundia ad cogitationū suarū velamē illerit. Generale nāq; ⁊ euidens indicium diabolice cogitationis esse pnunciant: si eam seniori pfundamur aperire.

Quanta obedientia iunioribus etiam in naturali necessitate tribuat: Cap. X.

p Est hec tāta obseruātia obedientie regula custodiē: vt iuniores absq; ppositi sui sci

entia vel pmissu: nō solum nō audeant cellā pgreddi: s; ne ipsi quidē cōmuni ac naturali necessitati satisfaccere sua auctoritate psumāt. Sicq; vniuersa cōplere quecūq; fuerit ab eo pcepta: tanq; si a deo sint celitus edita sine vlla discussione festināt: vt nōnunq; etiam impossibilia sibi mer impata ea fide ac deuotiōe suscipiant: vt tota x̄ute ac sine vlla cordis hesitatiōe pficere ea aut cōsummare nitant: ⁊ nec impossibilitatem quidē pcepti p senioris sui reuerentia metiant. De quoz obedientia speciatim nunc dicere ptermitto. Exēplis etiā eā ipsis paulo post tradere suo loco disponū: si dñs nob oratiōib⁹ vestris dederit cōmeatū. Hūc instituta cetera psequamur: ptermittētes illa cōtexere que in hac regione vel tradī monasterijs v' ab ipsis nequeūt custodiri: sicut in prefaciūcula nra facturos nos esse pmissum: qd scz nec laneis indumētis vtant s; lineis tantū: ⁊ ne ipsis quidē duplicib⁹ qbus vicaria pposit⁹ vnusquisq; sue decanie s; ministrat euz illa quibus vestiti sunt forduis se conspexerit.

Quiusmodi cib⁹ apud eos delicatissimus habeatur:

Cap. XI.

i Quid quoq; arduū atq; s; line genus ⁊ tinentie similiter ptermittēs: i qua summe reputant delitē si herba sale cōdita quā lapsantiū vocāt aqua diluta ad refectionē fratribus apponāt: aliaq; cōplura his filia que in hac puincia nec aerū tēperies: nec q̄litas nre fragilitatis admittit: illa tñmō psequar q̄ nulla carnis infirmitas non situs loci poterit impedire: si ea nō fragilitas aīe ac tepor mētis ademerit.

Ad sonitum pulsantis ostiū nihil operis nō omittit.

b 5

Liber III.

tant studio celeriter accurrendi: Capi. XII.

Itaq; cōsidentes intra cubilia sua ⁊ operi ac meditatiōni studiū piter impēdētes: cum sonitum pulsantis ostium ac dī nerfōꝝ cellulas percutientis audierint: ad orationē eos scz seu ad op⁹ aliqđ inuitātis: certatim e cubilib⁹ suis vnusquisq; pꝛumpit: ita vt is qđ opus scriptoris exerceat: quā rep⁹tus fuerit inchoasse lram finire non audeat: s; in eodē puncto quo ad aures eius sonit⁹ pulsantis aduenerit: summa velocitate p̄siliēs: ne tantū quidē more interponat: quantū cepri apicis p̄summet effigie: s; imperfectā lineā littere derelinquēs: non tā operis cōpendia lucra vesectet: qđ obediētie virtutē exequi toto studio atq; emulatione festinet. Quaz nō solū operi manū seu lectioni v̄l silētio ⁊ quieti celled: verū etiā cunctis virtutib⁹ ita preferunt: vt huic iudicent oīa postponenda: ⁊ vniuersa dispendia subire cōtēti sint: dū modo h̄ bonū in nullo violare videantur.

Quod criminosus habeatur si aliquid vel vilissimū quispia suū dixerit: Capi. XIII

Iam sane virtutē iter ceteras eoz institutiones vel cōmemorare sup̄flūū puto: qđ scz nulli cistellam: nulli peculiarem sportellam liceat possidere: nec tale aliquid qđ velut p̄riū retinēs suo debeat cōmunire signaculo. Quos ita nouim⁹ oīi ex pte nudos existerē: vt p̄ter colobium: maurotē: caligas: melorem: ac p̄siathium nihil amplius habeāt: cum in alijs qđ monasterijs in quib⁹ aliq̄ remissius indulgētur: hanc regulaz videamus strictissime nunc vsq; seruari: vt ne x̄bo quidez audeat qđ dicere aliqđ suum: magnūq; sit crimē ex ore monachi p̄cessisse: codicē meum: tabu-

las meas: graphiū meū: tunicā meā caligas meas: p̄q; hoc digna penitētia satisfactorius sit: si casu aliquo p̄subreptionem v̄l ignorantia huiusmodi verbū de ore ei⁹ effugerit.

Quod licet multa pecunia de vniuscuiusq; ope cōgerat: nullus tamē p̄sumat excedere statutē sufficiētie parcitatem: Capi. XIII.

Ecū tantos vnusquisq; eoz rū quoridie de ope ac sudore p̄prio redditus p̄ferat monasterio: vt ex his sustentare nō solum suā valeat parcitez: verū etiā v̄sibus possit eruberare multozū: in nullo tū inflatur: nec sibi de tanto opis sui questu ac sudore blandit: s; p̄ter duo parimacia que tribus vir denarijs ibidez distrahūt: nihil sibi met amplius vnusquisq; p̄sumit. In q̄ quos nullū peculiare op⁹ quod pudet dicere: quodq; in nris monasterijs vtinā fieri nesciremus: non dicam effectu: sed ne cogitatione quidē ab aliquo penit⁹ affectat. Cūq; totā cūthecā cenobij suam credat eē substantiā: cūctisq; reb⁹ vt omnū dñs oēm curā sollicitudinemq; impendat: ad retinendā nihilomin⁹ arrepte nuditatis virtutē: quā studeat ad finē vsq; perfecte atq; inuolabiliter custodire: ita semetipsum ac cūctis extraneū ⁊ ex oīib⁹ iudicat alienū: vt tantū pegrinū se gerat: ⁊ incolam ist⁹ mūdi: alumnūq; se potius monasterij reputet ac ministrū: qđ dñm cuiuscunq; rei p̄sumat.

De immodico apud nos studio habendi: Ca. XV.

Hec nos miserabiles quid dicem⁹? qui in cenobijs cōmorantes: ac sub abbatis cura ⁊ sollicitudine p̄stituti: pecciores circūferimus clauēs: oīiq; p̄fessionis nostre verecundia ⁊ p̄fusione calcata: etiā anulos quib⁹ recondita p̄-

De institutis renunciantium.

signem? in digitis palā gestare nos
nō pūdet: quibus nō solum cistelle
vel spore: sed ne arce quidē v' ar/
maria: ad ea que cōgerim? vel que
egressi de seculo seruauim? condē
da sufficiunt. Quisq; ita nonnunq;
pro vilissimis nullisq; reb? accēdi/
mur: eas duntaxat velut pprias vē
dicantes: vt si quis vel digito quic/
q; ex his cōrectare psumperit: tan/
ta cōtra eum iracūdia suppleamur:
vt cōmotionē cordis nōstri a labijs
ac tota quidē corpis indignatiōe re/
uocare nō possim?. Sed ptermisiss
nostris vicijs: et his q; nec cōmēno/
rari quidē dignū ē silētio traditis:
fm illō eloquū: Hāc loq̄tur os me/
um opa hoīm: vīrtutes poti? q; apō
illos sunt: et h̄ que nos qz oī studio
debem? appetere: cēpto narratiōis
ordine psequimur: ipsaq; iā regulas
ac typos cursim breuiterq; ponam?
vt pueniētes post h̄ ad quosdā act?
et opa senioꝝ que studiose memorie
mādare disponim?: hec q; nostra ex/
positione digesta sunt velut testimo
niji validissimis roborēm?: vniuer
sa q; dixim? exēplis eoꝝ potius ac vi
te auctoritate firmantes.

De regulis diuersarū cor/ reptionum: Ca. XVI.

I quis igit gillonē fictilem
quē bucale nū cupant: aut
h̄mōt aliō casu aliq; frerit:
aut pdiderit aliqd: non aliter negli/
gentiā suam q; publica diluet peni/
tentia: amictisq; in synari fratribus
cōgregatis: tā diu pstrat? in terraz
veniā postulabit: donec orationū
psummes solēnitās: impetraturus
eam cū iussus fuerit abbat? iudicio
de solo surgere. Eodem mō satisfā/
ciet quisquis ad opus aliqd accersi/
tus: v' ad congregationē solitā tar/
dius occurrerit: aut si decantās psal/
mum vel modicum titubauerit: Si/
militer si superfluo: si durus: si con/
tumaciū responderit: si negligenti

us obsequia iniuncta complenerit:
si v' leuiter murmurauerit: si lectio/
nem operi vel obedientie preferēs:
officia statuta segnius fuerit execu/
tus: si dimissa synari non concit? ad/
cellam recurrere festinauerit: si cum
aliquo vel ad modicum substiterit:
vel si ad punctum temporis vsquam
secesserit: si alteri? tenuerit manū:
si cum illo qui cellule sue cohabitā/
tor non est confabulari quātulum/
cunq; presumpserit: si orauerit cum
illo qui est ab oratione suspensus: si
parentum quempiam vel amicorū
secularium viderit: vel collocutus
eis sine suo fuerit seniore: si epistolā
cuiuscunq; suscipere: si rescribere si/
ne abbate suo tēptauerit. Hucusq;
et in huiusmodi ac similibus admis/
sis: pcedit animaduersio spiritalis.
Residua vero que apud nos indis/
ferenter admissa: a nobis quoq; re/
prehensibilis sustinētur: id est ap/
ta conuicia: manifesti contemptus:
contradictiones tumide: libera et ef/
frenata processio: familiaritas apō
feminas: ire: rixe: similitates et iurgia:
operis peculiaris presumptio: phi/
laryrie cōtagio: affect? atq; posses/
sio rerū supfluarū que a ceteris fra/
tribus non habent: extraordinaria
ac furtina cibi resectio: et his simi/
lia: non illa increpatione quāz dixi/
mus spiritali: sed v' plagis: emendā/
tur: vel expulsionē purgantur.

Quibus auctorib? sit inue/
tum vt reficientibus fratri/
bus sacre lectiones in cenō/
bijs recitentur: et quantum
apud egyptios prebeat
silentium: Ca. XVII.

Alud autem vt reficientib?
fratribus sacre lectiones in
cenobijs recitentur: non de
typo egyptiorum processit
se: sed de Cappadocijs nouerimus.
Quos nulli dubium est non tā spi

Liber III.

ritalis exercitationis causa q̄ cōpe/
scende sup̄ flue ocioseq; p̄fabulatio/
nis gratia: ⁊ maxime cōtentionū q̄
plerūq; solent in cōuiujs generari:
hoc statuere voluisse: videntes eas
aliter apud se non posse cohiberi.
Apud egyptios em̄ vel marie tabē/
nēliotas tantū silentiū ab oībus ex/
hibet: vt cū in vnum tanta numero
sitas fratrum refectionis obtentu con/
sederit: nullus nec mutire quidē au/
deat p̄ter eum qui sue decanie p̄est.
Qui tamē si quid mense sup̄ in ferri
vel auferri necessariū esse p̄uiderit:
sonitu potius q̄ voce significat. Tā/
taq; vesp̄entib; eis silentij hui; disci/
plina seruat: vt cucullis vltra ocu/
lorū palpebras demissis: ne scz liber
aspect; habeat curiosius copiam eua/
gandi: nihil ampli; intueant q̄ mē/
sam: ⁊ appositos in ea vel quos ex/
ea capiunt cibos: ita vt quēadmo/
dum vel quantū refic. at alijs: nul/
lus inuicem notet.

**Q̄ illicitum sit extra men/
sam cōmunem quicq; cibi
potusve gustare:**

Cap. XVIII.

Itemq; vel postq; legitimam
cōmunēq; refectionē p̄cipi/
ant: summa cautione seruat
ne extra mensam quicq; cibi penit;
ori suo quisquā indulgere p̄sumat:
vt incedentib; p̄ hortos ⁊ pomaria:
cum passim blādeq; per arbores po/
ma pendētia non solum obijciant se/
pectoribus transeuntū: verū etiam
strata per terram cōculcanda pedi/
bus offerant: atq; ad colligendū pa/
rata facile ad consensum cōcupiscē/
tie illicitere valeāt intuentes: ⁊ opor/
tunitate vel copia quāuis districtos
atq; abstinentissimos ad sui deside/
riū prouocare: sacrilegum ducatur
non modo quicq; ex his degustare:
verū etiam manu contingere: abs/
q; eo quod palam cunctis in cōmu/
ne reficientibus exhibetur: ⁊ ad per

ciplendūz economi dispensatione p̄
fratrum obsequia publice mīstrat.
**Quēadmodūz per palesti/
nam vl̄ mesopotamiā quo/
tidiana fratribus exhibeā/
tur obsequia: Cap. XIX.**

E quid sane de institutis ce/
n nobiozum pretermisisse vi/
deamur: quēadmodūz quo/
tidiana fratribus etiam per alias re/
giones exhibeantur obsequia: com/
memorandum breuiter puto. Per/
cunctam nāq; mesopotamiā: palesti/
nam ⁊ cappadociam ac totum oriē/
tem: singulis hebdomadibus vicis/
sim fratres ad hec officia sibi reddē/
da succedūt: ita vt fm cenobij mul/
titudinem: ministrozū quoq; nume/
rus deputetur. Que explere tanta
deuotione ⁊ humilitate properant:
quanta nullus seruoꝝum dirisimo
domino ac prepotenti exhibet suum
famulatum: ita vt ne istis quidē so/
lis cōtenti obsequijs que canonico
iure soluuntur: etiam nocte surgen/
tes illos quibus specialiter hec ma/
net cura studio suo releuent: ⁊ ea q̄
ab ipsis perficienda sunt: furtim pre/
uenientes implere contendāt. Has
autē septimanas vnusquisq; susci/
piens: vsq; ad cenam dominici diei
m iustraturus obseruat. Qua per/
acta ministeriū totius hebdoma/
dis ita cōcluditur: vt hī quibus sue/
cedendum est: cōueniētibus in vnū
fratribus ad concinendos psalmos
quos quicturi ex more decantant:
omnibus in ordine pedes lauet: hāc
scilicet ab eis pro labore totius se/
ptimane benedictionis mercedem fi/
deliter expetentes: vt eos explentes
mandatum christi: emissā generalit;
ab omnibus fratribus oratio prose/
quatur: que vel pro ignoratōib;
intercedat: vel pro admīssis huma/
na fragilitate peccatis: ⁊ cōmendat
deo velut sacrificiū pingue p̄sumā/
ta eoz dñotōis obsequia. Ita q; secu;

*Abstinētia
magna in
comedēdo alijs
extra horas
canonicas:*

De institutis renunciantiū

da sabbati post matutinos hymnos alij rursum succedentibus: vtensi- lia in quib⁹ ministrauerant ac vasa consignant: que tanta sollicitudine curaq; suscipientes custodiunt: ne quid ex eis imminuatur vl' pereat: vt credat se etiā p minimis qbusq; vasis tanq; p sacrosctis rōnem: nō solū dispēsatōri presenti: sed etiam dño reddituros: si forte aliquid ex eis negligentia eorū fuerit imminu- tum. Cui⁹ discipline qui modus sit vel quāta fide ⁊ cautione seruetur: vno testimonio: qd̄ exempli gratia ponā: poterit agnoscere. Sicut em̄ studentus satisfacere vestro seruo- ri: quo plenā vniuersorū cognitio- nem desiderantes: etiā ea que opti- me nostis hoc libello vobis cupitis iterari: ita veremur mensuram bre- uitatis excedere.

De tribus lenticule granis ab economo repertis:

Capitu. XX

I^l septimana cuiusdam fra- tris cū preteriens econom⁹ tria lenticule grana vidisset facere in terra: que hebdomadario festinanti dñi ea preparat coctioni: inter manus euz aqua qua diluebā- tur elapsa sunt: cōfestim super hoc abbatem cōsuluit. A quo velut in- teruersor neglectorq; sacri peculij indicatus: ab oratōe suspensus ē. Cuius negligentie reatus nō aliter ei remissus est: nisi cum publica pe- nitentia diluisset. Non solum enim seip̄os non esse suos: sed etiā om̄ia que sua sunt credunt dño p̄secrata. Propter qd̄ si quid fuerit in mona- sterio semel illatum: vt sacrosanctū cū om̄i decernūt reuerentia debere tractari. Tantaq; fide vniuersa p- curant atq; dispensant: vt etiā ea q̄ despectui habent: paruaq; reputā- tur ac vilia: si vel loco mouerit vl' cōpētēius collocauerint: si gillōnē

aqua impleuerint: si ex eo cuiq; ob- tulerint ad bibendū: si tenuē festu- cam de oratorio cella ve submoue- rint: mercedē se consecuturos a do- mino tota credulitate confidant.

De spontaneo quorūdam fratrum ministerio:

Capitu. XXI.

Q^uinque fratres in quorū septimana cū accidisset tan- ta lignorū penuria: vt nō eēt penitus vnde soliti cibi fratrib⁹ pa- rarentur: ⁊ donec possent coempta deferri vt xerophagia cōtenti eēt: abbatis fuisse auctoritate p̄ceptū: essetq; hoc vniuersis placitum: nec quisq; posset vllum coctōis spera- re pulmentū: illos velut qui fructu ac mercede sui laboris ⁊ obsequij fraudarent: si in ordine vicis sue cibos fratribus nō scdm̄ consuetu- dinem parauissent: tantum sibi spō- tanei opis ac sollicitudinis indixis- se: vt in illis aridis ac sterilib⁹ locis in qbus ligna nisi d̄ fructiferis arbo- ribus excidant: om̄imodis neque- unt iueniri. Nec em̄ vt apd̄ nos vl- la reperunt fruteta syluestria: p ex- tenta auia discurrētes: ⁊ eremum que versus mare mortuū tenditur obeuntes: festucas tenues ac spinu- las quas ventushuc illucq; disper- serat: suo sinu ⁊ gremijs colligētes: cunctā solennitatē ciboꝝ spontane- is obsequijs prepararent: ita vt de solita p̄hibitione nihil paterent im- minui. Tāta fide hec sua munia fra- tribus exhibentes: vt etiā cū illos honeste posset vel lignorū excusare penuria vel abbatis imperium: pro fructu suo atq; mercede noluerint hac abuti licentia.

De egyptiorum typo qui ē super quotidianis fratrū statutis obsequijs:

Capitu. XXII.

Liber III.

h Ec dicta sint scdm typum vt prefati sumus totius orietis: quem etiam in partibus nostris necessario dicimus debere seruari. Ceterum apud egyptios quibus maxima cura est operis: non est hebdomadarum mutua vicissitudo: ne sub occasione huius officij omnes ab operis canone impediatur: sed vni probatissimo fratrum cellarij vl' coquine cura committitur: qui perpetuo donec vires eius vl' etas admittit iugiter opus istud exerceat. Ita enim magno labore corporis fatigatur: quia nec tanta cura inter eos parandorum ciborum vel coctiois impenditur: quippe qui maxime verophagijs vel homophagijs vtuntur: et apud quos secta singulis mensibus porrorum folia: labrania: salfrictus: olivae: pisciculi minuti salliti: quos illi menominia vocant: summa voluptas est.

De obedientia abbatis iohannis per quam usque ad prophetie profectus est gratiam: Capi. XXIII.

e Quoniam hic liber de institutione est eius qui renuntiavit huic mundo: per quam scilicet introductus ad humilitatem veram et obedientiam perfectam ceterarum quoque virtutum culmina possit ascendere: necessarium reor quedam seniorum gesta quibus per hanc enitescere virtutem: exempli gratia: sicut possumus explicare: de multis admodum pauca carpentes: vt studentibus sublimiora sectari: non solum incitamentum ex his vite perfecte: sed etiam positi forma procedat. Eobrem duos vel tres pro libelli huius compendio de tam innumera patrum multitudinem proferentes ponimus. Primum abbatem iohannem qui comoratus est iuxta Lico quod est oppidum thebaidarum: quisque propter obedientie virtutem usque ad prophetie gratiam sub-

limatus: sic vniuerso claruit orbi: vt etiam regibus mundi huius merito suo redderetur illustris. Nam cum in extremis vt diximus thebaide partibus comaneret: non ante presumeret Theodosius imperator ad potentium bella tyrannorum procedere: quam oraculis illius aiaaretur atque responsis. Quibus confidens velut celitus sibi delatis: trophea de bellis desperatis atque hostibus reportabat.

De ligno itaque arido quod idem abbas iohannes ad arbitrium senioris sui quasi adolendus rigare non destitit: Capi. XXIII.

h Et itaque beatus Iohannes ab adolescentia sua usque ad perfectam ac virilem etatem seniori deseruiens: donec ille in huius vite conuersatione durauit: tanta humilitate inhefit eius obsequijs: vt ipsi quoque seni stuporem summum obedientiae eius incuteret. Cuius hanc virtutem vtriusque verae fide ac profunda cordis simplicitate descenderet: an affectatitia esset: et quod amodo coacticia atque ad imperantis faciem preberet: volens manifestius explorare: quamplura ei etiam superflua minusque necessaria vel impossibilia frequentius iniungebat. Ex quibus tria ponam: per que manifestari possit volentibus scire vel mentis eius vel subiectionis integritas. Sumpsit itaque de lignario suo senex virgultum: quod olim excisum visibus foci fuerat preparatum: dumque coctionis retardaret occasio: non modo aridum: sed prope putre iacebat temporis vetustate. Cumque hoc coram ipso fixisset in terram: precepit adnecta aqua quotidie bis rigari: vt scilicet diurnis humoribus radicatum: atque per aquam in arborem diffusis ramis renouiscens: amenitatem oculis atque vmbra oculum in estu feruenti subter residentibus

De institutis renunciantium

exhiberet. Quod preceptum veneratione solita sine ulla impossibilitatis consideratione suscipiens adolefcens: ita quotidianis diebus expleuit: vt aqua per duo ferme milia indefinenter apportans: nullatenus lignum rigare cessaret: atq; per totum anni spacium non infirmitas corporis: non festiuitas solennitatis: non occupatio necessitatis vllius: que illum etiam honeste excusaret ab executione mandati: non denique hyemis asperitas intercedens: ab huius obseruatione precepti potuerit impedire. Cumq; eius hanc sedulitatem tacitus senex latenter diebus singulis exploraret: et videret eum simplici cordis affectu mandatum suum velut diuinitus emissum sine ulla permutatione vultus vel rationis discussione seruare: sinceram humilitatis eius obedientiam comprobans: pariter etiam miserans tam longum laborem quem per totum anni spacium studio deuotionis impenderat: ad virgultum aridum accedens: Inquit iohannes misit ne radices hec arbor an non? Cumq; ille se nescire dixisset: senex velut inquirens rei veritatem: et tanquam temptans vtrum iam suis radicibus niteretur: eum sit coram ipso leui commotione virgultum: sicq; percipiens illud: precepit vt deinceps rigare desineret.

De proiecto ab abbate iohanne vase vnico olei ad senioris imperium:

Cap. XXV.

Itaque cum huiusmodi exercitijs eruditus quotidie iunior in hac paradi virtute succresceret: et humilitatis eius entesceret gratia: atq; obedientie sue suauis odor per monasteria vniuersa fragraret: quidam fratrum probatioris: immo edificationis obtentu venientes ad senem: cum subiectionem eius quam audierant mirarentur: vocans

eum repente senex: Descende ait: et sumens lenticulam olei: que sola ipse remoto suis vel aduenientium visibus liquorem pinguedinis tenuissimum ministrabat: deorsum proijce per fenestram. Quam ille cum ad superiora conatus peruolasset: per fenestram proferens comminuendaz dimisit ad terram: parum cogitans vel retractans precepti ineptiam: diurnam necessitatem: infirmitatem corporis: penuriam sumptuum: crementi squalentis angustias ac difficultates: in qua etiam si pecunia suppeditaret: nihilominus perdita species inueniri reparariq; non posset.

Quemadmodum abbas iohannes suo obedierit seniori ad aduoluendum saxum quod ne a multis quidem possibile erat moueri: Cap. XXVI.

Abbas rursum edificari cupiens: vocans eum senior: cur re inquit iohannes: saxum illud huc aduolue quod totius. Qui contestim saxum immane quod turbe multe hominum vel mouere non possent: applicita nunc ceruice: nunc toto pectore: tanto nisu atq; conatu prouoluere contendebat: vt sudore omnium membrorum suorum non solum totum infunderet vestimentum: sed etiam saxum ipsum suis ceruicibus humectaret: in hoc quoque parum metiens impossibilitatem precepti vel facti pro reuerentia senioris et obsequij simplicitate sincera: qua credebatur senem tota fide nihil posse incassum ac sine ratione precipere.

De humilitate et obedientia abbatis abucij quam in proijciendo in flumen paruulo filio ex precepto senioris non hesitauit implere:

Cap. XXVII.

Liber III.

b **A**cusq; abbatis iohis pau-
ca dixisse de multis sufficiat:
Mucij abbat Mucij factū me-
morā dignū cōprehendā. Hic nā-
q; abrenunciare desiderās huic mū-
do: tam diu p forib⁹ monasterij ex-
cubās pdurauit: donec immobili p/
seuerantia sua cōtra oēm cōsuetudi-
nē cenobiorum cū filio suo paruulo
qui octo circiter erat annorū: vt su-
sciperet: eliceret. **E**unq; tandē rece-
pti fuissent: cōfestim non solū diuer-
sis prepositis traditi: verūetiā celle
habitatione seuncti sunt: ne scilicet
iugi visidē puuli reminisceret pat:
ex omī sua quā renūciāns abiece-
rat facultate atq; affectione carnali
saltem sibi filiū supesse: et quēadmo-
dū se iam diuitem nō eē sciebat: ita
etiā patrē se eē nesciret. **Q**d vt ple-
nius probaret: vtrū videlicet plus
faceret affectionē sanguinis ac suo-
rum vīscerū charitatē: an obediē-
tiā et mortificationē christi: quā re-
nūciāns quisq; pro eius debet amo-
re preferre: de industria negligebat
puulus: pannis potius q; vestimen-
tis indutus: sordib⁹ quoq; ita obli-
tus ac sedatus vt offendere poti⁹ q;
delectare paternos oculos posset q;
ctens ab eo fuisset aspect⁹: s; etiā co-
laphis atq; alapis expositus diuer-
sorū: quas plerūq; sub obtutib⁹ su-
is innocenti paruulo etiā gratis cer-
nebat inferri: ita vt nūq; genas ei⁹
nisi lachrymarū sordentibus vesti-
gijs videret infectas. **E**unq; taliter
infans sub oculis eius p dies singu-
los ageretur: p amore nihilomin⁹
christi: et obediētie virtute rigida
semp atq; immobilia patris viscera
pmanserunt. **N**on enī iam reputa-
bat suū filiū quē secus pariter obtu-
lerat christo: nec curabat de presen-
tibus eius iniurijs: sed poti⁹ exulta-
bat q; eas nequaq; infructuose cer-
nebat tolerari: parū cogitans de la-
chrymis eius: s; de ppria humilita-
te ac perfectione sollicitus. **Q**uā di

strictionē mentis illius atq; immo-
bilem rigorem peruidens cenobij se-
nior: ad comprobandā penitus ani-
mī eius constantiā: cū plorare qua-
dam die vidisset infantē: simulās se
aduersus eū cōmotum: precepit pa-
tri vt tollens eū iactaret in flumen.
Tunc ille velut a domino sibi hoc p-
ceptū esset: cōfestim celeri cursu ra-
piens filium: vlnis pprijs vsq; ad
orāam fluminis aduexit iactaturus.
Qd pfecto sermone fidei et obediē-
tie ei⁹ fuisset opere consummatū: nī-
si procurati fuissent de industria fra-
tres: qui solliciti ripam fluminis ob-
siderent: plectū q; iam et quodāmo-
do de fluminis alueo puulū rapiū-
sent: et consummationē precepti ob-
sequio pīs ac deuotione cōpletam:
ab effectu operis atq; ab ipso fine re-
uocassent.

Quēadmodū reuelatū sit
abbati de patre mucio op⁹
eū abrae fecisse: et q; defun-
cto eidem abbati idem pa-
ter mucius i monasterij ad-
ministratione successerit:

Capitu. XXVIII.

Alius fides atq; deuotio in
c tantū deo fuit accepta: vt di-
uino statim testimonio com-
probata sit. **R**euelatū nanq; est cō-
tinuo seniori: hac eum obediētia
abrae patriarche op⁹ implēse. **E**ū-
q; breui tpe transacto idē abbas ce-
nobij de mundi hui⁹ commoratione
migraret ad dñm: hunc preponens
cunctis fratrib⁹ successorē sibi: atq;
abbatē monasterio dereliquit.

De obediētia fratris qui
decem sportas circūferēs
publice distraxit ad abba-
tis imperium:

Capi. XXIX.

n **Q**uā tacebimus etiam nobis
cognitum fratrem fin seculi

De institutis rennuciantiu.

bulus ordinem summe familie. Iam
patre comite ac ditissimo oriundus
fuit: studijs quoque liberalibus non
mediocriter institutus. Qui relictis
parentibus cum ad monasterium per-
uolasset: ad comprobandam mentis hu-
militatem vel fidei eius ardorem: con-
festim ei a seniore preceptum est: ut de-
ceus sportas quas necesse non erat pu-
blice vendicari: cernicibus suis one-
rans distrahas per plateas circū-
ferret: adiecta conditione qua dicitur
in hoc officio retineretur: ut si forte
cas unus pariter coemere voluisset
non cederet: sed singillatim eas que-
rentibus vendidaret. Quod ille to-
ta deuotione cōpleuit: et omni aspi-
sionis verecundia pro noie ac desi-
derio christi calcata: sportas hume-
ris suis imponens precio statuto di-
straxit: ac pecuniā ad monasterium
reportauit: ne quāquam propter ritus tā vi-
lis et insueti officij nouitate: nec con-
siderans indignitatem rei: natalium
et splendorē: ac venditionis iniuri-
am: dum illam christi humilitatem quā
est vera nobilitas: pro obedientie gra-
tiam desiderat obtinere.

De abbatis pynusij humi-
litate: qui relictō cenobio ce-
leberrimo cui presbyter p-
erat: longinquū monasteri-
um in quo velut incipiens
susciperetur desiderio sub-
iectionis expetijt:

Capitulum XXX.

Carrat nos libelli modus ad
finem tendere: sed obedientie
bonū que inter ceteras vir-
tutes primatū tenet: non patitur nos
eorū gesta qui per hanc clauerunt
penitus silentio pretere. Propter quod
vtrūque congrue temperantes: id est tā
breuitati quam studiosorum desiderijs at-
que vtilitatibus seruientes: vnum ad-
huc ponemus humilitatis exemplū
quod non ab incipiente sed a perfecto at-

que abbate cōpletū: non solus iunior
res instruere: sed etiam seniores ad per-
fectam humilitatis virtutem lectione
sua poterit incitare. Vidimus itaque
abbatem pynusium: qui cum esset in-
mans cenobij p-
quod est in egypto
non longe a panefisi ciuitate: et pro
ipsa reuerentia: vel vite sue: vel eta-
tis: vel sacerdotij: cum etis honorabi-
lis ac venerandus existeret: Vidēs
se pro hoc ipso humilitatē illam quā
sine suementis ardorem cōcupierat
exercere non posse: nec habere quā vir-
tutem desiderate subiectionis exte-
deret: clam fugiens de cenobio seces-
sit solus in thebaidos vltimas par-
tes. Ibi et depositō habitu monacho-
rum: assumpta seculari veste cen-
obium tabenensiotarū expetijt: quod
sciebat cunctis esse districtius: et in quo
se vel pro longitudine regionis cre-
didit ignorandū: vel pro magnitudi-
ne monasterij ac multitudine fratrum
facile posse celari. Abi diutissime pro
foribus perseverans: cunctorum fra-
trum genibus pronolatus: ut susci-
peretur summis precibus exorabat.
Cumque multo despectu tādeus fuisset
admissus: quod se deceperit senex et
qui omnē suā peruixisset etatē in-
gredi cenobiū postularet: quo tem-
pore tā ne deseruire quidē suis vo-
luptatibus pualeret: ac ne hoc qui-
dē ipsum causa religionis expetere eū
assererent: sed famis et inopie necessi-
tate restrictū: ut senī nullique opem-
nit apto: horū cura diligētiaque mā-
dat. Quā sub alio fratre iuniorē qui
eū sibi creditū retinebat exercēs: sic
eidē subdebat: tantaque obedientia
desideratam humilitatis excolebat
virtutem: ut non solū ea que ad hor-
ti curam diligentiaque pertinebant:
verūetiam vniuersa officia que cun-
ctis erāt aspera vel indigna: atque ab
omnibus ducebantur horrore: tota quo-
tidie sedulitate cōpleret. Quēplura
etiā nocte consurgēs ita furtim nul-
lo teste vel consilio tenebris occultē,

Liber III.

tibus effidebat: vt penitus aucto rē
operis nemo deprehēderet. **Lun** q̄
ibidez triennio delitescēs: dispersis
p̄ vniuersam egyptū vbiq; fratrib;
quereretur: a quodā tandē visus q̄
de egypti partibus cōmearat: vix po-
tuit p̄ humilitate habitū sui ac vi-
litate officij quod gerebat agnosci.
Itā sarculo deorsum incuruns lara-
bat olerib; terram: deinde stercus
humerj suis aduectans: eoꝝ radici-
bus ingerebat. **Cū** q; hec intūēs fra-
ter sup agnitione eius diutissima fu-
isset hesitatione detentus: p̄pius tā-
dem accedens: r̄ non solū vultum s̄
etiā sonum vocis diligenter explo-
rans: ad pedes eius cominus proci-
dens: p̄mo quidem super hoc stu-
porē summum videntibus cūctis
incussit: cur videlicet istud fecerit ei
qui apud ipsos velut nouicius ac d̄
seculo nuper egressus habebat ex-
trem? **Post** vero miraclo sunt ma-
iore p̄culsi: cum eius nomē qd apd
ipsos quoq; magna fuerat opinione
cōpertum protinus pdidisset. **Et** q̄
vn inersi fratres p̄ioris ignorantie
veniam postulantes: q̄ cum vide-
licet tanto tpe inter iuniores ac par-
uulos deputassent: Inuitum ac fien-
tem (q̄ inuidia diaboli digna sibi
fuiſſet conuersatione atq; humilita-
te fraudatus: quā diutissime requi-
sitam tandem aliqn se inuenisse gau-
debat: nec meruisset vitā suam in il-
la quā arripuerat subiectōe finire)
ad propriū cenobiū reduxerunt: cu-
stodientes enim summa diligentia:
ne ab eis quoq; similiter quoq; di-
lapsus auferet.

**Quēadmoduz abbas py-
nufius reductus in mona-
steriuz suū: modico tēpore
cōmoratus iterū fugerit in
partes syrie: Ca. XXXI.**

Bi cum fuiſſet modico tem-
pore demorat: eodē rursus
humilitatj desiderio atq; ar-

do re succensus: captās nocturna si-
lencia: ita diffugit: vt iam puinciam
non vicinam: s̄ ignotas r̄ alienas lō-
geq; diuisas regiōes expeteret. **Itā**
conscendens nauē in palestine par-
tes cōmeare festinauit: credēs se tu-
tius latitaturum: si ad illa semetiḡm
asportaret loca in quib; ne nomen
quidez suum fuiſſet auditum. **Quo**
cum aduenisset: nostrum monasteri-
um p̄tinus expetiuit: quod non lon-
ge fuit a speleo in quo dñs noster ie-
sus christus ex virgine nasci dignat⁹
est. **In** quo per modico tempore de-
litescēs: scdm sententiā dñi: tanq̄ ci-
uitas super montem posita diutius
abscondi non potuit. **Itā** p̄tinuo
quidam fratrū qui ad loca sancta d̄
egypti partibus orationis causa cō-
uenerant: agnitum eū summa vi p̄-
cum ad cenobium suum reuocarūt.
**Quē precepta dedit idem
abbas p̄ynufi fratri quē
in suo monasterio sub no-
stra recipiebat presentia:**

Capi. XXXII.

h **Enc** igitur senem pro illa q̄
nobis fuerat apud ipsum in
monasterio nostro familiari-
tas: cū post hec in egypto studiosissi-
me requisissem⁹ exhortationē quas
dedit fratri quē sub nostra p̄sentia i
cenobio suo recipiebat: quia puto
ex hac posse aliquid instructiōis ac-
cidere: animus est opusculo huius in-
terere. **Hosti** ait quot dieb; p̄ fori-
bus excubans: hodie sis receptus.
Cui⁹ difficultatis causas p̄mit⁹ de-
bes agnoscere. **Poterit** enim tibi in
hac via quā ingredi cōcupiscis mul-
tū p̄ferre: si rōne ei⁹ agnita ad chri-
sti seruitium cōseq̄nter ac sicut opor-
tet accesseris.

Q̄ sic magna remūeratio
monacho debet scdm insti-
tutionē patrū laborāti: ita
r̄ pena similiter tribuatur:

De institutis renunciantiū.

et ideo non debeat quis facile admitti in monasterio: **Ca. XXXIII.**

Item nanq; immensa gloria fideliter seruicibus deo: ac fm regule institutionē ei coherentib; repromittitur i futurum: ita pene grauissime preparant his qui tepide eā negligenterq; fuerint executi: et fm hoc qd pfecti sunt: vlt quod ab hoibus esse credunt: fructus etiam cōgruos sanctitatis: eidē exhibere neglexerint. Melius ē em scdm scripture sententiā non vouere quenq; q; vouere et nō reddere.

Eccl. 5.

Et: Maledictus q; facit opus dei negligēter. Ideo igitur a nobis diutissime refutatus es: nō q; tuā vel omnī salutem nō toto desiderio cupimus amplecti: et his qui ad christū cupiunt peruenire: etiā procul occurrere nō optemus: sed ne temere recipientes: et nos apud deū lenitatis: et temetipsum reum grauioris supplicij faceremus: si ad presens facile susceptus: nec pondus professionis huius intelligens: vel destitutor p; hec vel tepidus extitisses. Quā obrem ipsam causam abrenūciationis debes in pmiis agnoscere. Quā pfecta: qd te oueniat agere: ex cōratione manifestius instruaris.

Abrenūciatio nostra nihil sit aliud q; mortificatio et unago crucifixi:

Ca. XXXIII.

Brenūciatio nihil est aliud q; crucis ac mortificationis iudicium. Ideoq; noueris ho-

dierno die te hūc mūdo et actibus eius ac desiderijs esse defunctum: teq; fm aplm mūdo hūc eē crucifixū: tibiq; hūc mūdu. Considera q; cōditiōes crucis sub cuius te deinceps sacramento oportet in hac luce versari: q; iam tu non viuis: sed ille vi-

Gal. 2. uit in te qui est crucifixus pro te. **Et**

ergo habitu ac figurā qua p nobis in patibulo fuit ille suspensus: nos quoq; necesse est i hac vita degere: vt scz fm dauid affigētes timore domini carnes nostras: vniuersas voluntates nras ac desideria: non nre cōcupiscētie seruientia: s; mortificationi eius habeamus affixa. Sic em dñi pceptū implebim; dicētis: Qui nō accipit crucē suā et sequit me: nō est me dignus. S; forte dicas: Quō potest homo crucē suā iugiter portare: vel quēadmodū viuens quis possit esse crucifixus? Audi rationē breuiter.

Ps. 118.

math. 10.

Crux nostra timor domini sit: Ca. XXXV.

Cruux nostra timor dñi ē. Si cut ergo crucifixus quis iam non pro animi sui motu mēbra sua quoq; mouendi vel cōuertendi habet potestātē: ita et nos voluntates nostras ac desideria nō fm id quod nobis suauē est ac delectat ad presens: sed fm legem domini q; nos illa constrinxerit: applicare debemus. Et sicut is qui patibulo crucis affigitur: non iam presentia cōtemplatur: nec d; suis affectionib; cogitat: non pro die crastino sollicitudine curaq; distenditur: nulla pōsidendi concupiscētia permouetur: nulla supbia: nulla contētiōne: nulla emulatione succendit: non de p; sentibus dolet iniurijs: non preteritarū iam recordatur: scz cum adhuc spirat in corpore: cunctis elementis credit esse defunctum: illuc pmitens sui cordis intuitum: quo se non dubitat ilico transire: ita nos quoq; timore dñi crucifixos: oportet his omnib; id est nō solū carnalib; vitijs verū etiā ipis elementis mortuos eē: illuc hātes oculos aīe nre defixos: quo nos sperare debem; momentis singulis migraturos. Hoc enim mō mortificatas poterim; vniuersas concupias nras et affect; hūc carnales.

c 2

Liber III.

Quoniam renunciatio nostra nihil prodest si iisdem quibus renunciamus implicemur:

Cap. XXXVI.

Cave ergo ne quod aliquando eorum resumamus que renunciasti abiecasti: et contra dominum interdictum de agro euangelice operationis reuersus: inueniaris tunica tua quam te exposuisti: reuestiri: neque ad humiles terrenasque mundi huius concupiscentias ac studia reuoluaris: et contra euangelij mandatum de perfectionis te cuncto descendens: tollere aliquid presumas ex his que abrenunciasti abdicasti. Cave ne parentum: ne affectio: ne pristina recorderis: et ad curas huius seculi sollicitudinesque reuocatus: secundum saluatoris sententiam ponens manum tuam super aratrum et aspiciens retro: regno celorum apertum esse non possis. Cave nequam superbiam quam nunc incipiens ardore fidei ac pia humilitate calcasti: cum ceperis psalmorum vel professionis huius quandam noticiam degustare: paulatim elatus resuscitare mediteris: ac secundum apostoli sententiam per uariatorem constituas te ipsum: sed potius ut in hac nuditate quam coram deo et angelis eius professus es ad finem usque perdures. In hac quoque humilitate ac patientia: qua ut susciperis in monasterio decem diebus per foribus perseveras multis lachrymis implorasti: non solummodo persistas: verum etiam perficias atque succrescas. Satis enim miserum est ut cum debeas a rudimentis ac primordiis tuis prouehi et ad perfectionem tendere: etiam ab ipsis incipias ad inferiora decedere. Non enim qui ceperit hec: sed qui perseverauerit in his usque in finem: hic saluus erit.

Quoniam diabolus nostro fini insidiet: et nos eius caput iugiter obseruare debeamus:

Cap. XXXVII.

Ersutus enim serpens calcanea nostra semper obseruat: id est insidiat exitui nostro: et usque in finem vite nostre nos supplantare conatur. Et ideo bene cepisse nihil proderit: nec pleno sermone renunciationis arripuisse principia: si hec congrua etiam finis sibi non promedauerit atque percusserit: christique humilitas atque paupertas quam nunc coram ipso professus es: usque ad extremum vite quicquid dominum arrepta est a te non fuerit custodita. Quod ut possis implere: tu eius capitula: id est cogitationum principia semper obuia: ad seniozem scilicet morem ea deferens. Ita enim discas pernitiosa eius inuitia iterare: si nihil ex eis seniori tuo erubueris reuelare.

De renunciantis preparatione aduersus temptationes: et de paucis imitandis:

Cap. XXXVIII.

Conpropter secundum scripture sententiam: egressus ad seruendum dominum ista in timore dei: et prepara animam tuam non ad requiem: non ad securitatem: non ad delicias: sed ad temptationes et angustias. Per multas enim tribulationes oportet nos introire in regnum dei. Angusta namque est porta et ardua via que ducit ad vitam: et pauci sunt qui inueniunt eam. Considera ergo te o paucis et electis effectum: et ne exemplo ac tempore multitudinis refrigescas: sed vive ut pauci: ut cum paucis ueniri merearis in regno dei. Multi enim sunt vocati: pauci vero electi. et pusillus est grex: cui complacuit patri hereditatem dare. Itaque non leue nouerit esse periculum: perfectionis professus qui epulam ea que sunt imperfecta sectari. Ad quem perfectionis statum his gradibus atque hoc ordine peruenitur.

Quo ordine quis ad perfectionem valeat peruenire: per quam devotione dei ad charitatem con-

Eccl. 2.

Act. 14.

Matth. 7.

Matth. 20.

et. 22.

Luc. 12.

De institutis renunciantium.

sequenter ascendat:

Capitulū. XXXIX.

Pincipiū nostre salutis eius/
dēq; custodia: sicut dixi: ti/
mor dñi est. Per hūc enī r/
initū puerionis r vitiōz purgatio
r xrtū custodia: his qui imbuun/
tur ad viam pfectionis: acquirunt.
Qui enī penetraverit hoīs mentē:
ptēptum ei rerū oīm parit: obliuio/
nē parentū: mūdiq; ipsi? gignit hor/
rozē. Contemptu aut ac puatione
facultatū oīm: hūilitas acquirunt.
Humilitas xō his indicijis compro/
bat. Primo si mortificatus i sese ha/
beat oēs voluntates. Secūdo si nō so/
lum actū suoz verū etiā cogitatio/
nūz nihil suū celauerit seniore. Ter/
tio si nihil sine discretionē i iudicio
ei? vniuersa cōmittat: ac monita ei?
sitiens ac libēter auscultet. Quarto
si in oībus scruiet obedientiā: man/
suetudinē: r patiētiē pstatā. Quin/
to si nō solū iniuriā inferat nulli: s/
ne ab alto quidē sibi met irrogatam
doleat atq; tristetur. Sexto si nihil
agat nihil psumat quod nō vel cō/
munis regula vel maiorū cohortan/
tur exēpla. Septimo si oī vilitate cō/
tentus sit: r ad oīa se que sibi preci/
plunt velut opariū malū indicaue/
rit r indignū. Octauo si semetipm
cunctis inferiorē nō supērie pronū/
ciet labioz: s intimo cordis credat
affectu. Nonno si ligūā cohibeat: v/
nō sit clamor i voce. Decimo si nō
sit facilis ac prompt? in risu. Tali/
bus nāq; indicijis r his silib? hūili/
tas vera dinoscit. Que enī fuerit in/
veritate possessa: cōfestim te ad cha/
ritatē q timorē nō habet: gradu ex/
cellētiore pducet: p quā vniuersa q
per? nō sine pena formidinis obfua/
bas: absq; vllō labore velut natu/
raliter incipies custodire: nō iā con/
tēplatione supplicij vel timoris vl/
lius: sed amore ipius boni r delecta/
tione virtutum.

Nō debeat monach? ex/
empla pfectionis a multis
expetere: s; ab vno vel pau/
cis: **Cap. XL.**

Quod vt valeas facilius
puenire: exēpla tibi sunt imi/
tationis ac vite pfecte in cō/
gregatōe cōmorati: a paucis imo ab
vno vel a duob? nō a plurib? expe/
tēda. Nā pter id qd examīata vita
atq; ad purū excocta repit in pau/
cis: etiā istud ex h vtilitatis accidit:
qd ad pfectionē ppositi hui? id est
cenobialis vite diligentius qd vni?
imbuunt ac formantur exemplo.

Quam debilitatū similitu/
dinē suscipere debeat q in
cenobio cōmoratur:

Cap. XLI.

Ae oīa vt possis pseq: r i/
hac reglā spiritali ppetuo p/
durare: tria h in pgregatiōe
necessario custodiēda sūt tibi: vt. s.
fm psalmiste sentētiā: Ego aut tan/
q; surdus nō audiebā: r sicut mur?
q nō apit os suū: r fact? sum sic hō
nō audies: r nō hās i ore suo incre/
pationē. Tu q; velut surd? ac mur?
r cecus incedas: vt absq; illi? ptem/
platiōe q tibi fuerit ad imitandū me/
rito pfectiōis elect? vniuersa qcuq;
videris min? edificatiōis habētia:
velut cec? nō videas: ne aīar? eozū
q h agunt auctoritate vl forma: ad/
id qd deterius est: r qd an dānaue/
ras: traducaris. Si inobedientē: si
ptumacē: si detrahentē audieris: vl
secus q tibi traditum est aliqd ad/
mittentē: nō offendaris: nec ad imi/
tandū enī tali subnertaris exēplo: s
vt surdus q hec penit? nec audieris
vniuersa trāsmitas. Si tibi vel cui
q; iūria: si irrogant iniurie: esto i/
mobilis: r ad rātionē taliōis vt mu/
tus auscultas: sp hūc psalmiste xfi/
culū i corde tuo decātans: Dixi cu/
stodiā vias meas: vt nō delinquā i

Ps. 37.

Ps. 38.

c 3

*A. humilitas his indicijis
probat*

Annotatio capitulorū

1. Cor. 3.

lingua mea. Posui ori meo custodi
am cū cōsisteret pēdōr aduersū me:
obmutui ⁊ hūiliat⁹ sum ⁊ filii a bo
nis. Terū ⁊ quartū h̄ p̄ oib⁹ exco
le: qd̄ h̄ q. s. dixim⁹ tria ornēt atq;
cōmendet. i. vt stultū te sū apli sen
tētiā facias in h̄ mōdo: vt sis sapiēs:
nihil scz discernens nihil dijudicās
ex his q̄ tibi fuerint ipata: s̄ cū omī
simplicitate ac fide obediām sp̄ exhi
beas: illud tūmō scitū: illud vtile:
illud sapiēs cē indicās: qd̄ tibi v̄
lex dei: vel senioris examē idīcrit.
Tali cū institutiōe fundat⁹: s̄ hac
disciplīa poter⁹ durare ppetuo: ⁊ d̄
cenobio nullis tēptationib⁹ inimici
nullis factionibus deuolueris.

**De bonum patiētie sue nō
debeat monach⁹ de aliorū
sperare virtute: s̄ de sua lō
ganimitate: Ca. XLII.**

Ego patias tuā nō debes de
e aliorū sperare virtute: id ē vt
tūc eā tūmō possideas: cū a
nemine fueris irritat⁹: qd̄ ne possit
nō euenire: tue non subiacet prāti: s̄
poti⁹ de hūilitate tua ⁊ lōganimita
te: que in tuo pēdet arbitrio.

**Recapitulatio expositiōis
p quā mōach⁹ ad pfectiōez
possit ascendere: Ca. XLIII.**

E vt h̄ oīa que latiori s̄mo
e ne digesta sunt: cordi tuo fa
cilis inculcent⁹: ac tenacissi
me tuis sensib⁹ valeāt inherere: qd̄
dā ex his breuiarium colligaz: p qd̄
possis breuitate ⁊ cōpendio māda
toz memoriē vniuersa cōplecti. Au
di ḡ paucis ordinē: p quē ascendere
ad pfectionē summā sine vllō labo
re ac difficultate valeas. Principi
um nr̄e salutis sapiētieq; scdm scri
pturas: timor dñi ē. De timore dñi
nascit cōpunctio salutaris. De com
punctiōe cordis pcedit abrenūcia
tio. i. nuditas ⁊ stēpt⁹ oīm faculta
tū. De nuditate hūilitas pcreatur.
De hūilitate mortificatio volūtati

generat. Mortificatiōe volūtatum
extirpan⁹ atq; marcescunt vniuersa
vicia. Expulsiōe vitioz virtutes fru
ctificāt atq; suēcrescunt. Pullula
tione virtutū puritas cordis acqui
rit. Puritate cordis apostolice cha
ritatis perfectio possidetur.

**Explicit de institutis renū
ciantium liber quartus.**

**Incipit annotatio capitu
lorum libri quinti de spiri
tu gastrinargie:**

Ca. 1. Transitus de institutis ce
nobioz ad collutationem
octo pncipaliū vicioz:

i De cause vicioz sicut i oib⁹
imozant: ita ab oib⁹ i gran
tur: ⁊ qz ad manifestandas
eas dñi egeam⁹ auxilio.

ii De pma nob colluctatio sit
adūsus spm gastrinargie: s̄
id est p̄cupiscentiā gule.

iii Testimoniū abbat⁹ Anto
nij q̄ docet vnāquāq; vir
tutē ab illo q̄ eā peculiari⁹
possidet expetendam

v De nō possit ab oib⁹ vnifor
mis ieiunioz reglā custodē

vi De nō solo vīno mēs (rt.
inebrietur.

vij Qua rōne iſirmitas carnis
puritatē cordis nequeat i

viii Quo pfecte tū (pedire.
nētie sine esca sumēda sit.

ix De mēsurā castigatiōis af
sumēdaz: remediūq; ieiū

x Ad pseruandā mētis (nij.
⁊ corpis puritatē: abstinen
tiā ciboꝝ nō posse sufficere.

xi Concupiscentias cordis non
extingui: nisi cū omni extir
patione vicioz

xij De agone carnali etiā spiri
talis agonis imitationē cē
sumendam.

xliij De nisi gule fuerim⁹ vitio li
berati: neq; q̄ possumus ad
pugnās interioris hoīs p̄

libri quinti.

xliij Quō possit gule (uenire,
 cupiscencia sugari.
 xv Quō ad custodiendaz cor/
 dis sui puritatē: monach⁹
 semp debet esse intentus.
 xvi De monach⁹ fm olympiaci
 certaminis morē non possit
 spirituales pficere pugnas:
 nisi obtinuerit bella carna
 xviij Q fundamētuz ac (lia.
 basis spiritalis agōis: i ga
 strimargie sit certamie col/
 xliij Per q̄t genera cer (locata.
 taminū atq; palmarū bea/
 tus aplus ad coronā subli/
 missimi agonis ascēderit.
 xix De athlete xp̄i donec in cor/
 pe p̄morat: pugna si desit.
 xx De nō debeat monachus su/
 mēdi cibi tēpus excedere: si
 vult ad pugnas interiorū
 certaminū peruenire.
 xxi De interiori monachi pace ⁊
 abstinentia spiritali
 xxij De iccirco nos oporteat exer/
 cere p̄tinētā cor: palez: vt p
 spaz pueniam⁹ ad spiritale
 ieiuniū. (debeat.
 xxij Qualis esse monachi cibus
 xxij. De in egypto indifferēter vi/
 dimus sub aduētū nro sol/
 ui quotidiana ieiunia.
 xxv De p̄tinētia senis q̄ ita series
 cibū sūpsit vt suaret esuriē.
 xxvj De eo sene q̄ in cella sua escā
 nunq; solus accepit.
 xxvij Quid de fructu studiij p̄fessi
 sint abbas p̄sius ⁊ iohes.
 xxvij Quā exēpli sui p̄fessionem
 abbas iohes discipulis reli/
 querit discessurus.
 xxix De abbate machete inē col/
 latiōes spirituales nūq; dor/
 mitate ⁊ semp iter terrenas
 fabulas obdormiente.
 xxx Eiusdē senis de nemine iudi
 xxxj Incepatio eiusdē (cando.
 senis cū frēs inter spirita/
 les collatiōes dormitantes:

ad narrationē octosefabu/
 le vidisset expergefatos.
 xxij De eplis p̄us q̄ legerent in/
 xxij De absolutiōe q̄sti (cēsis.
 onis quā abbas theodor⁹
 orando p̄meruit.
 xxliij De snia eiusdē senis q̄ docu/
 it q̄ studio mōach⁹ possit as/
 seq; sciaz scripturarū.
 xxv Incepatio eiusdē senis euz
 ad meā cellulaz media no/
 cte venisset
 xxvi Descriptio eremi q̄ est i diol/
 co in q̄ anochorete cōmo/
 rantur.
 xxvij De traditis nobis ab abbate
 archebio cū instructu suo cel/
 xxvij De debito qd abbas (lis.
 archebius manuū suarum
 labore p̄ matre dissoluit.
 xxix Quā simulatione cuiusdam
 senis abbati symeonī cum
 oclusus esset: opus manuū
 sit p̄sum
 xl De pueris qui deferētes ad
 egrotantē sic: nō degusta/
 tis eiusdē fame i eremo de/
 xli Sentētia abbat⁹ (fecerūt.
 macharij d̄ obfuaia mōa/
 chi vl tanq; diutissime victu
 ri vl tāq; q̄ridie morituri.

Explicit annotatio capi.

Incipit liber quintus d
 spiritu gastrimargie.

Trāsitus de institutis ce/
 nobioz ad colluctationes
 octo principalium vitioz:

Capi. I.

Quintus

q

nob iunante deo lib
 iste pendit. Hā p
 q̄tuor libellos q̄ su
 per institutis mona

choz digesti sū: nū q̄arripe collucta/
 tionez adūsus octo p̄ncipalia vicia:
 vīs oionib⁹ dño p̄fortate dispen

c 4

nis: id est primum gastrimargie que interpretatur gule concupiscentia. Secundum fornicationis. Tertium phillargie quod intelligitur auaricia: vel ut proprius exprimat amor pecunie. Quartum ire. Quintum tristitie. Sextum acidie quod est anxietas sine tedium cordis. Septimum cenodoxie: quod sonat vana seu inanis gloria. Octauum supbie. Quae inuenientes agone: tuis precibus o beatissime papa casto: non impediunt indigem: ut primum naturas eorum tam minutas tam occultas tamque obscuras inuestigare condigne: deinde causas eorumdem sufficienter exponere: tertio ut idoneas curationes eorum ac remedia possimus inferre.

Quae cause vitiorum sicut in omnibus imorantur: ita ab omnibus ignoratur: et quia ad manifestandas eas domini egeamus auxilio: Cap. II.

Harum passionum cause quem admodum cum patefacte fuerint traditionibus seniorum: ab omnibus prout agnoscuntur: ita prius quam reuelentur cum ab ipsis vniuersi vastemur: et in cunctis hominibus imorantur: ab omnibus ignoratur. Vnde eas ita nos aliquatenus explicare posse confidimus: si intercessionibus vestris ad nos quoque ille qui per Esaiam platus est sermo domini dirigatur: Ego autem te ibo: et potestates terre humiliabo: portas creas perfingam: et vectes ferreos conteram: et apiam tibi thesauros absconditos et arcana secretorum. Et nos quoque verbum dei procedens: primum terre nostre potestates humiliet: id est has easdem quas expugnare cupimus: noxas passionum: dominationem sibi ac tyrannidem se uisissimam in nostro mortali corpore vendicantes: easque faciat indagari nostre atque expositioni succubere: et ita nostre ignorationis portas effringens: ac vitiorum vectes ercludentium nos a vera scientia preteritis: ad secretorum nostrorum nos arcana perducatur: ac finem apostolum

illuminatis nobis reuelet ea que sunt abscondita tenebrarum: et manifestet cordis filia cordium: ut sic ad tetras vitiorum tenebras: purissimis oculis anime penetrantes: patefacere eas ac perducere possimus ad lucem: earumque causas atque naturas his vel qui caruerunt eis vel adhuc obligati sunt: pandere valeamus: et ita finem prophetarum transientes per ignem vitiorum: dirissime nostras exuramus mentes: perfestim per aquas quoque virtutum extinguamus: sed ea transire possimus illesi: ac spiritualibus remediis irrigati: ad refrigerium perfectioris puritate cordis mereamur educti.

Quae prima nobis colluctatio sit aduersus spiritum gastrimargie: id est concupiscentiam gule: Cap. III.

Tamque primum nobis inuendum certamen est aduersus gastrimargiam quam diximus gule esse concupiscentiam. Et in primis de modo seu iuniorum et escaque qualitate dicturi: rursus ad egyptiorum traditiones ac statuta recurremus: quibus sublimiorum continentie disciplina: et perfectarum discretionis inesse rationem nullus ignorat.

Testimonium abbatis antonij quo docet vnamquamque virtutem ab illo qui eam peculiariter possidet expetendam: Capitulum III.

Eius namque est beati antonij admirabilisque sententia: monachum qui post cenobiale positum fastigia nititur sublimioris perfectionis attingere: et apprehenso discretionis examine: proprio iam potest esse stare iudicio: atque ad arcem anachoreticam peruenire: minime debere ab vno quousque summo vniuersa genera virtutum expetere. Alius enim scientie floribus exornatur: alter discretionis robore robustus: communis: alter patientie gravitate fundatur: alius humilitatis: alius

De spiritu gastrimargie.

cōtinentie virtute p̄fert: alius simplicitatis gr̄a decorat. Idcirco magnanimitatis: ille misericordie: iste vigiliaz: hic tacturnitatis: ille laboris studio supereminet ceteros. Et idcirco monachum spiritalia mella cōdere cupientē: velut apem prudentissimā debere vnamquāq; virtutem ab his qui eam familiari possidēt: deflorare: et in sui pectoris vase diligēter recondere: ne quid minus aliqd habeat discutere: sed hoc tantū quid virtutis habeat p̄templari studiose q̄ decerpe. Cūctas namq; si ab vno volumus mutuari: aut difficile: aut certe nunq̄ idonea ad imitandū nobis exempla poterūt reperiri. Quia licet necdū christū omnia factū fin aplm videamus in omnibus: tū hoc modo possumus eū: id est per ptes in omnib; inuenire. De ipso cū dicitur: Qui factus est nobis ex deo sapiētia: iusticia: sanctitas et redemptio. Dum ergo in alio sapiētia: in alio iusticia: in alio sanctitas: in alio māsuetudo: in alio castitas: in alio humilitas: in alio patiētia reperit: mēbra: tū christus p̄ vnumquēq; nūc sanctorū diuisus est. Quocirrentib; vero vniuersis in vnitatē fidei ac virtutis: reddit in virum perfectū: plenitudinē sui corporis: in singulorū mēbrorū compage ac p̄prietate perficiēs. Donec ergo veniat illud tempus quo sit deus omnia in omnib;: in p̄ti pōt hoc quo diximus mō: id est per ptes virtutū esse in omnib; deus: licet nō dum per plenitudinem earum omnia sit in omnib;. Quia licet vnus religionis nostre sit finis: p̄fessiones tamen diuerse quib; ad deū tendim;: sicut in collationibus seniorū plenū disputandum est. Ideoq; discretio: nis et continentie forma ab his ē nobis peculiaris expetenda: a quibus virtutes has per gratiā spiritus sancti vberius videmus effluere: nō q̄ vllus que in multos diuisa sunt fors possit acquirere: sed vt in his bo-

nis quorū capaces esse possumus: adeo nos imitationē qui ea peculiatius obtinuerit: tēdamus.

Quod nō possit ab omnib; vni-
formis ieiuniorū regula cu-
stodiri: **Cap. V.**

Itaq; super ieiuniorū modo
haud potest facile vniiformis
regula custodiri: quia nec ro-
bur vñ cunctis corporib; inest: nec
sicut ceterae virtutes animi solius ri-
goris patrans. Et idcirco quia nō in
sola fortitudine mentis animēq; cō-
sistunt: cum corporis cū possibilitate
participant: talem super his diffi-
nitionē traditam nobis accepimus:
diuersum esse refectionis quidem tē-
pus ac modum et qualitatem: p̄ impa-
ri scilicet corporū statu vel etate ac
sexu: vñ tamen esse omnibus p̄ mē-
tis cōtinentia et animi virtute casti-
gationis regulam. Neq; cū cunctis
possibile est hebdomadib; p̄telare
ieiunia: sed ne triduana quidē vel bi-
duana inedia refectionē cibi differ-
re. A multis quippe egritudine et
maxime senio iaz defessis: ne vsq; ad
occasum quidem solis ieiunū sine
afflictione tolerat. Non omnib; in-
fusorū leguminū esus cōuenit enervatus:
nec cunctis puroz olcrum habili-
est parsimonia: nec vniuersis siccipanis
refectio castigata cōcedit. Ali-
quantitate librarum duarū saturita-
tem non sentit: alius libree vnus si-
ue vnciarum sex edulio pregrauat:
attamen vnus in omnibus his conti-
nentie finis est: ne quis iuxta mensu-
ram capacitatis sue saturitatis one-
retur ingluvie. Non cū qualitas so-
la sed etiā quantitas escaurum: aciem
cordis obtundit: ac mente cum car-
ne pariter impinguata: noxiuz vitio-
rum fomitem igneumq; succendit.

Quod nō solo vino mens inebrietur: **Cap. VI.**

c 5

q Albuslibet escis refectus v̄e
ter seminaria luxurie parit:
nec p̄ualet mens discretionū
gubernacula moderari: ciboꝝ pon-
dere p̄focata. Non enī sola crapula
vini mentē inebriare cōsuevit: verū
etiā cunctaꝝ escarum nimietas: va-
cillantem eā ac nutabundā reddit:
omniq; integritatis ac puritatis cō-
templatione dispoliat. Sodomitis
causa subuersio nis atq; luxurie: nō
vini crapula: sed saturitas extitit pa-
nis. Audi dñm p̄ pphetā hierusalē
Ezech. 16 increpantem: Quid enī peccauit so-
ror tua sodoma: nisi quia panē suū
in saturitate ⁊ abundantia comede-
bat? Et quia per saturitatē panis in-
extinguibili carnis fuerāt ardore suc-
censi: iudicio dei celit⁹ sunt igne sul-
phureo concremati. **Beñ. 19.** Quod si illos sola
nimietas panis ad tā pr̄ruptū fla-
gitioꝝ precipitiū: vitio satietatis ipe-
git: quid censendū est de his qui ve-
getato corpe: perceptionē carnū ac
vini immoderata vbertate p̄sumūt:
nō quā tū expetit imbecillitas: s; q̄
tū animi libido suggerit: vsurpātes?
Qua ratioe infirmitas car-
nis puritatē cordis neque-
at impedire:

Ca. VII.

i Infirmitas carnis ad purita-
tem cordis non officit: si hec
tantummodo que fragilitas
carnis: nō que voluptas exigit: vsur-
pent. Facilius vidimus viros q̄ ab
escis corpulentioribus omnimodis
temperarēt: q̄ moderate vsos p̄ ne-
cessitate cōcessis: ⁊ qui totum sibi p̄
continentie amore denegarent: q̄ q̄
eas sub infirmitatis occasiōe sumentes:
mensuram sufficientie custodi-
rēt. Habz etiā corporis imbecillitas
continentie sue palmam: dummodo
escis defectioni carnis indultis: ad-
huc indigētē se refectiōe defrauder:
tantumq; escus indulgear: quantum
sufficere ad viuendi vsu temperan-

tie discretio rigida iudicauerit: non
quantum desiderij appetitus expo-
scit. Esculētiōes cū vt pcurāt cor-
poris sanitatē: ita castitatis nō adi-
munt puritatē: si cum moderatione
sumantur. Quicquid enī fortitudi-
nis causa esu eorum percipitur: egri-
tudinis labore ac defectione consu-
mitur. Tobrez vt nulli statui virt⁹
parsimonie adiūtur: ita ne integri-
tatis quidem cōsummatio denega-
tur.

**Quo perfecte continentie
fine esca sumenda sit:**

Capitulū. VIII.

v Erissima est itaq; patrū pro-
batissimaq; sentētia: ieiunio
rum ⁊ continentie modum in
mēsurā parcitatis tantum ⁊ castiga-
tione cōsistere: et hunc esse perfecte
virtutis in cōmune omnibus finē: vt
ab escis quas sumere sustētandī cor-
poris necessitate cōpellimur: adhuc
in appetitu earū positi temperem⁹.
Quāuis enī quis corpore sit infir-
mus: perfectā virtutem quā robust⁹
ac sanus in omnibus possidebit: si
desideria que fragilitas carnis non
erigit: mentis rigore castiget. Apo-
stolus nā q; ait: Et carnis curā ne fe-
ceritis in desiderijs. **Roma. 13.** Nō ergo curā
eius omnimodis interdixit: sed vt in
desiderijs fieret: denegauit. Volup-
tuosam ademit diligentia carnis: gu-
bernationē vite necessariā nō exclu-
sit: illud ne indulgētia carnis ad de-
siderioꝝ occupationes noxias deuol-
uamur: hoc vero ne corruptū nro vi-
tio corpus: spirituales ac necessarias
functiones implere non possit.

**De mensura castigationū
assumendarū: remedioq; ie-
iunij:**

Cap. IX.

s Anima igit cōtinentie nō so-
la temporis ratioe: nec escaꝝ
qualitate tantummodo: sed
ante omnia conscientie iudicio collī

De spiritu gastrimargie.

gēda est. Tantum enim debet vnus quisq; sibi frugalitatis indicere: q̄ tum corporee oblectationis pugna deposcit. Stilis quidem et omnino diis obseruanda est canonica ieiuniorum custodia: sed nisi hanc frugi tēperanter fuerit ciborum refectio subsecuta: ad integritatis calcem nō poterit peruenire. Longozū namq; ieiuniorū inedia saturitate corporis subsequente: lassitudinez potius temporalem q̄ puritatem castitatis acquirat. Integritas mentis ventris coheret inedia. Non habet perpetuam castimonie puritatem: quisquis nō iugem temperantie equalitatem tenere cōtenet est. Quāvis enī districta sint ieiunia: succedente superflua remissione vacuantur: et in gastrimargie vitium protinus collabunt. Melior est rationabilis euz moderatio: ne quotidiana refectio: q̄ per interualla arduum longumq; ieiunium. Mouit unmoderata inedia non modo mentis labefactare constantiam: sed etiam orationū efficaciam redde re lassitudine corporis enervatā. Ad conseruandā mentis et corporis puritatē: abstinentiam ciborum nō posse sufficere:

Cap. X.

De integritatem mentis et corporis conseruandam: abstinentia ciborum sola non sufficit: nisi fuerit cetera quoq; virtutes anime coniugate. Humilitas igitur primitus obedientie virtute: et cordis contritione: corporisq; fatigatio ne discenda est. Pecunia non solū vitanda est possessio: sed etiam desiderium earū radicitus extirpandū. Non enim eas sufficit non habere: quod plerumq; solet etiam ex necessitate descendere: sed ne ipsam quidem si forte oblata fuerint: habendū recipere voluntatem. Pre conterendus est furor: tristitie superanda de-

lectio. Lenodoxia: id ē vana gloria contemnenda. Superbie calcandus est fastus: mentis quoq; ipsius instabiles vagiq; discursus: assidua dei memoria refrenandi. Toriensq; nobis ē ad contemplationē dei lubrica cordis nostri peruagatio reducenda: quotiens subtilis hostis ab hoc intuitu mentes captinare pertemptas: recessibus nostri cordis irrepsit.

Concupiscētiās cordis nō extingui nisi cum omni extirpatione vitiorum:

Capitulū. XI.

Impossibile namq; est extingui ignita corporis incentiu: prius q̄ ceterorum quoq; principalium vitiorum fomites radicibus eradicantur: de quibus singillatim distinctis libellis suo loco donante domino differemus. Hunc vero propositum nobis est de gastrimargia: id est gule concupiscētiā: contra quam nobis primus conflictus est disputare. Huncq; igitur poterit ardentis concupiscētie stimulos inhibere: quisquis desideria gule refrenare nequiuert. Interioris hominis castitas: virtutis huius cōsumatione discernitur. Huncq; enī robustioribus emulis colluctari posse confidas: eum quem in leuiore cōflictu conspexeris ab infirmioribus paruisq; superari. Lunctarum namq; virtutum vna natura est: licet in multas diuidi species et vocabula videatur: sicut anri quoq; vna substantia est: licet per multa variaq; monilium genera pro artificum videatur ingenio ac voluntate distincta. Ita q; nullam perfecte possidere probabitur: quisq; elusus in earum parte dinoscitur. Quo enim modo flagratēs estus cōcupiscētie: qui non sola instigatione corporis sed et etiā mētis vitio succēdūt: extirpasse credēdū ē: qui aculeos ire: cordis solius intemperatā pruripētes mitigare nō po-

Liber V.

tult? Aut quo nam modo putāmus est carnis aīe q̄ lasciuieret stimulos retundisse: q̄ superbie vituū simplex non quirit deuincere? Aut quēadmodū i. credendus est in fertaz carni luxuriam ꝑculcasse: qui pecuniaruz ꝑcupiam forinsecus sitam at q̄ a nostra substantia alienā non valuit abdicare? Qua aut rōne bellū carnis et aīe triumphabit: qui idoneus nō fuit morbuū curare tristitie? Quāta libet vrbs sublimitate muroꝝ et clau sarum portaruū firmitate muniatur: posterule vnus q̄uls paruissime ꝑ ditione vastabit. Quid em̄ differt vtrū per excelsa menia et ampla portaruū spacia: an per angusti cuniculi latibula perniciosus hostis penetrabilis ciuitatis irreat?

De agone carnali: etiā spiritalis agonis imitationez esse sumendam:

Ca. XII.

2. Timo. 9 **16. 2.** **q** **u** **i** **n** **a** **g** **o** **n** **e** **c** **o** **n** **t** **e** **d** **i** **t** **:** **n** **ō** **c** **o** **r** **o** **n** **a** **b** **i** **t** **n** **i** **s** **i** **n** **i** **s** **i** **l** **e** **g** **i** **t** **i** **m** **e** **c** **e** **r** **t** **a** **/** **u** **e** **r** **i** **t** **.** **Q** **u** **i** **n** **a** **t** **u** **r** **a** **l** **e** **s** **a** **p** **p** **e** **t** **i** **t** **u** **s** **c** **a** **r** **n** **i** **s** **o** **p** **t** **a** **t** **e** **x** **t** **i** **n** **g** **u** **e** **r** **e** **:** **e** **x** **t** **r** **a** **n** **a** **t** **u** **r** **a** **m** **v** **i** **c** **i** **a** **c** **o** **l** **l** **o** **c** **a** **t** **a** **p** **m** **i** **t** **u** **s** **s** **u** **p** **e** **r** **a** **r** **e** **f** **e** **s** **t** **i** **n** **e** **t** **.** **S** **i** **e** **m̄** **a** **p** **l** **i** **c** **e** **s** **e** **n** **t** **e** **n** **t** **i** **e** **v** **i** **n** **v** **o** **l** **u** **m** **u** **s** **e** **x** **p** **e** **r** **i** **r** **i** **:** **q** **u** **e** **s** **i** **n** **t** **a** **g** **o** **n** **i** **s** **m** **u** **d** **a** **n** **i** **l** **e** **g** **e** **s** **a** **c** **d** **i** **s** **c** **i** **p** **l** **i** **n** **a** **:** **p** **r** **i** **m** **i** **t** **u** **s** **d** **e** **b** **e** **m̄** **a** **g** **n** **o** **s** **c** **e** **r** **e** **:** **v** **t** **i** **t** **a** **d** **e** **m** **u** **m** **h** **a** **r** **u** **m** **c** **ō** **p** **a** **r** **a** **t** **i** **o** **n** **e** **s** **c** **i** **r** **e** **p** **o** **s** **s** **i** **m̄** **:** **q** **u** **i** **d** **n** **o** **s** **i** **n** **s** **p** **i** **r** **i** **t** **a** **l** **i** **a** **g** **o** **n** **e** **c** **e** **r** **t** **a** **n** **t** **e** **s** **b** **e** **a** **t̄** **a** **p** **l** **u** **s** **h** **o** **c** **e** **x** **e** **m** **p** **l** **o** **v** **o** **l** **u** **e** **r** **i** **t** **e** **d** **o** **c** **e** **r** **e** **.** **I** **n** **i** **l** **l** **i** **s** **e** **m̄** **c** **e** **r** **t** **a** **m** **i** **n** **i** **b** **u** **s** **q** **u** **e** **f** **i** **n** **e** **u** **n** **d** **e** **m** **a** **p** **l** **u** **m** **c** **o** **r** **r** **u** **p** **t** **i** **b** **i** **l** **e** **m** **c** **o** **r** **o** **n** **a** **m** **v** **i** **n** **c** **e** **n** **t** **i** **b** **u** **s** **p** **a** **r** **a** **n** **t** **:** **m** **o** **s** **i** **s** **t** **e** **s** **e** **r** **u** **a** **t** **u** **r** **:** **v** **t** **i** **s** **q̄** **s** **e** **a** **d** **g** **l** **o** **r** **i** **o** **s** **a** **m** **c** **o** **r** **o** **n** **a** **m** **:** **e** **t** **i** **m** **i** **m** **i** **t** **a** **t** **i** **o** **n** **i** **s** **p** **r** **i** **u** **i** **l** **e** **g** **i** **o** **d** **e** **c** **o** **r** **a** **t** **a** **m** **p** **r** **e** **p** **a** **r** **a** **r** **e** **c** **ō** **t** **e** **n** **d** **i** **t** **:** **e** **t** **p** **e** **r** **f** **e** **c** **t** **a** **c** **u** **p** **i** **t** **a** **g** **o** **n** **i** **s** **s** **u** **b** **i** **r** **e** **c** **e** **r** **t** **a** **m** **i** **n** **a** **:** **p** **r** **i** **n** **o** **l** **y** **m** **p** **i** **a** **c** **i** **s** **a** **c** **p** **y** **t** **h** **i** **j** **s** **c** **e** **r** **t** **a** **m** **i** **n** **i** **b** **u** **s** **i** **n** **d** **o** **l** **e** **m** **s** **u** **e** **l** **u** **u** **e** **n** **t** **u** **r** **i** **s** **a** **c** **r** **u** **d** **i** **m** **e** **n** **t** **o** **r** **u** **m** **r** **o** **b** **u** **r** **o** **s** **t** **e** **t** **e** **t** **.** **I** **n** **h** **i** **s** **s** **i** **q** **u** **i** **d** **e** **i** **u** **n** **i** **o** **r** **e** **s** **q̄** **h** **a** **s** **d** **i** **s** **c** **i** **p** **l** **i** **n** **a** **s** **c** **u** **p** **i** **u** **n** **t** **p** **r** **o** **f** **i** **t** **e** **r** **i** **t** **:** **v** **t** **r** **u** **z** **m** **e** **r** **c** **a** **n** **t̄** **v** **e** **l** **d** **e** **b** **e** **a** **n** **t** **a** **d** **e** **a** **s** **a** **d** **m** **i** **t**

tit: tam elus qui istis certaminib⁹ ꝑ/ fidet: q̄ tot⁹ populi iudicio cōpro/ bantur. Quinq̄ diligēter examinat⁹ q̄s primū repert⁹ fuerit: nulla vite resperius infamia: deinde non serui tutis iugo ignobilis: et ob hoc indi/ gnus disciplina hac: vel ꝑgressu eo/ rum qui hanc ꝑofitētur: fuerit lu/ dicat⁹. Tercio si artis: si fortitudis digna preferat documēta: et iuniorib⁹ suis coenisc⁹ decertans peritiam pa/ riter ac virtutem sue demonstraue/ rit iuuentutis: ac ꝑoficiēs de ephē/ borum luctamine: perfectis iam vi/ ris et experientia longa probatis: cō/ gredi ꝑmissus fuerit ꝑfidentis examine: seq̄ non solum parem vir/ tutis eorū assidua colluctatione ꝑ/ bauerit: verū etiā frequēter iter hos quoq̄ victorie palmā fuerit cōsecu/ tus: tum demū ad agonis ꝑeclara certamina merebit ꝑeuenire: in q̄/ bus non nisi victorib⁹ tantū: et his qui multarū coronarū stipēdijs de/ corati sunt: facultas conceditur de/ certandi. Si intelleximus carnalis agonis exēplū: spiritalis quoq̄ cer/ taminis que disciplina vel ordo sit: cōparatione hui⁹ debem⁹ agscere.

Q̄ nisi gule fuerim⁹ vitio liberati: nequaquā possimus ad pugnas interioris ho/ minis ꝑeuenire: Ca. XIII.

o **p** **o** **r** **t** **e** **t** **n** **o** **s** **q̄** **p** **r** **i** **m** **ū** **l** **i** **b** **e** **r** **a** **t** **e** **n** **r** **a** **m** **:** **c** **a** **r** **n** **i** **s** **s** **u** **b** **i** **e** **c** **t** **i** **o** **n** **e** **m** **ō** **s** **t** **r** **a** **r** **e** **.** **E** **t** **q** **u** **o** **e** **m̄** **q̄** **s** **v** **i** **n** **2. Pe. 2.** **c** **i** **t** **u** **r** **:** **e** **l** **u** **s** **e** **t** **s** **e** **r** **u** **u** **s** **a** **d** **d** **i** **c** **i** **t** **u** **r** **.** **E** **t** **o** **m** **n** **i** **s** **q̄** **f** **a** **c** **i** **t** **p** **e** **c** **c** **a** **t** **u** **:** **s** **e** **r** **u** **u** **s** **e** **s** **t** **p** **e** **c** **c** **i** **t** **u** **.** **J** **o** **b** **. 8.** **E** **t** **q** **u** **o** **n** **o** **s** **n** **u** **l** **l** **a** **ꝑ** **c** **u** **p** **i** **e** **t** **u** **r** **p** **i** **s** **r** **e** **s** **p** **e** **r** **f** **o** **s** **i** **n** **f** **a** **m** **i** **a** **e** **x** **a** **m** **i** **n** **e** **c** **e** **r** **t** **a** **m** **i** **n** **i** **p** **o** **f** **i** **d** **e** **t** **i** **s** **i** **n** **u** **e** **n** **e** **r** **i** **t** **:** **n** **e** **c** **f** **u** **e** **r** **i** **n** **⁹** **a** **b** **e** **o** **v** **t** **f** **u** **i** **c** **a** **r** **n** **i** **s** **e** **t** **i** **g** **n** **o** **b** **i** **l** **e** **s** **i** **n** **d** **i** **g** **n** **i** **q̄** **o** **l** **y** **m** **p** **i** **a** **c** **l** **v** **i** **t** **i** **o** **r** **u** **m** **c** **o** **l** **l** **u** **c** **t** **a** **t** **i** **o** **n** **i** **b⁹** **l** **u** **d** **i** **c** **a** **t** **i** **:** **t** **u** **c** **p** **o** **t** **e** **r** **i** **m̄** **⁹** **⁹** **c** **o** **e** **n** **o** **s** **n** **r** **o** **s** **i** **d** **e** **s** **t** **ꝑ** **c** **u** **p** **i** **s** **c** **e** **t** **a** **m** **c** **a** **r** **n** **i** **s** **e** **t** **m** **o** **t** **u** **s** **a** **c** **p** **t** **u** **r** **b** **a** **t** **i** **o** **n** **e** **s** **a** **n** **i** **m** **e** **i** **n** **i** **r** **e** **c** **e** **r** **t** **a** **m** **e** **n** **.** **I** **m** **p** **o** **s** **s** **i** **b** **i** **l** **e** **n** **q̄** **s** **t** **s** **a** **t** **u** **r** **u** **m** **v** **e** **n** **t** **r** **e** **p** **u** **g** **n** **a** **s** **i** **n** **t** **e** **r** **i** **o** **r** **i** **s** **h** **o** **i** **s** **e** **x**

De spiritu gastrimargie.

periri: nec bellis robustioribus attem-
ptari dignum est eum qui potest de
huius leniore conflictu.

**Quo possit gula concupiscen-
tia superari: Cap. XIII.**

Prima enim nobis calcanda est
gula concupiscentia: et eo usque
extenuanda mens non solum
telum: verum etiam vigiliis lectio-
nis et crebra concupiscentia cordis in qui-
bus se forsitan vel illusam vel victam
reminiscitur: ingemiscens nunc hor-
rore vicio: nunc desiderio perfectio-
nis et integritatis accessa: donec eius
modi curis ac meditationibus occupa-
ta pariter ac possessa: ipsius cibi refe-
ctione non tam iocunditati concessam quam
oneris vice sibi impositam recogno-
scat: magisque eam necessariam corpori
quam desiderabilem animae sentiat attribu-
tam. Quo studio mentis et iugis com-
punctione detenti: lasciviam carnis quam
fotu escarum vehementius insolentia:
et aculeos eius noxios retundemus:
atque ita fornacem corporis nostri quam
a rege babilonie occasiones peccatorum
et vicia nobis iugiter subministran-
te succendit: quibus napte et picis vi-
ce acriter exuramur: ubertate lachry-
marum et fletu cordis poterimus ex-
tinguere: donec dei gratia spiritus oris
sui in cordibus nostris insibilante: est
carnalis concupiscentie penitus valeant
desopiri. Hec est igitur nobis prima
contemptio: hec nostra velut in olympi-
acis certaminibus prima probatio: gula
ventrisque concupiscentiam desiderio perfe-
ctionis extinguere. Quod quod ciborum
non solum superfluum appetitus virtu-
tum contemplatione calcandus: sed
etiam ipsi nature necessarius tanquam ca-
stitati contrarius: non sine cordis an-
xietate sumendus est. Et ita demum
vite nostre instituendus est cursus:
ut nullum magis sit tempus quo sen-
tiamus nos a spiritualibus studiis re-
vocari: quam quo descendere ad neces-
sariam corporis curam eius fragilitate

compellimur. Cumque ad hanc neces-
sitatem submittimur: usui potius vi-
te quam mentis desiderio famulantes: quam
totius ab ea velut a salutaribus nos
studiis retrahente subtrahi festine-
mus. Nequaquam enim poterimus esca-
rum presentium spernere volupta-
tes: nisi mens contemplationi divine
defixa: amore virtutum potius et pul-
chritudine celestium delectetur. Et ita
quis velut caduca despiciet uniuersa
presentia: cum ad ea que immobi-
lia sunt et eterna: inseparabiliter desi-
xerit mentis obtutum: adhuc in car-
ne positus future commemorationis be-
atitudinem iam corde contemplans.

**Quomodo ad custodiendum
cordis sui puritatem mona-
chus semper debet esse inten-
tus: Cap. XV.**

Velut si quis inhumana virtutum
premia in sublimi: quibus
busdam parvis indicibus desi-
gnata: perspicacissimis oculorum ob-
tutibus cum teli directione tendenti-
bus ferire festinet: sciens immensam
glorie palmam et remunerationis pre-
mia in corporis confixione consistere: oculorum
aciem ab omni intuitu auertens:
illuc dirigat necesse est: ubi summam
remunerationis et premij perspicit col-
locatam: amissurus proculdubio peri-
tie palmam et remunerationem virtutis:
si quantulumcumque contemplationis
eius acies deviauerit.

**Quomodo monachus secundum olympi-
acis certaminis morem: non
possit spirituales conficere pu-
gnas: nisi obtinuerit bella
carnalia: Cap. XVI.**

Itaque ventris et gula concupis-
centia hoc intuitu superata:
nec sui carnis: nec infames
viciozorum nota pronuntiati: velut in
olympiacis disciplinis iudicabimur:
superiorum quam certaminum digni esse

Liber V.

conflictus: p̄missusq; huiusmodi documentis: spiritualibus quoq; nequitij cōgredi posse credemur: que nō nisi victorib; tantū et his qui meretur in spiritali agone contendere: contendere dignatur. Illud enī est cum cōtrox luctantū velut quoddam solidissimum fundamentū: vt p̄mittit carnalium desideriorū incentiua p̄rimant. Nam nullus carne propria nō deuicta: legitime decertare poterit. Et qui legitime non decertat: sine dubio nec in agone cōstingere: nec corone gloriā victorie gratia poterit promereri. Quod si hoc fuerim? victo superati: velut serui carnalis cōcupiscentie cōprobat: et per hoc nec libertatē nec roboris insignia p̄feret: a spiritaliū agressionū cōfliktu vt indigni serui non sine cōfusionis nota protinus repellimur. Omnis enī qui facit peccatū: seruus est peccati. Diciturq; nobis p̄ beatū apostolum cum his inter quos fornicatio nominatur. Temptatio vos nō apprehendit: nisi humana. Ad enī merebimur mentis robore conquisito: grauiorē pugnas nequitiarū celestium experiri: qui carnem fragilem resistentē spiritui nostro subiugare nequimus. Quod apostoli testimonium non intelligentes quidā: posuerunt pro indicatiuo optatiū modū: id est tēptatio vos nō apprehēdat: nisi humana. Quod ab ipso magis dici manifestū est: non optātis s; p̄nunciantis vel exprobrantis affectu.

De fundamentū ac basis spiritalis agonis: in gastermargie sit certamine collocata: Ca. XVII.

1. Cor. 9. Is audire verū athletā christi legitimo agonis iure certantē? Ego igitur inquit sic curro: non quasi in incertū: sic pugno non quasi acrem verberans: sed castigo corpus meū et seruituti subiugio: ne alijs predicās ipse reprobus

efficiar. Vides vt in semetipso: id ē in carne sua: colluctationū summā velut in base quadāz firmissima statuerat: et prouētum pugne i sola castigatione carnis: et in subiectiōe sui corporis collocarat. Ego itaq; sic curro non quasi in incertum. Non currit in incertum: qui celestem hierusalem conspiciēs: defixum habet quo sibi cordis sui inflexibilis sit dirigenda pernicitas. Non currit in incertum qui obliuiscens posteriora: ad ea que priora sunt extendit se: ad destinatum psequens branium superne vocationis dei in christo iesu: q̄ semper dirigens sue mentis obtutū: et ad eum omni cordis preparatione festinans: cum fiducia proclamatur. Bonum agonez certauit: cursum cōsummauit: fidem seruauit. Et quia senouerat post odorem vnguentorum christi: p̄cepti conscientie deuotiōe infatigabiliter cucurrisse: et spiritalis agonis certamē carnis castigatione vicisse: cum fiducia infert et dicit: De cetero reposita ē mihi corona iusticie: quā reddet mihi dñs i illa die iustus iudex. Et vt nobis q̄z similez spem retributiōis aperiret: si i agone cursus istius imitari euz velim? adiecit: Ad solū autē mihi s; et oib; qui diligūt aduentū eius: Participes nos corone sue in die iudicii fore p̄nunciāns: si diligētes aduentū christi: non illum tñ qui etiam nolentibus apparebit: s; etiā hunc qui quotidie in sanctis cōmeat aīabus: victoriam certaminis castigatione corporis acquiramus. De quo aduentu dñs in euāgelio: Ego inquit et pater meus veniemus ad eum: et manifestationem apud eū faciem. Et iterum: Ecce sto ad ostium et pulso: si quis audierit vocē meam et aperuerit ianuam: introibo ad illum et cenabo cū illo: et ipse mecum.

Per quot genera certaminū atq; palmarū beat' apo

2. Timo.
the. 4.

Ibidem

Job. 14

Apo. 3.

De spiritu gastrimargie.

stolus ad coronā sublimis-
simi agonis ascenderit:

Cap. XVIII.

n Ecce tñ agone cursus tantum/
modo se cōsummasse descri-
bit: cū dicit: Sic curro nō q̄/
si in incertū: quod specialiter refer-
tur ad intentionē mentis et ferores
spiritus sui: quo toto christū seque-
batur ardore cū sponsa decantans:
Ps. 62. Post te in odore vnguentorū tuorum
curram⁹. et iterū: Adhesit aīa mea
post te. sed etiaꝫ aliud colluctatiōis
genus se vicisse testat⁹ dicens: Sic
pugno non quasi aerem verberās:
sed castigo corpus meum et seruituti
subijcio. Qd pprie ad cōtinētie do-
lores et corporale ieiunium atq; af-
flictionē carnis p̄tinet. Per hāc se
pugilem quēdam strēnuum sue car-
nis esse describens: nec inuauus ad-
uersus eā ictus cōtinētie exercuisse
designans: s̄ triūphū pugne morti-
ficatiōis sui corpis acq̄sisse: quo ver-
beribus cōtinētie castigato: et ieiunio-
rum cessibus eliso: victori spūi im-
mortalitatis coronā: et incorruptio-
nis contulit palmā. Aides legitimū
colluctatiōis ordinē: et spiritalium
certaminū p̄tēplaris enentū: quēad-
modū athleta xp̄i adept⁹ de rebella-
trice carne victoriā: subiecta illa q̄/
dāmō pedib⁹ suis: vt sublimis triū-
phator inuehit. Et ideo nō currit
in incertū: qz fidebat vrbē sanctay
hierlīm celestē se p̄tin⁹ ingressurū.
Sic pugnat ieiunijs scilicet et affli-
ctione carnali: nō q̄si aerem verbe-
rās: id ē inuauū ict⁹ p̄tinētie po-
ri gener⁹: q̄s nō aerē vacuū: sed illos
spūs q̄ in eo versāt⁹: castigatiōe sui
corpis verberabat. Qui em̄ dicit: nō
q̄si aerē xberās: ostēdit se tāetsi nō
aerē vacuū et inanē: aliq̄s tñ i aere
xberare. Et qz hec certaminū gene-
ra superat et ditat⁹ multay corōay si
pēdijs incedebat: nō īmerito robu-
rior incipit hostiū s̄bere luctamā:

ac p̄orib⁹ emul⁹ triūphatis: cū fidu
cia p̄clamat et dicit: **Ep̄. 6.** Iā non nob̄ est
colluctatio aduersus carnē et sāguī-
nē: s̄ aduersus p̄ncipatus: aduersus
p̄tates: aduersus mūdi rectores te-
nebrarū harū: cōtra spiritalia ne-
quitie in celestibus.

Athlete christi donec in
corpe cōmorat⁹ pugna non
desit:

Cap. XIX.

Athlete christi i corpe cōmo-
rati nunq̄ desit colluctatio/
num palma: sed quanto ma-
gis triumphorū successibus creuerit:
tāto etetiā colluctationū robustior
ordo succedit. Subingata etem̄ car-
ne atq; deuicta: quante aduersario-
rū cohortes: quanta hostiū agmina
aduersum victorem militē christi tri-
umphis eius instigata confurgunt:
scz ne pacis ocio miles christi lente-
scēs incipiat obliuisci colluctationū
suay glōsa certamina: ac securitatis
inertia dissolutus: p̄mioꝝ stipendijs
ac triumphorū meritis defraudetur.
Itaq; si ad hos triumphorū gradus
cupimus crescente virtute conscēde-
re: eodem nos quoq; ordine optet p̄-
liorū inire certamina: et p̄limū cum
ap̄lo dicere: Sic pugno nō q̄si aerem
verberans: sed castigo corpus meū
et seruituti subijcio: vt hoc conflictu
supato: rursus cū eo dicere possim⁹:
Nō est nobis colluctatio aduersus
carnē et sanguinē: sed aduersus p̄n-
cipatus: aduersus p̄tates: aduersus
mundi rectores tenebrarū harū: cō-
tra spiritalia nequitie in celestibus.
Aliter em̄ cōgredi cū illis nullo mō
poterim⁹: nec spiritalis pugnas me-
rebimur expiri: carnali deiecti cōfli-
ctu: et colluctatiōe ventris elisi: me-
ritoq; nobis ab apostolo cū expro-
batione dicet⁹: **1. Cor. 10.** Temptatio vos nō
apprehendit nisi humana.

Nō debeat monachus
sumendi cibi temptas exce

dere: si vult ad pugnas in-
teriorum certaminū perue-
nire: **Lapi. XX.**

Igitur monachus ad pugnas
interiorū certaminū cupiēs
peruenire: hanc in p[ri]mis cau-
tionē sibi met indicat: vt nō potus
qui cō: non eius vlla oblectatione
delectus: ante stationē legitimā cō-
munemq[ue] refectōis horā: extra mē-
as percipere sibi met proorsus indulge-
at: s[ed] ne refectioe quidē transacta:
ex his presumere sibi quantulūcū-
q[ue] permittat: similiter quoq[ue] cano-
nicum somni tēpus mensurāq[ue] cu-
stodiat. Eodē nāq[ue] studio iste sunt
mentis amputā de lasciuie: quo me-
retricationis vitium desecandum.
Aut enim gule sup[er]fluos appetitus
inhibere non potuit: quomodo est
carnalis cōcupiscentie valebit extin-
guere? Et qui non quāuit passiones
in p[er]iculo sitas paruasq[ue] compesce-
re: quāadmodū occultas: nulloq[ue]
hoīum teste p[er]urientes: moderatrice
discretionē poterit debellare? Et ic-
circo per singlōs motus et in quoli-
bet desiderio robur aīe cōprobat:
que si i[n] minimis apertisq[ue] cupidita-
tibus supatur: quid in maximis ac
fortiorib[us] occultisq[ue] sustineat: vni-
cuiq[ue] sua p[er]sciētia testis est.

**De interiori monachi pace
et abstinentia spiritali:**

Lapi. XXI.

Non enī est nobis aduersari[us]
extrinsecus formidandus: i[n]
nobismetipsis hostis inclu-
sus est. Intestinum nobis quotidie
ingerit bellū: deinde eo: omnia que
forinsecus sunt reddent infirma: ac
militi christi vniuersa pacata erunt
et subdita. Non habebimus aduer-
sarium nobis extrinsec[us] metuendū:
si ea q[ue] intra nos sūt spiritui deuicta
subdantur. Nec solū nobis istud ie-
iunū visibilū cibo[rum] ad p[er]fectionē

cordis et corporis puritatē sufficere
posse credam[us]: nisi fuerit huius ani-
me q[ue] ieiunū copulatū. Habet nā-
q[ue] et illa suos noxios cibos: quibus
imp[er]guata etiā sine escarū abundā-
tia ad luxurie p[er]rupta deuoluitur.
Detractio cib[us] eius est: et quidē per-
suasus. Ita etiā cib[us] eius ē licet mi-
nime lenis: ad horā tū infelici eam
esui pascēs: ac p[er] lethalē sapore p[er]-
sternēs. Inuidia cib[us] est mētis: v[er]-
rulentis eā sucis corrūpens: et p[er]spe-
ritatis aliene successib[us] iugiter misse-
ram excruciare non desinens. Lenoxia
id est vana gloria cib[us] eius
est: q[ue] delectabili eā esca p[er]mulcet ad
tēpus: post h[oc] vacuā omīq[ue] virtu-
te spoliata reddet ac nudā: cunctis
eā spiritalib[us] fructib[us] sterilē inanē:
q[ue] dimittēs: ita vt nō solū immani-
um labor[um] faciat merita depre-
rūetia supplicia maiora conquirit.
Omīs cōcupiscentia et puagatio cor-
dis instabilis: pastus quidā est aīe
noxij[us] escis eā nutriendis: expertē ve-
ro celestis panis ac solidi cibi in po-
sterū derelinquēs. Ab his itaq[ue] q[ue]
ta nobis est virtus sacratissimo ieu-
nio: p[er]tinentes: vtilē habebim[us] cō-
modāq[ue] obsequiā ieiunij corporalis.
Labor nāq[ue] carnalis spūs cōtritio-
ni p[er]iunct[us]: acceptissimū deo sacrifici-
cū dignūq[ue] scitatis habitaculum
pur[um] mūdūq[ue] recessibus exhibebit.
Ceterū si corporaliter ieiunātes p[ri]-
ciosissimis aīe vitijs implicemur: ni-
hil nobis p[er]derit carnal[is] afflictio p[er]-
ciosiore p[ar]te polluta: p[er] eā sc[ilicet] substā-
tiā delinquentib[us] nobis q[ue] efficiamur ha-
bitaculū spūs sc[ilicet]. Itā enī tā cor-
ruptibilis caro: q[ue] cor mūdū habita-
culū deo tēplūq[ue] spūs sc[ilicet] efficitur.
Oportet q[ue] exteriore hoīe ieiunāte:
interiore q[ue] siliē a cibis noxij[us] tpa-
re: quē p[er]cipue exhiberi mūdū deo:
vt hospitē in se xp[istu]m recipere mereat:
b[ea]tus ap[osto]lus monet hīs verbis: Inte-
riorē inquit hoīem habitare chri-
stum p[er] fidem in cordib[us] vestris.

Ep[isto]l. 3.

De spiritu gastrimargie.

Quidcirco nos oporteat ex-
ercere continentia corpora-
lem: vt per ipam peruenia-
mus ad spiritale ieiunium:

La. XXII.

Nucriamus itaq; nos idcirco
laborē continentie corpora-
lis impendere: vt ad purita-
tē cordis hoc possumus ieiunio pue-
nire. Ceterū labor a nobis impendi-
tur incassum: si hunc quidē contem-
platione finis infatigabiliter susten-
temus: finē xō ppter quē tolerauim-
us afflictiones tātas: obtinere ne-
queam⁹: meliusq; fuit interdictis es-
cis anime tēperasse: q̃ voluntarijs
minusq; noxijs co:paliter ieiunasse.
In his enī simplex et innoxia creatu-
re dei perceptio ē: nihil per semetip-
sam habens peccati: in illa xō primū
tus fratru perniciosa deuoratio: de
qua dicit: Noli diligere detrahēre:
ne eradiceris. Et de ira atq; inuidia
beatus iob dicit: Etenī stultū inter-
ficat iracūdia: et paruulū occidit in-
uidia. Simulq; notandū: q̃ qui ira/
scitur: stultus: et qui inuidet: paruul⁹
inducit. Ille nāq; nō immerito stul-
tus indicat⁹: voluntarie sibi mortē
ire stimulis incitatus inducens: et hic
dū lūnet: paruulū minorēq; se pbat.
Dum enī inuidet: testat⁹ maiorē esse
eū cuius prosperitate cruciatur.

**Qualis eē monachi cibus
debeat:**

La. XXIII.

Situr est cibus eligendus nō
tantū qui concupiscentie fla-
grantis estus tēperet: minusq;
succendat: verumetiā qui ad paran-
dū sit facilis: et quē ad coemendū
oportunior ē vilioris precij compen-
diū pster: q̃ sit puerfationi fratru
vsuiq; cōmunis. Triplex enī natura
est gastrimargie. Ana que canonicā
refectionis horā puenire compellit.
Alia que tantūmodo ventris inglu-
nie et saturitate quarūlibet gaudet

escarū. Tertia que accuratiozibus
epulis et esculentiozibus oblectatur.
Ideoq; aduersus eam necesse est mo-
nachū obseruantia triplicē custodi-
re: id est vt primū legitimū tēpus ab-
solutionis expectet: Deinde vt casti-
get et refrenet desiderū carnis: Ter-
tio vt qualibuscūq; escis vilioribus
q̃ cōtentus sit. Quicquid enī extra
psuetudinē presumit vsūq; cōmu-
nē: vt vanitatis et glorie atq; ostēta-
tionis morbo pollutū: antiquissima
patru traditio notat: nec quēq; ex
his quos merito sciētie ac discretio-
nis enituisse peruidim⁹: vel quos ad
imitandū gratia christi velut splen-
didissima luminaria omībus plocā-
uit: esu panis qui apud eos vilis ha-
betur ac facilis: abstinuisse cognouim-
us: nec cor⁹ quēpiā qui hanc regu-
lā declinantes: ptermisso panis vsu:
leguminū vel olerū seu pomorū refe-
ctionē sectati sūt: inter pbatissimos
habitū aliquādo cōspeximus: sed ne
discretionis quidē aut sciētie gratia
psecutū. Nō solū enī ceteras inuita-
tas escas expetere monachum nō de-
bere decernūt: ne videlicet cursus ei⁹
velut in ppatulo cunctis expositus:
inanis factus ac vacuus rene dorie
morbo depereat: sed ne ipam q̃ q̃ ie-
iunioz castigationem cōmunē cuiq;
facile patefieri oportere pncipiant:
verū quantū fieri potest contegi pa-
riter et abscondi. Aduētātib⁹ autē
fratrib⁹ magis humanitatis ac di-
lectionis offerri debere virtutem q̃
continentie distractionē: et quotidiani
ppositi rigorē manifestari pbabili⁹
censuerunt: nec quid voluntas vtili-
tasq; nostra seu desiderij ardor expo-
scat attendere: sed quid aduenientis
requies vel infirmitas exigit prepo-
nere et granter implere.

Qu in egypto idifferēter vi-
dimus sub aduentu nostro
solui quotidiana ieiunia:

La. XXIII.

A. 3. e. gastrim. nā

Am de syrie partibus seniorum
 c scita discere cupientes egypti p
 uincia petissem? ibique tanta
 cordis alacritate nos suscipi mirare/
 mur: vt nulla p'sus sicut fueram? in
 palestine monasterijs instituti vsq;
 ad p'stituta ieiunij hora refectionis
 regula seruaret: sed absq; legitimis
 quarte sexteq; ferie: quocunq; perge
 bam? quotidia iana statio solueretur.
 Quidā senior? percōctātib? nobis:
 cur ita indifferēter apud eos p'terirē
 tur quotidiana ieiunia: r'ndit: Ieiun
 nia semp est meū. Nos aut? p'tinuo
 dimissurus meū iugiter tenere non
 possum. Et ieiunij quidē licet vtile
 sit ac iugiter necessariū: tamē volun
 tarij numeris est oblatio. Opus autē
 charitatis ipleri: exigit p'cepti neces
 sitas. Itaq; suscipiēs in vobis chri/
 stū: r'ficere eū debeo: deducēs autē
 vos humanitatē eius obtēti p'bitā:
 d'frictioze ieiunio in memetipso po
 tero cōpensare. Itō eū possunt filij
 sponi ieiunare: donec cū illis ē spō/
 lus: eū autem discesserit: tū c illi ieiū
 nabunt.

**De cōtinentia senis qui ita
 series cibū sumpsit vt serua
 ret esuriē:** La. XXV.

Quidā senior? cū reficientē me
 q vt adhuc paululū qd ederem
 hortaret: iāq; me dixissem nō
 posse: respondit: Ego iā series diuer
 sis adueniētib? fratrib? mensam po
 sui: hortansq; singulos: eūz oibus ci
 bū sumpsit: r adhuc esurto: r tu p'mi/
 tus nūc reficiēs: iā te dicis nō posse.

**De eo sene qui in cella sua
 escam nunquā solus acce
 pit:** La. XXVI.

Idimus aliū in solitudine cō
 v morantē qui nūquā se sibi so/
 li indulisse cibū testat? est: s;
 etiā si per totos quinq; dies ad eius
 cellulam nullus e fratribus aduenis/
 set: refectionem iugiter distulisse: do/

nec sabbatorū vel dominico die de/
 note pgregationis obtentu pcedēs
 ad ecclesiam: peregrinorū quēpiam
 repperisset: quē exinde reducens ad
 cellulam consozte eo refectionē cor/
 poris: nō tam sue necessitat? obtētu:
 q; humanitatis gratia causasq; fratri/
 assumeret. Itaq; vt norūt in aduen
 tu fratrū indifferēter soluere quoti/
 diana ieiunia: ita discedētib? eis re/
 fectionē ob illos indultā continētia
 maiore compensant: perceptionē ci/
 bi paruissimi acioze castigatiōe nō
 sola panis: sed etiā sōni ipsius dimi/
 nutione durius erigētes.

**Quid de fructu studij pro
 fessi sint abbas p'sius r io/
 annes:** La. XXVII.

Quid senem p'sium in eremo
 a vastissima cōmorantē: cum se/
 nex ioānes magno cenobio ac
 multitudini fratrū prepositus adue/
 nisset: r ab eo velut antiquissimo so
 dale perquireret: quidnā per omēs
 quadraginta ānos quibus ab eodez
 separatus in solitudine minime a fra
 tribus interpellat? egisset: Itū quāz
 me ait sol reficientem vidit. Et ille:
 Nec me inquit iratum.

**Quā exēpli sui professionē
 abbas ioannes discipulis
 reliquerit discessurus:**

La. XXVIII.
Endē senem cū alacrem tanq;
 e ad propria transmigrantes: in
 extremo iam anhelitu posituz
 anxij fratres circūvallantes supplici
 ter precarētur: vt aliqd eis memori/
 ale mandatū velut hereditariū qd/
 dam legatū relinqueret: per qd pos/
 sent ad perfectiōis culmen p'cepti cō/
 pendio facilius puenire: fingemiscēs
 ille: nunquā ait meā feci voluntatē:
 nec quēq; docui qd p'us ipse nō feci.

**De abbate machete iter col
 lationes spiritales nunquā**

De spiritu gastrimargie.

dormitāte: et semp inter ter
renas fabulas obdormien
te: **Ca. XXIX.**

Idmus senē machetē nomie
a turbis fratru eminus cōmo/
rantē: hanc a dño gratiā diu/
turnis p̄cibus impetrasse: vt quotq̄
diebus ac noctib⁹ agitaref collatio
spiritalis: nunquā somni torpore pe
nitius laxaref: Si q̄s x̄o detractiois
verbū seu ociosum temptasset infer/
re in somnū protinus cōcidebat: ac
sic ne vsq̄ ad auris quidē eius pol
lutionē virus obloquij poterat per/
uenire.

**Eiusde senis de nemine iu
dicando: Ca. XXX.**

Ic idem senex cum institueret
h nos neminē dijudicare debe/
re: intulit tria fuisse in quibus
discusserit vel rephenderit fratres:
q̄ scz vñā sibi nōnulli paterent ab/
scidi: q̄ haberēt in cellulis sagum: q̄
oleū benedicētes exposcentib⁹ secu/
laribus darēt: et hec oīa se incurrisse
dicebat. **I**hā egritudinē vne contra/
bens: tā dū inquit eius languore dī
stabiui: donec tā doloris necessitate
q̄ senio et oīm adhortatiōe cōpulsus
absidi eam permitterem. **Q**uī etia
infirmitatis obtentu: sagū quoq̄ ha
bere coactus sum. **O**leū etiā benedi
cere ac supplicantibus dare: qd̄ pre
oibus exercebar: vtpote iudicans il
lud ex magna cordis p̄sumptiōe de/
scendere: circū dātibus me repēte se/
cularibus multis: ita p̄stric⁹ sum: vt
aliter eos nullatenus euadere possey
nisi a me sūma vi et obtestatiōib⁹ ex/
torisissent: vt oblato ab eis vasculo
manū meā impresso crucis signacu/
lo supponerēt: itaq̄ se credētes bene/
dictionis oleū p̄secutos: tandem me
aliqñ relaxarūt. **Q**uibus mihi ma/
nifeste compertū est: ijsde causis ac
vitijs monachū obligari: in quibus
de alijs iudicare p̄sumperit. **P**or/
tet ergo vnū quenq̄ semetipm iudi

care tantūmodo: et circūspecte caute
q̄ custodire in oibus: nō aliq̄ puer
sationē vitamq̄ discutere: sū illud
Ap̄li p̄ceptū: Tu autē quid iudicas
fratrem tuū? suo dño stat aut cadit. **Ro. 12.**
Et: Nolite iudicare ante temp⁹. **Et 1. Cor. 4.**
illud: Nolite iudicare vt nō iudice/
Math. 7.
mini. In quo em iudicio iudicaueri/
tis: iudicabimini. **P**roter hāc enim
quā dixim⁹ causam etiā ob hoc iudi
care de alijs piculosus est: q̄ ignorā/
tes vel necessitatē vlratiōē qua il/
li hec in q̄bus offendim⁹ aut recte co/
rā deo aut venialiter agunt: inueni/
mur eos temere iudicasse: et p̄ h̄ ad/
mittimus nō leue pctm: sec⁹ q̄ oport/
et de fratribus nostris aliquid sen/
tientes.

Increpatio eiusde senis cū
fratres iter spiritales colla/
tiōes dormitātes: ad narra/
tiōē ociose fabulę vidisset
expergefatos: **Ca. XXXI.**

Ic idē senex ociosar fabularū
h diabolū esse fautorē: ac spiri/
taliū collationū impugnatō/
rē sp̄ existere: his declarauit indicij.
Ihā cū fratribus quibusdam de re
bus necessarijs ac spiritalibus discu/
taret: eosq̄ videret lethco quodam
sopore demergi: nec posse ab oculis
suis pondus somni depellere: ociosā
repente fabulam introduxit. **A**d cu/
ius oblectationem cum eos euigilas/
se confestim atq̄ erectas aures suas
habere vidisset: ingemiscēs ait: **I**hāc
vsq̄ dū de spiritalib⁹ loq̄bamur: om/
niū vestrū oculi letali dormitiōe de/
p̄imebātur: at cū ociosa fabula in/
tromissa est: omnes expergefati tor/
porē somni dominantis excussimus.
Ael ex hoc ergo ppendite quisnā col
lationis illius spiritalis fuerit impu/
gnator: aut quis huius infructuose
atq̄ carnalis insinuator existat. **N**o/
le etem esse manifestissime dephēdi/
tur: qui malis aggaudens vel istam
fouere vel illā ipugnare nō desinit.

Liber

.V.

**De epistolis prius q̄ legerē
tur incensis: La. XXXII.**

Ecce minus quoq; hoc opus fra-
n tris erga puritatē sui cordis i-
tentu: et erga p̄tēplationē di-
uinā valde solliciti: cōmemorari ne-
cessariū reor: Qui cū ei p̄ ānos q̄n
decim patris ac matris amicorumq;
multorū de provincia ponti complu-
res epistole delate fuissent: accipēs
grādē fasciculū litterarū: diuq; apud
semetipm̄ voluens: quantarū inquit
cogitationū causa erit mihi harū le-
ctio: que me vel ad inane gaudiū vel
ad tristitias infructuosas impellent:
quot diebus horū recordatiōe q̄ scri-
pserunt intentionē pectoris mei a p-
posita p̄tēplatiōe reuocabūt. Post
quantū tēporis digerenda ē hec mē-
tis p̄cepta cōfusio: quantoq; labore
rursus iste trāquillitatis reparāndus
est status: si semel anīm⁹ literarū per-
motus affectu: eorūq; recēsendo ser-
mones ac vultus quos tanto tempo-
re dereliquit: iterū eos reuiscere: ip̄sq;
cohabitare et aīo ac mēte ceperit in-
teresse: Quos p̄fecto corporaliter de-
seruisse nihil proderit: si corde eos i-
cipiat intueri: ac memoriā quā secu-
lo huic renūciās quisq; velut mor-
tuis abdicauit: reuiscens eandem
rursus admiserit. Nec voluens ī cor-
de suo: nō solum nullā resolūere epi-
stolā definiri: sed ne ip̄m quidē fas-
ciculū resignare: ne se eorū qui scri-
pserāt: vel notā recensendo vel vul-
tus recordando a spūs sui intentiōe
cessaret. Itaq; vt eū p̄strictū susce-
perat: igni tradidit cōburendū. Itē
inquiens cogitationes patrie pariter
p̄cremāmini: ne me vltērius ad illa q̄
fugi reuocare temptetis.

**De absolutione quēstionis
quā abbas theodorus orā-
do p̄meruit: La. XXXIII.**

Idēminus etiā abbatē theodo-
v rū sūma sanctitate et perfecta
scientia p̄ditū: nō solū in acti-

ali vita: sed etiā noticiā scripturarū:
quā ei nō tam studiū lectionis v̄l lit-
teratura mūdi cōtulerat: q̄ sola pu-
ritas cordis: siquidē vir ip̄s q̄ gre-
ce lingue per pauca verba vel intelli-
gere posset vel proloqui. Hic cū ex-
planationē cuiusdā obscurissime q̄-
stionis inquireret: septē diebus ac no-
ctibus in orōne infatigabilis p̄stitit:
donec solutionē p̄positę quēstionis
domino reuelante: cognosceret.

**De sententiā eiusdē senis q̄
docuit q̄ studio monachus
posset assequi scientiā scriptu-
rarum: La. XXXIII.**

Itē ergo quibuscūq; fratribus
b admirātib⁹ tam p̄clarū sci-
entię eius lumē: et ab eodē q̄s-
dam scripturarū sensus inquirētib⁹:
ait: Monachū ad scripturarū notici-
am pertingere cupientē: nequaquā
debere labores suos erga cōmētario-
rū libros impendere: sed potius om-
nē mentis industriā et intentionem
cordis erga emendationē vitiorū car-
naliū detinere. Quibus expulsi: cō-
festum cordis oculi sublato velamine
passionū: sacramenta scripturarū ve-
lut naturaliter incipient p̄templari.
Siquidē nobis non vt essent inco-
gnita vel obscura: sancti spirit⁹ gra-
tia promulgata sūt: sed nostro vitio
velamine peccatorū cordis oculos
obnubēte: reddūtur obscura: quib⁹
rursus naturali redditis sanitati: ip̄-
sa scripturarū sanctarū lectio ad con-
tēplationē vere scientię abunde etiā
sola sufficiat: nec eos cōmentariorū
institutionibus indigere: sicut oculi
isti carnales ad videndū nulli⁹ egēt
doctrina: si modo fuerint a suffusio-
ne vel caligine cecitatis imunes. Itē
nanq; et tanta varietas errorēsq; in-
ter tractatores ip̄os exorti sūt: q̄ ple-
riq; minime erga purgationē mentis
adhibita diligentia: p̄siliētes ad in-
terp̄tandū eas pro pinguedine vel
inūdicia cordis sui: diuersa atq; cō-

De spiritu gastrimargie.

traria vel fidel vñ sibi met sentiētes :
x̄itatis lumē cōphēdere nequerūt .
**Increpatio eiusdē senis cū
ad meā cellulam media no
cte venisset: Ca. XXXV.**

Hic idē theodorius cū inopina
tus ad meā cellulaz intēpesta
nocte venisset: q̄dnā rudis ad
huc anachoreta sol⁹ agerē pacēna cu
riositate latēter explorās: meq̄ ilico
finita vesptina solēnitare: icipientē
fessū corp⁹ iā reficere: ⁊ icubantē p̄li
athio reppisset: p̄trahēs imo cor de
suspiria: meoq̄ me vocitās noīe: q̄n/
ti inq̄t o iōānes hora hac deo collo/
quūtur: eūq̄ i semetip̄is āplectunt
ac retinēt: ⁊ tu fraudaris tāto lumē
inerti sopore resolutus . Et q̄m nos
ad huiusmodi narrationē diuertere
patrū x̄tutes ⁊ gratia puocarūt:
necessariū reor memorabile op⁹ cha
ritatis quā sūmi viri archebī hūani
tate sum⁹ expt̄i: in hoc volumine cō/
mēdare: quo puritas p̄tinētie operi
charitatis inserta p̄pensi⁹ enitescat
pulchra varietate distincta . Etenim
tūc gratū deo ieiunij mun⁹ efficit: cū
p̄ fructib⁹ charitatis fuerit p̄sumatū .
**Descriptio eremi que est in
diolco i qua anachoretē cō
morantur: Ca. XXXVI.**

Taq̄ cū de palestine mona/
sterijs ad oppidū egypti qđ
diolcos appellat: rudes ad
huc venissem⁹: ibiq̄ plurimā turbaz
cenobij disciplina p̄strictā: ⁊ optimo
ordine monachoꝝ qđ etiā p̄m⁹ ē: insti
tutā mirifice viderem⁹: alit⁹ q̄z ordi
nē qđ excellētior habet: id ē anacho
retaꝝ cūctoꝝ p̄conijs instigati: saga
cissimo corde videre p̄perauim⁹ . ihī
nāq̄ in cenobijs p̄imū diutissime cō
morātes: oī patientie ac discretionis
regula diligenter edocti: ⁊ hūilitatis
pariter ac nuditatis x̄tute possessa:
atq̄ ad purū vitioꝝ vniuersitate cō/
sumpta: dirissimis demonū p̄lijs cō/
gressuri: penetrant eremi p̄funda se

creta . Huius igit⁹ p̄positi viros cōfi
perietes citra nūllū fluminis alueū cō
morari in loco qđ vno latere eodē flu
mine: alio maris vastitate circūdat⁹
insulam reddit: nullis alijs q̄ mona/
chis secreta expetētib⁹ habitabilem:
nec em̄ cūq̄ culture aptaz esse: eam
salitas soli ac sterilitas patif arena/
ruz: ad hos in quā sūmo desiderio fe/
stinātes vltra modū sumus labores
coꝝ quos p̄templatione virtutū ⁊
amore solitudinis tolerāt: admirati .
Hā ip̄ius aque tāta penuria p̄strin/
gūtur: vt tali eā diligētia scrupuloq̄
dispensent: quali nemo frugalissimo/
rū speciē p̄ciosissimi vini conseruat ⁊
parcit . Tribus nāq̄ milibus vel eo
amplius eā d̄ p̄dicti fluminis alueo
necessarijs vñsibus aduehunt: qđ ta/
mē interuallū arenosis diuisū monti
bus: laboris difficultate grauissima
duplicatur .

**De traditis nobis ab abba
te archebio cū instructu suo
cellis: Ca. XXXVII.**

Is igit⁹ vñs cū imitatiois co/
rū nos ardor accēderet: p̄di
ctusq̄ archebi⁹ p̄batissimus
inter eos humanitat⁹ gratia nos ad
suā cellulā p̄traxisset: explorato desi
derio nostro p̄finxit se de eodez loco
velle discedere: ac nobis cellulā suā
velut exinde migraturus offerre: sese
id factur⁹ etiā si minime affuissemus
affirmās . Quā rem nos ⁊ desiderio
cōmoratiois accēsi: ⁊ assertionib⁹ tā
ti viri indubitātā accōmodātes fidē
libenter amplexi: cellulā cū oī supel
lectili vt cūlibusq̄ suscepim⁹ . Itaq̄
religiosa potit⁹ circūuentiōe: paucis
dieb⁹ qđ p̄struēde celle pararet ip̄e
dia de loco discedens: reuersus post
hec aliā sibi sūmo labore construxit .
Quaz rursum nō longo post tpe alijs
supueniētibus fratribus: eodēq̄ de/
siderio cupiētibus ibidē cōmorari: si
mūli charitatis mēdacio circūuentis:
cū vniuerso tradidit istrumēto . **Ipe**

vero erga opus charitatis infatiga-
bilis p̄sencrans: tertiam sibi cellulaz
in qua cōmaneret extruxit.

**De debito quod abbas ar-
chebius manuum suarum la-
bore pro matre dissoluit:**

Ca. XXXVIII.

¶ Crep̄ cū mibi vides aliud
o q̄ eiusdē viri charitatis op̄
memorie tradere: quo nostra-
rū partiuꝝ monachi non solū conti-
nentie rigorē: verū etiam sincerissi-
mū retinere dilectionis affectū: vni-
us eiusdēq; viri instituā ē exemplo.
Hic nanq; non ignobili oriū dñs fa-
milia: ad monasteriū qđ a predicto
opido ferme quattuor milib; distat:
mundi huius ac parentū affectione
contēpta: a puerilibus ānis aufragit.
Abi ita vite sue omnē eregit etatez:
vt nunquā p̄sus p̄ totos quinquā-
ginta annos non solū vicum ex quo
egressus ē: nec fuerit ingressus nec vi-
derit: sed ne cuiusq; quidem femine
vel ipsius matris sue conspexerit vul-
tū. Interca pater morte p̄uent; cē-
tum solidorū debitū reliquit. Tunc
hic esset omni inquietudine penitus
alienus: vtpote qui vniuersis pater-
nis facultatibus esset extorris: a cre-
ditoribus tamē inquietari vehemen-
ter comperit matrē. Tūc hic ab euā-
gelico illo rigore quo antehac in sta-
tu prospero parentib; cōstitutis: nec
patres in terra se nozat habuisse nec
matrē: pietatis p̄sideratiōe mollit;
ita se habere credidit matrē: eiq; sub-
uenire festinauit oppressē: vt nihil a
proposita districtione laxaret. Intra
monasterij nanq; claustra perdurās
soliti operis pensum sibi met triplica-
ri poposcit. Et ibi p̄ totū anni spaciū
diebus pariter noctibusq; desudās:
debitū modū operis sudore partim
creditoribus soluens: matrē omni in-
quietudinis iniuria liberauit: ita eru-
ens eā debiti sarcina: vt nihil de p̄-
positi rigore pie necessitatis obtētu

pateret imminui. Ita districtionem
solitaz custodiuit: vt nequaquā pie-
tatis opus maternis viscerib; dene-
garet: et quā pro christi charitate p̄-
us despererat: pro eius rursus pieta-
te cognosceret.

**Qua simulatione cuiusdaz
senis: abbati symeōi cū oci-
osus esset: opus manuum sit
promissum: Ca. XXXIX.**

¶ Am frater nobis optime cha-
rus noīe symeon: penitus gre-
ci sermonis ignarus: e partib;
italie cōmeasser: quidā seniozū erga
euz vtpote peregrinū charitatis op̄
quodā redibitionis colore cupiens
exhibere: inquit ab eo cur ocios; se-
deret in cella: per hoc cōiiciens eū tā
ocij puagatiōe q̄ penuria. necariarū
rerū diutius in ea durare non posset:
certus neminē posse impugnationes
solitudinis tolerare: nisi eū qui pro-
prijs manibus victum sibi met fierit:
parare contentus. Quo respondēte
nihil se nec nosse nec p̄ualere ex his
que illic exercebātur a fratrib; ope-
rari p̄ter librariā manū: si tñ vll; in
egypti regione latinū codicē vsui es-
set habitū; Tūc ille tandem nact;
occasionē qua posset desideratū pie-
tatis opus velut debiti colore mer-
cari: ex deo hec inuenta est inquit oc-
casio. Nam olim querebam qui apo-
stolum latina mibi manu perscribe-
ret. Etenim habeo fratrem militie la-
queis obligatū: et appime latinis i-
structū: cui de scripturis sanctis ali-
quid ad legendū edificatiōis ei; ob-
tētu transimittere cupio. Itaq; syme-
one hanc occasionē velut a deo obla-
tam sibi gratā ter suscipiēte: senex q̄
colorē sub cuius p̄textu pietatis op̄
libere posset implere: libētius ample-
xus: p̄festim non solum vniuersas ei
necessitates sub obtētu mercedū to-
tius anni conuertit: verum etiā mem-
branas et vtilia que ad scribendū
necessaria erant comportās: recepit

De spiritu gastrimargie.

post codicez scriptum nullis vsibus
vel comodis profuturū: quippe uni
uersis in illa regione noticia lingue
huius penitus ignaris: preter id qđ
hac subtilitate sumptusq; prolixiore
mercatus est: quemadmodū et ille si
ne confusione verecūdia: merito la
boris et operis sui necessaria victus
alimenta perciperet: et ipse munificē
tie sue pietatē tāquā debiti necessi
tate compleret: eo abundantius mer
cedem sibi conquirens: quo ambitu
maiore peregrino fratri non solū vi
ctus necessaria: verumetiā operis i
strumenta et operandi occasionē pa
riter contulisset.

**De pueris qui deferentes
ad egrotantē ficus: non de
gustatis eisdem fame in ere
mo defecerunt: Ca. XL.**

Ed quoniā in loco vbi de ieiū
nio et continentie rigore dice
re aliquid pposuimus: affectio
et opera charitatē videtur admixta:
rurū ad ppositū reuertētes: quod
dam puero etate non sensu factum
memorable: opusculo huc inferem.
Itā cum ultra omnē admirationem
ficus quidā de amareote libye parti
bus velut rem ante in loco nō visaz
abbati iohanni economo in eremo scy
thie detulisset: qui dispensationē ipi
us ecclesie tēporibus beati pasnūtij
psbyteri ab eodē sibi creditā guber
nabat: hic cōfestim eas ad senē quē
dam qui in interioribus deserti ma
la valitudine laborabat p duos ado
lescentulos misit. Siquidē decem et
octo milibus longe ab ecclesia cōma
nebat. Qui pomis acceptis: cum ad
predicti senis tenderent cellam: qđ
ibi per facile solet etiā seniorib; eue
nire: infusa repente densissima nebu
la: tramitē recti itineris perdiderūt.
Cumq; tota die et nocte discurretes
p autam eremi vastitatem: nequaquā
potuissent egrotantis cellulaz repe
rire: itaz itineris lassitudine q̄ inedia

sitiq; confecti: fixis genibus in orati
onis officio spiritum domino red di
derunt. Qui post hec vestigiōz su
ozū inditijs diutissime pquisiti: que
in locis illis arenosis tanquā nuib;
impressa signantur: donec ea vlt leu
ventozum flatu tenuis arena discer
rensursus operiat: inuenti sunt ficę
intactas vt acceperant reseruasse: el
gentes scilicet animā magis q̄ fidez
depositi pcre: vitā q; potius amit
tere temporalem q̄ senioris violare
mandatum.

**Sententia abbatis macha
rij d obseruantia monachi:
vel tanquā diutissime victu
ri vel tanquā quotidie mo
rituri:**

Ca. XLI.

Obuc vnum beati macharij
profertur nobis salutare mā
datum: vt libellum ieiunio
rum et continentie tanti viri claudat
sententia. Ita inquit debere mona
chum ieiunqs operam dare: vt centū
annis in corpore cōmoraturum: ita
mot; animi refrenare: et iniuriarū ob
liuisci: tristitiasq; respicere: dolores
quoq; ac detrimenta continere tā
quā quotidie moriturus. In illo nā
q; utilis est prudēs discretio: equa
li monachum districtiōe faciens sem
per incedere: nec permittēs sub occa
sione debilitati corporis de arduis
ad pniciosissima prurupta deuolui:
in hoc vero magnanimitas salutar;
que valeat non solum que videntur
prospera mundi presentis despicere:
verumetiā aduersis tristibusq; nō
frangi: et ea velut parua nullaq; con
temnere: illic habens iugiter firū sue
mentis intuitum: quo quotidie singu
lisq; momentis accersendum esse se
credit.

**Explicit de spiritu gastr
imargie liber quintus.**

Annotatio ca. Liber .VI.

**Incipit annotatio capitulo-
rū libri sexti de spiritu forni-
cationis.**

- Ca. i. Proemiale.**
- ij** De principali correctōe adūsus
spiritū fornicationis.
  - liij** Quantū ad superandū forni-
cationis vitium remediū cōfe-
rat continentie solitudo.
  - liij** Quid intersit inter continentia et
castratē: et an vtraq; simul
sp habeatur.
  - v** Quid impugnatō fornicationis
solo humano studio nō pos-
sit euinci.
  - vj** De peculiari gratia in munere
castritatis.
  - vij** Exemplū de agone mundiali
fm sermonē apostoli.
  - viii** De comparatione purificatio-
nis corū qui in terreno ago-
ne certamē habituri sunt.
  - ix** Quantā sp cordis puritatem
parare dei oculis debeam.
  - x** Quod sit indicium perfecte et in-
tegre puritatis.
  - xj** Quo vitio illusio nocturna p-
cedat.
  - xij** Quid carnis puritas sine mundi-
cia cordis neq;at obtineri.
  - xij** Que sit purgationis carnalis
prima custodia.
  - xiiij** Quid nō laudē studeamus tere-
re castitatis: sed effectū eius
exponere.
  - xv** Quid specialiter castitatis virtus
ab Apostolo sacramonia nū
cupetur.
  - xvj** De alio apostoli testimonio su-
per eadē sacramonia.
  - xvij** Quid spes iblimorū pmiij debeat
custodiā castitatis augere.
  - xviii** Quid sicut absq; humilitate casti-
tas obtineri nō potest: ita si-
ne castitate scientia.
  - xix** Sententia sancti basilij epī de
qlitate xginitatis sue.
  - xx** Qui finis vere integritat; ac-

puritatis sit.

- xxi.** Quēadmodū pfecte puritat;
statū retinere possimus.
- xxii.** Alq; ad quē modū possit in-
tegritas corporis nostri per-
ducī: vel qd indicium sit ad
purū mentis excocte.
- xxiii.** Remedia curatōis quibus p-
fecta possit cordis et corporis
nostri puritas pmanere.

Explicit annotatio caplorū.

**Incipit liber sextus de spi-
ritu fornicationis:**

Proemiale Ca. I.

Ecundū

nobis certamē est tra-
ditione patrū aduer-
sus spiritū fornicati-
onis: longū pre cete-
ris ac diuturnū: et p-

paucis ad purū demitū humane bel-
lū: et qd cū a primo tempore puber-
tatis impugnare incipiat hominū ge-
nus: nō nisi prius cetera vitia supen-
t; extinguit. Duplex namq; est oppugna-
tio gemino armata vitio cōsurgens
ad plū: et ideo similiter ei gemina
est acie resistendū. Siquidē vt mor-
bo carnis aīe q; pcretū vires acqui-
rit: ita nisi vtrūq; piter dimicātibus
nequit debellari. Nec em̄ sufficit so-
lū corpale ieiuniū ad pquirendā v-
l possidendā pfecte castimonie purita-
tē: nisi pcesserit ptritio spūs et oratio
ptra hūc imundissimū spiritū pseue-
rans: dein ptinuata meditatio scēti-
raz: huicq; fuerit sciētia spiritalis ad-
iūcta: Labor etiā opusq; manū ista-
biles cordis puagationes coercēs ac-
reuoans: et ante oīa fundata fuerit
humilitas vera: sine qua nullius pe-
nitus vitij poterit vnquā triumphū
acquiri.

**De principali correctōe ad-
uerlus spiritum fornicatio-
nis: Ca. II.**

De spiritu fornicationis.

Principaliter enim vitij huius cor
 p rectio d cordis perfectione de
 scendit: ex quo etiā huius mor/
 bi virus dñi voce prodire signatur:
 mattb. 15 De corde inquit exeunt cogitationes
 male: homicidia: adulteria: fornicationes:
 furta: falsa testimonia &c. Illud ergo est
 primitus expiandū: unde fons vite & mortis
 manare cognoscitur: dicente salomone: Omni custo
 dia serua cor tuū. Ex his enim sunt exi
 tus vite. Caro enim eius arbitrio atq;
 imperio famulat: & iccirco sumo stu
 dio parsimonia ieiunioq; sectanda ē:
 ne elcarū abundantia refecta caro: p
 ceptis anime salutaribus aduersata:
 rectorē suū spiritum deiciat: insole
 scens. Ceterum si omnē summā in ca
 stigatione tantū corporis collocem:
 animā nō similiter a ceteris vitijis ie
 lunante: nec meditatione diuina & spi
 ritualibus studijs occupata: nequaquā
 ad illud sublimissimū vere integrita
 tis fastigiū poterimus ascendere: illo
 qd in nobis est principale: puritatez
 corporis nostri infestante. Oportet er
 go nos mundare prius: iuxta senten
 tiā domini: id quod intus est calicis
 & parapsidis: vt fiat & id quod de fo
 ris est mundū.

Quantū ad superandū for
 nicationis vitij remediū cō
 ferat continentie solitudo:

Ca. III.

Eniq; cetera vitia etiā vsu ho
 minū & exercitio quotidiano
 purgari solent: & quodammodo
 ipsius lapsus offensioe curari: vt
 puta ire: tristitie: impatiētie: la
 guor: meditatione cordis ac pulgilli sollicitu
 dine: fratru etiā frequentia & assidua
 puocatione sanant. Dumq; commo
 ta manifestant sepius & crebrius ar
 guūtur: quā totius pueniūt ad salu
 tem. Hic dō morbus: cū corporis affli
 ctione & pitione cordis: solitudine
 quoq; ac remotione indiget: vt possit
 ad integrū sanitatis statū. pernicio

sa estuū febril deposita peruenire. Si
 cut plerūq; certa egritudine laborā
 tibus vtile est: vt cibi norij ne oculo
 rū quidem iporū obtutibus offeran
 tur: ne qd aspectus occasione deside
 riū eis letale gignat: ita plurimū cō
 fert ad depellendūz huius specialiter
 morbum: quies ac solitudo: vt mens
 egra minime diuersis figuris āterpel
 lata: ad puriorē perueniēs. contēpla
 tionis intuitū: facilius pestiferū & cu
 piscētie fomitē radicē possit erucere.

Quid intersit inter castita
 tē & continentia: & an vtraq; si
 mul sp habeat: Ca. III.

Emo tamē ex hoc negare nos
 n putet etiā in congregatiōe fra
 trū positos inueniri continen
 tes: qd pfacile fieri posse cōfitemur.
 Aliud enī est continentē esse: id ē eu
 kraten: aliud castū: & vt ita dicaz in
 affectū integritatis vel incorruptio
 nis transire: qd dicif acon. Que vit
 tus illis solis tribuit maxime qd xpi
 nes vel mente vel carne perdurant:
 vt vterq; iohannes in nouo testamen
 to: i veteri quoq; helias: hteremias:
 daniel fuisse noscunt. In quoz gra
 du hi quoq; non īmerito reputabun
 tur: qui post experimēta corruptiōis
 ad simlē puritatis statū p laborē lo
 gum & industriā integritate mētis &
 corporis puenierunt: & aculeos car
 nis nō tā impugnatione concupiscen
 tie turpis q nature ratū modō motu
 sentiunt. Quē statū dicimus difficil
 lime posse inter hominū turbas app
 hēdi. Atroz vtro & hoc possibile sit:
 vniū quisq; non nostra sentētia expe
 ctet agnoscere: sed cōsciētie sue rime
 tur examine. Ceterū cōtinentes mul
 tos existere nō dubitamus: qui ipu
 gnationē carnis: quā vel raro vel q
 tidie sustinēt: seu metu gehenne seu
 desiderio regni celozum extinguunt
 atq; cōpescūt. Quos seniores sicut
 p nunciant posse nō penitus inconti
 nis obzui vitioz: ita securos & insau
 d f.

Liber

.VI.

ciatos semper existere non posse definiunt. Necesse est enim unumquemque in colluctatione positum: quamvis frequenter aduersarium vincat ac superet: et ipsum tamen aliquando turbari.

De impugnatio fornicationis solo humano studio non possit euinci: La. V.

Quapropter si nobis cordi est: quod agone spiritalem cum apostolo legitime decertare: hunc unum diffiniri spiritum superare: omni mentis intentione: non nostris viribus confidentes: hoc enim industria humana perficere non parualet: sed opitulati de domini festinemus. Tandem namque hoc vitio animam necesse est impugnari: donec se bellum gerere supra vires suas agnoscat: nec labore vel studio proprio victoria obtinere se possit: nisi domini fuerit auxilio ac protectione suffulta.

De peculiari gratia in munere castitatis: La. VI.

Reuera cum in omnibus virtutum profectibus: et cunctorum expugnatione vitiorum: domini sit gratia atque victoria: in hoc precipue peculiare beneficium dei ac speciale donum: et patrum sententia et experimento purgationis ipsius manifestissime declaratur his qui eam meruerint possidere. Quodammodo enim exire de carne est: in corpore commorantem: et ultra naturam est fragili carne circumdatum: carnis aculeos non sentire. Et ideo impossibile est homines suis: ut ita dixerim: pennis ad tam precesum celestem premium subuolare: nisi cum gratia domini de terrene cenno munere eduxerit castitatis. Nulla etenim virtute tam proprie carnales homines spiritualibus angelis imitatione conuersationis equant: quam merito et gratia castitatis: per quam adhuc in terra degentes habent secundum Apostolum municipatum in celis: quod deposita corruptela carnali habi-

turos sanctos promittitur in futurum: hic iam in carne fragili possidentes.

Exemplum de agone mundiali secundum sermonem Apostoli:

La. VII.

Adi quod dicat Apostolus: Omnis qui in agone contendit: ab omnibus se abstinere. A quibus omnibus dixerit: inquiram: ut possit nobis spiritualis agonis instructio comparatione carnalis acquiri. Illi etenim qui in hoc agone visibili studet legitime decertare: utendi omnibus et cunctis quas desiderij libido suggererit: non habet facultatem: sed illis tantum quas eorumdem certaminum statuit disciplina. Et non solum interdicitur escis et ebrietate omnique crapula eos necesse est abstinere: verum etiam cuncta inertia et otio atque desidia: ut quotidianis exercitiis iugiter meditatione virtutis eorum possit accrescere. Et ita omni sollicitudine ac tristitia negociisque secularibus: affectu etiam et opere coniugali efficiuntur alieni: ut propter exercitium discipline nihil aliud noverint: nec ulli mundiali cure penitus implicentur: ab eo tantum qui certamini perfidet sperantes quotidiani victus substantiam: et corone gloriam: condignamque premia victoriae laude consequere. Atque instantum se mundos ab omni coitus pollutione custodiunt: ut cum se preparent ad agonum certamina: ne qua forsitan per somnum nocturna delusi fallacia: vires minuunt multo tempore conquisitas: laminis plumbis renu cōtegant loca: quo se metalli rigore genitalibus membris applicito: obscenos humores valeant inhibere: intelligentes se proculdubio esse vincendos: nec iam posse propositum certamen ademptis viribus adimplere: si puritas pudicitie soliditate fallax nocte voluptatis imago corruerit.

De copatione purificationis eorum qui in terreno agone certamine habituri sunt: La. VIII.

A. quod. Audet q. g. d. u. r.
i agone visibily

De spiritu fornicationis.

Taq; si agonis mū dialis intel
i leximus disciplinā: cuius exem
plo beatus apostolus nos vo
luit erudire: docēs quanta in illa sit
observatio: quanta diligentia: quan
ta custodia: quid nos cōueniet face
re: qua puritate oportebit custodire
nostri corporis atq; anime castitatem:
quos necesse ē quotidie sacrosancti
agni carnibus vesci: quas neminem
immundū contingere etiam veteris
legis precepta pmittūt. In Leuitico
nanq; ita p̄cipitur: Omnis mū dus
manducabit carnes. Et anima que
cunq; comederit de carnibus sacri
fij salutaris qđ est domini: in qua est
immū dicia: peribit coram domino.
Quantū igitur integritatis est mu
nus: sine qua etiam illi qui erant sub
veteri testamento: sacrificijs typicis
non poterant interesse: et qui huius
mundi corruptibiles coronā cupiūt
adipisci nequeunt coronari?

**Quantā semper cordis pu
ritatez parare dei oculis de
beamus:**

La. IX.

Taq; omī custodia cordis no
i stri sunt latebre prīmū expl
ande. Qđ em illi in corporis
puritate cupiunt assequi: nos debe
mus etiā in arcanis p̄scientie possi
dere: in qđ dñs arbiter atq; agonithe
ta residēs: pugnā cursū et certaminis
nri iugit̄ expectat: ut ea qđ in p̄p̄atu
lo horrem⁹ admittere: ne intrinsec⁹
qđ coalescere incauta cogitatōe pa
tiamur: et in qđ hūana cognitōe cō
fundimur: ne occulta qđ cōhibētia
polluamur. Ne licet possit hoīm p̄
terire noticiā: sanctorū tñ angelorū
spūs qđ oī potēt̄ dei sciētiā: quā nlla
p̄terfugiūt secreta: latere nō poterit.
Qđ sit indicij p̄fecte et inte
grē puritatis:

La. X.

Ai puritatis hoc erit euidēs
c indicij ac plena p̄batio: si vñ
nulla imago illiciēs quiescen
tibus nobis et in soporez laxatis oc

currat: vel certe interpellans nullos
concupiscētie motus valeat excitare.
Licet em ad plenā peccati notāz ta
lis cōmotio minime computetur: ta
men necdū perfecte mentis indicij
est: nec ad purū excocti vitij manife
statio: cum per fallaces imagines hu
iusmodi operatur illusio.

**Quo vitio illusio nocturna
procedat:**

La. XI.

Qualitas em cogitationū qđ di
q stentionibus diei negligētius
custodit̄: p̄bat quiete noctur
na. Et ideo cū intercesserit aliqua
talis illusio: non culpa somni creden
da est: sed negligētia t̄pis p̄cedentis
et manifestatio morbi latētis intrin
secus: quē nō prīmū noctis hora
parturiūt: sed intus aīe reconditus
sibis ad cutis sup̄ficiem somni refe
ctiōe p̄duxit: arguēs occultas estu
um febres quas p̄ totū diei spaciū
noxij cogitatioib⁹ pasti p̄traxim⁹:
ut solēt male qđ valitūdines corpo
rū nō ea colligi tempestate qua vi
dētur emergere: sed negligētia sunt
p̄teriti temporis acquisite: quo pa
stus quis impudenter escis saluti cō
trarijs noxijs humores sibimet leta
lesq; contraxit.

**Qđ carnis puritas sine mū
dicia cordis nequeat obti
neri:**

La. XII.

Deog; humani generis creator
i et cōditor dens: opificij sui na
turā p̄ omnibus emendatio
nemq; cognoscens: illuc curaz adhi
buit medicine vñ causas morbi p̄n
cipalr nouerat emanare: Quicūq; i
quiens viderit mulierē ad p̄cupiscē
dū eā: iā mechatur eā in corde suo.
Petulātes oculos notās: n̄ tā eos ar
guit qđ illū interiorē sensū: qđ officio
eorū male vti ad vidēdū. Cor nāq;
ē egrū et sancitū libidinis telo qđ ad
p̄cupiscēdū videt: bñficiū intuit⁹ re
cte sibimet a creatore p̄cessū suo vi
tio ad opē p̄uorū misteria p̄torq̄ns.

matth. 5.

VI.

Que sit purgatiōis carnal'
p̃ma custodia: La. xiii.

Luc. ij. Dñ em fortis; scz spūs noster domū

¶ **N**ō laudē studeam⁹ tere
re castitatis: sed effectuz ei⁹
exponere: **La. XIII.**

Specialiter castitatis vir-
tus ab aplo sanctimōia nū-
cupetur: La. XV.

Ecce inquit volūtas dei san
ctificatio vestra. Et ne forte
dubius nobis relinqueret vel
obscurū qđnā sanctificatiōē volue
rit appellare: vtrū iusticiā an chari
tatē: an humilitatē: an patiētīā: In
oībus em̄ istis. Xtianis credis acq̃
ri sanctificatio: infert ⁊ manifeste de
signat quid proprie sanctificationes
voluerit appellare. Hec est volūtas
dei: sanctificatio vestra: vt abstinea
tis vos inquit a fornicatione: vt iei
at vnusquisq̃ vestrū vas suū possi
dere in sanctificatiōe ⁊ honore: nō ī
passiōe desiderij sic ⁊ gētes q̃ īgrāt
deū. Aides qđ: cā laudib⁹ p̃sequitur:
honorē vass: id est cor: pis nostri: et
sanctificatiōē cā appellās. Igitur
ecōtrario qđ in passiōe desiderij ē: in

De spiritu fornicationis.

Ignominia et in immundicia persistit: et aliena a sanctificatione versat. Tercio quoque post pauca infert: rursus sanctimonia eam pronuncias: Non enim vocavit nos deus in ignominia: sed in sanctificatione. Itaque qui hec spernit: non hominem spernit sed deum: qui etiam am dedit spiritum suum sanctum in nobis. Auctoritate quoque precepto suo inoblabiliter iunxit: dicens: Qui hec spernit: id est: que de sanctimonia prefatus sum: non hominem spernit: hoc est: me qui hec precipio: sed deum qui in me loquitur: qui etiam spiritum suo sancto cor nostrum habitaculum deputavit. Cernis simplicibus verbis ac puris quibus eam preconijis quantisque extulerit laudibus: primum virtuti huic sanctificatione proprie tribuendo: deinde per hanc asserens vas nostri corporis ab immundicia liberandum: tertio quod absecta ignominia et stigmata: in honore sit et sanctificatione mansurum: postremo que summa est perfecti premij ac beatitudinis remuneratio: per hanc habitatoris pectoris nostri sancti fore spiritum: designavit.

De alio apostoli testimonio super eadem sanctimonia:

La. XVI.

Illece ad fines libelli tendat
e oratio: aliud adhuc simile huic
ic premissum eiusdem apostoli
testimonium ponam. Ad hebreos namque scribens: Pacem inquit sectamini cum omnibus et sanctimonia: sine qua nemo videbit deum. Hic quoque evidenter sine sanctimonia quam solet integritatem mentis vel puritatem corporis appellare: pronunciat deum penitus videri non posse. Siquidem et hic similiter infert: eundem sensum explanans: Ne quis fornicator aut prophanus ut esau.

Quod spes sublimioris premij debeat custodiam castitatis augere:

La. XVII.

Itaque quantum sublime celestis est premium castitatis: tanto

gravioribus adversariorum insidijs lacessit. Et idcirco propensius nobis est: non solum continentia corporis: verum etiam peritio cordis assiduis orationum gemitibus adhibenda: ut clibanus carnis nostre quem rex babilonius incensum suggestionum carnalium succendere non desistit: descendente in corda nostra rore sanctispiritus extinguatur.

Quod sicut absque humilitate castitas obtineri non potest: ita sine castitate scientia:

La. XVIII.

Item hanc seniores aliter apprehendi non posse: nisi prius humilitatis in corde fundamenta fuerint collocata: ita ne ad fontem qui de vere scientie perveniri posse desinit: donec penetralibus aie nostre radix vitij huius insederit: et possibile quidem esse integritatem sine scientie gratia reperiri: impossibile vero scientiam spiritalem sine integritatis castimonia possideri. Quia et diversa sunt donata: et non omnibus una gratia spiritus sancti tribuitur: sed ad quam se unusquisque studio vel industria sua dignum aptumque praebuerit. Denique cum in omnibus apostolis sanctis Christus integritatis perfecta fuisse credat: abundanti tamen scientie donum exuberavit in paulo: quod se ad hanc apostoli sollerti studio atque industria preparavit.

Sententia sancti basilij episcopi de qualitate virginis suae:

La. XIX.

Erant sancti basilij cesariensis episcopi districta sententia: Et mulierem inquit ignoro: et ego non sum. Intantum intellexit incorruptio non carnis: non tam in mulieris esse abstinentia quam in integritate cordis: que vere incorrupta perpetuo sanctimonia corporis: vel timore dei vel amore castitatis custodiat.

Qui finis vere integritatis ac puritatis sit: La. XX.

Liber

.VI.

Tag hic est integritatis fi-
i nis ac pfecta pbatio: si qui-
escētibus nobis titillatio vo-
luptatis nulla subreperit: ac pro ne-
cessitate nature nobis incōscijs pcre-
tiones egerant obscene. Quas sicut
abscondere per oīa et in perpetuū am-
putare sup naturam est: ita renocare
ad inēuitabilem rarissimā q nature
necessitatē sūme x̄tutis est: que pul-
sare monachis duobus interpositis
mensibus solet. Qd tñ dictū sit fm
nostrā experiētiā nō fm sententiā
seniorū: a qbus etiā he memorati tē-
poris inditūe admodū indicabātur
anguste: quas si hoc mō quo ab ip̄is
pcepimus voluerim exponere: his
forte qui pro negligentia sua vel re-
missiore studio puritates hanc min⁹
experti sunt: incredibilia vel impos-
sibilia descripsisse credemur.

Quēadmodū perfecte pu-
ritatis status retinere possi-
mus: **Ca. XXI.**

Etem statū ita tenere ppetuo
q poterimus: ac nū quā natura-
lē modū nec tēpus excedere su-
perius cōphensū: si deū nō solū se-
cretorū actū nostrorū: verū etiā cogi-
tationū internarū diurnū pariter no-
cturnū q inspectorē esse et psciū co-
gitemus: ac pro oībus que in nostro
corde versant: sicut pro factis et ope-
ribus nostris rationē nos ei redditu-
ros esse credamus?

Usq ad quē modū possit i-
tegritas corporis nostri pdu-
ci: vel qd indicū sit ad pu-
rū mētis excocte: **Ca. XXII**

Acusq igit festinandū ē no-
bis: et eo vsq aduersus aī mo-
tus vī carnis incētina pugnan-
dū: donec ista carnis p̄ditio necessi-
tatē nature expleat: nō suscitet volu-
ptatē: p̄creta exuberantia: sine vllō
p̄iuritu noxa q p̄pellens: nō pugnā
suscitās castitati. Ceterū mēs dū ad-
huc dormiēs imaginū visidē deludi-

tur: nouerit se nec plū ad integrā
perfectionem castitatis excoctam.
**Remedia curationis quib⁹
perfecta possit cordis et cor-
poris nostri puritas perma-
nere: Ca. XXIII.**

Sic vt illusiōes he ne dormi-
i entib⁹ quidē nobis subrepe-
re valeāt: equale moderatū
q sp tenēdū ē ieiuniū. Quisq em̄
mēsurā districtiōis excedit: necesse ē
vt modū quo q remissiōis excedat.
Qua inequalitate detentus ab hoc
tranquillitatis planissimo statu sine
dubio renocabit: nunc quidē nimia
inanitate defectus: nūc aut cibo p-
pensiore distētus. Cū imutatiōe siq
dē refectiōis: q̄litatē q puritatis no-
stre necesse ē imutari. Deinde iugis
hūilitas ac patiētia cordis adhiben-
da ppetuo ē: atq intēta aduers⁹ irā
vel ceteras passiōes p diem cautio.
Abi em̄ furoris infederit virus: libi
uinis q necesse est incēdū penetra-
re. Ante oīa x̄o pūgil necessaria ē
solicitudo nocturna. Itā sicut puri-
tas et custodia diei nocturnā prepa-
rāt castitatē: ita nocturne vigilie cor-
di piter et obseruationi diurne statū
solidissimū roburq pmittunt.

Explicit de spiritu fornicationis liber sextus.

**Incipit ānotatio capitulo-
rum libri septimi de spiritu
philargyrie.**

Ca. i. Proemiale.

- i) Q perniciosus sit morbus
philargyrie.
- ii) Que nobis in vitijs natu-
ralibus sit vtilitas.
- iii) Q inesse nobis quedam na-
tura: in vitijs sine creatori di-
camus iniuria.
- v) De vitijs que extra natura-
lem motum nostro vitio cō-
trahuntur.
- vi) Receptus semel philargyrie

De spiritu fornicationis.

- vij Quibus vitijs philargyria generetur: vel quantoꝝ maloz sit eadeꝝ procreatrix.
- vlij Quod philargyria omnes vitutes impediatur.
- ix Quod monachus habens pecunias: in cenobio permanere non possit.
- x Quod philargyrie laborẽ subeat desertor monasterij: qui ante pro leuissimis operibus murmurabat.
- xj Quod occasione custodiende pecunie feminarum contubernia requirantur.
- xij Exemplũ cuiusdam tepidi monachi philargyrie laqueis obligati.
- xij Quid offerant seniores iunioribus in denudatione vitioꝝ.
- xlij Quibus exemplis morbus philargyrie triplex esse doceatur.
- xv Male renunciatus a non renunciente quo differat.
- xvi Cuius testimonij se colore tuncantur qui exui facultatibus suis nolunt.
- xvij De renunciatione apostolorum et ecclesie primitiue.
- xvij Quod si apostolos imitari velimus: non debeamus nostris definitionibus viuere: sed illoꝝ exempla sectari.
- xix Sententia sancti basilij epi aduersus syncretismum.
- xx De ignominiosum sit a philargyria superari.
- xxj Quemadmodum superanda sit philargyria.
- xxij Quod possit quis etiam non habens pecunias philargyrie iudicari.
- xxij Exemplum de iuda.
- xxij Quod philargyria nisi nuditate vinci non possit.
- xxv Descriptio ananie et saphire et inde: quod philargyria impellente subierunt.
- xxvi Quod philargyria lepram ant-

- me inferat spiritalem.
- xxvij Testimonia de scripturis quibus perfectione desiderans edocetur non resumere que renunciatus abdicauit.
- xxvij Quod aduersus philargyria victoria non aliter possit nisi nuditate conquiri.
- xxix Quemadmodum possit nuditas a monacho sustentari.
- xxx Remedia contra morbum philargyrie.
- xxxj Quod non possit quis philargyria vincere nisi in cenobio perseverans: et quemadmodum possit ibidem permanere.

Explicit anotatio caploꝝ.

Incipit liber septim⁹ de spiritu philargyrie.

Proemiale: Ca. I.

Ertius

nobis pñit⁹ ē adu⁹ philargyriam quā nos amorē pecuniarū possum⁹ appellare. Peregrinū bel-

lū et extra naturā: nec aliunde in monacho sumens principiu: q̄ de corrupte ac torpide mentis ignauia: et plerūq; initio abrenunciationis male arcepto: et erga deū tepido amore fundato. Cetera namq; vitioꝝ incitamenta humane inserta nature: velut ingenta vident in nobis habere principia: et quodāmodo inuiscerata carni: ip̄iq; p̄modū coena natiuitatis discretionē boni maliq; p̄ueniunt: et licet prima arripiant hominē: longo tamen labore vincuntur.

Quod perniciosus sit morbus philargyrie: Ca. II.

Itē v̄ro morbus posteri⁹ superueniēs et extrinsecus accedēs anime: quanto facilius caueri potest ac respui: tanto neglect⁹ et inpromissus semel cordi sit perniciosior.

Liber

.VII.

cunctis: difficultiusq; propellit. Ma-
lorū nāq; oīm efficit radix: multipli-
ces fructificans fomites vitiorum.

**Que nobis ī vitijs natura-
libus sit vtilitas: Ca. III.**

Putā carnīs simplices mo-
tus: nōne videmus nō solum
in pueris in quibus adhuc in-
nocentia boni maliq; puenit discre-
tionē: verū in puulis atq; lactētib?
Qui cū ne initū quidē vilius libidi-
nis in semetipsis habeāt: motus car-
nis naturali incitāmēto sibi inesse de-
signāt. Fre q; aculeos truces non-
ne similiter in puulis iam vigere con-
spicimus: et antequā patiētē x̄tutē
agnoscant: iniurijs eos cernimus cō-
moueri: et verboz sentire etia p locū
iniurias irrogatas: ac nōnunquā cū
desint vires: voluntas tñ vltiōis ira-
stigante nō deest? Hec hoc dico q
vocē naturā pditionis in culpā: s; q
asseram motus hos qui procedūt ex
nobis: quosdā quidē vtilitatis cau-
sa nobis insertos: quosdā x̄o negli-
gentie vitio ac male volūtatis arbi-
trio extrinsec⁹ introductos. Hi nāq;
qs supra dixim⁹ mor⁹ carnales ob re-
parationē sobolis et posteritatis p-
paginē suscitandā: vtiliter sunt cor-
pori nostro puidētia creatoris in-
serti: nō ad perpetrāda stuprozū fla-
gitia et adulteria que legis etia au-
ctoritate damnant. Fre etiā aculeos
nōne saluberrime nobis intelligim⁹
attributos: vt nostris vitijs et erro-
ribus irascētes: x̄tutibus poti⁹ ac spi-
ritalibus studijs occupemur: omnes
charitatē deo: et patiētā nostris fra-
tribus exhibētes? Tristitia quoq; vti-
litas quāta sit nouim⁹: q̄ inter cete-
ra vitia cū in p̄trariū affectū est mu-
tata: pnumera. Est enī et fm dei ti-
morē p̄necessaria: et fm seculū admo-
dū p̄niciofa: vt docet Aplus: dicēs.

2. Cor. 7. **Que enī scdm deū est tristitia: peni-
tentiā ad salutē stabīle opatur: secu-
li aut tristitia mortē opatur.**

**Q̄ iesse nobis quedā natu-
ralia vitia sine creatoris di-
camus iniuria: Ca. III.**

En q; si dixerim⁹ hos mor⁹ a
nō creatore insertos nobis: ex eo
culpabilis ille videbit⁹ si neq;
ter his abusi: maluerim⁹ eos ad noxia
potius ministeria detorq̄re: et velim⁹
p infructuosos et secularibus lucris:
nō pro salutarī penitētia et vltiorum
correctiōe tristari: vel certe si nō no-
bismetipsis vtiliter: sed cōtra interdi-
ctū dñi nostris fratribus trascamur:
velut si ferrū qs ad necessariū et uti-
le ministeriū p̄tributū: ad necē volu-
erit infantiū retorquere: nō ex hoc i-
famabit materie conditorē: si qd ille
ad vsū bene viuēdi aptū ac necessa-
riū p̄stitit: iste h̄ vsus ē ad nocendū.

**De vitijs que extra natura-
lez motū nostro vitio p̄tra-
huntur: Ca. V.**

Scim⁹ tñ quedā vitia sine vl-
la p̄cedēti naturali occasione
cōcrescere: sed folius corrupte
ac male voluntat⁹ arbitrio: vt est in-
uidia ipaq; etiā philargyria: que cū
nulla habeāt ī nobis de naturali in-
stinctu principia: extrinsec⁹ p̄trahun-
tur. Que tñ quantū facilia sunt ad
cauendū et oportuna ad declinādū:
tantū occupatā mentē atq; possessā
miserā faciūt: vixq; ad sanitatis p̄ce-
dūt remedia puenire: siue q a domi-
no nō merētur curari celeri medicia
quā ab his sanciatī sūt: que vel igno-
rare vel vitare vel facillime vincere
potuerunt: vel certe q male fundati
virtutū structurā et perfectiōis susci-
pere culmen indigni sunt.

**Receptus semel philargy-
riē morbus q̄ difficile pella-
tur: Ca. VI.**

Quāobzē nulli vilis despectus
q q̄ videat⁹ hic morbus: qui si-
cut potest perfecta declinari:
ita si quēquā possederit: ad sanita-

De spiritu philargyrie.

1. Tio. 6.

his remedia viri pueri preedit. Recce/
praculū nāq; est vitioꝝ malozū q;
omniū radit: et inertiū cabiliū nequi/
tie fomes efficit: dicente Aplo: Ra/
dir oīm malozū est philargyria: id ē:
amor pecunie.

**Quibus vitijs philargyria
generet: vel quātorū malo
rum sit eadem procreatrix:**

Ca. VII.

Ecce si cū remissam tepidam
q; possederit monachi mētē:
primitus eū in exigua summa
solicitantis multos quosdā et velut ra/
tionabiles ei colores ob quos vltre/
seruare sibi aliquid pecunie debeat
vel parare describit. Istam et ea que
phēnt in monasterio: querit nō esse
sufficiētia: et sano robustoq; corpore
vir posse tolerari: Quid facienda
si valitudo mala carnis emergerit: et
reconditū nō fuerit aliquid peculia/
re quo sustentet infirmitas? Ipse est
tionē monasterij eē prenuē: et negli/
gentiā erga egrotantes maximā. Si
pprimū aliquid nō fuerit quo cura
corpi valeat adhibere: misere esse mo/
riendū. Ipse etiā vestimentū nō suf/
ficere qd pbeet: nisi pecunierit vñ/
de sibi aliud valeat exhiberi. Postre/
mo nec diu posse in eodē loco vñ mo/
nasterio cōmorari: et nisi parauerit si/
bi vltici sumptus euectionisq; trās/
marine mercedē: non posse eū volue/
rit trāsinigrare: et nec silitate inopie
coartatū: laboriosam ac miserabilem
absq; vllō pfectu vitā iugiter tole/
raturū inopē se q; semp ac nudū nō
sine imp: opio aliena substantia sustē/
tan dū. Itaq; cū huiusmodi cogi/
tationib; laqueauerit mētē: q̄liter
vñ saltē denariū acq̄rere possit: ex/
cogitat. Tūc peculiare op^o qd exer/
ceat abbate inscio: sollicita mētē per/
q̄rit. Qd vides etiā et oprato tandē
potit? nūmo: q̄liter eū duplicet acri/
us vehemētiusq; torquet: vbi repo/
nat empe illū credat abigu? Deinde

qd ex eo coemere: q̄litq; eū cōmercio
valeat duplicare: cura grauiore distē/
dit. Tūq; illi et hoc ex voto cesserit:
avidior fames accrescit auri: tanto
q; vehemētius suscitatur: quanto eti/
am summa lucri maloz apponit. Cum
pecunie etem incrementū rabies cupi/
ditatis augeat: tū deinde vita longe/
ua pmittit: senectus incurua: infirmi/
tates diuerse atq; pluresq; nisi maloz
summa in iuuetute fuerit pparata: to/
lerabili in senecta non possint. Agit
itaq; infelix aia serpētinis nexib; ob/
ligata: dū materiā male pcretā neq;
ore cura cōcupiscit augere: pestē sibi
q; dirius inflāmet ipsa pturiles: tota
q; lucri cogitatio de possessa: nihil ali/
ud respicit cordis intuitu q; vñ pecu/
niā pare valeat: p quā possit de mo/
nasterij disciplina q̄torius euolare:
nullā exhibens fidē vbi potuerit nū/
mi spes aliq̄ refulgere. Pro hac non
mēdaciū: nō piuriū: nō furti facin^o ad/
mittere phoreticit: nō fidē frāgere:
non pratū die notio furore suppleri.
Si quoq; a spe q̄stus deciderit: non
honestatis: nō hūilitatis modū trās/
cedere primescit: sitq; ei p oīa vt ali/
is vteret: ita hūc aurū et spes lucri p/
deo. Tūc bñs Aplos hui^o morbi no/
xia venena pspiciēs: non solū eaz ra/
dicē esse oīm maloz: verū etiā idolo/
rū finitū ē. pñūciat: dicēs: Et ana/
rīa qd in greco dicitur philargyria: q̄ ē
simulacroꝝ seruit? Cernis igitur ad/
quātā labē rabies hec p grad^o singu/
los crescat: vt etiā idoloꝝ vel simila/
croꝝ seruit? apli voce pñūciat: eo q;
figura dī et imagine pmissa: quā de/
voto seruīēs deo imaculatā in semet/
ipso debuit custodire: hominū figu/
ras impressas auro diligere pro deo
maluit et tueri.

**Philargyria oēs virtu/
tes impediāt: Ca. VIII.**

Alib^o igit decessionū pfecti/
bus in deteri^o crescēs: nullam
deinceps hūilitatis: nullā cha/
e

Ep̄s. 5.
φιλάργυρια

Liber .VII.

ritatis: nullā obedientie: nō oleā vir-
tutē sed ne vmbra quidē virtutis reti-
nere pōtēt: indignat ad oīa: et ad sin-
gula opera murmurat atq; suspirat.
Nulla q; tā reuerentia reſeruata: ve-
lut equ' durissim' ad p̄cipitiū fect in
frenis: nec victu q̄tidiano nec solito
indimēto p̄tētus: nō se diut' hec to-
leratur eē testat'. Deū q; n̄ ibi solū
modo eē p̄clamat: nec salutē suā ī il-
lo tantū loco eē p̄clusaz. Nū si q̄ se
nō celer' asportauerit: se peritū p̄ti-
nus grauiter ingemiscit.

**¶ Monachus habens pe-
cunias: in cenobio p̄mane-
re non possit. Ca. IX.**

Itaq; instabilitatis sine viati-
cū habēs nūmos: in q̄ p̄sidio-
alaz sibi instar aptauit: iam q;
ad transmigrandū patius insolenter
ad oīa p̄cepta rīdet: et tāq; pegrinū
extraneū q; se gerēs: q̄cūq; indigētia
correctiōe p̄spicerit: negligit atq; cō-
tēnit. Cūq; furtim possideat recōdi-
tā pecuniā: nec calciamenta q̄dē ac
vestimēta se habere p̄querit: dāriq;
sibi tardius idignat'. Ac si forte dis-
p̄tatiōe senioris ei p̄us q̄ n̄bīl peni-
tus habere cognoscit: aliqd̄ horū fue-
rit imp̄tū: maiorib' ire stimulis iar-
descit: se q; despici veluti eēnēz pu-
tat: nec ad vllū op' man' suas accō-
modare p̄tēt: rep̄hēdit oīa q̄ necē-
rio fieri monasterij cōpellit vtilitas.
Deinde occasiōes q̄b' offēdi v' ira-
sci debeat: studiose p̄quirit: ne leuiter
mot' de cenobij disciplina videatur
extire. Nec sol' tū trāsmigrare p̄tēt:
ne tanq; suo vitio deservisse credat':
quātos potuerit susurratiōib' clā-
destinis deprauare nō desinit. Qd̄
si etiā t̄pis aspitas itiner' seu nauiga-
tiōis ei' intercluserit cōmeatū: p̄ om-
ne illud t̄pa suspēso anxio q; residens
corde: tristitias serere v' excitare nō
cessat: discessus solaciū et excusatio-
nē leuitatis nō se aliter credēs: q̄ no-
ta vel macula monasterij regiturū.

**Quē philargyriē laborem
subeat desertor monasterij
q̄ aū p̄ leuissimis opib' mur-
murabat: Ca. X.**

Sic itaq; facib' pecuniarū su-
a arū magis ac magis accēsus: q̄
posse: nunq; monachū vel
in monasterio residere vel viuere s̄b
regule institutiōe p̄mittit. Cūq; exi-
de eū velint feralis quedaz bestia de-
cetū gregi segregās: pec' oportūmz
p̄de desitutiōe sodalitū fecerit: et de-
uoratiōi facilē p̄ubernij p̄inatione
reddiderit: eū qui p̄us opa monaste-
rij lenia exerceere d̄spererat: die ac no-
cte spe q̄stus īfatigabiliter laborare
cōpellit: nō oīonū solēnia: nō ieiuni-
orū modū: nō vigiliāz regulā custo-
dire p̄mittit: nō honestarū intercessi-
onūz explere officia sinit: dūmō vel
auaricie rabiē satiare vel quōtidia-
nis v'sibus possit occurrere: cupidita-
tis ignē dū acquirēdo extinguendū
credit accendens.

**¶ occasione custodiendē
pecuniē: feminarū cōtuber-
na requirantur: Ca. XI.**

Incīdā nōnulli p̄ abruptū p̄ci-
pitiū lapsi irremediabili ruina
ferunt ad mortē: et nō p̄tēti so-
li possidere q̄s vel nūq; habuerāt:
vel initio malo reſeruauerāt pecuni-
as: inq̄rūt p̄ubernia feminarū: q̄ de-
beāt ea q̄ male p̄gesta vel retēta sūt
custodire. Tātūq; se occupati oībus
noxijs ac p̄nicioſis inuoluūt: vt vsq;
ad p̄fundū inferi deuoluti: dū acq̄-
escere illi apostolice sentētie renuūt:
vt habētes victū et vestimētū his cō-
tēti sint q̄ monasterij frugalitas exhi-
bebat: sed volētes diuites fieri inci-
dāt in tēptatiōē et laqueū diaboli:
et desideria multa et inuitia et noci-
ua que mergūt hominē in interitū et
p̄ditionē. Radix em̄ oīm maloz ē cu-
piditas: id est philargyria: quā q̄dā
appetētes errauerūt a fide: et ūerue-

1. Tio. 6.

Ibidem.

De spiritu philargyrie.

33

rūt se doloribus multis.

Exemplū cuiusdam tepidi monachi philargyrie laqueis obligati: Ca. XII.

Quā ignoro quēdā q̄ semetipsum autumat monachū: sibi q̄d est deterius de p̄fectione blandit: q̄ receptus in cenobio: cū a suo moneret abbate ne reuerteret ad illa q̄ renūciās abdicarat: seq̄s d̄ malorū oīm radice philargyria terrenis q̄ laqueis eripe festinaret: ac si mallet pristinis passionib⁹ emēdari: q̄b⁹ cū grauissime singulis momentis videbat vrgeri: cessaret affectare ea q̄ ne antea quidē possederat: quoz ne p̄ribus cōpedit⁹ ad purgationē vitiōrū suoz sine dubio puenire nō posset: trunclēto vultu eidē rīdere non hesitauit: Si tu habes vñ plurimos sustētes: me sūlū habere cur phibes?

Quid conferāt seniores iunioribus in denudatōe vitiōrum: Ca. XIII.

Ec autē nemini videant superbia sua vñ molesta. Nisi enī p̄us exposita fuerint genera vulnerū: et origines canseq̄ morborū fuerint idagate: nec ifirmis poterit adhiberi cōgrua medicine curatio: nec validis p̄ferri p̄fecte custodia sanitatis. Nā et hec et multo his plura ad instructionē iuniorū solēt a seniorib⁹ q̄ inūeros diuersorū casus ac ruinas expti sūt in collatiōe p̄ferri. Quoz multa sepe nūero cognoscētes in nobis: ita seniorib⁹ exponētib⁹ ac renelātib⁹: velut q̄ ipsē ip̄s q̄z passiōib⁹ pulsarēt: absq̄ p̄fūdōis n̄e verecūdia curabamur: cū et remedia p̄ter et causas infestantiū nos vitiōrū taciti discerem⁹: q̄ nos nō finit⁹ vñ cor pus vel obterim⁹ vñ p̄eriuim⁹: s; ne forte delaps⁹ liber ī manus eoz q̄ in hoc p̄posito minus instituti vidēnt: patefaciat inexpertis: que desudātibus solis ac festinātibus culmē per-

fectiōis attingere debēt eē cōperta.

Quibus exemplis morbus philargyrie triplex esse doceatur: Ca. XIII.

Triplex itaq̄ est hui⁹ valitudo nis morbi: q̄ ab vñiūsis patribus eqli detestatiōe dānatur. Annus hic cui⁹ sup̄ descriptum laqueis: q̄ decipies miserabiles: q̄sq̄ ea q̄ ne antea quidē cū in seculo degerēt possidebāt: aggreare p̄suadet. Ali⁹ q̄ hec q̄ ī primordiis sue renūciationis abiecerāt: postea r̄sumere ac rur sū desiderare cōpellit. Terti⁹ q̄ initio malo vitiōsoq̄ tract⁹ et ab imp̄fectiōe incipiēs: eos q̄s semel hoc tempore mētis ifecerit: paup̄tatis ac diffidentie timore p̄territos: spoliare se cūctis mūdi facultatib⁹ nō sinit: eos q̄ pecunias vel ibstantias q̄s vtiq̄ renūciātes abicere debuerant referuātes: ad euāgelicā p̄fectionē nūq̄ puenire p̄cedit. Quaz triū ruinarū exēpla in scripturis sanctis etiā inuenimus nō leui pena fuisse damnata. Nā glezi ea que ne antea quidē possederat volens acq̄rere: nō mō gratiaz p̄phetie non meruit possidere: quam per successionem velut hereditariam a suo habuit magistro suscipere: verum etiā cōtrario eterna lepra sancti helizei maledictione perfunditur. Judas autem volens referuere pecunias quas antea christum secutus abiecerat: non solum ad proditiōem domini lapsus apostolat⁹ perdidit gradum: sed etiā vitā ip̄am cōmuni exitu finire nō meruit: eāq̄ biothanati morte conelūsit. Ananias vero et saphira referuantes partē Act. 5. quandā ex his que possederāt: apostolico ore morte mulctantur.

Abale renūciās a non renūciante quo differat:

Ca. XV.

Liber .vii.

Deut. 20. **b** his igitur qui dicentes renūciat
se se hunc mūdō: rursus incredū
litate fracti nudari tēnis opī:
b^o timēt. In deuteronomio mystice

precipit: Si quis est hō formidolosus et
corde pauido: nō egrediat ad bellū:
vadat et reuertat in domū suā: ne
panere faciat corda fratru suoz: sic
et ipse timore pterit? ē. Hoc testimo
nio qd euidētius queso: Mōne ma
nifeste maunt eos scriptura p fessio
nis hui? nec initiū sibi met. vlturpare
nec nomē: qd exhortatiōe exemplo qd
corrupto etiā alios ab euāgelica p fe
ctione renouare: et in fideli infirmare
terrore: Subet itaqz eis vt disceden
tes e pugna reuertant in domū suā:
qz non pōt qd duplici corde bella
dñi pllari. Vir em duplex aīo: incon
stans est in oībus vīs suis. Et cogi
tātes fm illā euāgelij pabolā: euz qd

Luc. 14. cū decē milib? pgre dī: et regē cū vi
ginti milib? vniētē: nō posse p sili
gere: adhuc eo longe posito postulet
pacē: id est vt ne initiū quidē renun
ciatiōis arripiāt potius qd tepide eā
post exequētē: maiori discrimine se
metipos inuoluāt. Meli? est em nō

Ecc. 5. vouere: qd vouere et nō reddere. Vni
chre aut hic cū decē milib?: et ille cū
viginti vīre describit. Amplior em
vitiōz nos impugnātū numerus est
qđ xritū p nobis dimicantiū. Mō
aut pōt deo seruire et māmone. Nec

matth. 6. penēs quisqz manū suā sup aratraz
Luc. 9. et respiciēs retro: apt? est regno dei.

**Quis testimonij se colore
tueantur qd exui facultatib?
suis nolunt: Ca. XVI.**

b ergo occasione auaricie pri
stine sibi met itromittere qua
dā scēpture scēte aucte conātur.
Quā vitiōsiore intellectu inter ptra
tes: apli: imo dñi. sentētiā corūpe:
atqz ad suū desiderij gestū depra
uare: nō suā vitā vel intellectū scri
pturari sensui coaptātes: sz vim scri
pturæ p desiderij sue libidinis infe
rētes: plentire eas suis opulētib? vo

lūt: aut qd scriptū esse: Beati? ē ma
gis dare qd accipere. Qui? interpretatiōe **Act. 20.**
prauissima: eternatā dñi putat illaz
esse sentētiā: qd dicit: Si vis pfect? esse: **matth. 19**
vade vde oīa qd habes et da paup
bus: et habebis thesaur in celo: et ve
ni sequere me. Et arbitrant hoc colore
diuitias suas se abijcere non debere:
beatiōes se semetipos p nā ciātes:
si pristinis suffulti sibi tātis: alijs qd
de eaz supabfi dātia largiant: dū eru
bescit p christo gloriosam euz aplō
suscipere nuditatē: nec ope manū nec
monasterij parfumonia volūt esse cō
tēti. Quib? supest vt aut semetipos
circūuenire nouerint: et nequāqz re
nūciāsse hūc mūdō diuitijs pstinis
incubātes: aut si p fessionē monachi
re atqz ope cupiunt expiri: disp sis at
qz abiectionis oīb?: nihil qd ex his qd re
nūciāuerit reseruātes: cū aplō gloriē
tur i fame et siti: i frigore et nuditate. **2. Cor. 11**
**De renūciatiōe aplōrū et ec
clesie pmitue: Ca. XVII.**

q uasi xō et ille similiter nō po
tuerit facultatib? pstinis sustē
tari: qd senō ignobilē etiā in hu
ius mūdō ordine fuisse testat: cum se
asserit a natiuitate cuius romani dig
nitate platū: si hoc eē ad p fectiōem
cōmodi iudicauisset: et illi qd hieroso
lymis cū eēt possessores agroꝝ vel
domoꝝ: videntes oīa et nihil sibi pe
nit? ex his reseruātes: a ferebāt pcia
coꝝ: et ponebāt aī pedes discipuloꝝ:
non potuerint necessitatē corp is sui
facultatib? p p ijs sustinere: si hoc p
fect? fuisse ab aplis iudicātū: vlti
cē vtili? p haussent: sed vniuersas si
mul abijciētes sibi tātia: maluerūt la
bore p pno vel collatiōe gerū sustē
tari. De quoz sū pti sancti? Aplis ad
Romanos scribēs: suū qd eis in b m
nisteriū p dicans: ac sibi luter eos ad
hāc collatiōē puocās: ait: Mū can
tē p ficiat hierusalē ministrare san
ctis. Qd placuit em macedōie et achā
te collatiōē aliquā facere in paupe
res sanctorū qd sūt hierusalē: placuit

De spiritu philargyrie.

59

1. Cor. 16

enim eis: et debitorum sunt eorum. **Quia** si spiritualium eorum participes facti sunt gentes: debent et in carnalibus ministrare eis. Ad corinthios quod horum sollicitudo dinem sibi gerens: monet eos ut ante adventum suum collationem quam ad usum eorum mittere disponebant: solliciti preparent. De collectis autem que fiunt in sanctis: sicut ordinavi ecclesie galathie: ita et vos facite. **Annus** quod si vestrum per unam sabbati thesaurizet: apud semetipsum recedens quod ei bene placuerit: ut non cum venero tum collate fiat. **Cum** autem venero quod probaveritis per epistolas: hos transmittite proferre gratiam vestram in hierusalem. Et ut eos ad largiorem collationem provocaret: infert: **Quod** si dignum fuerit: ut et ego eam: mecum ibunt: id est: si talis fuerit oblatio vestra que mea quod mereatur prosequi deferri. Ad galathas quod cum predicationis ministerium cum apostolis partiret: in hoc idem se destinatum a iacobo: petro et iohanne testatur: ut licet predicationem suscipiet gentium: pauperum tamen qui erant hierosolymis: nequaquam sollicitudinem curamque respiceret: quod propter christum universis rebus suis renuntiasset: spontanea subierat egeret. Et cum vidissent inquit gratiam dei quam data est mihi iacobus et cephas et iohannes qui videbant colune esse: dexteras dederunt mihi et barnabe sollicitatis: ut nos inter gentes predicare / mus: ipsi autem in circumcissione: tantum ut pauperum memores essemus. **Quia** reus omni sollicitudine se testatur ipse esse: dicens: **Quod** est sollicitus fui christum facere. Qui igitur sunt beatiore: utrum nam hi qui nup de numero gentium congregati: nec prius lentes evangelicam perfectionem ascendere: adhuc suis substantiis inherebant: in quibus magnus fructus ab apostolo ducebatur: si saltim ab idolorum cultura et fornicatione et suffocatis et sanguine renovati: fide christi cum suis facultatibus suscepissent: an illi qui evangelice satisfaciētes sententie: crucem domini quod tudine portantes: nihil sibi de propriis facultatibus superesse voluerunt: **Cum** quod ip-

se beatus apostolus vinculis et careribus obligatus: seu vexatione itineris impeditus: et ob hoc consuetam victus substantiam parare ut erat solus suis manibus non occurrens: a fratribus qui de macedonia venerunt: supplementum sue necessitatis se asserit accepisse. **Itaque** quod mihi inquires deerat: suppleverunt fratres qui venerunt a macedonia. Et ad philippenses ipse referens: Scitis enim et vos philippenses: quod in principio euangelii quando perfectus sum a macedonia: nulla ecclesia mihi communicavit in ratione dati et accepti: nisi vos soli: quod et thessalonicam et semel et bis in usum mihi misistis: erunt enim istorum sententia quam mente tepida conceperunt: et isti beatiore apostolo: quia de suis inveniuntur ei substantiis impertisse. **Quod** amens quilibet dicere non audebit.

Quia si apostolos imitari velimus: non debeamus nostris de finitionibus vivere: sed illorum exempla sectari. **Capitulum XVIII.**

Quia mox est si evangelico precepto volumus obedire: et apostoli ac totius illius ecclesie premitine: seu patrum qui virtutibus ac perfectionibus nostris temporibus successerunt: imitatores existere: non nostris diffinitionibus acquiescamus: de hoc tepido ac miserabili statu perfectionis nostrum evangelicam pollicentes: sed illorum sectantes vestigia: circumvenire nosmetipsos minime studeamus: et ita monasterii disciplinam institutionemque propter expetamus: ut in veritate renunciemus huic mundo: nihil ex his que preceptum infidelitate nos retrahere servantes: quotidiana victum non recondita pecunia sed opere proprio conquiramus.

Sententia sancti basilij episcopi adversus syncretum prolata: Capitulum XIX.

Eritur sententia sancti basilij cæsariensis episcopi ad quendam platonem syncretum: tali quod diximus tempore totius

2. Cor. 11

Phil. 4

Gal. 2.

e 3

pentē: q̄ cū renūciāsse se diceret huic
mūdo: quedā sibi de pprijs faculta
tib⁹ reservauit: nolens exercitio ma
niū suarū sustētari: et hūilitatē verā
nuditate et opis stritiōe monasterij
q̄ subiectiōe p̄quirere: et senatorē in
quit syncreti p̄didisti: et monachū nō
fecisti.

Quēadmodū ignominiosū sit a philargyria superari: La. XX.

Laq̄ si agone spiritalē certa
re legitime cupim⁹: hūc q̄z p
niciosū hostē a nostris cordi
bus extrudam⁹. Quē quantū supra
re nō magne virtutis est: tantū ab eo
vinci ignominiosū plenūq̄ dedeco
ris. A potēte em̄ elidi licet sit in de
iectiōe dolor: et gemit⁹ in amissōe vi
cto: iēth q̄dā mō de aduersarij robo
re victis nascit̄ cōsolatio. Sin vero
et inimicus exilis et gen⁹ colluctatio
nis infirmū: vltra deiectionis dolorē
confusio turpior: et ignominia detri
mento grauior inferit̄.

Quēadmodū superāda sit philargyria: La. XXI.

La q̄ hec erit sūma victoria tri
umphusq̄ ppetu⁹: vt quēad
modū dicit̄: Nec minuto quidē
nūmo p̄scia monachi polluat̄. Im
possibile nāq̄ est eū q̄ victus in eri
gua stipe: p̄cupiscētie semel in corde
suo radicē suscepit: nō maioris desi
derij p̄tinus incēdio p̄flagrari. Tā
diu nāq̄ miles christi victor ac secu
rus: cūcta q̄ cupiditatis impugnatī
one erit extern⁹: donec initia p̄cupi
scētie hui⁹ hic neq̄ssim⁹ spūs in eius
corde nō seuerit. Quapropter cū in
cūctis generib⁹ vitioz generalit̄ ser
pentis caput oporteat obseruari: ī h
p̄cipue diligentit̄ conuenit p̄cauari.
Qd si fuerit intromissū: sua materia
p̄ualefcēs ipm sibi met vchemētiora
suscitabit incēdia. Ideoq̄ nō solum
pecuniarū est canēda possessio: verū
etiā volūtas ipa ab aio penit⁹ extru
dēda. Ad em̄ tā effect⁹ philargyrie

vitā dus ē: q̄ affect⁹ ipi⁹ radicē am
putā dus. Nihil em̄ pderit pecūias
nō habere: si volūtas in nobis fuerit
possidendi.

**Quē possit quis etiā non ha
bens pecunias philargyri
iudicari: La. XXII.**

Imbibile nāq̄ est etiā nō hūc
p pecunias nequaq̄ philargyrie
morbo carere: nihil q̄ ei pdes
se beneficiū nuditatis: qz cupiditatē
vitiiū refecare si valuit: paup̄tatē bo
no nō virtutis merito delectat⁹: et ne
cessitatis onere nō sine cordis lāguo
re p̄tēt⁹. Quēadmodū etiā corpe h
pollutos: euāgelic⁹ sermo p̄nūciat̄. matth. 5.
corde mechatos: ita pecunie q̄z pon
dere min⁹ sarcinatos: affectu ac mē
te cū philargyri p̄dēnari possibile ē.
Occasio em̄ eis habēdi defuit: nō vo
lūtas: q̄ sp̄ apud deuz solet magis q̄
neccitas coronari. Itaq̄ festinanduz
nobis ē: ne inuacū laborū nroz emo
lumēta depereāt. Miserabile namq̄
est paup̄tatis ac nuditatis exit⁹ tole
rassē: fruct⁹ x̄o eaz p̄raue volūta
tis vitio perdidisse.

Exēplū de iuda: La. xxiiij.

Is nosse q̄ p̄niciose q̄ noxie
v fomes iste nisi fuerit diligen
ter excis⁹: ad ei⁹ iteritū q̄ eū cō
cepit fructificet: et oigenis pullulet
ramuscul⁹ vitioz. Respice iudā apo
stolorū nūero deputatū: qz noluit ser
pētis hui⁹ caput letale cōterere: q̄liē
cū suo veneno p̄merit: et p̄cupiscētie
laq̄is irretitū: ad q̄ arrupti p̄cupitij
crimē ipegerit: vt redēptorē mūdi et
hūane salutis auctor ē: triginta argē
teis p̄suaserit v̄edere. Qui nequaq̄
eēt ad tā scelestū p̄ditōis facin⁹ de
uoluit⁹: si nō philargyrie morbo fuisset
ifect⁹: nec dū hūc negatiōis re sa
cileg⁹ extitisset: nisi p̄ri⁹ solit⁹ fuisset
creditos sibi loculos cōpilare.

**Quē philargyria nisi nudita
te vici n̄ possit: La. XXIII.**

De spiritu philargyrie.

Mane satis et eundem tyranni
dis h^o exemplū: q̄ semel (vt dixi
mus) aīe captiuate nullā pmit
tit honestatis regulā custodire: nec
vlla q̄stus adiectio de satiari. Finis ei
rabiei hui^o nō diuitijs: sed nuditate
quirif. Deniq; cū hic ipse ob b̄ locu
los dispensatōi pauperū deputatos:
sue prāti creditos accepisset: vt saltē
pecuniarū abūdiātia satiar^o: p̄cupiscē
tie sue modū imponderet: instanti co
pia earū in abūdiātiore fomite cupidi
tatis exarsit: vt iā nō loculos clācu
lo cōpilare: sed ipm dñm venūdare
maluerit. Anūsas ei diuitiarū molef
cupiditatis hui^o erupat magnitudo.

De exitu ananie et saphire
et iude quē philargyria im
pellēte subierūt: La. XXV.

Eniq; princeps aploz his eru
ditus exēplis: sciēs habentem
q̄pplaz cupiditatis frena non
posse moderari: nec finē ei^o ī pua sū
ma magnave p̄sistere: sed in sola x̄
tute nuditatis: ananiā et saphirā q̄z
supius fecim^o mētionē: qz sibi q̄ppl
am de sua facultate seruauerāt: mox
te mulctauit: vt interitū qnē ille vl
tro sibi p̄reatu dñice p̄ditōis intū
lerat: hi p̄ mēdacio cupiditatis exci
perent. Quanta in hoc qz facinoris
ac supplicij similitudo cōcurrit: Ibi
nāq; philargyriā p̄ditio: hic falsitas
s̄secuta est. Ibi x̄ritas p̄dit: hic mē
daciū crimē admittit. Nec enī op̄is
eorū dissimilis videat^o effect^o: vñ tñ
finis in vtroq; p̄currit. Ille nāq; re
fugiēs paupertatē: resumere que abie
cerat p̄cupiuit: hi ne fierēt paupes d̄
s̄stātia sua quā aut aplis offerre si
deliter: aut totaz dispergere fratrib^o
debuerāt: q̄ddā retinere tēptauerūt.
Et iō vtrobiq; sequit^o mortis dāna
tio: quia vtrūq; crimen de philargy
rie radicib^o pullulauit. Ita qz si i cos
qui nō alienas concupierūt substan
tias: sed pprijs p̄cere tēptauerūt: nec
habuere desiderū acq̄rēdi sed reser

uandi tantūmō volūtātē: p̄cessit tā
seuera sentētia: quid censendū d̄ his
qui nunquā possessas pecunias cu
piūt congregare: et nudiditātē corā
hominibus p̄ferentes: affectu concu
piscētie corā deo diuites cōprobāt.

Philargyria leprā aīe in
ferat spiritale: La. XXVI.

Et sū similitudinē glezi spl
q̄ ritu ac mente leprosi esse no
scūtur: qui mūdi huius cadu
cas pecunias p̄cupiscens: immūde le
pre contagione respersus est. p̄per 4. Re. 5
quā nobis enidēs reliquit exemplū:
omnē aīaz cupiditatis labe pollutā:
spiritali vitiozūm lepra respergi: im
mundā qz apud dominū perenni ma
ledictioe reputari.

Testimonia de scripturis
quibus perfectionem desi
derans edocetur non resu
mere que renunciāns abdi
cauit: La. XXVII.

Sicut si perfectionis desiderio
dimittēs oīa: secur^o es christū
dicentē tibi: Vade v̄de oīa q̄
habes et da paupib^o: et habebis the
saurū ī celo: et veni seq̄re me. q̄d mī
sa sup aratrum manu respicis retro:
vt eiusdē dñi voce p̄nūcleris non eē
ap̄tus regno celoꝝ? Sup tectū euan
gelici culmīs stabilit^o: q̄d descendis
tollere aliqd de domo tua: ex his vi
delicet q̄ antea p̄tēpsisti? Cōstitur^o ī
agro atq; opatiōe xtutuz: s̄stantia
mūdi q̄ te renūciāns spoliasti: q̄d re
currēs niteris reuestiri? Si x̄o pau
ptate p̄nētus nihil qd dimitteres ha
buiisti: multo magis acquirere nō de
bes qd antea non possedisti? Ob id
enī ita dñi b̄ficio p̄par^o es: vt expe
ditior ad eū nullis pecuniarū laq̄is ī
pedit^o accurreres. Verū tñ nullus in
s̄egēs frāgat^o: Iñ eo ē ei q̄ nō habet
at qd dimittat. Aniuersis renūcia
uit facultatib^o mūdi: q̄s q̄s affectum
possidendi eas radicib^o amputauit.

e 4

Liber

.VIII.

Quod aduersus philargyrias
victoria nō aliter possit nisi
nuditate p̄ri: **Ca. XXVIII**

Ecce igit̄ de philargyria p̄fe
b̄ tra victoria: vt puissime cuius
libet stipis in corde n̄ro reside
re nō sinam⁹ igniculū: certi qđ resti/
guēdi eū nō habebim⁹ vlt̄er⁹ facul/
tatē: si quātulā cū qđ scintille hui⁹ in
nobis materiā fouerimus.

Quēadmodū possit nudi/
tas a monacho sustentari:

Ca. XXIX.

q **U**a x̄tute nō al̄s retinere va/
lebit⁹ illibata: nisi in mona/
1. **Leo. 6** sterio p̄sistētes: s̄m aplm habētes vt
ctū ⁊ vestimētū his p̄tēti fuerimus.

Remedia cōtra morbū phi/
laryrie: **Ca. XXX.**

Annationē ḡ ananie ⁊ saphi/
d̄ re memoriter retinētes: horre/
scam⁹ aliqd ex his seruare: qđ
renūciātes penit⁹ abdicare: deuoui/
mus. **S**ic ē qđ p̄timestam⁹ exēplū: qđ
4. **Rc. 5** ob philargyrie culpaz eēne supplicio
lepre mulctatur: ⁊ aliqd ex his qđ nec
an possedim⁹ caueam⁹ acq̄rere. **N**ec
nō etiā inde vel meritū vel exitū for/
midātes: qđq̄ pecunie resumere: quā
semel a nobis abieci⁹: tota x̄tute vi/
tem⁹. **S**up̄ hec oīa p̄siderātes cōdi/
tionē fragilis icertez nature n̄stre:
caueam⁹ ne dies dñi sicut fur i nocte
sup̄ueniēs: maculatā vel p̄no obolo
nostrā cōscientiā dep̄hendat: qđ oēs
fruct⁹ n̄stre renūciatiōis euāciās:
illud qđ in enāgelio diuīti dictū ē:
ad nos qđq̄ faciāt voce dñica dirigi:

Luce. 12 Stulte hac nocte aīam tuā repetunt
a te: que aut̄ p̄parasti cui⁹ erunt: **N**ā i/
bilq̄ d̄ crastino cogitātes: nūq̄ nos d̄
mōasterij disciplina patiamur enelli.

Quod nō possit qđ philargyri/
am vincere in cenobio p̄le/
uerās: ⁊ quēadmodū possit
ibidē p̄manere: **Ca. XXXI.**

Quod sine dubio nequaq̄ per/
mitteretur implere: sed ne s̄b i/
stitutiōis quidē regula p̄ma/
nere: nisi p̄us patiētē x̄t⁹ qđ nō aliū/
de qđ de hūilitatis fonte p̄cedit: i no/
bis fuerit firma soliditate sū data. **N**ā
la nāq̄ nulli cōmōtiōes nouit infer/
re: hec x̄o sibi illatas magnanimit̄er
tolerare.

ExPLICIT d̄ spiritu philargy/
rie liber septimus.

Incipit annotatio caplorū
libri octauī de spiritu ire.

Ca. 1. Proemiale.

i **D**e his qui dicūt irā nō eē no/
riā si deliquētib⁹ irascamur:
qđ ⁊ ip̄e d̄e irasci dicatur.

ii **D**e his qđ in deo ex n̄re nature
p̄suetudine nō iantur.

iii **Q**ualiter de affectib⁹ mēbris
qđ hūanis que indēmutabi/
li ⁊ incorporeo deo ascribi
legim⁹: sentiendū sit.

v **C**uius placiditatis monachuz
esse conueniat.

vi **D**e iniusta iracundie commoti/
one vel iusta.

vii **I**n qđ tātmō nobis ira sit ne/
cessaria: v̄l qđ beati dauid
exēplis ira salubris assūat.

viii **D**e ira aduersus nosmetipsos
suscipiēda.

ix **D**e qđ sole dicat⁹: vt nō occidat
sup̄ iracundiam vestram.

x **D**e his qđ iracūdie ne occasus
qđē solis isti⁹ modū ponit.

xi **Q**uod hic finis tristitie vel ire sit:
vt hoc quod p̄ueniat vnus
quisq̄ perficiat.

xii **Q**uod ne momentaneaz quidē
iram liceat retentari.

xiii **D**e reconciliatione fraterna.

xiiii **Q**uod vetus qđ lex iram non tan/
tuz de effectū: sed etiā de co/
gitatiōe conuallat.

xv **D**e sup̄flua secessione eoz qđ ab/
iemēdat i morib⁹ si recedūt.

xvi **Q**uod tranquillitas cordis n̄i non

De spiritu ire.

in alteri arbitrio: sed in nra
debeat dictione consistere.
xviij Quo studio eremū debeamus
expetere: et qualium inibi sit
profectus.

xviii Qua compatiōe estimādi sint
qui tunc tantū patietes sūt
cū a nemine prouocant.

xix De āputāda ira fm euāgelii.

xx In eo qd in euāgelio scriptū
est: Qui irascitur fratri suo:
utrū recipiendū sit qd adie
ctū est (sine causa)

xxi Remedia qb ira de cor: dibus
nris eradicare possimus.

Explicit ānotatio caplorū.

**Incipit liber octau^o de spi
ritu ire.**

Proemiale Ca. I.

Partum

q. qz certamē est ire: qd
mortiferū virus d re/
cessib^o aie nre fūdit^o ē
eruēdū. Ihac em i cor

dib^o nris insidēte: et oculū mētis no/
rijs tenebris occcāte: nec iudiciū re/
cte dīcretionis acq̄rere: nec honeste
ptēplatiōis intuitū: nec maturitatez
consilij possidere: nec uite participes:
nec iusticie tenaces: sed ne spirital^o q/
dē ac veri luminis capaces poterim^o
existere: qz turbat^o ē inq̄t p ira ocul^o
me^o. Nec sapie pticipes effici tācti
sapientes oim. pñiciari opiniōe vide/
amur: qz ira in sinu īspiētū redescit.

ps. 30.

Eccl. 7. Sed ne vitā qdē immortalit^o pseq̄
poterim^o: quāuis prudentes videā/
mur definitiōe hoim iudicari: qz ira
pdit etiā prudētes. Nec iusticie mo/
deramina pspicaci dīcretiōe cordis
valebim^o obtinere: licet pfecti sancti
qz cū ctoz opinatiōibus estimemur:
qz ira viri iusticiā dei nō opaf. Ipaz
qz honestatis grauitatē q etiā viris
seculi huius solet familiaris existere:
nullo mō possidere poterim^o: licet no

biles et honesti nataliū progatiua pu
temur: qz vir iracū dus ihonest^o est.
Cōsilij etiā maturitatē nullaten^o va
lebim^o obtinere: quīs graues et sum/
ma scientia pediti videamur: qz vir
iracū dus agit sine p̄silio. Sz nec qe/
ti esse a pturbatiōib^o noxijs: nec pote
rim^o carere peccatis: tācti nequaq̄
nobis inquietudines ab alijs inferā/
tur: qz vir animosus parit rixas: v ir
aut iracū dus effodit peccata.

**De his qui dicūt irā nō esse
noxia: si delinquentibus ira
scamur: quia et ipe deus ira
sci dicatur: Ca. II.**

n Onnullos audim^o hūc aie
pniciōsū mo: buz ita excusare
temptantes: vt eum detesta/
bilitate interpretatiōe scripturarum
extenuare gestirent: dicētes non esse
noxia si delinquentib^o fratrib^o irasca/
mur: siquidē inquit ipe de^o ē eos q
eū vel scire nolūt v lsciētes ptēnūt:
furere atqz irasci dicat^o: vt ibi: Et ira
tus ē furore dñs i populū suū: Al cū
orat. ppheta: dicēs: Dñe ne in furo/
re tuo arguas me: neqz in ira tua cor
ripias me: nō intelligētes q dñs ho/
bus occasiōē pestiferi vitij volūt cō
cedere: imēsitati diuine ac fōti torius
puritatis iniuriā carnalis passionis
admisceant.

**Esa. 5.
ps. 6.**

**De his que in deo et nostre
nature consuetudine nomi
nātur: Ca. III.**

s I em hec cū dicūt d deo: car
nali et pingui sensu fm lre si/
gnificationē accipiēda sūt: qz et dor/
mit cū dñs: Exurge qre obdormis do/
mine. de q alibi dñs: Ecce nō dormita
bit neqz dormiet q custodit israel. et
stat ac sedet cū dicat: Celū mihi est se/
des: terra aut scabellū pedū meorū.
qui metis celū palmo et terrā pugil:
lo cludit. et crapulat^o a vino cū dñs:
Et exurrexit sic dormiēs dñs potens
crapulat^o a vino: q sol^o hz immortali/
tate: et lucē habitat inaccessibilē. Et

**ps. 43.
ps. 120.**

Esa. 66.

Eius. 40.

ps. 77.

c. 5.

Liber .VIII.

permittā igratiōē ⁊ obliuionē q̄ d
ip̄o legim⁹ in sc̄ptur̄ sanct̄ frequēter
userta: deinde liniamēta mēbroꝝ q̄
tāq̄ de hoīe figurālī ⁊ cōposito de/
scribūt: capillis sc̄z capite ⁊ narib⁹:
oculis ac facie: manib⁹ ac brachijs:
digitis vtero pedib⁹: q̄lōiā fm̄ vi
lē litere sonū si voluerim⁹ admittere:
deū liniamēt̄ mēbroꝝ ⁊ corpea figu
ra cōpositū: qd̄ dictū q̄z nefas ē: qd̄
q̄ absit a nob⁹: necesse est estimari.

**Qualiter de affectib⁹ mem
brisq̄ hūanis q̄ idemutabi
li ⁊ corpeo deo ascribi legi
mus: sentiendū sit: La. III**

Taq̄ vt hec fm̄ lram nō absq̄
nefando sacrilegio p̄nt intelli
gi sup̄ eo q̄ inuisibilib⁹: ineffabil:
incōphēsilib⁹: inestimabil: simplex
⁊ icōposit⁹ sanctaꝝ sc̄pturarū auct̄e
definit: ita ne furoris qd̄ ⁊ ire ptur
batio: illi idemutabili nature sine i
gēti blasphemīa pōit coaptari. Itā
huiuscemōi significatiōe mēbroꝝ di
uinas efficiētias dei ⁊ imēsas opati
ones ei⁹ sentire debem⁹: q̄ nob⁹ nisi p
hec⁹ vsitata vocabula mēbroꝝ neq̄
unt estimari: vtp̄ta significatiōe or̄
collocutiōes ei⁹ q̄ in arcanos atē sen
sus solēt clemēter infundi: vel qd̄ in
patrib⁹ nr̄is atq̄ pphetis idē locut⁹
sit agnoscam⁹: in oculis imēsitatē p
spiciē q̄ vniūsa plustrat ac pspicit:
⁊ qd̄ nihil euz ex his q̄ a nob⁹ gerunt
gerēdave sūt seu cogitant̄ lateat: sc̄i
re possim⁹: manuū nūcupatiōe pūl
dētā ⁊ opationē q̄ oīm ip̄e sit crea
tor ⁊ p̄dītor: sc̄tiam⁹: brachiū q̄z x
tutis ⁊ gubernationis ei⁹ insignia q̄
cuncta sustētat moderat̄ ac regit. Et
vt de ceteris taceā: canīcles capitis
qd̄ aliud q̄ lōgenitātē deitatis ⁊ an
tiq̄tatē significat: qua sine vllō p̄nci
pio est: ⁊ oīa tpa ⁊ creaturas excedit
vniūsas: Ita igit̄ ⁊ de ira dei vl̄ fu
rore cū legim⁹: Itā ā drotathos: id
est fm̄ hūilitatē hūane pturbatiōis:
sed digne de deo q̄ oī pturbatiōe ali

enis ē: sentire debem⁹: sc̄z q̄ p̄ hec cū
iudicē ⁊ vltorē oīm q̄ iniq̄ gerunt in
b̄ mūdo possim⁹ adūtere: ⁊ retribu
torē terribilē actū nr̄oꝝ his xboꝝ
significatiōib⁹ formidātes: s̄ illi⁹ vo
lūtatē timeamus q̄cūq̄ admittere. Il
los etcm̄ timere p̄suenit hūana natu
ra: q̄s indignari nouit ⁊ verec̄ offen
dere: vt in nōnullis eq̄ssimis iudici
bus solet ab his q̄ aliq̄ reatu sue p̄sci
entie remordent̄: ira vltrix timeri: s̄
sc̄z q̄ hec in animis eoz q̄ iuste iudi
caturi sūt pturbatio p̄sistat: s̄z qd̄ ita
metuētib⁹ ille sc̄tīat̄ affect⁹: q̄ p̄ cre
cutiōe legū ⁊ examinatiōe iusticie ⁊
eq̄libratiōe p̄cedit. Que tñ quāta
libet aī fuerit māsuetudine ac lenita
te plata: ab his q̄ p̄ suo merito pena
plectēdi sūt: furor gravis ⁊ ira seuissī
ma indicat̄: longū ē nec p̄tis opis: si
voluerim⁹ oīa q̄ de deo hūana signi
ficatiōe figurālīter in sc̄pturis dicta
sūt: explanare. Nec ad p̄ntē necitatē
q̄ furoris vltimū ptinebat̄ dixisse suf
ficiat: vt null⁹ exinde sibi met occasi
onē morbi mortisq̄ p̄petue p̄ igran
tiā trahat: vnde sanctitas ⁊ imorta
litas vite salutisq̄ remedia p̄drunt.

**Quius placiditatis mona
chū eē pueniat: La. V.**

Taq̄ monach⁹ ad p̄fectionē
tendēs: ⁊ agonē spiritalē legitī
me cupiēs decertare: ab oī ire
furorisq̄ vitio alien⁹ existat: ⁊ audi
at qd̄ sibi vas electiōis p̄cipiat: **Ep̄. 4.**
inq̄t ira ⁊ idignatio ⁊ clamor ⁊ blas
phemīa tollat̄ a vob⁹ cū oī malicia.
Cū dicat̄: oīs ira tollat̄ a vobis: nul
lā penit⁹ velut necessariā ⁊ vtilē no
bis excipit. Delinquētēq̄ fratrē si ne
cesse ē: ita curare festinet: vt dū mede
lā lentiori forsitā febricula laborātī
p̄curat iſerre: s̄ semetip̄m irat⁹ dete
riori morbo cecitat̄ iuoluat. **Ruce. 4.**
Op̄o
tet nāq̄ illū q̄ alteri⁹ vulneri mede
ri cupit: oī lāguoris morbo alienū sa
nūq̄ s̄sistere: ne illud euāgelicūz di
cat̄ ei: Medice p̄ cura teip̄m. ac vi

De spiritu ire.

matth. 7. dens festucā in oculo fratris sui: tra-
hē in oculo suo nō videat: vñ quō vñ
debet eijcere festucā de oculo fr̄is sui:
q̄ trabē furozis gestat in oculo suo.

**De iniusta iracūdie cōmo-
tione vel iusta: Ca. VI.**

Qualibet ex causa iracūdie mo-
tus effrenēs excecet oculos cor-
dis: et acuminē visū eritiales
validioris morbi ingerens trabem:
solem iusticie non sinit intueri. Mi-
hil interest: vtrū aurea lamina plum-
bea ve seu cuiuslibet metalli oculoꝝ
obtusibus imponatur: differentiam
cecitatis non facit preciositas metal-
lorum. Habemus sane ire ministeri-
um satis cōmode nobis insertum: ad
quod solum eaz recipere vtile nobis
est ac salubre: cum contra lasciuie-
tes cordis nostri motus indignātes
infremimus: et ea que agere cōfundi-
mur coram hominib⁹ vel proloqui:
in latebras ascendisse nostri pectoris
indignamur: angelorū scilicet ac dei
spūs presentia vbiq; et omnia pene-
trantis: oculumq; eius tota formidi-
ne tremiscentes: quē nequaq; possūt
conscientie nostre latere secreta.

**In quo tantūmodo nobis
ira sit necessaria: vñ quibus
beati dauid exemplis ira sa-
lubriter assumat: Ca. VII.**

El certe cū contra hanc ipsam
iram cur nobis aduersus fra-
trem irrepsit cōmouemur: et
irati letales instigationes ei⁹ extrudi-
mus: nec in abditis pectoris nri nori-
as eā latebras habere pmittim⁹. Ta-
liter nos irasci etiā ille ppheta do-
cet: qui tantū hanc e suis abegerat
sensibus: vt ne inimicis quidem pro-
prijs et quidē a deo sibi traditis ma-
luerit reddere talionē: Irascimī in-

ps. 4. quiens et nolite peccare. Ille em̄ euz
aquā de cisterna bertheemitica cōeu-
pisset: eamq; a viris fortibus per me-
dias hostium catervas suscepisset: al-
latam protinus effudit in terram: et

ita voluptuosam concupiscentie pas-
sionē iratus exstinguens: libavit eam
domino: et cupiditatis sue desiderii
non expleuit: dicens: Propitius sit
mibi dominus ne faciam hoc. Num. 2. Re. 23
sanguinē hominū istorum qui profe-
ci sunt: et animarū periculū bibam?
Vel cum semel in regem dauid audi-
ente eo lapides et maledicta corā oī-
bus irrogaret: vellentq; abisai fili⁹ sar-
uie princeps militū conuitij regalis
vltionem truncatione capitis ei⁹ ex-
plere: beatus dauid aduersus diram
suggestionem eius indignatione pia
cōmotus: humilitatis modū et patie-
tie rigorem inconcussa lenitate serua-
uit: dicens. Quid mihi et vobis filij
saruie? Dimittite euz vt maledicat. 2. Re. 16
Dominus em̄ precepit ei vt maledi-
ceret dauid. Et quis est qui audeat
dicere quare sic fecerit? Ecce fili⁹ me-
us qui egressus ē de utero meo que-
rit aīam meā: quanto magis nunc fi-
lius gemini. Dimittite eū vt maledi-
cat: iuxta pceptū domini: si forte re-
spiciat dominus afflictionē meam: et
reddat mihi bonū pro maledictione
hac hodierna.

**De ira aduersus nosmetip-
sos suscipienda: Ca. VIII.**

Abemur itaq; irasci salubritē:

i. s; nobismetipsis ac suggestiōi-
bus accedētib⁹ prauis: et nō pec-

care ad effectū sez eas noxiū pducen-
tes. Deniq; hūc eū dē sensū euidentē
explanat x̄s culus sequens: Que di-
citis in cordibus vestris: in cubilib⁹
vestris cōpūgmini: id est: quecumq;
in cordibus vestris ingruentibus re-
pentinis ac lubricis instigationibus
cogitatz: p̄siliū moderatiōe oēm stre-
pitū et pturbationē furozis amouen-
tes: velut ī cubili⁹ q̄tis positi: cōpun-
ctōe saluberrima cōmēdate atq; corri-
gite. Deniq; bt̄s ap̄ls vñ hui⁹ x̄s
culi testimōio: cū dixisset: Irascimī
et nolite peccare: sb̄iūxit: Sol n̄ occi-
dat sup iracūdiā v̄raz: neq; det locū

vt. 5.

Ep̄. 4.

Liber .VIII.

diabolo. Si noxiū est sup iracundiā
nostrā occidere solem iusticie: et irati
p̄festim locū diabolo dam⁹ in corde
nostro: quōd supius p̄cipit vt irasca/
mur: dicēs: Irascimī et nolite pecca/
re: Nōne euidenter h̄ dicit: irascimini
vltijs et furori vestro: ne cōhibētib⁹
vobis sol iusticie christ⁹ incipiat p/
pter iracūdiā vestrā mētib⁹ obscura/
tis occidere: et discedere illo locū dia/
bolo in vestris cordibus p̄beat⁹?

**De quo sole dicatur vt nō
occidat super iracundiā ve/
stram: Ca. IX.**

Mal. 4. mētibus autē nomē meū oriet sol ius/
ticie: et sanitas in p̄nis ei⁹. **Amos. 8.** Qui rur/
sus p̄tōrib⁹ et p̄fendo p̄phet⁹ illis q̄
q̄ irascunt: occidere dē in medio die:
dicēte p̄pheta. **Occidet eis sol i me/
ridie.** **Ecce** certe scdm tropicū sensu:
povo mēs: id est noys siue rō que p̄ eo qd
oēs cor dīs cogitatōes discreti dēscq̄
perlustret: sol merito nūcupat: ire vi/
tio nō extinguat: ne eadē occidente:
pturbationū tenebre cū auctore suo
diabolo vnūuersū nostri cor dīs occu/
pēt sensū: et tenebr⁹ ire possessi: velut
in nocte ceca: qd nos oporteat agere
ignorem⁹. Tali sensu hūc apli locū i/
stitutis senioy traditū nob: qz neces/
se fuit quēadmodū de ira sentirēt di/
cere: licet lōgiore sermōe p̄tulim⁹ q̄
eā nec ad momētū quidē cor nostrū
penetrare permittit: illd euāgelij oī/
modis obseruātes: **Qui irascit fra/
tri suo re⁹ erit iudicio.** Ceterū si vsq̄
ad occasū solis licitū sit irasci: an fu/
roris satietatē et vlticis ire cōmotio/
nē: poterūt noxie pturbatōes exple/
re: q̄ iste sol ad locū sui xgat occas⁹.
**De his quorū iracundiē ne
occasus quidez solis istius
modū ponit: Ca. X.**

Alid xō dicā de his qd qdaz
dicere sine mea p̄fusiōe n̄ pos/
sū: qz implacabilitati nec hic

quidē sol occidēs terminū ponit: sed
p̄ dies eā plurimos p̄telātes: atq̄ ad
uersus eos i q̄s cōmōti fuerint rāco/
rē aī referuātes: negāt qdē se x̄bis
irasci: sed re ip̄a et ope indignari gra/
uissime cōproban⁹. Nā neq̄ eos cō/
gruo sermōe cōpellāt: nec affabilita/
te eis solita colloquūtur: et i eo se mi/
nime delinquere putāt: qd vīdictā
sue cōmōtiōis nō expetāt: quā tñ qz
p̄ferre palā et exercere aut nō audēt
aut certe nō p̄nt: in suā p̄niciē virus
iracūdie retor: quētes: cōcoquūt eaz
in corde taciti: ac silentes in semetip/
sis p̄sumūt: amaritudinē tristicie nō
x̄tute aī p̄tinus expellētes: sed dige/
rentes processu dierū: et vtcūq̄ pro/
tempore mitigantes.

**Hic finis tristicie vel ire
sit: vt hoc qd p̄ualeat vnus
quisq̄ perficiat: Ca. XI.**

Casi xō non hic finis vnicus
q̄ vīdictē sit: et abūde q̄s fu/
rori p̄prio vel tristicie satisse
cerit: si id qd p̄ualeat ira instigāte cō/
plenerit: qd hī qz facere nōscunt: q̄
mor⁹ suos nō appetitu placiditatis:
sed inopia cōhibēt vltionis: nihil enī
inferre ampli⁹ his q̄b⁹ irati sūt: p̄nt:
nisi vt cū eis affabilitate solita minī
me colloquant: aut q̄si i effectu ope/
ris solūmō sit iracūdia moderāda: et
non pot⁹ ab arcanis nostri pectoris
eruēda: ne tenebr⁹ illi obscurati: nec
p̄siliū salubris nec sciētie lūmē admīt/
tere: sed ne tēplū spū sancti habitā/
te in nob spū iracūdie: nequaquā vale/
amus existere. Cōhibet⁹ em̄ in corde
furore: astātes qdē homines nō offen/
dit: sed eque spū sācti splēdidissimū
iubar ac si p̄latus: excludit.

**De ne momentaneā quidē
irā liceat retētari: Ca. XII.**

Et quēadmodum vlt ad mo/
mentū vult eā dñs retētari: q̄
nec sacrificia quidē spiritalia
oīonū nostrarū p̄mittit offerri: si vel
aliū p̄tra nos aliquid rācor⁹ habere

*A. nō. illos q̄ nō ubi f r r
ip̄a irascunt*

De spiritu ire.

matth. 5. cognoscamus? dicentes: Si ergo offers munus
tuum ad altare: et ibi recordatur fuerit
frater tuus? huiusmodi aliquid aduersus te: relin-
que ibi munus tuum ad altare: et vade
prius reconciliari fratri tuo: et sic veni-
ens offer munus tuum. Quod ergo non dicam
usque in dies plures: sed usque usque ad oc-
casum solis istius promittimur. Si frater re-
tinere tristitia: quod ne illud quidam aliquid
habere aduersum nos: orationes nostras
deo offerre procedimus? quod precipit ab
aplo: Sine intermissione orate. Et: In
1. thes. 5. o loco lenitates puras manet sine ira
2. Tim. 2. et disceptatione. Si igitur ut aut
numquam oremus huiusmodi nodi viri reti-
nentes in cordibus nostris: et apostolico
huius precepto sine evangelico quo
desinenter. et ubique iubemur orare si-
mus obnoxii: aut si nosmetipsos cir-
cumuenientes preceptum fundere contra et iter-
dictum presumimus: non orationem domino:
sed rebellantis spiritus contumacia nos ei-
dem nouerimus offerre.

De reconciliatione frater- na: Cap. XIII.

Et quod plerumque seu lesos fratres
et contristatos premunus: vel cer-
te non vitio nostro dicentes eos of-
fensos despiciamus. Namque medicus et oc-
cultor prescribit occasiones iracundie vo-
lens radicitus a cordibus nostris euellere:
non solum si lesi fuerimus iubet nos remit-
tere et reconciliari fratribus nostris: nullam
que aduersus eos iniurie seu lesionem meo-
ram retinere: sed etiam si illos aduersum
nos seu iuste seu iniuste habere aliquid
nouerimus: Si precipit ut munus nostrum
relinquentes: id est: compescerentes orationes
nostras: ad eorum prius satisfactionem tunc de-
re festinemus: et ita fratris curatio pre-
missa orationum nostrarum munera illibata de-
ferre. Namque enim ita nostris obsequiis coris
omni dominus delectatur: ut quod in vino ac-
quit perdat in altero durante tristitia.
In cuiuslibet namque dispedio vnum pa-
tis detrimentum: quod eodem modo omnium famu-
lorum suo: salutem desiderat et expectat.
Et ideo eque habere aduersum nos
fratres: inefficax erit oratio nostra ac si nos

aduersum eam timentem spiritum indigna-
tionis amaritudinem reservemus.

Quod vetus quod lex iram non tantum
de effectu sed etiam de cogita-
tione couellat: Cap. XIII.

Ad quod dicitur preceptis euangelicis
et atque aplice imorantur: etiam
etiam vetus lex quod aliquid habere re-
missionis videtur: hec eadem preceat: di-
cens: Ne oderis fratrem tuum in corde
tuo. Et iterum: Non eris memor iniurie
cuius tuorum. Et rursum: Itera eorum quod
memoria retinet malefacti in mortem.
Vides et ibi nequitiam non in opere tantum
sed etiam in arcanis cogitationibus refe-
cari: cum de corde odium et iniurie non so-
lum retributio: sed etiam ipsa memoria
radicitus iubeatur euelli.

De superflua secessione eorum quod
ab inmediate moribus non
recedunt: Cap. XV.

Interdum superbia vel impatientia
supari: cum inordinatos mores nostros
atque inordinatos volumus emen-
dare: solitudinem nos desiderare conari-
mur: tamquam ibi nullis nos circumstantibus
illico virtute patientie reperiatur: excusan-
tes negligentiam nostram: causasque como-
tione non nostra dicentes impatientia sed fra-
trum vitio generari. Vnde quod in alios erro-
ris nostri virtutis causas: nunquam ad patientiam ac-
fectiois calcem valebimus peruenire.

Quod tranquillitas cordis nostri non
in alterius arbitrio: sed in no-
stra debeat ditione consi-
stere: Cap. XVI.

Anima igitur emendationis ac tran-
quillitatis nostre non est in alterius ar-
bitrio collocanda quod nequaquam nostre libe-
lacet potest: sed in nostra potest ditione co-
sistit. Itaque ut non irascamur: non de-
bet ex alterius perfectione: sed ex nostra virtute
descendere: que non aliena patientia:
sed propria longanimitate perfruitur.
Quo studio eremum debemus
expectare: et qualium inibi

Vent. 19
Ibidem.

Liber

.VIII.

fit profectus: **Ca. XVII.**

¶ Procremū pfectos oīq; vi-
p
tio curatos oportet expetere:
et excoctis ad purū in pgrega-
tione fratrū vitijs: nō pusillanimitatē
pflugio: sed diuine pteplatiōis ob-
tentū: et desiderio intuitū. Blunioris
intrare: q̄ nō nisi in solitudine a pfe-
ctj solūmō poterit apphēdi. Quēcū-
q; em̄ vitia incurata in eremū detu-
lerimus: opta in nobis et nō abolita
sentient. Solitudo nāq; sicut nouit
emēdatīs morib; pteplationē puris-
simaz referare: et intuitu sincerissimo
spiritaliū sacramentoz sciam reuela-
re: ita eoz q̄ minus emēdati sunt: vi-
tia nō solū seruare: verū etiā eragge-
rare psuenit. Tādūq; sibi paties q̄s
videf et hūilis: donec nullius hoīm
cōmisceat pfortio: ad naturā pristi-
nā mor reuersur; cū interpellauerit
cuiuslibet cōmotionis occasio: emer-
gūt quippe ex eo cōfestim vitia q̄ la-
tebāt: et velut equi infrenes certatiz
e. nīs repagulis ocio longiore nutri-
ti: acius ad pnticiē aurige. ppriij fero-
tiusq; prūpūt. Magis em̄ exercitio
vsuq; hūano cessante efferant in no-
bis vitia: nisi fuerint ante purgata.
Ipamq; vmbzā patie quā posside-
re imaginarie pmixti fratrib; saltē p
eoz reuerentia et nota publica vide-
bamur: desidia securitatē amittim.
**Qua cōparatiōe estimandi
sint q̄ tūc tantū patietes sūt
cum a nemine prouocātur:**

Ca. XVIII.

¶ Vasi xō vniūsa virulēta ser-
p
pentiu genera vīferay cū in
solitudine suisq; cubilibus im-
morāt nō noxia pseuerent: nec tñ ex
eo pñūciari pñt inortia: qz nulli no-
ceāt. Hoc em̄ eis nō affecit bonitatz
sz neūtas solitudinis pfert. Que cū
ledēdi nacta fuerint coptā: in semet-
ipsis recōditū vir; et aīe feritatē pti-
nus egerūt atq; demōstrāt. Pōq; p-
fectionē q̄rētib; nō sufficit p hoīem

nō irasci. Meminim; em̄ in solitudi-
ne cōmorātib; nob; p calamū: cū aut
grossitudo eius aut exilitas displice-
ret: v̄ve scalpellū cū incidēda hebe-
ti acie segniter crecaret: ptraq; silicē
si forte ex ea festinātib; nobis ad le-
ctionē tardius scintilla ignis emicū-
it: ita idignatiōis irrepisse motū: ve-
nō als p̄urbationē mētis q̄ v̄l p̄ in-
sensibiles materias: vel certe adūsus
diabolū maledictiōe placat: dīgerere
atq; euaporare possem; . Quā ob rez
ad pfectionis dūtarat rōnē nō sat p-
derit abesse hoīes in q̄s ira mouea-
mur: cū si patia p̄ iter fr̄es nō fuerit
acq̄sita: etiā erga res multas spēsq; mi-
nutas exerceri sūt iracūdie possit af-
fectus: q̄ residēs in corde nro: nec in-
gēnos possidere trā q̄llitatis statuz;
nec residuis vitijs carere pmittet: ni-
si forte in eo putemus cōmoriōibus
nīs lucrū aliqd vel remediū cōpa-
ri: qz maledictiōibus v̄l iracūdie nre
minime res inaiate mutet; r̄ideant;
et intēperantiā cordis nostri ad ma-
iorem nequaq; puocēt exardescere fu-
roris insaniam.

**De apūtāda ira scdm euā-
gelū: Ca. XIX.**

¶ Hapropē si illā sumā diuini
pmij cupim; adipisci: de q̄ d̄r:
Bt̄ mūdo corde: qm̄ ipi deū vide-
būt: nō solū e nostr; actib; hec apu-
tāda ē: sz etiā de internis aīe radicib;
tus extirpāda. Hō em̄ valde pderit
iracūdie cohibet; furor: i xbo nec in
effectū plac;: si illū arcanis pectoris
nostri de; quē secreta nō latēt cordi-
um inesse pspererit. Radices em̄ vi-
tior; poti; excidi p̄cipit euāgelic; ser-
mo q̄ fruct;: q̄ pculdubio euulsis fo-
mitib; nequaq; vltari; pullulabunt;
atq; ira mēs poterit ingē in oī patie-
tia et sc̄citare durare: cū hec nō d̄ su-
pficie opatiōis et actū: sz de cogita-
tionū fuerint euulsa penetrātib;. Et
sō ne homicidiū ppetret; ira oditūq;
succidit; sine q̄bus hoīscidiū crimen

matth. 5.

De spiritu ire.

Matth. 5. nullo modo valebit a dimitti. Qui ira-
scit cum fratri suo reus erit iudicio: et
quod dicit frater suus homicida est: et eo scilicet
quod eum corde cupiat interficere: cuius crui-
re propria manu vel telo apud homines
minime fuisse cognoscitur. Effectus ire
homicida pronuntiat a domino: quod non solum
pro peccatis effectus: sed etiam pro voluntari-
tis ac voti desidio: vnicuique autem pro
merito reddit aut pena: secundum illud quod ipse
loquitur per prophetam: Ego autem opera eorum
et cogitationes eorum venio ut congregem
cum omnibus gentibus et linguis. Et apostolus.
Esa. 66. Inter se iniucem cogitationibus accensa-
tibus aut etiam defendentibus: in die quo
Ro. 2. iudicabit deus occulta hominum.

In eo quod in euangelio scriptum
est: Qui irascitur fratri suo: utrum
recipiendum sit quod adiectum est
sine causa: **Ca. XX.**

Sciendum tamen in eo quod in quibusdam
exemplaribus inuenitur: Qui ira-
scit fratri suo sine causa: reus erit iudicio:
supra illud est sine causa: et adiectum est ab
his quod amputanda ira pro iustis causis
minime putauerunt: eum utique nullus
qualibet absque ratione commotus: sine causa
dicat se irasci. Quamobrem apparet ab
eis adiectum quod propositum non intellexerunt
scripturam volentis fomite iracundie omni-
modis aspernare: nullamque indignatio-
nis occasionem penitus reservare: ne dum
lubenter irasci cum causa: etiam sine causa ira-
scendi nobis intromittatur occasio. Si
nis enim patientie non in irascendo iuste:
sed penitus non irascendo persistit. Licet a
quibusdam hoc ipsum quod dicitur sine causa: ita in-
terpretari sciamus: quod scilicet sine causa irascatur is
cui expetere ultionem irato non liceat.
Melius tamen est ita tenere: ut et no-
nella exemplaria multa et antiqua om-
nia inueniuntur esse perscripta.

Remedia quibus ira de cor-
dibus nostris eradicare possi-
mus: **Ca. XXI.**

Quapropter athleta christi legi-
timum decernat: iracundie mor-

radicem oportet euellere. Cuius mor-
bi hec erit medicina perfecta: ut primi-
tus credamus nullo modo siue iustis si-
ue iniustis ex causis licere nobis ira-
sci: scientes nos discretiorem lumen: recti
que plurimum firmitatem: ipsamque honesta-
tem: et iusticie moderamina primum am-
issuros: si principale cordis nostri lumen
cuius fuerit tenebris obscuratum. Tunc
deinde puritatem mentis nostre mor-
turbanda: temperantque causa scriptus effici
omino non posse: iracundie in nobis spiritu
commorante. Postremo ut cogitemus
nequaquam licere nobis orare: nec iratos
suum de preces ad deum. Et per omnibus ier-
tatum statum perditionis humane per oculis ha-
beres: quotidie nos credamus e corpe
migraturos: nihilque nobis pernitentia ca-
stitatis: nihil abrenuntiatio omnium fa-
cultatum: nihil dimittarum preceptum: nihil
ieiuniorum vigiliarumque laboribus conse-
rendum: quibus propter iracundiam solam et
odiu ab universitatis iudice suppli-
cia promittuntur eterna:

**Explicit de spiritu ire liber
octauus.**

**Incipit annotatio capitorum li-
bri noni de spiritu tristitie.**

Ca. 1. Proemiale.

- i) Qua cautione morbus tristitie
sit curandus.
- ii) Quam compassionem habeat anima que
tristitie moribus deuorat.
- iii) Unde vel quibus modis tristi-
tia gignatur.
- v) Quod non aliorum sed nostro vitio commo-
tiones excitentur in nobis.
- vi) Quod nullus repentino lapsu cor-
ruat: sed paulatim per longam
curiam recidens pereat.
- vii) Quod non sint fratrum deserenda com-
fortia ut perfectio perquiratur: sed
patientia iugiter excolenda.
- viii) Quod si mores nostros emendatos
habuerimus: possit nobis cum
omnibus conuenire.
- ix) De alio genere tristitie quod de
speratione salutis importat.

Liber

.IX.

In quo tantummodo sit nobis tristitia utilis.

Quæadmodum discernat. q sit utilis ac fm deū tristitia et q diabolica atq mortifera.

De absq illa saluari tristitia q trib' mōis generat oīs tristitia tāq noxia spellēda sit.

Remedia qb' tristitia d cordi b' nris extermiare possim'.

Explicit anotatio caplorū.

Incipit liber nonus de spiritu tristitie:

Proemiale La. I.

Vinto no

bis certamine edacis tristitie stimuli retū dendi sūt. Quæsi passim p singulos incurfus z icertof

ac varios casus obtundēdi aīm nostrū habuerit facultate; ab oī nos p mōmēta singula sepat diuine pteplatio nls inuitur: ipamq mentē ab vniuerso puritatis statu delectā fūdir' labe faciat ac deprimit. Itā o oīones eā ex plere cū solita cordis alacritate pmit tit: nō sacraz lectionū sūt remedijs īcubare: tranqillū qz ac mūtē frib' eē nō patit' z ad cūcta opationū vl' religioīs officia īpatientē z aspez red dit: oīqz pdito salubri cōsilio z cor/dis pstantia pūrbata: velut amentē fac z ebriū sensū: frangitqz z obzuit d desperatione penali.

Qua cautio de morbus tristitie sit curā dū: La. II.

Job: ē nō minore prospectu q si spiritualis agonis certamina legitime cupim' desudare: hic qz nobis curād' ē morb'. Sic em ti nea vestimēto z xmis ligno: ita tristitia viri nocet cordi. Saz. euidenter ac pōte vim noxā huius ac pnciosū vitij foritū dīgnis expressit.

Quā cōpitiōnē habeat aīa quē trist. cie morib' deuor

ratur:

La. III.

Estimētū nā qz tinea? esu at/ tactuz: nulli? pēij vel honesti vlt' poterit vltari? hīc cōmer ciū. Itidēqz lignū xmis? exarātū: nī iā ad ornatū vel mediocris edifi cū: sz ad cōbustionē ignis increbitur de putari. Ita igitur z aīa q edacissimis tristitie morib' deuorat: iutilis erit vel vestimēto illi pontificali: qd vñ guētū spū sancti de celo descēdēs: p us in barbā aarō: deinde in orā suaz solere suscipe sancti dauid vaticinio phibet: fm illud: Sic vnguētū i ca pite: qd descendit in barbā aarō: qd descēdit in orā vestimēti ei'. Sz nec ad structurā tēpli illi? spiritualis atqz ornatū poterit pūncere: cui? paul' architectus sapiēs posuit fūdamēta: ol cens. Vos estis tēplū dei: z spūs dei habitat in vob. Cul? qīa sint lignaz: spōsa describit i cātico cātico: Tra Cant. j. bes īquies n're cupissus: tigna domo rū nra z cedri. Et icurco huiuscemo di ad tēplū dei lignozū genera dele gūtur: q sūt z bone fragrantie z ipu tribilia: qz nec corruptele vetustat: nec esui vermiū valeāt subiacere.

Unde vel quib' modis tristitia gignatur: La. III.

Quāquā tamē tre pceden tis vitio subsequi seu concupiscentie lucrive cuiusdā minus indepti generari solet: cum se harum rerū quadā sp: mēte concepta quis viderit excidisse. Interdū xō etiam nullis existentibus causis quibus ad hāc labē corruere puocemur: intm ci subtilis instinctu: tanto repēte me rore deprīmimur: vt ne charo? quidē ac necessario? nostro? aduentuz solita suscipe affabilitate possimus: z quicquid ab eis competentī facit confabulatione. platū importunū nobis ac superflūū iudicet: nulla qz a nobis reddat eis grata responsio: vniuersos cordis nostri recessus fel le amaritudinis occupante.

De spiritu Tristicie.

Quod non aliorum sed nostro vitio commotiones excitentur in nobis: **Capitulum V.**

Vnde manifestissime comprobatur non semper nobis aliorum vitio commotionum stimulos excitari: sed potius nostro qui reconditas in nobismetipsis habemus offensionum causas ac seminaria vitiorum: que cum mentem nostram temptationum imber aluerit: in germina confestim fructusque prorumpunt.

Quod nullus repente lapsu corruat: sed paulatim per longam incuriam recidens peccat: **Capitulum VI.**

Antequam enim quis alterius vitio laceffitus peccare compellitur si repositam materiem delictorum in suo corde non habeat. Nec tunc subito quasi deceptus esse credendus est: cum cōspecta mulieris forma in balneum concupiscentie turpis inciderit: sed potius occultos ac latentes medullitus morbos occasione visus in suppositum tunc fuisse productos.

Quod non sint fratrum deserenda consortia ut perfectio conquiratur: sed patientia iugiter excolenda: **Capitulum VII.**

Deoque creator omnium deus opificij sui curationem per omnibus noscens: et quod non in alijs sed in nobismetipsis offensionum radices causeque subsisterent: non deserenda precepit fratrum consortia: nec vitari eos quos lesos a nobis vel a quibus nos arbitramur offensos: sed deliniri in se: sciens perfectionem cordis non tam separatione hominum quam patiente virtute perquiri. Que firme possessa: si cut potest nos etiam cum his qui oderunt pacem pacificos conservare: ita si parata non fuerit ab his quoque qui perfecti ac meliores nobis sunt facit iugiter dissidere. Decalides enim commotionum ob quas eos quibus iungimur

deserere festinamus: in conversatione humana deesse non poterunt: et ideo tristicie causas ob quas a prioribus separamur: non evadimus sed mutantur.

Quod si mores nostros emendatos habuerimus: possit nobis cum omnibus convenire: **Capitulum VIII.**

Propterea dum itaque nobis est ut nostra potius emendare vitia: et mores corrigere festinemus. Que proculdubio si fuerint emendata: non dicam cum hominibus sed etiam cum feris et bestis facillime nobis conveniet: sicut illud quod in libro beati Job dicitur: Bestie enim terre pacate erunt tibi. Extrinsecus quippe venientia non verebimur offendicula: nec ulla poterunt scindala nobis de foris inferri: si in nobismetipsis intus radices eorum recepte inseriteque non fuerint. Pax enim multa diligentibus nomen tuum domine: et non est illis scandalum. **Job. 5.**

De alio genere tristicie quod desperationem salutis importat: Capitulum IX.

St etiam aliud detestabilius tristicie genus: quod non corruptionem vite nec emendationem vitiorum: sed perniciosissimam desperationem ante inijcit delinquenti. Quod nec cain fecit post fratricidium penitere: nec iudas post traditionem ad satisfactionis remedia festinare: sed ad suspensum laquei sua desperatione perarant.

In quo tantummodo sit nobis tristicia utilis: Capitulum X.

Deoque utilis nobis una res tantum tristicia iudicanda est: cum hanc vel penitudine delictorum: vel desiderio perfectionis accensi: vel future beatitudinis contemplatione concipimus. De qua et beatus apostolus: Que secundum deum est inquit tristitia penitentiam ad salutem stabilem operatur: seculi autem tristitia mortem operatur. **2. Cor. 7.**

f

Annotatio capitulorū

Quēadmodū discernat q̄ sit utilis ac scdm deū tristitia: et q̄ diabolica atq; mortifera: **Capit. XI.**

Ed illa tristitia q̄ penitentiā ad salutē stabilem opat: obediēs est: affabilis: humilis: mansueta: suavis ac patiens: utpote ex dei charitate descendēs: et ad omnem dolorē corporis ac spūs p̄tritiōnē: infatigabiliter semetip̄am desiderio p̄fectiōis extendēs: et q̄d amō leta ac spe p̄fecti sui vegetata: cum etiam affabilitatis et longanimitatis retinet suauitatem: habens in semet ipsa oēs fructus spūs sancti q̄s enumerat idē apls: Fructus autē spūs ē charitas: gaudiū: pax: lōganimitas: bonitas: benignitas: fides: māsuetudo: p̄tinentia. Ille x̄o asperissima: impatiēs: dura: plena rancore et merore infructuosa ac desperatione penalis: eū quē cōplexa fuerit: ab industria ac salutari dolore frangēs ac reuocās: utpote irrationabilis et incipiens nō solū oōnis efficaciam: verū etiam vniuersos quos predixim⁹ fruct⁹ spiritales euacuat: quos nouit illa conferre.

Q̄ absq; illa salutari tristitia q̄ trib⁹ modis generat: omnis tristitia tanq; noxia repellēda sit: **Capit. XII.**

Et ppter absq; illa q̄ vel p salutari penitētia vel p studiō p̄fectionis vel p desiderio suscipit futuroz: oīs tristitia tāq; seculi et que mortē inferat: equalitē repellēda est: ac sicut fornicatiōis spūs vel philargyrie vel ire de nr̄is cordibus penitus extrudenda:

Remedia quibus tristitiam de cordib⁹ nostris ex terminare possimus:

Capit. XIII.

h Anc q̄ p̄ncipiosissimā passio

nē ita de nobis expellere poterimus: ut mentē nostrā spiritali meditatio ne iugiter occupatā: futura spes cōtēplatiōe reprimisse b̄titudinis erigamus. Hoc em̄ mō vniuersa tristitiarū genera siue q̄ ex p̄cedēti ira descendūt: siue q̄ amissiōe lucri: vel de trimēti illatiōe nobis adueniūt: siue de u rogata generant in iuria: siue q̄ de irrationabili mētis p̄fusione p̄cedunt: seu q̄ letalē desperationē nob inducunt: valebim⁹ superare: cū eternarū rerū ac futurarū intuitu semp leti atq; imobiles p̄durātes: nec casibus delecti p̄sentibus: nec p̄speris fuerimus elati: vtraq; velut caduca et mor trāscentia cōtemplātes.

Explicit de spiritu tristitię liber nonus.

Incipit ānotatio capitulorū libri decimi de spū acidie.

Ca. 1. Proemiale.

- i) **Expositio acidie: vlt quemadmodū serpat in corde monachi: queve inferat mētē dispendia.**
- li) **Quib⁹ generib⁹ monachum superet acidia.**
- liij) **De acidia exerceat mentē ab oī p̄tēplatiōe virtutū.**
- v) **De duplex acidia sit i pugna.**
- vi) **Idi q̄ ab acidia ceperint vincē quatin⁹ collabant.**
- vij) **Testimonia apli cōtra spiritum acidie.**
- viiij) **De necesse sit inquietum esse eū qui ope manū suarū nō vult esse p̄tentus.**
- ix) **De nō solū apls sed etiam hi qui cū illo erāt manib⁹ suis opati sunt.**
- x) **De ob h̄ manib⁹ suis apls operatus sit: ut nobis operādi preberet exēplum.**
- xj) **De nō solū exēplo s̄ etia verbis predicans monuerit operari.**
- xij) **De eodem.**

libri decimi

De acidia.

- xii De eo q dicit: Audiuim⁹ em
inter vos quosdā ambula
re inquiete.
- xiii De multa vicia amputet ope
ratio.
- xv De humanitate etiam ociosis
et negligētibus impertien
da.
- xvi De nō odij causa sed dilectio/
nis eos qui delinquūt cor
ripere debeamus.
- xvij Diuerſa testimonia quib⁹ apo
stolus precipit operari de
bere: vel ipe operatus fuis
se monstratur.
- xviii De tñ operatus sit apostol⁹:
q̄tum non sibi soli sed et
am his qui cū eo erant pos
set sufficere.
- xix Quēadmodū intelligi debe
at: Beati⁹ est magis dare
q̄ accipere.
- xx De fratre desidioſo qui alios
egredi de cenobio sollicita
bat.
- xxi Diuerſa testimonia de salomo
ne cōtra acidia.
- xxij De per egyptū fratres ita suis
manib⁹ operant⁹: vt nō so
lum pprijs necessitatibus
satisfaciant: sed etiam his
qui in carceribus sunt sub
ministrant.
- xxij De ocij causa faciat in parti
bus occidentis non esse ce
nobio monachorum.
- xxiii De abbate paulo qui singu
lis annis omne opus ma
nuum suarum igne suppo
sito concremauit.
- xxv Verba abbatis moysi que di
xerit mihi de remedio aci
dic.

Explicit annotatio capi
tulozum.

Incipit liber decim⁹ de
spiritu acidie:

Laplin. I.

Extū no

his certamē est quod ^{αχh/}
Greci akedia vocāt: ^{δίαρ}
quā nos tedium siue
anxietatē cordis pos
sum⁹ nuncupare. Af

finitis hec tristitie est: et vagis marie
ac solitarijs magis expta: et in eremo
cōmorantib⁹ infestior hostis ac fre
quens: maxime circa horā sextā mo
nachum inquietās: vt quedā febrē
ingruens tēpore preſtituto: arden
tissimos estus accensionū suarum:
solitis ac statutis horis anime infe
rēs egrotātī. Deniq⁹ nōnulli senū:
hunc esse pñunciant meridianū de
monem: qui in psalmo nonagesimo
nuncupatur.

Expositio acidie: vel quē
admodū serpat i corde mo
nachi: queve inferat menti
dispendia: **Laplin. II.**

Al cū miserabiles obsederit
q̄ mentē: horrore loci: fastidiū
celle: fratru quoq⁹ qui cū eo
vel eminus cōmorant⁹: tanq̄ negli
gentiū ac minus spiritaliū: asperna
tionē gignit atq⁹ contēptū. Ad omne
quoq⁹ op⁹ qd intra septa sui cubilis
est: facit desidē et inerte. Ad eū in
cella residere: nec operā sinit impen
dere lectioni: nihilq⁹ se pficere tan
to tempore in eadē cōmorantē cre
bris ingemiscit: nec habere se fru
ctum aliquē spiritalē donec fuerit
illius cōsortio copulatus conquerit⁹
atq⁹ suspirat: et ab omni se dolet spi
ritali questu inanē: in loco vacuū q⁹
cōsistere: vtpote qui cū posset etiaz
alios regere ac pdesse plurimis: nul
lum edificauerit: nec quēq⁹ institu
tione sua doctrina q⁹ lucrat⁹ sit. Ab
sentia lōgeq⁹ posita magnificat mo
nasteria: loca etiā illa magis ad pfe
ctum vtilia et saluti pgruēiora de
scribit: conſo:ria quoq⁹ ibidē fratru
f 2

Liber.

X.

suauia et plena spiritali puerfatione depingit. Ecce contra vniuersa que habentur in manibus aspera: et non solum edificationem nullam esse in fratribus que morantur in loco: sed ne ipsam quidem victum corporis absque ingenti labore conquiri. Postremo non posse se saluari putat in eo loco durante: nisi relicta cella cum qua sibi si adhuc in ea fuerit remoratus peiundum erit: exinde se metipsum quotiens asportauerit. Deinde lassitudinem corporis cibi que esurientem: quinta sextaque hora tantam suscitatur: ut velut longo itinere grauissimumque labore confectus sibi metum lassusque videatur: aut quasi refectionem cibi biduano ieiunio triduoano vendistulerit. Tunc preterea huc illucque anxius circumspectat: et nec fratrem sibi quempiam aduolare suspirat: sepiusque egreditur et ingreditur cellam: ac solum velut ad occasum tardius properantem crebris intuitus. Et ita quadam irrationabili mentis perfusione velut terra suppletur caligine: omnisque actu spiritali reddidit ociosus ac vacuus: ut nulla re alia tante oppugnationis remedium: quam visitatione fratris cuiuspiam seu somni soli solatio posse estimet inueniri. Deinde honestas idem moribus ac necessarias suggerit salutationes fratribus exhibendas: visitationesque infirmorum vel e minus vel longius positorum. Quod etiam pia ac religiosa dictat officia: illos vel illas debere pariter inquiri: et ad salutandos eos crebrius properari: illam religiosam deuotamque deo seruam: omni prefertim parentum presidio destitutam: magnam opus esse pietatis frequentius inuiscere: ac si quid ei sit necessarium que a propriis parentibus negligit atque despiciat sanctissimum procurari: magisque oportere in his operibus pietatis impedi: quam infructuose ac sine ulla profectu in cellula residere.

Quibus generibus monachum superet acidia: La. III.

Sic itaque infelix anima talibus inimicorum machinis impetita: donec acidie spiritu velut arcte validissimo fatigata: aut in somnum discat incidere: aut excussa claustris cellule sue solationem impugnationis huius visitatione fratris profuecat acquirere: hoc quoque vix ad presens remedio: paulo post acriter infirmam ad. Frequenter enim ac durius aduersarius attemptabit: quem profecto perilio periturum cominus sibi terga cognoscit: salutemque sibi non de victoria nec de profectu sed de fuga sperare peruidet: donec paulatim pertractus et cella actu sue perfusionis incipiat obliuisci: qui non est aliud quam intuitus et contemplatio diuine illius et excellentis super omnia puritatis: que non alibi potest nisi in silentio et lugubri cella pfuerantia ac meditatione perquiri: atque ita militie sue fugitiuus ac desertor christi miles effectus: implicet se negotiis secularibus: ei cui se probauit minime placiturus.

Acidia excecet mentem ab omni contemplatione virtutum:

Laplm. III.

Alius egritudinis vniuersa incommoda vno christifidelis batus dauid eleganter expressit: Dormitauit in quietem anima mea pro tedio: id est pro acidia. Proprie satis non corpus dixit sed animam dormitasse. Vere enim ab omni contemplatione virtutum et intuitu spiritalium sensuum dormitat anima: que perturbationis huius telofuerit sancitata.

Ps. 118.

Duplex acidia sit impugna: Lapi. V.

Taque christi verus athleta qui agone perfectionis cupit legitime decertare: hunc quoque morbum de latebris anime sue festinet extrahere: et ita contra hunc quem nequissimum acidie spiritum utrobique contendat: ut neque somni telofelus concludat: neque de monasterij claustris ex-

De spiritu Acidie.

pulsus: quibus sub preteritu coloris pij:
fugitiu⁹ abscedat.

**Ibi q⁹ ab acidia ceperit vin-
ci q⁹ collabatur: La. VI.**

Quod cumq⁹ em in quolibet pre ce-
perit supare: aut tanq⁹ inertē
et deditu⁹ sibi patiet⁹ absq⁹
ullo pfectu spūs in cellula cōmora-
ri: aut excussū exinde instabilē dece-
tero reddet ac vagū: et ad omne opus
desidē: cellas fratru⁹ ac monasteria
iugiter faciet circūire: nihilq⁹ aliō p-
curare q⁹ vbi q⁹ ve colore occasione
refectiōis future valeat preparare.
Mēs em ociosi nihil aliud cogitare
nouit q⁹ de eis ac vētre: donec iue-
ta q⁹ sodalitate culusq⁹ viri vl se-
mine eq⁹li tepore torpētis: reb⁹ eorū
ac necessitatib⁹ inuoluat: et ita pau-
latim reddat noxijs occupatiōibus
irretitus: vt tanq⁹ serpentinis spirīs
obstrict⁹: nunq⁹ deinceps ad pfectio-
nem pfectiōis antique se valeat eno-
dare.

**Testimonia apostoli cōtra
spiritum acidie: La. VII.**

Anc morbu⁹ q⁹ de acidie spū
tu nascit⁹: btūs apls vt vēr⁹
ac spiritalis medicus: vl tūc
tam pspiciēs serpere: vel emerfurū
inē monachos: serōspū reuelāte p-
spiciēs: salutarib⁹ pceptoz suozum
medicamētis puenire festinat. **Thes-**
salonicētib⁹ em scribēs: et primo vt
peritissim⁹ quidā pfectusq⁹ medic⁹:
infirmiatē susceptoz blāda leniq⁹
verbi curatiōe fomētās: ac de chari-
tate incipiēs eosq⁹ in ea pte collau-
dās: qusq⁹ letale vuln⁹ lentore re-
medio delinitū: deposita tumoris in-
dignatiōe: facili⁹ medicamēta auste-
riora sustineat: ita ait: De charitate
aut fraternitatis nō necesse habem⁹
scribere vobis. **Ipi** em a deo edocti
estis: vt diligatis inuicē. **Etem** faci-
tis illud in omnes fratres in vniuer-
sa macedonia. **Premisit** laudis fo-
mēta lema: fecit eoz aures ad curā

salutaris verbi placidas et paratas:
Rursum infert: **Rogam⁹** aut vos fra-
tres: vt abūdetis mag⁹. **Adhuc** eos
blanda xboz lenitate demulcet: ne
forte needū aptos ad pceptionē p-
fecte curatiōis inuentat. **Quid** ē qd
rogas ap⁹le: aut in q⁹ abūdent mag⁹.
scz in charitate: de qua supius dixi:
ras: de charitate aut fraternitatē nō
necesse habemus scribere vobis. **Et**
quid necesse ē vt dicas eis. **Rogam⁹**
aut vos vt abūdetis magis: q⁹ super
hac re ne scribi quidē sibi aliqd indi-
gēt: cū pserim et inferas causam ob-
quā hoc ipso nō egeat dicēs: ipi em
vos a deo docti estis vt diligatis in-
uicē. **Tertiū** q⁹ maius adiicias: qd
nō solū a deo edocti sint: verū etiaz
cōpleāt ope q⁹ docent⁹. **Etem** faci-
t illud inq⁹ nō in vno tantū vl duo-
bus sed in oēs frēs: nec in vros tan-
tūmodo ciues vel notos: sed i vni-
uersa macedonia. **Dic** igit tandem:
quid ē qd tāroperē h⁹ pmititis? **Ite-
rū** infert: **Rogam⁹** aut vos fratres:
vt abūdetis magis. **Et** vlx aliqū in-
id qd olim moliebat⁹ erūpit: **Et** ope-
rā detis: vt quieti sitis. **Dixit** primā
cām: deinde infert secūdā: **Et** vt ve-
stra negocia agatis. **Tertiam** q⁹: **Et**
operemini manib⁹ vestris: sicut pce-
pum⁹ vobis. **Quartā**: **Et** vt hone-
ste ambulet⁹ ad eos q⁹ foris sūt: **For-**
is sūt scilicet qui seculo viuūt. **Qui**
tam: **Et** nulli⁹ aliqd desideret. **Ec-**
ce illa cūctatio quā rātis pferre p-
emijs differebat: qd in eius pectore
parturiebat agnosci⁹. **Et** operā de-
tis: vt quieti sitis: id est i vestris cel-
lulis cōmorātes: nec diuersis rumo-
ribus qui solēt ociosoz vortis vel fa-
bulis generari: in quieti effecti: alijs
quoz inquietudines inferatis. **Et**
vt vestra negocia agatis: nō vestra
curiositate act⁹ mūdi velitis inq⁹re-
re: ac diuersoz puerfatiōes explorā-
tes: oia vestra nō ad correctionem
vestrā seu virtutū studia: sed ad de-
tractiones fratru⁹ vestris impēdere.

f 3

A. mēf. oao si

Et operemini manib⁹ vestris sicut precepim⁹ vobis. Et illa fierent q³ monuerat sup⁹ius ne agerēt: id est ne inquieti essent: et aliena curarent negocia: vel inhoneste ambularēt ad eos qui foris sūt: v⁹l alteri⁹ aliquid desiderarēt: nunc intulit dicens: Et operemini manib⁹ vestris sicut p⁹cepimus vobis. Et em̄ illa fierēt q³ superius rephēdit: oculū cām esse eū: denter exp⁹ssit. Nullus em̄ potest v⁹l inquiet⁹ esse: vel aliena curare negocia: nisi qui operi manuum suarū nō acquiescit insistere. Quartū q³ intulit morbū qui ex b⁹pso ocio nascitur: id est vt inhoneste nō ambulēt: dicens: Et vt honeste ambuletis ad eos qui foris sunt. Rūq³ potest nec apud eos quidē qui secl⁹ hoīes sūt honeste incedere: qui neq³ claustricelle et op⁹i manuū suarū inherere cōtentus est: s⁹ necesse est eū inhonestū esse dū necessaria vict⁹ requirit: ad illatōi q³ operā dare: nouitates etiam rumorū sectari: causarū fabularū q³ occasiōes cōquirere: p⁹ quas sibi metip⁹i aditū paret ac facultatē qua diuersorū domos valeat penetrare. Et nullius aliqd³ desideret. Rūq³ potest nō alienis donis et munerib⁹ inhiare: q³ nō delectat pio quieto q³ labore operis sui: q³tidiani victus parare substantiā. Aideris tot causas tam graues ac turpes vni⁹ vitij: id est ociositatis labe generari. Deniq³ hosipos quos in eplā p⁹ma molli fouerat palpitatiōe x⁹boz: qualiter in seclā velut q³ nō p⁹fecissent ad meliora remedia: austeriorib⁹ quibusdam et causticis medicamētis sanare aggredi⁹: nulla q³ tā mittū x⁹boz fomēta p⁹mittit: nō vllā tenerā vocē ac blandā: vt ibi: Rogam⁹ autē vos fratres: s⁹ Denūciam⁹ vob⁹ fratres in noīe dñi nostri Iesu christi: vt subtrahat⁹ vos ab omni fratre ambulante inordinatē. Ibi rogat: s⁹ denūciat. In illa blādientis affectus: in hac obtestantis seueritas et mīnā.

2. Thes.
salo. 4.3

tis: Denūciam⁹ vob⁹ fratres. Quia prius rogantē p⁹templis audire: saltē nūc denūciationib⁹ obedite. Ipsamq³ denūciationem nō nudo x⁹bo: sed cū obtestatiōe noīis dñi nostri Iesu christi terribilem infert: ne forte simplicē velut humana voce prolata rursus p⁹temnerēt: nec magnopere ducerēt obseruādā. Statim q³ vt peritissimus medicus: putrib⁹ mēbris quib⁹ leni medicamēto remediū ferre nō potuit: mederi spiritali ferri incisōe p⁹temptat: vt subtrahatis vos inquietos ab omni fratre ambulante inordinatē et nō fm⁹ traditionē quā acceperūt a nobis. Itaq³ ab his qui vacare operi nolūt: iubet subtrahi: et velut mēbra oculi corrupta putredie dsecari: ne inertie morbus velut letale cōtagiū: etiā sanas mēbrozū partes tabo serpēte corrum⁹pat. Dicturusq³ de his qui operari manib⁹ suis nolūt et panē suū cū silentio māducare: a quib⁹ etiā precipit subtrahendū: qualib⁹ eos a principio opprobrijs inurat attendite. In primis inordinatos dicit: nec fm⁹ suā traditionē ambulare: alijs verbis p⁹sumaces eos vt pote qui nollet iuxta institutionē ei⁹ incedere: et inhonestos esse designās: id est nō p⁹cessionis: nō visitatiōis: nō x⁹bi: nō temporis oportunitatē cōgruā honestā q³ sectātes. Omnib⁹ enī istis vitijs inordinatū quēq³ necesse est subiacere. Et nō fm⁹ traditionē quā acceperūt a nobis. Et i⁹ hoc rebelles eos quodā mō et p⁹teptores notat: q³ traditionē quā acceperūt ab eo tenere p⁹temnerēt: nec imitari vellent id q³ magistrū nō solū verbo docuisse meminere: sed etiā opere nouerint p⁹fecisse. Ipsi enī scitis quemadmodū opteat imitari nos. Immanē cumulū rephēsiōis exaggerat: cū eos asserit nō obfūare q³ et mēorie eoz inherere: et ad imitādū nō solū x⁹bo instruēte didicerint: s⁹ etiā ex p⁹lo op⁹ez puocāte susceperint.

De spiritu Acidie.

Quod necesse sit inquietū esse eum qui opere manuum suarum non vult esse contentus: **Caplm. VIII.**

Ibidem. **q**uia non inquieti fuimus inter vos. Cū se vult inquietum inter eos nō fuisse p opīs exercitiū cōprobare: eos qui opari nō lūt abū de notat ociositatis vitio inquietos semp existere. Neq; gratis panē māducauim⁹ ab aliquo. Per singula verba increpationis auxesin facit doctor gentium. Predicator euangelij dicit se nō gratis panē ab aliquo māducasse: qui nouit domi nū pcepisse: vt Qui euāgelij denūciāt d euāgilio viuāt. Et rursum: Di-

Matt. 10 gnus est oparius cibo suo. Cū itaq; nō gratis qui euāgelij p̄dicabat: tam sblime ac spiritale op⁹ exercēs: cibū sibi dñice iussiois auctoritate p̄sumeret: qd nos faciem⁹ quibus nō solū nulla p̄dicatio xbi cōmissa est: s nec vlla quidē nisi aīe nostre solū cura mandaf? Quā fiducia ociosis manibus gratis panē comedere audebim⁹: quē vas electōis euāgelica sollicitudine ⁊ p̄dicatōe p̄stric⁹: sine ope manū comedere nō presu mit? Sed in labore inq̄t ⁊ fatigatio ne nocte ⁊ die opantes: ne quem ve strū grauarem⁹. Adhuc additamentū sue castigationis exaggerat. Non em̄ simpliciter dixit: nō comedim⁹ panē grat⁹ ab aliq̄ vestrū: ⁊ stetit. p̄p̄terat em̄ videri p̄prio ocioso q; sumptu ac recōdita pecunia vel aliorū: licet nō istoz collatōe seu munerib⁹ sustētatus fuisse. Sed in labore inq̄t et fatigatōe nocte ac die opantes: id est nostro ope specialit̄ sustētari. Et s inq̄t nō p nostra volūtate ppetra bam⁹: nec p delectatōe vt req̄es et exercitiū corpis iuitabat: s vt necessitas ⁊ inopia vict⁹ nō sine ingēri fatigatōe corpis facere compellebar. Nō solū nanq; p totū diei spaciū: s etiā noctis tpe qd quieti corpis vi-

des indultū: hoc op⁹ manū p̄fecte sollicitudine indefinēter vgebam.

Quod non solum apostolus s etiam hi qui cum illo erāt: manib⁹ suis operati sunt: **Caplm. IX.**

n Ecce si se solū talit̄ inter eos p̄satiū fuisse testat⁹: ne forte nō magna nec generalis videret̄ hec forma: si ip̄s t̄mōdo traderet̄ exēplo: s etiā oēs qui erāt secum ad ministeriū euāgelij deputati: id est siluanū ⁊ timotheū qui hec eadem cū eo scribūt: asserit simili ope laborasse. In eo etiā qd dicit: ne quē vestrū grauarem⁹: vcrecti dī eis incutit magnā. Si em̄ ille qui euāgelium p̄dicabat: signis illud virtutibusq; cōmendās: ne grauaret quēpiam: gratis panē māducare nō audebat: quomodo illi nō estimēt se grauare qui quotidie eum ociosi vacantesq; psumunt?

Quod ob hoc manibus suis apostolus operatus sit: vt nobis operandi p̄beret exemplum: **Caplm. X.**

n Quasi non habuerimus potestātē: s vt nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Pandit causam cur tantū sibi laboris indixerit: Et inquit formam daremus vobis ad imitandum nos: vt si forte doctrinam verborum auribus vestris frequēter ingessā obliuioni traderet⁹: saltē conuersationis exēpla sub oculorum fide vobis tradita memoriē retineretis. Haud leuis eorum ⁊ in hoc reprehēso: cū dicit se nulla alia q̄ exempli gratia laborē hunc ⁊ fatigationē die nocteq; corpis eregis se: ⁊ eos nihilominus erudiri nolle: propter quos ipse nec sitatem nō habens: tantū sibi fatigationis indixerit. Et quidem inquit cū habemus potestatem ⁊ paterent nobis

Ibidem.

Liber. XIII.

facultates omnium vestrum atque sub-
stantie: et ut edictis domini nostri nossemus
ne habere premissum: non sum tamen hac
usus potestate: ne quod a me bene ac li-
cito fieret: alijs oculis noxij preberet ex-
emplum. Et ideo euangelium predicans
meis manibus atque ope malui susten-
tari: ut vobis quoque volentibus iter
extiteret incedere: via perfectionis aperi-
rem: et perfectionis formam meo labo-
re preberem.

¶ Non solum exemplo: sed
etiam verbis predicans mo-
nuerit operari: **Cap. XI.**

2. Thes. 3 Ed ne forte tacitus operans
et erudire eos volens exemplis:
minime illos etiam preceptorum
monitis instruxisse videretur: infert:
Iam et cum essem? inquit apud vos
denunciabam vobis: quoniam si quis non
vult operari nec manducet. Adhuc
illoz desideria qui sciunt cum ut magi-
strum bonum: doctrine gratia et institu-
tionis obtentu suis manibus operatum
imitari premunt: et diligentiam cau-
tionemque suam exaggerat: dicens: non tan-
tum se hoc illis exemplo tradidisse
presentem: sed etiam verbis iugiter pre-
dicasse: ut si quis scilicet non vult opera-
ri: nec manducet.

De eodem: Cap. XII.

Quoniam iam doctoris vel medici
nomen vultis ad eos consilio: sed distri-
ctione in eos iudicialiter pronun-
tiationis inebriat: et apostolica pote-
state resumpta: velut e tribunali in-
preceptores sententiam dicit: Illa nepe
potestate quam cum interminatione scri-
bit ad Corinthios: a domino sibi asseru-
it datam: cum eos in delicto positos pre-
moneret ut ante adventum suum semet-
ipsos corrigere festinarent: ita precipi-
ens: Rogo vos ne presens compellar
audere in quosdam preterea illa que data
est mihi in vobis. Et iterum: Si enim
voluero aliquid gloriarum de potesta-
te quam dedit mihi dominus in edificatio-
nem et non in destructionem vestram: non

erubescam. Illa inquam preterea pronun-
ciat: Si quis non vult operari: nec mandu-
cet: non gladio carnali eos adducens:
sed auctoritate spiritus sancti: huius vite eis
interdicens substantiam: ut si forte pe-
na future mortis minime cogitantes:
adhuc vellat amore oculi existere con-
tumaces: saltem necessitate natura-
li costricti et metu presentis interitus:
salutaria precepta suscipe cogentur.

**De eo quod dicit: Audiuimus enim
intus vos quosdam ambulare
inquiete: Cap. XIII.**

Est tamen igitur rigor euangelii
per se districtioris: nunc iam cau-
sam exponit: cur hec vniuer-
sa premissit: Audiuimus enim quosdam
inter vos ambulare inquiete: nihil
operantes sed curiose agentes. Iamque
eos qui dedit esse operi nolunt: vno
tamen morbo corruptos pronuntiare con-
tentus est. In priori namque epistola inor-
dinatos eos appellat: nec finem tradi-
tionem ambulare quam accipiant ab eo.
Inquietos etiam esse definiuit: et gra-
tis panem manducare. Rursus hic: Au-
diuimus inquit quosdam inter vos am-
bulare inquiete. Et subiungit statim
secundum languorem qui iniquitatis hu-
ius est radix: Nihil inquit operantes.
Tertium quoque morbum: qui ex isto ve-
lut quidam ramusculus oritur: Sed cur-
riose agentes.

¶ Multa vitia amputet ope-
ratio: **Cap. XIII.**

Taque fomiti vitiorum tanto riu-
i congrua nunc emendatione con-
ferre festinat: et illa applica que
usus fuerat paulo ante deposita po-
testate: iterum ad viscera pietatis vel
elementis reuertit medicum: et velut fi-
lius susceptus suis consilio salubri in-
fert remedia sanitatis: dicens: His au-
tem qui eiusmodi sunt: denunciamus et ob-
secramus in domino iesu: ut cum silentio ope-
rantes: panem suum manducet. Causas
tantorum vlcum que de radice ociositatis
emergunt: vno operationis salutari pre-

De spiritu Acidie.

cepto curauit vt peritissim^o medico
rū: ceteras quoq; valitūdines ma/
las eo dē cespice pullulātes sciēs p/
tin^o extingūdas: origine morbi pñ/
cipalis exēpta.

**De humanitate etiā ocio/
sis et negligentibus imper/
tienda: Cap. XV.**

**Philomim^o tñ vt pspicacissi/
mus ac puidus medicus: nō
solū infirmātiū cupit mede/
ri vulnerib^o: s; etiā sanis quib^o corū
possit ppetua sospitas custodiri: si/
militer cōgruētia pcepta cōmen/
2. Thes. 3 dat dicēs: Vos autē nolite deficere
bñfaciētes. Qui nos: id est vias no/
stras sectātes: exēpla vobis tradita
operis imitatōe cōpletis: ac nequa/
q; corū desidīā inertīā q; sectamī: no/
lite deficere bñfaciētes: id est huma/
nitate vestrā erga eos si forte negle/
xerint obseruare: que dixim^o similiē
imptite. Et castigauit q; eos q; erant
infirmi: ne ocio dissoluti inquietudi/
ni et curiositati opam darēt: ita hos
qui sani sūt pmonet: vt hūanitatez
quā bonis ac malis imptire dñi pce/
pto iubemur: si forte quidam pāui
ad sanā doctrināz puerit noluerit:
nō abscedāt ab eis: s; bñfacere et fo/
uere eos tā p̄solationis et correptio/
nis sermone: q; bñficijs solitis et hu/
manitate nō desināt.**

**Q; nō odij causa s; dilectio/
nis eos q; delinquūt corri/
pere debeam^o: Cap. XVI.**

**Usum tñ ne forte hac leni/
tate puocati quidā pceptis
eius obedire p̄tēnant: inēmi
Ibidem. scet aplicam seneritatē: Q; si q; nō
obedit x̄bo n̄ro p eplām: hūc nota/
te: et nolite cōmisceri cū illo: vt p̄fū/
das. Monēs q; eos p reuerētia sua
et vtilitate cōmuni qd opreat obser/
uari: q; cautōe aplica mādāta cu/
stodiāt: subiūgit p̄festim patris in/
dulgētissimī lenitātē: et vt filios su/
os: quē erga p̄dictos p charitate fra/
ternitatis affectū debeāt retinere si/
milis docet: Et nolite in q̄t q̄si intmī
cū existimare: s; corripite vt fratrē.
Seueritati iudiciarie paternā inter/
miscuit pietatē: et in tam aplico rigo/
re platā: clemēti in āsuetudine tem/
perauit. Itā et notari iubet cū q; obe/
dire pceptis suis p̄tēpserit: et cū illo
nō cōmisceri: et tñ hec fieri non odij
vitio p̄cipit: s; fraterne dilectōis et
corū emēdatōis intuitu. Nolite in/
quit cōmisceri cū illo: vt p̄fundat:
vt q; non est magis pceptis mitibus
emēdat^o: saltē publica oīm vestrū
segregatiōe p̄fusus: ad tramitē salu/
tis incipiat aliqñ renocari.**

**Diuerſa testimonia quib^o
apls p̄cepit opari d̄bere:
vel ipse operat^o fuisse mon/
stratur: Cap. XVII.**

**Itā eplā q; ad ephesios de b
i ip̄o ope ita p̄cepit dicens.
Qui furabat iā nō furetur:
magis autē laboret opando manib^o Ep̄. 4.
suis qd bonū est: vt habeat vnde tri/
buat necessitatē patiēti. In actibus
etiā aploz hec eadē nō solū docuit/
se cū: sed etiā ope p̄fecisse similiē in/
uenimus. Itā cū venisset corinthū:
alibi se manere nō patit^o: nisi apud
aquilā et priscillā: eo q; eiusdē artis
essent opifices quā ip̄e erat solitus
exercere. Ita enim habet: Post hec
paulus egressus ab athenis vēit co/
rinthū: et inueniēs qndā indeū noīe
aquilā ponticū genere: et priscillam
vxoē ei^o: accessit ad eos: eo q; eius/
dē eēt art^o: et māebat cū eis et ope/
rabat. Erāt cū scenofactorie art^o.
Act. 18.
Q; tñ opat^o sit apls quan/
tū nō sibi soli: s; etiā his qui
cū eo erāt posset sufficere:**

Caplm. XVIII.

**Inde p̄cedēs mletū: et ex/
inde mittēs ephesum: cōuo/
cās q; ad se p̄sbyteros ephesioz ec/
f 5**

Act. 20. beret: ait: **Bux** et argētū nulli? pecu-
pui: ipsi scitis qm̄ ad omnia q̄ mihi
opus erat: et his qui mecum sunt: mini-
strauerūt man? iste. **Dia** ostēdi vo-
bis qz sic laborātes oportet suscipe
infirmitas: ac meminisse verbū domi-
ni iesu: qm̄ ipse dixit: **Beati** est ma-
gis dare q̄ accipere. **Grave** nobis sue
puerlatiōis reliq̄t exēplum: cū se nō
solū id operatū esse testat? qd̄ necesse
sitati tantūmodo sui corporis expe-
diret: s̄ etiā qd̄ vñb? eorū qui secum
erāt posset sufficere: his videlicet q̄
quotidie necessarijs mīsterijs occu-
pati: nequaquā sibi pare sūliter victū
suis manib? occurrebant. Et sicut ad
thessalonicēses operatum sese dixit:
vt illis formā daret ad imitā dū eū:
et h̄ tale quid intulit dicēs:

**Quēadmodū intelligi de-
beat: Beati** est magis dare
q̄ accipere: **Cap. XIX.**

Dia ostēdi vobis: qz sic la-
borātes optet suscipere infir-
mos: scz vel mēte vel corpo-
re id est vt nostro poti? labore sum-
ptūqz operis sudore q̄sito: et non de
abundātie cumulo seu reposita pecu-
nia: s̄ ne de aliena quidem largitate
ac substantia eos reficere festinemus.
Et hoc ipm̄ dñi dicit esse mandatū:
Qm̄ ipse inq̄t: dixit: id est dñs iesus:
Beati ē magis dare q̄ accipere. **Hoc**
est impietatis beator largitas q̄ acci-
piētis penuria: que nō de pecunia p
infidelitatē vl? diffidētā reservata:
nec de reconditis auaricie thesauris
impēdit: s̄ q̄ de fructu opis pprij et
pio sudore p̄ferf. Et ideo beatus
est magis dare q̄ accipere: qz cū illius
qui accipit is q̄ tribuit habeat pau-
pertatē: nihilomin? labore pprio nō
solū sue necessitati sufficientiā: vep
etiā qd̄ tribuat idigētī: pia sollicitu-
dine parare festinat: duplici gratia
decorat? q̄ et p̄fectā nuditatē chri-

sti vniuersarū rerū suarū abiectiōe pos-
sideat: et munificentiā diuitū labore
suo exhibeat et affectu. **Hic** q̄ dē ho-
norās deū de suis iustis laborib?: et
delibās ei de fructib? iusticie sue: ille
ho oij torpore et inertia resolutus:
indignū se esse etiā cibo panis apli
pbat sentētia: p̄tra eius scz interdi-
ctū ociosus eū nō sine reatu peccati
etumaciaqz p̄sumēs.

**De fratre desidiofo qui ali-
os egredi de cenobio solli-
citabat: Caplm. XX.**

Quim? fratre cui? etiam nō
mē si ampli? aliqd ex h̄ istru-
ctōis accederet: p̄deremus: q̄
cū in cenobio moraret? eūqz necessi-
tas coartaret: vt statutū operis pen-
sum q̄tidie economo traderet: ne in
maiorē operis modū alicui? p̄pensu-
us laborātis tēderet? vl? p̄fundere-
tur exēplo: cū in cenobio quēpiā fra-
trū vidisset ingressū: q̄ ardore fidei
vellet aliqd ampli? opis p̄signare:
si clādestinis eū p̄suasib? reuoca-
re ab h̄mōi intētiōe minime potuiss-
set: p̄silijs prauis ac susurratiōibus
ad trāsigrādū exinde p̄suadebat.
Et q̄ eū facilius asportaret: se qz iaz
olim multis ex causis offensum p̄sin-
gebat velle discedere: si solatiū itine-
ris vl? comitis reppisset. **Cū** qz eū ad
p̄sensum occultis obrectatiōib? mo-
nasterij p̄traxisset: p̄dicēs ei horā q̄
de monasterio deberet exire. vl? locū
q̄ se p̄ueniēs expectaret: ipse velut ill-
co s̄bscutor? ibidē subsistebat. Illo
qz iā p̄ discessus sui verēdū a non
audēte ad monasteriū de q̄ aufuge-
rat vltērī? aggregari: illex fuge eius
in cenobio residebat. **Hoc** vñū exem-
plū de istiusmodi genere hoīm p̄ in-
cipiētū cautione dixisse sufficiat: q̄
pateat euidētī? q̄nta mala ociositas
fm̄ scripture sentētiam in monachi
mente pturiat: vel quēadmodū cor-
rūpāt bonos mores colloq̄a mala.

Diuerſa testimonia d̄ salo-

Act. 3.

1. Cor. 15

De spiritu acidie.

mone ptra acidia: L. XXI.

q. Ad ociositatis vitium etiam sapiētissim⁹ salomō euiden-

puer. 28. tissime notat in multis: ita di-
pertate: vlt visibili scz vel inuisibili:
qua necesse est ociosū quēq; et diuer-
sis vitijs inuolūtū teneri: et alienū se-
per existere a pteplatiōe dei vlt diui-
tijijs spiritalib⁹. De quib⁹ bñs apls:

1. Cor. 7. 1. Quia in oib⁹ in q̄t diuites facti estis
in illo: in omni xbo et in omni scien-
tia. De hac aut ociosi paupertate ali-
bi q̄z ita scribit: Et vestietur p̄cissa
veste et pannosa ois somniculosus.

Ro. 13. Sine dubio enī non merebit illo in-
corruptiōis vestimēto ornari: de q̄

1. Thes. 5. apls p̄cipit: Induite vos dñm Iesū
xp̄m. Et iterū: Induti lorica iusticie
et charitatis. et de q̄ etiā dñs ad hie-

Esa. 52. rusalē loquit p̄ pphētā: Exurge ex-
urge hierlīm induere vestimētis glie
tue. Quisq; somno ocij vlt acidie su-

peratus: nō industrie sue labore sed
inertie panni opiri maluerit: quos
abscedēs de p̄fecta plenitudine et cor-
pore scripturaz: nō vestimentū glie
nec decoris: s̄ ignominiosū excusa-
tiōis velamē sue coaptabit ignaue.
Solēt enī hi q̄ sūt hac segnitie disso-
luti: nolētes ope manū suaz sustē-
rari: qd apls indefinēter exerceat vlt
nōb exercere p̄cepit: qbusdā vti te-
stimonijjs sc̄pturaz: qb⁹ qdāā iner-
tie sue velamē iponāt: dicētes scri-
ptū esse: Opamini nō cibū q̄ perit:

Job. 6. s̄ q̄ pmanet in vitā eternā. Et meus
cibus est vt faciā volūtātē p̄ris mei.

Eiusd. 4. S̄ hec testimonia: p̄ni qdā sūt d̄
solida euāgelice lectiōis plenitudie
abscessi: et ad h̄ assuuntur vt p̄tegāt
poti⁹ ignominia ociositatis ac vere-
cūdie nr̄e: q̄ vt calefaciant et exor-
nēt nos illa p̄ciosa veste p̄fectagz
x̄ntū: quā i p̄d̄ ouerbijs mlier illa
sapiēs: q̄ fortitudine et decore indu-
ta est: vlt sibi vel viro suo fecisse de-

puer. 31. scribit: de q̄ etiā p̄sequēter infertur:
Fortitudine et decore induta est: et

letata est in dieb⁹ nouissimis. De h̄
inertie morbo rursus idē Salomō
ita cōmemorat: Nihil opantius puer. 15.

strate sūt sp̄itus: id est illis ac sūlibus
vitijjs q̄ apls in supiorib⁹ d̄ ocio pul-
lulare p̄far⁹ est. Et iterū: In deside-
rijs est ois ociosus. De quib⁹ apls
cōmemorauit dicēs: Et nulli⁹ aliqd
desideretis. Et ad extremū: Multa
mala enī docuit ociositas. Que enī/
dēter apls in his q̄ supra exposuim⁹
enūcravit dicēs: Nihil opantes: sed
curiose agētes. Huic q̄z vitio s̄uū/
xit aliud: Et opam det⁹ vt quieti si-
tis. Et deinde: vt vīa negocia agat⁹
et vt honeste ambuletis ad eos qui
foris sunt: et nulli⁹ aliqd desideret⁹.

1. Thes. 4. Quos etiā inordinatos ac rebelles
notat: ab his studiosos quosq; segre-
gari p̄cipiens: Et subtrahatis vos
inquit ab omni fratre ambulāte in-
ordinate et nō s̄m traditionem quā
acceperūt a nobis.

De p̄gyptū fratres ita su-
il manib⁹ opant: vt nō solū
p̄prijjs necessitatib⁹ satisfā-
ciāt s̄ etiā his q̄ i carcerib⁹
sūt: subministrēt: La. XXII

Is itaq; exemplis p̄gyptū
h̄ patres cruditi: nullo modo
ociosos esse monachos ac p̄-

cipue luucēs sinunt: acrum cordis
ac p̄fectum patientie et humilita-
tis sedulitate operis metientes: et nō
solum a nullo quicq; ad vsum vlt
ctus sui accipere patiuntur: sed eti-
am de laboribus suis: non tm̄ super-
uenientes ac peregrinos reficiūt fra-
tres: vcrum etiam per loca libye que
sterilitate ac fame laborant: necnō
etiam per ciuitates his qui squalore
carcerum contabescunt: immanē cō-
ferentes dirigunt alimonie viciusq;
substantiam: de fructu manūz sua-
rum rationabile ac verum sacrifici-
um domino talī oblatione se offerre
et edentes.

Li. X. De spiritu acidie.

Quod ocij causa faciat in partibus occidentis non esse ce nobia monachorum:

Caplm. XXIII.

b Inc est q in his regionib? nulla videm? monasteria tā ta fratrū celebritate fundata: quia nec operum suorū facultatib? fulciunt: vt possint in eis iugiter pdurare. et si eis suppeditare quod mō valeat sufficiētia victus alteri? largitate: voluptas tñ ocij et peruagatio cordis diutius eos in loco pseruare nō patit. **¶** An hec est apud egyptū ab antiq̃s patrib? sancta inia: operantē monachū demone vno pulsa: rī: ociosū xō innumeris spiritib? deuiastari.

De abbate paulo q singulis ānis omne opus manū suarum igne supposito cōcremabat: La. XXIII.

d Eniq̃s abbas paulus pbatif? sumus patrū: cū in cremo vastiore cōsistens q porphirio nūcupat: palmarū fructib? et horto modico secur? haberet sufficiētē alimonie sue victusq̃ substantiam: nec posset aliqd aliud vñ sustētare? operis exercere: eo q ab opidis et habilitati ēra septē mātionibus vel eo amplius deserti illi? separaret habitatio: plusq̃ expetere? p mercede vecire: q̃ valere posset p cūm operis defudati: collectis palmarū folijs q tidianū pensū velut exinde sustētan dus a semetipso iugitē exigebat. **¶** Cū q̃ ope totū anni antrū ei? fuisset impletū: id qd sollicita cura laborauerat singul annis: supposito igne con cremabat: intm p̃bans sine ope manū nec in loco posse monachū per durare: nec ad pfectiōis culmē aliqñ pscēdere: vt cū h fieri neq̃ cessitas victus exigeret: p sola purgatiōe cordis et cogitationū soliditate ac pscuerantia celle: vel acidie

ipsius demonū q victoria et expugnatione pficeret.

¶ Verba abbatis moysi que dixerit mihi d remedio acidie: **Caplm. XXV.**

c Am incipēs in cremo cōmoriari abbatī moysi: oīm scōrū sūmo: dixissem me egritudine acidie hesterno die grauissime fuisse pfectū: nec ab ea potuisse alias liberari: nisi ad abbatē paulū p̃tinus cucurrissem: ille: **¶** Nō te ait ab ea liberaisti: s magis ei te deditū ac subditū p̃buiisti. **¶** Graui? em te vt desertorē ac fugitiū deinceps aduersarius ipugnabit: quē de p̃slictu superatū p̃tin? aufugisse p̃sperit: nisi decetero cōmissa p̃gressionē: nō desertiōe celle: vñ somni torpore: ingravescentes elus eius ad horā enaporare malueris: sed tolerātia potius et cōslictu didiceris trīphare. **¶** An expi mēto pbatū est acidie impugnationem nō declinādo fugiendā: sed resistendo supandam.

Explicit d spiritu acidie liber decimus.

Incipit ānotatio caploz libri. XI. d spū cenodorie.

La. 1 Proemiale

- ij** Q cenodoria nō solū i parte carnali s etiā i spiritali monachū pulset.
- iiij** Q cenodoria multiplex sit ac multiformis.
- iiij** Quō monachū cenodoria a dextris et a sinistris ipugnet.
- v** Qua cōpatiōe mōstret natura cenodorie.
- vj** Q cenodoria nec bñficio solitudinis extinguat.
- vij** Q cenodoria cū diecta fuerit acris? resurgat ad lucramē.
- viiij** Q cenodoria nec eremo nec etate deferueat.
- ix** Q cenodoria p̃tici. lōsior sit virtutibus mixta.

Liber. XI. De spiritu cenodoxie

x Exemplū regis ezechie queni-
admodum telo cenodoxie
deiectus fuerat.

xj Exemplū regis Drie eiusdem
morbi labe superati.

xij Diuersa testimonia cōtra ce-
nodoxiam.

xij Quib⁹ modis cenodoxia mo-
nachū pulset.

xij Quēadmodū clericatus gra-
dum suggerat ambiendū.

xv Quomodo cenodoxia mentē
inebriet.

xvj Q aliter vitia curari nō pos-
sunt nisi eorū radices ⁊ cau-
se fuerint publicate.

xvij Q monachus debet vitare
mulieres ⁊ episcopos.

xvij Remedia quib⁹ cenodoxiam
vitare possumus.

Explicit annotio capitū-
lorum.

Incipit liber vndecim⁹
de spiritu cenodoxie.

Proemiale La. I.

Eptimū

nobis certamen est
ptra spiritū cenodo-
xie: quā nos vanam
sine inanē gloriam
possum⁹ appellare:

multiforme variū atq; subtile: ita vt
quib⁹libet pspicacissimis oculis nō
dicam cauere: sed perūderi deprehē-
diq; vitē possit.

Q cenodoxia nō solum in
pte carnali sētiā i spiritali
monachū pulset: La. II.

En solū em vt cetera vitia
in pte carnali: sed etiā in spi-
ritali monachū pulset: sub-
tiliore se nequitia ingerēs mēti: ita
vt qui nō potuerint carnalib⁹ vitij
decipi: spiritalib⁹ successibus acrius
sauciant: tanto q; est pnciosior ad

conflictū q̄to obscurior ad cauē-
dū. Omniū nā q; vitioz manifesti-
or apertiorq; pgressus est: ⁊ in vno
quoq; eorū ptradictiōe rigida cōsu-
tatus incētor inualidior factus ab-
cedet: victorēq; suū deiectus ad-
uersarius deinceps infirmior attem-
ptabit. Hic xpo morib⁹ cū p elatione
carnali pulsauerit mentē: ⁊ fuerit re-
spōsionis scuto repulsus: rursus vt
quedā multiformis nequitia prio-
re habitu psona q; mutata sub xtu-
tū specie victorē pfodere ⁊ iugulare
pertemptat.

Q cenodoxia mltiplex sit
ac multiformis: La. III.

Tem cetera vitia seu pturba-
e tides vniformes ac simplices
esse dicunt: hec vero multi-
plex ⁊ mltiformis ac varia vndiq;
bellatori ⁊ ex omī pte victori occur-
rens. Itā ⁊ in habitu ⁊ in forma: in
incessu: in voce: in opere: in vigilijs
in ieiunijs: in oratiōe: in remotione:
in lectiōe: in scientia: in taciturnita-
te: in obediētia: in humilitate: in lō-
ganimitate: in mltitē christi vulnerare
conat⁹: ⁊ velut quidā pnciosissim⁹
scopulus tumētibus vndis obiect⁹:
improvisū ac miserabile naufragiū
scdo nauigantib⁹ vento dū nō caue-
tur nec preuidet impo:rat.

Quomodo monachum ce-
nodoxia a dextris ⁊ a sin-
istris impugnet: La. III.

Laq; via regia volentē in-
i cedere p arma iusticie que a
dextris sūt ⁊ a sinistris: opor-
tet apostolica disciplina trāsire per
gloriam ⁊ ignobilitatē: p infamiam ⁊ 2. Cor. 6
bonā famā: ⁊ tanta cautiōe inter tu-
mentes temptationū fluctus guber-
nante discretiōe ⁊ flante nobis spiri-
tu domini: iter dirigere xutis: vt
dextra leuāq; si paululū deflectam⁹:
sciamus nos pnciosos in or cautib⁹
illidēdos. Ideo q; p sapientissimū
salomonē monemur: Ne diuertaris Ps. 101. 4

ad dexterā neq; ad sinistram: id est
ne tibi de virtutibus blandiaris: et
dextris successib; ac spiritalib; extol-
laris: nec deflectens ad sinistru tra-
mitē vitioꝝ: fin aplm gloriā tibi ex
eis in tua p̄fusiōe p̄quiras. Iā cui
sub specie succincte vestis ac nitide
cenodoria non potuit generari: pro
squalida et inculta ac vilioꝝe conat
inferri. Quē nō potuit p̄ honorem
deijcere: hūilitate supplātat. Queꝝ
sciētie et eloctiōis ornatu nequirit
extollere: gravitate taciturnitat; eli-
dit. Si iunget in palā: gloria vani-
tatis pulsaf; Si illud p̄tēnēde glo-
rie causa cōterent: eodē vitio elatio-
nis obtundit. Iā vane glorie con-
tagio maculet: oꝝones pliras s̄ fra-
trum vitat celebrare conspectu: et
q̄ eas latenter exerceat: nullumq;
habeat consiliū facti: non effugit acu-
leos vanitatis.

**Qua cōparatiōe monstret
natura cenodorie: La. V.**

Alere seniores nostri naturā
morbi hui; i modū cepe bol-
borū q; describunt: que vno
decoꝛtata tegmine: alio rursum iue-
niunt indata: totiusq; repiunt ob-
tectata: quotiēs fuerint expoliata.

**Cenodoria nec bñficio
solitudinis extinguit: La. VI.**

Iā solitudinē quoq; cū cōꝝ
mortalium p̄fortia glie causa
fugientē: p̄sequi nō desistit.

Quātoq; amplius vniuersum quis
vitauerit mundū: tāto eū acius in-
sequit. Aliū q; patiētissim; sit ope-
ris ac laboris: aliū q; ad obediēdū
p̄mptissimus: aliū q; humilitate ce-
teros preponderet: conat extollere.
Alius sciētie: alius lectiōis: ali; vi-
giliar; p̄litate tēptatur. Nec alias
quemq; hic morbi; nisi suis nitē vir-
tutibus sauciare: in his offendicula
tendēs interitus: in quibus vite sti-
pendia conquirunt. Solētib; quip-
pe iter pietatis ac p̄fectionis incede:

re: nō alibi inimici insidiantes: nisi in
via qua ambulāt: laqueos deceptio-
nis abscondit: fin illā beati dauid
sentētiā: In via hac qua ambulabā
absconderunt laquei mihi: vt i hac
ip̄a scilz virtutū via qua gradimur:
tendentes ad brauiū superne voca-
tionis: nostris elati successib; corru-
amus: obligatisq; pedib; aīe nostre
concidamus: cenodorie laqueis cō-
pediti. Et ita sit vt q; aduersarij con-
flictu nō potuimus superari: nostri
triūphi sublimitate vincamur: seu
certe quod est etiam aliud deceptio-
nis genus: vt excedētes continentie
vel nostre possibilitatis modū: p̄se-
uerantiā nostri cursus infirmitate
corporis intercedēte perdam;.

**Cenodoria cū delecta
fuerit: acius resurgat ad
luctamen: La. VII.**

Mnia vitia superata marce-
scunt: et denicta per singulos
dies infirmiora reddunt: et
vel loco vel tempore minuunt atq;
deferuēt: seu certe a cōtrarijs x̄tuti-
bus dissidētia: vel cauent facili; vel
vitant: hoc x̄o delectū: acius resur-
git ad luctam: et cū putat extinctū:
sua morte viuacius cōualescit. Le-
tera genera vitioꝝ eos tantū impu-
gnare solent quos in certamine supe-
rarint: hoc vero suos victores acius
insectatur. Quātoq; fuerit validi;
elūsum: tanto vehementius victorie
ipsius elatione cōgredit. Et hec est
subtilis inimici versutia: vt militem
christi proprijs faciat telis occūbe-
re: quem hostilibus armis superare
non potuit.

**Cenodoria nec eremo
nec etate dferueat: L. VIII**

Via interdū vitia sicut diti-
mus etiā locoꝝ beneficio cō-
quiescunt: et materia peccati
vel oportunitate eius et occasione s̄
tracta lentescere solēt et minui: s̄ x̄o
cū fugiente deserta penetrat: nec loꝝ

De spiritu cenodoxie.

co nouit excludi: nec extrinsecus materia subtracta marcescere. Non enim aliunde quam virtutū eius quē impetit successibus animat. Quedā etiam p̄cessu tēporis vt p̄fati sum⁹ interdum molliunt atq; vaneſcunt: hūc longeuitas nisi fuerit industria solerti ac prudenti discretionē fundata: nō solum non officit: verū etiā maiora nouit fomenta congerere vanitatis.

Cenodoxia piculiosior sit v̄tutib⁹ mixta: La. IX.

Obstruō cetere p̄turbatiōes p̄ a p̄trarijs sibi v̄tutib⁹ dissidētes: et ex apto tāq; die claro bellantes: et superant facilius et cauent: hec autē v̄tutibus inserta et aciei permixta velut in nocte ceca dimicans: atrocius inopinatos decipit et incautos.

Exēplū regis ezechie quē admodum telo cenodoxie deiectus fuerat: La. X.

Ta namq; ezechiam regē iude v̄tū in omnib⁹ p̄summate iusticie: et sanctarū scripturarū testimonio cōprobatū: post innumera v̄tutū p̄conia: vno elationis telo legimus fuisse deiectum: et qui internecionē centū octoginta quinque millū de exercitū assyriorū: angelo sub nocte vastante: vna p̄ce valuit impetrare: vanitatis gloriatiōe supatur. Cuius vt p̄teream v̄tutū tam p̄lixum catalogus: quē replicare plōngum est: hoc vnum dicam: Qui post interdictū terminū vite mortisq; diē: dñi sentētia p̄finitū: quidēdecim annis vite metas excedere vna oīone p̄meruit: Sole p̄decem gradus quos ad occasum tēdens tā illustrauerat reuertēte: quī lineas quas abscēssu ei⁹ vmbra subsequens occuparat: suo rursū reditu fugās: duplicatū diē vniuerso orbī p̄tra fixas nature leges inaudito miraculo p̄buit: post tanta tāq; in-

credibilia signa: post tā imania documenta v̄tutū: qualiter fuerit successibus suis elusus: audi scripturam narrantē: In dieb⁹ inquit illis egrotauit ezechias vsq; ad mortē: et orauit dñm et exaudivit eū et dedit ei signum: illud scz qd legimus de solis datum esse reditū p̄ Esaiā p̄phetā in quarto regnōz libro: sed nō inq̄t scdm beneficia que acceperat retribuit ei: quia eleuatum est cor eius: et facta est cōtra eū ira: et cōtra iudam et hierusalē: humiliatusq; ē postea: eo qd exaltatū esset cor eius: tam ipse q̄ habitatores hierusalē: et ideo nō venit sup eos ira dñi in diebus ezechie. Quā perniciosus q̄ grauis est elationis morbus? Tāte iusticie tante v̄tutes tanta fides atq; deuotio: que naturā ipsam ac totius mūdi leges imutare meruerūt: vna elatione depereunt: ita vt vniuersis v̄tutibus suis acsi non fuissent: obliuioni traditis: iram dñi cōfestum susceperisset: nisi eam resumpta humilitate placasset: vt qui de tam excelsō meritorum fastigio elatione impellente decidit: nō nisi p̄ cosdē rursū humilitatis gradus ad amissum culmē ascēderet. Vis aliud quocq; exēplū similis ruine percipere?

Exēplū regis ozie eiusdem morbi labe supati: La. XI.

Vis huius quem cōmemorauim⁹ regis attāne: in omnibus quocq; ipse scripture testimonio collaudatus: post ingentia v̄tutū suarū p̄conia: post innumeros triūphos quos deuotio: nō ac fidei sue merito perpetravit: discē qualiter sit vane glorie elatione deiectus. Et egressū est inquit nomen ozie p̄pter quod auxiliaretur ei dominus et corroborasset illum. Et cum roboratus esset: eleuatum est cor eius in interitū suū: et neglexit dominū deum suū. Cernis aliud exemplū ruine grauissime:

Ibidem.

4. Re. 19

4. Reg. 20.

2. Paral 26.

et aspicias duos viros tā iustos tā q̃ perfectos triūphis suis atq; victorijs fuisse cōfectos. Uñ videtis q̃ p̃ niciosi rerū secundarū soleāt esse successus: ita vt qui nō potuerūt aduersis frangi: p̃speris si incauti fuerint acruis elidant: et qui i cōflictu atq; acie mortē euaserūt discrimina: tropheis p̃p̃ijs triūphisq; succubāt. **Diuersa testimonia contra cenodoriā: Capi. XII.**

Sal. 6. i Deo apls monet: Nolite fieri inanis glie cupidi. Et dñs phariseos castigās: Quō in

Job. 5. quit vos potestis credere qui gloriā abinuicē accipitis: et gloriā que a solo deo est nō queritis? De his et beatus dauid cū interminatiōe dicit:

Ps. 52. Quoniam deus dissipauit ossa eorum qui hominib⁹ placēt.

Quib⁹ modis cenodoria monachū pulset: Ca. XIII

Olet etiā incipientiū mētes et eorum qui min⁹ adhuc vlt virtute animi vel sciētia p̃fecerūt: aut p̃pter sonū vocis extollere: qđ scz modulatus psallāt: aut q̃ sint exesis carnib⁹ vel corpelauiores: aut q̃ parentes diuites aut nobiles habeant: vel q̃ militiā honorisq; p̃tēpserint. Interdū etiam dignitates et opes q̃ forte nec apprehēdi quidē a lq̃i potuissent: p̃suaadet quēpiam pfacile fuisse adeptū si p̃seuerasset in seculo: vana spe etiā de incertis inflās eū: et de his q̃ nunq̃ possedit: velut qui ea p̃temperit glia vanitatis extollēs.

Quēadmodū clericat⁹ gradū suggerat ambiendum: Caplm. XIII.

Omnib⁹ x̃o clericat⁹ gradum desiderū p̃sbyterij vlt diaconatus imittit. Quē si vel inuit⁹ fuisset indeptus: tāta expletū sanctitate ac rigore depīgīt: vt ceteris quoq; sacerdotib⁹ p̃bere

potuerit sanctitatis exempla: delin multos nō solū p̃uersatiōis forma: verū etiā doctrina sua sermoneq; lucraturū. Facit etiā in solitudine vel in cellula cōmorantē: diuersorū doctos ac monasteria mente atq; animo circūire: et plurimorū p̃uersiōes sub incitāmēto imaginariē exhortatiōis acquirere. Agit itaq; infelix aīa tali vanitate velut p̃fundissimo sopore delusa: vt plerūq; hui⁹ cogitationū illecta dulcedine: et his op̃lecta simulacris: ne p̃sentes quidem actus vel fratres valeat cōtēplari: dum his que cogitationū puagatio: ne vigilans somniauit: delectat inherere quasi veris.

Quomō cenodoria mentē inebriet: Caplm. XV.

Eminī cuiusdā senis cum in eremo sciētie commoraret. Qui cū ad cellā cuiusdam fratris gratia vīsitatiōis adueniēs ostio approximasset: audissetq; eū quiddā obmurmurātē intrinsecus: paululū subsistit: cognoscere volēs quidnā de scripturis legeret: vel sic est moris operās memoriē recensere. Cūq; piissimus explorator aure diligēter applicita curiosius auscultaret: ita eū repperit hui⁹ spūs impugnationē pellectū: vt in ecclesia facere se crederet exhortatoriū plebi sermonē. Cūq; subsistens senex audisset eū finisse tractatum: et mutato rursus officio celebrare velut diaconū cathecumēnis missam: tūc demū pulsauit ostiū. Qui egressus occurrensq; seni veneratiōe solita: introducensq; eum quā olim venerit cogitationū suarū consciētia remordente p̃quirīt: ne scz diutius stās ad ostiū iniuriā pertulisset. Iocularitē senex grateq; respondit: modo inquit ens veni: quādo tu missam cathecumēnis celebrabas.

Aliter vitia curari non possint nisi eorum radices

De spiritu cenodoxie.

et cause fuerint publicate.

Caplm. XVI.

b Ecce carco inferere hunc opusculo necessarium duri: ut de impugnationum vi atque ordine vitiorum: quibus miserabilis anima laceratur: non solum ratione sed etiam exemplis instructi: ad deuitandos laqueos et multiplices decipulas inimici: cautiores esse possumus. Ita namque indifferenter hec ab egyptijs patribus proferuntur in medium: ut omnium vitiorum certamina vel illa que patiuntur vel illa que passuri sunt: iuniores relatione sua tanquam adhuc ea sustineant: apud eos detegatur atque denudetur: quo exponitur eis illusiones omnium passionum: que incipientium sunt ac feruentium spirituum: colluctationum suarum arcana cognoscant: et ea tanquam in speculo contemplantes: et cause vitiorum quibus pulsantur et remedia doceantur: futuroque certaminum progressibus antequam succubant eruditi: quod licet precauerent et occurrere eis vel perfligere deberant: instruatur. Et solent pitissimi medicorum non solum mederi presentibus morbis: verum etiam futuris peritis sagaci occurrere: eosque preceptis vel poculis salutaribus peruenire: ita hi quoque verissimi animarum medici: emerituras valitudines cordium: spirituali collatione velut quodam celesti antidoto preuenientes: in iuniorum mentibus non patiuntur adolefcere: apientes eis et causas imminenti um passionum et remedia sanitatum.

De monacho debet vitare mulieres et eos. La. XVII

q Quia propter hec est antiquum patrum premanens nunc usque in nostra quam proferre sine mea perfusio non potero: qui nec germanam vitare potui: nec episcopi euadere manum. Omnimodis monachum fugere debere mulieres et eos. Reuter enim sunt eum quem semel sue familiaritati deuinxerit: vel quieti cellule ulterius operam dare: vel diuine theorie per sanctarum rerum intuitum: purissimis oculis inherere.

Remedia quibus cenodoxiam vitare possim. La. XVIII.

l Deo quod athleta christi qui vixit ac spiritali agonie legitime certare desiderat: hanc multiformem variamque bestiam omnimodis superare festinet. Quam nobis ex omni parte velut multiplicem nequitiam occurrentem: tali remedio poterimus euadere: ut cogitantes illud dantes eloquium: Dominus dissipauit ossa eorum que hominibus placet. Promitte nihil proposito vanitatis et inanis glorie capeffende gratia: nos metipsum facere permittamus. Deinde ea que bono initio fecerimus obfuscatioem filii custodire nitamur: ne omnes laborum nostrorum fructus post irrepens cenodoxie morbus euacuet. Quicquid etiam in conuersatione fratrum minime communis usus recipit vel exercet: omni studio ut iactantia deductum declinemus: et ea que nos possunt inter ceteros notabiles reddere ac veluti solis faciemus: huius laus apud homines sit conquirenda vitium. His enim vel maxime indicibus cenodoxie: letale stigmata nobis inherere monstrabitur. Quod facillime poterimus effugere: si consideremus non solum fructum laborum nostrorum nos penitus amissuros quoscumque cenodoxie proposito fecerimus: sed etiam reos magni criminis factos: eterna supplicia velut sacrilegos soluturos: utpote qui ad iniuriam dei opus quod eius obsequium nos oportuit agere: homines gratia malimus exercere: ab eo qui occultorum est conscius: homines deo: et gloriam mundi glorie domini pretulisse quieti.

Explicit de spiritu cenodoxie liber undecimus.

Incipit annotatio capitulorum libri duodecimi de spiritu superbie.

La. i Proemiale.

ij De superbie duo sint genera.
iij De supbia omnes pariter virtutes auferat.

Annotatio capitulorū Li. XII.

- liij Q ob superbiam lucifer ille
de archāgelo fact' est dia/
bolus.
- v Q fomites vicioꝝ oīni de su/
perbia pullulent.
- vj Q superbie vitium sit in or/
dine colluctationis extre/
mū: tempore tamē ⁊ origi/
ne primū sit.
- vij Q tantū sit malum superbie
vt ipsum deum aduersari/
um habere mereat.
- vlij Q uēadmodū deus superbā
diaboli virtute humilitat'
extinxit: ⁊ diuersa sup b
testimonia.
- x Q uēadmodū nos qz supbiā
supare possumus.
- x Q nemo possit pfectionem
virtutū vl' pmissā beatitudi/
nē suis tñ virib' obtinere
- xj Exēpluz latronis siue dauid
vel vocationis nre ad dei
grām demonstrandā.
- xij Q nullus sit labor qui pos/
sit re promissē beatitudinis
comparari.
- xlij Traditio senioꝝ de psequen/
da puritate.
- xliij Q adiutorū dei laboranti/
bus tribuas.
- xv A quib' pfectōis viā disce/
re debeamus.
- xvj Nō posse nos sine misericor/
dia ⁊ inspiratōe dei ad ipz
laborē obtinēde pfectōis
accedere.
- xvij Testimonia diuersa quibus
euidenter ostenditur nihil
posse nos qd ad salutē no/
strā p̄inet siue adiutorio
dei perficere.
- xvlij Q nō solū in naturali cōdi/
tione s̄ etiā in quotidiana
dispensatiōe dei gratia mu/
niamur.
- xix Q hec fides ab antiq's patri/
bus sit tradita de grā dei.
- xx De eo qui ppter blasphemā

traditus est inuindissimo
spiritui.

- xxj Exēplū ioab reg' iude quo
ostendit quid ppter sup/
biā meruerit.
- xxij Qm aīam supbā subdi spīri/
talib' nequitijs illudēdā.
- xxij Q pfectio attingi nisi humi/
liat' x̄tute nō possit.
- xxliij Quos spiritualis supbia pul/
set quosqz carnalis.
- xxv Descriptio carnalis superbie:
vel que mala in monachi
mēte parturiat.
- xxvj Q male fundat' quis ad be/
teriorē statū quotidie pla/
batur.
- xxvij Expositio vicioꝝ q̄ p morbū
supbie generant.
- xxvlij De fratris cuiusdā supbia.
- xxix Indicia quib' supbia carnal:
aīe inesse cognoscat.
- xxx Tepefact' q's p supbiā alijs
qz pcesse desideret.
- xxxi Quomodo superbiam vince/
re: vel ad perfectionē pue/
nire possumus.
- xxxiij Quid depopulariū oīm vir/
tutū supbia p verā humili/
tatē possit extingui.
- xxxiij Remedia aduersus morbum
superbie.

Explicit annotatio capi/
tulorum.

Incipit liber. xii. de spi/
ritu supbie: La. i.

Tranum

qd ⁊ extremū aduer/
sus spīritū supbie no/
bis certamē est. Qui
morb' licet ultim' sit
in p̄fectu vicioꝝ: atqz
in ordine ponat' extrem': origine tñ
⁊ tpe p̄m' est. Senissima ⁊ supiori/
bus cunctis imantoz bestia: pfectos
maxime tēptās: ⁊ p̄pmodū lā p̄o

De spiritu superbie.

fit dōs in psumatione virtutū: mor/
su diriore depascens.

**De superbie duo sint gene-
ra: Caplm. II.**

Cuius duo sunt genera. Unus
h quo dixim⁹ spirituales vi-
ros summosq; pulsari: aliud
qd etiā incipētes carnalesq; cōple-
ctit. Et licet vtrūq; superbie genus
tam in deū q̄ in hoīes noxia inflat
elatio: tñ illud p̄mū specialiter re-
fert ad deū: scdm ad hoīes p̄prie p̄-
tinet. Cui⁹ originem ac remedia in
posteriozib⁹ libelli hui⁹ donāte deo
in q̄tū possum⁹ exequemur. Itñ cō
illo p̄iore quo p̄fati sum⁹ p̄fectos p̄-
cipue tēptari: p̄positū nobis est pau-
ca differere.

**De supbia omnes piter vir-
tutes auferat: Capl. III.**

Allū est igit⁹ vitū aliud qd
ita oēs x̄tutes exhauriat: cū/
cra q; iusticia et sanctitate ho-
minē expoliet ac denudet vt supbie
malū: tanq; generalis quidā ac pe-
stifer morbz⁹ nō vnū mēbroz⁹ p̄tem
ve eius debilitare p̄tentus: s̄ solidū
corpus letali corrūpit exitio: et i vir-
tutū iā fastigio collocatos: grauissi-
ma ruina deicere ac trucidare cona-
tur. Omne nā q; vitū suis est termis
et fine p̄tentū: et licet cōtristet alias
quoq; virtutes: cōtra vnā tamē p̄n-
cipaliter tendit: eā q; specialiter op-
p̄mit et impugnat. Et vt hoc ipsum
quod dicim⁹ clarius possit intelligi:
gastrimargia: id est appetitus vētr̄:
seu p̄cupiscētia gula: tēperātie rigo-
rem corrūpit: castitatē libido conta-
minat: ira patientiā vastat: vt non/
nunq; vni quis deditus vitio: alijs
virtutib⁹ nō penitus destituat: sed
illa tantū virtute trūcata que e di-
uerso emulo sibi vitio repugnante
succūbit: reliquas possit vel ex parte
retinere: hec vero cū infelicē posse-
derit mentē: vt quidā seuissim⁹ ty-
rannus sublimissima capta arce vir-

tutū: vnīuersaz funditus ciuitatem
diruit atq; subuertit. Excelsa quon-
dam sanctitat⁹ mentia: vitioz solo co-
equās atq; p̄miscēs: nullā deinceps
imaginē libertat⁹ aīe sibi subdite su-
peresse p̄cedit. Quātoq; cepit dltio-
rem: tāto grauiori fuitutis iugo sū-
ditū vniuersis x̄tutuz facultatibus
crudelissima dep̄danti de nudabit.

**De ob superbiam lucifer
ille de archangelo factus
est diabolus: La. III.**

Et vt grauissime tyrannidis
eius potentiā agnoscamus:
angelū illum qui p̄e nimie/
tate splendoris ac decoris sui lucifer
nuncupatus est: nullo alio q̄ hoc vi-
tio delectum celitus inuenimus: et
ex illa beata sublimitate angelo rum-
telo superbie vulnecratum: ad infer-
na fuisse collapsum. Si igitur tanta
virtute tante potentie prerogatiua
decoratum vna elatio cordis potu-
it de celestibus ad terrena deuolue-
re: qua nos obseruantia carnis fra-
gilitate circumdatos cauere oportet:
at: ipsius ruine magnitudo demon-
strat. Quemadmodum vero huius
morbi virus perniciosissimum deu-
temus: instrui poterim⁹: si ruine ipsi-
us causas atq; originem persequa-
mur. Nunq; enim curari languor:
nec remedia poterunt malis valitū-
dinibus exhiberi: nisi prius inquisi-
tione sagaci origines earum inuesti-
gentur et cause. Hic nā q; indur⁹ di-
uina claritate: et in ceteras super-
nas virtutes cōditoris largitate p̄-
fulgens: splendorem sapiētie et x̄tu-
tum pulchritudinem qua ornabaf⁹
gratia creatorie: nature sue poten-
tia non munificentie illius benefi-
cio se credidit obrinere. Et ob hoc
elatus tanq; qui ad perseverantiam
puritatis huius diuino non egeret
auxilio: deo se simile indicauit: vt/
pote qui nullius indigeret quemad-
modum deus: liberi scilicet arbitrii

facilitate pfusus: per illā credens af-
fluēter oīa sibi met suppeditari: que
ad psumptionē virtutū: vlpenni-
tatez summe beatitudinis pincerēt.
Hec ei sola cogitatio facta: pma rui-
na est. Ob quā desertus a deo quo
se credidit nō egeret: instabilis repen-
te ⁊ nutabundus effectus: ⁊ infirmi-
tatē pprie nature persensit: ⁊ beati-
tudinē q̄ dei munere fruebat: ami-
sit. Et quia dilexit verba precipita-
tionis quib⁹ dixerat: In celū pscen-
dam. ⁊ linguā dolosā qua vel de
se dixerat: Ero simil' altissimo. vlp
de adā ⁊ eua: Eris sic dii. Propterea
dens destruet illū in fine: enellet eū
et emigrabit de tabernaculo suo: et
radicē eius de terra viuentiū. Tunc
ruinā eius videntes iusti timebunt:
et sup eū ridebunt vicētes (qđ etiā
sine fine ad hos qui se sine ptectiōe
auxilioz dei summū bonū pficere
posse pfidūt: iustissime diriget) Ec-
ce homo qui nō posuit deū adiuto-
rem suū: sed sperauit in multitudine
diuitiarum suarum: ⁊ preualuit in
vanitate sua.

Esa. 14.

Gen. 3.

Ps. 51.

Ibidem.

Quoniam fomites vicioz oīm: de
supbia pullulēt: Ca. V.

Ecce pme ruine causa: ⁊ ori-
go pncipalis morbi. Qui
rursus pillū qui fuerat a se
deiectus in pthoplastū serpens: in-
firmitates omniū vicioz ⁊ materias
germinauit. Dū em gloriā deitatis:
arbitrij libertate ⁊ industria sua cre-
didit se posse pquirere: etiā illā per-
didit quā adeptus fuerat gratia cō-
ditoris.

Quoniam supbie viriū sit in ordi-
ne colluctatiōis extremū:
tempore tamē ⁊ origine pri-
mū sit: Capi. VI.

Itaqz exēplis ac testimonijs
scripturaz manifestissime cō-
probat: supbie labem cuz
posterior sit in ordine pfictiū: ori-

gine tamē anterlorē esse: omniumqz
peccatoz ⁊ criminū esse pncipiū:
nec sicut cetera vitia solū modo con-
trariā sibi virtutē: id est humilitatez
tantū extinguere: verū etiā cunctaz
simul interempricē esse virtutum:
nec mediocres tantū paruosqz ten-
ptare: s̄ maxime in fortitudinis cul-
mine cōsistentes. Ita em de hoc spi-
ritu ppheta cōmemorat: Et ecce ei⁹
electe. Ideo qz beatus dauid licet tan-
ta circūspectiōe: cordis sui custodi-
ret arcana: vt ad eū quē secreta cō-
scientie sue nō latebant audenter p-
clamaret: Domine nō est exaltatum
cor meū: neqz elati sunt oculi mei:
neqz ambulauī in magnis neqz i ml-
rabilibus sup me: nisi humiliter sen-
tiebā. Et itez: Nō habitabit in me:
dio domus mee faciens superbiam.
Sciēs tamē qđ difficilis sit etiā pfe-
ctis ista custodiā: nō de sua tantū p-
sumit industria: s̄ orans dñi implo-
rat auxiliū vt hui⁹ inimici telū pos-
sit infanciar⁹ euadere: dicens: Nō
veniat mihi pes superbie. paulēs ac
metuēs ne in illud incidat quod vi-
citur de supbis: Deus supbis aduer-
sat. Et iterū: Immundus est apud
deum omnis qui exaltat cor suū.

Quoniam tantum sit malum su-
perbie vt ipsum deum ad-
uersarium habere mereat:

Capit. VII.

Antū est malum supbie: vt
nō angelū nō alias virtutes
sibi ptrarias: sed ipsum deū
aduersarium habere mereatur. Nō
tantum siquidē est: qđ nequaquā dire-
rit sup his qui ceteris sunt virijs in-
uoluti qđ habeant sibi deū resisten-
tem: id est gastrimargis: fornicarijs
iracundis seu phylargyris aduersa-
tur: sed solis superbis. Illa nā qđ vi-
tia vel i vnū quēqz delinquētū tan-
tū modo reto: quent: vel in suos p-
ticipes: id est in alios homines vidē-
tur admitti: hec vero pprie perti-
net

Ps. 130

Ps. 100

Ps. 35

Jacob. 4

De spiritu superbie.

git ad deū: et ideo eum specialiter digna est habere contrariū.

**Quemadmodū deus superbi-
am diaboli virtute humili-
tatis extirxit: et diuersa su-
per hoc testimonia: L. VII**

**Deoq; vniuersitatis creator
et medicus deus: causam p-
cipiūq; morboꝝ superbiā esse**

**cognoscens: contrarijs sanare cōtra-
ria pcurauit: vt ea scz que p superbi-
am corruerāt: p humilitatē resurge-**

Esa. 14. rent. Ille nanq; dicit: In celū con-
scendā. Ille dicit: Humiliata est in
terra anima mea. Ille dicit: Et ero
similis altissimo. Ille cū esset in for-

Phil. 2. ma dei exinanivit semetipm formaz
serui accipiēs: humiliavitq; se fac-
obediēs vsq; ad mortem. Ille dicit:

Esa. 14. Sup astra dei exaltabo soliū meū.
Ille dicit: Discite a me qz mltis suz

Matt. 11 et humilis corde. Ille dicit: Nescio

Ezo. 5. dñm: et israel nō dimittā. Ille dicit:

Job. 7. Si dixero qz nō noui eū: ero similis
vobis mēdar: sed noui eū: et manda-
ta eius seruo. Ille dicit: Mea sūt flu-

Job. 14. mina: et ego feci ea. Ille dicit: Non
possum ego a meipso facere quicq;

Job. 14. sed pater meus in me manēs ipe fa-
cit opera. Ille dicit: Mea sūt om-
nia regna mūdi et glōria eoz: et cui

2. Cor. 8 volucro do ea. Ille cum diues esset
pauper effectus est: vt eius inopia
nos diuites redderemur. Ille dicit:

Esa. 10. Sicut colligunt oua que derelicta
sunt: sic vniuersam terrā ego cōgre-

Ps. 107 gavi: et nō fuit qui moueret pennam
et aperiret os et ganniret. Ille dicit:

Ps. 107 Similis factus sum pellicano soli-
tario: vigilauit et factus sum sicut pas-
ser solitarius in tecto. Ille dicit: Exie-

Esa. 37. caui vestigio pedū meoz omnes ri-
uos aggerū. Ille dicit: Nūquid nō
possum rogare patrē meū: et exhibe-

Matt. 26 bit mihi mō plus qd duodecim milia
legiones angeloz? Si principalis
ruine causam et salutis nostre funda-

mēta pserim? a quo et qualiter vlt

ista facta sint: vel illa emerferint:

quemadmodū deuitare tam atrocem
mortē superbie debeam? vel illi? rui-

na vel huius doceamur exemplo.

**Quemadmodū nos quo-
q; superbiam superare pos-
sumus: Caplm. IX.**

**Itaq; hunc nequissimū spiri-
tus laqueū taliter poterim?**

euadere: si in singulis quib?

senserimus nos virtutib? pfectisse:

illud apostolicū dixerim? Nō ego

sed gratia dei meū: et gratia dei suz

id quod sum. et deū esse qui operat

in nobis: et velle et pficere pro bona

voluntate: dicente etiā ipso auctore

salutis nostre: Qui manet in me: et

ego in eo: hic fert fructū multū: qd

sine me nihil potestis facere. Et nisi

domin? edificauerit domū: iuanū

laborauerūt qui edificant eam: Nā

si dñs custodierit ciuitatē: frustra vi-

gilant qui custodiunt eā. Et vanū

est vobis ante lucē surgere. Quia

non est volentis neq; currentis: sed

miserentis dei.

Quia nemo possit pfectionē

virtutū vlt pnuissimā beati-

tudinē suis tantū viribus

obtinere: Capl. X.

Alius nanq; quis volent?

et currentis tam idonea po-

test voluntas esse vlt cursus:

vt carne spiritui repugnāte circūda-

tus valeat tantū pfectionis premiū

et palmā integritatis ac puritat? at-

tingere: nisi fuerit diuina miseratione

ptectus: vt ad illud qd magnopere

vult et quo currit: puenire mereat.

Omne em datū bonū et omne donū

perfectū desursum est: descēdens a

patre luminū. Quid em habes qd

nō accepisti? Quod si accepisti: qd

gloriaris quasi nō acceperis?

Exemplū latronis siue da-

uid vel vocatōis nostre ad

s 3

Liber

.XII.

dei gratiam demonst-
dam: Capitulum. XI.

Iam vel illum latronem ob
vna pfectionem introductum
in paradisum recordemur: in-
telligimus enim non cursus sui merito tam
tam beatitudinem psecutus: sed dono
dei miseretis indeptum. Vel si remini-
scamur dauid regis duo tam graua
tamque immania crimina vno penitudi-
nis sermone deleta: nec hic videmus
ad indulgentiam tanti criminis obtine-
dam laboris equiparasse merita: si
dei gratiam supabundasse: qui vere
penitudinis occasio accepta: tantam
peccatorum materiam sub vnius verbi
plena pfectione psumpsit. Principi-
um quoque discutiens vocationis ac
salutis humane: qua non ex nobis nec

Epistola. 2.

Roma. 9

ex operibus nostris secundum apostolum: si dei su-
mus dono gratiaque saluati: liquido
poterimus aduertere quemadmodum p-
fectionis summa non volens neque curre-
tis: si miseretis est dei: qui nequaquam
laborum vel cursus nostri merito com-
pensante: vitiorum nos facit esse victo-
res: nec equiparante nostre voluntatis
industria: tam arduum integritatis
culmen subiugata qua utimur carne
cogscendere. Nulla siquidem corporis
huius afflictio nullaque cordis p-
trictio ad capeffendam veram illam interioris
hominis castitatem potest esse condi-
gna: ut tantam puritatis virtutem an-
gelis solis ingentia celi que vernacu-
lam: nudo humano labore: id est si-
ne adiutorio dei valeat obtinere: quod
totius bonitatis effectus ab illius p-
fuit gratia: qui tantam perennitatem
beatitudinis et immensitatem glorie: exigue
voluntati breuique ac paruo cursui no-
stro: multiplicata largitate donauit.

Nullus sit labor qui pos-
sit reponisse beatitudini
comparari: Capitulum. XII.

Quis enim longeuitas vite p-
sentis: cum ad istam future glorie
pennitatem respexeris: euane-

scit: et dolores cuncti ptemplatione
illius inesse beatitudinis effugant: atque
ut sumus ad nihil extenuati liquescunt:
et nusquam ut fauilla cōparent.

Traditio seniorum de psequen-
da puritate: Capitulum. XIII.

Capitulum propter iam tempus est: ut
ipsis quibus tradit verbis pa-
trū sententiam pferamus: eorum
scilicet qui viam pfectionis et qualitatem eius
non verborum iactantia depinxerunt: sed
potius re et ope ac virtute spiritus pos-
sidentes: experimētis eam propriis et
exemplis certissimis tradiderunt. Alii
itaque non posse ad purum quēpiam car-
nalibus vitijs emundari: nisi vniuer-
sum laborem suum atque conatum ad tam
pfectionis finem intellexerit non posse
sufficere: nec eam nisi miseratione dei et
adiutorio comprehēdi: non tam tradē-
tis institutione quam affectu atque virtu-
te et experimentis propriis eruditus:
agnoscat. Ad capeffendam namque tam
magnifica tamque pcellsa puritatis et in-
tegritatis p-
mia: quouslibet ieiunio-
rum vigiliarum lectiois et solitudinis
ac remotis labor fuerit impensus:
cōdignus esse non poterit qui hec in-
dustrie sue merito vel laboris obti-
neat. Nunquam enim diuinum munus labor
proprie humane cōpensabit in-
dustria: nisi desiderati diuina fuerit
miseratione cōcessum.

Adiutorium dei laboran-
tibus tribuat: Capitulum. XIII.

Ech dico: ut humanos cona-
tus euacuās: ab industria et la-
boris intētiōe quēque reuoca-
re p-
tendā: Sed plane pstantissime
non mea si seniorum sententia definitio: p-
fectionem quidē sine his omnino capi
non posse: his autem solis sine gratia
dei posse eam a nemine cōsumari. At
enim dicimus conatus humanos app-
bendere eam per seipos sine adiutorio
dei non posse: ita p-
nunciamus labor-
rantibus tamen ac desudantibus: miseri-
cordiam dei gratiamque pferri: et ut ver-

De spiritu superbie.

51

Matt. 7.

his apli loquar: volentibus et currē-
tibus impetiri: fin illud quod etiam in
psalmo octogesimo octauo ex perso-
na dei cantat: Posui adiutorium in
potente: et exaltaui electum de plebe
mea. Dicimus enim fin saluatoris sen-
tentiam dari quidem petentibus: et aperi-
ri pulsantibus: et a querentibus inueniri:
sed petitionem et inquisitionem et pul-
sationem nostram non esse condignam: nisi
si misericordia dei id quod petimus de-
derit: vel aperuerit quod pulsamus: vel
illud quod querimus fecerit inueniri.
Prodesto est namque occasione sibi tan-
tummodo a nobis bone voluntatis ob-
lata: ad hec omnia perferenda. Amplius
enim ille qui nos perfectionem salu-
temque nostram desiderat et expectat.
Et instanti beat? dauid puenit sui
operis ac laboris propterea tamen industria
non posse nouerat obtinere: ut a domino
promereri directionem suorum operum
literata prece deposceret dicens: Et
opera manuum nostrarum dirige super
nos: quod opus manuum nostrarum dirige
Et rursum: Confirma hoc deus quod
operatus es in nobis.

Ps. 89.

A quibus perfectionis vi-
am discere debeamus:

Capitulum XV.

Deo quod si ad veram consum-
mationem virtutum volu-
mus effectum et opere perueni-
re: illis debemus acquiescere magi-
stris ac ducibus: qui hanc non vanilo-
qua disputatione somniantes: sed re-
atque experimentis apprehendentes:
nos quoque docere atque ad eam diri-
gere similiter possunt: et viam quem
admodum perueniamus ad eam: cer-
tissimo tranquite demonstrare: qui quod
ad hanc fide se potius peruenisse quam
laborum merito testabantur. Quibus
etiam hoc precipuum sui cordis
acquisita puritas conferebat: ut ma-
gis magisque se deprimi peccatis agno-
scerent. Tanta namque in eis delictorum
compunctio per dies singulos

augebatur: quanta puritas animi pro-
fecisset. Trahebantque iugiter intimo
corde suspiria: eo quod semetipsos senti-
rent nequaquam posse delictorum neuos
ac maculas deuicare: que eis per mul-
tiplices cogitationum minutias in-
gerebantur. Et ideo future vite sti-
pendia non operum sperare se merito:
sed misericordia domini procla-
mabant: nihil sibi de tanta circumspe-
ctione cordis aliorum comparatio-
ne donantes: quippe qui hanc ipsam
non sue industrie sed diuine gratie
ascribebant: nec blandientes sibi de
inferiorum ac tepidorum negligē-
tia: sed contemplatione potius illo-
rum quos vere peccato carere: atque
in regno celorum iam eterna beati-
tudine perfrui nouerant: humilita-
tem perpetuam conquirebant: atque
ita consideratione hac et elationis rui-
nam pariter declinabant: et quo ten-
derent vel quod dolerent semper in-
ueniebant: intelligentes semetipsos
ad illam puritatem cordis quam cu-
piunt: obistente carnis sarcina per-
uenire non posse.

Non posse nos sine
misericordia et inspi-
ratione dei: ad ipsum
laborem obtinende per-
fectionis accedere:

Capitulum XVI.

Sicut enim traditiones et in-
stitutiones eorum sic ad eam
festinare debemus ieiuniis:
vigiliis: orationibus: contritione cor-
dis et corporis operam dantes: ne
hec omnia morbo hoc instante eua-
cuemus. Non solum namque ipsam
perfectionem oportet credere nostra
industria nos vel labore nostro pos-
sidere non posse: sed ne hec ipsa qui-
dem que illius exercemus obten-
tu: id est labores conatusque nostros
ac studia: sine diuine protectionis

auxilio: inspirationisq; eius et casti-
gationis atq; exhortationis grana
posse perficere: quā se cor dūb' no-
stris: vel per alium solet vel per se-
metipsum nos visitans clementer in-
fundere.

Testimonia diuersa quib' euidenter ostenditur: nihil posse nos quod ad salutem nostram pertinet sine adiutorio dei perficere: La. XVII

**Ultimo instruit auctor sa-
lutaris nostre: quid nos oporteat in singulis quibusque que gerimus. non modo sentire sed etiam confiteri. Non possum ego inquit a meipso facere quicquid: pater autem in me manens ipse facit opera. Ille ex persona hominis assumpti dicit: nihil a semetipso posse se facere: et nos cuius et terra in his que ad nostram salutem perinent: arbitramur nos adiutorio domini non egere? Disceamus itaque et nos per singula: nostram simul infirmitatem et illius adiutoria sentientes quotidie proclama-
re cum sanctis: Impulsus versa-**

Job. 14.

Ps. 117.

Ps. 93.

Ps. 17.

Ibidem.

tus sum ut caderem: et dominus suscepit me: Fortitudo mea et laudatio mea dominus: et factus est mihi in salutem. Et nisi quia dominus adiunxit me: paulominus habitauerat in inferno anima me: Si dicebam mortis est pes meus: misericordia tua domine adiuuabat me: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo: consolationes tue letificauerunt animam meam. Aidentes etiam cor nostrum in timore domini et patientia roborari dicamus: Et factus est dominus firmamentum meum: et eduxit me in latitudinem. Scientiam quoque profectu operum intelligentes nobis augeri dicamus: Quoniam tu illuminas lucernam meam domine: deus meus illumina tenebras meas: Quoniam in te eripiar a temptatione: et in deo meo transgrediar murum.

Dein sentientes etiam nosmetipsos fortitudinem tolerantie conquisisse: et in semita virtutum facilius ac sine labore dirigi: dicam: Deus qui precingis me virtute: et posuisti in maculatam viam meam: Qui perficis pedes meos tanquam cerui: et super excelsa statuens me: Qui deces manus meas ad prelium. Consecuti etiam discretionem per quam roborati possumus: aduersarios nostros elidere: proclamemus ad deum: Disceplina tua correxit me in finem: et disciplina tua ipsa me docebit: Dilatasti gressus meos subtus me: et non sunt infirmata vestigia mea. Et quia taliter sum roboratus scientia tua atque virtute: inferam confidenter ea que sequuntur: et dicam: Persequar inimicos meos: et comprehendam illos: et non conuertar donec deficiant: Conteram illos nec poterunt stare: cadent subtus pedes meos. Rursum infirmitatis nostre iniores: nec posse nos tam acerbos vitiorum hostes fragili carne circumdatos sine illius adiutorio superare: dicamus: In te inimicos nostros ventilabimus cornu: et in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis. Non enim in arcu meo sperabo: et gladius meus non saluabit me. Saluasti enim nos de affligentibus nos: et odientes nos confudisti. Sed etiam precinxisti me virtute ad bellum: et supplantasti omnes insurgentes in me subtus me. Et inimicos meos dedisti mihi deorsum: et odientes me disperdidisti. Sed nec armis nostris posse nos vincere cogitantes: dicamus: Apprehende arma et scutum: et exurge in adiutorium mihi: Effunde frameas: et conculca aduersus eos qui persequuntur me: dic anime mee salus tua ego sum. Et posuisti ut arcus erecti brachia mea: et dedisti mihi protectionem salutis tue: et dextera tua suscepit me. Quia nec patres nostri in gladio suo possederunt terram: et brachium eorum

Ibidem.

Ibidem.

Ps. 43.

Ps. 17.

Ps. 34.

De spiritu superbie.

non saluauit eos: sed dextera tua et brachium tuum et illuminatio vultus tui: quonia cōplacuiſti in eis. Postremo vniuerſa beneficia eius cum gratiarum actione mente ſollicita perluſtrātes: ſuper hiſ omnib⁹ q̄ vel pugnauimus: vel illumina- tionem ſcientie: vel diſciplinam diſcretionis ab eo conſecuti ſumus: vlt⁹ q̄ ſuis nos armis inſtruxit: et virtu- tis cingulo communiuit: vel q̄ inimicorum noſtroꝝ nobis prebuit doꝛſum: et tribuit virtutem communiendi eos vt puluerem ante faciem venti: intimo cordis affectu clame-
Ps. 17. mus ad eum: Diliḡā te domine vir- tus mea: domiñus firmamentū me- um et refugium meum et liberator meus: Deus meus adiutor meus: et ſperabo in eū: p̄tector me⁹ et cor- nu ſalut⁹ mee: et ſuſceptor me⁹: Lau- dans inuocabo dominum: et ab inimi- cis meis ſaluus ero.

Q̄ non ſolum in natu- rali conditione: ſed etiam in quotidiana diſpenſatio- ne dei gratia muniamur:

Capitulum. XVIII.

Q̄n ſolum pro hiſ ei gratias
n referentes q̄ vel rationabi- les nos cōdidit: vel liberi ar- bitrij poteſtate donauit: vel baptis- mi largitus eſt gratiam: vel ſcienti- am legis adiutoriumq̄ cōceſſit: ſed etiam pro hiſ que erga nos quotidi- ana eius prouidentia conferuntur: q̄ ſcilicet ab aduerſariorum nos in ſidijs liberat: q̄ cooperatur nobis vt carnis vitia ſuperare poſſimus: q̄ a periculis nos etiam ignoran- tes protegit: q̄ a lapſu peccati com- munit: q̄ adiuvat nos et illuminat vt ipſum adiutorium noſtrū: q̄ nō aliud quidam interpretari volunt q̄ legem intelligere et agnoſcere va- leamus: q̄ pro negligentijs deli-

ctisq̄ noſtris: eius inſpiratione la- tenter compungimur: q̄ dignatio- ne eius viſitati ſaluberrime caſtiga- mur: q̄ ab eo nonnunq̄ etiam inut- ti trahimur ad ſalutem. Postremo quia ipſum liberum arbitrium no- ſtrum q̄ procliu⁹ fertur ad vitia: ad meliorem dirigit frugē: et ad vir- tutum viam inſtigationis ſue viſita- tione contorquet.

Q̄ hec fides ab antiquis patribus ſit tradita de gra- tia dei:

Capitulum. XIX.

Ecceſt proprie erga deum hu-
b militas: hec eſt antiquiſſimo- rum patrum ſincera fides: que penes ſucceſſores eozum inteme- rata nuncuſq̄ perdurat. Qui ſidei virtutes apoſtolice que ſepenume- ro per eos manifeſtate ſunt: non ſo- lum apud hos ſed etiam apud inſi- deles et incredulos: indubitatum te ſtimonium reddunt. Qui ſimplicē piſcatorum fidem in corde ſimplici retinētes: non eam ſyllogiſmīs dia- lectic⁹ et tulliana faciēdia ſpiritu cō- cepere mundano: ſed experimento vite ſincere: actuq̄ puriſſimo: corre- ctione quoq̄ vitioꝝ et (vt veri⁹ ſi dixerim) in ipſa perfectionis inel- ſe naturam oculatis indicijs depre- henderunt: ſine qua nec pietas in deum: nec purgatio vitioꝝ: nec emendatio moꝝum: nec virtutū con- ſummatio poterit apprehendi.

De eo qui propter blas- phemiam traditus eſt im- mundiſſimo ſpiritu:

Capitulum. XX.

Qui quendā de fratrum nu-
n mero quem vtinam minime ſciſſem: ſiquidem poſt hec or- dinis mei gradu ſe paſſus eſt p̄ gra- uari: qui probatiſſimo culdā ſenum

b

Liber .XII.

vicio carnis semetipsum grauissimo confessus est impugnari: nam contra vsum nature desiderio patiendi magis quā inferendi ignominia intolerabili estu libidinis prebat: tum illum vt spiritalem verū quā medicum: interiorē causam morbi huius et originem protinus peruidisse. Qui grauius suspirans: nequaquā ait tam nequā spiritui tradi te dominus permisisset: nisi aliquid blasphemasset in eū. Quo ille comperto: confestim procidit ad pedes eius in terram: summaque admiratione perculsus: tanquā a deo cernens arcana sui pectoris patefacta: confessus est in dei se filium cogitatione impia blasphemasse. Unde perspicuum est cum qui superbie spiritu possidetur: vel qui in deum blasphemus existit: tanquā qui irroget illi iniuriā a quo puritatis speranda sunt dona: perfectionis integritate priuari: et sanctificationem castimonie nō mereri.

Exemplū ioas regis iude quo ostendit quid propter superbiam meruerit:

Capitulum XXI.

Egimus tale aliquid in paraliptomenon libro. Ioas enim rex iuda septem annorum ab ioiada pontifice ascitus in regnum: atque in omnibus quoad vixit memoratus pontifex testimonio scripture laudatus est. De quo post obitum ioiade audi quid scriptura commemorat: et quemadmodum elatus superbia ignominiose fuerit traditus passioni. Postquā autē obiit ioiada: ingressi sunt principes iuda: et adorauerunt regem. Qui delinquit obsequijs eorum acquieuit: et dereliquerunt templum domini dei patrum suorum: seruieruntque lucis et sculptilibus: et facta est ira magna contra iudam et hierusalem propter hoc peccatū.

2. pal. 24

Et post pauca: Cumque euolutus esset annus ascendit contra eum exercitus syrie: venitque in iudam et hierusalem: et interfecit cunctos principes populi: atque vniuersam predam miserunt regi damascum. Et certe cum permotus venisset numerus syrorum: tradidit dominus in manibus eorum infinitam multitudinem: eo quod dereliquissent dominum deum patrum suorum. In ioas quoque ignominiosa exercueret iudicia: et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis. Vides quā flagitiosis ac sordidis passionibus tradimereas superbia? Qui enim clatus arrogantia vt deum se passus est adorari: traditur finem apostolum in passiones ignominie et in reprobum sensum: vt patiatur ea que non conuenit. Et quia dicte scriptura: Immundus est apud deum omnis qui exaltat cor suum: iste qui tumida cordis elatione inflatus est: turpissime confusioni traditur deludendus: vt humiliatus taliter sentiret semetipsum esse vel immundicia carnis et conscientia impure passionis immundum: quod animi sui noluerat elatione sentire: et vt carnis ignominiosa contagio patefaceret immundiciā cordis eius occultā quā superbie malo contraxerat: ac manifesta pollutiōe corporis sui pharesem impurus: qui per elationem spiritus factum se non sentiebat immundū.

Ro. 1.

Omne animā superbā subdi spiritualibus nequitijis illudendam:

Capitulum XXII.

Vibus manifeste probat omnem animā que superbie fuerit tumore possessa: intellectus alibi syris id est nequitijis spiritualibus tradi: eamque passionibus carnis inuolui: vt saltem vitijs humiliata terrenis: immundam se carnaliter pol-

De spiritu superbie.

lutā q̄ cognoscat: que tepore mētis erecta inniundā se in conspectu dei per elationē cordis effectam intelligere ante non potuit: quo vel sic humiliat? quis a pristino tepore discedat: et ignominia carnaliū passionū deiectus atq; confusus: ad spiritālē feruorem deinceps semetipm ardentius conferre festinet.

¶ pfectio attingi nisi humilitatis virtute nō possit:

Caplm. XXIII.

Evidenter itaq; monstratur non posse quemq; pfectiōis finem ac puritatis attingere nisi per humilitatē veram: quā pmitus fratrib? reddens: deo quoq; in penetrabilibus cordis exhibeat: credens sine protectione eius atq; auxilio per singula sibi momēta delato: perfectionem quam cupit et ad quā magnopere currit: se penitus obtinere non posse.

¶ Quos spiritualis superbia pulset: quosq; carnalis.

Caplm. XXIII.

Acusq; de spirituali superbia qua diximus perfecos quosq; pulsari: quantū tenuitas ingenij nostri preualuit donāte deo dixisse sufficiat. Quod superbie genus non multis cognitū nec expertū est: quia nec plures studēt perfectā cordis apprehendere puritatem: vt ad hos preliorum gradus valeant peruenire: nec precedentū vitioꝝ quorum in singulis libellis naturā pariter remediaq; premisimus: pcurat villa purgatio. Sed illos solūmodo pulsare solet: qui deuictis superioribus vitij iam propemodū sunt in virtutum culmine collocati. Quos quia lapsu carnali subtilissimus hostis superare nō quinit: spirituali ruina deicere ac supplantare conatur:

per hāc illos vniuersis veterū stipēdiōum meritis multo labore questis spoliare contendens. Ceterū nos qui adhuc terrenis sumus passionibus inuoluti: nequaquā hoc modo tēptare dignatur: sed crassiore et vt ita dixerim carnali elatione supplātat. Et idcirco de hac quoq; qua maxie nos seu nostre mensure homines ac precipue iuniorū vel incipientium mentes periclitari solent: necessariū reor fm promissionē nostrā pauca depromere.

¶ Descriptio carnalis superbie: vel que mala in monachi mente parturiat:

Caplm. XXV.

Ec igit quā dixim? carnalis supbia: cū tepido ac male arrepto renūciatiōis pncipio ī monachi resederit mēte: de p̄stino ac seclari eū timore ad verā xpī humilitatē descendere nō pmittēs: primū inobediētē eū reddit et asperū: deinde mirē atq; affabilē esse nō patit: eqlē q̄ fratrib? fieri cōmunēq; non sinit: nec fm dei ac saluatoris nrī mādatū spoliari ērentis opib? nudariq; cōcedit: et cū renūciatio nihil aliud sit nisi mortificatiōis et crucis idiciū: nec valeat alijs inchoari vlt? surge: re sūdamēt: q̄ vt se nō solū acub? hui? mūdi spirituali nouerit interemptū: verū etiā cor palit q̄tūdie credat esse moriturū: ecōtrario fac eū vitam sperare longeuā: infirmitates pponit ei plixas et multas: pfusionē q̄ icutit ac pudor ē: Si nud? effect? alienis et nō pprijs facultatib? cepit sustetari: psuadet etiā multo esse meli? victū indumētū q̄ sibi sua potius q̄ aliena substātia mīstrari: scdm illd scz qd quēadmodū dictū sit tali beatitudine ac tepore cordis ob-
intelligere qdē aliqui potuerunt. **¶** Beatus est magis dare q̄ accipere.

qd sit r̄nu

Act. 20.

b 2

¶ male fundatus quis
ad deteriores statum quo-
tidie prolabatur:

Caplm. XXVI.

t Alii igitur diffidentia mētis
obsessi: et a scintilla fidei qua
visi fuerāt ī primordiis sue
conuersionis accensi: diabolica infi-
delitate reuocati: incipiunt pecuni-
as quas ante dispergere ceperant di-
ligentius custodire: et eas velut qui
semel profligatas vltius reparare
non possint: auaricia vehementiore
conseruat: seu quod est deterius ea
que prius abiecerant resumentes: vl-
certe qđ est tertium ac teterrimum
nequitie genus: que nec ante quidē
possederant congregātes: nihil am-
plius egressi e seculo qđ nomen acq-
sisse tantummodo ac vocabulū mo-
nachī comprobātur. Super hec igitur
initia male vitioseq; fūdata: ne-
cesse est vt vniuersa deinceps vitio-
rum structura cōsurgat: nec quicq;
superponi pessimis valeat fundamē-
tis: nisi quod miserabilem animam
ruina lugubriorē prosternat.

**Expositio vitiorum que
per morbum superbię ge-
nerantur:**

Caplm. XXVII.

t Alibus siquidem mens pas-
sionibus obdurata: atq; a de-
testabili tepore incipies: ne-
cesse est vt in deterius quotidie pro-
ficiat: et reliquam quoq; vitam su-
am deformiore fine concludat: dum
qđ cupiditatibus pristinis oblecta-
tur: ac fm apostolum sacrilega phil-
laryria vincitur: ita eodem pronū-
ciāte de illa: Et philargyria que est
simulacroy seruitus. Et iterum: Ra-
dix enim inquit omnium malorum
est philargyria: nuncq; possit in cor-
de suo humilitatem christi simplicē

veramq; suscipere: cum vel de nobi-
litate nataliū gloriatur: vel inflatur
de seculi quam corpore nō mente de-
seruit dignitate: vel pecunijs quas
ad ruinam suā retentat: extollitur:
per que iam non monasterij iugum
sustinere contentus est: non sentio-
ris vlli institui disciplina. Quisq; em
superbie morbo fuerit occupat: non
solum nullam subiectionis aut obe-
dientie regulam custodire dignatur
verum ne ipsam auribus quidem su-
is doctrinam perfectionis admittit:
tantumq; cōcrescit in corde eius spi-
ritalis verbi fastidiū: vt cum forte
talis fuerit oborta collatio: vnoq; in
loco stare nesciat ei obtutus: s; huc
illucq; stupidus circūferatur intus-
tus: aliorum et in obliquum qđ mo-
ris est oculi defigantur. Pro suspi-
rijs enim salutaribus sputa de sicco
gutturē contrahuntur: excreationes
etiā sine vlla infellatiōe phlegma-
tis prouocantur: digiti ludunt et in
modum quiddam scribentis volu-
tant atq; depingunt: et ita huc atq;
illuc vniuersa membra corporis cō-
mouentur: vt dum spiritalis agita-
tur collatio: totum se vel scotentib;
vermibus vel acutissimis sudibus
credat insidere: et quicquid simplex
collatio ad edificationem protule-
rit audientium: ob suam suggillatio-
nem estimet esse prolatum. Totoq;
tempore quo spiritalis vite exami-
natio ventilatur: suis suspitionibus
occupatus: non quid exinde ad pro-
fectum suum capere debeat aucupa-
tur: sed causas cur vnumquodq; sit-
dictum: sollicita mēte perquirat: vl-
quid eis possit obijcere tacita intra-
se cordis volutatione coniectat: vt
nihil ex his que saluberrime sunt di-
gesta: penitus apprehendere aut in
aliquo valeat emendari. Et ita fit
vt non solū in nullo ei proficiat col-
latio spiritalis: verum etiam damno-

Colof. 3.

7. Lio. 6

De spiritu superbie.

sa magis existat: efficiaturque causa maioris peccati. Dum enim pro conscientia sua totum contra se suspicatur esse prolatum: vehementiore cordis obstinatione duratur: ire quoque stimulis acius instigatur. Dein de post hec excelsa vox: sermo rigidus: amara et turbulenta responsio: incessus erectus ac mobilis: lingua facilis: procer loquela: nec unquam taciturnitatis amica: nisi cum contra fratrem rancorem quendam in suo corde conceperit: sitque silentium eius non compunctionis nec humilitatis ullius: sed superbie et indignationis indicium: ita ut quid in eo deestabilis sit: haud facile discernatur: utrum diffusa illa petulantiaque leticia: an dira hec virulentiaque series. In illa namque sermo non oportet: risus levis ac fatuus: effrenata ac indisciplina cordis elatio: in ista vero ira plenum virulentumque silentium: et quod ob hoc tantum concipitur: ut adversus fratrem rancor taciturnitate servat: protelari diutius possit: non ut ex eo virtus humilitatis ac patientie prebeat. Et cum ipse tumore possessus: facile cunctis tristitias inferat: atque ad satisfactionem lesi fratris semetipsum submittere dedignetur: etiam ab illo subinet oblatam respuit atque contemnit. Et non solum nulla fratris satisfactione compungitur atque molitur: verumetiam cur ab eo sit in humilitate preclusus gravius indignatur. Fitque ei salutaris humilitas ac satisfactionis: que finem diabolicis intentionibus solet inferre: causa vehementior: et incensibilis.

De fratre cuiusdam superbia:
Capitulum. XXVIII.

Adini in hac duntaxat religio (quod horret pudetque revolvitur) quendam iuniorum cum a suo increparetur abbate: cur humilitatem quam renuncians per modico tempore retentaret: cepisset excedere: ac diabolica inflari superbia: summa contumacia respondisse: Nunquid ob hoc memetipsum humiliavi pro tempore: ut semper subditus sim? Ad quod eius tam effrenatum scelestumque responsum: ita est senior obstupefactus: omnisque eius interceptus est sermo: velut qui ab illo ipso antiquo lucifero verba hec prolata non ab homine percepisset: ut nullam vocem adversus tantam proterviam de ore suo proorsus emittere: nisi gemitus de corde tantummodo ac suspiria potuerit: illud solum tacitus intra semetipsum volvens quod de domino nostro Salvatore dicitur: Qui cum in forma deus esset: humiliavit se: factus obediens: non ut ille ait diabolico spiritu ac tumore possessus: pro tempore: sed usque ad mortem.

Indicia quibus superbia carnalis anime inesse cognoscitur:

Capitulum. XXIX.

Ut breviter ea que dicta sunt de hoc superbie genere perstringamus: quedam signa eius in quantum possumus colligentes: ut his qui de perfectione sitiunt erudiri: quodammodo characteres eius de exterioris hominis motibus exprimamus: necessarium puto paucis eadem replicari: ut compendio suis agnoscamus quibus eam discernere ac deprehendere valeamus indicibus: quo nudate atque in superficie producte: passionis huius radices

b 3

in de ha car
nal supbe

ces et oculatim deprehense atq; per
specte: vel conuelli facilius valeant
vel vitari. Tunc enim poterit pesti/
fer morbus ad integrum declinari:
cum contra ipsius perniciosos effus
et impetus noxios nō sera obseruan
tia cum iam dominantur assumitur:
sed cum precedentes eius (vt ita di/
xerim) lineas agnoscens prouida
eum sagaciq; discretionē precurri/
mus. De exterioris namq; sicut pre/
diximus hominis motu: interioris
status agnoscitur. His igitur indi/
cijs carnalis ista quam prefati su/
mus superbia declaratur. Inest pri/
mitus in loquela eius clamor: in ta/
curnitate amaritudo: excelsus et
effusus in leticia risus: irrationabi/
lis in serietate tristitia: in responsio/
ne rancor: facilitas in sermone: ver/
ba passim sine vlla cordis gravita/
te erumpentia. Expers patientie est:
charitatis aliena: audax ad contu/
melias irrogandas: ad tolerandas
pusillanims: ad obediendum diffi/
cilis nisi in quo eam desiderium su/
um volūtasq; pūenerit: ad recipien/
dam exhortationē implacabilis: ad
refecandas volūtates suas infirma:
ad succumbēdum alienis durissima:
semperq; suas diffinitiones statuere
contendens: ipsa vero nequaq; ce/
dere alterius acquiescens: et ita fit
vt etiam incapax consilij salubris ef/
fecta: in omnibus suo potius q̄ sentio
rum credat iudicio.

**Depefactus q̄ uis
per supebiam ali/
is quoq; p̄esse de/
sideret:**

Laplm. XXX.

q̄ **Abus descensuum gradi/
bus is quem semel possi/
det deuolutus: iam ipsam**

disciplinam cenobij perhorrescit:
ac veluti qui fratrum consortio de
perfectione retrahatur: ac de bono
patientie atq; humilitatis aliorum
vicio et impedimento reuocetur: ha/
bitationem solitarie vite desiderat:
seu certe velut plures alios lucratu/
rus cōstruere monasterium: et quos
docere atq; instituere debeat: cōgre/
gare festinat: ex discipulo neq; dete/
stabilior magister effectus. Nam
cum huiuscemodi elatiōe cordis in
perniciosissimum teporem noxium
q; corruerit: et nec verus monachus
nec secl̄aris effectus sit: quod est de/
terius etiam perfectionem sibi ex hoc
ipso miserabili statu et conuersatio/
ne promittit.

**Quomodo super/
biam vincere vel
ad perfectionem
peruenire possi/
mus:**

Laplm. XXXI.

q̄ **Namobrem si edificij no/
stri fastigia perfecta volu/
mus ac placentia deo con/
surgere: fundamenta eius
non scdm nostre libidinis volunta/
tem: sed scdm districtiōis euangelij
disciplinaz iacere festinemus: que
alia esse non possunt q̄ timor dei at
q; humilitas que de mansuetudine
et cordis simplicitate descendit. Hu/
milis vero nullatenus poterit abs
q; nuditate conquiri. Qua peregri/
nante: nec obediētie bonum: nec pa/
tientie robur: nec mā suētudinis trā/
quillitas: nec consummatio charita/
tis vllatenus poterit apprehendi:
sine quibus cor nostrum habitacu/
lum spiritus sancti penitus esse non
poterit: ita pronunciant domino**

De spiritu superbie.

Esa. 66. per prophetam: Super quē requie/
scit spiritus meus: nisi super humi/
lem et quietum et timentem verba
mea? Sive scdm exemplaria que he/
braicam exprimunt veritatem: Ad
quem respiciam nisi ad pauperulum
et contritum spiritu et timentē ver/
ba mea?

Quomodo depo/
pulariū omnium
virtutum super/
bia p verā humi/
litate possit ex/
tingui:

Caplm. XXXII.

q **U**ap: propter athleta chri/
sti qui spiritalem agonem
legitime certans a domi/
no desiderat coronari: hāc

quoq; ferocissimam bestiam vt de/
uoratricem cunctarum virtutū om/
nimodis festinet extinguere: certus
q; hac in suo pectore commoran/
te: non solum omnigenis vitijis care
re non possit: verumetiam si quid
virtutis habere videatur huius ve/
neno depercat. Nullo enim modo
poterit in anima nostra virtutū stru/
ctura consurgere: nisi prius iacta fue/
rint vere humilitatis in nostro cor/
de fundamenta: que firmissime col/
locata perfectionis et charitatis cul/
men valeant sustinere: ita scilicet vt
quemadmodum dicimus primum
fratribus nostris humilitatem veraz
intimo cordis exhibeamus affectu:
in nullo scilicet acquiescentes eos
contristare vel ledere. Quod nul/
latenus poterimus implere: nisi ab

renunciatio vera que in expoliatio/
ne omnium facultatum ac nuditate
consistit: in nobis fuerit christi amo/
re fundata: deinde obedientie iu/
gum et subiectio simplici corde ac si/
ne vlla fuerit simulatione suscepta:
ita vt preter abbatis mandatum nul/
la penitus voluntas viuat in nobis.
Quod non aliter observari poterit:
nisi quis non solum se mortuum
huic mundo: verum etiam insipien/
tem indicauerit ac stultum: vniuer/
sa que sibi fuerint a senioribus im/
perata: sine vlla discussione perfici/
ens: sacrosancta ea credens ac diu/
nitus promulgata.

Remedia aduer/
sus morbum su/
perbie:

Caplm. XXXIII.

l **I**n qua consistentib; qua/
litate proculdubio status
ille humilitatis vere tran/
quillus atq; immobilis
subsequetur: vt nosmetipsos infe/
riores omnibus iudicantes: vni/
uersa que nobis fuerint irrogata:
tametsi iniuriosa sint: tanq; a superi/
oribus nostris illata: patientissime
tolerem. Que quidem a nobis nō
solum facillime tolerabuntur: verū/
etiam parua iudicabuntur ac nullas:
si mente iugiter recolamus vel do/
mini nostri vel sanctorum omnium
passiones: considerantes tanto leuo/
ribus nos iniurijs attemptari: quan/
to longius a meritis eorum et con/
uersatione distamus: pariter etiam
cogitantes in breui nos de h; seculo mi/
graturos: eorūq; nos celeri vite h;

Li. XII. De spiritu superbie.

sine mor futuros esse sortes. Per/
emptoria nanq; est hec contēplatio:
non solum superbie: verumetiam ge/
neraliter omnium vitiōrum. De in/
de post hec hanc eandem humilita/
tem erga deum firmissime retētem?
Quod a nobis ita complebitur: vt
nihil nosmetipsos absq; illius opi/
tulatione vel gratia quod ad virtu/
tum consummationem pertinet: pos/
se perficere cognoscamus: sed et hoc
ipsum quod intelligere meruimus:
eius esse muneris: in veritate creda/
mus.

Explicit de spi/
ritu superbie liber
duodecimus.

Præfatio

Sacundissimi Joannis Eremitæ qui Cassianus dicit: in decem collationes patrū in scythica eremo cōmoratū: ad Leontium episcopū et fratres belladium: Præfatio feliciter incipit.

Ebitū qd

de institutis cenobiorū: et octo pncipaliū vitiorū remedijs: duodecim libellis dño adiuuante digesta sunt: in quo tenuitas nostrī suffecit ingenij vtrūq; sarcitū est. Viderim sane: qd sup hoc vel illi? vel nostri fuerit examinis equitate ppensum: vtrū in rebus tam pfundis tāq; sublimibus: et q in vsum stili: vt arbitror: antea nō venerūt: dignū aliqd cognitioni vestre: omnium q; sanctorū fratrum desiderio pmpserim? Hūc autē q; derelinquēs nos pōtifer supradict? migrauit ad christū: has interim decem Collationes summoz patrū: id est anachoretarū: qui in eremo scythie morabant? q; ille incōparabili flagrans studio sanctitatis: simili sibi infferat sermone cōscribi: nō ppendēs p multitudinem charitatis: quāto infirmas ceruices pondere pgrauaret: vobis potissimū o beatissime papa Leonti et sancte frater belladi credidi cōsecrādas. Alter siquidē vestrū memorato viro et germanitatis affectu: et sacerdotij dignitate: et qd his maius est sancti studij feruore cōiunct? hereditario fraternū debitū iure deposcit. Alter anachoretarū instituta sublimia: nō vt quidā p:ia aggressus ē psumptiōe sectari: sed legitimū doctrinæ tramitē: sancto spū suggerēte: pene anteq; disceret apphēdens: nō tā suis adinuetionib? q; illoz traditionibus maluit erudiri. In quibus

mibi nunc in portu silentij cōstituto inensum pelagus aperitur: vt scz de instituto atq; doctrina tantoz viro- rum: quedā tradere audeā memorie litterarū. Tanto cū pfundioris nauigationis periculis fragilibus ingenij cymba iactanda ē: quātū a cenobijs anachoretis: et ab actuali vita q; i cōgregatiōibus exerceat cōtēplatio dei: cui illi inestimabiles viri semp intēti sunt: maior atq; sublimior est. Alestrū igit est conat? nostros pijs orationib? adiuuare: ne aut tam sancta materia impito quidē sed fideli sermone p mēda piclites i nobis: aut rur? eiusdē materie abyssi obzuet nostra rusticitas. Proinde ab exterioro ac visibili monachorū cultu: quē priorib? digessim? libris: ad inuisibilem interioris hominis habitum trāseam? et de canonicarū orationū modo: ad illius quā aplūs precipit oratiōis perpetue iugitatē ascendat eloquiū: vt quisq; tam supioris operis lectionē Jacob illius nomē intelligibilis carnaliū vitioz supplantatiōe pmeruit. Hūc etiā nō tā mea q; patrū instituta suscipiens: diuine iā puritatis intuitu ad meritū (et vt ita dixerim dignitatē) trāsies israhel: quid i hoc quoq; pfectionis culmine debeat obseruare sibi instruat. Obtrineant itaq; oratiōes vīe ab eo q; dignos nos: vel visu eoz: vel discipulatu: vel cōsortio iudicauit: vt nobis earūdem traditionū memoriam plenam: et sermonē ad dicendum facilem conferre dignet: quo tam sancte eas tanq; integre q; ab ipsis accepimus explicātes: ipsos quodammodo suis institutis incorporatos: et qd est mai? latino disputātes eloquio vobis exhibere possimus. Hoc sane volum? ante oīa tam harū collationū q; superiorū voluminū pmonitū esse lectorē: vt si q forte in his pstatu suis et ppositi qualitate: siue pro vsu et puerfatiōe cōmuni: vel ipso bilia putauerit esse: vel dura: non ea

Annotatio capitulorū

Fin sue facultatis modulū: sed fm di-
gnitatē et pfectionē loquētū metia/
tur: quoz prius studiū atq; ppositū
mēte cōcipiat: quo vere mortuū hūc
cōuersatiōi mūdane: nullis affectio-
nib; parentū carnaliū: nullis actū
seculariū nexib; obligant. Deinde
locoz quoq; in quib; cōmorant: cō-
siderēt qualitates: qua in solitudine
vastissima cōstituti atq; ab vniūso/
rū mortaliū cōsortio sepati: et p hoc
illuminationē sensū possidēt: cō-
templant vel ploquent ea que ier-
pertis atq; ineruditis p cōditione
et medio critate cōsuetudinis sue im-
possibilia forsitā videbunt. De q;
bus tū si quis voluerit verā pferre
sententiā: et vtrū impleri queat: desi-
derat experiri: festinet p̄us eoꝝ ppo-
sitū simili studio et cōuersatiōe susci-
pere: et tūc demū ea q̄ supra faculta-
tē hominis videbant: nō solū possibi-
lia: verū etiā suauissima deprehendit.
Sed nunc iam ad collationes eoꝝ et
instituta pperemus.

Explicit prefatio.

Incipit annotatio capitulorū collatiōis p̄mē Abbatis Moysi.

Ca. 1. De habitatiōe scythie et pposito Abbatis Moysi.

ij De interrogatione Abbatis Moysi q̄rētis q̄ monacho scopos vel q̄s sit finis.

iiij De responsione nostra.

iiij De interrogatiōe Moysi sup ppositiōe p̄dicta.

v De cōpatiōe eius q̄ destina- ta ferire cōtendat.

vj De his q̄ abrenūciantes mūdō: ad pfectionē sine chari- tate cōtendunt.

vij De appetenda tranquillitate cordis.

viiij De principali conatu erga di- uinarū rerū cōtemplati- onē et similitudinē Marie et Marthe.

ix Interrogatio quomō efficiē- tia virtutū nō cum homīe pseueret.

x Responsio q̄ nō sit eaz mer- ces sed actio cessatura.

xi De charitatis ppetuitate.

xii Interrogatio de pseuerantia spiritalis theorie.

xiii Responsio de directione cor- dis in deū: et de regno dei: et de regno diaboli.

xiiij De anime ppetuitate.

xv De cōtemplando deo.

xvj Interrogatio de cogitationū mobilitate.

xvij Responsio quid possit mens sup cogitationū statu: qd ve non possit.

xviii Comparatio aquarie mole et anime.

xix De trib; cogitationū nostra- rū principijs.

xx De discernēdis cogitationi- bus ad similitudinē pba- bilis trapezite.

xxi De illusiōe abbatis Joannis.

xxij De quadripertita discretiōis ratione.

xxiii De sermone doctoris fm au- dientū meritū.

Explicit annotatio capi.

Incipit collatio Abbatis Moysi prima de monachi destinatione et fine.

De habitatiōe scythie et pposito abbatis moysi: Ca. 1.

¶ In in

eremo scythie vbi monachoz pba- tissimi patres: et omnis cōmora- bat pfectio: ab-

batem moysen qui vchemētius inter illos egregios flores nō solū in actu- alit: verū etiam theoreica virtute fla- grabat: institutione eius fundari cu-

Collatio prima.

plens expectissem: vna cum sancto germano: cui quo mihi ab ipso tyrocinio ac rudimentis militie spiritualis ita in diuiduū deinceps cōtuberniū: tam ī cenobio q̄ in eremo fuit: vt cūcti ad significandā sodalitatē ac ppositi sensusq; nostri parilitatē pñciarēt: vnā mentē atq; animā duobus inesse corporib;: pariterq; ab eodē abate edificationis sermonē fufis laudib; ymis ambirem. Quippe cuius hunc animi rigore manifestissime no ueramus: vt nisi fideliter desideratibus: et cum omni cordis contritione querētibus: nequaquā penitus acquiesceret pfectionis apire doctrinā: ne scy si passim vel nolentibus eam vel tepide sitientibus exhiberet: res necessarias et que solis pfectionem cupientibus debent esse cōperte: indignis et fastidiosis suscipiētibus pandēs: aut iactantie vitii: aut pditionis crimē videret incurrere: tandē fatigatus p̄cibus nostris: ita exorsus est:

De interrogatione abbatis ahoysi querētis qui monacho scopos: vel q̄s sit finis:

Cap. II.

σχο/
πορ ο
τέλοσ

Mnes inquit artes ac discipline scopon quēdam: id est destinationē: et telos hoc est: finē p̄ziū habere noscunt: ad quē respiciēs vniūscuiusq; artē industriā appetitor: cū ctos labores et pericula dispēdiatq; vniūsa equanimitē gratanterq; sustentat. Nam et agricola flagratēs radios solis: pruinas q̄s et glaciē nō declinās: terrā infatigatus exercet: et indomitas agrī glebas frequentī vomere subigīt: dum scopon seruat: vt eam cūctis sentibus expurgatā: vniuersisq; graminibus absolutā in modū solubilis arene fauileq; cōminuat: finē: id est pceptionē copiosarū frugū: et exuberantiā segētū non alis adepturū se nisi hac opīs ac sudoris sui rōne cōfidēs: quo vel ipse deinceps vitā securū erigere: vel suam possit amplificare substantiā.

Referta etiā frugibus horrea libenter exhaurit: easq; sulcis agrī cōmendat instāter: p̄sentē diminutionē futurarū messū p̄tēplatiōe nō sentiens. Illi etiā qui negociationū solēt exercere cōmertia: nō incertos pelagi timent casus: nō vlla discrimina phorēscūt: dū ad finē questus spe pposita puocant. Necnō etiā hī q̄ militie mūdi alis ambitioē inflāmant: dum p̄spiciunt honoz ac potestati finē: pegrī nationū eritia ac picula nō sentiūt: nec p̄sentib; erūnis bellisq; franguntur: dum ppositū sibi dignitatis finē cupiunt obtinere. Habet ergo nostra p̄fessio scopon p̄ziū ac finem suū: p quo labores cunctos nō solū infatigabiliter: verū etiā gratāter impēdimus: ob quē nos ieiunioz inedia non fatigat: vigiliāz lassitudo delectat: lectio ac meditatio scripturarū p̄tinuata nō satiat: labor etiā incessabilis: nuditasq; et oīm rerū p̄uatio locū diffime sustinet: nec horroz huius vastissime solitudinis formidatur. Ob quē vos ipsi pculdubio parentū spreuistis affectū: et patriū solū ac delicias mūdi tot p̄transitis regionibus desperistis: vt ad nos homines rusticos et idiotas in hoc eremi squalore degētes puenire possētis. Propter qd̄ rhidete inq̄t mihi q̄ sit destinatio vestra vel finis: qui ad hec omnia libētissime sustinēda vos puocat.

De respōsione n̄ia: Cap. III.

Et cū p̄sisteret nostrā elicere sup inchoata disputatiōe sententiā: respōdim: Regni celozū causa hec cūcta tolerari.

De interrogatione ahoysi sup ppositione predicta:

Cap. III.

De qd̄ ille: Bñ inq̄t et argute de fine dixistis: qui x̄o debeat scopos noster esse: id ē destinationis: cui iugit̄ inherētes finē valeam; attigere: p̄ oīb; nosse debetis. Et cū ignoratiōe cōfessi simpliciter

Collatio prima Abbatis moysi

fuisse: ait: In omni vt dixi arte ac disciplina pcedit quidaz scopos: id est: aie destinatio: siue incessabil mētis intentio: quā nisi q̄s omni studio p̄seuerātia q̄s seruauerit: nec ad finē desiderati fructus poterit puenire. **Ita** vt dixi agricola finē habens: secure copiose q̄s vinēdi in puentu segetū secundariū: scopon: id est destinationē gerit: agrum suum sentibus cūctis absolvere: cūq̄ vnīuersis in fructuosis vacuare graminibus: nec aliē se quieti finis opulētā adepturū esse cōfidit: nisi id qd vñ obtinere desiderat: quadā p̄us opis ac spei sue ratiōe possideat. **Negociator** q̄z illud vel istud mercādi desiderū nō deponit: p qd possit q̄stuosius diuitias cōgregare: qz frustra cōcupisceret lucrū: nisi viā qua ad id tenderet elegisset. Et q̄ certis quibusq̄ dignitatibus mūdi hui? cupiūt honorari: cui se officio vel ordinī debeāt māci pare: ante pponūt: vt per legitimū spei tramitē: finē quoq̄ valeāt desiderate dignitatis attingere. **Ita** qz r̄ vie nostre finis quidē est regnū dei: q̄ x̄o sit scopos debet diligētē in q̄ri. **Qui** si nobis similē cōptus nō fuerit: frustra nitendo fatigabimur: qz sine viā tendētib? labor est itineris nō p̄fectus. **Ad** qd obstupescētib? nobis: senex intulit: **Finis** quidē nostre p̄fessionis vt diximus regnū dei seu regnū celozū est. **Destinatio** x̄o nostra: id est scopos: puritas est cordis sine q̄ ad illū finē impossibile est quēpiā puenire. In hac em̄ destinatione deſigentes nostre destinationis obtur? velut ad certā lineā: cursum rectissimū dirigimus. **Et** si paululū quid ab hac cogitatio nostra deſerit: ad cōtēplationē eius ilico recur rētes: rursus eā velut quadā norma certissima corrigam? q̄ semp oēs conatus nostros ad vnū hoc reuocans signū: arguet statim si a p̄posita directione mens nostra vel paululū deuiarit.

finis. nr.

scopos. nr.

puritas. nr.

De cōparatiōe ei? q̄ destina ta ferire cōtendat: **La. V.**

Ad modū quibus vñus est q̄ bellica tela tractādi: cū ante regē mūdi hui? artis sue cūpiūt peritā demōstrare: in paruiſſima quadā sentula: que figurata in se p̄tinet p̄mia: iacula sua: vel sagittas intorquere cōtendūt: certū q̄ nō alias: nisi destinationis sue linea ad finē possint desiderati p̄mij peruenire: securi de illo si mō p̄positū scopon valuerint obrinere. **Qui** si forte ab eorum fuerit subtractus intuitu: nec indeclinabiliter ei sagacissimoz obtutuū puicacia inheſerint: quātūlibet recto tramite cassa impitorū deſerret intentio: excidisse se tū a cōtemplatōe nō sentiēt: r̄ cū sibi efficacissimis telozū emissionib? videant in niti: frustrato inertē labore fallunt: qz illū subtilissimū destinationis limitē p̄sequi oculis ac mēte nō norūt: r̄ cū inutiles in aera vacuosq̄ iace? effuderint: i quo peccauerint: quo ve decepti sunt: diiudicare non possunt: quippe q̄s nulla mēsurā p̄posita arguit: quātū a directiōe disſeſerint: nec quo deinceps corrigere vel reuocare debeant: lineā discipline docere potest passius obrutus. **Ita** igit et nostri p̄positi finis quidē: s̄m aplm: vita eterna est: ita eodē p̄nū ciente: **habētes** quidē fructū vestrū in sanctificatione: finem x̄o vitam eternā: **Roma. 6** **Scopos** x̄o ē puritas cordis: **Quā** sanctificationē nō īmerito nū cupiuit: sine qua p̄dictus finis nō poterit apprehēdi. **Ac** si dixisset alijs x̄bis: **habētes** quidē scopon vestrū i cordis puritate: finem x̄o vitā eternā. **De** qua destinatione docens nos idē beatus ap̄lus: ipm nomē: id est scopon significāter exprimēs ita intulit: **Que** posteriora sunt obliuiscēs: **Phil. 3.** **ad** ea x̄o que priora sunt extendens me ad destinatū p̄sequor: **braniū** suū pne vocatiōis dñi. **Qd** enī dētius in greco ponit: kata saoton eoko: id est αἰωχω

De monachi destinatione et fine

fm destinationē psequor. Tanq̃ si
dixisset: Hac destinatione qua illa q̃
posteriora sunt obliuioni trāsmitto:
id est anterioris hominis vitia: ad fi-
nem beatij celestis puenire p̃tendo.
Quicquid ergo nos ad hūc scopon:
id est puritatē cordis potest dirige-
re: tota virtute sectandū est: quicqd̃
autem ab hac retrahit: vt p̃nciosum
ac noxiū deuitandū. Pro hac enim
vniuersa toleramus et agimus: p hac
parentes et patria: dignitates: diui-
tie: delitie mūdi huius: et voluntas
vniuersa contemnit: vt scz puritas
cordis ppetua valeat possideri. Hac
itaq; nobis destinatione proposita:
semp actus nostri et cogitationes ad
eam obtinendā rectissime dirigent.
Que si p oculis nostris iugiter sta-
tuta non fuerit: non solū cinctos la-
bores nostros: varios parit atq; in-
stabiles reddēs: incassum eos ac sine
villo emolumento faciet effundi: sed
etiam cogitationes omnes diuersas
sibiq; contrarias suscitabit. Necessē
est em̃ mentē quo recurrat: cui ve p̃n-
cipaliter inhereat nō habentē p sin-
gulas horas atq; momenta p incur-
sū varietate mutari: atq; ex his que
extrinsecus accidunt: in illum statum
continuo transfozmari: qui sibi p̃z-
mus occurrerit.

**De his qui abrenūciantes
mundo ad pfectionem sine
charitate contēdūt: Ca. VI.**

Inc namq; est: q nōnullos
h mūdi hui' maximas faculta-
tes: et nō solū multa auri atq;
argenti talenta: verū etiā prediorū
magnificentiā p̃tinentes: post hec
vidimus p scalpello: p graphio: pro
acu: p calamo cōmoneri. Qui si cō-
templationē cordis mūdi fixā tene-
rent: nunq; vtiq; pro paruis rebus
admitterēt: quod ne pro magnis ac
p̃ciosis incurrerent opibus: easdem
penitus abijcere maluērūt. Nam et
plēriūq; nōnulli tanto zelo codicem
seruant: vt eum nē leuiter legi quidē

vl cōtingi ab aliquo patiant: et inde
furois occasiones et impatientie ac
mortis incurrant: vnde monent sti-
pendia patientie et charitatis acqui-
rere. Quq; omnes diuitias suas pro
christi amore dispererint: p̃stinuiz
tamē cordis affectū in rebus paruis
ac minimis retētantes: et p ipsis nō
nunq; mobiliter irascētes: veluti qui
nō habeant apostolicā charitatē ex
omnib; infructuosi sterilesq; reddū-
tur. Qd̃ in spū beat' ap̃lus puidēs: **1. Co. 13.**
Et si distribuero inquit in cibos pau-
perū oēs facultates meas: et tradi-
dero corpus meū vt ardeā: charita-
tem autē non habēā: nihil mihi p̃o-
dest. Unde liquido comprobāt per-
fectionē nō statim nuditate: nec p̃z-
natione omnīū facultatū seu digni-
tatum abiectiōe comprehendī: nisi
fuerit charitas illa cuius apostolus
membra describit in veritate posses-
sa: que in sola cordis puritate consi-
stīt. Nam quid est aliud non emulari:
nō inflari: nō irritari: non agere per-
peram: nō querere que sua sunt: nisi
p̃zias admodū res summa equita-
te cōtemnere: et ab auferēte nō que-
rere: nō sup iniquitate gaudere: non
cogitare malū: et reliqua: nisi cor p̃-
fectum ac mūdissimū deo offerre: ac
vacuū illud a cunctis pturbationib;
bus exhibere?

**De appetenda trāquillita-
te cordis: Capi. VII.**

Omnia igit huius gratia ge-
o renda appetendaq; sunt no-
bis: p hac solitudo sectanda
est: p hac ieiunia: vigiliis: labores:
corporis nuditatem: lectionem cete-
rasq; virtutes debere nos suscipere
nouerimus: vt scz p illas ab vnuer-
sis passiōibus noxijs illesum parare
cor nostrū: et cōseruare possimus: et
ad perfectionē charitatis istis gradib;
bus innitendo cōscendere: et nō pro-
pter has obseruātiās: si forte hone-
sta ac necessaria occupatiōe p̃uenti
solennitatē inite consuetudinis non
63

Collatio prima Abbatis moysi

potuerim implere: incidamus i tri-
sticiā: vel irā: siue indignationē: ob
q̄ expugnāda illud qd̄ p̄missū ē:
fueram acturi. Itē em̄ tantū est lu-
crū ieiunij quātū ire dispendiū: nec
tantū lectiōe capit fructū: quātū cō-
temptu fratris incurrit detrimentū.
Ea igit̄ q̄ sequētia sunt: id est ieiu-
nia: vigilię: anachoresis: meditatio
scripturaz: ppter p̄cipalē scopon: id
ē puritatē cordis: qd̄ ē charitas nos
cōuenit exercere: et nō ppter illa p̄-
cipalē hanc p̄urbare x̄tutē: q̄ i no-
bis integra illibataq; durante: nihil
oberit si aliqd̄ eoz q̄ sequētia sunt p
necessitate fuerit p̄missū. Si qui-
dē nec pderit vniūsa fecisse: adēpta
hac quā dixim p̄cipali cā cui ob-
tentu sunt oīa ppetranda. Ob h̄ enī
q̄s vtētilia cuiuslibet artis institue-
re sibi met ac ppare festinat: nō vt ea
possideat ociose: nec vt emolumentū
illi fructū q̄ sperat ex ipsis in nuda
instrumētōz possessiōe cōstituat: s̄
vt eoz mīsterio p̄ritiā: finēq; illius
discipline cui h̄ ad iūmēta sunt effi-
caciter app̄hendat. Igit̄ ieiunia: vi-
gilię: meditatio scripturaz: nuditas
ac p̄uatio oīm facultatū: nō pfectio:
sed pfectiōis instrumēta sunt: qz nō
in ipsis cōsistit discipline illi finis: s̄
p illa puenit ad finē. Incassum igit̄
hec exercitia moliet̄ q̄sq; his velut
summo bono cōtēntus: intētionē sui
cordis hucusq; affixerit: et nō ad ca-
piēdū finē p̄p̄ quē h̄ appetēda sūt:
omī conatu semet extēderit hīs qd̄ ē
discipline illi instrumēta: finē x̄o i q̄
oīs collocat̄ ē fructū i grat. Quicqd̄
igit̄ p̄t istā mētē nr̄e puritatē trā-
q̄llitatēq; turbare: quis vtile ac ne-
cessariū videat vt noxiū deuitā dū ē:
hac em̄ norma et erroz puagationū
qz omnīū dispōsiones poterimus ena-
dere: et desideratū finem linea certe
directionis attingere.

De p̄cipali conatu erga di-
uinaz rerū cōtēplationē: et
similitudinē adarię et ad ar-

the: Capi. viii.

Itē ḡ nob p̄cipal̄ d̄z esse co-
nat: hec immobilis destinatio
cordis ingit̄ affectāda ē: et te-
nēda: vt diuīs reb̄ ac deo mēs sp̄ in-
hereat: qd̄ d̄ ab hac diuersū ē: quis
magnū: secū dū tñ aut etiā inferi? sen-
certe noxiū iudicā dū ē. hui⁹ mētē vt
act⁹ figura: etiā i euāgelio p mariā
et marthā pulcherrimē designat. Cū
enī martha scō vtliq; mīsterio de-
fuerit: vtpote q̄ ip̄i dño eiusq; disci-
plis mīstrabat: et maria spiritali tñ-
mō intēra doctrine iesu pedib⁹ inhe-
reret: q̄s osculās bone p̄fessiōis linie
bat vnguētō: p̄ferē tñ a dño q̄ et me-
lioz ē elegerit p̄tē: et eā q̄ ab ea nō pos-
sit auferri. Itā cū laboraret martha
pia sollicitudinē ac dispēlatiōe distē-
ta: solā se vidēs ad tñ mīsteriū non
posse sufficere adiutorii sororē a dño
postulabat di. Itō tibi placet: qz so-
ror mea reliq̄t me solā mīstrare: Dic
q̄ illi vt me adiunet: vtq; nō ad vllē
op⁹ s̄ ad laudabile cā mīsteriū puo-
cabat: Et tñ qd̄ audit a dño? Mar-
tha martha sollicita es: et turbat̄ er-
ga pluriā. Pauc⁹ x̄o op⁹ ē aut etiā
vno. Maria bonā p̄tē elegit q̄ nō au-
feret̄ ab ea. Videt̄ ḡ p̄cipale bonū
in theoria sola: id ē in p̄tēplatiōe di-
uina dñm posuisse: vñ ceteras virtu-
tes licet nēcias et vtilēs bonasq; pro-
nūciem⁹: scō tñ gradu cēsendas cē-
decernim⁹: qz vniūsc h⁹ vni⁹ patrā ē
ob̄tētu. Dices enī dñs: sollicita es et
turbat̄ circa pluriā: paucis x̄o op⁹ ē:
aut etiā vno sūmū bonū nō i actuali
q̄uis laudabili opē: et mltis fructib⁹
abundāri: s̄ in diuina p̄tēplatiōe: q̄ x̄e
simpler et vna est: collocant̄: paucis
op⁹ ē p̄nūciās ad p̄fectā btitudinē
id est illā theoriā q̄ p̄us i paucorū ser-
uaf̄ p̄sideratiōe scōz: a q̄rū p̄tēpla-
tiōe p̄scēdēs is q̄ adhuc i p̄fectu po-
situs ē: ad illud qz qd̄ dicat̄ vñū: id ē
dei solū intuitū: ipso adiunāte pue-
niet: vt scz etiā scōz actus ac mīste-
ria mirifica sup̄gressus: solū dei iam
pulchritudinē sciāq; pascat. Maria

Luce. 10.

Mat.

Mat.

De monachi destinatione et fine

ergo bonā partē elegit: q̄ nō aufereſ
ab ea. Et b̄ diligēti? intēdū ē. Nam
cū dīc: Maria bonā ptē elegit: licz ta
ceat de martha: ⁊ nequaquā eā vitu/
pare videat: illā tñ laudās: hāc infe/
riorē. p̄nūciat. Rursus cū dicit: q̄ nō
aufereſ ab ea: ostendit q̄ ab hac sua
portio possit auferri. Nec enī mīste/
rū corpale cū homīe poterit iugiter
pmanere: Illius x̄o studiū nullo vl/
teriore euo docet posse finiri.

**Interrogatio quō efficien/
tia virtutū non cū homīe p/
seueret: Capi. IX.**

Ermanus: Ad qd̄ nos valde
s̄ p̄moti: qd̄ ḡ dixim⁹: labor iē/
iunio ⁊ lectiōis instātia: opa
mīscōdie: iusticie: pietatis: ⁊ hūanīta/
tis auferent a nob: et nō pmanebūt
cū auctoribus suis: p̄ferti cū ip̄e dñs
retributionē regni celoz ob b̄ pmit/
tat se talib⁹ redditurū dī. Venite bñ/
dicti p̄is mei possi. regnū vob̄ patū
a cōstitutiōe mūdi. Esuriunt enī ⁊ de/
dist? mibi mādu. sitiunt ⁊ dedist? ml.
bibere ⁊c. Quō ḡ auferent b̄ q̄ itro/
ducūt factores suos in regna celoz?

**Responsio q̄ nō sit eaz mer/
ces s̄ actio cessatura: Ca. X**

Dylēs: Nec ego dixi mercedē
m̄ boni opis auferendā (dicēte
eodē dño: Qui potū dederit
vnt̄ ex minimis ist⁹ calicē aq̄ frigide
tñ i noīe discipuli: amē dico vob: nō
p̄det mercedē suā) s̄ actōez dico quā
fieri vel necitas corporalis vl̄ ipugna/
tio carnis: seu mūdi b̄ ineqlitas exi/
git auferendā. Nam lectiōis instātia
vel ieiunioz afflictio ad emūdatōez
cordis ⁊ castigatōez carnis: q̄ si cla/
ta fuerit escāz nimietate: seu mentis
incuria: cōfessi luxurie atq̄ libidinis
aculeis puritatem cordis infestat: in
p̄nti tñmodo vtili? exercēt: donec
caro cōcupiscit adūsus sp̄m: que nō/
nunq̄ ab his q̄ labore iunio seu egri/
tudine corporis sentove defessi sunt
etiā in p̄nti videm⁹ auf̄ rri: nec ab ho/
mine posse iugiter exerceri. Quāto

magis ergo hec in futuro cessabunt:
cum corruptibile hoc induerit incor/
ruptionē: corpusq̄ istud qd̄ nūc ani/
male est surrexerit spiritale: ⁊ ceperit
caro nō esse tā talis: vt aduersus spi/
ritū cōcupiscat: De quib⁹ etiā bea⁹
ap̄lus manifeste p̄nūciat: Corporalis
iniquiēs exercitatio ad modicū vtilē
est: pietas autē (q̄ sine dubio charitas
intelligit⁹) ad oīa vtilis est: p̄missiōz
hīs vite q̄ nunc est ⁊ future. Que ḡ
dicit⁹ ad modicū eē vtilis: manifeste
p̄nūciat⁹ nec p̄ omne t̄p̄s exerceri
posse: nec sūmā p̄fectiōis p̄ se solā la/
boranti cōferre. Modicū quippe ad
vtrūq̄ referri pōt: id est vl̄ ad bzēn/
tatē t̄p̄is: q̄ scz homī tā i p̄nti q̄ i fu/
turo exercitatio corporis cōtēna eē nō
possit: vel certe ad paruitatē vtilita/
tis: q̄ de carnali ex:rcitatiōe cōq̄rit⁹:
eo q̄ afflictio corpora i iuncta qdā p̄/
fect⁹: nō ipaz p̄fectiōē charitat⁹ pa/
riat: q̄ p̄missiōē h̄z vite p̄ntis ⁊ fu/
ture. Et idcirco eā exercitatōez opm
p̄dictoz necessariā eē cōfem⁹: qz sine
ipsa ad charitatis fastigia non possit
ascēdi. Nec etiā q̄ dicit⁹ op̄a pietatis
ac mīscōdie: necēia sunt in b̄ t̄p̄e: dñ ad/
huc ineqlis diuersitas dñat⁹: q̄rū ne
hic qdē expeteret opatio: nisi in opū
indigentū: infirmozū q̄ ps maxima
redundaret: que iniq̄tate hominū fa/
cta est: coz scz qui ea q̄ omnib⁹ a cō/
muni creatore concessa sunt: in suos
tñ occupata vsus: nec tamē vtenda
alijs tenuerūt: donec ḡ in hoc mūdo
inequalitas ista grassat⁹: erit b̄ actio
necessaria ⁊ vtilis exercētib⁹ eam:
restituens quidē bono affectui ⁊ pie/
voluntati retributionē hereditatis
eternę: ipsa x̄o in futuro seculo pari/
litate regnante cessabit: cum iam nō
fuerit inequalitas. p̄pter quam de/
beant hec exerceri: sed cuncti ab hac
multiplici: id est actuali operatione
ad charitatem dī ⁊ diuinā rerum
cōtemplatiōē perpetua cordis pu/
ritate trāsibūt: cui se hi quib⁹ cura ē
vel scie vel mētis emūdatiōi insiste/
re: tā in b̄ seculo cōstituri elegerūt os

Collatio prima Sabbatis moysi

conatu ac viribus mācipare: illi se-
semetipfos officio adhuc ī carne cor-
ruptionis positi deputātes in q̄ erūt
corruptiōe deposita pmāsiuri: pueni-
entes ad illā pmissiōē dei saluato-
ris: qua dicitur: Beati mūdō corde
quoniā ipsi deū videbunt.

Matt. 5.

De charitatis ppetuitate:

Capi. XI.

Equid miramini: si illa offi-
cia sup̄ cōphēsa trāsibūt: cū
sācti ap̄ls etiā sibiūmōra spūs
sācti charismata trāsitura describat:
solā x̄o charitatē designet sine fine
māsurā: Sine inquit pphētie eua-
ngeliū: sine lingue cessabūt: sine scia
destruet. Et post h̄ infert: Charitas
aut nūq̄ excidet. Quia nāq̄ dona p-
vsi ac necessitate tribuūt ad t̄pus:
cōsummata dispēsiatiōe mor pauldu-
bio trāsitura: charitas x̄o nullo in-
tercipiet t̄pe: Hō solū cū ī p̄senti mūdō
vtiliter opat in nobis: sed etiā in
futurū sarcinā corporee necessitatis
abiecta: efficacior multo atq̄ excellen-
tior pmanebit: nullo vnq̄ corrūpen-
da defectu: sed p incorruptiōē ppe-
tuam. flagratius deo atq̄ intentius
adhesura.

1. Co. 13.

**Interrogatio de pseueran-
tia spiritali theorie: Ca. XII.**

Erimanus: Quis ḡ pōt fragi-
li carne circūdar? ita cē huic
theorie semp affir? ut nūq̄
cogitet de fratris aduētū: de visita-
tiōe infirmī: vel ope manūū: vel cer-
te de hūanitate q̄ debeat vel pegri-
nis vel adueniētibus exhiberi? p̄do-
stremo q̄s nō interpellat cor: p̄s ipi?
puiōe vel cura? Aut quēad modū
mens vel in q̄ illi inuisibili et incom-
p̄hensibili deo valeat coherere: cupi-
mus edoceri?

Responsio de directiōe cor-
dis in deū: et de regno dei:
et diaboli: **Capi. XIII.**

Oyse: Inherere quidē deo
ingit: et p̄tēplatiōi ei? quēad

modū dicitis inseparabiliter copulari
impossibile ē homi ista carnis fragi-
litate circūdato: Verū oportet nos
scire vbi mētis nr̄e intentionē debeat
mus h̄e desirā: et ad quā destinatōz
semp aīe nr̄e reuocem? intuitū: quā
cū potuerit obtinere mēs: gaudet:
et a q̄ distracta: ī se voleat atq̄ suspi-
ret: totiesq̄ se a summo bono sentiat
recessisse: quotiens se ab illo intuitu
dephēderit separā: fornicationē lu-
dicā: vel momētaneū a christi cōtē-
platione discessum: a q̄ cū deuiauerit
paululū nr̄ obtur? rursum ad eū cor-
dis oculos retorquētes: velut rectis-
sima linea mētis acīe reuocem? To-
tū nāq̄ in aīe cōsistit recessu. Unde
expulso diabolo ac nequaq̄ in ea iā
regnātib? vitijs: osequēter regnū dei
fundat in nobis: dicēte euāgelista:
Regnū dei nō veniet cū obseruatōe: **Luc. 17.**
neq̄ dicet: Ecce hic: aut ecce illic est:
Amen amē dico vobis: qz regnū dei
intra vos ē. Intra nos x̄o nihil aliō
esse pōt q̄ scia aut ignoratio verita-
tis: et vel vitiōz amicitia vel x̄utū:
p q̄ aut diabolo aut christo regnū pa-
ram? in corde. Cui? etiā regni q̄lita-
tē describit ap̄ls: dicēs: Hō cū re-
gnū dei est esca. et potus: s̄ iusticia et
pax et gaudiū in spūs sancto. Itaq̄ si
regnū dei intra nos est: et ipm regnū
dei iusticia et pax et gaudiū est: ergo
q̄ ī istis cōmorat? sine dubio ī regno
dei ē. Et cōtrario illi q̄ ī iniusticia et
discordia et tristitia mortē operante
versant? ī regno diaboli et ī inferno
ac morte sunt cōstituti. Hīs cū indi-
cijs vel dei vel diaboli regnū discer-
nūt vel scrōz. Et reuera si mēte atq̄
aīo cōsiderem? statū illū in q̄ degunt
celestes sup̄neq̄ virtutes q̄ h̄c in re-
gno dei sūt: qd aliud eē credēd? ē q̄
ppetua iugisq̄ leticia: Quid cū tā
ppriū vere beatidini tanq̄ pōt esse
cōueniēs: q̄ trāq̄llitas iugis et gau-
diū sempiternū? Et vt h̄ ipm qd dicit
nr̄ ita eē nō mea dictura: s̄ ipi? dñi
autē certī? instruat: audī cū q̄ ita
tē et statū mūdi illi? aptissime descri-

Elia. 65

Job. 5.

Job. 66.

Job. 60.

Luc. 17.

Ro. 14.

Job. 16.

Luc. 6.

Luc. 17.

Mat. 13.

1. Co. 15.

de monachi destinatione et fine

Esā. 65. bente: Ecce in q̄ ego creō celos no-
uos ⁊ t̄ra nouā: ⁊ n̄ erūt ī memoria
p̄ora neq; ascēdent sup̄ cor: s̄ gaudē-
bitis ⁊ exultabitis vsq; ī sempit̄nū ī
Ibid. 51. his q̄ ego creō. Et rursum: Gaudīū ⁊
Ibid. 66. leticiā inuenietis in ea: gr̄atū actio et
Ibid. 35. vox laudis. Et erit mēsis ex mēse: et
sabbatū ex sabbato. Et iterū: Gau-
diū ⁊ leticiā obtinebūt: fagiet dolor
⁊ gemit⁹. Et si adhuc clari⁹ de illa
cōuersatione ⁊ ciuitate sc̄d̄ vultis
agnoscere: attēdite q̄ ad ipsā hierl̄m
Ibid. 60. voce dñi dirigant̄. Et ponā in q̄t vi-
sitationē tuā pacē: ⁊ p̄positos tuos
iusticiā: n̄ audiet̄ vltra iniquitas in
t̄ra tua: vastitas ⁊ cōtritiō ī termi-
nib⁹: ⁊ occupabit salus muros tuos:
⁊ portas tuas laudatio. n̄ erit tibi
ampli⁹ sol ad lucendū p̄ diē: nec splē-
dor lune illuminabit te: s̄ erit tibi dñs
in lucē sempit̄nā: ⁊ de⁹ tu⁹ in gloriā
tuā: n̄ occidet vltra sol tu⁹: ⁊ luna
tua nō minuet̄: s̄ erit tibi dñs ī lucē
sempit̄nā: ⁊ cōplebūt̄ dies lucē tui.
Et idcirco beat⁹ apl⁹ nō generalit̄
neq; simplr̄ omne gaudiū regnū dei
esse p̄nūciat: s̄ signat̄ ac specialr̄
illud solū qd̄ ī sp̄s sancto est. n̄ onit̄
em̄ aliud q̄ vitupabile gaudiū: de q̄
dic̄: Mūdus iste gaudēbit. Et: Be-
Ibid. 16. vob̄ q̄ ridetis: q̄ plorabitis. Regnū
Luce. 6. sane celoz triplici⁹ accipiendū ē: aut
q̄ regnaturi sūt celi: id est sancti ma-
Luce. 19. lis subdit⁹: s̄m illd̄: Esto tu sup̄ qnq;
ciuitates: ⁊ tu sup̄ decē. Illud q̄ qd̄
Matth. 19 dic̄ ad discipulos: Sedebitis sup̄ se-
des. xij. iudicantes. xij. trib⁹ isrl̄. Ael-
certe q̄ sancti ī cel̄ sūt cū dño regna-
turi: aut certe q̄ ipsi celi incipiant a
christo regnari: cū sc̄z oib⁹ ei subie-
1. Co. 15. ctis cepit esse oīa in omnib⁹ deus.
De anime perpetuitate:

Lap. XIII.

Abrahā in h̄ corpe cōstitut⁹
q̄ lā nouerit illi⁹ vnusq; s̄ se re-
gionē vel mīsterio deputādū:
cū ī hac vita semetipm̄ p̄cipē cul-
torēq; p̄buerit: illiusq; se etiā in illo
penni seculo p̄sortē futurū eē nō an-

bigari: cui nūc mīstrū se sociūq; malū
erit exhibere: s̄m sententiā dñi ita dicē-
tis: Si q̄s mibi mīstrat me sequat⁹: ⁊ **Iob. 12.**
vbi sū ego: illic ⁊ mīster me⁹ erit. n̄ a
quēadmodū diaboli regnū p̄ cōtinuē-
tiā suscipit vitioz: ita regnū dei p̄ ex-
ercitationē virtutū: puritate cor̄dis
ac spiritali sc̄ia possidet. Abi aut̄ re-
gnū dei est: ibi p̄culdubio ⁊ vita cō-
morat̄ cēna: ⁊ vbi regnū diaboli est:
ibi mors atq; infern⁹ eē cognoscit̄: ī
quo q̄ fuerit: nec laudare dñm p̄t s̄m
p̄phē s̄ntaz dicētis: n̄ o mortui lau-
dabūt te: neq; oēs q̄ descēdūt ī infer-
nū: sine dubio peccati: s̄ nos q̄ viu-
mus: nō vitij s̄z nec mūdo hūic: sed
deo: b̄ndicim⁹ dñm ex h̄ nūc ⁊ vsq; ī
seculū. n̄ o em̄ est ī morte q̄ memor **Ps. 6.**
est dei: ī inferno aut̄ peccati q̄s p̄fite-
bit̄ dño: id est nemo. n̄ null⁹ em̄ etiā si
milice semetipm̄ v̄ xp̄ianū esse p̄fite-
at̄ v̄l monachū: cū peccat p̄fite⁹ dño.
n̄ null⁹ admittēs ea q̄ dñs execrat̄: re-
miniscit̄ ei⁹: nec seruū se p̄fite⁹ illi⁹
cū p̄cepta p̄tuma ci temeritate p̄tē-
nit. In q̄ morte illā viduā q̄ ē in deli-
tjz beat⁹ apl⁹ eē p̄nūciat: Auidia ī **1. Ti. 5.**
quies q̄ ī delitjz ē viuēs: mortua ē.
Sūt q̄ mlti q̄ viuētes in h̄ corpe mor-
tui sūt: ⁊ ī inferno iacētes: deū lauda-
re nō possunt. Et cōtrario sunt q̄ cū
mortui sūt corpe: deū sp̄s b̄ndicunt:
atq; collaudant: s̄m illud: B̄ndicite **Daniel. 3.**
sp̄s ⁊ aīe iustoz dñm. Et: B̄ndicite sp̄s **Ps. 150**
laudet dñm. Et ī Apoē. Aīe occisorū
nō solū laudare deū: s̄ etiā īmpella-
re dicunt̄. In euāgelio q̄z enidētius
dñs ad saduceos: n̄ o legist̄ in q̄t qd̄ **Mat. 22.**
dictū ē a deo dicēte vob̄: Ego sūz de⁹
abraā: ⁊ de⁹ isaac: ⁊ de⁹ iacob: nō est
de⁹ mortuoz s̄ viuētū. Dēs em̄ ei
viuit. De quib⁹ ⁊ apls: p̄p̄t qd̄ **Mc. 11.**
in q̄t nō p̄fundit̄ de⁹ vocari de⁹ corz:
p̄parauit em̄ illi ciuitatē. n̄ a q̄ nec
ociose sūt post sepatidēz hūic cor̄pis
aīe neq; nihil sentiāt: etiā euāgelij pa- **Luc. 16.**
bola q̄ de illo paupe lazaro et diuite
purpurato p̄ferē: oñdit: q̄p̄ viū bea-
tissimā sedē: id est sin⁹ abrae requiē
p̄meret̄: alt⁹ ītolerabili ardore cēni.

Collatio prima Abbatis moysi

Luc. 23.

ignis erunt. Si aut illud et quod dicitur ad latronem: Hodie eris mecum in paradiso: voluerim? intendere: quod aliud manifeste designat quod durare in aetate non solum perstinos intellectus: sed etiam vicissitudine eas congrua per meritum actuumque suorum perfrui quietate. Hoc enim illi neque de permississet: si etiam aetate non esset per se patior carnalis: vel per quandam sensum vel in nihilum resoluenda. Ad enim caro eius in paradiso sed aetate erat ingressura cum christo. Cauda sane imo toto horrore est de testanda prauissima hereticorum illa distictio: quod dum non credunt christum potuisse eodem die quod in inferna descendit: etiam in paradiso respiri ita distinguunt: Amen dico tibi hodie: et inposita distincti one inserunt: mecum eris in paradiso: ut scilicet hec permissio non statim post transiitum vite eius impleta: sed post resurrectionis aduentum sit implenda: non intelligentes illud quod ante resurrectionis sue die perulit ad iudeos quod cum ut semetipsum credebant angustiis humanis et carnali infirmitate concludi: Nemo ascendit in celum nisi quod descendit de celo: filii hominis quod est in celo. Quibus manifeste perbat aetate defunctorum non solum suis sensibus non priuari: sed ne istis quidam affectibus: id est spe atque tristitia: gaudio ac metu carere: et ex eis quod sibi in illo generali exami ne referunt quod dicitur eas tam incipere per gustare: nec enim opinionem quorundam infidelium in nihilum eas resoluunt post hoc comoratiōis excessum: sed vinacis subsistere deique laudibus interius inherere. Et reuera ut sequatur paulisper testimonij scripturarum de ipsius aetate natura: per modicam sensus nostri paucis aliquod disputet. Adhuc ultra omnes ineptie: non dicam fatuitate: sed insantia est vel leuiter suspicari illam preciosior est hominis portio in qua etiam imago dei per beatum apostolum: ac similitudo consistit: deposita hac quod recedit in partem sarcina corporali insensibilis fieri quod omnem rationem in se continens etiam mutata atque insensibile materia carnis participatiōe sui facit esse sensibile: cum utique sequens sit: et hoc rationis ipsius ordo pertineat: ut exuta mens ista carnalis quod nunc hebetat pinguedine: intel

Job. 3.

lectuales virtutes suas in melius repararet: et puriores eas ac subtiliores recipiat potius quam amittat. Interea autem quod dicimus beatum apostolum verum esse cognoscit: ut etiam optet ab hac carne discedere: ut separatiōe eius emitti valeat deo copiam dicere: Desiderium habeo dissolui: et cum christo esse: multo magis quam dum sum in corpore peregrinamur a deo: et idcirco audemus et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore et per sentes esse ad deum: propter quod etiam ostendimus: illic absentes: siue presentes: placere illi: comoratiōis scilicet aetate: quod in hac carne est: separatiōis atque discessum partem esse ad christum tota credulitate perfidens. Et enim dicitur iter super hoc ipso viuacissimo aetate rui statu idem apostolus: Sed accessit inquit ad lion montem et ciuitatem dei viuacis hierusalem celestem: et ad multorum millium angelorum frequentiam et ecclesiam primitiuorum: quod percipiunt in celis: et spiritus iustorum perfectorum. De quibus spiritibus in alio loco. Deinde presens inquit carnis nostre habuimus eruditores et reuerentiamur: non merito magis subiiciemur per spiritum et viuacem? De contemplando deo: Cap. XV Contemplatio christi dei multifarie concipitur. Adhuc de non sola incommensabilis illi subiectione sue admiratione cognoscitur: quod tamen adhuc in spe permissiois absconditum est: sed etiam creaturam suam magnitudinem: vel equatorem sue consideratiōis: vel quotidianae dispensatiōis auxilio quidem: quoniam scilicet cum sancti suis per singulas generatiōes egerint mente purissima plustram: cum potenter ipsi quod vniuersa gubernat moderat ac regit: cum immensitate seie eius et oculum quem secreta cordium latere non possunt: tremere corde miramur: cum arenam maris: undam numerum dimensum ei cognitiōis pauidi cogitamus: cum pluuia guttas cum seculorum horas ac dies: cum peritua futura ueneris: obstupescimus seie eius assistere: cum ineffabile clementiam eius consideramus quod innumera flagicia quod singulis momentis ipsi committunt aspectu: indefessa longanimitate sustentat: cum intuemur vocatiōis: quod nos nulli precedat merito: gratia sue miseratiōis ascendit: cum de

Phil. 1.

Deb. 12.

Epo. 33.

De monachi destinatione et fine

nig occasiões salutis tribuit adopta-
dis: cū quodā admiratōis intuemur
excessū: q̄ ita nos nasci p̄cepit: vt ab
ip̄is cunabul̄ gr̄a nob̄ legisq̄ sue nori-
cia infūderet: q̄ ip̄e adūsariū vincēs
i nobis: p̄ solo bone volūtāt̄ assen-
su et̄na br̄itudine ac p̄petuis nos p̄-
m̄is inuērat: cū postremo disp̄satōz
sue i carnatiōis p̄ n̄ra salute suscepit
ac mirabilia mysteriōz suoz in cūct̄
gentibus dilatauit. Sūt aut̄ alie q̄z
h̄mōi p̄tēplariōes innumere q̄ p̄ q̄li-
tate vite ac puritate cordis n̄ris sen-
sib̄ or̄iunt̄: q̄b̄ d̄c̄ v̄l videt̄ mūdis
obtusib̄ v̄l tenet̄. Quas p̄fecto nul-
lus p̄petuo retētabit i q̄ adhuc aliqd
carnaliū viuit affectuū: q̄ nō poter̄
ait d̄ns videre faciē meā: nō em̄ v̄l
debit me hō r̄ vinct̄: sc̄z mundo huic
affectibusq̄ terrenis deditus.

Interrogatio de cogitatio- nū mobilitate: Ca. XVI.

Erman⁹: Quid ḡ est qd etiā
g nolētib⁹: imo x̄o etiā nesciē-
tib⁹ nobis ita sup̄flue cogita-
tiōes s̄bilit̄ ac latēter irrepūt: vt nō
solū eas expellere: verū etiā intelli-
gere ac dep̄hendere difficultat̄ imo:
dice sit. Id̄or ḡ mens aliqñ ab istis
vacua reperiri: r̄ nūq̄ huiusmodi
illusionibus incurfari.

R̄sio quid possit mens su- per cogitationū statu: quid venon possit: Ca. XVII.

Osyes: Mentē qdē nō inter-
pellari cogitatiōib⁹ ip̄ossibi-
le ē: suscipe x̄o eas siue respu-
ere oī studiū possibile ē. Quēadmo-
dū igit̄ or̄teaz nō oīmodis pendet
a nobis: ita reprobatio v̄l electio cō-
sistit i nobis. Nec tū ex eo q̄ dixim⁹
ip̄ossibile eē mentē cogitatiōib⁹ non
adiri: totū v̄l i cursui v̄l illis spiritib⁹
tribuedū ē: q̄ eas nob̄ nitunt̄ igere-
re: alioqñ nec liberū i hōie maneret
arbitriū: nec i nob̄ stare h̄re correcti-
onis industria. Sed ē inq̄ n̄m ma-
gna et̄ p̄te vt cogitationū qualitas
enēdet̄: r̄ v̄l sancte ac spiritales or̄-

ant̄ i nobis: vel t̄rene carnalesq̄ de-
creseāt. Id̄ nāq̄ frequēs lectio r̄ lu-
gis adhibet̄ meditatio scripturaz vt
exinde nob̄ spiritalis mēorie p̄beat̄
ocasio. Id̄circo decantatio crebra
psalmoz vt assidua nob̄ exinde sub-
m̄istret̄ cōpunctio. Id̄circo vigiliaz
ac ieiunioz orōnūq̄ sedulitas adhi-
bet̄: vt extenuata mēs nō t̄rena sape
s̄ celestia possit ac s̄blimia p̄tēplari.
Quib⁹ rursū negligētia irrepēte ces-
santib⁹: necesse ē vt mēs vitioz squa-
lore cōcreta in carnalē partē corruat
atq̄ declinet.

Compatio aquarię molę et anime: Cap. XVIII.

Quod exercitiū cordis nō in-
q cōgrue molaz s̄litudinē com-
pat̄: q̄s meat⁹ aq̄z p̄ceps ip̄e
tu rozāte puoluit: Que nullaten⁹ ḡ
dē cessare p̄nt ab ope disposito aq̄rū
ip̄ulsib⁹ circūacte: in ei⁹ x̄o q̄ p̄est si-
tū est potestate v̄trū nā trit̄icū malit̄
an hordēū lolii v̄l cōminui. Illud
nāq̄ est p̄culdubio cōmolēdū: qd̄ i
gestū ab illo fuerit: cui opis illi⁹ cura
cōmissa est. Ita igit̄ etiā mēs p̄ vite
p̄ntis incurfus v̄ndiq̄ ingruētib⁹ tē-
ptationū torrētib⁹ q̄ spiritalib⁹ iſta-
ti neq̄cijs: indefinēter eā circūfluit
atq̄ circūstrepūt vacua qd̄ ē cogita-
tionū estibus esse nō poterit: quales
x̄o v̄l admittere v̄l pare sibi debeat̄
studij ac diligētie sue p̄uidebit indu-
stria. Si em̄ vt dixim⁹ ad sc̄tāz sc̄ptur
rarū meditatiōz iugit̄ recurrām⁹: ac
memoriā nostrā ad recordationem
spiritaliū rerum r̄ desiderium perfe-
ctionis: spemq̄ future beatitudinis
erigām⁹: necesse est vt or̄te cogitatio-
nes exinde spiritales i his q̄ medita-
ri sumus: mentē faciāt imozari. Sin
x̄o desidia seu negligentia superat̄:
vitijs et̄ ociosis confabulationibus
occupemur: seu curis mūdānis r̄ sup̄-
fluis sollicitudinib⁹ implicemur: cō-
sequēter exinde velut quedam ziza-
niorum species generata: operatio-
nē quoq̄ nostro cordi noxiā p̄beat.

Collatio prima Abbatis moysi

Matth. 6 Et fm sniam dñi saluatoris: vbi fuerit thesaurus opm seu intētiōis nrē: ibi et cor nrm necessario pmanebit.

De tribus cogitationū nostrarū principiis: Ca. XIX.

Unde sane p oib' nosse debemus tria cogitationū nrarū esse pncipia: id ē ex deo: ex diabo: et ex nob'. Ex deo qdē sūt cū spūs scī illustratiōe nos visitare dignat' erigēs nos ad sublimiorē pfectū: et i qd' vel min' acq'suim': vel desidio, se agētes supati sum': saluberrima cōpūctiōe castigat: v' cū referat nobis celestia sacra et ppositū nrm ad meliores act': voluntatēq; cōuertit: Et ibi cū rex assuer' castigatus a dño: ill' b'ros annales instigat inq'rere: qbus mardochei bñficia recordat: summi eū gradu honor' exaltat: ac p'tin' crudelissimā sup nece gētis iudee sniaz reuocat. Al' cū ppha cōmēorat: Audia qd loq't i me dñs de'. Ali' q's: Et dicit: inq'r: ad me angel' q loq'bat in me. Al' cū fili' dei v'turū se vna cū p're: et māsioz apud nos facturū eē p'mittit. Et nō est v'os inq't q loq'mi s' spūs p'is v'i q loq't i vob'. et vas electiōis: An expimētū inq't ei' qritis q i me loq't x'p's? Ex diabolo x'o cogitationū nascit' series: cū subuertere nos tam vitioz oblectatiōe: q etiā oculis conat' insidijs sbrillissima calliditate mala p bonis fraudulēter ostētas: et trāsfigurās se nob' in āgelū lucis. Al' sic euāgelista refert: Et cena facta cū diabol' iā misisset i cor iude simonis scarioth vt traderet dñm. Et itez: Post bucellā inq't introiuit in illū sathanas. Petr' q's ad ananiā: Quare ait tēptauit sathanas cor tuū mēiri te spūissetō? Et illō qd mltō an p Ecclesiā p'dictū legim': Si spūs ptātez hñt' ascēderit sup te: locū tuū ne dimittas. Illud q's qd d'r ad deū s' achab in ētio regū libro ex p'sona spūs imūdi: Egrediar et ero spūs mēdax i ore dñi pphaz ei'. Ex nobis aut oriunt': cū naturalr ea q gerim' v' gessim': v' laudim': recordamur.

Hester. 6.

Ps. 84. Zach. 1.

Job. 14. Mat. 10.

2. Co. 13.

Ibid. 11. Job. 13.

Ibidem.

Act. 5.

Eccl. 10.

3. Re. 22

De qb' beat' dauid: Cogitavi inq't dies antiq's: et annos et nos in mēte habui: et meditat' sup nocte cū corde meo: et exercitabar et scopebā spiritū meū. Et iterū: Dñs scit cogitatiōes hoīm qm vane sūt. Et: Cogitatiōes iustoz iudicia. In euangelio q's dñs ad phariseos: Quid cogitatis mala in cordibus vestris?

De discernēdis cogitatiōibus ad similitudinē pbabilis trapezite: Ca. XX.

Ante igit' opo: tet triptitā rō: h nē nos iugit' obseruare: et vniuersas cogitatiōes q emergūt i corde nro: sagaci discretiōe discernere: origines ear' et cās auctoresq; p'mit' indagātes: vtl qles nos eis pbe're debeam' ex illor' merito q eas suggerūt cōsiderare possum': vt efficiamur fm pceptū dñi pbabiles trapezite. Quoz sūma p'tia est ac discipuli na pbare qd nā sit aurū purissimū: et vt vulgo d'r obrizū: qd ve sit minus purgatiōe ignis excoctū: ereo q's viliq; denario: si p'ciosū nūmīna s' colore seu idumēto auri fulgēt' imitē: prudētissima discretiōe nō falli: et si solū nūmīnata ty'ānoz vultū exp'mētia sapiēt' agnoscere: s' etiā illa q sunt vcri qdē regis imāgie: s' nō legitime figurata: pitia sagatioze discernere: deinde ne qd illa legitio pōdere diminutū sit cēsura trutine diligēter inq'rere. Que oīa nos q's debere spiritalit' ob'suare s' figura et exēplo noīs h' euāgelic' fmo b' exēplo pposito docet: p'mū vt qd cordib' nris irrepserit: vel si qd nob' dogma fuerit itromissū: vtrū nā sit diuīo illo et celesti spūs s' cti igne purgatū: an ad iudaicā supstitiōz p'ncēs: seu de secularis pbie tumore d' scēdēs: vt sit ad v'tegritū spiritalis ignis examinatiōe decoctū: sed in sup'ficie tñi pferat p'rtatē diligētī s'mē p'sentemur. Qd ita poterim' iplere si illud aplicū fecerim'us: Nolite oī spūs credere: s' pbare spūs si ex deo sint. Quo genere credēdi sūt illi q's decepti: q post p'fessionē

Joh. 7

Ps. 90.

1. Job. 4

De monachi destinatione et fine

Josue. 7

Ps. 90.

monachi nitor sermonis: et quibusdam sunt pbor dogmatib⁹ incitati: q⁹ pma fronte p⁹is quibusdā sensib⁹ ac religioni cōsonis: audiētes velut auri fulgore fallētia quos semel sup⁹ fide illlexerant: velut nūmismatibus creis falsisq⁹ deceptos: perpetuo nudos ac miseros reddiderūt: v⁹ ad seculi eos strepitū reuocantes: vel ad hereticos errores ac psumptiōes tumidas ptrahētes. Q⁹ etiā achan in libro iēsu naue legim⁹ fuisse p⁹essuz: qui de castris allophylozū regulam aureā cōcupiscēs: atq⁹ furatus: anathemate illozū pcuti atq⁹ cēna morte meruit ac maledictione damnari. Secūdo sollicitē nos explorare conueniet: ne auro purissimo scripturaz praua interpretatio coaptata: metalli p⁹ciositate nos fallat. In quo etiam dñō saluatori callidissim⁹ diabolus velut homi simplici tēptauit ipone: dū ea que generalit⁹ sunt sup oīm iustoz psonis exposita: malinola interpretatiōe corūpens: specialit⁹ huic qui angelozū custodia nō egebat: conat aptare dicēs: Quia angelis suis mādaui de te vt custodiāt te i oib⁹ vijs tuis: in manib⁹ portabunt te ne vnq⁹ offendas ad lapidē pedez tuū. Preciosa scz eloq⁹a scripturaz callida assumptiōe cōuertēs: et ad contrariū noxiūq⁹ sensum detorquēs: vt imaginē tyrānici vultus sub colore nobis auri fallētis importet: siue cū paracaraxinis nos conat illudere: quod dā scz pietatis opus admonēs affectandū: qd nō de legitima seniorū pcedens moneta: sub p⁹textu virtutū ducit ad vitia: vel imoderatis incōpetentibusq⁹ iēunij seu vgilij nūmij: vel oīonibus iporūnis: vel incōgrua lectiōe decēpis: ad noxiū ptrahit finē: vel cū intercessionēs ac visitatiōes pias psuadet impēdere: quib⁹ nos ab spiritalib⁹ monasterij claustris: et secreto amice quietis excuriat: sollicitudines etiam curasq⁹ suscipere religiosarum ac destitutarū suggerit seminarū: vt hmōi laqueis

monachi inextricabiliter vinciat ac p⁹nciosarū sollicitudinū occupatiōe distēdat: vel certe cū desiderare sanctū clericat⁹ officiū sub p⁹textu edificatiōis multozū et amore lucri spiritalis instigat: p qd nos ab hūilitate ppositi hui⁹ ac districtiōe diuellat. Que oīa cū sint nostre saluti p⁹essuoniq⁹ cōtraria: tñ velamēte quodam misericordie ac religiōis obrecta: facile imperitos incautosq⁹ decipiūt. Imitant⁹ cū nūmismata veri regis: qz vident⁹ ad p⁹sens plena pietatis: sed non sunt a legitimis monetarijs: id est: pbatis et catholicis patrib⁹ figurata: nec de cardinali ac de publica collatiōis corū p⁹deūt officina: s⁹ furtim fraude demonū fabricata: nō sine detrimento impitis quibusq⁹ ignorantibus ingerunt. Que quib⁹ vtilia seu necessaria videant⁹ ad p⁹sens: tñ si soliditatib⁹ p⁹fessionis nostre incipiāt post hoc esse cōtraria: et totū quodāmodo corpus nostri labefactare ppositi: tanq⁹ necessariū quidē: sed scandalizans membrū: et qd dextre manus vel pedis agere videat⁹ officiū: pijci a nobis atq⁹ abscedi salubre est. Satiū enim est absq⁹ vni⁹ p⁹cepti mēbro: id est opatiōe v⁹ fructu: in ceteris sanū firmūq⁹ durare: et tanq⁹ debilē introire in regnum dei: qz cū soliditate mādati incidere in aliqd scandalū: qd p⁹nciosa cōsuetudine separās nos a districtiōis regula: atq⁹ arrepti ppositi disciplina: inducat i tale dispēdiū: qd nequa p⁹ futura detrimēta cōpēsans: oēs p⁹teritos fructus totūq⁹ opatiōis nostre corp⁹ gehēne faciat ignib⁹ cōcremari. De generib⁹ istiusmodi illusionū etiā i p⁹ouerbijs elegāter exp⁹mis. Sūt vic q⁹ vident⁹ recte esse viro: nouissima enī earū veniunt in pfundū inferni. Et iterū: Malign⁹ nocet cū se cōmiserit iusto: id est diabol⁹ decipit cū fuerit colore sanctitatis obtectus. Edit autē sonū tutele: id est discretiōis vim: que de seniorū verbis ac monitione pcedit.

Proh. 16

Collatio prima Abbatis moysi

De illusione abbatis Joannis: La. XXI.

In quo est a abbatē nup Jo-
annē: qui lyco comoratur co-
gnouim⁹ fuisse illūsum. Hā
cū hausto corpore atq; defecto: pce-
ptionē cibi biuano ieiunio distulif-
set: accedēti ei ad refectionē die po-
stero veniēs diabolus in figura ethi-
opis tetri pueri: atq; ad eius genua
puolutus: indulget inquit mihi: quia
ego tibi hunc laborem indixi. Ita q;
ille vir tantus et discretiōis ratione
pfectus: sub colore cōtinentie incon-
gruēter exercitate intellexit se ob hoc
calliditate diaboli circūuētū: taliq;
distentum ieiunio: vt lassitudinē nō
necessariā: imo etiam spiritui noci-
turam: fatigato corpori supponeret
paracaraximo scz illusus nūmismate
dum in illo veri regis imaginē vene-
atus: parū discuit nō illud esse le-
gitime figuratū. Altima xō obser-
uatio huius pbabilis trapezite quā
de inquisitione ponderis esse p̄diri-
mus: taliter a nobis implebif: si qd
agendum cogitatio nostra suggerit:
omni scrupulo retractantes: atq; in
nostri pectoris trutina collocantes:
equilibratione iustissima perpenda-
mus: an plenum sit honestate cōmu-
ni: an timore dei sit graue: si inte-
grum sensu: si humana ostentatione:
aut aliqua nouitatis insolentieq; p-
sumptione nō leue: si meriti eius pon-
dus inanis cenodorie non inuolu-
erit vel arriserit gloria. Et sic ea pro-
tinus ad publica appendentes cra-
mina: id est: ad pphetarū et aposto-
lorum actus ac testimonia conferen-
tes: illorūq; exemplis cōparantes: et
quodāmodo contraria ea lance pen-
santes: vel tanq; integra atq; perfe-
cta illisq; collibzantia suscipiamus:
vel tanq; imperfecta atq; damnosa:
nec illoꝝ ponderi consonantia omni
cautione vitemus.

De quadripartita discretio-
nis ratione: La. XXII.

Hic ergo hoc quadripartito
quo dixim⁹ modo necessaria
nobis ista discretio: id est vt
primū materia nos auri veri seu fu-
cati fallentisq; non lateat: secūdo vt
has easdem cogitationes que men-
tiunt opera pietatis: tanq; adulte-
rina nūmismata et paracaraxima re-
probem⁹: vtpote que falsam imagi-
nem regis non legitime signata con-
tineant: vel illa que in auro p̄ciosis-
simo scripturarū vitioso et heretico
sensu: nō veri regis sed tyranni prefe-
runt vultū: similē discernētes refu-
tare possimus: siue illa quoz p̄dus
ac p̄cium herugo vanitatis arrodēs
exagio senioꝝ cōgruere non sinit: vt
nūmismata leuia atq; damnosa mi-
nistrisq; pensantia recusemus: ne in il-
lud incidētes qd obseruare tota vir-
tute p̄cepto dñi cōmonemur: cūctis
laborū nostroz stipendijs meritisq;
defraudemur: Nolite thesaurizare
vobis thesauros i terra: vbi herugo
et tinea demolif: et vbi fures effodiūt
et furant. Quicquid enī cōtempla-
tione humane glorie fecerim⁹: in ter-
ra nos thesaurizare fm dñi sentētiā
nouerimus: et cōsequēter illud velut
humū recōdimus atq; in terrā defos-
sum: vel diuersis demonijs depopu-
lādū: vel edaci cenodorie herugine
cōsumendū: sen superbie tinea deuo-
randū: vt ad nullā recōdentis vtili-
tatem lucūve pficiat. Omnes igit
cordis nostri recessus iugiter p̄scru-
tandi sunt: et ascēdentū in eos vesti-
gia indagatione sagacissima retra-
ctanda: ne q forte intellectualis ibi
dem bestia: vel leo vel draco ptrāsi-
ens p̄nciosa vestigia latēter imp̄sse-
rit: quib⁹ accessus etiā ceteris in ab-
dita pectoris nostri per cogitationū
negligentiā p̄beat. Et ita p singu-
las horas atq; momēta terrā cordis
nostri euāgelico aratro: hoc est: iugi
dñice crucis recodatiōe sulcātes: vel
noriarū ex nobis ferarū cubilia: vel
virulentozū serpentū examinare la-
tibula atq; extrudere poterimus.

Matth. 6

de monachi destinatione et fine

De sermone doctoris scdm
audiētū meritū: La. XXIII

A hec obstupefactos nos in-
tuens senex: et ad verba nar-
ratiois sue inplebili ardore
inaccessos: p admiratione desiderij
nostri paulisper sermone suspensor:
sus addidit: Quoniā nos o filij ad
disputationē tam longā vestra sedu-
litas puocauit: et ignis quidā colla-
tioni nostre seruētiores sensus p ve-
stro desiderio subministrat: vt ex hoc
etiā ipso manifeste cōtempler in ve-
ritate vos pfectiōis sitire doctrinā:
volo vobis adhuc super discretiōis
eximietate vel gratia que inter cun-
ctas virtutes arcē ac pīmatū tener:
pauca differere excellentiā qz eius et
utilitatē non solum quotidianis ex-
emplis: sed etiā antiquis patrū con-
sultatiōibus ac sententijs approba-
re. Frequēter nāqz memini nōnul-
los huiusmodi sermonē cum gemitu
lachrymisqz poscentibus: me quoqz
aliquid eis doctrine conferre cupiē-
tem nullatenus potuisse: et ita in me
non solum sensus: verū etiam ipsum
eloquiū defecisse: vt non inuenirem
quē admodum eos: vel cum leni con-
solatione dimitterē. Quibus indi-
cijs euidenter agnoscebat domini gra-
tiam p merito ac desiderio audien-
tiū disputantibus aspirare sermonē.
Quē quia breuissimū istud qd sup-
est: noctis spatiū non occurrat exple-
re: indulgentes illud potius quieti
corporee: cui necesse est totū psolui:
si id qd modicū est fuerit denegatū:
plenum narrationis ordinē integro
futuri diei seu noctis examini refer-
uimus. Decet nāqz discretiōis opti-
mos psultores: in hoc pīmatū patefa-
cere sue mentis industriam: et vtrum
sint: vel quē etus capaces esse hoc
indicio ac patiētia cōprobari: vt de
illa que moderatiōis generatrix est:
virtute tractantes: nequaquā vltimum
quod ipsi contrariū est nimietatis in-
currant: vltm rōnis ac nature ei quā

Abis excolū: effectū atqz ope violā-
tes. In hoc ergo nobis discretiōis
bonū de qua quātū dominus dederit
adhuc indagare disponimus: pīma-
tus prosit: vt nos de ipsiū excellētia
et moderatiōe: que pīma eidem vir-
tus inesse cognoscit differētes: dis-
putatiōis quoqz vel temporis mo-
dū non pmittat excedere. His itaqz
beatus moyses collatiōi nostre dās
finem: adhuc nos audios: ac de suo
ore pendētes degustare somnū pau-
lisper hortatus est: hisdem ipsis qui-
bus insidebam psalmis admonēs
incumbere: emb: imijs pariter capitū
nostro ceruicallium vice suppositisqz
grossioribz papyris: in longos grac-
ilesqz fasciculos coactis: sexqz pedali
internallo molliter nexa: nūc quidē
humillimū sedile ad scabelli vicem:
fratribz in synaxi cōsedētibz pstant:
nūc et o subiecta ceruicibz dormien-
tiū pbenit capiti nō nimie durū: sed
tractabile aptūqz fulcimētū. Ad qd
monachoz vsus h idcirco: vel maxi-
me oportuna habēt et cōgrua: qz nō
solū sint aliqtenz mollia: paruoqz et
ope reparent et pīcio: vtpote passim
papyro emergēte: p nīli fluminis ri-
pas: quā cuiqz volēt i vsum assume-
re nemo phibeat defecare: et etiā qd
ad remouendū ea seu cū necesse fue-
rit ad mouendū habilis materia est:
fungide leuissqz nature. Atqz ita pre-
cepto senis tandē sumus ad degusta-
tiōez somni onerosa cōpositi quietez
tā digeste collatiōis inflāmanti gau-
dio qz repromisse disputatiōis expe-
ctatione suspensi.

**Explicit Collatio pīma Ab-
batis Moysi de monachi
destinatione vel fine.**

**Incipit annotatio caploz
scdē collatiōis eiusdē senis
La. j. Proemiale abbatis Moysi
de discretiōis gratia.**

**ij Quid discretio sola cōferat
monacho et disputatio sup
hoc abbatis Antonij.**

Annotatio capitulorū

- lij De errore saulis ⁊ achab: q̄ p discretionis imperitiā sunt decepti.
- liij Que de bono discretionis in scripturis sanctis referant.
- v De morte heronis senis.
- vj De ruina duorū fratrum ob discretiōis imperitiā.
- vij De alterius illusiōe quā per impitiā discretiōis icurrit.
- viiij. De lapsu ⁊ deceptiōe monachi mesopotameni.
- ix Interrogatio de acquirenda vera discretionē.
- x Responso quēadmodū possideat vera discretio.
- xi Verba abbatis serapionis: et de marcoze patefactarū cogitationū: ⁊ de piculo proprie cōfidentie.
- xij Confessio verecūdie ob quā cōfunderemur cogitatiōes nostras sensorib⁹ reuelare.
- xliij Responso de cōfusione calcanda et piculo nō cōdolētis.
- xliij De vocatione samuelis.
- xv De vocatione Pauli apli.
- xvj De appetenda discretionē.
- xvij De imoderatis ieiunijs ⁊ vigilijs.
- xviiij Interrogatio de cōtinētia vlt refectionis mēsurā.
- xix De optimo cibi q̄tidiani mō.
- xx Obiectio de facilitate cōtinētie que duobus parimacijs sustinet.
- xxi Responso de virtute ⁊ mēsurā ex parte cōtinētie.
- xxij Qui nā generalis cōtinētie ac refectionis modus sit.
- xxliij Quēadmodū abundantie humorū genitaliū castigent.
- xxliij De labore equalis refectionis ⁊ de fratris beniamin edacitate.
- xxv Interrogatio quō vna semper eadēq̄ mēsurā seruet.
- xxvj Responso de nō excedendo refectionis modo.

Explicit ānotatio caploz.
Incipit secūda collatio abbatīs moyſi de discretiōe:
Proemiale: Ca. I.

Egusta

to itaq; matutino sopore cum ortū lucis tandē nobis claruisse gaudētes: repromissam narrationē reposcere cepissemus: beatus moyses ita exorsus ē: Cū videā vos tanti desiderij ardore flāmatos: vt ne ipm quidē paruissimū quietū mentū qd̄ spiritali collatiōe subtrahens: refectioni carnis maluerā depuitare: ad requiē credam vestri corporis p̄fecisse: mihi quoq; hunc vestrū cōsideranti seruoꝝ ē: sollicitudo maior inuehit. Necesse est enī etiam me in p̄soluendo debito: tanto maiorē deuotionis curā gerere: quāto vos attentius video illud expetere: Fin illā sententiā: Si sederis cenare ad mensā potētis: sapienter intellige q̄ apponunt tibi: ⁊ iūnte manū tuā sciens: qz talia te oportet p̄parare. Nobis de bono discretiōis eiusq; virtute dicturi: in quā sermo nocturne collatiōis ingressus: finē nostre disputatiōni dedit: cupio vobis eius excellentiā patrū p̄mo cōsignare sententijs: vt cū patuerit: quid de illa senserint vel p̄nūcianerint maiores nostri: tū platis tam antiquis multoꝝ q̄ recētibus ruinis ⁊ calib⁹ qui p̄ eo q̄ minus eaz fuerāt affecti: p̄nicioſo detecti sunt lapsi: in quā tūz possumus vtilitates ei⁹ ⁊ cōmoda retractem⁹: quib⁹ discussis quēadmodū excolere eā atq; expetere debeam⁹: cōsiderantes meriti eius ⁊ gratie pondus: efficaci⁹ instruamur. Est enī nō mediocris quedā virt⁹: nec q̄ humana passim valeat industria cōprehendi nisi diuſio fuerit munere gratiaq; collata. Siquidē inter nobilissima spiritaliū sancti dona: hāc quoq; ita legi-

Collatio secūda

Co. 12.

mus ab aplo numerari. Alij dat per spiritū sermo sapiētie. Alij sermo sciētie fm eundē spiritū. Alij fides in eodem spiritu. Alij gratia sanitatū i vno spiritu. Et post pauca: Alij discretio spiritū. Deinde cōpleto omī catalogo spiritaliū charismatum infert: *Quia autē hec operat vñus atqz idem spiritus: diuidens singulis put vult. Videtis g nō terrenū: nec parū esse discretiōis munus: sed diuine gratie largitatē: quā nisi monachus omni intētiōe fuerit affectus: et ascēdentiū in sese spiritū discretiōnem certa ratiōe possederit: necesse est cū velut in nocte ceca ceterisqz tenebris oberrantē: nō solū i pñiciois foueis pñipitqz cōcidere: sed etiam in planis ac directis itineribus frequenter offendere.*

Quid discretio sola cōferat monacho: et disputatio sup hoc abbat Antonij: Ca. II.

Emni igit quōdam in annis adhuc puericie cōstitutus in partibz thebaidos vbi beatus Antonius morabatur: seniores ad cū pfectionis inquirende et collationis huius gratia cōuenisse. Cūqz a respētis horis vsqz ad lucē fuisset protracta collatio: questionē hanc maximū noctis spaciū cōsumpsit. *Ita diu tissime querebat q nā vir? vel obseruātia monachū possit a diaboli laqueis ac deceptiōibz custodire semp illesū: vñ certe recto tramite firmoqz gressu ad pfectionis culmē pducere. Cūqz p captu mētis sue vnusquisqz sententiā suā pferret in mediū: et alij quidē in h ieiuniorū vigiliatūqz studio collocarent: q his videlicet externuata mens: ac puritatem cordis et corporis affecit: deo facilius vniret. Alij i nuditate et cōtemptu vniuersarū rerum quibz mens si penitus exueret: tanqz nullis deinceps reuerentibus laqueis ad euz expeditior pueniret. Alij anachoretin necessariam: id est remotionē et eremi secre-*

ta censerēt: in qua cōmanēs quis familiaris? interpellare deū: eiqz possit peculiari? inherere. Admulli qz in pñimis sectanda charitatis: id est humanitatis officia definirent: q pio erga fratres et pegrinos studio suscepiōnis impendit: q his dñtarat officijs regna celoz daturū se dñs in euāgelio: velut specialius repromittat dicens: Venite bñdicti patris mei: poscidete paratū vobis regnū a cōstitutione mūdi. Esuriini enim et dedistis mihi māducare. Sitiui et dedistis mihi bibere et c. Cūqz in hunc modū diuersis virtutibz aditum certiorē ad deū parari posse decernerent: essetqz noctis maximū tempus hac inquisitione cōsumptū: intulit demū beatus Antonius: *Quia quidē hec q dixistis necessaria sunt et vtilia sitiētibz deū atqz ad deū cupiētibus puenire: sed his principalē tribuere gratiam nequaquam nos innumeri multoz casus et expñimenta pmittunt. Nam quosdā sepe numero aterrime ieiunij seu vigilijs incubātes: ac mirifice in solitudine secedentes: priuationē quoqz omniū facultatū ita sectantes: vt ex ipsis ne vnus quidē diei victū sibi met vnūqz denariū supesse paterent. Humanitatis etiam studia tota deuotione cōplentes: ita vidim? repente deceptos vt arreptū opus non potuerint congruo exitu terminare: summūqz feruorē et cōuersationē laudabilem detestabili fine clauserint. Obrem quid pñcipaliter ducat ad deū manifeste poterimus agnoscere: si ruine ac deceptiōes illoz causa diligētius a nobis fuerit indagata. Illis nāqz cū exuberaret pñdictarū opavirtutū: discretio sola deficiens vsqz ad finem ea durare nō sinit. Nec enī alia lapsus eoz causa deprehendit: nisi qd minus a senioribz instituti: nequaquam potuerūt rationē discretiōis huius adipisci: q pñmittēs vtrāqz nimitatē: viaregia quemqz docet spīncedere: et nec dextera virtutū pmit tit extolli: id est feruoris excessū cō-*

Mat. 21

Collatio secūda Abbatis moysi

inentie iuste modū trāscendere: nec oblectatū remissioe: deflectere ad vitia sinistra cōcedit: hoc est sub p̄ter/ tu gubernādi corporis cōtrario spi/ ritus tepore lentescere. Nec nā q̄ est discretio q̄ oculus ⁊ lucerna corporis i enāgelio nūcupat̄ fm illā sententiā saluatoris: Lucerna corporis tui est oculus tuus: q̄ si oculus tu⁹ simplex fuerit: totū corpus tuū lucidū erit: si autē oculus tuus nequā fuerit: totū corpus tuū tenebrosū erit: eo q̄ ipas cogitationes hominis vniūsas acutq̄ discernens: cuncta que gerenda sunt p̄uideat atq̄ plustret: que si i homie nequā fuerit: id est nō vero iudicio ⁊ scia cōmunita: seu quolibet errore ac p̄sumptione decepta: totū corpus nostrū faciet tenebrosū: hoc est: om/ nē acie mētis acutq̄ nostros reddet obscuros: cecitate scz vitioꝝ ⁊ p̄tur/ bationū tenebris inuolutos. Si em̄ inquit lumē qd̄ in te est tenebre sūt: tenebre ipse quāte erūt: Nulli nā q̄ dubium est: errante iudicio cordis ⁊ ignoratiōis nocte possessio: cogitati/ ones q̄ ⁊ opa nra que ex discretiōis deliberatione descendūt: maioribus peccatoꝝ tenebris implicari.

De errore saulis et achab quo p̄ discretiōis imperitiā sunt decepti: Ca. III.

Eniq̄ ille q̄ p̄m̄us ad regnā/ dū populo isrl̄ iudicio dei p̄/ electus est: q̄ hunc discretio/ nis oculū nequaquā habuit: velut tor/ to corpe tenebrosus effect⁹: etiā ipso regno tradito sibi meruit spoliari: dū lucerne hui⁹ tenebris atq̄ errore de/ ceptus: acceptabiliōra deo sacrificia sua q̄ erga p̄ceptum samuelis obedi/ entia credidit indicanda: que eū ex illa magis parte offensionē incurre/ re fecit: ex qua repropiciandā sibi di/ uinā sperauerat maiestātē. Hui⁹ inq̄ discretiōis ignoratio achab regē isrl̄ post illius sublimissimū triumphū vi/ ctorian qui ei fuerat dei fauore con/ cessus: credere persuasit melioꝝ esse

misericoꝝdiam suam: q̄ exēcutio/ nem seuerissimi p̄cepti: ⁊ quēadmo/ dum sibi videbat̄ crudelis imperij. Qua cōsideratione mollitus dunt/ maunt cruentam victoriam clemē/ tia tempore: ob indiscretam miseri/ cordiā velut toto corpore redditus tenebrosus: irrenocabili morte dam/ natur.

Que de bono discretionis in scripturis sanctis referā/ tur: Capi. III.

Ecce discretio que nō solum lucerna corporis sed etiā sol ab apostolo nūcupat̄: fm illud: Sol nō occidat super iracun/ diam vestra. Nec vite nostre guber/ natio dicit̄: fm illud: Quibus nō est gubernatio cadunt vt folia. Nec cō/ silium rectissime nominat̄: sine quo nihil agere omnino scripture aucto/ ritate permittimur: ita vt ne ipsum quidem spiritale vinū: id est gaudiū quod letificat cor hominis: sine ipi⁹ sinamur moderatione percipere: fm illud: Cum consilio omnia fac: cum consilio vinū bibe. Et iterum: Sicut ciuitas muris diruta ⁊ non circūda/ ta: sic est vir qui nō cum consilio ali/ quid agit. Cuius priuatio q̄ pern/ ciosa sit monacho: testimonij huius exemplū ac figura declarat: dirute enim ac sine muris cōparans ciuitatē. In hac sapientia: in hac intellectus sensusq̄ consistit: sine quibus nec in/ terioꝝ nostra edificari domus: nec spi/ ritales poterunt diuitie congregari: fm illud: Cum sapiētia edificat̄ do/ mus: ⁊ cum intellectuliterum erigit̄: cum sensu implent̄ cellaria omnibus diuitijs preciosis ⁊ bonis. Nec inq̄ est solidus cibus qui nisi a perfectis tñ ac robustis assumi non poterit: fm illud: Perfectoꝝ autē est soli/ dus cibus eorum qui pro consuetu/ dine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali. Que in/ tantū vtilis nobis ac necessaria com/ probatur: vt etiam verbo dei eiusq̄

Ep̄. 4.

Ecc̄. 32.

p̄ 20. 24.

Ep̄. 5.

de discretione.

DeB. 4. virtutibus coaptetur: fm illud: *Unus est enim dei sermo et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti: et pringens vsq; ad diuisionē anime ac spiritus: compagū quoq; et medullarum: et discretor cogitationū et intentionum cordis.* Quibus manifestis sine declarat: nullam sine discretionis gratia perfecte posse: vel perfici vel stare virtutem. Et ita tam beati Antonij q̄ vniuersorum sententia diffinitū est: discretione esse que firo gradu intrepidum monachū perducat ad deum: predictasq; virtutes iugiter conseruet illesas: cū qua ad cōsummationis excelsa fastigia minore possit fatigatione conscendi: et sine qua multi etiā p̄pensius laborātes: p̄fectiōis nequerint culmē attingere. *Omniū namq; virtutū generatrix: custos: moderatrixq; discretio est.*

De morte heronis senis:

Lapi. V.

Et vt hanc eandem diffinitōē antiquitus a sancto Antonio et ceteris patribus promulgatā: recens quoq; sicut p̄missus confirmet exemplū: recolite id quod nup gestum oculorū vestrorū vidistis obrutibus: senē videlicet heronem ante paucos admodum dies illusione diabolica a summis ad ima deiectum: quē quinquaginta annis i hac eremo cōmoratū: singlari distributione rigorem continentie tenuisse cognoscimus: et solitudinis secreta vltra omnes hic cōmorantes miro seruiore sectatur. *Ihic igit quo pacto qua ratione post tantos labores ab insidiatore delusus: grauissimo corruens lapsus: cunctos in hac eremo cōstitutos luctuoso dolore percussit.* *Id ne quia minus discretionis virtute possessa: suis diffinitionibus regi q̄ cōsilijs vel collatiōibus fratrum atq; institutis maiorum maluit obedire? Siquidē tanto rigore imutabilem ieiunij continentia semp exercuit: et solitudinis collegē ita iugiter secreta*

sectatus est: vt ab eo participationē ineundi cum fraternitate cōiunij: nec veneratio quidē diei paschalis aliquid quando potuerit obtinere. In q̄ fratribus cunctis pro anniuersaria solenitate in ecclesia retentis: solus nō potuit aggregari: ne quā tūlūcūq; perceptiōe leguminis parui a suo videret p̄posito relaxasse. Quia p̄sumptiōe deceptus: angelum sathane velut angelum lucis cum summa veneratione suscipiens: eiusq; preceptis prono obediēs famulatu: semet ipsum in puteum (cuius p̄funditatem oculorum nō attingit intuitus) p̄cipitem dedit: de angeli videlicet sui sponsione nō dubitans: qui eum p̄ merito virtutum: ac laborum suorum nequaquā posse firmauerat vllā iam discrimini subiacere. Cuius rei fidem vt experimento sue sospitatis euidentissime comprobaret: supradicto se puteo nocte intempesta illusus iniecit: magnum scilicet virtutis sue meritum probaturus: cum inde exisset illesus. De quo ingenti fratrum labore cum pene iam exanguis fuisset extractus: vitam die tertia finiturus: quod his deterius est: ita in deceptionis sue obstinatione p̄mansit: vt ei ne experimento quidem mortis sue potuerit persuaderi: q̄ fuisset demonū calliditate delusus. *Ob rem pro meritis laborum tantorū: et annorum numerositate qua i eremo perdurauit: hoc miseratiōe et hūanitate summa: ab his qui eius cōpatiebatur exitio: vix a p̄sbytero abbate p̄asinitio potuit obtineri: vt nō inter biothanatos reputatus: etiā memoria et oblatione pausanitum indigerec indignus.*

De ruina duorum fratrum ob discretionis imperitiā:

Lapi. VI.

Aid dicā de illis duobus fratribus qui habitantes vltra illā eremum thebaidos: vbi quondam fuerat beatus Antonius

Collatio secūda Abbatīs moysi

cōmoratus: minus cauta discretiōe p̄moti: euntes p̄ extēta solitudinis vastitatem: nullā escam penitus sumere decreuerūt: nisi quā p̄ semetip̄m dñs illis p̄stitisset. Cūq; errātes eos p̄ deserta et deficientes iam fame cōlperissent a longe mazices quidā: q̄ gens cunctis pene nationibus feris immanior atq; crudelior est: nō cū eos ad effusionē sanguis: vt nō nullas gentes desiderii prede: sed sola ferocitas mētis instigat: eisq; cōtra naturā feritatis sue cū panib; occurrisserunt: vnus ex eis subueniēte discretione velut a dño sibi porrectos: cum gaudio et gratiarū actiōe suscepit: reputans escā sibi diuinē mīstrari: nec sine deo factū vt hī qui semp hominū cruore gaudent: deficiētib; iam ac tabescētib; vite substantiā largirent: alius x̄o recusans cibum velut ab homine sibi oblatū in edie defectiōne cōsumptus est. Quorū licet initia exrep̄hensibili p̄uastione descenderrint: vnus tñ subueniente discretiōe id quod temere incauteq; cōceperat emēdas agnosceat: alius aut in stultā p̄sumptione p̄durans ac penitus discretionis ignarus: mortē quā dōminus auertere voluit: sibip̄si cōscinuit: nequaquā credēs diuino iustinctu factum q̄ unitis populus pprie feritatis oblitus: panes eis pro gladijs obrulissent.

De alterius illusione quam per imperitiā discretiōis incurrit: Cap. VII.

Ad etiā de illo cōmemorem q̄ cuius nomīs (quā adhuc superest) nolumus facere mentionē. Qui dum longo tpe demonē in angeli suscepit claritate: reuelationibus eius innumeris sepe deceptus credidit iternū cū esse iusticie. Itā exceptis hīs etiā p̄ omnes noctes in cella eius lumē absq; vllius lucerne prebebat officio. Ad extremū iubet ab ipso: vt deo filiū suū qui cū eodem parit cōmanebat: deuor̄ offer-

ret: vt hoc sc̄z sacrificio abrae patri: arche meritis in nullo inueniret inferior. Cuius intantū est credulitate seductus: vt hoc cōfestim parricidiū opere p̄fecisset: nisi eum videns puer cultrū extra cōsuetudinē aciendo p̄parare: et vincula quibus eū velut oblaturus ad imolandum cōstringere disponebat inquirere: p̄sagio sceleris futuri p̄territus: e cella cōcitus aufigisset.

De lapsu et deceptione monachi mesopotameni:

Cap. VIII.

Engum est deceptionē illius quoq; monachi mesopotameni p̄currere: qui in illa p̄uicia p̄p̄aūcis imitabilē exhibens cōtinentiā: quā p̄ annos multos singulariter in cella retrusus exegerat: ita est ad extremū diabolicis reuelationibus somniisq; delusus: vt post tantos labores atq; virtutes quib; oēs monachos ibidem residētes excesserant: ad iudaismū et cōcisionē carnis lapsu miserabili fuerit deuolutus: eo q̄ illi solita visione qua volens eum ad credulitatē future deceptionis illucere: verissima queq; multo tēpore diabolus velut veritatis nūcius reuelarat: ostenderat demū christianū populū vnacū p̄ncipibus religionis ac fidei n̄re apostolis sc̄z atq; martyribus tenebrosū ac tetrū omniq; macie tabidū atq; deformē: et econtra in deorū populū vnacū moysē patriarchis atq; p̄phetis summa tripudiantē leticia: et splendidissimo lumine choruscantē: ac p̄inde suadens si mallet meriti ac beatitudinis illorū particeps fieri: circūcisionē q̄z suscipere festinaret. Et quib; p̄fecto tam lugubriter nemo fuisset illus: si rationem discretiōis huius assequi laborasset. Robrem in quātis perniciosum sit discretionis gratiā nō habere: multorū casus et experimenta declarant.

de discretione

Interrogatio de acquirenda vera discretione: **Cap. IX.**

Ermanus: Et nouellis exemplis et testimonijs antiquorum satis adunde ppatuit discretionem fontē quodāmodo atq; radicem cunctarū esse virtutū. Quomodo ergo acq̄ri debeat: cupim⁹ nobis exponi: aut quēadmodū vtrū vera et ex deo: an falsa et diabolica sit: possit agnosci: vt fm illā euāgelicā quā superioze tractatu differuisti pabolam q̄ inuenitur fieri pbabiles trapezite: nūmismati imp̄ssam veri regis imaginem peruidentes: deprehendere valeam⁹: q̄ nō desit ī moneta legitima figuratū: atq; illud sic vulgari vsus verbo hesternā collatione dixisti: tāq; paracaraximū reprohem⁹: illa instructi peritiā quā satis copiose et integre psecutus habere spiritalē atq; euangelicū trapezitā debere signasti. Quid em̄ proderit virtutis eius et gr̄e merita cognouisse: si quēadmodum debeamus expetere eam vel acquirere nesciamus.

Responsio quēadmodum possideat vera discretio:

Cap. X.

Oyles: Vera inquit discretio nō nisi vera humilitate acquiritur. Cuius humilitatis non fecte hec erit prima probatio: si vniuersa nō solum quē agenda sunt: sed etiā que cogitant⁹: sentioz referent⁹ examini: vt nihil q̄s suo iudicio credens: illorū per omnia diffinitōib⁹ acquiescat: quid bonū vel malū debeat indicare eorum traditione cognoscat. Que institutio nō solū per verā discretionis viam iuuenem recto tramite docebit incedere: verum etiā cunctis fraudibus et insidijs inimici seruabit illesum. Nullaten⁹ enī decipi poterit quisq; nō suo iudicio: sed q̄ maiorū viuit exēplo: nec valebit ignoratōi eius callidus hostis illudere: qui vniuersas cogitatōes ī

corde nascētes: pniciosa verecundia nescit obtegere: s̄ eas maturo examine senioz vel reprobatur vel admittit. Illico nāq; vt patefacta fuerit cogitatio maligna marcescit: et anteq̄ discretionis iudiciū pferatur: serpens deterrimus velut e tenebroso ac subterraneo specu: virtute cōfessōis pertractus ad lucem et traduct⁹ quodāmodo ac de honestatus abscedit. Tādiu em̄ suggestionis eius noxie dominant⁹ in nobis: q̄dū celant⁹ ī corde. Et vt virtutē sententie huius efficacia colligatis: referam vobis abbat̄is serapionis factū: quod ille iunioribus solebat instructiōis gratia frequēter inferre.

Verba Abbatis serapionis et de marcoze patefactay cogitationū: et de piculo pprie cōfidentie: **Cap. XI.**

Em adhuc essem puerul⁹ inquit: et cum abbate theone cōmanerē: hec mihi fuerat inimici impugnatōe consuetudo feralis īgesta: vt postq̄ refecissem hora nona cum sene: vniū parimaciū quotidie ī sinu meo latēter absconderē: q̄d sero illo ignorante occulte edebam. Qd̄ furtum licet cōniuentia cogitationis et inoliti semel desiderij incōtinentia sine cessatiōe cōmitterē: expleta tamē cōcupiscētia fraudulēta: ad memetipsum reuertens: super admissio furti crimine grauius cruciabar: q̄ sup̄ esu eius fueram locū datus. Cūq; illud molestissimū opus velut ab exactoribus pharaonis indictū mihi vice laterū singulis dieb⁹ explere: nō sine dolore cordis mei cōpellerer: nec tñ eruere me possem ab hac eozū scūssima tyrannide: et clādestinū furtum seni manifestare p̄funderer. Cōtigit dei nutu de hoc me captiuitatis iugo volētis eripere: vt quidā fratres cellā senis obtentu edificatiōis expeterēt. Cūq; reffectōe transacta: collatio spiritalis cepisset agitari: respōdēs q̄ senex propositis interrogationibus

Collatio secūda Abbatīs moysi

eorum cum de gastrimargie vitio et occultarū cogitationū dominatione differeret: earumq; naturā et atrocis/ sinā vīm quā haberent donec cela/ rent: exponeret: cōpunctus ego col/ lationis huius vītute et cōscientie mee reatu pterritus: velut qui crede/ rē ob hoc ea fuisse prolata q; senī sue rint secreta mei pectoris patefacta: in occultos primū gemitus excitat: deinde cordis mei cōpunctiōe cres/ cente: in aptos singultus lachrymasq; primpēs: paxinaciū qd cōsuetudi/ ne vitiosa clancule parauerā come/ dendum: de sinu furti mei conscio ac susceptore pduxī: ipsumq; in mediū proferens: quēadmodum quotidie inuolans ipsum latenter ederem: per/ nitentiā coram eo in terram submis/ sus cum venie postulatiōe confessus sum: et vbertim profusis lachrymis absolutionem dirissime captiuitatis huius intercessionibus eorum atq; orationibus implorauī. Tūc senex: Cōfide ait o puer: absoluit te a capti/ uitate: etiā me tacente confessio tua. Victorem namq; aduersariū tuum hodie triumphasti: validius eū tua p/ fessiōe elidens q; ipse fueras ab eo tua taciturnitate delectus: quem ne/ quaq; vel tua vel alterius responsi/ one confutans: in te nunc vsq; pmi/ seras dominari: fm illam salomonis sententiā: Quia nō sit contradictio ab his qui faciunt malum cito: ideo repletum est cor filiorum hominū in ipsis vt faciant mala. Et idcirco iam te post hanc publicationē suam ne/ quissimus spiritus iste nullatenus in/ quietabit vltterius: nec in te latibulū sibi teterim⁹ serpens deinceps vsur/ pabit: de tenebris tui cordis cōfessi/ one salutari ptractus ad lucem. Nec dum senex hec verba compleuerat: et ecce lampas accensa de meo sinu p/ cedens: tanto cellam replevit odore sulphureo vt vehemētia fetoris ipi⁹ vix in ea residere possemus. Resu/ mensq; senex admonitiōē: ecce inq; domin⁹ tibi veritatē sermonū meo/

rum experimento probauit: vt passi/ onis incentorē de corde tuo cōfessi/ one salubri fugatum: oculorū fide p/ ciperes: patefactūq; hostem nequaq; locum in te vltterius habiturū: aper/ ta eius expulsiōe cognosceres. Itaq; fm sententiā senis: ita est inquit in me cōfessionis huius vītute domi/ natio diabolice illius tyrannidis ex/ tincta atq; in perpetuū cōsopita: vt nunq; mihi ne memoriā quidē cōcu/ piscentie huius vltterius temptauerit inimic⁹ ingerere: nec me post hec ali/ quādo pulsatum furtiui illius desi/ derij instigatione p/ senserim. Quem sensum i Ecclesiaste quoq; pulcher/ rime legimus figuratū: Si memor/ derit inquit serpens nō in sibilo: nō est abū dantia incantatorū: taciti ser/ pentis morsum pnciosum esse desi/ gnans: id est si per confessionem siue cōsensum suggestio seu cogitatio dia/ bolica incantatorū cuiq; spiritali scz viro qui carminibus scripturarum mederi protinus vulneri et extrabe/ re de corde viri consuevit noxia: ve/ nena serpentis patefacta nō fuerint: succurrere p/ ciditanti perituro ve non poterit. Hoc igit modo ad scientiā discretionis vere peruenire facillime poterimus: vt seniorum vestigia sub/ sequētes neq; agere quicq; noui: ne/ q; discernere nostro iudicio p/ sumamus: sed quēadmodum nos vel tra/ ditto illorum vel vite pbitas infor/ marit: i omnibus gradiamur. Qua institutione firmatus non modo ad pfectam discretionis rationē quisq; perueniet: verū etiā munitus a cun/ ctis insidijs inimici et tutissimus p/ manebit. Nullo namq; alio vitio tā precipitem diabolus monachū ptra/ hit ac perducit ad mortē: q; euz cum neglectis consilijs seniorū in suo iudicio p/ suaserit: ac diffinitiōe doctri/ nave confidere. Etenim cum omnes artes ac discipline humano ingenio reperte: et que nihil amplius q; vite huius temporarie cōmodis profunt: licz manu palpari queant: et oculis

Eccs. 10.

de discretione

pulderi: recte tamē a quoq̃ sine in/
stuentis doctrina nequeant cōpre/
hendi: q̃neptū est credere hanc so/
lam nō egere doctore: que ⁊ inuisibi/
lis ⁊ occulta est: ⁊ que non solū ocu/
lis sed ne animo quidem nisi corde
purissimo perspicī poterit: cuius er/
ror non temporale damnum nec quod
facile reparet: sed anime pditionem
parit mortemq̃ perpetuam. Habet
enī nō aduersus visibiles sed inuisibi/
les atq̃ inimites hostes diuinum no/
cturnūq̃ conflictū: nec contra vnū
seu duos: sed contra innumerabiles
cateruas spiritale certamen: cui⁹ ca/
sus tanto pñciosior cinctis: quāto
⁊ infestior inimicus: ⁊ cōgressus oc/
cultior. Et ideo semp seniorum sum/
ma diligētia sunt sectanda vestigia:
atq̃ ad eos cūcta que in nostris cor/
dibus oriunt: sblato cōfusionis ve/
lamine deferenda.

**Confessio vecūdię ob quā
cōfunderemur cogitationes
nostras senioribus reuela/
re: Capit. XII.**

Sermanus: Occasionem no/
bis perniciose vecūdię qua
cogitationes malas studea/
mus obtegere: ac salutari eas patefa/
cere confessione vereamur: illa pccā/
pne creat causa: qua nouimus quē/
dam in syrie partibus vt credebatur
p̃cipuum seniorum cuidam fratri co/
gitationes suas simplici confessione
p̃denti: postmodū quadā indigna/
tione cōmotum easdem grauiter ex/
probrasse. Unde fit vt dum eas ī no/
bis premimus: ac seniorib⁹ erubesci/
mus publicare: curationum remedia
consequi nequeamus.

**Responsio de confusione
calcanda: ⁊ periculo nō cō/
dolentis: Capit. XIII.**

Myses: Sicut non sunt om/
nes iuuenes pari modo vel
seruientes spiritu vel disci/
plinis ac moribus optimis institu/
ti: ita ne senes quidem cuncti vno
modo vel perfecti possunt vel pro/
batissimi reperiri. Diuitie enim senū
nō sūt canicie capitis: sed industria
iuuentutis ac p̃teritorum laborum
stipendijs metiende. Que enim non
congregasti inquit in iuuentute: quo
modo iuuenes in senectute tua? **Se-**
nectus enim venerabilis est non diu-
turna neq̃ numero annorū compū-
tata. Lani enim sunt sensus hominis:
⁊ senectus honorabilis vita imacu-
lata. Et idcirco nō omnīū seniorum
quorū capita canicies tegit: quosq̃
vite longeuitas sola commendat: no-
bis sunt imitanda vestigia vel sectā-
da seu traditiones ac monita suscipi-
enda: sed eorū quos laudabiliter vi-
tam suam ac probatissime comperi-
mus in iuuentute signasse: nec p̃sum-
ptionibus proprijs sed maiorum tra-
ditionibus institutos. Sūt enim nō
nullī quorū etiam qd est lugubrius
maior pars sine dubio reperitur: qui
in tepore suo quem ab adolescentia
sua conceperūt atq̃ ignauia senescē-
tes: auctoritatē sibi non maturitate
morum: sed annorum numerositate
conquirūt. De quibus exprobratio
illa domini proprie satis dirigit per
pphetam: Et comederunt alieni ro-
bur eius ⁊ ipse nesciuit: sed ⁊ cani-
effusi sunt in eo: ⁊ ipse ignorauit.
Hos inq̃ in exemplū iunioribus: nō
eorum vite probitas nec vlla propo-
siti huius laudabilis atq̃ imitanda
districtio: sed annositas sola puerit.
Quorum canicię callidissimus ini-
micus: ad deceptionem iuniorum in-
p̃udicata auctoritate pponēs: etiā
illos qui ad viam p̃fectiōis: vel suis
vel aliorū potuerūt monitis incitari:
subuerrere ac decipere exemplis eorū
frandulēta subtilitate festinat: vel ī
teporē scilicet noxiū: vel in letalem

Eccl. 25

Sap. 4

Osce. 7

Collatio secūda Abbatis moysi

desperationē eorum doctrinis insti-
tutisq; perducens. Tūc rei volens
proferre vobis exemplū: auctoris no-
mine p̄termisso: ne nos quoq; illius
q̄ patefacta sibi fratris vicia publi-
cavit: simile aliquid admittam: rem-
tantū gestam que instructionem ne-
cessariā vobis cōferat: paucis expo-
nam. Cum igitur ad senem quēdam
nobis optime cognitū: quidam non
ignauissimorum iuuenum profectus
sui et curationis gratia perrexisset: et
carnalibus incentiuis ac fornicatio-
nis spiritu semetipsus inquietari sim-
pliciter prodidisset: consolationē cre-
dens laboribus suis oratiōe sensis: et
remedia cōceptis vulneribus reper-
turum: ille amarissimis eum verbis
excipiens: ita suis ecōtrario correpti-
onibus asperauit: miserabilem pro-
nunciāns et indignum: nec monachi
nomine ac religione censendum: qui
potuerit huiusmodi vitio et concupis-
centia titillari: ita suis ecōtrario cor-
reptiōibus vulnerauit: vt eum sum-
ma desperationē deiectum mestumq;
admodum ac letali tristitia. penitus
obruptū: e sua dimitteret cella. Tūq;
ei in tali meroze depresso: nec iam de
remedio passionis sed de expletione
concepte cōcupiscentie: profunda co-
gitatione tractanti: abbas appollo
protinus occurrit: et vim laboris
eius et oppugnationis vehementiam
que in corde eius tacite voluebatur:
de cōtemplatione vultus: et intuitus
ipsius delectione cōlectans: causam
tante p̄turbationis inquireret: atq;
ille molliter se cōpellanti seni ne re-
sponsum quidem vllum posset refer-
re: magis ac magis eum sentiens senex
nō inaniter causā tante tristitie silen-
tio velle cōtegere: quā ne vultu qdē
diffimulare quisset: intēti? ab eo cau-
sas occultī doloris cepit inquirere.
Quibus ille cōstrictus pergere se ad-
vicum confitetur: vt quia fm senten-
tiam illius senis monachus esse non
posset: nec refrenare stimulos carnis
et impugnationis remedia consequi

preualeret: vxorem duceret: ac reli-
cto monasterio reuertere ad seculū.
Quem senex appollo blanda conso-
latione demulcens: se seq; asserens
ijsdem quotidie incentiuorū stimulis
atq; estibus agitari: et idcirco nō de-
bere cum prozsus in desperationē cō-
cidere: nec mirari super impugnationi-
nis ardore: qui nō tam laboris stu-
dio q̄ misericordia domini et gratia
vinceret: vnus tñ dici super dilati-
one ruine dispositus: ab eodē poposcit
inducias: et vt reuertere ad suā cel-
lulam deprecas: ad monasteriū pre-
dicti senis illico tota festinatione per-
rexit. Tūq; eidem proximasset: expā-
sis manibus orationem cum lachry-
mis fundēs: Cōuertere ait domine qui
occultariū virium et infirmitatis hu-
mane solus arbiter pius ac secretus es
medicinis: impugnationē illius iuue-
nis in senem istum vt condescendere:
infirmitatibus laborantiū: et compa-
ti fragilitati iuniorum vlt in senectu-
te doceas. Tūq; ille hanc precē cum
gemitu conclusisset: cernit ethiopem
tetrum cōtra illius cellulam stantē:
atq; aduersus eum ignita iacula dirigi-
gentē. Quibus cū fuisset ille proti-
nus sauciatus: progressus e cella: et
huc illucq; velut amēs et ebrius cir-
sitarer atq; egrediēs et ingrediens iā
cōtinere se in ea non posset: eadē via
cōcitus pergere cepit: qua mestus in-
uenis ille discesserat. Quem abbas
appollo velut amentē factū ac qui-
busdam furijs agitari cōspiciens: in-
tellexit ignitum diaboli telum quod
viderat ab illo directum in eius cor-
de fuisse defixum: illamq; in eo con-
fusionē mentis ac p̄turbationē sen-
suum in tolerandis estibus operari:
accedensq; ad eum: quo inquit pro-
peras: aut que nā te cause senilis illi-
atq; inolite granitatis oblitū ita pu-
eriliter inquerant ac mobilis cursu-
tare compellunt. Cumq; ille pro con-
scientie sue reatu ac turpi exagitatiōe
confusus: crederet ardorem sui pecto-
ris deprehensum: ac reiectis seni suū

de discretione.

cordis arcanis: nullam responsiones
pconctanti se reddere prozsis auide/
ret: reuertere inquit ad cellam: tan/
demq; te intellige vel ignoratum ha/
ctenus a diabolo vel despectum: nec
in eorum numero reputatū: quibus
ille quotidie configere et colluctari
pfectibus eorum ac studijs instiga/
tur: qui vnum eius in te directum ia/
culum post tantā annozū seriem quā
in hac professione trīxisti: nō dicam
respicere: sed ne differre quidem vel
vno die ac tolerare quīuisti: quo te
sauciari domin⁹ idcirco permisit: vt
saltem ī senecta disceres compati in/
firmitatibus alienis: ⁊ fragilitati cō/
descendere iuniorum: tuis exemplis
atq; experientia doceris: qui susci/
piens iunem infestatione diaboli/
ca laboratē: non modo nulla conso/
latione fouisti: sed etiam pernicioſa
desperatione deiectum inimici mani/
bus tradidisti: quātū in te est: ab eo/
dem lugubriter deuorandum: quem
sine dubio nequaquā attēptasset tā
vehementer conflictu: quo te nūc vsq;
est appetere dedignatus: nisi forte p/
fectui eius inuidens inimicus: illam
virtutē quā animis eius inesse cerne/
bat anticipare ac peruertere suis igni/
tis iaculis festinasset: pculdubio in/
dicans fortiozem cui tanta vehemē/
tia cōfligere opere pceptū indicauit.
Disce itaq; tuis exemplis laboranti/
bus condolere: ⁊ piclitate nequaquā
pernicioſa desperatiōe detertere: nec
durissimis sermonibus asperare: sed
potius leui blandaq; cōsolatione re/
fouere: ⁊ fm pceptū sapientissimi

proh. 14

Salomonis: eruere eos qui ducunt
ad mortē: ⁊ redimere eos qui inter/
ficiunt: nostriq; saluatoris exemplo
arundinem quassatā non contere: ⁊
linū fumigās nō extinguere: illāq;
a domino gratiam postulare: vt ipse
quoq; fiducialiter valeas opere ac
Esa. 50. veritate dicere: Dominus dedit mi/
hi linguā eruditā vt sciā sustētare eū
q̄ lapsus ē verbo. Nullus em̄ posset
insidias inimici sufferrē: seu carna/
les estus naturali quodāmodo igne

flagrantes vel extinguere vel repri/
mere: nisi gratia dei: vel inuaret fra/
gilitatem nostram vel ptegeret vel
sua misericordia cōmuniret. Et idcir/
co salutaris huius dispēstationis ra/
tione finita: qua vel illum iunem
pernicioſis estibus dominus libera/
re: vel de impugnatiōis vehementia
et compatiendi affectu te voluit eru/
dire: cōmunib⁹ cum p̄cibus implo/
remus: quo flagellū istud quod vti/
litatis gratia dominus inferre digna/
tus est hactenus imbeat tēperari: ipse
em̄ dolorem facit ⁊ rursum medetur:
percutit ⁊ man⁹ eius sanant: ipse hu/
miliat ⁊ exaltat: ipse occidit ⁊ viu/
ficat: deducit ad infernū ⁊ reducit: ⁊
ignita diaboli facula q̄ (me arbitro)
tibi pmissit infligit: redū dante diuino
spiritus sui roze restinguat. Quā tē/
ptationē licet eadē celeritate qua in/
ferri eam dominus passus est ad vnā
senis orationem sua pietate rursus
abstulerit: hoc tamē euidenter expe/
rimēto docuit: nō modo nō expro/
briari patefacta cuiusq; vltia debere:
sed ne dissimulare quidē laboran/
tis dolorem seu leuiter pterire. Et id/
circo nequaquā nos vnus senis siue
paucorū vl̄ imperitiā vel leuitas ab
illa salutarī quā p̄dixim⁹ via: ⁊ tra/
ditiōe maiorū deterreat ⁊ excludat:
quorum canicie ad deceptionē iun/
iorum callidissimus abutit⁹ inimic⁹:
sed absq; vilo cōfusiōis operimēto
omnia debent seniorib⁹ reuelari: atq;
ab eis vl̄ remedia nostris vulnerib⁹
vel exempla cōuersationis ac vite fi/
ducialiter sumi: in quib⁹ parē opem
⁊ simlē experiemur effectum: si nihil
penit⁹ affectare nostro iudicio ac p/
sumptione temptemus.

De vocatione Samuelis:

Eapi. XIII.

Eniq; intātū placita deo hec
sentētia comprobaf: vt etiaz
scripturis sanctis hanc eandē
institutionē nō ociose repiam⁹ inser/
k 5

Collatio secūda Abbatīs moysi

1. Re. 3.

tam: ita vt puerum samuelē iudicio domini p̄electum: sua nollet per se metipsum diuini colloquij discipli-
na dominus erudire: sed recurrere se-
mel et iterum pateret ad senem: cūq;
quem ad suum vocabat alloquium:
etiam illius qui offenderat deum: dū
modo senioris doctrina vellet insti-
tui: et quem sua vocatione dignissi-
mū iudicaret: senioris mallet insti-
tutione formari: vt scz et illius qui
ad diuinū ministeriū vocabat: pro-
baretur humilitas: et iunioribus for-
ma subiectionis huius proponeret
exemplo.

De vocatione Pauli apo-
stoli: Capi. XV.

Paulum quoq; per semetipsum
vocans et alloquens christus:
cum posset ei p̄fectionis viā
referre confestim: nequaquā facit: sed
dirigit illum ad ananiam: et ab eo
inbet viam veritatis agnoscere: di-
cens: Surge et ingredere ciuitatem:
et ibi tibi diceſ quid te oporteat fa-
cere. Mittit itaq; et hunc ad senio-
rem: cumq; illius potius doctrina q̄
sua censer institui: ne scilicet qd recte
gestū fuisset in paulo: posteris malū
p̄sumptiōis p̄beret exemplū: dum
vnusq; sibi sibi met p̄suaderet: simili
modo se quoq; debere dei solius ma-
gisterio atq; doctrina potius q̄ senio-
rum institutione formari. Quā p̄-
sumptionem omnimodis detestan-
dam etiam ipse apostolus non solum
litteris sed etiā opere atq; exemplo
docet: ob hoc solummodo se asserens
hierosolimā cōscendisse: vt euange-
lium quod cōstante gratia spiritus
sancti cum potestate signorū et pro-
digiorum gentibus predicabat: cum
suis coapostolis et antecessorib; p̄-
nata quodāmodo ac domestica era-
minatione cōferret: Et contuli in qui-
ens cum illis euangelii quod predi-
co inter gentes: ne forte inuacui cur-
rerē aut cucurrissez. Quis ergo tam
p̄sumptor et cecus sit qui se audeat

suo iudicio ac discretionī cōmittere:
cū vas electiōis indigniſſe coaposto-
lorū suorū se collatione testet. Unde
manifestissime comprobatur: ne a do-
mino quiddē viam p̄fectionis quē-
piam p̄meret: qui habens vnde va-
leat erudiri: doctrinā seniorum: vel
instituta contempserit: paruipendēs
illud eloquium quod oportet dili-
gentissime custodiri: Interroga pa-
trem tuum et annūciabit tibi: senio-
res tuos et dicent tibi.

Deut. 32.

De appetenda discretionē:

Capi. XVI.

Omni igitur conatu debet dis-
cretionis bonum virtute hu-
militatis acquiri: que nos il-
lesos ab vtraq; potest nimie
tate seruare. Aetius namq; senten-
tia est: akrotete si fortes: id est ni-
micitates equales sunt. Ad vnum em̄
finem nimietas ieiunij et voracitas
peruenit: eodemq; dispendio vigili-
arum imoderata continuatio mona-
chum: quo somni grauissimi torpor
inuoluit. Nam per excessum conti-
nentie debilitatum quemq; ad illum
statū reuocari necesse est: in quo ne-
gligens quisq; per incuriā detinet:
ita vt frequēter quos per gastrimar-
giam decipi non potuisse cōspexim:
per imoderationem ieiuniorū vide-
rimus fuisse deceptos: atq; ad eandē
quā vicerant passionem: infirmita-
tis occasione fuisse collapsos. Aigi-
lie quoq; et p̄noctationes irrationa-
biles delecerūt: quos somnus supare
non potuit. Quapropter s̄m aposto-
lum: per arma iusticie que a dextris
sunt et a sinistris: recto moderamine
trāscundū est: et ita inter vtrasq; ni-
micitates discretionē moderante gra-
diendū est: vt nec traditum continē-
tie tramitē acquiescamus excedere:
nec rursus remissione noxia in gule
ventrisq; desideria cōcidamus.

ακροτη
Ταίσι
σοτη
Ταίσι

2. Co. 6.

De immoderatis ieiunijs et
vigilijs: Capi. XVII.

de discretione.

Tenim memini me frequen-
ter ita appetitum cibi penitus
respuisse: ut duobus diebus
ac tribus refectio dilata: ne memoria
quidem ullius edulij mea interpella-
uerit mentem: et rursus ab oculis meis
ita somnium diaboli impugnatione sub-
tractum: ut plures noctes ac dies pau-
lulum quid somni meis oculis a do-
mino precarer infundi: grauiusque me
periclitatum somni cibi fastidio: quod
soporis et gastrimargie colluctatione
persensi. Ita quod sicut festinandum no-
bis est ne appetitu corporee volupta-
tis in dissolutionem noxiam delaba-
mur: et ante prestitutum tempus vel ci-
bo nos indulgere vel modum eius sinamus
excedere: ita est esse somni refec-
tio hora legitima etiam si horreat:
ingerenda. Atque enim bellum ad-
uersarii factione consurgit: et perni-
ciosius continentia immoderata: quam satu-
ritas remissa supplantat. Ab hac
namque ad mensuram distractionis inter-
cedente compunctione salubri consue-
di potest: ab illa non potest.

Interrogatio de continentia vel refectionis mensura:

Capitulum XVIII.

Ermanus: Quis igitur est con-
tinentie modus: quem equo
moderamine retinentes: iter
vtramque nimietatem illesi transire pos-
simus.

De optimo cibi quotidiani modo: Capitulum XIX.

Olyses: Super hac re inter
maiores nostros frequenter
nouimus habitum fuisse ser-
monem atque magnopere tractatum.
Nam discutientes continentias di-
uersorum: qui vel solis leguminibus
vel oleis tamen vel pomis vitam in-
giter erigebant: proposuere cunctis illis
refectionem siccis panibus: cuius equissi-
mum modum in duobus parimacis
statuerunt: quos paruulos panes vix
libre vnus pondus habere: certis-

simus est.

Obiectio de facilitate conti- nentie que duobus parima- cis sustinetur Capitulum XX.

Ermanus: Quod nos gratanter
complexi respondimus: hunc
modum nos minime pro conti-
nentia reputare: quippe qui integrum
cum nequaquam possemus insumere.

Responsio de virtute et me- sura ex parte continentie:

Capitulum XXI.

Olyses: Si vultis experiri
viri statuti huiusmodi
istum iugiter retinete: adie-
ctionem nullam die dominico vel sab-
bato indulgentes: neque interdum quod-
dam coctionis pulmenti sub aliqua
aduenientium fratrum occasione su-
mentes: quibus refecta caro: non so-
lum minore quantitate diebus resi-
duis poterit sustentari: verum etiam to-
tam refectionem sine labore differre:
illorum scilicet ciborum quos extrin-
secus sumpserit adiectione suffulta.
Quod nullo modo facere nec refectionem
panis differre in diem posterum
preualebit: quisque fuerit semper pre-
dictae mensure quantitate contentus.
Etenim memini seniores nostros (quod
nos quoque retineo frequenter fuisse per-
fectos) cum tanto labore ac difficul-
tate hanc parsimoniam sustentasse: tam-
quam vi atque inedia predictam custo-
disse mensuram: ut inuiti quodammodo:
nec sine gemitu atque tristitia hunc
finem sibi refectionis imponerent.

Qui nam generalis conti- nentie ac refectionis modus sit: Capitulum XXII.

Enciclis tamen hic conti-
nentie modus est: ut in ca-
pacitatem virium vel cor-
poris vel etatis: tantum sibi met cibus
vnusquisque concedat: quantum susten-
tatio carnis: non quantum desiderium

Collatio secūda de discretione

saturitatis exposcit. In vtraque enim parte sustinebit maximū detrimētū: quisquis inequalitatē tenēs: nūc vērē ieiuniorū ariditate constringit: nunc esearū nimietate distendit. At enim mens cibi inanitate lassata perit orationū vigorem: dum carnis lassitudine nimia p̄grauata: cōdormitare compellitur: ita rursum nimietate voracitatis oppressa: emittere suas p̄ces ad deum puras leuesq; non poterit. Sed nec castimonie quidē ip̄i puritatē indurpta valebit iugitate seruare: dum ei etiā diebus illis quibus carnem acriore videt continētia castigare: p̄terita cibi materia q̄uis ad p̄sens defecto sit corpore ignē carnalis cōcupiscētie subministrat.

Quēadmodum abundantie humorū genitaliū castigantur: La. XXIII.

Am quod semel per esearum abundantia concretū fuerit in medullis: necesse est egeri: atq; ab ipsa nature lege propelli: que exuberantiā cuiuslibet humoris supfluit: velut noxiā sibi atq; contrariā in semetipsa residere non patit̄. Ideoq; rationalis semp̄ et equalis impendenda ē castigatio: vt si naturali hac necessitate cōmorantes in carne omnimodis carere nō possumus: saltem rariū nos et nō amplius q̄ trīna vice resperfos isto deliquio: totius anni cursus inueniat. Qd̄ tamē sine vllō pruritu quietus egerat sopor: nō fallax imago index occulte voluptatis eliciat. Nob̄ rem hec est tēpata quā dixim⁹ continētie equalitas atq; inēsurata q̄ patrū quoq; iudicio cōprobata: vt quotidianā panis refectōez: quotidiana comitē esuries: in vno eodēq; statu animā pariter corpusq; cōseruans: nec ieiunij fatigatiōe cōfidere: nec grauari mentē saturitate p̄mittens. Tanta nāq; frugalitate finitur vt interdū se post vesp̄rā: nec sentiat aut meminerit refecisse.

De labore equalis refectiōnis: et de fratribus beniamin edacitate: La. XXIII.

Instanti hoc nō sine labore perficit̄: vt malint hi qui p̄fectionem discretionis ignorant: etiam biuio protelare ieiunia: idq; qd̄ hodie sumpturi fuerant in crastinū referuare: dūmodo ad refectiōnē pueniētes: desiderata satietate potiant̄. Qd̄ nup̄ beniamin ciuē vestrū p̄tinaciter tenuisse cognoscitis: qui ne quotidie parimacia duo percipiens: equali castigatione cōtinuatam parcitatē iugiter retētare: maluit biuana ieiunia semper continuare: dūmodo ad refectiōnem veniens duplicata mēsurā repletet ventris ingluuiem. Nam id quod biuio fuerat percepturus differēs: vno die absolutiōnē ieiunij post biuium pariter insumebat: vt quattuor parimacia comedens: desiderata saturitate gauderet: et expletionē ventris sui biuiano ieiunio quodāmodo cōpararet. Qui obstinatione et p̄tinacia mentis sine diffinitionibus potius p̄p̄ijs q̄ seniorū traditionibus acq̄escens: quali sine suū p̄positū terminaret: p̄culdubio meministis. Si quidē relicta eremo: rursus ad inanē philosophiā mūdi huius ac vanitatem seculi deuolutus: p̄dictam sentētiā seniorum sui casus signet exemplū: ruinaq; sua cunctos doceat: neminē suis moribus deditum: vel p̄prio iudicio confidentē: p̄fectionis culmen aliquādo posse cōscendere: sed nec diaboli quidē p̄niciosas illusiones euadere.

Interrogatio quō vna semper eadēq; mensura seruet̄:

Lapi. XXV.

Ermanus: Quomodo igitur a nobis hic mod⁹ indurp̄te valebit custodiri? Nā nōnūq; hora nona soluta iā statōe ieiunij supuenientibus fratribus necesse est

Abbatis moysi

eorū obtentu: aut adijci aliqd ad statū solitū q̄ mensurā: aut certe humanitatē quā iubemur omnib⁹ exhibere penitus abdicari.

Responsio de nō excedendo refectionis modo:

Cap. XXVI.

Moyses: Atrāq; vno modo ac in sollicitudine pari cōuenit obseruari. Nam et mensurā cibi causa cōtinentie ac puritatis cū omī scrupulo custodire debem⁹: et humanitatē atq; adhortationē adueniētib⁹ fratrib⁹ charitatis obtentu siliē exhibere: quia satis absurdum est vt fratri imo christo mēsam offerēs nō cum eo cibum pariter sumas: aut ab eius refectionē te facias alienū. Itaq; in neutra parte rephensibiles inueniemur: si hec a nobis cōsuetudo teneat⁹: vt hora nona de duob⁹ parimacijs que nobis canonica mensura iure debent⁹: vno parimacio p̄libato alium huius expectationis gratia in vesperā referuamus: quē si supuenerit quispiā fratrū cum ip̄o pariter insumam⁹: nihil cōsuetudini solite amplius adiungētes: et hac dispēsatiōe nequaq; fratris nos cōtristabit aduentus qui nobis debet esse gratulabilis. Siquidē ita humanitatē exhibemus obsequelā: vt nihil a rigore cōtinentie relaxemus. Si x̄o null⁹ aduenerit: hunc quoq; velut de canonico modo debitū nobis libere p̄sumem⁹: qua parcitate nec stomach⁹ vespere poterit aggrauari: quippe hora nona vno parimacio iam p̄misso: quod plerūq; his qui districtiorē abstinentiā se tenere credentes: totā refectionem ad vesperā differunt: euenire cōsuevit. Itā recens esce pceptio tam ī vespertinis q̄ in nocturnis oratiōibus: tenuem leuemq; sensum nō sinit inueniri. Ideoq; cōmodum satis et vtile hora nona refectionis tempus indultū est: in quo reficiēs monach⁹ nō solū in nocturnis vigilijs lenis ac vacuus: verū etiā in ipsis vespertinis

solēnitatibus digesto iam cibo inueniē aptissimus. Talibus nos beatus moyses verbis erudiēs: hoc nobis p̄cipiū gemina institutiōe cōtulit: vt nō solū discretiōis virtutē et gratiā: s̄ ipsi quoq; abrenūciatiōis rationē quā penitus ignorātes seruoze tantū modo spirit⁹ nostri ac zelo dei arruisse videbamur incipientes agnoscere: deinceps intelligerem⁹ quātū a puritate cordis et directionis linea fuissēmus in id t̄pis euacuati: absq; vlla dūtaxat destinatiōe vel fine tendētes: Et qd p̄ncipaliter tenere nos oporteret: quid ve cauere similiē cōtrario deberem⁹ oīmodis ignorātes: illamq; p̄ omnib⁹ definitiōē senis verissimā cōprobauim⁹: nulli⁹ artis seu discipline peritiā posse sine destinationis ratione subsistere: nec sine cōtemplatiōe certi finis attingi.

Explicit collatio secunda Abbatis a moysi de discretione.

Incipit annotatio capitulorum collationis Abbatis pasnuthij de tribus abrenūciationibus.

- Ca. 1.** De cōuersatiōe ac vita abbatis pasnuthij.
ij De sermone eiusdē senis ac respōsione nostra.
iiij Propositio abbatis pasnuthij de tribus vocationū generibus: et de tribus renūciationibus.
iiij Expositio triū vocationū.
v Et de desidiō vocationis p̄ma nō profit⁹: et strenuo potestēma nō obsit. (nū.
vj Expositio triū renūciationū.
vij Quādmōdū singularum renūciationū sit apprehendenda pfectio.
vliij De p̄p̄ijs diuitijs in quibus cōstat anime pulchritudo vel feditas.
ix De tripartito genere diuiti-

Collatio tertia abbatis pasnuti

- tiarum.
- r** **Q**uod non posse quēq; primo tantū
renunciationis gradu esse
perfectum.
- ii** **I**nterrogatio de libero arbi/
trio hominis: et gratia dei.
- iii** **R**esponsio de dispensatione di/
vine gratie manente arbi/
trij libertate.
- iiii** **Q**ue directio vie nre ex deo sit.
- v** **Q**ue scientia legis magisterio
et illuminatio domini cō/
feratur.
- vi** **Q**ue intellectus quo mādāta
dei possimus agnoscere: et
bone voluntatis effectus a
domino cōdonent.
- vii** **Q**ue ipsa fides a dño cōcedat.
- viii** **Q**ue moderatio et tolerātia tē/
ptationū nobis a domino
tribuant.
- ix** **Q**ue perpetuitas timoris do/
mini nobis a domino con/
ferat.
- x** **Q**ue initium voluntatis bone et
cōsummatio eius a domi/
no sit.
- xi** **Q**ue nihil in hoc mundo sine
deo geratur.
- xii** **O**bjectio super liberi arbitrij
potestate.
- xiii** **R**esponsio qd liberum arbitriū
nostrum adiutorio domini
semp indiget.

**Explicit annotatio capi/
tulum.**

**Incipit collatio pasnu/
tij de tribus abrenunciatio/
nibus.**

**De cōuersatione ac vita
Abbatis pasnuti:
Capitulum. I.**

¶ In illo

choro sanctorū q
velut astra puris/
sima i nocte mū/
di istius resfulge/
bant: vidim^{us} san/
ctū pasnutiū

vice luminaris magni: claritate sciē/
tie coruscantē. Hic nāq; presbyter cō/
gregationis nostre: id est illius que i
eremo scythie morabatur: fuit: i qua/
ita vsq; ad extremā durauit etatem:
vt nunq; e cella quam iunior cepe/
rat habitare: queq; ab ecclesia mil/
bus quinq; distabat: saltem ad vici/
niora migrauerit: nec fessis annis
tantū itineris spacio: die sabbati vel
dominico venturus ad ecclesiā vera/
retur: sed nec vacuus quidē reuertē/
exinde cōtentus: vas aque quā per/
toram erat hebdomadā sumpturus
ceruicibus suis onerans reportabat
ad cellam. Cumq; nonagenariam
excessisset etatem: nunq; passus est
eam iuniorū sibi labore deferri. Hic
itaq; ab adolescētia sua: schole ceno/
bij tanto ardore se tradidit: vt in ea
paruo tempore cōmorat^{us}: tam sub/
lectionis bono q; vniuersarū virtu/
tū sciētia pariter ditaret. Humili/
tatis namq; et obediētie disciplinā:
omnes suas mortificās volūtates:
et p hanc extinctis vniuersis vitijs:
cunctisq; virtutibus cōsummatas: qd
monasteriorū instituta vel antiquissi/
morū patrū doctrina fundauit: sub/
limioris pfectus ardore succensus:
cremi festinauit secreta penetrare: vt
dño cui inf fratrum turbas posuit^{us} siti/
ebat inseparabiliter inherere: nullo de/
inceps ab eius cōtemplatiōe hūano
cōsortio vel imagine se retrahēte fa/
cilius vniret. Abi rursus tanto fer/
uore etiā ipsoz anachoretaz virtutes
superās: desiderio et intētiōe iugis ac
diuine illi^{us} theorie: cunctoz deuota/
bat aspect^{us}: vastiora et inaccessibilia
solitudinis penetrās loca: multoq;

De tribus abrenūciationibus.

in eis tpe delitescens: vt ab ipsis qz anachoretis difficulter ac rarissime dephensus: angeloz quotidiano cōsortio delectari ac pfrui crederet atqz ei merito virtutis hui? ab ipsis inditū fuerit bubali cognomentū.

De sermone eiusdē senis ac respōsione nostra: La. II.

Huius igit magisterio insti-
tui cupientes: cogitationū etiā
stimulis agitati: ad cellā eius
lā die aduēspascēte puenim? Qui
habito aliquātisper silētiū cū pposi-
tū nostrū pdicare cepisset: qd scz pa-
triam relinquētes: tot pūcijs pro
amore dñi plustratis: egestatē ac va-
stitatē cremi tolerare: et imitari rigo-
rem cōuersationis illoz tantope ni-
teremur: quē vix ipsi qui in eadē ne-
cessitate atqz inopia nati educatiqz
sūt sustinerēt: Respōdim? nos ob id
ad eius doctrinā ac magisteriū terē-
disse: vt imbui aliquaten? doctrina
tanti viri possum? quā inumeris do-
cūctis inesse eidem senseramus: nō
vt illi? que tamē in nobis nō essent
laudib? grauaremur: aut in elatione
animi: q in nostris quoqz cellulis nō
nūqz suggestiōe titillabamur in imi-
ci: ipsi? quoqz sermonib? inflaremur.
Vobrem illa nobis potius pēcabat
mur infundit: quib? cōpungi vel hūi-
liari: nō quib? nobismetipsis blādi-
ri extolliqz possumus.

Propositio abbatis Pascha- lij de tribus vocationū ge- neribus: et de trib? abrenū- ciationibus: La. III.

Afnutius: Tres inqt voca-
tionum sunt ordines: tres qz
renūciationes monacho in q
cūqz vocatiōis ordine cōstituto ne-
cessarias nouerim? Et pīmā quidem
cānsā q tres esse vocationū ordines
dixim? oportet nos diligēter inqui-
rere vt euz agnouerimus nos ad del-
culū pmo gradu vocatiōis ascitos:
fm eius sublimitatē cōuersatiōis qz

nostrae congruentiā tempem? Nihil
enim proderit sublimiter inchoasse:
si similem principijs non exhibueri-
mus et finem. Q si etiam vltimo or-
dine nos a cōuersatione seculi extra-
ctos fuisse cognoscimus: quāto mi-
nus phabili ad religionē principio
videmur iniri: tanto acrius nosmet-
ipsos ad meliorē finem spiritali ser-
uore incitare curemus. Secundā qz
causam trine abrenūciationis omi-
modis nosse nos cōuenit: quia nul-
lo modo pfectionem poterimus at-
tingere: si eam vel ignorauerim? vel
scientes non cōtenderimus ope con-
summare.

Expositio triū vocationū:

Cap. III.

Igitur tres hi vocationum
modi: speciali distinctiōe pā-
dantur. Primus ex deo est:
scūdus per hominē: tertius ex neces-
sitate. Ex deo quidē est: quotiens in-
spiratio quedā unissa in cor nostrū:
nōnunqz etiā dormiētes nos ad de-
sideriū eterne vite ac salutis exusci-
tat: deumqz sequi et eius inherere p-
ceptis: cōpunctione saluberrima co-
hortat: vt i scripturis sanctis: abraā
voce dominica: de genitali solo et to-
ti? cognatiōis sue affectib?: patrisqz
domo legimus euocatū: dicente do-
mino: Exi de terra tua: et de cogna-
tiōe tua: et de domo patris tui. Quo
etiā modo beatū Antoniū accitū cē
cognonim?: qui occasiōē sue cōuer-
sionis a sola diuinitate pcepit. In-
gressus nāqz ecclesiā: ibiqz audies i
euāgelio dñm pdicātē: Qui nō odit
patrem et matrē et filios et vxorem et
agros: insup et animā suā: nō potest
meus esse discipulus. Et: Si vis pfe-
ctus esse: vade et vende que habes et
da pauperibus: et habebis thesaurū
i celo: et veni sequere me. Preceptū
hoc dñi: velut specialiter ad se dire-
ctum: cū summa cordis cōpunctio-
ne suscepit. Confestimqz renunciā-
cū etia: secut? est christū: nulla exho-

Sec. 12.

Luc. 14.

Mat. 19.

Collatio tertia abbatis pasnuttii

tatione neq; doctrina hominū puo-
catus. Secundus vocationis modus
est quē fieri p hominē diximus: cum
vel exemplis quorūdam sanctorū vel
monitis instigati ad desiderū salu-
tis accēdimur. Quo nos quoq; gra-
tia dñi retinemus ascitos: qui p dicti
viri monitis ac virtutib; incitati: huic
nos studio pfectionis tradidimus:
quo ordine etiā in scripturis sanctis
p moysen filios isrl de afflictioe egi-
pti legim; liberatos. Tertius vo-
cationis modus ē qui ex necessitate
descēdit: cum nos diuitijs mūdi hui;
vel voluptatib; obligati: ingruētib;
repente tēptationibus q; vel mortis
pericula cōminant; vel amissione bo-
norū ac pscriptiōe pcutiūt vel cha-
rorū morte cōpungunt: ad dñm quē
sequi in rerum psp̄ritate cōtempsi-
mus: saltem inuiti pperare compelli-
mur. Cuius vocatiōis necessitatē in
scripturis quoq; sepissime reperim;
cum filios israhel ob merita peccatorū
suorū legimus a domino traditos ho-
stibus suis: ob quorū dñationē crude-
litateq; seuisissimam rursus cōuersos
ad dñm pclamasse: et misit eis inquit
dominus saluatozē aoth filiū gera-
siliū gemini: qui vtraq; manu vte-
bat; p dexterā. Et rursū: Clamane-
runt inquit ad dñm q; suscitauit eis
saluatozem: et liberauit eos othoniel
filiū chenez fratrē caleph iuniorē. Et
de talib; in psalmo dicit: Cū occide-
ret eos tunc querebant eum et reuer-
tebant; et diluculo veniebāt ad eum;
et recordati sūt: q; deus adiutor eo-
rum est: et deus excelsus redēptor eo-
rum est. Rursūq; Et clamauerunt
ad dominū cū tribularent; et de ne-
cessitatibus eorū liberauit eos.

Quod et desidiōso vocatio p-
ma nō p̄sit: et strenuo postre-
ma nō obsit. Ca. V.

Et his itaq; tribus modis licet
e priores duo meliorib; inniti
pncipijs videant; nōnunq;
tamē inuenimus etiā de tertio gradu

qui infimus videt; ac tepidus: perfe-
ctos viros ac spiritu feruentissimos
extitisse: illisq; cōsimiles qui optimo
principio aggressi domini famulatū
reliquā quoq; vitā laudabili seruo-
re spiritus exegerunt. Et iterū de illo
supiori gradu plurimos tabefactos:
ad vituperabilē finem sepissime re-
cidisse: ac perinde sicut illis nihil ob-
fuit q; nō suo viderent; arbitrio sed
necessitatis cōpulsionē pueri: quip-
pe quib; hanc ipsam occasionē qua
cōpungerent; domini benignitas p-
curauit: ita etiā istis oīno nihil p̄fuit
sublimiora cōuersionis habuisse p̄n-
cipia: q; nō studuerūt reliquā vitā
sine cōgruo terminare. Nec em̄ ab-
bati moysi qui habitauit in loco isti;
eremi cui calamus nūcupatio est: q;
q; defuit ad p̄fecte beatitudinis me-
ritū: q; metu mortis que ei ppter ho-
micidij crimen intentabat; impulsus
ad monasteriū decucurrit: quam ita
necessitate pueriōis arripuit: vt eā
in voluntatē prompta animi virtute
cōuertens ad p̄fectiōis fastigia sum-
ma puenerit: sicut etiam cōtrario
plurimis quos nominatim memora-
re nō debeo nihil p̄fuit domini ser-
uitutē meliore arripuisse principio:
qui deinceps cordis ignauia ac du-
ricia s̄bsequēte: qua seniorū traditio-
nibus acquiescere noluerunt: in te-
porē noxiū: ac in pfundum mor-
tis baratrū cōciderunt. Quā rem in
ap̄loz quoq; vocatiōe videmus eni-
denter expressam. Quid em̄ profuit
iude ap̄latus sublimissimū gradū eodē
ordine quo petrus ceteriq; apostoli
asciti sunt volūtariē suscepisse: q; vo-
cationis sue p̄clara principia cupi-
ditatis ac philargyric: pestifero fine
cōsummans: vsq; ad traditionē dñi
crudelissimū parricidia p̄cipit. Aut
quid obfuit paulo q; repente cecar;
ad viā salutis velut inuitus videt;
attractus: qui postea dñm tota ani-
mi deuotiōe sectatus: initū necessi-
tatis volūtate cōsummans: gloriosam
tantis virtutibus vitā inmutabili fine

De tribus abrenūciationibus.

conclūsit. Totū ergo in fine cōsistit: in quo potest quis et optime cōuersi/ onis inītijs dedicatus inferior per ne/ gligiētā reperiri: et necessitate attra/ ctus ad nomē monachi p̄fitēdū: effi/ ci p̄ timorē dei diligētiā q̄ p̄fectus.

Expositio triū abrenūcia/ tionū: Ca. VI.

Enc de abrenūciatiōib⁹ disse/ n̄ rendū est: quas tres esse et pa/ trū traditio et scripturaz san/ ctarū demōstrat auctoritas: quasq̄ vnū quēq̄ nostrū omī studio opor/ tet implere. Prima est qua corpali/ ter vnīuersas diuitias mūdi facultatēq̄ contēnimus. Secūda qua mo/ res ac vitia affectuq̄ pristinos ani/ mi carnisq̄ respiciamus. Tertia q̄ mē/ tes nostrā de p̄sentibus vnīuersis ac visibilibus euocat: futura tātmō do p̄tēplamur: et ea que sūt inuisibi/ lia cōcupiscimus. Que tria vt simul p̄ficiant: ad abraā legim⁹ a dño fuisse p̄cepta: cū dicit ad eū: Eri de ter/

Gen. 12. ra tua: et de cognatiōe tua: et de do/ mo patris tui. Primū dicit: de terra tua: id est de facultatibus mūdi hui⁹ opibusq̄ tērenis. Scdo: de cognati/ one tua: id est de cōuersatiōe et mori/ bus vitisq̄ priorib⁹: que nobis a no/ stra natiuitate coherētia velut affini/ tate quadā et consanguinitate vident⁹ esse cognata. Tercio: de domo patris tui: id est de memoria mūdi hui⁹ que oculorū occurrit obtutib⁹. De duob⁹ em̄ patribus: id est siue de illo quem deserere siue de eo quē debem⁹ expe/ tere: ita p̄ dauid ex p̄sona dei canit: **Ps. 44** Audi filia et vide et inclina aurē tuā: et obliuiscere populū tuū et domū pa/ tris tui. Itā qui dicit: audi filia: pater vtiq̄ est: et illū cur domū vel popu/ lū monet obliuioni dari: patre n̄hi/ lomī⁹ siue filie fuisse testat⁹. Qd ita fit cū mortificati cū christo ab elemē/ tis hui⁹ mundi p̄templamur: s̄m apo/ stolū: Itā nō ea que vident⁹: sed que **2. Cor. 4** uō vident⁹. Que em̄ vident⁹ tempo/

ralla sūt: que aut nō vident⁹ eterna. Et exeūtes corde de hac tpali ac visi/ bili domo in illā domū in qua iugit⁹ erimus p̄māsiuri: nostros oculos mē/ tēq̄ dirigam⁹. Qd tūc implebim⁹: cū in carne ambulātes: nō s̄m carnē militare dño ceperim⁹: illā beati apo/ stoli sententiaz opere ac virtute nos q̄ clamantes: Hoster aut municipa/ tus in celis est. His tribus abrenūcia/ tionibus p̄prie tres libri salomonis aptā f. Itā p̄ouerbia p̄me abrenū/ ciatiōi conueniunt: quibus mores emēdātur incipientiū: aut terrena vi/ tia resecātur. Secūde abrenūciatio/ nis Ecclesiastes: vbi vnīuersa q̄ agūt sub sole: vanitas p̄nunciant⁹. Tercie Canticū canticorū: in quo mens visibi/ lia cuncta transcendēs verbo iā dei et celestīū rex p̄tēplatiōi p̄iungitur.

Quēadmodū singularū re/ nūciatiōnū sit apprehēden/ da perfectio: Ca. VII.

Capropter nō multūz p̄derit q̄ primā nos abrenūciatiōez ar/ dore fidel suscepisse: si secūdā nō eodē seruoze ac studio festinaue/ rimus implere. Et ita cum etiā hanc fuerimus indepti: ad illā quoq̄ terti/ am puenire poterim⁹: qua de domo prioris nostri parētis egressi: quē ab/ exordio natiuitatis nostre s̄m veterē hominē ac pristinā p̄uersationē: q̄i/ eram⁹ natura filij ire sicut et ceteri: **Ep̄. 2.** patrē nobis fuisse meminim⁹: omnez mētis intuitū ad celestia deflectem⁹. De quo etiā patre ad hiernsalē que verū patrē deū p̄tēpserat: dicit⁹: **Isa. Ezech. 16** ter tu⁹ amore: et mater tua cethea. Et in euangelio: Nos ex patre diabo **Joh. 8.** lo estis: et desideria patris vestri vul/ tis facere. Quē cum dimiserimus de visibilibus ad inuisibilia transmigrā/ tes: cum apostolo dicere poterimus: Scimus autē quoniā si terrestris do **2. Cor. 5** mus nostra huius habitationis dis/ soluat⁹: q̄ habitationē habeamus a deo: domū nō manufactam eternā

Collatio .III. Abbatis pafnutii

in celis. Et illud qđ paulo ante com-
Phil. 3 memorauimus. Nostra autē conuer-
 satio in celis est. Unde et saluatores
 expectamus dominū iesum christū;
 qui reformabit corpus humilitatis
 nostre conforme corpori claritatis sue.
Ps. 118 Et illud beati dauid: Quia incola
 ego sum in terra et peregrinus: sicut
 oēs patres mei: ut fin domini voces
 tales efficiamur quales illi de quib;
 hec dominus ad patrē in euangelio
 loquebatur: De mundo hoc nō sūt:
Job. 17 sicut et ego non sum de hoc mundo.
 Et rursus ad ipsos apostolos: Si de
Eu. 15 hoc mundo essetis: mūdus quod su-
 um ē utiq; diligeret: sed quia de hoc
 mundo nō estis: sed ego elegi vos de
 hoc mundo: propterea odit vos mū-
 dus. Huius ergo renunciationis ter-
 tie verā perfectionē tūc merebimur
 obtinere: quando mens nostra nul-
 lo carnee pinguedinis hebetata con-
 tagio: sed peritissimis eliminatiōibus
 expolita: ab omni affectu et qualitate
 terrena per indefinentē diuinoꝝ me-
 ditationē: spiritualesq; theozias: ad il-
 la que inuisibilia sunt eousq; transie-
 rit: ut circumdatā se fragilitate car-
 nis ac situ corporis: supernis et īcor-
 poris intentis non sentiat: atq; ī hu-
 iusmodi rapiatur excessus: ut nō so-
 lū nullas voces auditu corporali re-
 cipiat: nec in tuncdis pretereuntinꝝ
 hominū imaginibus occupet: sed ne-
 astantes qđ arborūz moles: et ingē-
 tes materias sūiectas oculi carnis as-
 piciat. Cuius rei fidē atq; virtutē ne-
 mo nisi is capiet sol: qui hec que di-
 cūtur experientia magistra percepe-
 rit: cuius videlicet ita dominus oculo
 cordis de vniuersis presentibus
 auocavit: ut ea non tanquā transitu-
 ra: sed iam quasi non existentia repu-
 tans: et velut inanem fumū in nihilū
 resoluta: conspiciat: ambulansq; ut
 enoch et īpe cum deo: ac de humana
 conuersatione moribusq; translatus:
 nullatenus possit a quoq; in vanita-
 te p̄fetiū reperiri. Quod in illo etiā

corporaliter factum: lectio geneleos
 ita cōmemorat: Ambulauitq; enoch
 cum deo et non inueniebatur: quia trā-
 stulit eū deus. Apostolus quoq; ita
 cōmemorat: Fide enoch translatus
 est ut non videret mortē: et non inue-
 niebatur: quia transtulit illū deus. De
 qua morte dñs in euāgelio: Qui vi-
 uit inquit et credit in me: non morietur
 in eternū. Quapropter festinare
 debemus si perfectionē veram desi-
 deramus attingere: ut quēadmodū
 corpe parētes: patriā: diuitias mū-
 di: voluntatesq; desperimus: ita etiā
 am corde hec omnia relinquētes: nul-
 la rursus ad ea que dimisimus concu-
 piscencia reuertamur: ne sicut de illis
 scriptura cōmemorat: qui educti per
 moysen cum minime redisse corpore
 videant: corde tamen reuersi dicun-
 tur in egyptū: relicto scilicet deo: qui
 eos eduxerat cū tanta virtute signo-
 rū: idola egypti que contēpserāt ve-
 nerātes: sicut scriptura cōmemorat:
 Et reuersi sunt cordibus suis in egyptum:
 dicentes ad aaron: Fac nobis
 deos qui precedant nos: cū illis etiā
 pariter condemnemur: qui in eremo
 commorantes: post escam manne ce-
 lestis desiderauerunt vitioꝝum feti-
 dos ac sordide vilitatē cibos: nosq;
 cū eis similiter p̄clamare videamur:
 Bene nobis erat ī egypto: vbi sede-
 bamus super oīas carniū et comede-
 bamus cepas et allia: et cucumeres et
 pepones. Que figura licet in illo p̄-
 cesserit populo: tamē nunc quoq; eā
 quotidie in nostro ordine ac profes-
 sione videmus impleri. Omnis enī
 quicūq; post renunciationē mundi
 huius ad antiqua reuertitur studia:
 et ad pristina desideria reuocat: hec
 eadem cū illis opere ac virtute pro-
 clamat: dicens: Bene mihi erat ī egypto.
 Quorū vereor ne tanta inueni-
 enda sit multitudo: quantas tunc s̄
 moysē preuaricantiū turbas legim;
 extitisse. Itā cum sexcenta milia ar-
 matorum de egypto dinumerentur

Gen. 5

Heb. 11

Job. 11

1. Cor.

Exod. 31

Exod. 16

Num. 11

De tribus abrenūciationibus.

egressa: ex his nō sunt āplius q̄ duo tantū terrā repromissionis ingressi. Ande festinā dū nobis est: vt a paucis ac rarissimis sumamus exempla virtutū: quia fmi illaz quā diximus figuraz: in euāgelio quoq; multi vocati: pauci autē dicuntur electi. Nihil ergo nobis proderit abrenūciatio corporalis: et localis ex egypto trāsinigratio: si renūciationez cordis que sublimior et vtilior est non valuerimus similiter obtinere. De illa enim quia diximus abrenūciatione corporali: ita pronūciavit Apostolus: Si distribuero omnes facultates meas in cibos pauperū: et tradidero corpus meū vt ardeam: charitatē autē non habuero: nihil mihi prodest. Quod beatus Ap̄lus nūq̄ dixisset: nisi fieri hoc posse spiritu puidisset: vt alii qui facultatibus vniuersis in pauperū alimenta dispersis: ad perfectiōnem euangelicā et charitatis arduū culmen peruenire non possint: quia scilicet pristina vitia morūq; incontinentiā vel superbiam: vel impatiētiam dominantē in suis cordibus retinentes: nequaquā se ab illis expurgare curauerint: et ob id ad charitatem dei que nūq̄ cadit: minime valeant puenire: quiq; inferiores effecti: hoc secundo renūciationis gradu: multo minus illum tertiū qui proculdubio est sublimior: apprehendunt. Diligentius tamen etiam hoc mente ppendite q̄ non simpliciter dixerit: si distribuero facultates meas: videre: tur enim de illo forte dixisse qui nec dum euangelicū implens mandatū: sibi ex eis sicut nonnulli tepidorum faciunt: aliquid reseruasset: sed si distribuero inquit omnes facultates meas in cibos pauperū: id est etiam si perfecte abrenūciauerō diuitijs istis terrenis. Huc quoq; renūciationi aliud malus adiunxit: et tradidero corpus meū vt ardeam: charitatez vero non habuero nihil sū. Ac si alijs verbis dixisset: Si distribuero in cibos

pauperū omnes facultates meas fin euangelicū illud mandatū quo dicitur: Si vis perfectus esse vade vende omnia que habes et da pauperibus: et habebis thesaurum in celo: et veni sequere me: ita scilicet abrenūcians vt ex his nihil penitus mihi reseruem: et huic erogationi martyriūz quod quotidie sustineo: exustionem mee carnis adiunxero: ita vt corpus meū tradam pro christo: et tamē vel impatiens vel iracundus: vel inuidus vel superbus sim: vel aliorū inflammer iniurijs: vel querā que mea sūt: vel ea que mala sunt cogitez: vlt vniuersa que mihi possunt inferri: nō patienter libenterq; sustineā: nihil mihi pderit exterioris hominis abrenūciatio atq; combustio: interiore adhuc vitijs pristinis inuoluto: eoq; simplicem substantiā mundi huius prius me conuersionis seruoze contēnens: que nec bona eē nec mala: sed mediā diffiniē: vitiosi cordis noxias facultates similiter abijcere non curarim. nec attingi dñicā charitatē q̄ patiens q̄ benigna ē: q̄ nō emulat: nō inflammas irritat: nō agit pperā: nō q̄rit q̄ sua sūt: nō cogitat malū: q̄ oīa suffert: oīa sustinet: postremo q̄ sectatozē suū nūq̄ cadere sinīt supplācatiōe pccī.

De proprijs diuitijs in quibus constat anime pulchritudo vel feditas: La. VIII.

Estinare igit debem⁹ oī instātia vt interior q̄z noster hō vitiorū suorū diuitias quas ī anteriore cōuersatione contraxit: vniuersas abijciat atq; disp̄gat: que corpori atq; aīe ingiter coherētes proprie nostre sunt: ac nisi adhuc in hoc corpe cōstitutis nob̄ abiecte fuerint et abscise: etiā post excessū nos si desinēt cōitari. Et cū x̄tutes (vl̄ ipsa charitas q̄ eay fons ē) in h̄ seculo p̄q̄sitate: post finē q̄z huius vite pulchre ac splendidū amatores suū reddunt: ita vitia obfuscata quodammodo

Ibidem.

Collatio .III. Abbatis pafnutii

mentē coloribus tetrīs: ad illas per-
ennem cōmorationē infectāq; trans-
mittunt. Pulchritudo enī vel sedi-
tas anime: virtutū seu virtorū gigni-
tur qualitate. Ex quibus quidam at-
tractus color: aut splendidā eaz deo
reddīt ac pulchrā: ita vt a propheta
Ps. 44. mereat andire. Et cōcupiscet rex de-
corem tuū. Aut certe atram fetidam
atq; deformē: ita vt ipm fetorē pro-
prie fetiditatē ipā p̄fiteatur et dicat:
Ps. 37. Computruerūt et corrupte sunt cic-
Eccl. 8. trices mee a facie insipientie mee: Ip-
se quoq; dñs ad eaz. Quare inquit
non est obducta cicatrē filie populi
mei? Et idcirco he sunt pprie nostre
diuitie: que cū aīa iugiter cōmorāf:
quas nobis null⁹ regū: null⁹ hostiū
nec p̄ferre poterit nec auferre. Ne sūt
pprie diuitie nostre q̄s ne ipā quidē
mors valebit ab aīo separare. q̄b⁹ vel
renūciantes ad perfectionē possum⁹
puenire illigati: vel implicati eterna
morte percelli.

De tripertito genere diuiti- arum: Ca. IX.

Ripertito enī modo in scriptu-
ris sanctis intelligūt diuitie
id est: male: bone medie. Male
quidē sūt: de q̄bus dicitur: Diuites
Ps. 33. eguerunt et esurierūt. Et v̄ vobis di-
Luce. 6. uites: quia recepistis consolationem
vestrā. Quas etiā diuitias peccato-
rū abieciisse sūma p̄fectio ē. Ad qua-
rū distinctionē sūt paupes illi qui in
euangelio: dñi voce laudant: Beati
paupes spū: quonā iporū est regnū
celorū. Et in **Ps.** Iste pauper clama-
Ps. 33. uit et dñs exaudiuit eū. Et iterū. Pau-
Ps. 73. per et iops laudabit nomē tuū. Sūt
etiā bone quas acquisisse magne vir-
tutis ac meriti est: q̄s vir iustus possi-
dēs collaudat: dicēte dauid: Bene-
ratio rectorū benedicet: Gloria et di-
uitie in domo ei⁹: et iusticia eius ma-
net in seculū seculi. Et iterū: Redem-
Ps. 111. ptio aīe viri pprie diuitie eius. De
proh. 13. q̄bus diuitijs spiritalib⁹ in Apocaly-
psi dicit: illi q̄ eas non habēs vitupe-

rabilit̄er paup et nudus est: Incipiā
te inquit euomere ex ore meo: q̄ dicit **Apoc. 13**
q̄ diues sū et locuples: et null⁹ egeo:
et nescis q̄ tu es miser et miserabilis:
et paup et cec⁹ et nudus: suadeo tibi a
me emere aurū ignitū pbatū vt locu-
ples fias: et vestimētis albis indua-
ris: et nō appareat cōfussio nuditatis
tue. Sūt q̄z medie: id est que pnt vel
bone esse ve male. Ad vtrāq; enī p-
tem p arbitrio vel q̄litate vtentium
trāsserunt. De q̄bus beatus ap̄l̄s:
Diuitibus ait mūdi hui⁹ p̄cipe nō sū
lūne sapere: nec sperare in incerto di-
uitiarū: sed in deo q̄ pstat nobis abun-
de oīa ad fruēdū: bene facere: facile
tribuere: cōicare: thesaurizare sibi fū-
damentū bonū in futurū: vt ap̄phen-
dāt verā vitā. Quas iterū diues il-
le in euāgelio retinēs ac nequaquā in-
digētib⁹ subministrās: de cui⁹ micis
saturari pauper lazari ante fores ei⁹
exposuit cupiebat: intolerādis gehē-
ne ignib⁹: et et̄no deputat ardori. **Luce. 16.**

Nō posse quenquaz primo tantū renunciationis gra- du esse perfectū: Ca. X.

His igit visibiles mūdi diuiti-
as relinquētes: nō nostras s̄z
alienas abijcimus facultates:
Quis eas gloriemur vel nostro labo-
re q̄sitās: vel parentū ad nos heredi-
tate trāsmittās. Nihil enī vt dixi no-
strū est: nisi hoc tantū qd cor depos-
sētū: atq; aīe nre coherens: a nemīe
pōt p̄suis auferri. De q̄b⁹ visibilib⁹
diuitijs ad eos q̄ illas tanq̄ pprias
retentātes cōicare indigētib⁹ nolūt:
inrepās loquit christus: Si in alie-
nis fideles nō fuistis: qd vestrū ē q̄s
dabit vobis? Euidēt̄ igit has diui-
tias alienas esse: nō solū q̄ridiana ex-
perientia docet: verū etiā sentētia do-
mini ipā appellatiōe qua eas signifi-
cant: exp̄ssit. De vilissimis verisq; di-
uitijs loquitur petrus ad dñm: Ecce
nos reliquimus oīa: et secuti sum⁹ te: **matth. 19**
quid ergo erit nobis? Qui vtiq; ni-

De tribus abrenūciationibus.

matth. 19

hil amplius q̄ vilissima p̄scissa q̄ re-
tia dimisisse noscunt. Que oīa nisi
in hac abrenūciatōe vitioꝝ: que ve-
re magna et summa ē fuerint intellecta:
nec p̄ciosum aliquid inuenim⁹ ap̄los
reliquisse: nec dñm habuisse: propter
qd̄ illis tantā beatitudinis gloriā
largiret⁹: vt ab eodē mererent⁹ audī-
re: In regeneratione cū sederit filius
hominis in sede maiestatis sue: sede-
bitis et vos sup̄ sedes duodecim: iu-
dicantes duodecim tribus israel. Si
igit̄ hī q̄ p̄fecte terrenas istas ac visi-
biles abdicāt facultates: cert⁹ ex cau-
sis ad illā apostolicā charitatē p̄uenī-
re nō possūt: nec illū sublimiorē pau-
corū q̄ admodū renūciationis gra-
dū tertiuū attingere queunt: quid illi
de semetip̄s indicare debeant: q̄ nec
primā quideꝝ que p̄facilis est p̄fecte
arripiētes: atq̄ antiquas pecuniāꝝ
suarū sordes cū infidelitate pristina
retēntes: nudo tantū sibi met autu-
mant monachorū vocabulo glorian-
dū. Ergo prima quā diximus abre-
nūciatio rerū alienarū est: ideo q̄ p̄
se solā: p̄fectionē renūciantī confer-
re nō sufficit: nisi p̄uenierit ad secun-
dā: que vere abrenūciatio rerum no-
strarū ē: quā adepti expulsiōe omniū
vitioꝝ: tertie quoq̄ abrenūciationis
fastigia conscendimus: p̄ quā nō so-
lum oīa que in hoc mūdo gerunt⁹: vlti-
mūq̄ p̄ticularim ab hominibus possident⁹:
verū etiam ip̄am cunctoꝝ elementorū
plenitudinē: que putat⁹ esse magnifi-
ca tā q̄ vanitati subiectā: et mox trā-
siturā transcendētē: aīo ac mēte de-
spicimus: intuentē dñm taxat fm̄ Apo-
stolū: nō ea que vident⁹: sed que non
vident⁹: que em̄ vident⁹ et p̄asta sunt:
que autē non videntur eterna: vt ita
demū illud sup̄mū mereamur audī-
re: qd̄ dicit ad abraā: Et veni in terrā
quā tibi monstrauero. Per qd̄ eundē
ter ostēditur: q̄ nisi quis tres sup̄cio-
res illas abrenūciatōes implenerit:
ad quartū hoc p̄uenire nō possit: qd̄
reminerationis ac p̄mij vice taliter re-

nūciantī tribuit⁹: id est: vt terram re-
promissionis mereat⁹ intrare: nequa-
q̄ sibi iam vitioꝝ spinas ac tribu-
los germinantē: que post expulsiōē
passionū cunctarū: puritate cordis
in hoc corpe possidetur: quā nō vir-
tus vel industria laborantis mōstra-
bit ei: sed ip̄e dominus ostensurum se
eē promittit: et Veni inquit in ter-
ram quā tibi monstrauero. Per qd̄
manifeste probat⁹ et initiū nostre sa-
lutis domini vocatione fieri dicētis:
Exi de terra tua: et consumationem
p̄fectionis ac puritatis ab eodeꝝ si-
militer tribuit⁹: cū dicit: Et veni in ter-
ram quā tibi monstrauero: id est: nō
quam tu ex temetip̄so nosse: vel indu-
stria tua poteris reperire: sed quā ego
tibi non solū ignorantī: sed etiam nō
inquirenti monstrauero. Ex quo ma-
nifeste colligitur q̄ quemadmodum
inspiratōe domini prouocari ad vi-
am salutis accurrimus: ita etiam ma-
gisterio ip̄ius et illuminatione dedu-
cti: ad p̄fectionē summe beatitudi-
nis peruenimus.

Interrogatio de libero ar-
bitrio hominis: et gratia dei:

Ca. XI.

Ermanus: In quo ergo libe-
rū consistit arbitriū: nostre q̄
q̄ laudabiles sumus reputat⁹
industrie: si deus in nobis oīa que ad
nostrā p̄fectionē tendūt: et incipit
et consummat?

Responsio de dispensatio-
ne diuine gratie manēte ar-
bitrij libertate: Ca. XII.

Alfructus: Hoc vos recte mo-
nisset si in omni opere vel disci-
plina principiū tantū esset ac
finitis et nō etiā quedam medietas in-
teresset. Itaq̄ sicut occasiones salutis
diuersis modis deū cognoscim⁹ ope-
rari: ita nostrū est occasionibus a di-
uinitate concessis: vel enitius vel re-
missius famulari. Nam sicut dei fuit
vocātis oblatio: Exi de terra tua: ita

Collatio .iii. Abbatis panuti:

abrae fuit creuitis obediētia: et quē/
admodū illū qd dicitur: Et veni in
terram: vt faciat obtemperantis est
opus: ita illud qd additur: Quā tū
bi monstraui: iubentis dei vel p/
mittentis est gratia. Certos tū nos
esse conuenit qd omnē virtutez inde/
fessis conatibus exercentes nequaquā
diligentia vel studio nostro pfectio/
nem possumus attingere: nec sufficiat
humana sedulitas laborū merito ad
tam sublimia beatitudinis premia p/
uenire: nisi ea domino nobis coope/
rante: et cor nostrū ad id quod expe/
dit dirigente fuerimus indepti: ideo
qz debemus cum dauid orantes mo/
mentis singulis dicere: **Ps. 16.** *Perfice gres-*
Ps. 39. *sus meos in semitis tuis: vt non mo-*
ueat vestigia mea. Et: Statuit sup
petram pedes meos: et direxit gress-
meos: vt nostrū arbitriū quod pro-
diuius vel ignoracione boni: vel ob-
lectacione passionū fertur ad vitia:
ille inuisibilis rector: mētis humane
ad virtutū potius studia contorque-
re dignetur. Qd vno versiculo p p-
phetam manifestissime legimus de-
Ps. 117 *cantari: Impulsus versatus sum vt*
caderem: in quo liberi arbitrij infir-
mitas designat: et dominus suscepit
me: rursū adiutorij domini iunctū
eidem semper ostenditur quo ne pe-
nitus libero collabamur arbitrio: cū
titubasse nos viderit: p correptione qd
dammōdo manū suay sustentat at
qz confirmat. Et iterū: Si dicebā mo-
Ps. 93. *tus est pes meus: lub: iea scz arbitrij*
facultate: misericordia tua domine
adinuabat me: itē mobilitati sue di-
cōiungit auxiliū: quo ne moueretur
pes fidei sue: non industrie pprie fu-
isse: sed misericordie domini confite-
Ibidem. *tur. Et iterū: Scdm multitudinē do-*
lorū meorū in corde meo: qui libero
vtiqz mihi nascebant arbitrio: cōso-
lationes tue letificauerunt animam
meā: per tuam scilicet inspirationem
venientes in cor meū: et referātes cō-
templationē futuroz bonozū: que p

tuo nomine laborantibus pparasti:
nō solū abstulerūt omnē anxietatem
cordis mei: verum etiā summā letici-
am contulerunt. Et rursū: **Ibidem.** *Nisi qz*
dominus adiunxit me: paulomin⁹ ha-
bitauerat in inferno anima mea: libe-
ro vtqz arbitrio: per quod se in infer-
no habitaturū fuisse testatur: nisi do-
mini fuisset adiutorio ac ptectione
saluatus. A domino em̄ non a libe-
ro arbitrio gressus hominis dirigen-
Ps. 36. *tur. Et cū ceciderit iustus: libero dū-*
taxat arbitrio: non collidetur. Qua-
re: quia dominus supponit manū su-
am. Hoc est apertissime dicere: Nul-
lus iustozū sibi sufficit ad obtinen-
dā iusticiā: nisi per momenta sin-
gula titubanti eidem et corruenti ful-
cimenta manus sue supposuerit di-
uina clementia: ne pstratus intereat
penitus cū fuerit liberi arbitrij infir-
mitate collapsus.

Qd directio vie nostre ex deo sit: La. XIII.

Ec sane vnqz viri sancti dire/
ctionē vie qua gradiebantur
ad pfectū virtutū consum/
mationē qz tendētes: industria se p/
pria obtinuisse testati sunt: sed eā po/
tius a dño psequi pcabant dicētes:
Ps. 24. *Dirige me i xitate tua. Et: Dirige in*
Ps. 5. *pspectu tuo viam meā. Alius autem*
nō solū fide: sed etiā experimento: et
quodā mō in ipa rez natura: hoc ip-
sū se deprehendisse pclamat: Cogno-
ui dñe qz nō est in hoīe via ciūs: nec
virī est vt ambulet et dirigat gressus
suos. Et ipse dñs ad israelem: Et diri-
Osce. 14 *gā eū ego inquit vt abiectē virentez:*
ex me fructus tuus innētus est.

Qd sciētia legis magisterio et illuminatione domini cōferatur: La. XIII.

Egis qz ipius sciētiā nō lecti/
lōnis industria: s; magisterio et
illuminationē dei quotidie desi/
derāt adipisci: dicētes ad euz: Alias

Collatio .III. Abbatis pasnuti

- Luce. 22.** cet nos idem auctor salutis humane
q̄ ipsa fides nostra lubrica sit ⁊ infir-
ma: ⁊ nequa q̄ sibi sufficiens nisi fue-
rit auxilio domini roborata: dicens
ad petrum. Simon simon: ecce satha-
na expetuit vos vt cribzaret vos tā
quā triticum: sed ego rogaui patrem
meū ne deficeret fides tua. Quid ali-
in semetipso sentiens fieri: ⁊ quodā-
modo fidem suā infidelitatis flucti-
bus ad perniciosi naufragij vidēs sco-
pulos perurgeti: ad eundē dominū
auxiliū fidei sue postulans: dicit: Do-
Marci. 9 mine adiuna infidelitatem meā. In-
tantum itaq̄ senserunt euangelici et
apostolici viri vniūsa que bona sūt:
auxilio domini consumiari: vt ne ip-
sam quidē fidem suam confisi sint il-
lesam se posse suis viribus vel arbi-
trij libertate seruare: vt hanc vlt ad-
iuuari in se vel donari sibi a domino
postularent. Que si in petro ne defi-
ceret domini egebat auxilio: q̄s erit
tam presumptor ⁊ cecus: qui se erga
huius custodiam quotidiano domi-
ni credat adiutorio nō egere: prefer-
tim cū ipse dominus in euāgelio hoc
ipsum euidenter expresserit: dicens:
Job. 15. Sicut palmes non potest fructus fa-
cere a semetipso nisi in vite manserit:
ita ⁊ vos nisi in me māseritis. Et ite-
rum: Quia sine me nihil potestis fa-
Ibidem cere. Quid igitur ineptum ac sacrile-
gium quicq̄ de bonis actibus: nostre
industrie ⁊ non dei gratie vel adiu-
torio deputare: manifeste probatur
dominica protestante sententia sine
sua opitulatione vel inspiratione: spi-
ritales fructus exhibere neminē pos-
se. Omne enim datū bonū: ⁊ omne do-
Jac. 1. num perfectum desursum est: descen-
dēs a patre luminū. Zacharias quo-
Zach. 9. q̄: Quia si qd boni: ipius ē: ⁊ si qd
optimū ab ipso. Et ideo constanter
beatus Apostolus. Quid em habes
1. Cor. 4 quod non accepisti? Quid si accep-
isti: quid gloriaris quasi nō accepis?

Q̄ moderatio ⁊ tolerantia

temptationū nobis a domi-
no tribuatur: **La. XVII**

Amnā quoq̄ tolerantie: quia
i temptationes illicitas sustine-
re possimus: nō tam in nostra
virtute q̄ in dei misericordia ⁊ mode-
ratione consistere: beatus apostolus
ita pronunciat: Temptatio vos non
apprehēdat nisi humana: fidelis au-
tem deus qui nō permittit vos tem-
ptari super id quod potestis: sed faci-
et cum temptatione etiam exitū vt su-
stinere possitis. Deū quoq̄ aptare si-
ue cōfirmare animos nostros ad om-
ne opus bonū: ⁊ operari in nobis ea
que sibi sunt placita: idem Apostolus
docet: Deus autem pacis qui eduxit
de tenebris pastorem magnū omnium
in sanguine testamenti eterni iesum
christus: aptet vos in omni bono: fa-
ciens in vobis quod placeat corā se.
Quod etiam thessalonicensibus vt
eueniat ita: precatur dicens: Ipse au-
tem dominus iesus christus ⁊ deus pa-
ter noster qui dilexit nos: ⁊ dedit cō-
solationē eternā ⁊ spem bonā in gra-
tia: exhortet corda vestra ⁊ cōfirmet
in omni opere ⁊ sermone bono.

Q̄ perpetuitas timoris do-
mini nobis a domino confe-
ratur: **La. XVIII.**

Ipsum deniq̄ timorē dei quo
i firmiter euz tenere possimus a
domino nobis infundi: Hierē-
mias propheta ex persona dei mani-
feste testatur ita dicens: Et dabo eis
cor vñū ⁊ viam vñā: vt timeant me
vñiuersis diebus: ⁊ bene sit eis: ⁊ fi-
lijs eoz post eos: ⁊ faciam eis pactus
sempiternū: ⁊ non desinam eis bene-
facere: ⁊ timorem meū dabo in cor-
da eoz: vt non recedant a me. Eze-
chiel quoq̄: Et dabo eis cor nouū:
⁊ spiritum nouū tribuam in visceri-
bus eoz: ⁊ auferā cor lapideū de
carne eoz: ⁊ dabo eis cor carneū:
vt in preceptis meis ambulent: ⁊ iu-
dicia mea custodiant: faciantq̄ ea: ⁊

De tribus abrenūciationibus.

sint mihi in populum: et ego sum eis in deum.

Quod initium voluntatis bonę et consummatio eius a domino sit: **Ca. XIX.**

Tribus manifestissime perdo-
q cemur et initium voluntatis bo-
ne nobis domino inspirate cō-
cedi: cum aut per se: aut per exhorta-
tionē cuiuslibet hominis: aut per ne-
cessitatez nos ad salutis attrahit vī-
am: et perfectionē virtutum ab eodez
simuliter condonari: nostrū vero hoc
esse: vt exhortationē auxiliūq; dei vī
remissius vel citius exequamur: et
pro hoc nos vel remunerationē vel
supplicia dignissima pmereri: q; eius
dispensatiōi ac prouidentie circa nos
benigne collate: vel negleximus vel
studuimus nostre obedientie deuoti-
one congruere. Qd euidenter in deu-
teronomio aperteq; describit: Cum
inquit introduxerit te dominus deus
tuus in terrā quā possessurus ingre-
dieris: et deleuerit gentes multas co-
ram te: etheuz et gergeseum et amor-
reum: chanaanē et pherezē: eueum
et iebuseū: septem gentes multo maio-
ris numeri: et robustiores te: tradide-
ritq; eas tibi: pcuries eos vsq; ad in-
ternecionē: nō inibis cū eis sedus: ne-
q; sociabis cū eis coniugia. Q; igit in-
troducūtur in terrā repromissionis:
q; delent gētes multe corā eis: q; tra-
dunt in manus eoz natiōes maioris
numeri: et robustiores q; pplis israel:
dei esse gratiā scriptura pronūciat.
Atq; aut pcuriat eas israel vsq; ad in-
ternecionē: an reseruet eas et parcat:
et nō ineat cū eis sedus: et vtrū nō so-
ciet cum eis coniugia: an societ: ipoz
esse testat. Quo testimonio manife-
ste discernit: quid libero arbitrio: qd
ve dispensationi vel quotidiano ad-
iutorio dñi debeamus ascribere: et q;
diuine sit grē prestare nobis prouē-
secundos atq; victorias: nostrū ve-
ro esse vt pcessā dei beneficia vel in-

tentius vel segni⁹ exequamur. Quā
rationē etiam illoz cecozū curatio/
ne satis euidenter videmus expressā.
Q; enī transijt ante eos iesus: diuine
puidencie et dignationis est gratia.
Q; vociferantur et dicunt: Misere math. 20
nostri domine fili dauid: fidei ipozū
et credulitatis est opus. Q; visum re-
cipiunt oculoꝝ: diuine miserationis ē
munus. Q; autē etia; post percepti-
onem cuiuslibet muneris tam gratia
dei q; ratio liberi arbitrij perseveret:
leprosoꝝ quoq; decem qui pariter
curati sunt: declarat exemplū. Ex q;
bus dum vnus per arbitrij sui bonū: Luce. 17.
gratiā restituit actionē: domin⁹ no-
uem inquirens vnūq; collaudans:
sollicitudinē adiutorij sui etia; circa
inmemores beneficiorū suoz ingem-
retinere se monstrat. Hoc ipsū enim
visitationis sue donū est: q; vel susci-
pit et approbat gratiā: vel requirit ac
reprehendit ingratos.

Quod nihil in hoc mundo sine
deo geratur: **Ca. XX.**

Redere tamen inconcussa fide
c nos puenit: nihil sine deo pr-
sus in hoc mūdo geri. Aut enī
voluntate eius aut permissu agi vni-
uersa fatendū ē: vt scz hec que bona
sūt volūtatē dei perfici auxilioq; cre-
dātur: que aut p̄traria sūt: permissu:
cum pro nequicq; ac duricia cordis
nostri deserens nos diuina p̄tectio:
diabolū nobis vī ignominiosas cor-
poris passiones patit dominari. Qd
etiam apostoli vocibus euidentissime
pdocemur dicentis: Propter qd tra-
didit illos deus in passiones ignomi-
nie: Et iterū: Quia nō crediderunt
dei habere in noticia: tradidit illos
deus in reprobum sensum: vt faciāt ea
que non conueniūt. Ip̄e quoq; domi-
nus per pphetā ait: Et non audient
populus vocem meā: et israel non in-
tendit mihi: Propter qd dimisi eos
inquit fm adinuētiōes cordis eoz:
ambulabūt in adinuētiōibus suis.

l. 5.

Roma. 1.

Ibidem.

Ps. 80.

Annotatio capitulorū.

Obiectio super liberi arbitrij potestate: Ca. XXI

Ermanus: Hoc testimoniū ap-
p̄tissime liberū demonstrat arbi-
trium: quo dicitur: Si popu-
lus meus audisset me: et non audiuit
Ps. 80. populus meus vocem meā. Cū enī
dicit: Si audisset: ostendit in potesta-
te illius fuisse vel acquiescēdi vel nō
acquiescēdi iudiciū. Quomodo igitur
tur non in nobis nostra salus est col-
locanda: cum sit in nobis: vel audiē-
di vel non audiēdi facultas?

Responsio q̄ liberum arbitrium nostrū adiutorio dñi semp̄ indigeat: Ca. XXII.

Asmūtus: Acute quidez con-
siderastis hoc quod dicit: Si
audisset me: et nō attendistis
illum qui ad audientē vel non audientē
loquitur: nec illud quod sequit̄:
Pro nihilo vtiq; inimicos eius hu-
miliasset: et super tribulantes eos mi-
lissim manū meam. Nemo igit̄ hec
que protulimus vt nihil geri sine do-
mino pbaremus: praua interpretatio-
ne doctor quens ad defensione liberī
arbitrij ita ptemptet assumere: vt ab
homīe gratiā dei promissionēq; quo-
tidianā velit auferre per hoc q̄ dicit̄:
tur: Et non audiuit populus me⁹ vo-
cem meā. Et iterū: Si populus me⁹
audisset me: israel si in vijs meis am-
Ibidem. bulasset et c. sed respiciat q̄ sicut libe-
ri arbitrij facultas populi inobedien-
tia comprobatur: ita quotidiana circa
eū promissio dei clamantis quodam-
modo et monētis ostēditur. Cū enī
dicit: Si populus meus audisset me:
priorem vtiq; se locutū eis euidenter
ostendit: qd fieri a domino non solū
per legem per scriptā literis: verū etiā
quidānis monitis solet: fm illd qd p
Esa. 65. Esaia dicitur: Tota die expandi ma-
nus meas ad populū non credentes
mihi: sed cōtradicentē. Vtrūq; ergo
po test hoc testimonio cōprobari qd
dicit̄: Si populus meus audisset me:

israel si in vijs meis ambulasset: pro
nihilō vtiq; inimicos eorum humili-
asset: et super tribulantes eos misit
sem manū meam. Nam sicut liberū
arbitriū per inobedientiā populi de-
monstratur: ita dispensatio dei et au-
xilium eius versiculi ipsius initio de-
claratur ac fine: cum se et priorem lo-
cutū fuisse testat̄: et postea inimicos
eius humiliaturū si ab eodem fuisset
auditus. Nam os enī per hec que protu-
limus non liberū arbitriū hominis
volumus submouere: sed huic adin-
torium et gratiā dei per singulos dies
ac momēta necessariā comprobare.
His epulis nos saginatos pascentius
e sua cella non tam alacres q̄ cōpun-
ctos corde ante mediū noctis emisit:
hoc nobis precipiū sua collatiōe cō-
ferens: vt cum abrenunciatiōē pri-
mā tota virtute ac disciplina: fm om-
nia patrum instituta exequentes: per
eandem solam attingenda nobis p-
fectionis culmina blandiremur: inci-
peremus agnoscere: necdū nos cepis-
se monachorū fastigia somnare: q̄p-
pe qui de secunda abrenunciatiōe
parū quid in cenobijs eruditū: tertiā
in qua omnis perfectio cōtinet̄: que
q; illas inferiores duas multis mo-
dis excedit: ne audisse quid ē nos an-
tea penit⁹ nosceremus.

Explicit collatio Abbatis pascentij de tribus abrenunciatiōibus.

Incipit annotatio capitulorū collationis Abbatis Danielis d̄ concupiscētia carnis et spiritus.

Ca. j. De abbatis danielis cōuer-
satione.

- ij Inquisitio vnde oriat̄ repen-
tina cōmutatio mentis ab
ineffabili leticia in mestissi-
mā animi deiectionē.
- liij R̄sio sup̄ pposita questione.
- liij De dispensationis ac pbatōis
dei duplex causa sit.

Collatio. III.

- ♥ Quid studiū et industria nra nihil sine adiutorio dei pualet.
- vi Quid utile nobis sit interdum a deo derelinqui.
- vii De utilitate eius pugne quam Apulus ponit in colluctatione carnis et spūs.
- viii Interrogatio quid sit quod in capitulo apli post aduſantes sibi concupiscētiās carnis et spūs: tertia adijciat voluntas.
- ix Rñsio dñi intellectu recte interrogat.
- x Quid vocabulū carnis nō in vna significatione ponat.
- xi Quid in hoc loco caro ab aplo nominet: et quid sit concupiscentia spūs.
- xii Que sit voluntas nra quae in concupiscētiā carnis et spūs ponit.
- xiii De utilitate cūctatōis quae ex colluctatione oritur carnis et spūs.
- xiiii De inemendabili malicia spiritaliū nequitia.
- xv Quid nobis pſit carnis aduſus spiritū concupiscētiā.
- xvi De incertis carnis quibus ut hūiliaremur grauius teneremur.
- xvii De eunuchorum tepore.
- xviii Interrogatio quid intersit inter carnalem et aialem.
- xix De triplici aialem statu.
- xx De male abrenūciatibz.
- xxi De his quae pſeptis magnis occupant in paruis.

Explicit anotatio caplorū.

Incipit collatio Abbatis Danielis de concupiscētiā carnis et spiritus.
De abbatis danielis puerlatione: La. I.

Inter cete

ros christiane philosophie viros: abbates quos vidimus Danielē: equeles quod in omni virtutū genere: his qui in eremo scythie permanebat: speculari: gratia humilitatis ornatū.

Qui merito puritatis ac mansuetudinis sue a beato pascutio solitudinis eiusdem psbytero: et quod cum multis iuniorum esset etate: in diaconij pſelecto gradu. In tantū enim eidem beato pascutio virtutibus spiritus adgaudebat: ut quae vite meritis sibi et gratia parem nouerat: coequere sibi etiam sacerdotij ordine festinaret: siquidem nequaquam ferēs inferiorē eū misterio dñi: imorari: optasque sibi met successe fore dignissimū puidere: supstes eū psbyteralis gradus honore puerit. Qui tñ prioris humilitatis consuetudinem non omittēs: nihil unquam sibi illo pſente de sblimioris ordinis collatione donauit: sed ipse abbate pascutio spiritalis hostias offerere: hic velut diaconus in prioris misterij pſmāsit officio. In quo tñ beatū pascutiū cum talis vlti esset ac tantus ut in multis etiam pſcientie gratiā possideret: hec spes substitutionis et electio valde sefellit. Nam non multo post tempore hūc quē sibi parauerat successorē: decessores pſmisi ad deum.

Inquisitio unde oriatur repentina commutatio mentium ab ineffabili leticia in mestissimā et deiectionē: La. II.

Et igitur beatus daniel in quārtibus nobis cur interdū residētes in cellula tanta alacritate cordis: cum ineffabili quādam gaudio et exuberantia sacratissimorum sensuum redūdemus: ut eā non dicā sermone pcurrere: sed ne ipse quidē sensus occurrat: oratio quae pinguis emittat ac pſmpta: et mē plena spiritalibus fructibus pſces suas efficacē ac leues etiam p soporē supplicās ad deū sentiat penetrare: ac rursum nullis existentibus causis tanta subito anxietate repleamur et irratiōnabili quodā merore: ut non solum nosmetipsos huiusmodi sensibus areſcere scētiā: veretiam horreat cella: fordeat lectio: ipsa quae instabilis ac nutabunda quodammodo ebria et grauis emittatur oratio: ita ut ingemiscens

Collatio. III. Sabbatis danielis.

tibus et conantibus nobis: ad directionem pristinam reduci mens nostra non possit: quantoque intentius fuerit reuocata: tanto vehementius ad discursus instabiles lubrico rapiatur excessu: et ita omni spiritali fructu redatur effeta: ut nec desiderio regni celorum: nec metu gehenne: proposito ab hoc letali quodam somno valeat suscitari: ita respondit.

Responsio super proposita questione: Ca. III.

Reperit nobis super hac quaeritis sterilitate mentis tradita ratio est. Aut enim de negligentia nostra: aut de impugnatione diaboli: aut de dispensatione domini ac probatione descendit. Et de negligentia quid est: cum nostro vitio tepore cedente indifferenter nosmetipsos et remissius exhibemus: per quam desideriam nostris cogitationibus pastus: terram cordis nostri spinas et tribulos facimus germinare: quibus in ea pululantibus consequenter efficiuntur steriles: atque ab omni reddimur spiritali fructu et contemplatione deserti. De impugnatione vero diaboli: cum etiam bonis nonnunquam studiis deditos: callida subtilitate mentem nostram irrepes: vel ignorantes ab optimis intentionibus abstrahit vel inuitos.

Dispensationis ac probationis dei duplex causa sit: Ca. IIII.

Dispensationis autem ac probationis domini duplex causa est. Prima ut paulisper ab ipso derelicti: et mentis nostre sentiamus infirmitatem: et nequaquam super precedente puritate cordis que nobis illi est visitatione donata: possumus extolli: prebantesque nos ab eo derelictos: gemitibus nostris et industria illum leticie ac puritatis statum recuperare non posse intelligamus: et preteritam cordis alacritatem non nostro studio: sed illius dignatione nobis fuisse infusam:

et presentem de ipsis rursus gratia et illuminatione esse poscendam. Secunda vero probationis est causa ut perseverantia nostra vel mentis constantia et desiderium comprobetur: quaque intentione cordis et orationum instantia: deferentem nos visitationes sancti spiritus requiramus: manifestetur in nobis: ac pariter agnoscentes quanto labore amissum istud spirituale gaudium et puritatis leticia conquiratur: sollicitius inuentam custodire ac tenere attentius studeamus. Quodammodo enim negligentius custodiri solet: quicquid creditur facile posse reparari.

Studium et industria nostra nihil sine adiutorio dei preualeat: Ca. V.

Et que euidenter probatur gratiam dei ac misericordiam semper operari in nobis ea que bona sunt. Quia deferente nihil valere studium laborantis: et quacumque anitantis industria sine ipsius ite ad iutorio statum pristinum recuperare non posse: illudque iugiter in nobis impleri: non volentis neque currentis sed miserantis est dei. Que gratia nonnunquam Ro. 9. contrario negligentes ac resolutos inspiratione hac qua dicitis sancta: et abundantia spiritualium cogitationum visitare non despicit: sed inspirat indignos: eruscitat dormientes: et illuminat obseffos ignorantie cecitate: clementerque nos arguit atque castigat: infundens se cordibus nostris ut vel sic de inertie somno consuetudine ipsius instigati surgere possint. Denique frequenter etiam odoribus ultra omnem suauitatem compositionis humane: in hisipis subito visitationibus adimplemur: ita ut mens hac oblectatione resoluta: in quendam spiritus rapiatur excessum: seque commorari obliuiscatur in carne.

Utile nobis sit interdum a domino derelinqui: Ca. VI.

De concupiscētia carnis et spūs.

Ita tantū vtro illum quē dixi-
mus abscēssum: et vt ita loqr
derelictiōe dei: beatus dauid
vtilem esse cognouit: vt nequaquā
lucrit orare ne a deo penitus in nul-
lo relinquere: hoc em̄ sciebat in con-
gruū esse vel sibi vel humanē nature
ad quālibet perueniēti perfectionē:
sed temperari eam potius deprecatur

Ps. 118. sit: dicens: Non me derelinquas vsq;
qua q;. Ac si diceret alijs x̄bis: Scio
q; derelinquere soleas vtiliter tuos
sanctos et probes. Aliter em̄ ab ad-
uersario temptari non possunt: nisi a
te paulisper fuerint derelicti: et ideo
nō rogo vt nūquā me derelinquas:
quia nō expedit mihi vt nō vel micā
infirmirate sentiens dicā: Bonū mi-
hi quia humiliasti me. vel exercitium

Ibidem. non habēā preliandi: qd sine dubio
habere non potero: si mihi semp et in-
diurpe cohererit protectio tua. Suf-
fultū nāq; me tua defensione tempta-
re diabolus nō audebit: illud obijci-
ens et exprobrās: Vel mihi vel tibi:
qd aduersus athletas tuos solet ca-
lumniosa voce proferre: Nunquā gra-
tis iob colit deū: nōne tu vallasti eū
ac domū eius: vniuersamq; substan-
tiam eius p̄ circuitū: sed magis peto:
ne me vsq; quāq; derelictas. Qd grece

Iob. 1. dicitur: mechri pros agantion: id est
vsq; ad nimietatem. Quantum em̄
mihi vtile est si derelinquas me pau-
lisper ad tempus vt desiderij mei cō-
stantia comprobetur: tantum noxiū
est si pro meritis ac delictis meis: ni-
miū me deserere volueris: quia nul-
la virtus humana si diutius in tem-
ptatōe: tuo deseratur auxilio: sua po-
terit constantia perdurare: et non p̄-
tinus aduersarij vel potentia vel fa-
ctione succumbere: nisi tuipse qui es
humanarū viriūz conscius: ac lucta-
minū moderator: non permiseris tē-
ptari nos super id qd possumus: sed
feceris cum temptatione etiam exitū
vt sustinere possumus. Tale quid et i.

i. Co. 10. Judicij libro sup̄ exterminatiōe gē-
tū spiritualiū que aduersant̄ israelis:
mystice legimus designatū: Ne sunt
gētes quas dñs dereliquit vt erudi-
ret in eis israelē: et haberent cōsuetu-
dinē cū hostibus p̄liandi: Et iterum
post pauca: Dimisitq; eos deus vt i
ipsis experiretur israelē: vtrū andi-
rent mandata dñi que p̄ceperat: pa-
tribus eoz per manū moysi: an non:
Quā vtiq; pugnā nō inuidens de-
quieti israelis nec male eidē cōsiles
sed sciens eē vtilissimā: reseruauit: vt
dñi gentiū semper istarū impugnatī-
one deprimit: nunquā se sentiat au-
xilij dñi nō egere: et ob id semp in ei-
meditatione et inuocatiōe persistēs:
nec inerti ocio dissoluat: nec bellan-
di vsum et exercitia virtutū amittat.
Frequēter em̄ quos superare nō po-
tuerunt aduersa: securitas et res pro-
spere colliserunt.

De vtilitate ei⁹ pugne quā apostol⁹ ponit i colluctati- one carnis et spūs: La. VII.

hanc pugnam vtiliter nostris
q; mebris insertā iētā in apo-
stolo ita legimus: Caro enim

concupiscit aduersus spiritū: spiritus
autē aduersus carnē. Hec autē inuicē
aduersant̄ sibi: vt non quecunq; vul-
tis illa faciatis. Habes et hic pugnaz
inuiseratā. Qdammodo corpi nro:
dispensatiōe dñi pcuratā. Quicqd
enī generaliter et sine alicuius excep-
tione oibus inest: quid aliud indica-
ri potest: nisi ipsi humane substantie
post ruinā prīmū hominis velut natu-
raliter attributū: et qd vniuersis con-
genitū concretū q; deprehendit: quo-
modo nō credendū sit arbitrio domi-
ni nō nocentis sed consulētis inser-
tum. Causam vero huius bellī: id est
carnis et spiritus hanc esse describit:
At non inquit quecunq; vultis illa
faciatis. Ergo id qd pcurauit de-
vt non posset a nobis impleri: id est:
vt non quecunq; volumus faciam⁹:
quid aliud si impleatur credi potest

Judic. 3.

Gal. 5.

Ibidem.

Collatio. III. Abbatis danielis.

esse q̄ mortū. Et est quodāmodo vti
lis hec pugna dispensatione dei no/
bis inserta: et ad meliorē nos statum
promocans atq; compellens: quia pu/
gna sublata proculdubio par ecōtra
rio pernicioſa ſuccedet.

Interrogatio q̄d ſit qd̄ i ca/
pitulo Apoſtoli poſt aduer/
ſantes ſibi concupiſcentias
carnis et ſpūs: tertia adijcia/
tur voluntas: **Ca. VIII.**

Ermanus: Licet nobis qdam
g intellectus linee tam p̄lucere
videant: it̄ qz necdū poſſu/
mus apoſtoli ſententiā ad liquidum
peruidere: volumus hec nobis aper/
tius explanari. Tres em̄ res hic indi/
cari vident. Prima carnis aduerſ⁹
ſpiritu pugna. Secūda: ſpiritus ad/
uerſus carnis concupiſcētā. Tertia
volūtas noſtra que velut mediā po/
nitur: de q̄ dicif: vt nō quecūq; vul/
tis illa faciatis. Sup̄ qua re licet vt
dixi ſuſpitiones quaſdam ex his que
expoſita ſunt intelligētē colligam⁹:
volumus tamē quia ſe hui⁹ collati/
onis ocaſio dedit: aliquid nobis lu/
cidius diſputari.

Reſponſio de intellectu re/
cte interrogantis: **Ca. IX.**

Aniel: Diſcernere diuiſiones
d et lineas queſtionū: portio itel/
lectus eſt: et maxima pars intel/
ligentē eſt ſcire q̄ nescis. Propter
qd̄ dicitur: Inſipienti interroganti ſa/
pientia reputabitur: quia licet is qui
interrogat: vim ppoſite queſtionis
ignoret: tamen quia prudenter inq̄/
rit: et qd̄ non intelligebat intellexit:
hocipſū illi reputat ad ſapientiam:
eo q̄ quid nesciret prudenter agno/
uit. Scdm̄ diuiſiones itaq; veſtram
tres res ab Apoſtolo nominari vi/
dentur: concupiſcentia carnis aduer/
ſus ſpiritum: et ſpiritus aduerſus car/
nez: quaz aduerſus ſe inuicē pugna:
hanc videtur habere cauſam atq; p/

uentū: vt ea que nolumus facere ne/
queamus. Quarta igit̄ ſuper eſt cau/
ſa quā minime vidiftis vos: vt illud
ſciz qd̄ volumus faciamus. Nunc er/
go opus eſt nobis vt prius diuini cō/
cupiſcentiarū vim: id eſt carnis et ſpi/
ritus agnoſcamus: et ita demū q̄ vo/
luntas ſit noſtra: que inter vtranq;
poſita eſt diſcutere valeamus: dein/
de quid poſſit voluntatis noſtre nō
eſſe: inuicem diſcernamus.

Q vocabulū carnis nō in
vna ſignificatiōe ponatur:

Ca. X.

Vocabulum carnis in ſcriptu/
ris ſanctis multifarie legimus
nominari. Nam nōnunq̄ ſig/
nificat hominē integrum: id eſt: qui
ex corpore cōſtat et anima: vt ibi: Et
verbū caro factū eſt. Et videbit om/
nis caro ſalutare dei noſtri. Nōnū/
quā homines peccatores atq; carna/
les: vt ibi: Non permanebit ſpiritus
meus in hominib⁹ iſtis: eo q̄ ſint ca/
ro. Interdum pro ipſis peccatis po/
nitur: vt ibi: Vos autem non eſtis in
carne ſed in ſpiritu. Et iterū: Caro et
ſanguis regnū dei non poſſidebunt.
Deniq; ſeq̄t: Neq; corruptio i cor/
ruptelam poſſidebit. Nonnūq̄ pro
agnatione et propinquitate: vt ibi:
Caro mea et oſſa mea vos. Et Apo/
ſtolus: Si quomodo in emulationē
inducam carnem meā: et ſaluos faci/
am aliquos ex illis. Querendū ergo
nobis eſt: ſim quā ſignificatione ex
his quattuor carnem hic debeamus
accipere. Manifeſtū nanq; eſt ſcdm̄
illud: qd̄ poſitū eſt: Et verbum caro
factū eſt. Vel illud: Et videbit omnis
caro ſalutare dei: penitus ſtare non
poſſe: ſed neq; ſim illud qd̄ dicit: Non
permanebit ſpiritus meus in hoib⁹
iſtis: eo q̄ ſint caro: quia nō ſicut ibi
abrupte de homine peccatore: ita et
hic poſit⁹ caro: cū dicit: Caro concu/
piſcit aduerſus ſpiritū: et ſpiritus ad/
uerſus carnem. Neq; em̄ de reb⁹ ſb/

Job. 1.

Ruce. 3.

Gen. 6.

Rom. 8.
1. Cor. 15

Gal. 5.

De concupiscētia carnis et spūs.

stantialibus loquitur: sed de actualibus que in vno eodemque homine: vel pariter vel singillatim euz quadā tēpōe vicissitudine et mutatiōe luctantur.

Quid in hoc loco caro ab Apostolo nominetur: et quid sit concupiscētia spūs: La. XI

Amobzē in hoc loco carnem

q non hominē: id est: hominis substantiā: sed voluntates carnis et desideria debemus pessima accipere: sicut nec spiritum quidem aliquā rem substantialem: sed anime desideria bona et spūalia significare sentimus. Quē sensum idem beatus Apostolus in superioribus eiusdem sentētie euidenter expōsit: ita incipēs: **Ibidem.** Spiritu ambulate et desideria carnis nō perficiētis. Caro enim concupiscit aduersus spiritum: spiritus vero aduersus carnem. Hec autē inuicem aduersantur sibi: vt nō quecumque vultis illa faciatis. Que cum vtraque desideria: id est carnis et spiritus in vno eodemque sint homine. Intestinū quotidie intra nos geritur bellum: dum concupiscētia carnis que precipitater fertur ad vitia: his que ad presentē requiem pertinent: et tēporalibus delitijs gaudet. Quibus econtra concupiscētia spiritus aduersata: ita desiderat tota spiritualibus studijs inherere: vt etiam necessarios carnis vsus optet excludere: sic illis iugiter occupari festinās: vt nullā penitus fragilitati eius curam cupiat impertiri. Caro luxurijs ac libidine delectatur: spiritus ne ipse quidem naturalibus desiderijs acquiescit. Illa concupiscit satiari somno: repleti cibo. Hic vigilijs et ieiunijs ita saginatur: vt ne ad ipm quidē necessarium vite vsum somnū cibumque velit admittere. Illa cupit exuberare copijs vniuersis: hic ne ipse quidem agusti panis quotidianā substantiam habere contentus est. Vanacris illa nitescere et quādiānis adulariū

turmis appetit constipari. Hic squalore inaccessibleis cremi pasatur: cū ceterorumque mortalium presentiam perhorrescit. Honoribus illa et laudibus hominū confouet. Hic irrogatis sibi contumelijs iniurijsq; letatur.

Que sit voluntas nostra que inter concupiscētiā carnis et spūs ponitur: La. XII.

Iter has igitur vtraque concupiscētiās: anime voluntas in meditullio quodā vituperabiliori consistens: nec vitiorū flagitijs oblectatur: nec virtutum laboribus acquiescit: sic querens a passionibus carnalibus temperari: vt nequaquam velit dolores necessarios sustinere: sine quibus virtutes spiritus nequeunt possideri: absque castigatione carnis castimoniā cupiens corporis obtinere: sine vigiliarum labore cordis acquirere puritatem: cum requie carnis spiritualibus virtutibus exuberare: absque vilius exasperatione conuicti patientie gratiam possidere: humilitatem christi sine honoris mundi exercere iactura: religionis simplicitatem euz seculi ambitioe sectari: christo cum hominū laude ac feruore seruire: districtiōē veritatis sine cuiuspiam vel tenui offensione proferre. Postremo sic vult futura consequi bona: vt presentia nō amittat. Que voluntas nunquā nos ad perfectionē veram faceret peruenire: sed in tēpore quodam teterrimo collocaret: talesque faceret quales illi sunt qui in Apocalypsi increpat de deū castigat: **Scio** opa tua: quia neque calidus es neque frigidus: vtinaque frigidus es aut calidus: nūc autem quia tepidus es: incipiam te euomere de ore meo: nisi hūc tepidissimū statū altrinsēcū hec insurgētia bella diruperēt. Itā cū famulātes huic voluntati nrē: ad hāc remissionē voluerimus nosmetipsos paululū relaxare: cōfestim aculei carnis insurgūt: suisque nos vitijs et passiōibus sanciātes: ne-

Apost. 3.

Collatio. III. Abbatis danielis.

quāq̃ in illa q̃ delectamur puritatis
qualitate stare pmittunt: atq̃ ad illā
quā horrenus frigidā voluptatem:
plenāq̃ sentibus pertrahunt viam.
Rursus si spiritus feruore succēsi opa
carnis volentes extinguere: sine vllō
respectu fragilitatē hūane totos nos
metip̃os tēptauerimus ad imōdera-
ta virtutū studia cordis elatiōe con-
ferre: interpellans ībecillitas carnis
ab illa rēphensibili nimietate spiritus
reuocat ac retardat: et ita fit vt vtra-
q̃ concupiscētia tali colluctatōe alter-
na sibiimet repugnāte: aīe volūtas q̃
nec totaz se carnalibus desiderijs de-
dare: nec virtutū vult laboribus de-
sudare: quodammodo iusto moderamī
ne temperet: dū hec inter vtraq̃ cō-
tentio: illā perniciosiores excludens
anime voluntatē: vt quandā equita-
tis librā ī statthera nostri corpis col-
locat: que spiritus carnisq̃ p̃finia ius-
to discernit examīe: nec a dextris mē-
tē spiritus ardore succensaz: nec a le-
ua carnē vitioꝝ aculeis p̃ponderare
permittit. Dū hec pugna quotidiana
vtiliter exagitat in nobis:
ad illud quartū qd̃ nolum⁹ salubritē
venire cōpellimur: vt puritatez cor-
dis non ocio nec securitate: s; iugi su-
dore et contritione spiritus acquira-
mus: castitatēq̃ carnis districtis le-
gijs fame et siti ac vigilantia reten-
temus: directionē etiā cordis: lectio-
ne: vigilijs: oratione continua: et soli-
tudinis squalore capiamus: patienti-
ā tribulationū exercitijs retēam⁹:
cū blasphemijs et opprobrijs saturi-
tate inso seruiamus auctori: verita-
tez cū inuidia mūdi istius et inimici-
tij si necesse fuerit exequamur: et ta-
li colluctatione in nostro corpore mi-
litante: p̃tractis nob̃ ab hac ignaua
securitate: atq̃ ad istū quē volumus
laborē ac virtutū studia puocatis:
equitas optime mediā retineat: et te-
pidū nostre volūtatē arbitriū: hinc
spiritus feruor: illinc carnis gelidissi-
mus rigor moderatissimo calore con-

temperet: ac neq̃ ad effrenata vitia
mentē pertrahi concupiscētia spiritus
sinat: nec rursus ad virtutū irra-
tionabiles appetitus: fragilitas car-
nis spiritū patiatur extolli: ne vel in
de omnigenū pullulent fomites viti-
orū: vel hinc elatio morbi principa-
lis emergens: telo nos superbie graui-
ore confodiat: sed pugne horū equa
libratio iuste succedens: sanam et mo-
deratā inter vtraq̃ virtutū referuet
viam: itinere regio docēs militē chri-
sti semp̃ incedere: atq̃ ita fit vt cum
pro tepore huius quā diximus igna-
uissime voluntatis p̃pensius mens
ad desideria carnis fuerit deuoluta:
spiritus concupiscētia refrenet: neq̃
q̃ ea vitijs acquiescente terribis:
rursusq̃ si immo derato feruore per
excessum cordis ad impossibilia fue-
rit spiritus noster et inconsiderata p̃-
reptus: infirmitate carnis ad iustum
retrahat examen: et transcendēs vo-
luntatis nostre tepidissimū statū: cō-
modissima temperie planaq̃ trami-
te cū sudoris industria vias perfecti-
onis incedat. Simile quid etiā in il-
lus turris extructione legimus a do-
minio dispensatum in libro geneſeos:
vbi linguarū oboꝝta repente p̃fusio:
sacrilegos ausus hominū nefādosq̃
compescuit. Permansisset enī etiam
ibi aduersus deū: imo aduersus eos
qui diuinā eius attemperare ceperāt
maiestatē consensus notius: nisi eos
dispensatiōe dei repugnans inter se
diuersitas lingue per dissonantiā vo-
cis in meliōrē statū proficere compul-
lisset: et quos ad excidiū sui animaue-
rat pernicioſa consensio: ad salutē re-
uocasset bona vtilisq̃ discor̃dia: inci-
pientes scilicet humanā fragilitates
intercedente diuisione sentire: quam
per notiam cōspirationē elati antea
nesciebant.

De vtilitate cunctationis:
que ex colluctatione oritur
carnis et spūs: La. XIII.

Sec. II.

De concupiscētia carnis et spūs.

12
Mātū vero vtilis nob ex hu
ius pugne diuersitate cūcta
tio nascit: et salutaris ex hac
concertatione dilatio: vt resistēte so
lilitate corporea: dum ab eorū effe
ctu que nequiter mente concipimus
retardamur: nonnunq in meliorem
statū: seu penitudine subsequēte: seu
emendatione quadā que solet per
stinatione operis et recogitatione in
terueniente descendere: corrigamur.
Deniq hos quos intelligim ad vo
luntatū suarū desideria perficiēda:
nullo carnis obstaculo retardari: de
mones scilicet ac spiritalis nequici
as: et quidem cum sint de eminentio
re angelorū ordine deuoluti: detesta
bilius esse hominibus contempla
mur: eo q possibilitate eorū desiderij
adiacent: id quod nequiter semel cō
ceperint: irremediabili malo perficere
non movent: quia sicut est anim⁹ ve
lor ad excogitandū: sic ad perficiēdū
pernix et absoluta substantia: et dum
suppeditat eis pna facilitas ea que
voluerint peragendi: conceptum ma
lum nulla intercedens deliberatio sa
lutaris emendat.

De inemendabili malicia spiralium nequiciarum:

La. XIII.

1
Spiritalis namq substantia
nec vlla carnis soliditate de
uicta vt excusationē exorte in
se prane non recipit voluntatis: ita
venia malignitatis excludit: qz nul
la quemadmodū nos ad peccandū
impugnatione carnis extrinsecus la
cessita est: sed vitio solius male volū
tatis accēsa: et ob hoc sine venia pec
catū: et languor sine remedio est. Si
cū em nulla sollicitante terrena ma
teria corrumpit: ita ne indulgentiā qui
dem aut locum penitudinis obtinere
potest. Quibus ex reb⁹ euidentē col
ligitur: q non solum nortia nō sit hec
que contra se inuicem suscitāt in no
bis carnis spiritalisq contentio: verū

etiam multam conferat vtilitatem.

Quid nobis prosit carnis aduersus spiritum concupi scentia: La. XV.

1
Primo q desideria ac negligē
p tias nostras statim arguit: et vt
quidaz diligentissimus pedag
ogus a distractionis et discipline re
ctitudine nunq nos deuiare conce
dens: si paululum quid securitas no
stra mensurā cōgrue serietatis distri
ctionisq excederit: flagellis incētino
rū stimulat confestim et increpat at
q ad comperentē reuocat paritātē.
Secundo q pro castimonie ac puri
tatis integritate cum dei gratia con
cedente: ita nos longo tempore geni
tali pollutione viderimus imunes:
vt ne ipa quidem simplici cōmotio
ne carnis vltius nos inquietandos
esse credamus: et per hoc velut q nō
gestemus corruptelā carnis: in secre
tis conscientie nostre fuerimus elati:
suo nos rursū quies quieta ac sim
plici visitans fluxu humiliat ac rerū
dit: nosq homines esse stimulis suis
ammonet. Quod āmodo em cum in
ceteris generibus vitiorū et quidem
gravioribus magisq noxijs indiffe
rentius soleamus incurrere: nec tam
facile in eorū compūgamur admissu:
in hoc peculiaris humiliat consciē
tia nostra: perq hanc illusionē ne
glectay quoq passionū recordatio
ne mordet: euidenter itelligens imū
dam se factay naturalibus incētinijs:
que cū esset immūdioz spiritalib⁹ vi
tijs ignorabat: et recurrens p tū ad
emendationē anterioris ignaule: cō
monetur pariter ne super successibus
preterite puritatis debere cōfidere:
quā se pspicit pusillū quid declinan
tē a domino perdidisse: nec posse hu
ius purificationis donū nisi per soli⁹
dei grām possidere: docentibus nos
qd āmō ipsius rei experimentis: vt si in
tegritatem cordis ppetuo consequi
delectamur: humilitatis studeamus
m

Collatio. III. Abbatis danielis

virtutē iugiter obtinere.

**De incentiuis carnis quib⁹
vt humiliaremur grau⁹ te-
nemur: Ca. XVI.**

Quis igit⁹ puritatis elationez
b pñicioſiore futurā cunctis ſce-
leribus atq; flagitijs: et ob hāc
nihil nos emolumenti conſecuturos
p qualibet caſtitatis integritate: re-
ſtant ille virtutes quaz ſuperius ſe-
cimus mētionē: que cū nullas huius
modi titillatiōes carnis habuiſſe cre-
dantur: ob ſolam cordis elationē p-
petua ruina de ſublīmi celeſtiq; ſtati-
one deiecte ſunt. Eſſemus itaq; peni-
tus abſq; remedio tepidi: vtpote nō
habentes indicem negligētie noſtre:
vel in corpore noſtro aut in conſcien-
tijs proprijs inſidentem: nec ſtudere
mus ad pfectionis puenire feruorē:
ſed nec frugalitatis quidē diſtrictio-
nem vel continentia teneremus: niſi
nos hec titillatio carnis increſcēs hu-
miliaret atq; rectū deret: aduerſus ſpi-
ritaliū qz vitiōz purgationē ſollici-
tos redderet et intentos.

De eunuchorum tepore:

Ca. XVII.

Eniq; in his qui ſpudatos ſūt
b corpore: iſcirco hunc aſe tepo-
rem plerūq; in eſſe deprehēdi-
mus: quia velut ſoluti ab hac neceſſi-
tate carnali: nec labore continentie
corporalis: nec contritione cordis ſe-
eſtimant indigere: et hac ſecuritate re-
ſoluti: nunq̃ perfectionē cordis: ſed
nec ſpiritualiū quidē vitiōz purgati-
onem vel querere in veritate vel po-
ſſidere feſtināt. Qui ſtatu a carnali
qualitate deſcendens efficit aīalis:
qui eſt proculdubio deterior grad⁹:
ipe ē em̃ q de frigido ad tepidūz trā-
ſiens: deteſtabili⁹ dñi voce ſignat⁹.

**Interrogatio quid interſit
inter carnalem et animalez:**

Ca. XVIII.

g Ermanus: De vtilitate collu-

trationis que inter carnem et ſpiritū
ſuſcitatur: quantum videt nobis cui
denter expreſſum eſt: ita vt eam ipſis
quod a modo manib⁹ noſtris palpa-
bilem factā eſſe credamus: et iſcirco
hanc quoq; rationez nobis ſimiliter
cupimus aperiri: quid interſit inter
carnalē et aīalē virū: vel quēadmo-
dū aīalis carnali poſſit eſſe deterior?

De triplici animarū ſtatu:

Ca. XIX.

Aniel: Scdm diſſinitionē ſcri-
b pture tres ſunt animarū ſtat⁹.

Primus carnalis. Secundus
animalis. Tertius ſpiritualis. Quos
in Apoſtolo ita legimus deſignari.
Itaq; de carnali dicit⁹: *Vae vobis po-
tū dedi non eſcam: nec dñi ei potera-
tis: ſed nec adhuc quidē poteſtis: ad-
huc em̃ eſtis carnales.* Et iterū: *Abi-
em̃ eſt inter vos zelus et p̃tentio: nō-
ne carnales eſtis?* De animali qz ali-
ter cōmemoratur: *Animalis aut ho-
mo nō percipit ea que ſunt ſpiritus
dei: ſtulticia em̃ ē illi.* De ſpirituali ve-
ro: *Spiritualis aut exanimat oīa: ipe
autē a nemine iudicat.* Et iterū: *Vos
autē qui ſpirituales eſtis inſtruite eos
qui eiſmodi ſūt in ſpiritu lenitatis.*

Itaq; feſtinandū eſt nobis vt euz re-
nūciantes deſerimus eſſe carnales:
id eſt a ſeculariū cepimus conuerſatio-
ne ſeiuſgi: et ab illa manifeſta carnis
pollutione ceſſare: ſpiritalem ſenſūz
ptinus apphendere tota virtute ni-
tamur: ne forte blandientes nobis q
videmur ſm exteriorē hominez hūc
renūciaſſe mundo: vel carnaliū for-
nicationū deſeruiſſe contagia: tanq̃
qui ſummā perfectionē per hoc app-
henderimus: remiſſiores deinceps er-
ga em̃ dationē ceteraz paſſionū lē-
tioresq; reddamur: et inter vtraq; de-
tenti gradūz ſpiritualis pfectus aſſeq̃
nequeam⁹: exiſtimātes ad pfectionē
nobis abunde ſufficere: q exteriorē
homine videamur de conuerſatione
mundi huius ac voluptatibus ſegre-

Spod

1. Cor. 3.

Ibidem.

Eiusdē. 2

Ibidem.
Gal. 6.

De concupiscētia carnis et spūs.

Apo[cl]. 3. gari: vel q̄ immunes sumus a corru-
ptela et cōmixtione carnali: et ita in-
uenti in illo tepido statu: qui deterri-
mus iudicat: euomendos uos ex ore
domini fm̄ eius sententiā nouerim⁹:
ita dicētis. **Et** nā calidus esses aut
frigidus: nūc autē tepidus es: et inci-
piam te euomere ex ore meo. **N**ec im-
merito eos dominus quos iam visce-
ribus receperat charitatis: noxios et
tepefactos: cū quadam conuulsione
pectoris sui euomendos esse pronun-
ciat: qui cum salutarem quodāmodo
ei potuissent p̄bere substantiā: euelli
ab eius visceribus maluerunt: tanto
deteriores effecti illis qui nūq̄ ori
domini illati sunt cibis: quāto id qd
nausea compellente proijcimus odi-
bilis detestamur. **Q**uicquid em̄ fri-
gidū est: etiam ore susceptū vertitur
in calorem: et salutifera suauitate p-
cipitur: qd̄ antez semel vitio teporis
abiectū est: non dicam labijs admo-
uere: sed etiaz eminus intueri sine in-
genti horrore nō possum⁹. **R**ectissi-
me ergo pronunciat esse deterior: qd̄
facilius ad salutarē p̄uersationez ac
p̄fectionis fastigiū carnalis quis: id
est secularis vel gētilis accedit: q̄ is
qui p̄fessus monachū: nec tū viaz p-
fectionis arripens fm̄ regulam disci-
pline: ab illo semel spiritali feruore
segnis discessit. **I**lle nāq̄ corporalib⁹
salte vitijs hūiliatus atq̄ imundū se
sentiens p̄ragione carnali: ad fonte-
z vere purificationis ac p̄fectōis cul-
men: quicq̄ cōpunct⁹ accurrit: et horre-
scens illū in quo est infidelitatis geli-
dissimū statū: spūs ardore succēp̄ ad
p̄fectionē facili⁹ cōuolabit. **I**ta qui
semel vt diximus tepido exorsus int-
itio monachi cepit abuti vocabulo:
nec tamē humilitate ac feruore qd̄ de-
buit: iter hui⁹ professionis arripuit:
infectus semel hac miserabili lue et i-
ea quodāmodo resolut⁹: nec ex se vl-
terius perfecta sapere: nec alteri⁹ po-
terit monitis erudiri. **D**icit cū i cor-
de suo fm̄ illā sententiā: **Q**uia diues

sus et locuples et nullius egeo. **C**ui il **I**bidem.
lud quoq̄ qd̄ subsequitur consequē-
ter aptabit⁹: **T**u autē es miser et mise-
rabilis: et pauper et cecus et nudus: i-
eo factus etiā seculari deterior: q̄ nec
miserū se nec cecū ac nudū aut emen-
datione dignū: vl̄ egere monitis ali-
cuius aut instituti dē cognoscit: et ob
hoc nec exhortationez quidē vllam
verbi salutaris admittit: non intelli-
gens ipse monachi se nomine p̄egra-
uari ac deprimi opinione cunctozū:
qua dum creditur ab oībus sanctus:
et velut dei famulus colitur: necesse
est vt in futuro vehemētiori iudicio
peneq̄ ibdat⁹. **P**ostreō qd̄ diuti⁹ i-
moramur i his q̄ nobis expimēto sa-
tis comperta sunt ac probata. **F**re-
quēter enim vidimus de frigidis at-
q̄ carnalib⁹: id ē de secularibus ac
paganis: ad spiritalē peruenisse fer-
uorez: de tepidis atq̄ animalib⁹: om-
nino non vidimus. **Q**uos etiaz per
p̄phetā ita legimus dominū detesta-
ri: vt spiritalibus viris atq̄ doctori-
bus p̄cipiatur: vt ab eis monēdis do-
cendisq̄ discedant: et nequaq̄ velut
in sterili atq̄ infructuosa terra noxijs
q̄ sentibus occupata: semen verbi sa-
lutaris expendant: sed vt contēnen-
tes eam: nouam potius excolant ter-
raz: id est erga paganos ac seculares
omnē doctrine culturā ac verbi trās-
ferant salutaris instantiaz: quod ita
legitur: **I**hec dicit dominus viro iu-
da et habitatorib⁹ hierusalē: **N**oua-
te nouale: et nolite ferere sup̄ spinas.

De male abrenunciantib⁹:

Ca. XX.

Eniq̄ qd̄ p̄det dicere ita ple-
rosq̄ abrenūciasse p̄spicim⁹:
vt nihil amplius immutasse
de anterioribus vitijs ac morib⁹ cō-
probenur: nisi ordinem tantūmodo
atq̄ habituz secularē. **I**lam et acq̄-
rere pecunias gestiunt: q̄s nec aū pos-
sederūt: vl̄ certe q̄s habuerūt retine-
re nō desinunt: aut qd̄ est lugubris

Collatio. III. Abbatis danielis

etiā amplificare desiderant: sub hoc
p̄textu: vel famulos semp̄ exinde vel
fratres alere se debere int̄m esse p̄ten
dunt: vel certe obtentu congregā di
cetis reseruant: quos velut abbates
institui se posse p̄sumūt. Quod si i ve
ritate viam p̄fectionis inquirerent:
hoc potius tota virtute perficere ni
terent: vt scz exiti nō solū pecunijs:
sed etiā affectionibus pristinis et di
stentionib⁹ vniuersis: semetipsos sin
gulares ac nudos ita sub seniorū im
perio collocaent: vt curā nō modo
alioꝝ nullā sed ne sui quidē gererēt.
Ecōtrario autē euenit: vt dū fratrib⁹
p̄esse festinant: nūq̄ seniorib⁹ ipsi sibi
ciant: et a supbia inchoantes dū isti
tuere cupiunt: nec discere ipsi nec age
re ea que sunt deo agenda mereant.
Quibus necesse est vt fm̄ saluatoris
sententiā: ceci diuices cecoz effecti: pa
riter in foueā cadant. Cuius supbie
licet vnū sit genus: duplex tamen ex
est species: Vna que serietatē grani
tatēq̄ iugiter imitat. Alta que effre
nata libertate i cachinnos fatuos ri
susq̄ dissoluit. Et illa quidē taciturni
tate congaudet: hec vero dedigna
tur silentio coartari: nec confundit
passim proloqui: etiā res incōgruas
et ineptas: dū erubescit vel inferior ce
teris vel indoctior iudicari. Alta ob
elationem clericatus ambit officinꝝ:
altera despicit: vtpote indicans illd:
aut dignitati pristinae aut vite: ac na
taliū suorū meritis incongruū vel in
dignū. Quarum que deterior pro
nuncianda sit: vniuscuiusq̄ discutiāt
ac p̄pendat examen. Vniū sane atq̄
idem inobedientie genus est: vel pro
pter operationis instantiā: vel p̄pter
ocij desiderij senioris violare māda
tum: tanq̄ dispendiosus est p̄ somno
q̄ p̄ vigiliā monasterij statuta cō
nelli. Tantū deniq̄ ē abbatꝝ trāsi
re p̄ceptū vt legas: quantū si contē
nas vt dormias: nec ali⁹ superbie fo
mes est pro ieiunio frat̄e q̄ pro refe
ctione continere: nisi q̄ perniciosi

ora et a remedijs longinquiora sunt
vitia que sub specie virtutū et imagi
ne spiritaliū rerū vident emergere:
q̄ illa que ex aperta carnali volupta
te gignūtur. Nec cū velut palas ex
positi ac manifesti lāguores: et argu
untur cominus et sanant: illa xō dū
p̄textu virtutū teguntur: incurata p̄
durant: et deceptos quosq̄ periculo
suis faciunt ac desperat⁹ egrotare.

De his q̄ cōtēptis magnis
occupant in puis: La. XXI

Am illud ridiculū qualic⁹ ex
n̄ primas: q̄ nōnullos post pri
me renūciationis ardore: quo
vel res familiares vel opes plurimas
ac militiam seculi relinquētes: semet
ipsos ad monasteria contulerūt: tan
to cernimus studio in his que penit⁹
abscedi nō possunt: et que nequeunt
in hoc ordine non haberi: Quis pua
viliaq̄ sint: esse deuinctos: vt horū
cura pristinarū oīm facultatū supe
ret passionē. Quibus profecto non
magne p̄derit maiores opes ac sub
stantias contempsisse: quia affectus
earū ob quos ille contempte sunt: in
res paruas atq̄ eriguas transiit.
Itaq̄ vitij cupiditatis et auaricie qd
erga species p̄ciosas exercere nō pos
sunt: circa viliores materias retinen
tes: non abscedisse sed immutasse p̄
bāt pristinam passionem. Itā nimia
deuincti diligētia erga curā p̄sarthij:
sportelle: sagelli: codicis: matre aliaꝝ
q̄ similiū rerū Quis vilissimarum:
eadem tamen qua antea libidine de
tinentur. Que etiam tanta emulati
one custodiunt atq̄ defendunt: vt p̄
ipsis aduersus frat̄e cōmoueri: atq̄
litigare qd etiam turpius est: non pu
deat. In quib⁹ adhuc egritudine cu
piditatis pristinae laborātes: hec ea
dez que vltis corporis possidere mo
nachū vel necessitas cogit: hī fm̄ nu
merū mensuramq̄ cōmunē non sunt
habere cōtenti: in hoc quoq̄ sui cor
dis auariciam desigantes: cum vel

math. 15

Resus et
spiritus supbi

Annotatio capitulorū colla. v.

ea quibus vti necesse est: ppenſi? ſtu-
dent habere q̄ ceteri: vel excedentes
diligentie modū: peculiarius ea attē-
tiusq; custodiunt: et ab aliorū contem-
ptatione defendūt: que vniuerſis fra-
tribus debent eſſe cōmunia: quaſi ve-
ro differentia tantūmodo metalloꝝ
et non ipa paſſio cupiditatis habea-
tur innoxia: et cū pro reb⁹ quidē ma-
gnis irasce non liceat: pro vilioribus
vero hoc ipſm feciſſe ſine culpa ſit: et
nō ideo p̄cioſiores abiecerimus
materias: vt facilius diſceremus vi-
liona contemnere. Quid enī diſſert:
vtrū quis perturbationē cupiditat⁹
erga opes amplas atq; magnificas:
an erga viliores exerceat ſpecies: niſi
q̄ in eo reprehendiſſimorū iudiciū
eſt: q̄ qui maxima ſpernerit: in mini-
mus obligetur. Ideo perfectionē cor-
dis abrenunciatio iſta non obſtinet:
quia enī cenſum habeat pauperis: nō
abijcit diuitis voluntatem.

**Explicit collatio Abbatis
Danielis de concupiſcētia
carnis et ſpiritus.**

**Incipit ānotatio capitulo-
rū collationis Serapionis
abbatis de octo principali-
bus vitijs.**

- Ca. 1.** De aduentu caſſiani ad ab-
batis ſerapionis cellas: et in-
quiſitione de generibus et i-
pugnatione vitiorū.
- ij Narratio abbat⁹ ſerapionis d
octo principalibus vitijs.
  - iiij De duob⁹ vitiōꝝ generib⁹: et ef-
ficiētia eorū quadripartita.
  - iiij Recapitulatio d gaſtrimargie
et fornicationis paſſione: et
curatione earum.
  - v Quō dñs noſter ſol⁹ abſq; pec-
cato temptatus ſit.
  - vi De ratione temptationis qua
a diabolo temptatus ē dñs.
  - vij De conſummatione cenodorie
et ſupbie ſine miniſterio cor⁹

porali.

- vij De philargyria q̄ extra natu-
rā ſit: et quid interſit inter ip-
ſam et naturalia vitia.
- ix De ira atq; triſticia q̄ inē acci-
dētia vitia plerūq; iueniāt.
- x De ſex vitiōꝝ concordia: et duorū
ab eis diſſidētiū cognatiōe.
- xj De origine et qualitate vniuſcu-
iuſq; vitiū.
- xij In quo ſit vtilis cenodoxia.
- xij De varia oppugnatione oīm
vitiōꝝ.
- xiiij De inſtituēdo adūſū vitia cer-
tamē ſm ipſorū iſeſtationē.
- xv Nichil nos poſſe aduerſū vitia
ſine auxilio dei: nec debere
nos in eorū extolli victoria.
- xvj De ſignificatione ſeptē gentiū
quarū iſrael accepit terras:
et quare alibi ſeptē: alibi mul-
te gentes eſſe dicantur.
- xvij Interrogatio de compatiōe ſe-
ptē gentiū et octo vitiōꝝ.
- xviiij Reſponſio quomodo ſm octo
vitia octo gentiū numerus
impleatur.
- xix Cur vna gēs quidē deſeri: ſe-
ptē x⁹ iuben⁹ extingui.
- xx De natura gaſtrimargie ad ſu-
militudinē aq̄le cōpande.
- xxj De perſeuerātia gaſtrimargie
aduerſus philoſophos diſ-
putata.
- xxij Cur abrahe p̄dixerit deus de-
cem gentes expugnandas a
populo iſrael.
- xxij Quomodo vtile nobis ſit vi-
tiōꝝ terras poſſidere.
- xxij De terre de q̄bus expulſi ſunt
populi chananeorū: ſemini
ſem fuerunt deputate.
- xxv Teſtimonia diuerſa ſup ſigniſi-
catione octo vitiōꝝ.
- xxvj De denicta paſſione gule: ſm-
pēdēd⁹ ſit labor ad x̄tutes
ceteras obtinendas.
- xxvij De nō idē ordo p̄liorū ſit q̄ po-
niſ in catalogo vitiōꝝ.

Collatio. v. Abbatis serapiōis

Explicit annotatio caploz.

Incipit collatio Serapio-
nis d octo principalib⁹ vitij.
De aduētū Cassiani ad ab-
batis Serapionis cellā: et
inquisitione de generibus
et impugnatione vitiorum:

Ca. I.

In illo ce

tu antiquissimoz se-
nū fuit vir nomie se-
rapion apprime gra-
tia discretionis orna-
tus: cuius collationē

operep cū reoz literis tradere. Am-
bientibus em nobis vt de impugna-
tione vitioz aliqua disputaret: qui-
bus origines eozū et cause manifesti⁹
panderent: ita exorsus est:

Narratio abbatis Serapi-
onis de octo principalibus
vitij: Ca. II.

Octo sunt principalia vitia que
o humanū infestant genus: id ē
primū gastrimagia qd sonat
ventris ingluuies. Secūdu fornicatio.
Tertiū philargyria: id ē auaricia
sue amor pecūle. Quartū ira. Quintū
tristitia. Sextū acidia: id est an-
xietas siue tediū cordis. Septimum
cenodoria: id est iactantia seu vana
gloria. Octauū superbia.

De duobus vitiozū generi-
bus: et efficientia eozū qua
dripertita: Ca. III.

Primum igit vitiozū genera sūt
h duo. Aut em naturalia sunt:
vt gastrimagia: aut extra na-
turā: vt philargyria. Efficientia xō
quadripertita est. Quedam em sine
actione carnali consumari non pos-
sunt: vt ē gastrimagia et fornicatio:
quedā vero etiam sine vlla corporis
actione complentur: vt est superbia

et cenodoria: nonnulla cōmotionis
sue causas extrinsecus accipiunt: vt
est philargyria et ira. Alia vero inte-
stinis motibus excitantur: vt est aci-
dia et tristitia.

Recapitulatio d gastrimar-
gie et fornicatiōis passiōe: et
curatione earū: Ca. III.

Et vt hec eadem disputatione
e quantū possumus non solum
breui: sed etiam scripturarū te-
stimonijs manifestiora reddam⁹: ga-
strimargia et fornicatio cum natura-
liter nobis insint: nā nonnunq etiam
sine vlla anime incitamento: solius in-
stigatione ac pruritu carnis oriunt⁹:
materia tamen vt consumantur egēt
extrinsecus: et ita in effectū corpora-
li actiōe perueniūt. Anusquisq est
temptatur propria concupiscentia:
deinde concupiscentia cum fuerit cō-
cepta: pariet peccatū. Peccatum ve-
ro cū fuerit consumatū generat mor-
tem. Nam nec primus adam per ga-
strimargiā decipi potuit nisi esce ma-
teriam habens in promptu: abusu⁹ ea
fuisse illicite: nec secūdus sine culis-
dam materie illicitatione temptat⁹:
cum dicitur ei: Si filius dei es dic vt
lapides isti panes fiant. Fornicatio
qz q non nisi per corpus perficiatur
omnibus patet: ita de hoc spiritu di-
cente deo ad beatū iob: Et virtus ei⁹
in lumbis: et potestas eius sup vmbi-
licū ventris. Ideoq hec specialiter
duo que ministerio carnis explent⁹:
extra illā spiritalē aīe curā egent pe-
culiaris etiam ptenentia corporali. Si
quidē ad retūdendos horū stimulos
nō sufficit mentis intentio: vt nōnū-
q solet aduersus irā seu tristitiā cete-
rasq fieri passiōes: quas etiam sine vl-
la carnis afflictione sola nouit expu-
gnare mentis industria: nisi etiam ca-
stigatio corporalis accesserit: q ieiun-
ijs: vigilijs et operis contritiōe per-
fici⁹: hisq fuerit remotio localis ad-
iuncta: quia sicut amborū vitio ad est

Fac. 1.

matth. 4.

Job. 40.

De octo principalibus vitiis.

anime et corporis generant: ita superari nisi utriusque labore non poterunt. Et licet beatus Apollonius omnia vitia generaliter pronunciat esse carnalia: siquidem inimicitias et iras atque hereses inter cetera carnis opera numeraverit: nos tamen ad illorum curationes atque naturas diligentius colligendas: duplici ea divisione distinguimus. Nam ex his quedam dicimus esse carnalia: quedam vero spiritualia: et illa quidem carnalia que specialiter ad foris et ad sensum pertinent carnis: quibus illa ita delectatur ac pascitur: ut etiam deitas incitet mentes: inuitasque eas nonnunquam pertrahat ad sue voluntatis assensum. De quibus beatus Apostolus: **Ep̃. 2.** In quibus ait: et nos omnes aliquando conversati sumus in desiderijs carnis nostre: facientes voluntatem carnis et cogitationum: et eramus natura filij ire sicut et ceteri. Spiritalia vero dicimus que instinctu anime solius orta: non solum nihil voluptatis conferunt carni: sed etiam gravissimis eam languoribus afficiunt: minime iocunditatis pastu animam tantum nutriunt egrotantem. Et ideo hec quidem simplici cordis indigent medicina: que autem carnalia sunt non nisi duplici quodammodo diximus ad sanitatem curatione perveniunt. Unde puritate studentibus: plurimum confert: ut harum naturalium passionum ipsas materias sibi primum subtrahant: quibus potest vel occasio vel recrudatio earundem passionum egrotanti adhuc anime generari. Necesse est enim ut morbo duplici: duplex adhibeatur curatio. Nam corpori ne concupiscetia in effectum temptet prorumpere: necessario effigies et materia illicitas subtrahenda est: et anime nihilominus ne eam vel cogitatione concipiat: attentior meditatio scripturarum: et sollicitudo periculum ac remotio solitudinis apponenda. In ceteris autem vitiis humana consortia nihil obsunt: quinimo etiam plurimum conferunt his qui

carere eis in veritate desiderant: quia frequentia hominum magis arguunt: et dum lacescunt crebrius manifestantur: celeri medicina perveniunt ad salutem.

Quomodo dominus noster solus absque peccato temptatus sit: Cap. V.

Deo quod dominus noster Iesus Christus cum apostoli pronuncietur sententia temptatus fuisse per omnia secundum similitudinem nostram: dicitur tamen absque peccato: id est absque huius passionis contagio: nequaquam scilicet aculeos concupiscentie carnalis experiri: quibus nos necesse est etiam ignorantes inuitosque compungi: quippe cum nulla inerat similitudo seminationis vel conceptionis humane: ita ratione conceptus eius archangelo nunciante: Spiritus sanctus superne nunciet in te: et virtus altissimi obprobret tibi. Ideoque et quod natus ex te sanctum: vocabitur filius dei. **Luc. 1.**

De ratione temptationis quam a diabolo temptatus est dominus: Cap. VI.

In illis enim passionibus etiam ipse temptari debuit: incorruptam imaginem dei ac similitudinem possidens: in quibus et ad amplexum temptatus est: cum adhuc in illa iniolata dei imagine perduraret: sed est gastrimargia: cenodoxia: superbia: non in quibus post purificationem mandati imagine dei ac similitudine violata: suo iam vitio devolutus involuitur. Gastrimargia namque est quam in edicti ligni presumit edulcius. cenodoxia quam dicitur: Apertis oculis viri superbia quam dicitur: Eritis sicut dii scientes bonum et malum. In his tribus vitiis etiam dominus salvator legimus fuisse temptatum. Gastrimargia: cum dicitur ei a diabolo: Dic matthe. 4 ut lapides isti panes fiant. Cenodoxia: Si filius dei es: mitte te deorsum. Superbia: cum ostendens illi omnia regna mundi et eorum gloriam: dicit: Hec omnia tibi dabo si cadens adoraveris me: ut ipsa est quod ille temptationum lineis est appetitus: **Ibidem.**

Collatio. v. Abbatis serapiōis.

nos q̄z quemadmodū temptatorem vincere deberemus suo doceret exēplo. Ideo q̄z et ille adam dicit̄: et iste adam: Ille primus ad ruinā et mortem: Ille primus ad resurrectionē et vitam. Idcirco illū omne genus hominū condemnat: per istū omne genus hominū liberatur. Ille de rudi atq̄ intacta fingitur terra. Ille de maria virgine procreatur. Huius ergo ut suscipere eū tēptatiōes oportuit: ita excedere necessariū non fuit. Nec enim qui gastrimargiā vicerat: poterat fornicatione temptari: que ex illius abūdantia ac radice procedit: quā ne ille quidem primus adam fuisset elisus: nisi ante genitricē eius passionē: deceptus illecebris diaboli recepisset. Et ob hoc filius dei non absolute in carne peccati venisse dicit̄: sed in similitudine carnis peccati: quia eū esset in eo vera caro māducans scilicet et bibens et dormiens: clauorū q̄z confixionē in veritate suscipiens: peccatū eius qd̄ preuocatione contraxit verum non habuit sed imaginariū. Non enim ignitos aculeos concupiscētie carnalis expertus est: qui etiā nolentibus nobis natura iam amministrante consurgunt: sed huius quandam similitudinē: naturā participantem suscepit. Nam cū omnia que officij nostri sunt in veritate compleret: et vniuersas infirmitates gestaret humanas: consequēter huic q̄z passiōi putatus est subiacere: ut per has infirmitates etiā conditionē huius q̄z vitij atq̄ peccati videretur in sua carne portare. Deniq̄ in his eū tantūmodo vitij diabolus tēptat: in quibus etiam illū primū deceperat: conijciēs hunc q̄z velut hominē similiter in ceteris illudendū: si eum in illis quibz priorem deiecerat sensisset elisū. Aerum et sūm tam moribz qui de radice principalis vitij pullularat: p̄mo certamine confutans inferre non potuit. Videbat enim nullatenus eum initalē causam egreditis huius susce-

pisse: erat q̄z superfluum sperari ab eo fructū peccati: cuius eum semina vel radices nullo modo recepisse cernebat. Licet sūm Lucā qui postremā tēptationē illaz ponit: quā dicitur: Si filius dei es mitte te deorsum: hec superbie passio possit intelligi: ita ut illa superior quā mattheus tertiāz ponit: in qua iuxta predictū lucam etiā gelistam omnia ei regna mundi ī pūcto temporis ostendens diabolus re promittit: accipiat passio philargyrise: q̄z scilicet post gastrimargie victoriam fornicatione cum temptare nō preualens: ad philargyrīā transierit: quā radicez maloz omninū nouerat: in qua iterum superatus: nullū ei vitium ex his que sequebantur eam ausus est ingrere: quippe que nouerat de eius radice ac fomite pullulare: ad extremā superbie transierit passionē: quia nouerat etiam perfectos quosq̄ denictis omnibus vitij posse pulsari: quā etiam vel seipm eū esset ut lucifer: vel complures alios absq̄ villo incitamento precedentū passionū de celestibz meminerat corruisse. Iuxta hūc ergo quē prediximus ordinē q̄ ab euangelista luca describitur: etiam ipsa illa illicitatio et figura tēptationū quibus vel illum primū vel istū sūm adam callidissimus aggredit̄ inimicus: elegantissime cōgruit. Illi nā q̄z dicit: *Aperient oculi vestri*. huic *ostendit omnia regna mundi et gloriam eorū*. Ibi dicit: *Eritis sicut dii*. hic dicit: *Si filius dei es*.

Luce. 4.

Sec. 3.

De consumatione cenodorie et supbie sine ministerio corporali: Ca. VII.

Et ut de efficientijs ceterarum q̄z passionū quarū rationē intercadere nos expositio gastrimargie vel dūce tēptatiōis necario cōpulat: eodem q̄ proposueramus ordine differamus. Cenodoria atq̄ superbia etiam siue villo consumari solent ministerio corporali. In quo etiā

De octo principalibus vitiis.

egent actione carnali: que pro concupiscentia et voluntate sola conquire de laudis: et humane glorie consequere de: abunde ruinam generant anime captiuitate. Aut quem effectum habuit corporalem predicti luciferi illi? antiqua superbia: nisi quod eam tantummodo animo et cogitatione concepit: ita propheta commemorante: **Qui dicit bas in corde tuo: In celum ascenda: super astra dei ponam solium meum: ascendam super altitudinem nubium: ero similis altissimo.** Qui sicut huius superbie neminem habuit incentores: ita ei consummationem criminis ruineque perpetue cogitatio sola perfecit: equidem cum affectate tyrannidis nulla fuerint opera subsecuta.

Isa. 14.

De philargyria quod extra naturam sit: et quod intersit inter ipsam et naturalia vitia:

Ca. VII.

Philargyria et ira licet non sint propriius nature: nam prior extra naturam est: sequens vero originale videtur in nobis seminarium possidere: simili tamen oriuntur modo: extrinsecus siquidem causas commotionis plerumque concipiunt. Etiam frequenter hi qui adhuc infirmiores sunt: vel irritatio: vel instinctu quorundam: in hec se corruisse vitia conueniunt: ac precipitatos se vel ad iracundiam: vel ad philargyriam aliorum prouocatio causantur. De extra naturam sit philargyria: hinc liquet: quod peruidetur: quia nec originale probatur in nobis habere principium: nec de materia concipitur que pertingit ad anime vel carnis participationem: viteque substantiam. Nichil enim ad usum ac necessitatem nature communis preter escam quotidianam ac potum certum est peruenire: Relique vero vniuersae materie quam tolubet studio atque amore seruent: alieni tamen ab humana indigentia etiam visu vite ipsius approbant: ideoque hoc velut extra naturam

existens: non nisi tepidos ac male fundatos monachos pulsant. Que autem naturalia sunt: etiam probatissimos monachorum equidem in solitudine commorantes attrahere non desinunt. Et intantum hoc verissimum comprobatur: ut etiam gentes nonnullas ab hac passionis: id est philargyria liberare omnimodis agnoscamus: quia nequaquam vitij huius egritudine visu et consuetudine receperunt. Illi quoque priores mundum qui ante diluuium fuit: diuinitus me concupiscentie huius rabiem credimus ignorasse. Que etiam in vnoquoque nostrum recte abrenunciante: sine ulla labore probatur extinguere: cum scilicet vniuersis quis facultatibus abiecit: ita expecterit cenobij disciplinam ut ex eis ne vnum quidem denarium subimet superesse patiat. Cuius rei testes multa hominum milia possumus: inuenire: qui cum sub momento breuissimo dispersis omnibus substantijs suis: ita hanc eradicauerunt passionem: ut ne tenuiter quidem ab ea pulsantur ulterius: nihilominus omni tempore contra gastrimargiam pugnant: nisi ingenti circumspectione cordis: et abstinentia corporis dimicauerint: se curi esse non possunt.

De ira atque tristitia quod inter accidentia vitia plerumque inueniantur:

Ca. IX

Tristitia et acidia nulla que ad modum supiorum dictum accedente extrinsecus prouocatio generari solent. Iam solitarios quoque et in eremo constitutos: nullique humano commixtos consortio: frequenter atque amarissime vexare noscuntur: quod esse verissimum quisque cum fuerit in solitudine commoratus: et pugnas hominis interioris expertus: ipsis experimentis per facile comprobabit.

De seruitiorum con cordia: et duorum ab eis dissidentium cognatione:

Ca. X.

m. 5

Collatio. v. Abbatis Serapionis

Et igitur octo vitia licet diuersos
 ortus ac dissimiles efficiētiās
 habeant: sex tamen priora: id ē
 gastrimargia: fornicatio: philargyria:
 ira: tristitia: acidia: quadā inter se co
 gnatione: et vt ita dixerim concate
 natione connera sunt: ita vt prioris
 exuberantia: sequenti efficiat exordiū.
 Hāc de abundantia gastrimargie: for
 nicationē: de fornicatione philargy
 ria: de philargyria iram: de ira tristi
 tia: de tristitia acidia necesse est pul
 lulare: ideoq; simili cōtra hec modo
 atq; eadē ratione pugnandū est: et a
 pcedentibus semp aduersus sequen
 tes oportet nos inire certamina. Fa
 cilis em̄ cuiuslibet arboris noxia la
 titudo ac pceritas exarescit: si antea
 radices eius quibus inritat hūda
 te fuerint vel succisse. Et infestantes
 humores aquarū continuo siccabun
 tur: cū generator earū fons ac proflu
 entes vene: sollerti industria fuerint
 obturate. Quāobrē vt acidia vinea
 tur: ante tristitia superanda est: vt tri
 stitia ppellat: ira prius est extrudē
 da: vt extinguat ira: philargyria cal
 cāda ē: vt euellat philargyria forni
 catio compescenda est: vt fornicatio
 subtrahat: gastrimargie vitium est ea
 stigandū. Residua vero duo: id ē ce
 nodoria et superbia: sibi quidē simili
 ter illa qua de superioribus vitijs di
 ximus ratione iungunt: ita vt incre
 mentiū prioris: ortus efficiat alteri.
 Cenodorie em̄ exuberantia: superbie
 fomité parit. Sed ab illis sex prioribus
 vitijs penitus dissident: nec simi
 li cū eis societate federant. Siq; de
 non solū nullam ex illis occasionem
 sue generationis accipiunt: sed etiaz
 contrario modo atq; ordine suscitā
 tur. Hāc illis euulsis hec vehementi
 fructificant: et illoz morte viuati
 pullulant atq; succrescunt. Unde eti
 am diuerso modo ab his duobus vi
 tijs impugnamur. In vnumquodq;
 em̄ illoz sex vitiōz tunc incidimus:
 cū a pcedentibus eoz fuerimus elisi:

In hec vero duo: victores et maxime
 post triumphos periclitamur incur
 rere. Omnia igitur vitia quēadmodū
 incremento pcedentiū generant: ita
 illoz diminutione purgant. Et hac
 ratione vt superbia possit explodi: ce
 nodoria est pfocanda. Et ita semper
 prioribus superatis sequentia conq;
 escēt: et extinctiōe pcedentiū: residue
 passionēs absq; labore marcescēt. Et
 licet hec que pdiximus octo vitia: il
 la qua cōmemorauim⁹ rōne inuicēz
 sibi cōnera atq; pmixta sint: specialit⁹
 tū in q̄ttuor cōiugatiōes et copulas
 diuidūtur. Gastrimargie nāq; forni
 catio peculiari pfortio federat: phi
 largyrie ira: tristitie acidia: cenodo
 rie superbia familiariter iugāt.

De origine et qualitate vni uscuiusq; vitij: La. XI.

Et vt singillatim nūc de vni
 e cuiusq; vitij generib⁹ dispute
 mus: gastrimargie genera sūt
 tria. Primum qd ad refectiōē perur
 get monachū ante horā statutā ac le
 gitimā festinare. Scd⁹ qd expletiōe
 ventris: et quarūlibet escariū voraci
 tate letat. Tertium qd accuratiores
 ac delictatissimos desiderat cibos.
 Que tria non leui dispendio mona
 chū ferūt: nisi ab oībus istis parī stu
 dio atq; obseruatiā semetipm expedi
 re contenderit. Hāc quēadmodū ab
 solutio leiunij ante horāz canonicam
 nullatenus psumenda est: ita et ven
 tris ingluuiēs et escariū sumptuosa at
 q; exquisita pparatio similiter ampu
 tāda. Ex his em̄ tribus causis diuer
 se ac pessime valitudines aīe pcreā
 tur. Hāc de prima monasterij odium
 gignitur: atq; exinde horroz: et into
 lerantia eiusdē concrescit habitacu
 li: quam sine dubio mox discessio aut
 fuga velocissima subsequet. De secū
 da igniti luxurie et libidinis aculei su
 scitantur. Tertia etiā inextricabiles
 philargyrie laqueos necit cernicib⁹
 captiuoz: nec aliqñ monachū sinit p

De octo principalibus vitiis.

fecta christi nuditate fundari. Quis nobis passionis icsse vestigia: isto qz dephēdum? indicio: cū forte ad refec-
tionē detēti ab aliq fratz: pēti nō sum? eo sapore cibos sumere: q ab ex-
hibēte pēti sūt: sed qddam supfūdi-
eis vel adijci: īportuna atqz effrena-
ta poscū? libertate. Qd fieri penit?
nō oportet: trib? de causis. Primus:
qz mēs monachi sp debet in oī tole-
rantie ac paritatis exercitati de ver-
sari: et fm Aplm discere in qbus est
sufficiēs esse. Nullaten? em poterit:
vel occulta vl maiora corpis deside-
ria occrenare: quisqz degustatiōe mo-
dice insuauitatis offensus: ne ad mo-
mentū quidē delicias gutturis sui va-
luerit castigare. Scdo q nonnunqz
euenit vt ad horā desit illa spēs que
postulat a nob: et verecūdiā necita-
ti vel frugalitati suscipiētis īcutim?
publicātes scz paupertatē eius quā so-
li dō cognitā eē maluerat. Tertio q
interdū solet sapor ille quē nos adij-
ci poscimus alijs displicere: et inueni-
mur iniuriā mult? (dū nostre gula ac
dīderio satisfacere cupim?) īrogare:
ppter qd oīmodis hec in nobis ē ca-
stīgāda libertas. Fornicatōis gene-
ra sunt tria. Primū qd p cōmitio-
nē sexus vtriusqz pficitur. Scdm qd
absqz femineo tactu: p q her patriar-
che iude fili? a dño pcussus legir: qd
in scripturis sanctis imūdiata nūci-
pat: sup q Apl: Dico autē in nuptis
et viduis: bonū est illis si sic pmanse-
runt sicut et ego: q si se nō ptingunt: nu-
bāt: Mel? est em nubere q vri. Ter-
tiū qd animo ac mente concipit. De
quo dñs in euangelio: Qui viderit
mulierē ad concupiscendū eā: iam me-
chatus est eā in corde suo. Que tria
genera beatus Aplus parimō extin-
guenda pnunciās: Mortificate in-
Col. 3. quit mēbra vestra que sunt sup ter-
ram: fornicationē: imundiciāz: libi-
dīnē et. Et iterū de duob? ad Ephe-
sios: Fornicatio et imundicia nec
Epē. 5. nominetur in vobis. Et iterū: Illud

autē scitote: q omnis fornicator aut. Ibidem:
immūdus aut auarus quod est ido-
loz seruitus: non habet hereditatē
in regno christi et dei. Que tria vt a
nobis pari obseruatione caueantur:
simili nos eorum a regno christi atqz
vna deterret exclusionē. Philargy-
rie genera sunt tria. Primū qd renū-
ciantes: diuitijs ac facultatibus suis
spoliari nō sinit. Scdm qd ea que a
nobis dispensata sunt vel indigentibus
distributa: resuicere nos maiori
cupiditate pīnudet. Tertū qd ea q
ne antea quidem possedimus: deside-
rare acquiriue compellit. Tre genera
sunt tria. Anū qd exardescit intrin-
sec? : qd grece thymos dicitur. Aliud
quod in verbum et opus effectūqz p-
rumpit: quod orge nūciatur: de q
bus et Apostolus: Hunc autē depo-
Col. 3. nite inquit et vos omnia: iram: indi-
gnationēz. Tertū qd non vt illa fer-
uens ad horam dirigitur: sed p dies
et tempora reseruatur: qd aleis dicitur.
Que omnia equali sunt a nobis
horrore damnanda. Tristicie gene-
ra sunt duo. Anū quod vel iracūdia
desinentē: vel de illato damno ac de-
siderio pēpedito cassatoqz generat.
Aliud quod de irrationabili mentis
anxietate seu desperatione descendit.
Acidie genera sunt duo: Anū quod
ad somnū precipitat estuantes. Ali-
ud quod cellaz deserere ac fugere co-
hortatur. Cenodoria licet multiformis
ac multiplex sit: et ī diuersas spe-
cies diuidat: genera tamen eius sūt
duo. Primū q p carnalib? ac ma-
nifestis extollimur rebus. Scdm q
spiritualibus et occultis: desiderio va-
ne laudis in flāmamur.

In q sit utilis cenodoria:

Ca. XII.

Ha re tñ cenodoria vtilit? ab
incipientibus assumit: ab his
dūtaxat qui adhuc vitijs car-
nalibus instigant: vt verbi gratia:
si illo tēpore quo fornicatōis spiritu

Collatio. v. Abbatis Serapionis.

Esa. 48.

Perurgent men te conceperint: vel sacerdotalis officij dignitate: vel opinionē cunctorū qua sancti et immaculati esse credant: et ita immundos concupiscentie stimulos quasi turpes atque indignos: vel exstimationi sue: vel illi ordini iudicantes: hac saltē contemplatione declinent: minore malo id quod maius est retundentes. Satiū est cenodorie vitio quēcūque pulsari: quā incidere in fornicationis ardorē: unde reparari aut nō valeat aut vir valeat post ruinā. Quē sensum ex psalmo dei vnius prophetarū eleganter expressit: dicēs. Propter me longe faciam furorē meū: et laude mea infrenabo te ne intereas: id est: ut dū cenodorie laudib⁹ cōpedirīs: nequaquā ad inferni profunda prius: et irreuocabiliter mortalium peccatorū consummatione mergaris. Nec mirū tantā passioni huic inesse virtutē: ut irruentes quēpiam in fornicationis labē valeat refrenare: cū sit multorū experimētis sepiissime comprobatū: quia ita eum quē semel veneni sui peste corripit: infatigabilē reddat: ut faciat ab eo ne biuana quidē ieiunia vel tridua senti. Ad etiā nōnullos in hac eremo frequenter nouimus fuisse cōfessos: se in cenobijs syrie constitutos quinque diebus refectionē cibi sine labore tolerasse: nūc autē tanta se fame ab hora tertia perurgeri: ut vsq; nōnam vix queant differre ieiunia quotidianā. Super qua re pulchre abbas macharius cuidam percontanti cur fame ab hora tertia in eremo pulsaretur: qui in cenobio hebdomadib⁹ integris refectionē sepe contēnens nō sensisset esuricem: respōdit: Quia nullus est ieiunij tui testis qui te suis laudibus nutriat atq; sustentet: ibi autē te digit⁹ hoīm et cenodorie reffectio saginabat. Huius autē rei figura quā diximus supueniente cenodoria vitii fornicationis excludi: pulchre in Regū libro ac signanter exprimitur: vbi populū israelē a nechao rege

egypti captiuatū: ascendēs nabucho donosor rex assyriorū de finibus egypti ad suā transtulit regionē scilicet ut non eos libertate pristina et gentili restitueret regi dī: sed ad suas abduceret terras: et longi⁹ asportādos quē fuerāt in terra egypti captiui. Que figura in hoc quā competenter aptabitur: licet esset tolerabilius sit cenodorie quā fornicationis vitio deferuere: difficilius tamē a cenodorie dominatione discedit. Quodāmodo enim longiore itineris spacio captiuus abductus: laboriosius ad genitale solus et libertatē pristina reuertetur: merito quā ad eum increpatio illa prophetica dirigitur: Quare inueteratus es in terra aliena? Recte siquidem inueteratus dicitur in terra aliena: quisquē a terrenis vitijs non innouat. Superbie genera sunt duo. Primum carnale. Scdm spiritale: quod etiā pncios⁹ ē. Illos nāq; despiciens impugnat: quō in quibūdā virtutib⁹ pfectisse reppererit.

baruch. 5

De varia oppugnatione omnium vitiorū: Ca. XIII.

Ecce igitur octo vitia cū omne hominū genus pulsent: non tamen vno modo impetūt cunctos. In alio namq; spiritus fornicationis locū obtinet principalē: in alio superquirit furor: in alio cenodoria vdicat tyrannidē: in alio arcem superbia tenet. Et cuius constet omnes ab omnibus impugnari: diuerso tamen modo et ordine singuli laboramus.

De instituendo aduersū vitia certamine scdm iporum infestationem: Ca. XIII.

Amobzē ita nobis aduersus quā hec arripēda sunt plia: vt vnus quisq; vitium quo maxime infestatur explorās: adūsus illud arripiat principale certamē: omnē curā mentis ac sollicitudinē erga illius impugnationē obseruationemq; defigēs: aduersus illud quotidiana ieiuniorū

De octo principalibus vitiis.

dirigens spicula: contra illud cuncti
momentis cordis suspiria crebraque ge-
mitu tela contorquens: aduersus il-
lud vigiliarum labores ac meditatio-
nes sui cordis impendens: indefinē-
tes quoque orationum ad deum fletus
fundens: et impugnationis sue extin-
ctionē ab illo specialiter ac iugiter po-
scens. Impossibile namque est de qua-
libet passione triumphū quēpiam p-
mereri: priusquā intellexerit industria
vel labore proprio victoriā certami-
nis semet obtinere non posse: cum ta-
men ut valeat cū dari: necesse sit eū
die noctuque in omni cura et sollicitu-
dine permanere. Quoque se ab ea sen-
serit absolutū: rursum latebras sui cor-
dis simili intentione perlustret: et ex-
cipiat sibi quā inter reliquas perspe-
xerit durior: et atque aduersus eam spe-
cialius omnia spiritus arma cōmoue-
at: et ita semper validioribus superatis
celerem de residuis habebit facilēque
victoriā: quia et mens triumphorum
processu redditur fortior: et infirmo-
rum pugna succedens promptiores ei
prouentū faciet preliorum: ut fieri so-
let ab his qui coram regibus mundi
huius omnigenis congregi bestiis p-
miorum contemplatione consueuerūt:
quod spectaculi genus vulgo pācar-
pum nūcupatur. Hi inquam feras
quascunque fortiores robore vel fer-
tatis rabie conspexerint diriores: ad-
uersus eas prime cōgressionis certa-
men arripiunt: quibus extinctis reli-
quas qui minus terribiles minusque
vehementes sunt: exitu faciliore p-
sternunt. Ita et vitiis semper robustio-
ribus superatis: atque infirmioribus suc-
cedentibus: parabitur nobis absque vl-
lo discrimine perfecta victoriā. Nec
tamen putandū quod principaliter quis
contra vñū dimicans vitium: et velut
incautus aliorum tela prospiciens:
inopinato ictu facilius valcat san-
dari: quod nequaquam fiet. Impossibile
namque est: eum qui pro cordis sui cū-
datione sollicitus erga impugnationem

nem vitij cuiuslibet intentionem sue
mentis armauerit: aduersus cetera quod
que vitia generalem quendam horrore
et custodiā similē non habere. Quo-
enī modo vel de illa qua absoluti de-
siderat passione merebitur obtinere
victoriā: quē indignū purgationis
premio aliorum facit contagio viti-
orum. Sed cum principalis cordis no-
stri intentio: velut specialem pugnam
aduersus vnam exceperit passionem
pro ipsa orabit attentius: peculiari sol-
licitudine ac studio supplicās: ut eā
diligentius obseruare: et per hec cele-
rez mereatur obtinere victoriā. Hūc
namque nos ordinē priorum exercere
debere: nec tamen de nostra virtute
confidere: etiam legislator his docet
verbis: **Non timebis eos: quia domi-** Deut. 7.
nus deus tuus in medio tui est: deus
magnus et terribilis: ipse cōsumet na-
tiones has in conspectu tuo paulatim
atque per partes: **Non poteris delere**
eas pariter ne forte multiplicent cō-
tra te bestie terre: **Dabitque eos domi-**
nus deus tuus in conspectu tuo: et inter-
ficiet illos donec penitus deleantur.

**Nihil nos posse aduersum
vitia sine auxilio dei: nec de-
bere nos in eorum extolli vi-
ctoria: Ca. XV**

Ed neque debere nos in eorum
extolli victoriā: similiter am-
monet: **Ne postquam comederis** Deut. 6.
inquit et satiatus fueris: domos pul-
chras edificaueris: et habitaueris in
eis: habuerisque armenta et ouium gre-
ges: auri et argenti cunctarumque rez
copiam: eleuetur cor tuum: et non re-
miniscaris domini dei tui qui eduxit te
de terra egypti: de domo seruitutis:
et ductor tuus fuit in solitudine ma-
gna atque terribili. Salomon quoque
in Proverbijs: **Si ceciderit inimicus** Pro. 24.
tuus noli gratulari: in supplantatio-
ne autem eius noli extolli: ne videat
dominus et non placeat ei: et auertat

Collatio. v. Abbatis Serapionis.

Ps. 73.

Deut. 9.

iram suam ab eo: id est: ne perspicies elationem cordis tui: ab eius impugnatione discedat: et incipias derelictus ab eo rursus illa quam per dei gratiam ante superaueras passione vexari. Non enim orasset propheta: dicens: Ne tradas domine bestiis animam confitentem tibi: nisi scisset propter inflationem cordis quosdam ut humiliarentur eisdem rursus vitis que vicerant tradi. Quamobrem certos nos esse conuenit: tam ipsis rerum ex pertinentis quam innumeris scripture testimoniis eruditos: nostris nos viribus (nisi dei solius auxilio fulciamur) tantos hostes superare non posse: et ad ipsum quotidie summam victoriae nostre referre debere. Ita super hoc quod per moysen domino comonente: Ne dicas in corde tuo: cum deleuerit eas dominus deus tuus in conspectu tuo: Propter iusticiam meam introduxit me dominus: ut terram hanc possiderem: cum propter impietates suas iste deletere sint nationes. Neque enim propter iusticias tuas et equitates cordis tui tu ingredieris ut possideas terras earum: sed quia ille egerunt impietatem: te introeunte deletere sunt. Rogo: quod apertius potuit dici contra perniciosam opinionem presumptionemque nostram: qua totum quod agimus: vel libero arbitrio vel nostre volumus industrie deputare? Ne dicas inquit in corde tuo: cum deleuerit eas dominus deus tuus in conspectu tuo: propter iusticiam meam introduxit me dominus: ut terram hanc possiderem. Nonne his qui oculos anime referatos et aures habent ad audiendum cui denter expressit: Cum tibi prospere vitiorum carnalium bella successerint: et videris te de ipsorum ceno et conuersatione mundi istius liberatum: non tunc id virtuti nec sapientie prouentum pugne atque victoriae inflatus ascribas: credens te propter labores et studium tuum: et arbitrij libertatem: de spiritualibus nequicijs vel carnalibus

vitis obtinuisse victoriam. Quibus proculdubio in nullo penitus preualere potuisses: nisi te domini comu-nisset ac preterisset auxilium.

De significatione septem gentium quarum israel accepit terras: et quare alibi septem et alibi multe gentes esse dicantur: La. XVI.

E sunt septem gentes quarum terras egressis ex egypto filius israel daturum se dominus re promittit. Que omnia sunt apostolum cum in figura contigerint illis: ad nostram comonitionem scripta debemus accipere. Ita enim dicitur: Cum intro duxerit te dominus deus tuus in terram quam possessurus ingredieris: et deleuerit gentes multas coram te: et heum et gergeseum et amorreum et chanaanem et ferezeum et euieum et iebuseum: septem gentes multo maioris numeri quam tu es: et robustiores te: tradideritque eas dominus tibi: percuties eas usque ad internecionem. Quod vero multo maioris numeri esse dicuntur: hec est ratio: quia plura sunt vitia quam virtutes. Et ideo in catalogo quidem dinumerantur septem nationes: in expugnatione vero earum sine numeri ascriptione ponuntur. Ita enim dicitur: Et deleuerit gentes multas coram te. Numerosior enim est quam israel carnalium passionum populus: de hoc septenario fomite vitiorum ac radice procedens. Exinde enim pullulant homicidia: contentiones: hereses: furta: falsa testimonia: blasphemie: comestiones: ebrietates: detractiones: ludicra: turpiloquia: mendacia: periuria: stultiloquia: scurrilitas: inquietudo: rapacitas: amaritudo: clamor: indignatio: pretempus: murmuratio: temptatio: despacio: multaque alia que comemorare plerumque est. Que cum a nobis leuia iudicent: quod de illis apostolus scribit: vel quam super his sententiam intulerit audiamus: Neque murmuraueritis inquit: sicut quod I. Cor. 10.

De octo principalibus vitiis.

Ibidem. dam illozū murmurauerunt: et ab ex-
terminatore perierunt. Et de tempta-
tione: Neq; temptemus christū: sicut
quidam illozū temptauerunt: et a ser-
pentibus petierunt. De detractio-
ne: Holi diligere detrabere ne eradice-

Eph. 4. ris. Et de desperatione: Qui despe-
rantes semetipsos tradiderunt impu-
dicitie: in operationē omnis erroris:
in immūdictiā. Q; vero clamor sicut
ira et indignatio et blasphemia cōdē-
netur: eiusdē apostoli vocibus mani-
festissime perdoctur: ita precipiētis:

Ibidem. Omnis amaritudo et ira et indigna-
tio: et clamor et blasphemia tollat a
vobis: cū omni maliciā: aliāq; cōplu-
ra his similia. Que cū mltō sint ma-
ioris numeri q̄ virtutes: deuicta ta-
men illis octo principalibus vitiis:
ex quozū natura eas certum est ema-
nare omnes protinus conuiescunt:
ac perpetua pariter cum his interne-
tione delentur. De gastrimargia nā-
q; nascuntur comestiones: ebrietates.
De fornicatiōe: turpiloquia: scurrili-
tas: ludicra: ac stultiloquia. De phri-
larygia: mēdaciū: fraudatio: furta:
periuria: turpis lucri appetitus: fal-
sa testimonia: violētia: inhumanitas
ac rapacitas. De ira: homicidiū: cla-
mor et indignatio. De tristitia: ran-
cor: pusillanimitas: amaritudo: de-
speratio. De acidia: ociositas: som-
nolentia: importunitas: inquietudo:
puagatio: instabilitas mentis: et cor-
poris verbositas: curiositas. De ce-
nodoxia: contētiōes: hereses: iactā-
tia ac p̄sumptio nonitātū. De super-
bia: contemptus: inuidia: inobedien-
tia: blasphemia: murmuratio: detra-
ctio. Q; autē he pestes etiā robustio-
res sint: manifeste nature ipsius ipu-
gnatione sentimus. Fortior em̄ mlti-
tat in mēbris nostris oblectatio car-
naliū passionū q̄ studia virtutū: q̄
nō nisi sūma p̄tritione cordis et cor-
poris acquirunt. Si autē et illas in-
numerabiles hostiū caternas spirita-
libus oculis contempleris: quas bea-

tus Ap̄lus enumerat: dicens: Hō ē Eiusdē. 6
nobis colluctatio aduersus carnē et
sanguinē: sed aduersus principatū:
adūsus potestates: aduersū mūdi re-
ctores tenebrarū harū: contra spirita-
lia nequiciē i celestib;. Et illud qd̄ d̄
viro iusto in nonagesimo dicit psal-
mo: Cadent a latere tuo mille et decē
milia a dextris tuis: liquido p̄uide-
bis: q̄ multo maioris sint numeri: et
validiores q̄ nos carnales sez atq;
terrent: quippe cū illis spiritalis atq;
aeria concessa substantia sit.

**Interrogatio de compara-
tione septem gentiū et octo
vitiōrum: Ca. XVII.**

Erasmus: Quō igit octo sūt
vitiā que nos impugnat: cum
per moysen septē d̄numerate
sint gentes que aduersant populo is-
rael: vel quēadmodū terras vitiōzū
commodū nobis est possidere?

**Responsio quō scdm octo
vitiā octo gentiū numerus
impleatur: Ca. XVIII.**

Erapion: Octo esse principa-
lia vitiā q̄ ipugnat monachū:
cūctoꝝ absoluta sententia est.
Que figuraliter sub gentiū vocabu-
lo notata: idcirco nūc oīa nō ponū-
tur: eo q̄ egressis iā de egypto et libe-
ratis ab vna gēte validissima: id est
egyptiorū: moyses vel p̄ ipm dñs in
Deuteronomio loq̄bat. Que figura
i nob̄ q̄ rectissime stare dephēdit q̄
d̄ seculi laq̄is expediti: gastrimargie:
id est ventris vel gule vitiō caruisse
cognoscimur. Et habem⁹ iā p̄ has re-
siduas septē gētes sili rōne p̄ficiū: p̄
ma sez q̄ iā deuicta ē minime cōputa-
ta. Qui etiā terra in possessionē isra-
eli nō dat: s; vt deserat eā p̄petuo: et
egrediat ab ea: dñl p̄ceptiōe sancit.
Et idcirco ita sūt moderāda ieiunia:
vt nō nece sit p̄ imoderationē p̄tinē-
tie: que defectione carnis vel infir-
mitate contracta est: reuerti rursus
ad egyptiorum terram: id est p̄stinā

Collatio. v. Abbatis Serapionis.

gule et carnis concupiscentia: quam cum in domino huic abrenunciarem: abieci. Quod figuratim illi perpeffi sunt: qui egressi in solitudinem virtutum: rursus desiderauerunt ollas carniuz super quas sedebant in egypto.

Cur vna gens quidem deseri: septem vero iubetur extinguui: Ca. XIX.

Quod autem illa gens in qua nati sunt filii israel non penitus extingui: sed tantummodo deseri eius terra precipitur: hec vero septem versus ad internitionem iubentur extinguui: hec ratio est quod quantumlibet ardore spiritus succensit eremum virtutum fuerimus ingressi: in ciuitate ac ministerio gastrimargie: et quodammodo quotidiano eius commercio nequaquam carere poterimus. Semper enim in nobis edulij et escarum ut ingenitus ac naturalis vivit affectus: licet amputare superfluos eius appetitus ac desideria festinemus: que sicut per ossia deseri non possunt: ita debent quadam declinatione vitari. De hac enim dicitur: Et carnis curam ne feceritis in desiderijs. Dum huius ergo cure quam precipimur non per omnia abscidere: sed absque desiderijs exhibere recti nemus affectum: euidenter egypti dominationem non extingui mus: sed ab ipsa quadam discretionem separamus: non de superfluis seu lautioribus epulis cogitantes: sed secundum apostolum: victu quotidiano indumentoque contenti. Quod figuratim etiam in lege mandatur: Non abominaberis egyptium: quia fuisti incola in terra eius. Necesse est enim victus corporis: non sine vel ipsius pernicie vel anime scelerem denegatur. Illarum vero septem perturbationum velut omnimodis noxiarum: de recessibus anime nostre penitus exterminandi sunt motus. De his enim ita dicitur: Omnis amaritudo ira et indignatio: et clamor et blasphemia tollatur a vobis cum omni mali-

cia. Et iterum: Fornicatio autem et omnis immundicia et auaricia nec nominetur in vobis: aut turpitudine: aut stultiloquium: aut scurrilitas. Possumus ergo horum que nature superinducta sunt radices abscidere vitiorum: versus vero gastrimargie nequaquam valebimus amputare. Non enim possumus quantumlibet profecerimus: id non esse quod nascimur. Quod ita esse nostra qui sumus erigunt: quod omnium perfectorum vita et conuersatione monstratur: qui cum reliquarum passionum reciderint stimulos: atque eremum toto mentis feruore et corporis expetant nuditate: nihilominus quotidiani victus providentia et annui panis preparatione nequeunt liberari.

De natura gastrimargie ad similitudinem aquile comparande: Ca. XX.

Quis passionis figura qua necesse est quis spiritalem sumumque monachum coartari: proprie satis aquile similitudine designatur. Que cum excelsissimo volatu ultra nubium fuerit altitudinem sublimata: seseque ab oculis cunctorum mortaliuum: ac a facie terre totius abscondit: rursus ad vallium ima submitti: et ad terrena descendere: ac morticinis cadaueribus implicari ventris necessitate compellitur. Quibus manifestissime comprobatur gastrimargie spiritum nequaquam posse ut cetera vitia rescari: vel per omnia similiter extinguui: sed aculeos eius ac superfluos appetitus virtute animi retundi tantum atque cohiberi.

De pseuerantia gastrimargie aduersus philosophos disputata: Ca. XXI.

Am huius vitij naturam quidam sensum cum philosophis disputans: quod enim per simplicitatem christiana velut rusticum crederet fatigandum: sub problematicis figuris colore eleganter

Roma. 13

1 Tim. 6

Deut. 23

Eph. 4

De octo principalibus vitiis.

expressit. Multis inquit creditoribus p^r me? me dereliquit obnoxius: ceteris ad integrū solūcis: ab omī cōventionis eorū molestia liberatus sū: vni satisfaccere quotidie soluēdo nō possum. Cū q³ illi ignorātes vim p^rposite questionis absolutionē ei⁹ p^rcaro postularent: multis ait vitijs sui naturali conditiōe p^rstrictus: sed inspirāte d^{no} desiderio libertatis: cunctis illis tanq³ molestissimis creditoribus renunciās huic mūdo: et omne substantiā q³ mihi successiōe p^ris obuenerat: a me pariter abiciens satisfeci: atq³ ab eis sum oīmodis absolutus: gastrimargie vero stimulis nullo mō carere p^rualui. Nec em̄ q³uis eā in paruū modū villissimā q³ redigerē quātitatē: vim quotidiane cōpulsionis euado: sed necesse ē me p^rceptis eius cōventionib⁹ purgeri: et interminabilē quandā solutionē iungi functiōe depēdere: atq³ inexplēbile indictionib⁹ ei⁹ i⁹ferre vectigal. Tum illi hūc quē velut idiotā ac rusticū ante despererant: p^rnuiciauerūt primas philosophie p^res: id ē ethice disciplinā app^rime cōp^r: e⁹ d^rdis se: mirati admodū: potuisse em̄ naturaliter assequi: q³ nulla ei secularis eruditio p^rtulisset: cū ipi sudore multo lōgaq³ doctrina hec attingere nequiuisset. Nec spāliter de gastrimargia dixisse sufficiat. Nunc reuertamur ad disputatiōz quā de generali vitiōz ceperamus exponere.

Cur abrahe p^redixerit deus decē gentes expugnādas a p^rp^ro israel: Cap. XXII.

Am ad abraam d^{ns} de futuro ris loqueret^r q³ vos mīme requisistis: non septē gentes legē dinumerasse sed decē: quarum terra semini ei⁹ dāda p^rmittit^r. Qui numerus adiecta idolatria atq³ blasphemia euidentē implet^r: quib⁹ ante noticiā dei et gratiā baptisimi: vel impii gentiliū vel blasphema iudeorū

multitudo subiecta est: donec in intellectuali egypto cōmorat^r. Si autē abrenūciāns q³ et egressus inde p^r dei gratiā deuicta pariter gastrimargia ad eremū puenierit spiritales: de impugnatione triū gentiū liberat^r: p^rtra septē t^m que p^r moysen dinumerant^r bella suscipiet.

Quomō vtile nobis sit vitiōzū terras possidere.

Capitulu. XXIII.

Eod vero istaz perniciofarum gentiū regiōes salubriter possidere p^rcipimur: ita intelligit^r: Haby vñ q³q³ vitiū i corde n^ro p^rp^ria stationē: quā sibi vendicans in aīe n^re recessu exterminat israel: id est cōtemplationē rex sūmax atq³ sanctaz: eisq³ semp aduersari nō desinit. Ad em̄ p^rnt virtutes cum vitijs pariter cōmorari. Que enī p^ricipatio iusticie cum iniquitate: aut que societas luci ad tenebras? Sed cū ab israelle p^rp^ro: id est virtutibus p^rtra se dimicantib⁹ fuerit vitiā supata: locū quē sibi in corde nostro p^rcupiscētie vel fornicatiōis spiritus retentabat: deinceps castitas obtinebit. quē furor ceperat: patientia vendicabit. quē tristitia mortem operās occupauerat: salutaris et plena gaudio leticia possidebit. quē acedia vastabat: incipiet excolere fortitudo. quē supbia cōculcabat: humilitas honestabit: et ita singulis vitijs expulsis: eorū loca: id ē affect⁹ virtutes cōtrarie possidebunt. Que filij israel: id est aīe vidētis deū: nō imerito nū cupant^r: q³ euz vniuersas cordis expulerint passionē: nō tā alienas possessiones p^rualisse q³ p^rp^rias recuperasse credendi sunt.

De terre de quibus expulsī sunt populi chananeorū: semini sem fuerit deputate:

Cap. XXIII.

c Tem q³tū docet ver⁹ tradl

Lolla. v. abbatis Serapionis :

hio: has easdem terras chananeorum in
quas introducunt filij israel: filij sem
fuerunt quondam in orbis diuisione sor
titi: quos deinceps per vim atque potentiam
posteritas cham quasi totius iniquitate
possessionem. In quo et dei iudicium rectis
simum comprobatur: quod et illos de locis alie
nis quae male occupauerant expulit: et
istis antiquam patriam possessionem: quae per
sapientiam eorum in diuisione orbis fuerat de
putata: restituit. **Que figura in nobis**
quod stare certissima ratione cognoscitur.
Ita voluntas domini possessionem cordis
nostri non vitij sed virtutibus naturaliter de
putauit. Que per purgationem ade
isolefcentibus vitij. id est. populi chanane
is: a propria regione depulsi: cum ei rur
sum per dei gratiam diligentia nostra ac labo
re fuerit restituta: non tam alienas oc
cupasse terras quam per prias credende
sunt recepisse.

Testimonia diuersa super si **gnificatione octo vitiorum:**

Capitulum. XXV.

De his octo vitij et in euangelio
libro ita significatur. Cum autem in
mundum spiritus exierit ab homine:
ambulat per loca arida: querens requi
em et non inuenit. Tunc dicit: reuertar
in domum meam unde exiui. Et veniens
inuenit vacantem: scopis mundatam et
ornatam. Tunc vadit et assumit alios
septem nequiores se spiritus: et intrantes
habitant ibi: et sunt nouissima hominis il
lius peiora prioribus. Ecce ut ibi sep
tem gentes legimus excepta egyptiorum: de
qua egressi fuerant filij israel: ita et hic
septem reuerit spiritus dicuntur inmundi: ex
cepto eo qui ab homine prius narratur
egressus. De hoc septenario fomite
vitiorum salomon quod in Proverbijs
ita describit: Si te rogauerit inimicus
tuus voce magna: ne consenseris ei: se
perat enim nequie sunt in anima eius. id est. si su
perat gastrimargie spiritus cepit tibi
sua humilatione blandiri: rogans
quodammodo ut aliquid relaxas a cepto
feruore impetias ei: quod pertinet mo

Luc. II.

puer. 26.

diu et mensuram iuste discretiois exce
dat: ne resoluaris eius subiectio: nec
ariditate impugnatio securitate: quod
videris paulisper a carnalibus incen
ditus factus quietior: ad pristinam re
missionem vel peritiam gulae cupiscen
tias reuertaris. Per hoc enim dicit spir
itus ille quem vicerat: Reuertar in do
um meum unde exiui. Et perdetes ex
eo septem spiritus vitiorum erunt tibi
acriores: quam illa passio quae in prior
dijs fuerat supata: qui te mox ad de
teriora pertrahet genera peccatorum.
De deuicta passione gulae im
pendendus sit labor ad vir
tutes ceteras obtinendas:

Capitulum. XXVI.

Quapropter ieiunij et continentie
incubentibus nobis: festi
nandum est ut gulae passio su
perata: pertinet animam nostram vacuam
esse a necessarijs virtutibus non solum
mus: sed etiam vniuersos recessus cordis
nostri studiosius occupemus: ne re
uersus cupiscencie spiritus: inanes nos
ab ipsis vacantesque reperiat: et non si
bi iam soli aditum parare contentus: intro
ducat secum in animam nostram septena
rium hunc fomitem vitiorum: et faciat no
stra nouissima peiora prioribus. Tur
pior enim erit post hec et inmundior: an
ima: ac supplicio grauiore plectetur:
que se renituisse huic seculo gloriatur:
dominantibus sibi octo vitij: quam fue
rat quondam in seculo constituta: cum nec
disciplinam monachi fuisset profess
nec nomen. Ita et nequiores hi sep
tem spiritus illo priore qui egressus
fuerat: idcirco dicuntur: quia deside
rium gulae: id est gastrimargia per se
se non esset noxia: nisi intrmitteret
grauiores alias passiones: id est forni
catio: philargyrie ire: tristitia: siue
supbia: que per semet noxia anime ac
peremptoria esse non dubium est. Et
idcirco perfectionis puritatem nunquam
poterit obtinere: quisquis eam de
hac sola continetia: id est ieiunio cor

Annotation cap. collatio. sexte.

porali sperauerit acquirendam: nisi nouerit ob id se hanc exercere debere ut humiliata carne ieiunijs facilius possit aduersus alia vitia inire certamen: non insolescente carne saturitatis ingluuie.

¶ non idem ordo priorum sit qui ponitur in catalogo vitiorum:

Capitulum. XXVII.

Quid tamen non cum de eodem in omnibus ordinem priorum: quia sicut diximus: non uno modo impugnamur omnes: et oportet unumquemque nostrum secundum qualitatem belli quo principiter infestatur: concertationem luctamen arripere: ita ut alium necesse sit aduersus vitium quod tertium ponitur primum exercere conflictum: alium contra quartum seu quintum: et ita putantur ipsa vitia in nobis obtrinent principatum: Atque impugnationis exigit modus: nos quia oportet ordinem instituere priorum: secundum quem primum quod victoriae triumphusque succedens: faciat nos ad puritatem cordis et perfectionis plenitudinem peruenire. Hucusque abbas scriptum de natura octo principum vitiorum nobis differens: latentius in corde nostro passionum genera (quarum causas atque affinitates: cum ab ipsis quotidie vastaremur: nec cognoscere poteramus) ita lucide reserauit: ut eas quodammodo quasi oculos positas intueri nobis velut in speculo videremur.

Explicit collatio abbatissae rapionis.

Incipit annotatio capituli secundum collationem theodori de nece sanctorum:

Ca. i. De descriptione eremi et inquisitione: de nece sanctorum.

ij Responsio abbatis theodori ad propositam questionem.

liij De tribus que in hoc mundo sunt. i. bonis et malis et medijs.

liij De malum nulli inuito ab alio possit inferri.

v Obiectio quemadmodum ipse deus dicat creare mala.

vj Responsio super interrogatione proposita.

vij Interrogatio an reus sit qui iusto intulit mortem: cum iustus habeat de morte mercedem.

viii Responsio ad precedentem interrogationem.

ix Exemplum beati iob a diabolo temptati: et dominus a iuda traditus: et qui iusto tam prospera quam aduersa perficiant ad salutem.

x De virtute viri perfecti qui ambidexter figuratur nunc cupit.

xj De duplici genere temptationum: quod triplici modo inferuntur.

xij Quod vir iustus non cere sed adamantino signatorio debeat esse consimilis.

xiii Interrogatio si possit mens iugiter in una atque eadem quietate durare.

xiiii Responsio ad interrogantis propositionem.

xv Quod detrimentum sit discendit et cella.

xvj De mutabilitate etiam supernarum celestiumque virtutum.

xvij Quod nemo ruina subitanea collabatur.

Explicit annotatio capituli.

Incipit collatio theodori abbatis de nece sanctorum.

De descriptione eremi et inquisitione de nece sanctorum:

Capitulum. i.

In palesti

ne partibus iuxta thecuen vicum qui Amos prophetam meruit perire: solitudo vastissima est

usque arabia ac mare mortuum: quod ingressa deficiunt fluenta iordanis et alui sui

Collatio sexta abba. Theodori

faciūt finē: et cineres sodomorū amplissima extensioe porrecta. In hac summe vite ac sanctitatis viri monachi diutissime cōmorantes: repente sunt a discurrentibus saracenorū la-
trunculis interempti. Quorū corpa licet sciremus tam a pontificibus re-
gionis illi? q̄ ab vniuersa plebe ara-
bum tanta veneratione p̄cepta: et
inter reliquias martyriū condita: vt
innumeri ppli e duobus opidis con-
currentes: grauissimū sibi certamen
indixerint: et vsq; ad gladioz cōfli-
ctum pro sancta rapina sit eorūz p̄-
gressa cōtentio: dum pia inter se de-
uotione decertāt qui nā iustius eorū
sepulturam ac reliquias possiderēt:
alijs scilicet de vicinia cōmoratiōis
ip̄orū: alijs de originis propinquitate
gloriantibus: nos tamē vel nostro-
rum vel quorūdā nō medio crīter ex
hac parte scandalizantiū fratruz of-
fensione permoti: inquirentesq; cur
tanti meriti ac tantaz virtutum vi-
ri ita sint a latrunculis interfecti: tā-
tumq; domin⁹ passus fuerit erga su-
os famulos facin⁹ perpetrari: vt vi-
ros cunctis mirabiles in manus tra-
deret impiorūz? Venti ad sanctum
theodorū singularem in cōuersatiōe
actuali perreximus virum. Hic nāq;
morabatur in cellis: qui locus inter
nitriam ac scythiam situs: et a mona-
sterijs quidem nitrie quinq; milib⁹
distans: octoginta milium solitudi-
ne ab eremo scythie ī qua cōmoraba-
rur interueniente discernit. Cui cū
de predictorū viroz nece querimo-
niam sudissimis: ammirantes tan-
tam vel patientiam: q; viros scilicet
illi⁹ meriti taliter perimi permisisset:
vt qui alios quoq; sue sctitatis pō-
dere de huiusmodi liberare tempta-
tione debuerint: ne seip̄os quidez p̄-
ripuerint de manibus impiorūz: aut
cur deus admitti in seruos suos tan-
tum facinus consensisset.

Respōsio abbatis theodo-

ri ad ppositam questionē:
Capitulū. II.

Eatus theodorus respōdit:
b Hec questio illorūz solet ani-
mos permouere: q̄ parum fi-
dei vel scientie possidentes: merita
sanctorū vel premia que nō in p̄sen-
ti redduntur: sed reposita sunt in fu-
turum: arbitrantur in huius tempa-
lis vite breuitate restituī. Ceterum
nos qui nō sumus in hac vita tan-
tum sperantes in christo: ne fin apo-
stolū miserabiliores sumus omnibus
homīb⁹: quia scz in hoc mundo ni-
hil p̄missionū recipientes: etiam ī fu-
turo eas pro hac incredulitate pda-
mus: op̄mionib⁹ eorū nō debem⁹ er-
rare: ne ignorata vere diffinitionis
sentētia titubātes: ac trepidi tēpta-
tionib⁹ moueamur: cū eisdē nos qz
traditos viderim⁹: vel iniusticiā scz
vel incuriā humanaz rex deo (qđ
dictū quoq; nefas est) ascribentes:
quā sanctos viros recteq; viuētes
in temptatione nō protegat: nec bo-
nis ea que bona sunt: nec mala mal-
retribuatur in p̄nti: et cū illis damna-
ri mereamur. Quos Sophonias p̄-
pheta castigat: Qui dicūt in qđ ī cor-
dib⁹ suis nō faciet dñs benedictiōem
qz faciet male. vel certe cū illis īue-
niamur: qui h̄mōi querimonijs deū
blasphemare dicunt⁹: Dñs qui facit
malum bonus est in cōspectu domi-
ni: et tales ei placēt. aut certe: Abi ē
deus iusticie? Illam quoq; blasphe-
miam que in subsequentib⁹ descri-
bitur similiter adiungētes: Ean⁹ est
qui seruit deo: aut qđ emolumentūz
quā custodiim⁹ p̄cepta eius: et qz
ambulauimus tristes coram domi-
no? ergo nunc beatos dicimus arro-
gantes: si quidem vitati sunt facien-
tes impietatem: et temptauerunt de-
um et salui facti sunt. Robrem vt
hanc ignoratōnem que prauissimū
huius erroris radix et causa ē possi-
mus euadere: priū nō nosse debem⁹

1. cor. 15

Soph. 1.

Mala. 3.

De nece sanctorum

quid vere sit bonū: qđ malum: et ita demū sup his non falsam vulgi: sed verā scripturaz diffinitioez tenētes: mīme ifidelitū hoūm decipiemur errore.

De tribus que in hoc mundo sunt: id est bonis et malis et medijs: La. III.

Bia sunt em̄ que in hoc mundo sunt: id ē bonū: malum: mediū. Debemus itaqz nosse qđ pprie bonū: quid malum: qđ ve sit mediū: vt nostra fides vera sciētia cōmunita: in cunctis temptatio/ nib? incōcussa p duret. Nihil igit in rebus dūtaxat hūanis pncipale bonū esse credendū est: nisi virt? animi sola: que fide sincera nos ad diuina perducens: illi inmutabili bono facit iugiter inherere. Et contrario nihil malū esse dicendū est: nisi pctm solū qđ a bono deo nos sepans: malo facit diabolo coplari. Media sūt que in vtrāqz ptem p affectu et arbitrio vtentis dirinari possunt: vt puta diuitie: ptās: honor: robur corpis: sanitas: pulchritudo: vita ipa l mors: paupertas: infirmitas carnis: iniurie: et cetera his similia: que p qualitate et affectu vtētis: vel ad bonā pht ptem pficere vel ad malā. Itā et diuitie pficiūt frequēter ad bonū fm aplm: qui diuitib? hui? mundi preci pit vt facile tribuāt: cōmunicēt indigentib?: thesaurizent sibi fundamētū bonū in futurū: vt p has ap̄phen dāt verā vitā. Et fm euāgelii boni ne sunt illis qui faciunt sibi amicos de iniquo māmona. Que rursum re torquētur ad malum: cū ad recōdēdū tantūmō vel ad luxuriā cōgerūt: et nō ad vsus indigētū dispēsanf. Ptās qz et honor: corpisqz robur ac sanitas: qz sint media et vitro biqz pueniētia: etiā ex hoc facile cōpbat: qz multi scōz i veteri testamēto poriti his omnib?: et in sumis diuitijs et culmiē dignitatū ac forti

tudine corpis pstituti: deo qz accep tiffimi fuisse noscunt. Et ediuerso qz his male abusi sunt: et ea ad mīsteriū sue neq̄tie dētorserūt: nō imerito vlpuniti sunt vel extincti: qđ frequēter regnoz liber indicat factū. De ipsa etiā morte ac vita qz medie sint: vel scī loq̄s vel inde natiuitas ptestatur. Ant? nā qz intm sibi met vita pfuit: vt alijs qz gaudiū ort? ei? cōtū lisse dicat: fm illud: Et mlti sup ei? natiuitate gaudebūt. De alteri? ho dicē vita: Bonū erat ei: si natus nō fuisset hō ille. De morte etiā Jobā nis oīm qz scōz dī: Preciosa est in cōspectu dñi mors scōz ei?. De in/de autē ac similiū: Mors pctōz pef sima. Infirmitas etiā carnis interdū qz sit cōmoda: lazari illi? paupis vlcerosi beatitudo demōstrat. Cuius em̄ nulla alia virtutū merita scriptura cōmemozet: p hoc solo qz egestatē et infirmitatē corpis patētissime tolerauit: sinus abraē possidere beatissima sorte pmeruit. Egestas qz ac psecutioes et iniurie que mala esse totū vulgi opintione censentur: qz sint vtilēs ac necessarie: etiam ex hoc liquido cōprobat: qz sancti viri nō solū eas nunqz vitare voluerūt: verū etiā in virtute summa: vel appetētes: vel fortiter tolerantes amici dei effecti: eterne vite sunt stipendia cōsecuti: bō apostolo cōcinēte: p̄ropter qđ placeo mihi i infirmitatib?: in cōtumelijs: in necessitatib?: in psecutionib?: in angustijs p christo. Cum em̄ infirmor tunc potens sum: quia virtus in infirmitate perficit. Et idcirco illi qui summis huius seculi diuitijs et honoribus ac potestatibus extollūt: nō ex his principale bonum obtinuissē credendū sunt: qđ in solis esse virtutib? definit: sed mediū quiddā: quia sicut iustis recte ac necessarie vtentib? vtilia hec esse reperiuntur et cōmoda: occasio nē nāqz operis boni fructusqz in illius vite eternitate parturiūt: ita il

Luce. 1.

math. 26

ps. 115.

ps. 33.

Luce. 16.

2. cor. 1. 12

1. Tim. 6.

Luce. 16.

Lolla. VI. abbatís Theodori

lis qui male opibus abutunt inuti-
les sunt atq; incómode: et occasionez
peccati mó: usq; concinunt.

**Malū nulli iūto ab alio
possit inferri: La. III.**

As itaq; diuisiones fíras at
b q; imobiles retinētes: scien-
tesq; nihil esse bonū nisi vir-
tutē solā: que ex timore dei ac dile-
ctione descendit: nec malū quicq; eē
nisi peccatū solū et separationē a deo:
diligenter nunc discutiā: vtz de
vñq; sanctis suis: aut p se: aut p aliū
quēplā inferri pmiserit malū: qd si-
ne dubio nusq; oīno reperies. Nec
em potuit aliqū cuiq; nolēti ac resi-
stenti malū peccati alter inferre: ni-
si illi soli qui illud in sese cordis ig-
nauia et corrupta volūtate suscepit.
Deniq; cū beato ioh diabolus adhi-
bitis vniuersis neq̄tie sue machinis
malū hoc peccati voluisset inferre:
ac nō solū cūctis euz facultatib; spo-
liasset: vexetiā post illū de morte se-
ptē filioz tam atrocē tanq; ispera-
tū orbitatis dolor ē: vulnere euz pel-
simo a capitis vertice vsq; ad plan-
tā pedū: et intolerandis cruciatibus
onerasset: nequaq; ei peccati macu-
lam quint infligere: quia in cunctis
imobilis persenerās: nullū blasphemie
accōmodauit assensum.

**Obiectio quēadmodū ipse
deus dicatur creare mala:**

Capitulū. V.

Ermanus: Frequenter legi-
mus in scripturis sanctis de-
um creasse mala: vñ homini-
bus intulisse: vt est illd: **Qui absq;**
Esā. 45. me nō est deus: Ego dñs et nō ē alter:
formās lucē et creās tenebras: faci-
ens pacē et creās mala. Et iter: Si ē
malicia in ciuitate quā dñs nō fecit?

**Responsio sup interroga-
tione pposita: La. VI.**

Theodor: **Nonūq; solet scri-**
t ptura diuina abusiue mala p

afflictionib; ponere: nō quia p natu-
rā pprie mala sunt: sed fm hoc q ab
his sentiant mala quib; vtiliter in-
ferunt. Homini; etem disputās di-
uina cēsura: necesse est vt humanis
xibis et affectionib; eloquas. Etem
sectio vel vstio salutaris que illis q
vlecey cōtagione putrefacti sunt: pie
infern a medico: mala a tolerantib;
credif: nec iniquo carcer: nec equo-
calcar: nec emēdatio suavis est delin-
quēti. Omnes etiaz discipline his q
erudiunt amare sentiuntur ad pās: si
cut apls dicit: Omis autē disciplina
in pātū nō videt eē gaudiū s mero-
ris: postea aut fructū pacatissimum
his q p se exercitati sunt reddet iusti-
cie. Et: Quē diligat dñs corripit: fla-
gellat autē omnē filiū quē recipit.
Quis enī est fili; quem nō corripit
pater? Itaq; mala nōnunq; poni p
afflictionib; solēt: fm illud: Et peni-
tuit deū sup maliciā quā locut; ē vt
faceret eis et nō fecit. Et iter: Quia
tu dñe misericors et miserator: paties
et multū misericors et penitēs in ma-
licijs: id ē sup tribulationib; et erū-
nis que nobis p pctōz nřoz merit;
inferre cōpelleris. Quas sciens vti-
les esse nonnullis: ita aliis ppheta
vtiq; nō inuidens saluti eoz sed cō-
sulēs impcatur: Adde illis mala do-
mine: adde mala gloriofis terre. Et
ipse dñs: Ecce inquit inducā sup eos
mala: id ē dolores ac vastitates: q-
bus i pñti salubriter castigati: ad
me quē in rebus pspēris cōtempse-
runt: reuerti tandem ac festinare co-
gantur. Ideoq; hec principalia esse
mala nō possumus definire: multis
enī ad bonū pficiunt et causas eter-
noz pariunt gaudiōz. Et idcirco vt
ad questionem ppositā recurrā:
vniuersa que putantur mala nobis
ab inūctis vel a quibuscūq; alijs ir-
rogari: non sunt credenda mala esse
sed media. Non enim talia inueni-
tur qualia putat esse ille qui intulit
animo furibundo: sed qualia sensē

Heb. 12.

Ibidem.

Hiere. 26

Ps. 85.

Esā. 45.

Hiere. 11.

De nece sanctorum

rit ille qui sustinet. Ideo q̄ cū illa-
tā fuerit mors viro sancto: nō ei ma-
lum illatum esse credendū est: s̄ me-
dium quiddā. Quod cū peccatori
malum sit: iusto requies et absolu-
tio sit malorū. Mors em̄ viro iusto
requies: cui⁹ vita abscondita est. Et iō
nec vīr iustus ex hac aliq̄d ppetitur
detrimentū q̄ nihil p̄tulit nouit: s̄ id
quod ei accessurū fuerat necessitate
nature: inimici neq̄tia nō sine p̄mio
vite pennis excepit: ac debitū mort⁹
hūane quod inexcusabili lege reddē-
dū est: cū fructu vberimo passionis
ac magne remunerationis mercede
perfoluit.

**Interrogatio an reus sit q̄
iusto intulit mortē: cū iust⁹
habeat de morte mercedē:**

Capitulū. VII.

Ermannus: Ergo si interēptus
iustus nō solū nihil mali per-
pessus est: sed etiā mercedem
passionis assequit⁹: quō in reatū vo-
cabitur qui nō nocuit mortē inferē-
do sed profuit?

**Responsio ad precedentez
interrogationē: Ca. VIII.**

Theodor⁹: Hos de p̄p̄icta-
te boni maliq̄ vel eius quod
diximus eē medium disputa-
mus: nō de affectu eorū qui ista cō-
mittūt. Nec enī q̄s ipi⁹ vī iniqu⁹ id
circo impunit⁹ erit: q̄ malicia sua iu-
sto nocere nō potuit. Tolerātia enī
et virt⁹ iusti: nō illi q̄ mortē vī sup-
plicia intulit: sed illi proficit ad mer-
cedē qui illata sibi patiēter excepit.
Ideo q̄ et hic merito puniet⁹ p̄ cru-
delitatis sue vitio qua malū voluit
inferre: et ille nihilomin⁹ nihil mali
perpessus est: q̄ virtute animi sui pa-
tienter tēptationes dolorēq̄ sustē-
tans: ea que malo p̄posito illata sūt
ad p̄fectū melioris stat⁹: et eterne vi-
te fecit b̄titudinē puenire vī p̄tinere.

Exēplū beati iob a diabo-

lo tēptati: et dñi a iuda tra-
diri: et q̄ iusto tā p̄spa q̄ ad-
uersa p̄ficiāt ad salutem:

Capitulū. IX.

Eq̄z em̄ patiētia: iob mercedē
diabolo q̄z enī illustriorē su-
is tēptatiōib⁹ reddidit: s̄ illi
ip̄i q̄ eas viril⁹ p̄tulit acq̄siuit: nec lu-
das eterni supplicij imūitate dona-
bit⁹: q̄z p̄ditio ei⁹ ad salutē gñis p̄-
fecit hūani. Ad enī puēr⁹ p̄siderā-
dus ē op̄is s̄ opantis affect⁹. Qua-
p̄pter hec debet i nobis diffinitio i-
mobilitate custodiri: q̄ nulli malū ab
alio possit iferri: nisi q̄ illud ignauia
sui cordis ac pusillanimitate cōtra-
xerit: hanc eādē sn̄iaz b̄tō aplō vno
versiculo p̄firmare: Scim⁹ aut qm̄
diligētib⁹ deū oīa coop̄at ad bonū.
Dicēs enī oīa coop̄at ad bonū: vni-
uersa nō solū q̄ p̄spa: verūctā que
putant⁹ aduersa p̄ter comp̄rehēdit.
Per que et i alio loco idēz apl⁹ se-
trāsisse describit: cū dicit: Per arma
iusticie que a dextris sūt et a sinistris:
id ē p̄ gl̄iaz et ignobilitatē: p̄ infamā
et bonā famā: vt seductores et vera-
ces: vt tristes: sp̄ at gaudētes: vt egē-
tes: multos autē locupletantes et c.
Oīa q̄ que p̄spa reputant⁹: et dextre
dicūtur p̄tis: que sc̄us apl⁹ gl̄ie et
bone fame vocabulo designauit: illa
etiā que existimant⁹ aduersa q̄ p̄ ig-
nobilitatē et infamā euidēter exp̄es-
sit: quāq̄ a sinistris eē describit: effi-
cūnt viro p̄fecto arma iusticie si il-
lata sibi magnanimitate sustētauerit:
q̄ vīz p̄ b̄ dūctās et in istis ip̄is q̄-
bus ipugnari putat⁹ aduersis tanq̄
armis vtēdo eisq̄z velut arcu et gla-
dio scutoq̄z validissimo p̄tra illos q̄
b̄ igit cōmūitus: p̄fectū sue patie-
ac virtut⁹ acq̄rat: gl̄iosissimū p̄stā-
tie triūphū ex ip̄is q̄ letaliter iferūt
captēs hostiū telis: nec p̄spis dūta-
rat clar⁹: nec deiecit⁹ aduersis: s̄ iū-
nere plano ac via regla sp̄ i cēdēs: ab

Ro. 8.

2 Cor. 6

n 4

Collatio sexta abba. Theodori

Ps. 118. Illo tranquillitatis statu nequaquam leticia supueniente quasi in dexteram motus: nec ingruentibus aduersis tristitiaque dñante velut ad leuam rursus impulsus. Par enim intra diligentibus nomē tuū: et nō est illis scandalum. De illis xō q̄ per singulos incurres casus p̄ eorū qualitate ac varietate mutantur: ita dicitur: Stultus autē sicut luna mutatur. At enim de perfectis ac sapientibus dicitur: Diligentibus deū oīa coopantur ad bonū: ita de infirmis pronunciat ac stultis: Omnia aduersa viro insipienti: nec enim prosperis rebus proficit: nec emendat aduersis. Eiusdem namque virtutis est tristitia fortiter tolerare cuius etiā secunda moderari: et enim qui in vno eorū superatur: neutrum sufferre certissimum est. Facilius tamen quis elidi potest prosperis quam aduersis. Hec enim interdum etiā inuitos retinent atque humiliant: et compunctione saluberrima vel minus peccare faciunt vel emendant: illa vero mollius mentē ac periculosos extollentia blandimentis: securos felicitatis sue periculum: ruina maiore persternit.

De virtute viri perfecti: qui ambidexter figuratiter nūciatur: Capi. X.

Judic. 3. Si sunt ergo qui figuratiter in scripturis sanctis amphotero dexteros: id est ambidextri nūcupantur: ut ille aoth in libro iudicium fuisse describitur: qui vtraque manu utebatur per dexteram. Quā virtute ita poterimus nos quoque intellectualiter possidere: si ea que prospera sunt dexteraque censentur: et ea que aduersa sunt ac sinistra dicuntur: bono rectoque usu ad partem fecerimus dexteram pertinere: ut quecumque fuerint illata: fiat nobis firmum apertum arma iusticie. Quibus namque partibus et (ut ita dixerim manibus) interiorum hominum nostrorum subsistere prouidemus: nec quicquam sanctorum carere hac sinistra quam dicimus potest: sed in hoc virtus perfecta discernitur: si vtrāque in

dexterā bene utendo conuertat. Et ut manifestius hoc quod dicimus possit intelligi: habet vir sanctus dexterā: successus videlicet spirituales: in qua tunc consistit: quando seruens spiritu desiderijs et concupiscentijs omnibus dñatur: quando ab omni diabolica impugnatione securus absque ullo labore ac difficultate virtutis carnis vel respuit vel abscedit: cum sublimatur a terra vniuersa peritiam atque terrena: velut inanē fumum vniuersa que vacuā et tepidā: et mox transitura continent: cum futura per excessum mentis non solum ardentissime conspiciunt: verum etiā clarius intuentur: cum efficacius spiritualibus pascitur theodorijs: cum lucidius sibi referari conspiciunt celestia sacramenta: cum orationes purius atque alacrius emittit ad dominum: cum ita spiritus ardore succensus: ad ea que inuisibilia sunt et eterna tota animi alacritate transmigrat: ut nequaquam se ipsa credat in carne consistere. Habet similiter et sinistra cum temptationum turbationibus implicatur: cum ad desideria carnis in ceterorum estibus inflammat: cum ad iracundie feruorem perturbationum igne succeditur: cum superbie seu cenodoxie elatione pulsatur: cum tristitia mortem operante depressitur: cum machinis acie et impugnatione percutitur: cumque omni spiritali feruore subtrahitur: quodā tepore atque irrationabili meroze torpescit: ut non solum cogitationibus rectis ac seruētib⁹ deserratur: sed etiā psalmus: o homo: lectio: remotio celle simul horreat: et intolerabili quodā retroque fastidio vniuersa sordeant instrumenta virtutum: quibus cum pulsatur monachus: sinistris partibus se cognoscat videri. Quis ergo igitur in illis que dextre parti esse prouidemus: minime fuerit subtrahente gloria vanitatis elatus: et in istis que sinistre partis sunt viriliter dimicans: nulla desperatione percidit: ac potius de contrarijs arma quedā patientie ad exercitum virtutis assumptis: vtrāque manu utetur per dexteram: et in viro

De nece sanctorum.

Job. 1.

Ibidem

q̄ actu triūphator effect⁹: tā de sinist⁹o statu q̄ de dextro palmā victorie p̄sequer⁹. Qualē b̄m̄ Job legimus meruisse: qui vtiq; p̄ dexteram coronabatur q̄n̄ septē filioz p̄ opulētiis ac diues incedēs: quotidiana p̄ eoz purificatione sacrificia dñō offerēbat: non tā sibi eos q̄ deo susceptos ac familiares cupiēs exhibere: q̄n̄ ianna ei⁹ oīni aduenienti patebat: q̄n̄ erat pes claudoz: ⁊ oculis cecoz: q̄n̄ de vellerib⁹ oīniū eius humeri calefiebat infirmoz: q̄n̄ erat oz phanoz pater ⁊ vīr viduarū: quando nec in corde quidē suo sup̄ inimici sui ruina gauisus ē. Idēq; rursus p̄ sinistrā partē sublimiore virtute aduersitatib⁹ triūphabat: cū septem filijs vno orbat⁹ momēto: nō vt pater acerbo luctu p̄ficiēbat: s̄ vt verus dei famul⁹ sup̄ creatoris sui voluntate gaudebat: cum ex locuplete pauperrim⁹: nudus ex diuite: ex valido tepidus: ex inclyto ⁊ gloriofo ignobilis atq; despect⁹: incorruptaz animi fortitudinē retēbat. Cū deniq; oīni substantia atq; opib⁹ destit⁹: sterquilini⁹ erat factus habitator: ⁊ velut quidā corpis sui seuerisim⁹ carnifer: testa radebat saniem p̄fluentē: atq; ex oīni parte mēbroz rū glebas verminū mersis ī pfunda vulnerū digitis detrahebat. In quibus cunctis in nullā desperando p̄ lapsus ē blasphemā: nec aduersus creatorē suū in aliq̄ murmurauit: quinimo nequa q̄ tāta tēptationū mole atq; acerbitate p̄territus: ip̄m quoq; qd̄ ex oī p̄stina facultate suo corpori sup̄fuerat indumentū qd̄q; solū qz ip̄so vestiebat: a diaboli potuerat vastatiōe saluari: rescindēs atq; abijciens adiecit sup̄ illā quaz durissimus p̄do intulerat spontaneam nuditatem. Comā quoq; capitis: q̄ sola de prioris glorie reliquijs intacta remanserat: veratori suo p̄fecit abscisam: ⁊ amputans etiam id quod semina reliquerat inimicus:

illa celesti aduersus eum voce triphat ⁊ insultat: Si bona suscepim⁹ de manu domini: mala non sustinebim⁹? Audus egressus sum de vtero matris mee: nudus reuertar illuc. Domin⁹ dedit dñs abstulit: quōd dom̄ino placuit sic factū est: sit nomen dñi benedictū. Ambidextrū merito dixerim et ioseph: qui in prosperis gratior patri: religiosior fratribus: acceptior deo: ī aduersis causis dom̄ino fidelis: carceris mitissim⁹ victis: iniuriarū immemor: beneficis inimicis: inuidis: ⁊ quantū in ipsis fuit interfectozibus fratrib⁹ nō solū pius: sed etiam munificus inuenit. Hi ergo eozūq; cōsimiles recte: ambidextero dextero. i. ambidextri nuncupant⁹: vtraq; em̄ manu vtiuntur pro dextra: ⁊ iter hec que ap̄lus diuine rat transeuntē pariter dicūt: Per arima iusticie que a dextris sunt ⁊ a sinistris: per gloriam ⁊ ignobilitatē per infamiam ⁊ bonaz famā ⁊c. De qua dextra vel sinistra ita salomon ex persona sponse loquitur in cantico cāticoz: Vena ei⁹ ī capite meo: ⁊ dextera ei⁹ amplexabit me. Quas licet vtrasq; vtilēs esse significet: tū illā sub capite suo ponit: qz subiace re debent aduersē p̄tes p̄ncipalitati cordis. Ad hoc siquidē tantū vtilēs sunt: vt p̄ tpe nos exerceant ⁊ cruciant ad salutem: ac p̄fectos ad patientiā reddant: dextrā vero ad cōfouendaz se ac perpetuo p̄seruandā saluari amplexu sp̄si sibi incoherere: atq; insolubiliter ei optat innecti. Erim⁹ igit ambidextri: quādo nos qz rerum presentium copia vel inopia non mutarit: et nec illa nos ad voluptates noxie remissionis impulerit: nec ista ad desperationē attraxerit ⁊ querelaz: sed similiter deo grates in vtroq; referentes parē fructum de secundis aduersisq; capiamus: qualem se ille verus ambidexter doctor gentiū fuisse cōsecutū testatur dicēs: Ego enī didici in q̄bus

αμφό
τερο
δεξίον
2. Cor. 6

Can. 2.

philip. 4

Collatio. VI. abbatis theodori

sum sufficiens esse: scio et humiliari: scio et abundare: ubique et in omnibus institutus sum: et saturari et esurire: et abundare et penuriam pati: omnia possui in eo qui me confortat.

De duplici genere temptationum: quæ triplici modo inferuntur:

Capitulum. XI.

Ego licet dixerim: bipertita esse temptatione: id est in rebus vel prosperis vel aduersis. Sciendum est tamen omnes homines triplici ratione temptari. Plerumque ob probationem: nonnunquam ob emendationem: interdum ob merita delictorum. Et ob probationem quidem: ut beatum abraam ut iob: multosque sanctorum tribulationes innumeras legimus pertulisse: vel illud quod in deuteronomio dicitur ad populum per moysen. Et recordaberis cuncti itineris illius per quod adduxit te dominus deus tuus quadraginta annis per desertum: ut affligeret te atque temptaret: et nota fierent que in tuo animo versabatur: utque custodires mandata illi: an non? Et illud quod in psalmo dicitur: Probauit te apud aquam per traditionem. Ad Iob quoque: An putas me tibi aliter locutum: quam ut appareres iustus? Ob emendationem vero cum iustos suos per paruus quibusdam leuibusque peccatis: seu pro elatione sue puritatis humilians diuersis temptationibus tradit: ut omnem sordem cogitationum: et ut verbis prophete dicam:

Deut. 8.

Ps. 80.

Esa. 1.

Ps. 33.

Ier. 12.

Ibidem.

Scoriam quam in occultis eorum quid det esse percreta excoquens in presenti: velut aurum purum futuro transmittat examini: nihil in eis residere permittens quod scrutans: post hoc iudicii ignis penali cruciatu expurgaturus inueniat: secundum illud: Multe tribulationes in istorum. Et Fili: noli negligere disciplinam domini: neque fatigeris dum ab eo increparis: Quem enim diligit dominus corripit: flagellat autem omnem filium quem non recipit: Quis enim est filius quem non

corripit pater? Quod si extra disciplinam estis: cuius participes facti sunt omnes: quam adulterini et non filii estis. Et in Apostolo. Ego quos amo arguo et castigo. Ad quos etiam sub figura hieremiam ex persona dei per hieremiam finis dirigitur: Facias enim summationem in omnibus gentibus in quibus dispersi te: te autem non facias in summationem: sed castigabo te in iudicio: ut non tibi videaris innoxius. Pro quo salutari emendatione orat dum uid dicens: Proba me domine et tempta me: ut renes meos et cor meum. Etiam quod utilitatem huius temptationis intellegendus: Corripe inquit nos domine: verum tamen in iudicio et non in furore tuo. Et iterum: Confitebor tibi domine quoniam iratus es mihi: quia uersus es furor tuus et solatus es me. Pro merito autem peccatorum plaga temptationis inferit: ut ibi plagas populo israeli immisit: se dominus committatur dicens: Deteres bestiam immittit in eos cum furore trahentium super terram: et frustra percussisti filios vestros disciplinam autem non receperunt. In psalmis quoque: Multa flagella peccatorum. Et in euangelio: Ecce sanus factus es: iam noli peccare ne deteris tibi aliquid contingat. Inuenimus sane et quartam rationem: quam ob manifestandas solummodo gloriam et opera dei inferri quibusdam aliis passionibus: scripturarum auctoritate cognoscimus: secundum illud euangelium. Neque hic peccauit neque pariter eius: sed ut manifestetur opera dei in ipso. Et iterum: In firmitas hec non est ad mortem sed pro gloria dei: ut glorificetur filius dei per ipsam. Sunt autem et alia ultionum genera: quibus nonnulli qui malicie supergressi sunt cumulum percutiunt ad perditionem: ut dathan et abiron siue chore legimus fuisse damnatos: et vel maxime illos de quibus apostolus dicit: Propter quod tradidit illos deus in passionibus ignominie: et in reprobum sensum: quod etiam ceteris penitus grauius iudicandum est. De ipsis namque psalmista: In laboribus inquit hominum non sunt: et cum hominibus non flagellabuntur. Ad omnem

Apo. 3.

Hiere. 30

Ps. 52.

Hiere. 10

Esa. 12.

Deut. 32

Ps. 31.

Iob. 5.

Iob. 9.

Ench. 11

Ro. 1.

Ps. 72.

De nece sanctorum.

meretur saluari visitatione dñi: nec
tpalibus plagis consequi medicinā:
qui desperantes semetipsos tradide
runt impudicitie: in opatione omis
erroris: in immundiciā: quiq; obdu
ratione cordis: et usu ac frequentia
delinquēdi purgationez breuissimū
huius cui et ultionē vite p̄sentis ex
cedunt. Quib⁹ p̄ pphētā sermo di
ui⁹ exprobrat: Subueriti vos sicut
subuertit de⁹ sodomā et gomorraz:
et facti estis sicut torris rap⁹ de incē
dio: et nec sic redistis ad me: dicit do
min⁹. Et hierem. Interfeci et p̄di
di pplm meū et tñ a vijs suis nō sūt
reuerſi. Et iterū: Percussisti eos et
non doluerūt: attriuiſti eos et reuie
runt accipe disciplinā: indurauerūt
facies suas sup petrā: noluerūt reuer
ti. Erga quoz curaciones oēm tpls
isti⁹ medicinā vidēs ppheta in cas
sum fuisse cōsumptā: desperans q̄
dammō iā de eozū salute: p̄clamat:
Defecit sufflatoriū ī igne: frustra cō
flauit cōflator: malicie enī vñ non
sunt p̄sumpte: argentiū rep̄bū vo
cate eos: q; dñs p̄iecit illos. Hāc sa
lutarē ignis purgationē circa eos q̄
p̄durati sūt scelerib⁹ suis inaniter se
dñs adhibuisse sub p̄sona hierlm cō
crete p̄funda rubigine pctōz ita cō
queritur: P̄done in quib⁹ ollā enēā
super p̄nnas vacuā vt īcaleſcat: et
liqueſcat es ei⁹: et cōſletur in medio
ei⁹ in q̄namentū ei⁹: multo labore su
datū est: et non exiuit de ea nūmā ru
bigo ei⁹ neq; p̄ ignē immūdicia tua
execrabil: q; nū dare te voluit: et nō
es mū data a sordib⁹ tuis. Tobrez
vt pitissimus medicus expēsis oib⁹
salutarib⁹ curis: nec vllū iā remediū
gen⁹ qd infirmitati eoz possit apta
ri dñs supesse cōspiciēs: quod āmo
do iniquitatū magnitudine supera
tur: ac discedere ab illa clementi sua
castigatione compellit: itaq; ei denū
clat dicēs: Jam nō irascear tibi: et ze
lus meus recessit a te. De alijs dō
quoz non perdurauit cor frequen

tia pctōz: nec illa seuerissima (et vt
ita dixerim) caustica ignis indigent
medicina: sed eruditio salutaris ver
bi sufficit ad salutē: dicis: Emēda
bo eos in auditu tribulationis sue.
Non ignoram⁹ alias quoq; anim/
aduersiones siue ultionū causas q̄
inferunt his qui grauissime deliq̄
runt: nō ad expianda eozum crimi
na: nec ad abolēda merita peccato
rū: sed ad emendationē metū q; vi
uentiū: que euidēter in hieroboā fi
lium nabath baasa quoq; filiū achia
et achab atq; iezabel: illata cognō
scimus: ita p̄nūciāte diuina censu
ra. Ecce ego inducā sup te maluz et
dometā posteriora tua: et interficiāz 3. Re. 21
de achab mīgentē ad pietē: et clau
sū et nouissimū in isrl: et dabo domū
tuā sicut domuz hieroboam filij na
bath: et sicut domū baasa filij achia:
q; egisti vt me ad iracūdiā puoca
res: et peccare fecisti isrl: canes etiā
comedent iezabel ī agro iezabel: si
mortu⁹ fuerit achab ī ciuitate: come
dēt eū canes: si aut mortu⁹ fuerit in
agro: comedēt eū volucres celi. Et
illd qd p̄ igēti cōmīatōe denūciat:
Nō inferet cadauer tuū ī sepulchr⁹
p̄m tuo: nō q̄ vel illi⁹ tā pphana
cōmēta qui vitulos aureos ad ppe
tuam preuaricationē plebis: impiāz
q; a domino separationē primus insti
tuit: vel illoz tam innumera tanq;
nefaria sacrilegiorum crimina hec
excoquere breuis ac momētanea pe
na sufficeret: sed vt ceteris quoz q̄
futura vel negligentes vel penitus
non credentes: consideratione tan
tūmodo p̄sentū frāgebant: terror
istaz q̄s metuebāt ultionū sentercē
exemplo: nec apud illam sūnt noīs
maiestatem esse humanarū reruz et
quotidiane dispensationis incuriā:
documēto h⁹ seueritatz agnoscerēt:
ac retributorē deū cunctoz acrum
p̄ hec que grauissime formidabant:
manifestius peruiderent. Inuent/
m⁹ sane etiā p̄ leuiorib⁹ culpis nō

Collatio. VI. abbatis theodori.

nullos eandē mortis ad pñs excepis
se sniam: q̄ sūt et illi pñiti q̄s p̄dixi
mus extitisse sacrilege p̄uaricatōis
auctores: vt factū ē in illo q̄ sabbato
ligna collegerat: vel in anania et sa/
phira qui paz quidē d̄ substantia sua
infidelitatis errore seruauerāt: nō q̄
eqlia fuerint pōdera pctōz: s̄ q̄ re/
pti noue trāsgressiōis p̄sūptores: de/
buerūt p̄bere ceteris quēadmodum
pcti: ita etiā pene ac terroris exem/
plum: vt q̄squis eadē deinceps affe/
ctare tēptasset: nosset sibi fm eandēz
formā qua illi dānati sunt: etiā si in
pñti supplicii differat: in futuri iu/
dicij examinatione reddendū. Et q̄
videmur excessū quendā dū genera/
tēptationū vel vltionū pcurrere vo/
lum⁹ a p̄posita narratione fecisse: q̄
diccham⁹ vix p̄fectū in vtraq̄ tēp/
tatione manere sp̄ imobilē: ad eadē
nunc iterum reuertamur.

**Quō vir iust⁹ non cere sed
adamantino signatorio de/
beat eē cōsiliis: La. XII.**

Itaq̄ mēs vtri iusti nō debet
i eē siliis cere vel alteri⁹ cuius
q̄s materie mollior⁹: q̄ sp̄ cha/
racteri signatū cedēs: p̄ ei⁹ forma
atq̄ imāgie figuratur: quāq̄ i se tā/
diu retinet: donec alio rursus supim/
presso signaculo reformet⁹: atq̄ ita
fiet vt nūq̄ in sua qualitate p̄sistēs:
ad formā eoz q̄ impmunt sp̄ cōuer/
tat ac trāscat: q̄n potius debet velut
quoddā eē adamantinū signatoriū
vt insolabilē mens nra figurā sui sp̄
custodiēs character⁹: vniuersa q̄ in/
currerint sibi ad qualitātē sui status
signet atq̄ trāssormet: ip̄a x̄o insig/
niri nullis incurribus possit.

**Interrogatio si possit mēs
in vna atq̄ eadē qualitate
iugiter durare: La. XIII.**

Ermanus: Pōt ne mēs nra
g vnum statum iugitē retinere:
et in eadē sp̄ qlitate p̄sistere?

**Respsōio ad interrogātis
p̄positionē: La. XIII.**

Theodor⁹: Necesse est vt fm
t aplm: aut renouat⁹ q̄s spiri/
tu mētis sue p̄ singulos dies
p̄ficiat ad ea: se que in ante sunt sp̄
extendēs: aut si neglexerit: p̄sequēs
est vt retro redeat atq̄ in deteri⁹ re/
labat⁹. Et idcirco nullo mō mēs po/
terit in vna atq̄ eadē qlitate dura/
re: velut si q̄s p̄tra aquas fluminis
violēti nauē subigere remoz impul/
sione conet⁹: necesse est em̄ aut x̄tute
brachioz torrētis alueli impetū defe/
cantē ad supiora cōdescendere: aut
remissis manib⁹ ad p̄ceps p̄no am/
ne renouari. Quia p̄pter istud erit
euidēs nostri ind. ciū detrimētī: si in/
tellererim⁹ nos nihil ampli⁹ acq̄i/
sisse: nec dubitem⁹ retro suz nos oī/
modis reuocatos q̄ die nō senserim⁹
ad supiora progressos: quia vt dixi
nec in eodē statu mens hoīs pōt iu/
giter p̄manere: nec in hac carne cōsi/
stens ita virtutū apicē possidebit q̄s
q̄ ille scōz vt imobilis perseneret.
Necesse ē em̄ aut aliqd̄ adijci illis sp̄
aut minui: nulla q̄ in oīū creatura
talīs poterit eē p̄fectio que mutabi/
lītatis nō subiaceat passioni: fm il/
lud quod in libro beati iob legitur:
Quid est hō vt imaculat⁹ sit et in/
stus appeat nat⁹ de muliere: Ecce in
ter sanctos ei⁹ nemo imutabilis: et
celi nō sunt mūdi in conspectu eius.
Solū nāq̄ deū imutabilē p̄stitemur
quez t̄mō sancti illius p̄phete ita
cōpellat oratio: Tu aut idē ip̄e es.
Et ip̄e de se: Ego sum in q̄t de⁹ et nō
mutor: q̄ scz ip̄e sit sol⁹ naturaliter
semper bonus: semper plen⁹ sp̄ q̄ p̄/
fect⁹: cui nihil nec adijci possit aliq̄n
nec minui. Ideo q̄ debemus ad vir/
tutum studia irremissa cura ac solli/
citudine nosmetipsos semper exten/
dere: ip̄is q̄ nos iugiter exercitijs oc/
cupare: ne cessātē p̄fectu p̄festum dī
minutio subsequat⁹. Et em̄ dixim⁹:

Ephe. 4.

Job. 35.

Ps. 101
Wala. 3.

De nece sanctorum.

In vno mēse eodēq; statu manere nō
p̄ualet. i. vt nec augmētā virtutū ca
piat: nec detrimētā sustineat. Itē ac
quisisse em̄ ei⁹ minuisse est: q; desi
nens proficiēdi appetit⁹ nō aberit
a periculo recedendi.

**Ad detrimentū sit discedē
tis e cella: Capi. XV.**

Deoq; iugis celle commora
tio retētanda est. Totiens
em̄ etiā reuersus q; velut no
uus in ea: et incipiens habitator titū
habet atq; turbabit⁹: quotiēs ab ea
dē fuerit euagar⁹. Illā nāq; quā in
cella residens acq̄sierat animi inten
tionem si fuerit relaxata: recuperare
rursus nō sine labore poterit ac do
lore: et p̄ hoc reduct⁹ retro nō de a
misso cogitabit p̄fectū quē supadij
cere potuit si e cella nō fuisset excur
sus: sed gaudebit poti⁹ si illū statim
de quo recidit senectipm̄ senserit re
cepisse. Itā sicut amissum ac p̄teritū
tēpus vltius reuocari nō pōt: ita
ne illa q̄dez q̄ perierūt possunt eno
lumēta restitui. Quātū libet em̄ p̄
hec animi intēctio fuerit opata: instā
tis diei p̄fect⁹ et p̄itis t̄pis q̄stus ē:
non lucri semel perditū repatio.

**De mutabilitate etiā sup
narū celestīūq; virtutū:**

Capi. XVI.

Ut stabilitati aut etiā supnas
ptātes vt dixim⁹ subiacere:
declarat illi qui de eoz nu
mero corrupte voluntatis vicio cor
ruerūt. An neq; illi immutabilis na
ture esse putandi sunt q̄ in illa q̄ cre
ati sunt b̄titudine p̄seuerāt: eo q̄ in
cōtrariā p̄tē nō fuerint siliter deprā
uati. Aliud nāq; ē immutabil⁹ natu
re eē: aliud virtutis industria boniq;
custodia p̄ imutabil⁹ dei grām non
mutari. Quicqd̄ enī p̄ diligentīā vlt
acq̄ritur vlt tenet⁹: pōt etiā p̄ negli
gētiā deip̄re. Itē q; dī: Itē b̄tīfices
hoīez añ exitū suū: q̄ videlz adhuc
in colluctatione quis et vt ita dīxer

rim) schemate p̄stitur⁹: q̄uis v̄icere
soleat: ac frequētes palmas victorie
p̄sequat⁹: nō p̄t tñ a metu ac suspiti
one incerti p̄uētus eē secur⁹. Et ic
circo de⁹ solus immutabilis vlt ho
nus dī: q̄ bonitatē nō industrie stu
dio s̄ naturaliter possidēs: non pōt
aliud quid esse q̄ bon⁹. Itā illa t̄gīf
xtus pōt immobiliter ab hoīe possi
deri: s̄ vt parta iugiter teneat: neces
se est eā semp̄ illa q̄ acquisita ē sedur
litate atq; industria custodiri.

**Ad nemo ruina subitanea
collabat: Capi. XVII.**

Ip̄sus x̄o quispiā neq; su
bitanea ruina corruisse cre
dendus est: s̄ aut prauē insti
tutiōis decept⁹ exordio: aut p̄ longā
mentis incuriā paulatim virtute aut
mi decedēte: et p̄ hoc sensim vicijs i
crescētib⁹ casu miserabili cōcidisse.
An cōtritiōē enī p̄cedit iniuria:
et aī ruina mala cogitatio: quē ad
modū dom⁹ nūq; subitaneo ad rui
nā p̄cumbit impulsu: nisi aut antiq̄
vitio fundamētū: aut longa inhabi
tantiū desidia stillicidijs p̄mū par
uissimis penetrātib⁹ corrupta sen
sim fuerint munimenta tectoꝝ: qui
bus p̄ vetustā negligentīā in maio
rē modū patefact⁹ atq; collapsis: ri
uatim post s̄ influet pluuiarū imbr̄i
umq; tempestas. In pigris enī humil
labitur cōtritiō: et in segni
de manuū stillabit domus. Quod
aīe spiritalit̄ euenire idē salomō ali
is x̄b̄is ita designat: Stillicidia in
quiens eijctunt hoīem in die hyema
li d̄ domo sua. Elegant̄ q̄ mētis in
curiā domatī cōpauit tectoꝝ negle
cto: p̄ quā p̄mo quidē velut minu
tissima quedā penetrāt ad aīam stil
licidia passionū: que si velut parua
ac leuīa negligant⁹: corru p̄tigna
virtutū: et post s̄ influūt imbre lar
gissimo vitiōꝝ: p̄ quē in die hyema
li. i. in tpe tēptatiōis: ingruēte impu
gnatione diaboli: expelletur mēs d̄
habitatione virtutum in qua scilicet

Eccl̄s. 10.

Eccl̄s. 11.

Annotationes capitulorum

aliqui circūspectā diligentia retinēs
velut in domo p̄prie possessionis re
quieuerat. His itaq; cōp̄tis infinitā
spiritalis cibi p̄cepim⁹ voluptates:
ita vt ex hac collatione maiore ani
mi gaudio replemur: q̄ ante tristi
cia sup̄ nece sc̄dōꝝ fueramus affecti.
Itā solū enī de quib⁹ hesitabamus
edocti sum⁹: verūctia illa q̄ p̄ tenui
tate sensus nostri min⁹ inq̄rere no
ueramus: sub illius questionis in
rogatione cognouimus.

Explicit collatio abbatis
Theodori.

Incipit annotatio capi
tulorum collationis prime
abbatis Sereni de aie mo
bilitate spiritalib⁹ neq̄tijs

Ca. j. De castitate abbat̄ Sereni.

ij Interrogatio predicti se
nis sup̄ statu cogitationum
nostrarum.

iiij Respon̄sio nostra sup̄ anime
mobilitate.

liij Disputatio senis de statu
aie ac x̄tute ei⁹.

v De perfectione aie ad simili
tudine euangelici centurio
nis assumpte.

vi De p̄seuerantia erga cogita
tionum custodiam.

vij Interrogatio de mobilitate
anime: et impugnatione ne
quitiarum celestium.

viiij Respon̄sio sup̄ adiutorio dei:
et liberi arbitrii potestate.

ix Interrogatio sup̄ aie ac de
monū coniunctione.

x Respon̄sio in quem modum
spiritus immūdi humanis
mentibus copulantur.

xi Obiectio vtrum possint spi
ritus immūdi eoz q̄s sup̄
pluerint animabus inscri
bi vel vñiri.

xii Respon̄sio quēadmodū energu
minis immūdi spūs dñenē.

xiiij De spūs spiritui penetrabi
lis esse nō possit: sed in cor
poreo soli deo.

xliij Obiectio qua demones cre
di debeāt cogitationes ho
minum peruidere

xv Respon̄sio quid possint de
mones in cogitationib⁹ ho
minū: q̄dve nō possint.

xvi Similitudo qua spūs immū
di cogitationes hominum
docent agnoscere.

xvij De eo q̄ non singli quiq; de
mones: vniuersas homini
bus ingerāt passionēs.

xviij Interrogatio an inter demo
nes impugnationis ordo ac
vicissitudinis disciplina ser
uetur.

xxix Respon̄sio in quē modū p̄cio de
monū sup̄ vicissitudinis in
pugnatione subsistat.

xx De eo q̄ non sint vni⁹s for
titudinis cōtrarie potesta
tes: nec tempra di facultas
i eoz sit arbitrio collocata.

xxi De eo q̄ demones cū homi
nibus non sine suo labore
confligant

xxii De eo q̄ non sit potestas no
cendi in arbitrio demonum
collocata.

xxiii De innumēta demonū pote
state.

xxiiij Qua rōne demōes sibi i eo
rum corpora quos arreptu
ri sunt: adiū parent

xxv De eo q̄ miserabiliores sint
hi qui vicij q̄ qui ipsis de
monibus possidentur.

xxvi De nece p̄phete seducti: et in
firmirate abbat̄ pauli quā
p̄ sua emundatione p̄ue
ruit.

xxvii De tēptatiōe abbat̄ moysi.

xxliij De eo q̄ sperni non debeant
hi qui spiritibus tradūtur
immundis

xxix Obiectio cur hi qui spiritib⁹

collatiōis. vii. abbatis Sereni

xxx verantur immundis: a cō-
munione dñica separant.
Responsio super proposita
questione.

xxxj De eo q̄ miseri sint hi q̄ sub/
di temporalibus istis tēpta-
tionibus non merentur

xxxij De diuersitate studiorum ac
voluntatum que in aereis
potestatib⁹ exercentur.

xxxij Interrogatio vnde differen-
tia nequitiarū celestium tā-
ta processerit.

xxxij Dilatio sup absolutione p/
posita questionis.

**Explicit annotatio capi-
tuloꝝ.**

**Incipit collatio prima ab-
batis Sereni de anime mo-
bilitate ⁊ spiritualibus neq-
tijijs.**

**De castitate abbatis Se-
reni: Capitulum. I.**

Domme

f sanctitatis ⁊ conti-
nētie viz: nominis
q̄ sui speculuz ab-
batē Serenū quez
singulari sum⁹ ve-
neratiōe p̄ ceteris amirati: studioso-
rū mētib⁹ insinuare cupiētes: aliter
arbitramur desiderium n̄m nos ex-
plere non posse: q̄ si collatiōes ei⁹
n̄ris libellis temptauerim⁹ inserere.
Cui supra oēs virtutes que nō solū
in ei⁹ actu vel morib⁹: s̄ etiā in ipso
vultu p̄ dei gratiā refulgebāt: ita est
peculiari beneficio donuz castitatis
infusum: vt etiā se ne ip̄is q̄dem na-
turalib⁹ incentiuis inquietari vel ī
sopore sentiret. Ad quaz tñ carnis
p̄cipuam puritatē quēadmodū grā
dei amuniculante puenit: qm̄ su-
pra p̄ditionē nature videtur eē hūa-
ne: necessariū reor p̄mir⁹ explicare.

**Interrogatio p̄dicti senis
super statu cogitationū no-
strarum: Capi. II.**

h Ite igitur p̄ interna cordis
atq; anime castitate noctur-
nis diurnisq; precibus: ie-
iunijs quoq; ac vigilijs infatigabili-
ter insistens: cum vidisset orationū
suarum obtinuisse se vota: cunctos-
q; estus in corde suo concupiscentie
carnalis extictos: velut suauissimo
gustu puritatis accēsus: in maiorē
scilicet zelo castitatis exarsit: ⁊ intēti-
onibus cepit ieiunijs atq; obsecratio-
nibus incubare: vt mortificatio pas-
sionis huius q̄ interiori hōi suo: do-
no dei fuerat attributa: ad extero-
ris hominis etiam puritatem eaten⁹
pertineret: vt ne ipse quidez vel il-
lo simplici ac naturali motu: qui eti-
am in paruulis atq; lactentibus ex-
citatur: vltius pulsaretur: indept⁹
scilicet numeris experimento quod
se nouerat non laborum merito sed
dei gratia consecutum: ardenti⁹ ani-
matus: ad hoc quoq; similiter obti-
nendū credens multo facilius hos
stimulos carnis radicitus deum pos-
se conuellere: quos etiā humane ar-
tis industria nonnunq̄ solet quibus-
dam poculis vel medicamentis seu
ferri sectione detrahare: quādoqui-
dez illam spiritus puritatē que sub-
limior est: quāq; impossibile est hu-
mano labore vel studio comprehē-
di: suo munere cōtulisset. Cūq; pe-
titioni cepte supplicatione iugi ac la-
chrymis indefessus insisteret: adue-
niens ad eum angelus in visione no-
cturna: ei⁹q; velut aperiens vter⁹:
quandam ignitam carnis strumaz
de eius visceribus euellens ac proij-
ciens suisq; omnia vt fuerant locis
intestina restituens: ecce inquit in-
centiua carnis tue abscisa sunt: ⁊ ob-
tinuisse te nouer⁹: hodierna die per-
petuā corpis puritatē quaz fidelic⁹
poposcisti. Illec de grā dei q̄ mēora-
to viro peculiaritē attributa ē: breuic⁹

Lolla. septima abbatis Sereni

dirisse sufficiat. Ceterum de illis virtu-
tibus quas cum reliquis sumis viri cōi-
ter possidebat: aliqd cōmemorari su-
persuasi puto: ne spālis sup noīe hu-
ius ista narratio alijs demere videat-
ur id qd de ipso singulariter p dica-
tū fuerit. Hunc igit summo desiderio
collatiōis ei⁹ atq; institutiōis accēsi:
dieb⁹ qdragesime videre curauim⁹.
Qui cū a nobis d q̄litate cogitatio/
nū nraꝝ et interioris hoīs statu: trā/
quillissima p̄pellatiōe q̄sisset: vlt qd
nobis ad ei⁹ puritatē tanti t̄pis ere/
mi habitatio p̄tulisset: bis cū queri/
monijs adorsi sumus.

Responsio nostra sup aie mobilitate: Capi. III.

Apputatio temporū ac soli-
tudinis habitatio: cui⁹ p̄tē/
platione coniūcis interioris
hoīs p̄fectionē nos p̄sequi d̄buisse:
hoc solūmō p̄tulit nobis vt discere/
mus qd esse nequeam⁹: non tñ fecit
esse qd eē p̄tēdimus: nec tñ aut desi-
derate puritatis fixā stabilitatē aut
robur aliqd firmitatis nos hac scia
nouimus affecutos: s̄ tantūmō p̄fu-
sionis aut pudoris augmēta. Etenim
cū oīm disciplināꝝ meditatio ad h̄
q̄tidianis studijs exerceatur atq; p̄-
ficiat: vt a trepidis rudimētis ad pe-
riciam certā stabilēq; pueniens: iei-
piat nosse que p̄mitus vel ambigue
nouerat vel penit⁹ ignorabat: et fir-
mo (vt ita dixerim) gradu discipline
q̄litate p̄cedēs: perfecte i ea ac sine
vlla iā difficultate x̄set: cōtrario
me in hui⁹ puritatis studio laborā-
tem id solūmodo p̄fecisse reperio:
vt sciā qd esse non possim: nō tñ ap-
prehēdere valeā qd me esse debere
cognoui: ex q̄ nihil mihi aliqd sentio
q̄ laborē tantū cordis cōtritiōe cō/
ferri. Vnde nāq; me hac obseruātia
nihil acquirere nisi dolorē inutilez:
vt nunq; se desit materia lachryma-
rū: nec tñ esse desinā qd esse nō de/
beo. Et tēcirco qd p̄fuit didicisse qd

summū est: si cognitū nequeat app̄/
hēdi. Nam cū directiōēz cordis ad
destinatā p̄tēplationē p̄tēdere sense-
rim⁹: insensibiliter mēs inde reuolu-
ta: ad p̄ores euagatiōes impetu ve-
hemētiōri plabit⁹: ita q̄tidianis dī-
stentionib⁹ occupata: innūeris cap-
tiuitatib⁹ incessantē abducit⁹: vt p̄pe-
modū iā despect⁹ a nobis desiderata
correctio: et supflua h̄ obfuitatio vl-
deat⁹. Siquidē p̄momenta singla lu-
bricis discursib⁹ anim⁹ euagat⁹: cui⁹
ad timorē dei vlt ad p̄tēplationē re-
ducitur spiritalē: et p̄us q̄ firmet⁹ in
ea rursus fugacius euanciscit. Cūq;
cū velut exp̄gefacti dephēderim⁹ ab
itentiōe p̄posita deniasse: atq; ad il-
lā theoriā vñ discesserat reducētes
voluerim⁹ cū tenacissima cordis in-
tentione velut quibuscūq; vinculis ob-
ligare: i ipso conatu nro ocinus q̄ an-
guilla de recessib⁹ mētis elabit⁹: ita
vt hac itentiōe menti laborē solū-
mō si p̄fectū nos arbitremur aliquē
esse p̄secutos. Ob quā rē q̄tidianis
hūmōi obfuitatiōib⁹ estuantes: nec tñ
ex ipis aliqd nro cordi stabilitatis
robur accessisse cernētes: ad hāc opi-
nionē fracti despatōe trāducimur:
vt nō nro iā s̄ nature vitio has aie
puagationes humano generi inesse
credamus.

Disputatio senis de statu aie ac virtute ei⁹: Capi. III.

Erenus: Periculose p̄sum-
ptionis est necdū reb⁹ recte
discursis nec certa rōne col-
lecta: de natura cuiuslibet rei p̄pro-
pere definire: ac d̄ fragilitatis sue cō-
sideratiōe cape p̄lecturā: nō de sta-
tu et q̄litate ipsius discipline: vel de
aliq; exp̄lētia p̄ferre snāz. Nec ei
si q̄s ignarus natādī: sciēs pondus
corporis sui ferri aquaz leuitate ac
liquore nō posse: exp̄lētia sue volu-
erit imp̄tē definire: neminē penit⁹
posse liquidis elementis solida carne
circūdatū sustineri: tēcirco x̄a elus

De mobili. aīe et spiritali. nequi.

Yodo

Sap. 6.

opinio iudicanda est qua fin experien-
tia sua visus ē ptulisse: cū hoc non
solū esse impossibile: sed etiā per facile
ab alijs fieri rōe certissima et oclorū
fide nō dubia cōprobat: noos: id ē
mēs sp mobil et multū mobil defini-
tur. An etiā in sapia q dicit salomōis:
scriptū est: Terrenū habitaculū ag-
grauat mentē multa cogitantē. Hec
igit p cōditiōe nature nūq̄ potest
ociosa p̄sistere: s; necesse ē eā nisi p/
uultū habuerit vbi suos exerceat mo-
tus et in q̄b⁹ iugit occupet: p̄pā mo-
bilitate discurrere: et p oīa volitare
donec lōgo exercitio vsuq̄ assuefa-
cta diuturno: quo nos incassū dicūt
laborare: expiat et discat q̄s meōre
sue materias debeat p̄pare: erga q̄s
circūagat indefessos volat et imo-
rādi robur acq̄rat: et ita p̄ual eat ad-
uersus inimia suggestiōes q̄b⁹ detra-
hebat extrudere: atq̄ in illo quē de-
siderat statu et q̄litate durare. Itā q̄
hāc euagationē cordis nrī vel natu-
re hūane: vel deo creatori ei⁹ debe-
mus ascribere. Alia est em̄ sc̄pture
inīa: q; dñs hoīez fecit rectū: et ipsi
quesierūt cogitatiōes mltas. A nob
ergo eaz q̄litas p̄det: q; cogitatio
bona inq̄t sciētib⁹ eā ap p̄pinquat:
vir aut p̄udēs iueniet eā. Quidq̄d
em̄ iueniri pōt: nrē prudentie indu-
strieq̄ subiectū ē. Si nō fuerit iuen-
tū: sine dubio nrē desidie vel impri-
dētie nō nature vitio reputandū est.
Cui sc̄pti psalmista q̄z p̄gruit dicēs:
Btūs vir cui⁹ ē auxiliū abs te dñe:
ascēsiōes i corde suo disposuit. Ai-
detis ergo i nrā diciōe p̄sistere: vt si-
ue ascēsus. i. ptingētes ad deū cogi-
tatiōes: siue descensus ad terrena scz
et carnalia corruētes in nrīs cordi-
bus disponamus. Que si nō in nrā
ptātē p̄sisterent: nec phariseos dñs
increpasset: Quid cogitatis mala i
cordib⁹ vris? Itac p̄ p̄phetā p̄cepit
set dicēs: Auferte malū cogitationū
vr̄z ab oculis meis. Et vsqueq̄ mo-
rabunt i te cogitatiōes noxie? Itac

Ecc̄s. 7.

Ps. 83.

matth. 9.

Esa. 1.

Hiere. 4.

in die iudicij earū q̄litas quēadmo-
dū op̄ez erigeret a nobis: ita p̄ esaiā
dñs cōmīante: Ecce ego inq̄t venio
vt cōgregē opa et cogitatiōes corūz
cū oib⁹ gētib⁹ et linguis. S; nec cō-
dēnari q̄dē eaz testimonio vel defē-
di in illo terribili atq̄ metuēdo exa-
mīe: fm̄ bti apli sūīaz mereremur:
ita dicentis: Inter se iūicē cogitatio
nib⁹ accusātib⁹ aut etiā defendētib⁹
in die q̄ iudicabit de⁹ occulta hoīm
fm̄ euāgelīū meum.

Esa. 66.

Ro. 2.

De p̄fectiōe aīe ad similitudi-
nē euangelici centurionis
assumptē: Ca. V.

Quis q̄ p̄fecte mētis figura p
h illū euāgelicū centurionem
pulcherrime designat: cuius
virt⁹ atq̄ p̄stātia: q̄ nō q̄buslibz in-
gruētib⁹ cogitatiōib⁹ abducebat: s;
p suo iudicio vel admittēbat bōas:
vel p̄trarias absq̄ vlla difficultate
pellebat: hac p̄spicua significatione
descripta ē: Itā et ego hō sū sub po-
testate cōstitut⁹ hñs sub me milites:
et dico huic vade et vadit: et alio ve-
ni et venit: et seruo meo fac hoc et fa-
cit. Sic igit nos q̄z virilr aduersus
pturbatiōes et vitia dimicātes: pote-
rim⁹ ea dicioni nostrē discretionisq̄
subijcere: ac militātes i carne nrā ex-
tinguere passiōes: vel instabilē cogi-
tationū nostraz cohortē rōis impio
subiugare: ac dñice crucis salutari ve-
xillo dirissimas aduersariāz ptātūz
turbas a termīs nostri pectoris pro-
pulsare: si p̄ tātoz mentis triūpho-
rū ad spirital hui⁹ cēturiōis ordinē
puehimur: quē i Exodo q̄z p̄ moy-
sen mystice legim⁹ designatū: Consti-
tue tibi tribunos et cēturiōes: et q̄n/
quagenarios et decanos. Et ita nos
q̄z dignitatis hui⁹ apice sublimati:
habem⁹ hāc impandi potestātē atq̄
virtutē: qua nō q̄b⁹ nolim⁹ cogita-
tionib⁹ abducamur: sed hīs quibus
spiritaliter delectamur imorari vel
inherere possim⁹: malis quidē sug-

matth. 8.

Exod. 18

Colla. vii. abbatis Sereni de

gestionib⁹ impātes: abite: et sūt: ho-
nīs vero dicent⁹: venite et venient.
Seruo quoq⁹ nostro. i. corpi ea q⁹
castitatis vel p⁹inētie sunt similiter
inūgem⁹: et sine vlla cōtradictione
deseruiet: nō iā suscitās nobis aduer-
sus spūm cōcupiscētie stimulos: sed
oēm exhibēs spūi famulatū. Mutus
centurionis q⁹ia arma sint vel ad q⁹
plioz exercitia p⁹parēt: audi beatū
2. cor. 10. aplin p⁹dicantē: Arma inq⁹t militie
nostre nō carnalia sunt sed spirita-
lia. Dixit q⁹ia sint. i. nō carnalia nec
infirmā: s⁹ spiritalia et potentia deo.
Deinde ad quos sint exercēda con-
flic⁹ p⁹sequēter insinuat: Ad destru-
tionē munitionū cogitationes pur-
gātes: et oēs altitudinē extollentē se
adūsus sciam dei: et captiuātes oēm
intellectū in obediētiā christi p⁹pati
vlcisci oēm inobediētiā cū impleta
fuerit primū vestra obediētia. Que
oīa singillatim p⁹currere sicut neces-
sariū ita etiā alteri⁹ t⁹pis ē. Armoz
tūmō volo vobis genera p⁹pricta-
tesq⁹ patefacere: q⁹bus nos q⁹ si vo-
lunt⁹ bella dñi p⁹liari: et inter cēturio-
nes euāgelicos militare: accincti lu-
giter debem⁹ incedere. Sumite inq⁹t
Eph. 6. scūtū fidei in quo possitis omīa tela
neq⁹ sunt ignea extinguere. Ergo fi-
des est que excipies ardētissima libi-
dinū tela: metu futuri iudicii et cele-
stis regni credulitate mortificat. Et
loricā inquit charitatis. Ipā nempe
est que vitalia pectoris nostri circū-
dans atq⁹ cōmuniē s⁹ letalib⁹ p⁹ur-
bationū obiecta vū lincib⁹ p⁹trarios
retundit ictus: nec ad interiorē ho-
minē nostrū iacula diaboli p⁹ueta-
re p⁹mittit. Omnia em̄ suffert: omīa
1. cor. 13. patitur: omnia sustinet. Et galeam
spem salutis. Galea capitis est mu-
nitiō. Quia ergo caput nostrum est
christus: debem⁹ istud sp⁹ spe futu-
roz bonoz velut inexpugnabili ga-
lea in cūctis temptationib⁹ ac p⁹secu-
tionib⁹ cōmunire: et p⁹ncipaliter fidē
eius illesam atq⁹ integraz custodire.

Alijs em̄ mēbris trūcatū quēpiā li-
cet debile: possibile tñ ē vti q⁹ sup
esse. Sine capite vero nemī vel bre-
uis vite spaciū progat. Et gladiū
spūs q⁹ ē verbū dei. Penetrabili⁹ Eph. 6.
nāq⁹ est omni gladio ancipiti et p⁹in-
gens vsq⁹ ad diuisionē aīe ac spūs:
cōpagū quoq⁹ et medullaz: et discre-
tor cogitationū et intētionū cordis:
diuidēs sez et absidēs q⁹qd i nobis
carnale terrenū ve repperit. Quib⁹
armis q⁹q⁹ fuerit cōmunit⁹: ab hosti
um telis ac depopulatiōe defensuz:
nō vt captiuus ac subditi⁹ ad hosti-
lē cogitationū terrā cōstrict⁹ depre-
dantum vinculis abducit⁹: nec au-
diēt per p⁹phetā: Quare inuetera-
tus es in terra aliena: sed q⁹si trium- baruch. 5.
phator ac victor in illa quā volue-
rit cogitationū regione p⁹sistat. Als
etiā ipm robur ac fortitudinē centu-
rionis huius q⁹bus hec arma que p⁹-
dixim⁹ nō carnalia sed potētia deo
gestat agnoscere: audi ipm regē vi-
ros fortes ad spiritalē militiā p⁹gre-
gantē: quomō dilectos signet ac p⁹-
bet: Infirmus inq⁹t dicat: q⁹ fortis Job. 3.
suz ego: et q⁹ patiens est sit pugnator.
Aldetis bella dñi p⁹liari: nisi patien-
tes infirmosq⁹ nō posse. Illa p⁹cul-
dubio infirmitate qua fundat⁹ ille
noster euāgelic⁹ centurio cū fiducia
loquebat⁹: Cū enī infirmoz tunc po- 2. cor. 12.
tēs sum. Et itez: Virtus aut⁹ i infir-
mitate perficit⁹. De qua infirmitate
vnu p⁹phetaz: Et erit qui infirma-
tur inter eos sicut dom⁹ dauid. Ipā
Zach. 12.
tiēs etiā hec bella p⁹liabit⁹. Nepe il-
la patiētia de q⁹ d⁹: Patiētia vobis Heb. 10.
necessaria est: vt voluntatē dei fa-
ciētes recipiatis remunerationem.

De pseueratiā erga cogita- tionū custodiā: Ca. VI.

Ebere tñ ac posse nos deo co-
herere: et expiētia p⁹pria de-
prehendim⁹: si mortificatas
volūtates ac desideria mū di huius
habeamus abscisa: et illoz auctoz⁹

mobili. aīe et spiritali. nequitijis

Ps. 62.
Ps. 118.
Ps. 72.
1. Cor. 6.

puer. 8.

matth. 11

Job. 5.

1. cor. 15

tate docebimur: qui dñō colloquen-
tes fiducialiter dicunt: Adhesit ani-
ma mea p^o te. Et: Adhesi testimonijs
tuis dñe. Et: Mihi autem adherere
deo bonū est. Et: Qui adheret dñō
vn^o spūs est cū eo. Non ergo debe-
mus his enagatiōib⁹ anime fatiga-
ti ab hoc studio relaxari. Qui enī co-
lit terrā suā satiabit panib⁹: qui autē
secat⁹ oculū replebitur egestate. Nec
ab intentiōe hui⁹ observatiōe pñitio-
sa desperatiōe frāgamur: qz in omī
sollicito inest amplius. Nam q^o sua-
vis et sine labore est: in egestate erit.
Et itez: Vir in dolorib⁹ laborat si-
bi: et vim facit pditioni sue. Nec non
etiam regnū celoz⁹ vinū patit⁹: et vio-
lenti rapit⁹ illud. Nulla nāq^o virt⁹
sine labore pficit⁹: nec vili possibile
est ad istā quā cupitis stabilitatem
mētis sine ingēti pñitōe cordis cō-
scēdere. Nō enī ad laborē nascitur.
Qui vt in vlt⁹ pfectū possit occur-
rere in mensurā etatis plenitudinis
christi: malo: i enī intētiōe necesse ē
sp esse puigilē: ingi⁹ sollicitudinē de-
sudare. Ad cui⁹ tñ mēsure plenu-
dinē nemo pueniet alias in futurū:
nisi q^o pmeditat⁹ et imbuit⁹ ea fuerit i
pñiti: eāq^o adhuc in seculo possit⁹ pre-
libauerit. christiq^o mēbrū pñiosissi-
mū designat⁹: arrā cōpaginis illius
p quā cor porci ei⁹ valeat copulari i
hac carne possederit: vnum dñtarat
desiderans: vñū sitiens: ad vñū oēs
non solū actus suos: veretia cogi-
tatiōes sp intendēs: vt illud qd in fu-
turū dicetur de beata pueriatiōe san-
ctorum: iam subarratū teneat in pre-
senti: id ē sit ei deus oīa in omnib⁹:

Interrogatio de mobilita-
te anime: et impugnatiōe ne-
qtiarū celestiu: Ca. VII.

Eruiant⁹: Posset for: sitan b⁹
volubilitas mētis aliqten⁹
coerceri: si eam nō tātus ad-
uersarioz numer⁹ circūvallens: ad
ea que nō vult: imo q^o illaz qz sue na-

ture mobilitas rapit⁹: indefinēter im-
pelleret. Quā cū tā innumerabiles
tā potētes tāq^o terribiles circūagāt
inimici: resisti illis ab hac presertim
fragili carne: ipossibile crederem⁹:
nisi ad hāc opintonē vñs sentētijs
velut celestib⁹ aiaremur oraculis.
Rñsio sup adiutorio dei et
liberi arbitrij potestate:

Capitulū. VIII.

¶ Eren⁹: Aduersarios nō b⁹ q/
dez ingiē insidiari: qdū qz in-
terioris hoīs expti sunt pignas: du-
bitare nō pñt. Sz ita dicim⁹ hos no-
stris pfectib⁹ aduersari: vt eos tan-
tūmō incētores maloz nō etiā ipul-
sores eē credam⁹. Ceterz null⁹ hoīm
posset oīno vitare petm qdū qz illi
in cordibus nostris ingerere voluit⁹
sent: si eis quēadmodū ad suggerē-
dum: ita et ad cōpellendū facultas
violēta suppeteret. Vobzē sicut in
illis est instigatiōis copia: ita et i no-
bis xpus respuendi siue acq̄scēdi li-
bertas est attributa. Quoz tñ potē-
tiā et impugnatōes si ptimescimus:
etiā pteciōes atq^o adiutoria dei ecō-
trario pferam⁹: de q^o dē: Maior est
enī q^o i nobis ē: q^o q^o i hoc mūdo. Lu-
lus auxilia mltō vehemētiore mili-
tāt xute p nobis: q^o aduersū nos
eoz mltitudo pfligit. Nā bonaz re-
rū nō tñ suggestor: si etiā fautor atq^o
ipulzor ē de⁹: ita vt nōnū q^o nos etiā
iuitos et tgrātes attrahat ad salutē.
Cōstat g^o neminē posse a diabolo de-
cipi nisi itlū q^o pbere illi maluerit sue
volūtat⁹ assēsz. Qd Ecclesiastes his
xhis euidentē exp̄ssit: Quia enī nō
fuit p̄dictio ab his q^o faciūt malū cito:
iō repletū ē cor filoz hoīm i ipis vt
faciāt malū. Ergo manifestū ē hinc
vñū quēq^o delinqre q^o ingruētib⁹
cogitationibus prauis nō eis se con-
festim repulsa traditiōis obijciat.
Nā resistit ei iquit et fugiet a vob. Jaco. 4.
Interrogatio sup aīe ac de
monū cōiunctiōe: Ca. IX.

Lolla. VII. abba. Sereni de mo

Ermaus: Quid istud queso
est aie eius istis spiritibus? neque
ita indiscretum permixtumque pos-
tium: quo sic eide non dicam tungi: sed uni-
ri possint: et alioque eas insensibiliter et
inseri atque inspirare illi quicumque vo-
luerint: et ad ea que placuerint ea va-
leant instigare: eiusque cogitationes ac
motus videant atque plustrum: tantaque
inter ipsos ac mentem unitas fiat ut si
ne dei gratia quod ex illorum iustitiameto: quod
ex nostra voluntate procedat: discerni po-
ne non possit?

**Responsio in quem modum spi-
ritus immundi humanis men-
tibus copulentur:** **Ca. X.**

Erenus: Non mirum est posse
spiritum spiritui insensibiliter iunga-
ri: et occultam suadendi vim ad
ea que libita fuerint exercere. Est enim
inter eos sicut inter homines: quedam
substantie similitudo atque cognatio. Si
quidem diffinitio que de natura anime
assumitur: etiam illorum substantie similiter
coaptatur. Altrinsecus vero eos sibi in-
seri vel uniri: ita ut capax aliter alte-
ri esse possit: omnimodis impossibile
est. Hoc namque solummodo deitati que so-
la incorporea simplexque natura est: re-
ctissime tribuitur.

**Obiectio utrum possint spiritus
imundi eorum quos supple-
uerint diaboli inseri vel uni-
ri:** **Cap. XI.**

Ermanus: Huic ratio satisfacta
bitramur esse contrarium quod vi-
dimus in arreptiis fieri: cum af-
flati spiritibus immundis: loquuntur et
agunt ea que nesciunt. Quod si animas illo-
rum spiritibus illis non credamus uniri:
quorum videmus illas velut organum fa-
ctas: et derelicto naturali statu ad il-
lorum voces: et gestum voluntatesque de-
promant?

**Responsio quemadmodum
energumini immundi spiritus**

dominentur: **Ca. XII.**

Erenus: Predicte diffinitioni
si nunc non est contrarium id quod dicitur
in energumini fieri: cum spiriti-
bus immundis arrepti: loquuntur vel
agunt ea que nolunt: vel quod ea que ig-
norant: proferre cogunt. Non enim vno
modo ista eos infusione spirituum susti-
nere: certissimum est. Quidam enim sic af-
flantur: ut nequaquam ea que gerunt vel
loquuntur intelligant: quidam vero tunc
non norunt et postea recordantur. Quod
fieri per infusione spiritus immundi non ita
putandum est ut in anime ipsius penetrans
substantia: et velut unitus ei et quidam-
modo induratus ea: sermones ac verba per os
patientis emittat. Nullo namque modo
istud ab eis fieri credendum est. Nec
enim per aliquam anime diminutionem sed per
corporis debilitatem hoc evenire mani-
festa ratio deprehenditur: cum scilicet in illis
membris in quibus vigor anime continetur:
immundus spiritus insidens eisque importa-
bile atque inensum pondus imponens:
obscuritate teterrima intellectuales
eius obruit et intercipit sensus: insti-
gans ea que non vult vel que ignorat
proloqui: quod nonnunquam etiam vini febrisque
vultu seu nimis frigoris aliisque vali-
tudinibus extrinsecus supponentibus
videmus accidere. Quod ne herodes ioh-
annem quod carnis eius acceptat potestatem
moliret inferre: precepto domini prohibetur
dicentis: Ecce trado eum in manus tuas:
tamen animas eius custodi. id est. tamen eum amemus
et ne facias debilitato anime domici-
lio: et obruas intellectum ac sapientiam re-
sistentis: principali scilicet cordis eius tuo
pondere prefocato.

**Quod spiritus spiritui penetrabilis
esse non possit: sed incorporeo
soli deo:** **Ca. XIII.**

Et enim si crasse huic solideque
materie id est. carni spiritus admix-
tus quod fieri facillime potest: id
circo et anime que itidem spiritus est ita uniri
posse creditur: ut ea quoque similiter sue
nature reddat capacitatem. Quod soli est

Job. 1

bilitate aīe et spiritali. nequitijis

possibile trinitati q̄ sic vinceret itel
lectualis nature efficit penetratix:
vt nō solū circūplecti eā atq; ambī
re: s̄ etia; illabi ei: et velut incorpea
corpi possit infūdi. Licet em̄ p̄nūcie
m̄ nōnullas eē spirituales nāas: vt
sūt āgeli archāgeli ceteroq; x̄tutes:
īp̄a q̄z aīa n̄ra v̄l certe aer iste s̄bitl:
tū incorpore nullaten⁹ estimāde sūt.
Hnt ei s̄m se corp⁹ q̄ subsistunt: licet
multo tenuius q̄ n̄ra sūt corpa: s̄m
ap̄li s̄nīaz ita dicētis: Et corpa cele/
stia et corpa terrestria. Et itez: Se/
miat corp⁹ aīale: exurgit corp⁹ spi/
ritale. Auth⁹ manifeste colligit: nī/
hil eē incorpēū nisi solū deū: et idcir
co ip̄i t̄mō posse penetrabiles oēs
spūales atq; intellectuales eē s̄bas
eo q̄ sol⁹ et tot⁹ et vbiq; et ī oīb⁹ sit:
ita vt et cogitationes hoīm et int̄ nos
mot⁹ atq; abdita mēt̄ vnīsa īpi/
ciar atq; plustret. De ip̄o si q̄dē solo
p̄nūciauit b̄t̄s ap̄ls dicēs: Aliu⁹ ē
enī s̄mo dei et efficit: et acutior sup
oēm gladiū ancipitē: et p̄tingēs vsq;
ad dimisionē aīe et sp̄is: cōpagū q̄z
ac medullaz: ac discretio: cogitatio/
nū et int̄tionū cordis: et nō ē crea/
tura īuisibilī ī spectu eius: oīa aut̄
nuda et apta sūt oculis ei⁹. Et beatus
david inq̄t: Qui fingit singillatim
corda cor. Et itez: Ip̄e ei nouit oc
cultā cordis. Job q̄z: Qui sol⁹ no/
sti corda hominū.

Obiectio q̄ demōes credi/
debeāt cogitationes homi
nū peruidere: **Ca. XIII.**

Erman⁹: H̄ac rōe q̄ dic̄ nec
s̄ cogitationes q̄dē n̄ras ītueri
īsti spūs p̄nt. Q̄d existimare
valde putam⁹ absurdū dicere sc̄ptu
ra: Si spūs p̄tatem h̄ntis ascēderit
sup te. Et itez: Lū diabol⁹ misisset ī
corde s̄undis scariothis vt traderet
d̄m. Quid q̄ credi p̄t non patere
eis cogitationes n̄ras: quaz semīariū
p̄te maxia ip̄is īmittentibus atq;
īstīgantibus sentimus oboziri?

Rnsio q̄d possint demōes
in cogitationib⁹ hoīm: q̄d ve
non possint: **Ca. XV.**

Eren⁹: Nulli dubiū ē q̄ pos
sint spūs īmūdi cogitationū
n̄raz attīgere q̄litates: s̄ īdī
cijs eas s̄sibilib⁹ forisec⁹ colligētes
ī. aut ex n̄ris dispositiōib⁹ aut x̄bis
et studijs in q̄ p̄p̄sī⁹ p̄spererit nos
īclinari. Ceterū illas q̄ necdū de in/
ternis aīe p̄dierunt tradire oīno non
p̄nt. Ip̄as q̄z cogitationes q̄s ingerit
vtr̄ susceptē vel quēadmodū susce
pte sint: nō p̄ ip̄i⁹ aīe n̄raz. ī. p̄ illā
īteriorē motū q̄ ī abdit⁹ er⁹ abscondi
tur: et vt māifesti⁹ aliq̄d exp̄mam: in
medull⁹ (et vt ita dixerit) ip̄i⁹ latitā/
tē: s̄ ex motib⁹ atq; indicijs exterior/
is hoīs dephēdūt: vtputa cuz sug/
gesserit gastrimargiā: si viderit mo
nachū ad fenestrā: aut ad solē oculū
crexisse v̄l de hora sollicit⁹ īqd̄sisset
co q̄scūt desiderium gule fuisse susce
ptū. Si fornicationē īgerētes sense/
rūt cūpatientē telū libidīs suscepisse:
seu viderit carnē cōmotā: aut certe
nō vt oportuit adūsus suggestiones
īmūdicie suspirasse: lasciniā intelli/
gūt in penetrabilib⁹ aīe: libidīs iacu
lū fuisse defixū. Si incitāmēta tristi/
cie: si ire: si furoris admouerit: vtrū
naz cordi īnfederint: gestu corpis et
sensibili cōmotiōe dinoscūt: sc̄z cum
vel īnfrenuisse r̄citū vel q̄dā indig
natiōe suspirasse: seu vultū cōsidera
uerit quodā pallore aut rubore mu
tasse: et ita subtiliter q̄snaz cui sit vi/
tio dedit⁹ dephēdūt. Illo nāq; vnū
quēq; n̄rū delectari certa rōne cog
noscut: ad cui⁹ īstīgationē mor q̄/
dā nutu vel motu corpis p̄sensū cō/
nūciat⁹q; ab eo p̄stīta; fuisse p̄uide/
runt. Que ab illis aeris virtutibus
ita dephēdi nō m̄tz ē: cū hoc a p̄u/
dētib⁹ q̄z viris sc̄pissime fieri vide/
mus: vt sc̄z interioris hoīs statū de/
figura et vultu seu q̄litate exterioris
agnoscāt. Quāto q̄ certi⁹ hec ab eis

Colla. vii. abbatis Sereni de

poterunt deprehēdi: quos utiq; ut
spiritualis nature multo subtiliores
ac sagaciores hoībus esse non dubi-
um est.

**Similitudo qua spiritus
immundi cogitationes ho-
minum doceatur agnosce-
re: Capi. XVI.**

Quādamodū em̄ nonnulli la-
trones in his domib⁹ q̄s fur-
tim aggredi cupiūt: occultas
hoīm solēt explorare substantias: qui
p̄ tetras noctis tenebras caute spar-
gētes manu minut⁹ arenas: re-
conditas opes q̄s visu puidere nō
pūt: tinnitu q̄daz v̄l strepitu ad ea-
rū lapsum rudente deprehendūt: ac
sic ad certissimaz rei vel metalli cu-
iusq; noticiā quadā elicitē vocis p̄-
ditione perueniunt: ita hi q̄z ut the-
saurū nostrī corpis explorēt: velut
arenas quasdam suggestiones nob̄
noxias inspergētes: cū fm̄ earū qua-
litate affectuz corporeum viderint
emersisse: velut quodā d̄ intimis cō-
clauib⁹ p̄deūte tinnitu: q̄d sit reco-
ditū ī abditis interioris hoīs: reco-
gnoscent.

**De eo q̄ non singuli quicq;
demonēs vniuersas homi-
nib⁹ ingerant passiones:**

Capi. XVII.

Hoc tū nosse debem⁹ non om-
nes demonēs vniuersas ho-
minib⁹ inurere passiones: s̄ vnicui⁹
q̄z vicio certos spūs incubare: et ali-
os quidē immundicijs ac libidinu⁹
sordib⁹ oblectari: alios blasphemis:
alios ire furorisq; peculiari⁹ imi-
nere: alios pasci tristitia: alios ceno-
doria supbiaq; mulceri: et vnū quē-
q; illud viciū hūanis cordib⁹ q̄ ipse
gaudet: inferre: s̄ nec cunctas pari-
ter suas ingerere prauitates: sed vi-
cissim put t̄p̄is vel loci vel suscipiē-
tis oportunitas puocauerit.

Interrogatio an inter de-

**monēs impugnationis or-
do: ac vicissitudinis discipli-
na seruet: Ca. XVIII.**

Ermann⁹: Ergo credendū est
in eos ordinatam et (ut ita
dixerim) disciplinatā eē neq;
tia: vt q̄dā vicissitudinis ab eis ordo
fuerit: ac rōnabilis gerat⁹ ipugnati-
onis incurio: cū p̄stet nec modū nec
rōnez nisi inē bonos atq; honestos
posse subsistere: fm̄ illā sc̄pture sn̄iaz:
Quere sapientiaz ap̄d malos: et nō
inuenies: et inimici nostri insensati.
Illud etiā: Nō est sapientia: nō est
fortitudo nec est cōsiliū apud ip̄ios.

puer. 21

**R̄nsio in quēmodū cōcio
demonū sup vicissitudinis
ipugnationē subsistat. XIX**

Eren⁹: Non eē inē malos p̄-
petuā ī oib⁹ cōsensionē: nec
posse p̄fectā stare cōcordiā:
etiā in ill' ip̄is vicijs q̄b⁹ cōiter oble-
ctant⁹: certa diffinitio ē. Nō em̄ po-
terit quēdamodū dixisti in reb⁹ in-
disciplinat⁹: disciplina modisq; sua
ri. In nonnull' tū vbi. s. vel opatiōis
cōcio v̄l necessitas erigit seu cuiusdā
lucri inuitat p̄sortiū: necē est eos tē-
poralē cōmodare cōsensuz. Q̄d esse
in hac militaria neq̄tie spiritū: manife-
stissime puidem⁹: vt nō solū t̄p̄a inē
se vicissitudinesq; custodiāt: s̄ etiā
loci q̄busdā sp̄aliē inherere: ea q̄z in-
giē obsidere noscāt. Nā q̄z necē sit
eos imutari tēptatiōib⁹ certisq; vi-
tijs atq; t̄p̄ib⁹ exercere ipugnationes
suas: hic liq̄do p̄probam⁹: q̄z null⁹
pōt s̄l cenodorie vanitate deludi et
p̄cupiscētia fornicationis exuri: nec
p̄t tumida inflari elatiōe supbie spi-
ritual': et carnalis gastrimargie p̄ter
hūilitati submitti. Nec p̄t q̄s cachū-
nis fatūis risuq; dissolui: et iracun-
die sub eodē t̄p̄e stimulis citari: seu
certe edacis tristicie merore supple-
ri: s̄ necē est vnū quēq; sp̄m̄ ita sin-
gillatim impugnationē mētis arri-
pere: vt cū aut vict⁹ abscesserit: aliū

1. Cor. 9.

mobili. aīe et spiritali. nequitijs

ea spiritui cedat acri? ipugnādam:
aut certe si victor extiterit: alij nihilo
minus tradat filiter illudendā.

**De eo qd nō sint vni? forti-
tudinis p̄trarie p̄tates: nec
tēptādi facultas i eoz sit ar-
bitrio collocata: La. XX**

Ulud etiā nequaquā ignorare
debem? nō eē oēs eiūsdē fe-
rociat? et desiderij: s̄ ne vni?
quidē fortitudinis atq; neq̄tie: et uci-
piētib? quidē atq; infirmis non nisi
infirmiores spūs i certamine cōpara-
ri: et his neq̄tijs spiritalib? supatis:
gradatim semp adūsus athletā xp̄i
robustior pugna succedet. Pro cō-
paratiōe siquidē viriū ac p̄fect? hu-
mani: etiā difficultas colluctationis
auget. Nullo em̄ mō q̄libet sancto-
rū sufficeret taliū tātorū q; hostium
sufferre nequitia: v̄l insidijs eoz pos-
set occurrere: s̄ nec crudelitātē q̄dez
ac seuitiā sustinere: si nō certamī no-
stro clemētissim? arbit? atq; agonis-
thetā p̄siciens xps: et exēq̄ret collu-
ctantiū vires: et imoderatos eoz re-
pelleret ac refrenaret i cursu: faceret
q; cū tēptatiōe exitū vt sustinere pos-
simus.

**De eo qd demōes cū hoīb?
nō sine suo labore p̄fligāt:
Laplm. XXI.**

Hanc aut colluctationē illos
non sine suo credim? labore
p̄ficere. Habēt nā q; etiā ip̄i i suo cō-
flictu q̄ndā anxietatē et tristitiā: et
marie cū fuerit validiorib? emulis
id ē viri? sc̄tis p̄fectisq; p̄gressi: Alio
quā tā nō p̄flic? nec lucratio: s̄ sim-
plex t̄m: et vt ita dixi: secūra ill? eēt
hoīm atēbuta deceptio. Et quō sta-
ret illd apli qd dīc: Ad dē nob collu-
ctatio adūsus carnē et sanguinē sed
adūsus p̄ncipat? et adūsus p̄tates:
adūsus mūdi rectores tenebras ha-
rū: s̄ spiritalia neq̄tie i celestib?. Et

1. Cor. 9. illd: Sic pugno n̄ q̄ si acerrēberās.

Et itez: Bonū agonē certant. Vbi 2. Tim. 4
em̄ agō idicif: et certamen et pugna
seu colluctatio: necē ē vtrozq; su-
dor et labor et sollicitudo s̄beat: et e-
q̄ hē illos v̄l sup delectatiōe maneat do-
lor atq; p̄fusio: v̄l d̄ victoria gaudiū
p̄seq̄ et palma. Vbi x̄o alio cū su-
dore luctāte: ali? cū ocio ac securita-
te p̄fligit: et ad deiciēdū emulū sola
p̄ virib? v̄tis voluntate: nō pugna dī-
cēda ē nec colluctatio neq; certamē:
s̄ iniq̄ qdā et irrōnabil? oppugnatio-
nis opp̄sio. S̄z plane laborāt et ip̄i
nō min? ipugnātes hūanū gen?: et
desudāt vt p̄ualeāt d̄ vnoq; illam
quā cupiūt obtinere victoriā: et re-
torq̄t i eos illa p̄fusio q̄ nos mane-
bat si ab ip̄is fuissē? elisi: fm̄ illd:
Caput circū? eoz: labor labioz ip̄
soz opiet eos. et d̄ dūtes dolor ei? i
caput ei?. Et itez: Geiat illi laque?
quē igrat: et captio quā abscondit ap-
p̄hēdat eū: et i laqueū cadat i ip̄o. s̄.
quē sup hoīm deceptiōe molit. Do-
let igit etiā ip̄i nō min? et quēadmo-
dū nos elidūt ip̄i q; s̄ s̄ elidunt:
nec victi s̄ p̄fusioe discedūt. Quas
eoz ruinas atq; p̄flic? ille q̄ sanos
interior? hoīs oculos possidet q̄tidie
cernēs: vidēs q; eos supgaudere rui-
nis et casib? singloz: actimēs ne d̄ se
q; euenire eis valeat ista leticia: d̄m
dep̄cat. Illuminā inq̄ens oculos meos
ne vnq; obdormā i morte: neq̄ di-
cat inimic? me? p̄ualui adūsus eū: q̄
ēbulāt me exultabūt si mor? fuero. et
De? me? ne supgaudeāt mibi: ne di-
cāt i cordib? suis euge euge aīe nr̄e:
nec dicāt duorabim? eū. et fr̄duerit
sup me d̄tīb? suis: d̄ne q̄n respicies.
Insidiat ei i abscondito vt leo i cubili
suo: insidiat vt rapiat paupē: et q̄rat
a dō escā sibi. Qui rurū cū cū cona-
tib? exp̄et: cū deceptiōe nr̄az nō po-
tuerit obtinere: sup casto labore suo
necē ē vt p̄fundāt et crubescāt q̄ q;
rūt aīas nr̄as vt auferāt eas. Idūat
p̄fusioe et pudore q̄ cogitant nobis
mala. Hieremias q;: Confundant

Ps. 139

Ps. 7.

Ps. 34.

Ps. 12.

Ps. 34.

Ibidem.

Ps. 9.

Lolla. VII. abba. sereni de mobi.

Pierc. 17. inq̃t illi ⁊ nō pfundar ego: paueant illi ⁊ non paueā ego: induc sup eos irā furoris tui: ⁊ duplici p̃ritiōe cōtere eos. Nulli etem dubiū ē: cum a nobis fuerit supatū: p̃ritiōe eos duplici p̃terēdos: p̃mū: q̃ hoīb⁹ expe- tētib⁹ sc̃ritatē: illi eā possidētes amiserūt: cā q̃ extiterūt p̃ditōis hūane: deinde q̃ spirituales substātie fuerint a carnalib⁹ terrenisq̃ deuicte. Has igit⁹ ruinas hostiū suasq̃ victorias iutuēs vnusq̃sq̃ sc̃tōꝝ cū exultatio- ne p̃clamat dicēs: Persequar inimi- cos meos ⁊ cōphendā eos: ⁊ nō cō- uertar donec deficiant: p̃fringā eos nec poterūt stare: cadēt sub⁹ pedes meos. Cōtra quos etiā orās. idē p̃pheta: Iudica inq̃t dñe nocētes me: expugna impugnantes me: appre- hēde arma ⁊ scutū: et exurge in ad- iutoriū mihi: effūde frameā: et con- clude aduersus eos q̃ p̃sequunt⁹ me: dic aīe mee sal⁹ tua ego sū. Quos cū subditis et extinctis vniuers⁹ passio- nib⁹ vicerim⁹: merebimur illā bñdi- ctōis vocē p̃sequēter audire: Exal- tet man⁹ tua sup hostes tuos: et oēs inimici tui p̃ibūt. Nec igit⁹ oīa ⁊ his silia sacris inserta volumib⁹ legen- tes siue canētes: nisi p̃tra istas neq̃- tias spirituales q̃ nob⁹ insidiant⁹ die- bus ac noctib⁹ acceperim⁹ fuisse cō- scripta: nō mō ex eis edificatiōē vel lā lenitatis ac patie p̃sequimur: s̃ etiā dix quēdā atq̃ p̃trariū euāgelice p̃- sectiōi p̃cipiem⁹ affectū. Nō solum em̃ docebimur nō orare p̃ inimicis nr̃is: nec diligere eos: s̃ etiā detesta- ri illos implacabili odio prouocabi- mur: ⁊ maledicere eis: atq̃ oīenē ad- ūsus eos idē sinē effūdere. Que ta- li spū p̃locutos fuisse viros sc̃tōs ⁊ amicos dei itelligere: scelestū ē ac p̃- phanū: q̃b⁹ aī aduētū xp̃i idcirco nō est lex posita: eo q̃ trāscēdētes man- data ei⁹ euāgelicis pere p̃ceptis: et aplice p̃fectiōi studere: p̃ueniētes di- sp̃sationem tempis maluerunt.

De eo q̃ nō sit ptās nocēdi

in arbitrio demonū collo- cata: Cap. XXII.

On h̃e aut⁹ eos prātē quē- nō hoīm ledendi: exēplū bñ iob maīfesta rōe demōstrat: vbi nō ampli⁹ eū tēptare audet inī- mic⁹: q̃ diuina ei disp̃satiōe p̃cedi- tur: ⁊ cōfessio eozū dē spūm euāge- licis monimēt⁹ inserta testat⁹ dicētiū: Si cūcis nos: mitte nos ī gregē por- corū. Qui multo magis credēdi sūt in nullo hoīm q̃ ad imaginē dei crea- ti sūt itroire pro arbitrio suo posse: cū aīalia imūda ac muta ingredien- di absq̃ dei p̃missu nō habuerūt po- testatē. Ceter⁹ nemo posset: nō dicā iuuenū q̃s vident⁹ ī hac eremo con- stantissime cōmorari: s̃ nec p̃fectoz q̃dē tātis talib⁹ hostiū agmib⁹ cū- cūsept⁹ in eremo singularis habita- re: si ī ip̃is eēt: p̃ volūtate sua nocē- di vel at̃tēptādi facultas atq̃ liber- tas. Qd̃ euident⁹ etiā dñi ac salua- toris nr̃i confirmat sñia: quā p̃ hūi- litate hoīs assūpti p̃tulit ad pilatū ita dicētis: Nō h̃es in me vllā pote- statē: nisi datū tibi fuisset desuper.

De iminuta demonū pote- state: Cap. XXIII.

Atis tū nobis exp̃ientia no- stra ⁊ seniorū relatiōe cōp- tū ē: nō eādē vim h̃e nūc de- monēs q̃ āteriore tpe īter anacho- retaz dūtazat p̃ncipia: in q̃b⁹ adhuc raritas monachoz ī eremo cōmane- bat. Tāta nāq̃ erat eoz⁹ feritas: vt vix pauci ⁊ admodū stabiles atq̃ etate p̃uecti: tolerare habitatiōē so- litudinis possent. Si q̃dē in ip̃is ceno- bijs in q̃b⁹ cōmorabant⁹ octo vel de- cē: ita eoz⁹ atrocitas grassabat⁹: ⁊ fre- quētes ac visibiles sentiebāt aggres- sus vt nō auderēt oēs p̃iter noctib⁹ obdormire: s̃ vicissim alijs degustā- tib⁹ sōnū: alijs vīglias celebrantes: psalmis ⁊ orōnib⁹ seu lectionib⁹ in- herēbāt. Cū q̃ illos ad soporē nāc- necessitas iūlgaret: exp̃gefact⁹ ad eo-

aīe et spiritalibus nequitijs.

rū q̄ dormituri erant custodiā silit̄
excubie tradebant. An dubitari nō
pōt vnū e duob⁹: hāc nūc securitatē
vel p̄fidētiā non solū nobis q̄ vide/
mur p̄ exp̄iētia senectutis aliq̄ten⁹
roborati: s; etiā iuniorib⁹ etate con/
ferre. Aut em̄ x̄tute crucē etiā defē/
ta penetrāte: et vbiq; eius grā coru/
scaueret: refusa ē neq̄tia demonū: aut
negligentia nra illos ab ipugnatōe
nra p̄stina reddidit lētiōres: dū de/
dignat̄ aduersū nos illa iutētiōe cō/
fligere: qua tūc cōtra illos pbatissī/
mos xp̄i milites seniebāt hac. s. frau/
dulētia visibiliū tēptationū sine ces/
satōe durī elidētes. In t̄m em̄ tepo/
rē videm⁹ corruisse nōnullos: vt ne/
cesse sit eos etiā remissiorib⁹ mōitis
appalpari mō: ne defctis cellulis su/
is ad p̄nitiosiores inq̄tudes renol/
nant: et circūeūtes ac vagi: crassio/
rib⁹ (vt ita dixerī) vitijs implic̄tur:
magnusq; fruct⁹ ab eis obtineri cre/
dat: si solūmō se etiā cū q̄libz igna/
uia valeāt in solitudine cōtinere: ac
p̄ ingēti remedio soleat eis a senio/
rib⁹ dici: Sedere in cellulis v̄ris: et
q̄tuz libitū fuerit māducate atq; bi/
bite et dormite: dummodo in eis iugi/
ter perduretis.

**Qua rōne demones sibi in
eorū corpa quos arrepturi
sunt: aditū parēt:**

Ca. XXXIII.

Constat q̄ immūdos spūs nō
aliter posse i illos quoz ob/
tēturi sunt corpa penetrare:
nisi p̄ius eorū mentes cogitationesq;
possederint. Quos cū timore ac me/
morā dei vl̄ spiritali meditatiōe nu/
dauerint velut exarmatos oī p̄sidio
ac munitiōe diuinā nudatos: facile
vincendos audēter inuadunt: domi/
ciliū deinceps in eis velut in posses/
sione sibi tradita p̄sumentes.

**De eo q̄ miserabiliores sūt
bi qui vitijs q̄ qui ab ipsis**

demonib⁹ possidentur:

Cap. XXV.

Iacet mīto graui⁹ constet ve/
hemētiusq; verari hos qui
cū corpaliter ab ip̄is supple/
ri minime videant: aīo t̄m p̄nciosius
possident: eoz sez vicijs vl̄ volupra/
tib⁹ inuoluti. Scdm apli nāq; sn̄az: 2. Pet. 2.
a q̄ q̄sq; supat: ei⁹ seru⁹ efficit. Nisi
q̄ in hoc istī desperati⁹ egrotāt: q̄
cū sint eoz mācipia: nec ipugnari se
ab illis nec dñatuz eoz ferre cogno/
scunt. Ceterū corpaliter traditos sa/
thane: vel infirmitatib⁹ magnis etiā
v̄ros scr̄os nouim⁹ p̄ leuissimis q̄/
busq; delictis: cū in illis ne tenuissi/
mū quidē nemum aut maculā in illo
iudicij die patiat̄ inueniri: diuina cle/
mētia omnē sordis eoz scorā fm p/
phete: imo dei sn̄az excoqns in p̄/
ti: vt eos tanq̄ aurū vl̄ argentū igni
tū ad illā p̄petuitatē: nulla indigen/
tes penali purgatiōe: trāsmittat: Et Esa. 1.
excoquā inq̄t ad purū scorā tuā: et
auferā omne stannū tuū: et post hec
vocaber̄ ciuitas iusti: v̄bs fidelis.
Et itez: Sicut pbat argentū et au/
rū in camīo: ita eligit corda dñs. Et
iterū: Aurū et argentū pbat ignis:
vir aut pbat i fornace hūiliatiōis.
Et illud q̄s: Quē em̄ diligit dñs cor:
rīpit: flagellat autē omnē filīuz quē
recipit.

**De nece p̄phete seducti:
et infirmitate abbatis pauli
quā p̄ sua emendatione p/
meruit:**

Ca. XXVI.

Quod in illo p̄pha atq; hoīe
del. in. iij. regū libro māfeste
videm⁹ impletū: q̄ p̄ culpa
vni⁹ in obīe quā t̄m nō de industria
nec v̄tio pp̄ue volūtāt: s; alteri⁹ cir/
cūuentiōe p̄traxit: p̄festim a leone cō/
terit: ita de eo sc̄ptura narrāte: Air 3. Reg. 13.
dei est: q̄ inobediēs fuit ori dñi: tra/
didit eū dñs leoni et cōfregit eū iuxta
x̄bū dñi qd locut⁹ est. In q̄ facto et
o 5

Col. VII. abba. sereni de mobili.

solutionē delicti pñtis atq; erroris
icanti ⁊ iusticie merita p q̄b⁹ pphaz
suū dñs tpaliter tradidit veratori:
pctas ip̄a ⁊ pñtētia veratoris atq;
p̄datoris oñdit: q; n̄hil penit⁹ an/
det voracissima bestia de tradito si/
bi cadauere degustare. Cui⁹ rei no/
stris q; t̄pibus sat⁹ euidentis p̄tigit ⁊
apta p̄batio ī abbate paulo v̄l moy/
se q̄ habitauit locū huius solitudis:
q̄ calam⁹ nuncupat⁹. It̄a p̄or cōmo/
rat⁹ est in cremo q̄ adiacet panep̄hi/
si ciuitati: quā solitudinē nunc olim
factā a q̄ falsissime inūdatiōe cogno/
uim⁹. Que q̄tiens flauerit spūs aq̄/
lonis: de stagnis impulsa ac supfusa
adiacentib⁹ terris: ita oēm illi⁹ sup/
ficiē regiōis p̄tegit: vt antiq̄s ibidē
vicos q̄ olim hacipsa de cā oī sunt
hītato: e desti faciat velut insulas
apparere. Hic igit̄ abbas paulus ī
tātā cordis puritatē q̄te solitudis
silētiō q; p̄fecerat: vt nō dicā vultū
femineū: s̄ nevestimēta q̄dē serus il/
li⁹ p̄spectui suo pateret offerri. It̄a
cū eidē p̄genti ad cuiusdā senioris
cellā vna cū abbate archebio eti⁹/
dē solitudis accola: casu mulier ob/
uiasset: offensus occurso ei⁹: tāta fu/
ga ad suū rursus monasteriū (p̄ter/
misso qd̄ arripuerat p̄te visitatiōis
officio) recurrerit: quāta null⁹ a fa/
cie leonis v̄l immanissimū draconis
aufugeret: ita vt ne memorati q̄dez
abbat⁹ archebij reuocātis eū clamo/
re ac p̄cib⁹ flecteret: vt ad requiren/
dū senē quēadmodū p̄posuerāt ce/
pto itinere p̄tenderēt. Qd̄ licet zelo
castitat⁹ ⁊ puritat⁹ ardoze sit factū:
tū q; nō s̄m scīaz p̄sumptū est: s̄ ob/
seruātia disciplīe: iusticie excessus ē
mod⁹. It̄a em̄ solā familiaritatez q̄
vere ē noxia femīaz: s̄ ip̄az q; figu/
rā serus illi⁹ credidit execrandā: ta/
li p̄festim cor reptiōe p̄cussus est: vt
ei⁹ vniuersuz corp⁹ paralysēos val/
tudine solucres: nullū q; in eo mem/
brū penit⁹ explere suū p̄ualeret offi/
ciūz. Siquidē nō solū pedes ac ma/
nus: s̄ etiā lingne mot⁹: q̄ elocutio
voci exp̄m̄it: ip̄seq; aures ita audi/
tus p̄p̄ij amiserūt sensuz: vt in eo n̄
hil ampli⁹ ex hoīe: q̄ immobilis tan/
tū atq; insensibil⁹ figura remaneret.
Eo aut̄ redact⁹ est: vt īfirmitati ei⁹
nullo mō viroz diligētia defuīre suf/
ficeret: nisi sola ei muliebzis seduli/
tas mīstrasset. Sz delato ad cenobi/
um sacraz x̄ginū: cib⁹ ac pot⁹ quez
ne nutu quidē petere poterat: femi/
neo ingererat obsequio: explēdisq;
oib⁹ nature necessitatibus: eadē illi
diligentia p̄ annos ferme q̄tuor. i.
vsq; ad vite sue terminū seruiebat.
Qui cū tāta eēt oīm mēbroz debi/
litate cōstric⁹: vt nulli in eo art⁹ vi/
uacē motū ac sensibilē retētarēt: n̄/
hilomin⁹ tāta ex eo x̄tutū grā p̄ce/
debat: vt cū de oleo qd̄ de cadaue/
re suo poti⁹ q̄ corpore p̄tigisset vni/
gerent īfirmit⁹: p̄festim cūctis vali/
tudinib⁹ curarent: ita vt sup hac ei⁹
valitudie etiā ip̄is īfidelib⁹ euident/
ter apteq; claresceret: ⁊ debilitatem
mēbroz oīm dispensatiōe atq; amo/
re dñi p̄tributā: ⁊ sanitatū gram p̄
testimonio puritat⁹ ac m̄ifestatiōe
meritoz ei⁹ sp̄ūsc̄i x̄tute p̄stari.

De tēptatione abbatis mo/ ysi: Capi. XXVII.

Ecū dus vero quē dixim⁹ in
hac cremo cōmoratū cū ip̄e
q; singularis ⁊ incōpabilis
vir esset: ob rep̄hensionē vni⁹ s̄mo/
nis quē p̄ abbatē machariū dispu/
tans: paulo durius p̄tulit q̄dam sc̄z
opiniōe p̄uent⁹: tā diro p̄festim est
tradit⁹ demoni: vt hūanas egestio/
nes ori suo ab eo supplet⁹ ingereret.
Qd̄ flagellū purgatiōis grā se dñs
intulisse: ne sc̄z in eo vel momētanei
delicti macula resideret: velocitate
curatōis ei⁹ atq; aucto remedio de/
mōstrauit. It̄a p̄tinuo abbate ma/
chario in oīoe submisso dicto citius
neq; spūs ab eo fugat⁹ abscēssit.

De eo q; sperni nō debeāt

aīe et spiritalibus nequitijis

hi qui spiritib⁹ tradūtur in mundis: **Ca. XXVIII**

Et q^{uod} manifeste ppendit non debere eos abominari vel despici q^{ui}s videm⁹ diuers⁹ tem⁹ptatōib⁹ sine ist⁹ neq^{ue}tie spiritib⁹ tradit⁹: q^{ui} duo h^{abent} credere immobiliter nos oportet. Primo q^{uia} sine dei permisso null⁹ ab eis oīo tēptet⁹. Sec^{undo} q^{uia} oīa q^{ui} a deo nobis inferunt⁹: sine tristitia ad p^{ro}p^{ri}os seu leta videant⁹: velut a p^{ro}ssimo p^{ro}ce clemētissimoq^{ue} medico p^{ro} n^{ost}ris vtilitatib⁹ irrogētur: t^{amen} circo eos velut pedagogis traditos hūil^{iter} ar^{bitrari}: vt discēdētes ex h^{uius} mūdo: v^{el} purgatiores ad vitā aliā trāsserāt^{ur}: v^{el} pena leniore plectāt^{ur}: q^{ui} s^{ecundum} aplm traditi sunt in p^{ro}p^{ri}ū sathane in interitum carnis: v^{el} t^{em}ptu spiritu salui fiant in die domini nostri iesu christi.

1. Cor. 5

Obiectio cur hi q^{ui} spiritib⁹ vexant⁹ immūdis: a cōio ne dñica sepēt: **Ca. XXIX**

Ermāⁿ: Et quō nō solū eos despici ab hoīb⁹ vel horeri s^{ed} etiā a cōione dñica in n^{ost}ris p^{ro}uincijs p^{ro}p^{ri}etuo videm⁹ abstinere: s^{ed} m illā euāgelij sniam: Nolite sc^{ilicet} dare canib⁹: neq^{ue} mittatis margaritas vias aī porcos: cū de illis quē admodū dic^{it} ita credendū sit: q^{uia} eis purgatiōis v^{el} vtilitat^{is} obtētū: hūi⁹ tēptationis humiliatio tribuatur?

matth. 7.

Rnsio sup^{er} p^{ro}posita q^{uesti}one **Ca. XXX.**

Eren⁹: Si habuerim⁹ hanc sniam imo fidē quā sup^{er}ius cōprehēdi: vt t^{em}ptatō p^{ro} dñm fieri: t^{em}ptatō vtilitate aīaz dispēsar^{em} vniuersa credam⁹: nō solū neq^{ue}q^{ue} despiciem⁹ eos s^{ed} etiā p^{ro} eis tanq^{ue} p^{ro} mēbris n^{ost}ris incessant^{er} orabim⁹: eisq^{ue} tot⁹ vicerib⁹ ac pleno p^{ro}patiemur affectu: Cū enī patitur vñū mēbrū: cōpatiūtur oīa mēbra: sciētes nos absq^{ue} ill⁹ v^{el} v^{el} v^{el} v^{el} mēbris n^{ost}ris oīmodis p^{ro}sumari nō posse: quēadmodū legim⁹ ne ante

1. Cor. 12.

riores q^{uam} de^{us} nostros sine nob^{is} reprob^{ationis} sūmā p^{ro}se^{que} potuisse: ita de ill⁹ aplo p^{ro}nūciante: Et hi oīs tēptatō nō fidei cōprobat^{ur}: nō acceperūt re p^{ro}missiōes deo p^{ro} nobis meli⁹ aliq^{uid} p^{ro}uidēte: ne sine nobis p^{ro}sumerent⁹. Cōtione x^{risti} oīs sacrosctāz a seniorib⁹ n^{ost}ris nunq^{ue} meminim⁹ inf^{er} dictā quinimio si p^{ro}ssibile eēt etiā q^{ui}die eis i^{nter}ptire eā debere censebāt. Nec enī s^{ecundum} euāgelij sniaz quā incōgrue huic sensui coaptat^{ur}. Nolite sc^{ilicet} dare canib⁹: ad demōis escā sacrosctā cōio: t^{amen} nō potius ad purgatiōez ac tutelā corp^{or}is aīez p^{ro}uenire credenda est: q^{uia} ab hoīe p^{ro}cepta enī q^{ui} in mēbris ei⁹ insidet spūm: seu in ipsis latitare conatur velut q^{ui}dā eruens fugat incēdio. Hoc nāq^{ue} mō curatū t^{em} abbatē andronicū nup^{er} asperimus aliosq^{ue} q^{ui}plures. Mag^{is} nāq^{ue} ac magis inimic⁹ insultabit offēso: cum eū a celesti medicina viderit segregatū: tātoq^{ue} duri⁹ ac frequētius at temptabit: quāto eū ab spiritali re^{med}io longius senserit abdicatū.

Heb. 11.

matth. 7.

De eo q^{ui} miseri sint hi qui subdist p^{ro}palib⁹ istis tēptationib⁹ nō merent⁹: **Ca. XXXI.**

Eren⁹ illi sunt vere miseri ac miserabiles iudicādi q^{ui} cū se vñuer⁹ crimib⁹ flagitijq^{ue} p^{ro}staminēt: nō solū nullū visibilē in eis signū diabolice suppletōis oīditur: s^{ed} nec aliq^{uid} q^{ui}dē opib⁹ cor^{por}is p^{ro}digna tēptatio: nec vllū flagellū cor^{por}is re^{med}ptiōis i^{nter}fertur. Itā enī merent⁹ celerē t^{em}ptis istis expeditāq^{ue} medicinā: q^{ui} duricia t^{em} i^{nter}nitēs cor^{por}is penā vite p^{ro}p^{ri}ie excedēs: thesaurisant sibi ipsi irā t^{em} i^{nter}gnatiōez i^{nter} die ire t^{em} reuelatōis i^{nter} sibi iudicij dei. In quo vermes cor^{por}is nō morient⁹: t^{em} ignis cor^{por}is nō exstinguet⁹. Cōtra q^{ui}s p^{ro}ph^{eta} velut an^{ti} p^{ro} afflictōe sc^{ilicet} viderēs eos erū s^{ecundum} varijs ac tēptatiōib⁹ i^{nter}iacere: t^{em} cōtra p^{ro}dores nō solū absq^{ue} vllō hūiliatiōis flagello cursuz mōi ist⁹ p^{ro}trā^{re} s^{ed} etiā a^{nti}luentia diuitiaz ac sū

Roma. 2

Esa. 66.

Coll. VII. abba. sereni d mobili.

ps. 72.

ma rex oim prosperitate gaudere: in tolerabili zelo ac spūs sui feruore succensus exclamat: **M**ei autē pene moti sunt pedes: paulominus effusi sunt gressus mei: qz zelauī sup inīqs pacē pctōz vīdēns: qz nō est respectus mortis eoz: et firmamentū ī pla ga eoz: in labore hoīm nō sunt: et cū hoīb nō flagellabunt: sed in futuro cū demonib pūiēdi: qui in pnti nō meruerūt in sorte ac disciplina filioz cū hoīb flagellari. Hieremias qz cū deo sup hac impioz prosperitate disceptās: licet neqz dubitare se de iusticia dñi p fiteat dicēs: **I**ustū qdē tu es dñe: si disputē tecū. **E**āz tñ hui tātē meqlitat inquirēs subiūgit et dīc: **A**erūtū si ita iusta loquar ad te: **Q**uare via ipioz prosperat: bñ est oibus q puaricant et inique agūt: plāstī eos et radicē miserūt: pficiunt et faciunt fructum. **P**rope esto ori eoz: et longe a renib eoz.

Hiere. 12.

Quoz ruīnā deflente dñio p pphetā: et ad eoz curationē medicos atq doctores sollicitē dirigēte: et qdam nō eos ad plāctū silez puocāte ac dicēte: **S**bito cecidit bābylō p trita est vlulāte sup eā: tollite resinā ad dolorē ei si forte sanet: **R**ūdent vt desperātes angeli: qbus salut hūane cura cōmissa est: vl certe ppheta ex psona aploz seu spiritaliū viroz atq doctoz videntū duriciā mentis eoz et impenitēs cor: **C**urauim bābylonē et nō est sanata: relinqm eā: et eam vnusquisq in terrā suāz: qm pueit vsq ad celos iudiciū ei: et eleuatū est vsq ad nubes. **D**e isto rñ igit despato lāguore ex psona dei loquit **E**saias ad hīrlin. **A** plāta pedis vsq ad verticē nō est in ea sanitas: vulnus et liuor et plaga tumens nō est circūligata nec curata medicamine neqz forā oleo.

Hiere. 51.

Ibidem

Esa. 1.

De diuersitate studioz ac voluntatū q in aereis ptatibus exercent: **L**a. XXXII.

Et autem esse immūdos spiritus quot in hominib stuitia nō dubie cōprobantur.

Nam nōnullos eoz quos etia fay nos vulg appellat ita seductores et ioculatores eē mīfestū est: vt certa qz loca seu vīas iugis obsidētes: ne quāq tormētis eoz quos pretereuntes potuerint decipere delectent: s de risu tantū modo et illusione pteci: fatigare eos potius studeāt q nocere: quosdaz xō solūmō ī noctis incubationib hoīm pnoctare: alios ita esse furorī ac truculētie deditos: vt non sint pteci illoz tantūmō corpora quos suppleuerint atroci dila ceratione vexare: s etiā irruere super minus transeuntes atq assiligrē illos seuissima cede festinent: quales illi in enāgelio describunt: ob quorū metū per viā illā transire iā nullus audebat: qz eozū qz psiles bellis sanguinis qz effusione p insatiabilī ferocitate gaudere non dubium est. **A**lios ita eoz corda qz ceperāt inani quodā timore videm infecisse: qz etiā bacuceos vulgus appellat: vt semetipos vltra pperitatē corporis erigentes: nunc quidē se in quosdam fastus gutturisq sustollerent: nūc velut acclines ad quēdā se trāquillitatis et ad familiaritatis statū cōmunes blādosq submitterēt: esse velut illustres et circūspectabiles oibus estimantes: nūc quidē adorare se potestates sublimiores corpis inflexione mōstrarēt: nūc xō ab alijs se credent adorari: et oēs mor qbus vera officia aut supbe aut hūiliter pagūtur explerēt. **A**lios reperimus nō solū studere mendacijs: sed etiā blasphemias hoīb inspirare. **C**ui rei etiā nos testes sum q audi nimis apertissime demonē confitētem p arrium et cumoniū se impictatem sacrilegi dogmat edidisse. **A**d etiā ī tertio regū libro vnū ex iisdē ipsis manifeste legitimus p edicantē: **E**grediar inqt: et ero spūs mēdaz ī 2. para. 18

matth. 8.

aie et spiritalibus nequitijis

1. timo. 4. ore oim pphaz eius. De qbus apo-
stolus arguens illos q ab ipis decipi-
untur ita infert: Attendētes spiriti-
bus seducto rib? et doctrinis demo-
nioꝝ in hypocrisi loquētū mēdaci-
um. Esse autē et alia demonū genera
id est mutoꝝ atq; surdoꝝ: euāgelia
testatur. Incētoꝝ etia libidinū at-
q; luxurie quosdā spūs ppha cōme-
morat: Spūs inquitēs fornicatiōis
decepit eos: et fornicati sunt a deo
suo. Nocturnos qz siue diurnos ac
meridianos demones siliter scriptu-
rarū auctoritas docet. De quoꝝ di-
uersitate plonqz est si volum? oīa
scripturaz volumina pscrutātes sin-
gillatim pcurrare: q p ppham ono-
centauri: q pilosi: q sirene: q lamie:
que vlule: qui strutiones: qui ericij
designant: q aspis: qui basiliscus i
psalmo: q leo: q draco: qui ve scor-
pius in euangelio nuncupetur: q pnc-
ceps mundi hui? qui rectores tene-
bray harū: que spiritalia neqtie ab
aplo noīentur. Que vocabula nō
casu nec fortuitu indita illis debem?
accipe: s significatiōe istarū feray
que apud nos vel min? noīe vl ma-
gis pnciose sunt: illoꝝ ferocitates
rabiesq; distingui: et ex similitudine
nequitie virulente seu pncipat?: quez
istis inter ceteras feras siue serpen-
tes quedā excellētia malicie sue con-
fert: illos quoq; eoꝝ vocabulis nū-
cupari: vt scz alios qdē obvehemē-
tiam furoꝝis et rabie ferocitatis sue
p quā pncipatū iter ceteras spirita-
les nequitias obtinuit leonis appella-
tionē. Alius basilisci ob illud mor-
tiferū virus qd pūsq; sentiatur: in-
terimit. Ali? xō ob teporē maīcie
sue onocentauri aut ericij nomē stru-
sionisve sortitus sit.

Interrogatio vnde differē-
tia nequitiarū celestiu tan-
ta processerit: La. XXXIII.

Ernanus: Non quidē am-
bigim? illos qz ordies quos
apls dinumerat ad istos re-

ferri: q: nō est nobis colluctatio ad
uersus carnē et sanguinem: s aduer-
sus pncipatus: aduersus pates: ad-
uersus mūdi rectores tenebray ha-
rū: ptra spiritalia nequitie in celesti-
bus. Aolum? tū nosse vū sit b tāta
inter eos differētia: vl quēadmodū
tāte neqtie extiterint grad? . An ad
hoc creati sint: vt hos ordines mali-
cie sortirent: et quēadmodū huic ne-
quitie militaret?

Dilatio sup absolute p
posite qstionis:

La. XXXIII.

Eren?: Eū ppositiōes vie-
totū tpus nocturne qetis ita
nris furē obtutib?: vt appropin-
tis aurore neq; vicinā sentiam?:
et vsq; ad ortū solis insatiabilr col-
latiōis h? xba pterere puocemur:
tū qm absolutio pposite qstis cū
cepit idagari: in qdā aplissimū ac
pfundissimū nos educet pelag? qsti-
onū qd pntis hore breuitas nō sinit
trāsmeari: cōmodi? reor vt eā futu-
re noctis indagini refuem?: q et mihi
sub hui? qstis occasiōe de vīo pē-
sioꝝ colloqo leticia spirital ac fruct?
vberior pferat: et ppositay qstionū
sin? pbente nobis spūscō psp̄eros
flat?: liberi? penetrare possim?. Q/
obzē soporis modicū degustātes dis-
cutiam? obrepentē oculis nostris vi-
cina tā luce torporē: ac deinceps pa-
riter ad eccliaz pcedētes: qm hoc fa-
cere dñice dlei solēntas cōmonet: re-
neri p? synarin: ea q dñs ad instru-
ctionē cōmunē p desiderio vīo lar-
gitus fuerit: duplicato gaudio cōfe-
ramus.

Explicit collatio prima ab
batis sereni de aie mobili-
tate et spiritalib? nequitijis.
Incipit anoratio capitulo
rū secūde collatiōis eiusdē
senis de principatibus seu
potestatibus.

Ephe. 6.

Annotation capitu. Colla. VIII.

- Ca.) De humanitate abbatis Sereni.
 ij Secunda propositio de diversitate nequitiae celestium.
 liij Responsio de multiplici esca scripturarum sanctarum.
 liij De gemina sententia super intellectu scripturarum sanctarum.
 v De eo quod proposita questio inter illa quae media sunt tenenda: de.
 vi De eo quod nihil maius (beat accipi. lū a deo creatum sit.
 viij De initio principatum seu potatum.
 viij De lapsu diaboli et angelorum.
 ix Obiectio quod ruina diaboli ad deceptores eius principium sum.
 x Responsio de initio (pserit. lapsus diaboli. (cipit pēa.
 xi De eis qui decipiunt siue qui de.
 xij De participatione demonum: et inde tudine quam in hoc aere semper.
 xliij De eo quod impugnatio (exercet. nē quā erga homines impendunt: etiā aduersus se commoueat.
 xliij Aliud factum sit ut potatum seu principatum noīa spiritalium neque fortiterentur.
 xv De eo quod non sine causa sanctis celestibusque virtutibus angelorum siue archangelorum noīa sint.
 xvi De subiectione demonum (idita. nū quā suis principibus prebent fratris visione perspecta.
 xvij De eo quod singulis hominibus duo semper angeli adherent.
 xvij Differentia nequitie que aduersus spiritus inest: per duos philosophos approbata.
 xix De eo quod demones nihil aduersus homines preualeant: nisi eorum prius mentes obsederint.
 xx Interrogatio de apostatis angelis quod in genesi cum filiabus hominum concubuisse dicunt.
 xxi Solutio propositae questionis.
 xxi Obiectio quemadmodum generi sermō cum filiabus eam prophana commixto aī interdictum legis potuerit imputari.
 xliij Rursus quod naturali lege ab initio

homines iudicio seu pene fuerint obnoxii.

xliij Quod iuste puniti sunt hi qui ante diluuiū peccauerunt.

xxv De diabolo quod dicitur in euangelio quod intelligendum sit: Quia mediator est et pater eius.

Explicit annotatio capiti.

Incipit collatio secunda abbatum Sereni de principatibus seu potestatibus.

De humanitate abbatis Sereni.

Capitulum I.

Consum

matris quod dicit solentitas erigebat: et ecclesie aggregatione dimissa: reuersi ad cellam

sentis: refectioni primum laurissime sumus. Nam p̄murie quod suspecta olei gutta quidiane refectioni solebat apponi: modicum liquaminis miscuit: et olei quiddam solito p̄pensum superfundit. Nam illam olei guttam ob hoc unusquisque quidiane refectioni instillat: non ut eius erit gutta quidam precipiat suauitatem: quippe cuius tantum est modum: ut vix ipsi gutturi faucibus que meatum non dicam vngere: sed pertransire sufficiat: sed ut vix iactantia cordis quod per abstinentiam districtore blande solet ac latentem irripere: et stimulos elationis obtundat: quod quanto occultius exerceat nulloque hominum teste perficiat: tanto subtilius occultatorum suum temptare non desinit. Deinde apposuit salē frictum: oliuas ternas: quibus per hoc superintulit canistrum huius cicer frictum quod illi trogallia vocant: ex quibus quana tamen superius grana: mixaria bina: carycas singulas: huius cum numerum in illa eremo quicquid excessisse culpabile est. Qua refectione transacta repositas questionis absolutiones cum reponere cepissem: proferte inquit senex interrogatorum vix quā mātē platā ad huius hore distuleram? indagare.

De principatibus

Secunda ppositio de di-
uersitate nequitiarū celesti-
um: **Cap. II.**

Ermannus: An quæsum? tā-
ta varietas adūsariarū pote-
statū contra hominem ac diuersi-
tas ista pcessit: quas beatus apostolus ita
dinumerat: **1a** dicit nobis collucta-
tio aduersus carnē et sanguinē: **2a** ad-
uersus principatū et potētes: aduersus
mūdi rectores tenebrarū harū: contra
spiritalia nequitię in celestib⁹. **Et ite-
rū: 3a** neq; āgeli: neq; principat⁹: neq;
virtutes: neq; creatura alia poterit
nos separe a charitate dei que est in
christo iesu dño nro. An ergo tanta
malicie diuersitas emula nob̄ emer-
sit? An ad hoc potētes istas a dño cō-
ditas esse credendū est: vt his cōtra
hominem gradibus atq; ordinibus
militarentur?

**Responsio de multiplici esca-
scripturarū sanctarum:**

Capitulu III.

Eren⁹: Diuinarū scripturarū
auctoritas: de his in quibus
nos voluit erudire: qdaz taz
lucide etiā his q̄ acumē ingenij min⁹
possidēt: euidentē effata ē: vt nō solū
nulla occultio:is sensus obscuritate
velent⁹: s̄ nec villo quidē patrocini-
o interpretatiōis indigeāt i sup̄ficie v-
ocis ac lre suos intellect⁹ ac sn̄as pferē-
tia: qdā xō ita ptecta: et qbusdā ob-
scurata mysterijs edidit: vt in eorū
discussioe et intellectu imensū nobis
exercitij campū ac sollicitudis refer-
uarēt. Quā rē multas ob cās deum
dispēasse manifestū ē: primū ne sa-
crāmēta diuina nullū hñtia spiritali
intellect⁹ velamen obductū: cūctis
hoīb⁹. i. tā fidelib⁹ q̄ pphanis eq̄-
li scia et noticia paterēt: et p hoc inē-
tertes ac studiosos nulla esset xru-
tis prudētieq; distātia: tū vt etiā in-
ter ip̄os domesticos fidei dñi intelle-
ctū spacia corā eis imēsa tendūf:

esset in q̄b⁹ et desiderioz argueret
ignauia: et diligētia studiosoz: ac
puritas cordis eoz mētisq; industria
pbarer. Ideoq; satis pprie scrip-
tura diuina agro optio ac fertili cō-
pat⁹: q̄ cū mltis gignat ac pferat que
ad hoīm victū sine aliq̄ ignis cocti-
one pficiāt: qdā nisi p̄us flāme ca-
lore mitigata atq; mollita oēm aspe-
ritatē sue deposuerit cruditatē: vel
incōgrua erūt vsib⁹ hūanis vel no-
xia. **1a** nulla xō ita in vtrūq; apta
nascunt⁹: vt nec incōcta sua crudita-
te displiceāt vel offendāt: et tñ ignis
calore lenita salubriora reddantur.
Plura q̄z ad escā tñmō irrōnabili-
um iumētoz et aialiu mirtū: vel fe-
raz seu volatiliū oriunt⁹ vsū: cibis
hoīm mīme pfutura: q̄ etiā in sua
aspirate manētia absq; vlla ignis cō-
fectioe vitalē iumētis pferūt saturi-
tatē. Quā rōez satis euidentē aspi-
cim⁹ i hoc vberimo spiritaliū scrip-
turarū paradiso p̄tineri: in q̄ ita quedā
significatiōe lre plana ac luculēta re-
splēdent: vt cū sublimiore interpreta-
tione nō egeāt: simplici tñ littere so-
no abūde pascāt ac nutriāt audien-
tes: vt ē illud: Audi isrl dñs de⁹ tu-
us de⁹ vn⁹ ē. **Et: 2a** Diliges dñm deum
tuū ex toto corde tuo: et ex tota aīa
tua: et ex tota virtute tua. Quedam
aut si allegorie explanatiōe extenua-
ta nō fuerint: et spiritalis ignis exa-
minatiōe mollita: nullo mō ad salu-
tarē interioris hoīs cibū sine corru-
ptiōis labe pueniēt: magisq; ex eoz
pceptiōe lesio q̄ vtilitas aliq̄ subse-
quat⁹: vt ē illd. Sit lūbi vñ p̄inci-
ti et lucerne ardētes. **Et: 3a** Qui non hz
gladiū vēdat tunicā suā et emat sibi
gladiū. **Et: 4a** Qui nō accipit crucē suā
et sequitur me: nō est me dign⁹. Qd
quidā districtissimi monachoz: ha-
bētes quidē zelū dei sed nō fm scē-
tiā: simpliciter intelligentes: fecerūt
sibi cruces ligneas: easq; iugiter hñe-
ris circū ferētes: nō edificatiōem sed
risū cūctis vidētib⁹ iutulerūt. **1a** d-

Deut. 6.
Ibidem.

Luce. 12.
Euang. 22

matth. 10

Collatio. VIII. abbatis Sereni

nulla vero ad utrāq; pceptionē: id
est tā historica; q̄ allegoricā ita cō/
moda sūt ac necessaria: vt utrāq; ex/
planatio vitales aīe succos imptia/
matth. 5. tur: vt ē illd: Si quis te pesserit in
dextrā maxillā tuā pbe illi ⁊ alterā.
Eiusd. 10. Et: Cū psequunt vob i ciuitate ista
Eiusd. 19. fugite in aliā. Et: Si vis pfectus eē
vade vde oīa q̄ hēs: ⁊ dā paupib;
⁊ hēbis thesaurū in celo: ⁊ veni seq̄
re me. p̄ducit sane ⁊ fenū iumen
tis: q̄b; pabulis oēs sc̄pturaz reple
ti sunt capi: simplex sc̄z puraq; nar/
ratio historice lectiōis: q̄ simpliciō/
res quicq; ac min⁹ capaces pfecte et
ps. 35. integre rōis: de q̄b; dicif: Ihoīes ⁊
iumenta saluabis dñe: fm stat⁹ ac mē
sure sue p̄ditionē: ad opus tñi et la/
borem actualis vite: vegetiores ro/
bustioresq; reddantur.

De gemina sentētia sup in/ tellectu scripturaz sancta/ rum: Cap. III.

Amobzē de his que aperta
q̄ explanatiōe plata sunt: nos
quoq; pstanter possum⁹ de/
finire audēterq; nrām pferre sniaz.
Ea x̄o que meditationi ⁊ exercitio
nostro referuās obiecta: sc̄is sc̄ptu/
ris spūs diuinus inseruit: q̄busdā ea
volens indicijs ⁊ opinionib; coll/
gi: ita pedetētim debēt canteq; con/
ferri: vt sit eoz assertio seu cōfirma/
tio in disputātis vel suscipiētis ar/
bitrio collocata. Nōnunq; em̄ cum
sup vna re diuersa pmaī snia: neu/
tra eaz pōt absurda indicari: ⁊ sine
detrinēto fidei v̄l fixevl̄ medie susci/
pi. i. vt eis nec plena credulitas nec
absoluta refutatio depute: p̄orizq;
seq̄ns opinio derogare nō debeat:
cū quelibet eaz fidei nō inuentatur
obstistere: quale ē illud q̄ helias ve/
nerit in iohanne: ⁊ itez sit ante aduen/
tū xpī ventur⁹: ⁊ de abominatiōe
desolatiōis q̄ steterit in loco sancto
per illud simulac̄z iouis qd̄ hieroso/
lymis i templo positū legim⁹: ⁊ ite/

rū stare habeat in ecclesia p aduētū
antichristi: illaq; oīa que in euāge/
lio sequunt⁹ que ⁊ impleta aī capti/
uitatē hierosolymoz: ⁊ in fine mūdi
istius intelliguntur implenda: e quib;
bus neutra opinio impugnat aliaz:
nec sequētē p̄rior intellect⁹ euacuat.

De eo q̄ pposita questio i/ ter illa q̄ media tenēda sūt: debeat accipi: Cap. V.

Idcirco pposita a nobis
c̄ questio licet nō satis videat⁹
nec frequēter inter hoīes vē
tilata nec apud plimos pateat: ⁊ ex
hoc ipso apud aliq̄s ea q̄ pferemus
forsitan videant⁹ ambigua: ita debe
mus nostrā tpare sniaz qm̄ fidei tri
nitatis nihil p̄iudicant: vt inter illa
habzant⁹ que medie sunt tenenda:
quāq; non tali opinione qualis su/
spitionibus tantū ⁊ coniecturis col/
ligi solet: sed manifestis scripturarū
testimonijs omnia cōprobenf.

De eo q̄ nihil a deo maluz creatum sit: Cap. VI.

Isit q̄ vt deū quicq; creasse
p̄fiteamur quod substāciali/
ter malum sit: dicente scriptu
ra: Omīa que fecit deus bona sunt
valde. Si em̄ a deo tales isti creati
sunt vel ad hoc facti: vt hos malitie
gradus teneant: ac semper deceptio
nibus ⁊ ruinis hoīm vacēt: cōtra p/
dicte scripture sententiā infamabi/
mus deum velut creatorem atq; in/
uentorem malozum: quod sc̄z pess/
imas voluntates ac naturas ip̄e con/
diderit: ad hoc eas creās: vt semper
in nequitia perseverātes nunq; trā/
sire possint in bone voluntatis affe/
ctū. Non enim quis fixas atq; imo/
biles natiuitatis seu nature sue con/
ditiones qlibet industria poterit im/
mutare: nec vllō mō valebit nō esse
quod natus est: quēadmodū ne nos
quidē cōditionē mortis euadere: q̄
ob ade p̄ctū mō: tales nascimur: nec

Sen. i.

De principatibus.

angeli mortales effici: qui ita creati sunt ut mori non possint. Hanc igitur rationem diuersitatis huius: traditione patrum de sanctarum scripturarum fonte percepinus.

De initio principatum seu potestatum: Capi. VII.

Ita conditione huius visibilis creature spirituales celestesque virtutes deum fecisse (que per hoc ipso quod scirent se ad tantam beatitudinis gloriam beneficio creatoris ex nihilo fuisse productas: perpetuas ei gratias referentes: indefinenter ei laudibus inhererent) nemo fidelium dubitaret. Nec enim existimare debemus creationis et officii sui principia ab huius mundi constitutione deum primum inchoasse: quasi in illis anterioribus atque innumeris seculis: ab omni prouidentia et dispensatione diuina fuerit otiosus: ac non huius in quos bonitatis sue excerneret beneficia: solus extiterit: atque ab omni solita prestandi munificentia fuerit alienus: quod de illa immensa ac sine principio et incomprehensibili maiestate: satis humile est incongruumque sentire: ipso deo de illis potestatibus hec dicente: *Quia facta sunt simul sidera: laudauerunt me voce magna omnes boni angeli mei. Qui ergo interfuerunt creationi siderum: ante istud principium in quo factum dicitur celum et terra: creati fuisse manifestissime comprobantur: quippe qui per istas omnibus visibilibus creaturis videntes eas ex nihilo processisse: creatoris magna voce describunt et admiratione laudasse. Ante istud ergo temporale principium quod a moysi ponitur: quodque modo huic secundum historicum imo iudaicum sensum coeui esse describitur: saluo se nostro sensu quo nos interpretamur omnium rerum christum esse principium: in quo omnia creauerit pater: secundum illud: *Omnia per ipsum facta sunt: et sine ipso factum est nihil. Antequam istud in quo geneleos temporale principium: omnes illas potestates celestesque virtutes deum creasse non dubium est. Quas apertius per ordinem**

dinumerans ita describit: *Quia in christo creata sunt omnia: siue quae in celis siue quae in terra sunt: visibilia et inuisibilia: siue angeli: siue throni: siue dominationes siue principatus siue potestates. De lapsu diaboli et angelorum: Capi. VIII.*

Istorum itaque numero nonnullos principes fuisse collapsos: lamentatio Ezechiel siue Eliae manifestissime docet: in quibus principum tyri aut illi luciferi qui mane oriebantur: flebili planctu ab eis cognoscimus lamentari. Et de illo quidem ita deus ad Ezechiel: *Fili hominis lena planctum super principem tyri: et dices ei: Hec dicit dominus deus: Tu signaculum similitudinis plenus sapientia: perfectus decore: in delitijs palatii dei fuisti. Ovis lapis preciosus operimentum tuum: sardius: topassus et iaspis: chrysolithus et onyx: et berillus: sapphyrus: et carbunculus et smaragdus. Aurum opus decoris tui: et foramina tua in die qua conditus es preparata sunt. Tu cherub extensus et protegens: et posui te in monte sancto dei in medio lapidum ignitorum: ambulasti perfectus in vijs tuis a die conditionis tue: donec inuenta est iniquitas in te. In multitudine negotiationis tue repleta sunt interiora tua iniquitate et peccasti: et cecidi te de monte dei: et prae didi te o cherub protegens in medio lapidum ignitorum. Eueratum est cor tuum in decore tuo: prae didisti sapientiam tuam a decore tuo: in terra prae cecidi te: ante faciem regum dedisti te: ut cerneret te in multitudine iniquitatum tuarum: et iniquitate negotiationis tue polluisti sanctificationem tuam. Elaias quoque de alio: *Quod cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris: Corruisti in terram quae vulnerabas gentes: qui dicebas in corde tuo: In celum conscendam: super astra dei exaltabo solium meum: sedabo in monte testamenti in lateribus aquilonis: ascendam super altitudinem nubium: et ero similis altissimo. Quos tamen nonnullos ex illa beatissima statione ruisse scriptura**

Colof. 1

Ezec. 28

Esa. 14

Eob. 1.

Collatio octaua abbatis Sereni

Ca. inde

comemoratur: dicens: Tertia partem stellam draconem illum secum pariter pertraxisse. Unus quod apostolorum eundem dicit: Angelos vero qui non seruauerunt suum principatum sed dereliquerunt dominum suum: in iudicium magni diei uinculis eternis sub caligine seruauit. Illud etiam quod ad nos dicit: Vos autem sicut homines moriemini: et sic unus de principibus cadetis. quid aliud quam multos de principibus cecidisse significat? Quibus iudicijs hec ratio diuersitatis huius colligit: has differentias ordinum quod in sanctarum celestium quod virtutum: aduersus potestates habere dicunt: vel ex illius anterioris ordinis gradu in quo unaqueque creata fuerat nunc etiam retentare: vel certe de celestibus deuolutas ad similitudinem illarum virtutum que ibidem perseuerant: pro nequitie sue merito in qua in malum unaqueque profecit: hos inter se gradus seu ordinum vocabula in parte contraria vendicasse.

Obiectio quod ruina diaboli a deceptione eius principium sumpserit: Capitulum IX.

Erimanus: Nos hactenus credebamus causam initiumque ruine seu peruariationis diaboli: qua de angelica statio delectus est: inuidiam extitisse: quoniam ad id duxerat et ena liuida calliditate decepit.

Responsio de initio lapsus diaboli: Capitulum X.

Ercnus: Non esse istud initium peruariationis illius seu deiectionis: geneleos lectio manifestat: quod ante illorum deceptionem serpentini nominis eius nota inuissit: ita dicens: Serpens autem erat sapientior siue ut hebraici interpretantur libris: callidior cum ceteris bestiis terre quas fecit dominus deus. Intelligitis ergo quod ante illam circumentionem primi hominis de angelica discesserat sanctitate: ita ut non solum nominis huius insigniri mereret infamia: sed etiam in nequitie tergiversa-

tionem ceteris preferret bestiis terre. Non enim tali vocabulo scriptura bonum angelum designasset: nec de his qui in illa beatitudine perseuerant diceret: Serpens autem erat sapientior omnibus bestiis terre. Nam hoc cognomen non solum gabrieli siue michaeli nullo modo posset aptari: sed ne bono quidem cuius homini conueniret. Aptissime itaque et serpentis vocabulum: et comparatio bestiarum: non sonat angeli dignitatem: sed peruariatoris infamiam. Denique liuoris ac seductionis materia qua ut hominem deciperet instigatus est: de anterioris ruine extitit causa: quod seculum de limbo terre nuperrime figuratum ad illam eum gloriam cerneret euocandum: unde cum esset unus de principibus se meminerat corruisse. Et idcirco prior est lapsus qui supbiendo corruerat: quoniam etiam serpens meruerat nunc cupari: secundum ruina per inuidiam subsecuta est: per quam inueniens eum adhuc aliquid in sese erectum habentem: ita ut etiam cuiusdam colloqui atque consilii cum homine haberet consortium: sententia domini utilis siue eum in ima deiecit: ut non iam sicut ante sublime aliquid intueres incederet: sed ut solo coherens repeti potius et humiliatus super ventrem terrentis virtutum esset et operibus pascere: oculum deinceps publicans inimicum: adponens inter ipsum et hominem utiles inimicitias salutaris discordia: ut dum caueat tanquam hostis noxius: amicitijs fraudulentis ulterius homini nocere non posset.

De eius qui decipit siue decipit pena: Capitulum XI.

In quo tamen et illud nos precipue debet instruere: ut a malis consilijs declinemus: quod licet deceptionis auctor congrua pena et condempnatione plectatur: ne ille quidem qui sedulitate supplicio careat: licet aliquantulum leniore quam ille qui auctor deceptionis extiterit. Quod hic expressum plenissime cernimus. Adam namque qui seductus est (imo ut apostoli verbis

De principatibus.

1. El. 2. eloquar) qui seductus non est: sed se-
ducere a quiescens: in exitialē videt
accessisse consensum: sudore vultus ac
labore tūmodo cōdemnat: q̄ tamē
illi nō per suā sed p̄ terre maledictio-
nem sterilitatēq; decernitur. Mulier
ho que huius rei p̄suasor exiit: multi-
plicationē gemitū ac dolor atq; tri-
sticie p̄meret: perpetuo pariter iugo
subiectiōis addicta. Serpens autē
qui primus incētor huius offense est.
penni maledictiōe mulctat. Q̄ob-
rem summa sollicitudine et circūspe-
ctione cauendū est a cōsilijs prauis:
quia sicut auctorē puniunt: ita de-
ceptum nec peccato faciunt carere
nec pena.

**De constipatione demonū
et inquietudine quā in hoc
saeculo semper exercent:**

Capitulum XII.

Antea ho spiritū densitate
constipatus est ac iste q̄ inter
celū terrāq; diffundit: i quo
nō quieti nec ociosi versant: vt satis
vtiliter ab hūanis aspectib; eos p̄-
videntia diuina abscederit atq; sub-
traherit. Nam nō solum terrore con-
cursus corū vel horrore vultū in q̄
se pro voluntate sua cum libitū fuerit
transformant atq; cōuertunt: intole-
rabili formidine homines cōsterna-
rent: nequaquā valētes hec carnalib;
oculis intueri: sed etiā in ampliorē
nequicie modum: quotidiano lugig;
corum exemplo et imitaciōe succensa
gens hūana pficeret: et p̄ hoc inf ho-
mines et immūdas atq; acreas pote-
states fieret noxia quedā familiari-
tas atq; p̄niciosa cōiunctio: duz hec
flagicia que cū inter homines admit-
tunt: vel parietū septis vel locor in-
teruallo: et quadā verecūdie consilio
ne celant: apta visione lugiter inten-
dētes: ad maiore furoris incitarent
insaniā: nulla scz interueniēte quie-
te: qua ab istis sceleribus eos cerne-
rent desinentes: quispe quos nulla

lassitudo carnalis seu occupatio fa-
miliaris: ac distentio quotidiani vi-
ctus quēadmodū nos a ceptis inten-
tionibus etiā inuitissimos nōnunq;
cessare compellunt.

**De eo q̄ impugnationē quā
erga homines impendunt:
etiā aduersum se cōmoue-
ant: Capitulum XIII.**

As nāq; impugnationes quib;
bus hoīes impetūt: nequaquā
eos a flagicioz crimine pur-
gere cessantes: etiā contra se inuicem
ipsos affectare certissimū est. Nam
discordias atq; cōflictus sup nōnul-
lis gentibus p̄ quadam sibi nequitie
vernacula familiaritate suscepti:
indefesso certamine similiter exerce-
re non desinūt. Qd etiā in visione da-
nielis p̄phete manifestissime legitur: fi-
guratū: angelo gabriele ita narrāte:
Noli timere daniel: qz ex die p̄mo q̄ **Dan. 10**
posuisti cor tuū ad intelligendū vt
te affligeres in cōspectu dei tui: exau-
dita sunt verba tua: et ego veni pro-
pter sermones tuos. Princeps autē
regni persarū restitit mihi viginti et
vno dieb;: et ecce michael vnus de p̄n-
cipib; p̄mis venit in adiutoriū meū:
et ego remansi ibi iuxta regē persarū.
Veni autem vt docerem te que ven-
tura sunt populo tuo in nouissimis
diebus. Quem principē regni per-
sarum aduersariā potestātē esse que
fauebat genti persarū inimicanti po-
pulo dei minime dubitandum est:
quiq; ad impediendam vtilitatem
quā videbat per absolutionē questi-
onis: pro qua p̄pheta dominū erora-
uerat: ab archangelo ministrandam:
liuens semetipsū obijcere festina-
uit: ne ocius ad danielē salutaris
angeli cōsolatio puolans: dei quoq;
populū cui gabriel archangelus pre-
erat confortaret. Qui tamē dicit ne
tunc quidē ob impugnationis illius
vehementiam se facere potuisset: sed

Collatio octava abbatis Sereni

ab eodem adhuc fuisse detinendum:
nisi in adiutorium sibi michael archan-
gelus aduenisset: qui occurrens prin-
cipi regni persarum sequebatur consilium eius
interferens et opponens: cumque ab ipso
impugnatio subripiens: ad instructi-
onem prophetam post vicesimum et unum diem
comerare fecisset. Et post pauca: Et
ait inquit angelus: Nunc quid scis quare
venerim ad te? Et nunc reuertar ut pro-
prie aduersus principem persarum. Cum
enim ego egrederer apparuit princeps
grecorum veniens. Et cruciatum annunciatum
tibi quod expressum est in scriptura.
veritatis: Et nemo est adiutor meus
in his omnibus nisi michael princeps
vestester. Et iterum: In tempore illo consurget
michael princeps magnus qui stat pro
filiis populi tui. Legimus quoque grecorum
quoque principem similitudinem alium nunc cupa-
ri: qui utique faciens genti sibi subdi-
te tam populo israeli quam nationi persarum
erat aduersus. Ex quo liquido pui-
des quod discordias gentium et consilium
atque similitudines quas inter se istis insti-
gantibus gerunt: etiam contra se aduer-
se exerceant potestates: et illarum vel gau-
dere eas victoria vel diminutione tri-
stari: et ob hoc non posse illas inter se
quietas aut concordas existere: dum
vnuquisque pro his quibus preest contra
alterius gentis profulem inquietam semper
emulatione contendit.

Unde factum sit ut potestatum
seu principatum nomina spiri-
tualium nequitie sortirentur:

Capitulum XIII.

Quod ergo propter illas quas supra
exposuimus opinioniones: etiam
idcirco dici principatus vel po-
testates enuntiari possumus ratione colli-
gere: quod scilicet vel diuersis gentibus do-
minentur ac prestant: vel certe quod in infe-
riores spiritus atque demonia: de quibus
etiam euangelia legiones esse propria
temporum confessione testantur: queque spiri-
talia neque ab apostolo nunc cupant: suos
exerceant principatus. Nunc enim dominatio/
nes dici possunt: nisi habeant in quos

suas dominationes exerceant: nec potesta-
tes aut principatus vocari queant: nisi
fuerint in quos potestates aut prin-
cipatus suos agant. Quod etiam in euan-
gelio designari calumniantibus phari-
seis manifestissime reperimus: In beel-
zebub principe demoniorum habet eiecit de-
mones. Nam et rectores tenebrarum
legimus appellari: et alium mundi huius
principem nunc cupari. Quos tamen gradus
beatus apostolus in futurum cum omnia christo
fuerint subiecta asserit euacuandos:
Cum tradiderit inquit regnum deo et
patri: cum euacuauerit omnem principatum
potestatem et dominationem: quod utique non
aliter fiet nisi fuerint de ipsoque ditione
sublati: in quibus in hoc seculo potesta-
tes seu dominationes vel principatus
agere cognoscuntur.

De eo quod non sine causa san-
ctis celestibusque virtutibus
angelorum siue archangelo-
rum nomina sint indita:

Capitulum XV.

Alia quod in bona parte horum
ordinum vocabula non sine ra-
tione causave sint indita: sed
officioque vel meritoque seu dignitatum
sunt nomina: nulli dubium est. Et enim de
officio nunc ciandi angelos: id est nunc ci-
os appellari manifestum est: et archan-
gelos quod ipsis angelis prestant: nomina
ipsius proprietate docet: dominationes etiam
ab eo quod quibusdam dominantur: princi-
patus quoque quod habeant quorum sint
principes atque priores: et sedes quod ita
scilicet deo cohereant et domesticæ sint ci-
ac familiares: ut in ipsis velut in qua-
dam sede diuina maiestas peculiari-
requiescat: et quodammodo sit in eis fir-
mitus reclinata.

De subiectione demonum quam
suis principibus habent fra-
tris visionis prospecta: Capitulum XVI

Egit autem hos immundos spiritus
a nequioribus potestatibus et
subditos esse: propter illa scriptu-
rarum testimonia que in euangelijs quoque

De principatibus.

Mat. 12.

calumniantibus phariseis dñi legim⁹
respōsione descripta: Si ego in beel/
zebub pñcipe demonioꝝ eijcio demo/
nes: etiā pspicue visiones ⁊ expimē/
ta sanctorū multa nos edocent. Itā
cum vnus ex fratribus nostris i hac
solitudine iter ageret: ad uespascente
iam die templū quoddā repiens: ibi/
dem substitit: vespertinā volens in
eo synagoga celebrare. Abi diuin psal/
mos ex more decantat: temp⁹ medie
noct⁹ excessit. Cūq; finita solēnitare
refecturus lassum corpus paululum
resedisset: repente cepit cateruas de/
monū vndiq; in vñū cōfluentiū in/
numerabiles intueri: q̄ infinita cōsti/
patioe ac deiectione longissima pce/
dentes: alie pibant pñcipē suū: alie
suo agmine sequebant. Qui tandem
aliqui ⁊ magnitudine pccior: cūctis
⁊ aspectu terribilioꝝ: turmis infinit⁹
circūseptus aduenit: ac posito folio
cū in tribunali quodā sublimissimo
cōsedisset: vniuscuiusq; act⁹ diligēti
cepit examinatioe discutere: illosq; q̄
necdum se circūuenire emulos suos
potuissē dicebāt: velut inertes igna/
uosq; a cōspectu suo cum nota ⁊ iniu/
ria summa inebat expelli: spacia tē/
poris tantū: ⁊ opus inanit⁹ ab eis ex/
pensum cū fremitu ⁊ indignatioe su/
roꝝis exprobrans: illos x̄o q̄ se nun/
ciabant cōsignatos sibi met de cepis/
se: summis laudib⁹ cum exultatione
ac fauore cūctoꝝ velut victores pal/
mis remuneratos ac redimitos ser/
tis: vtq; fortissimos bellatores ad
exemplū cūctoꝝ: glorioſissimos co/
ram omnib⁹ emittebat. In quoz nu/
mero cum quidā nequissim⁹ spīrit⁹:
vt pote quēdam triumphū sublimissi/
mū delatur⁹ letior aduenisset: nomē
monachi optime cogniti designauit:
asserens se post quīdecim annos q̄/
bus eum in gē obsedisset: tandē ali/
qñ pualuisse vt cū eadem ipsa nocte
ruina fornicā: tonis elid: ret: nā cum
quadā sacra puella non solū ipulisse
vt stupri crimē incurreret dicebat: s̄
etiā pualuisse vt eam ppetuo sibi met

iure cōiugij retēaret. Sup cul⁹ hac
psecutioe cū inmane cūctoꝝ gau/
diū fuisset exortū: summis a pñcipe
tenebrarū laudibus iste platus: ma/
gnisq; pconijs coronatus abscessit.
Auroꝝa itaq; supueniēte cū oīs hec
ab oculis enauisset demonū multi/
tudo: dubitās frater de assertioe spl/
ritus immūdi: magisq; id ratus qd
inoluta cōsuetudinis sue fallacia sibi
voluisset illudere: ⁊ innocenti fratri
inurere crimē incesti: memor euāgel/
ice sententie: q̄ In veritate nō stetit: **Job. 8.**
q̄ nō est veritas i eo: Cū loquē mē
daciū: de pprijs loquē: q̄ mendax
est ⁊ pater eius. Delusiū petijt: vbi
illū quē spūs immūdus asseruit esse
deiectum nouerat cōmanere. Erat si/
quidē illi etiā notissim⁹ frater. Quē
cum requisisset: repperit q̄ eadē no/
cte qua deterrim⁹ ille demon ruinā
eius sue cohorti vel principi nūcia/
uerat: monasterio pristino derelicto
vicum petisset: ⁊ cū designata puella
fuisset lapsu miserabi denolutus.

De eo q̄ singulis hominib⁹
duo semp angeli adhereāt:

Lapl. XVII.

Am quod vniciq; nostrum
n duo cohereant angeli: id est
bonus ⁊ malus scriptura te/
stat. De bonis qd ē saluator: Itē cō/
temnatis iniquens vñum ex pusillis **Mat. 18**
istis: dico em̄ vobis q̄ angeli eozum
in celis semp vident faciē patris mei
qui in celis est. Illud quoq; Immit/
tet angelus dñi in circuitu timentū
eum ⁊ eripiet eos. Itē cō etiā qd in
actib⁹ aploꝝ de Petro dicit: Quia **Ps. 33.**
angelus eius est. De vtrisq; x̄o liber
pastoris plenissime docet. Si aut cō
sideremus ⁊ illū qui beatū iob expe/
tijt: aptissime instruemur illū fuisse
qui semp insidiat⁹ ei: nunq; eum ad
peccatū potuerit incitare: ⁊ idcirco
potestate a dño poposciisse: velut qui
nō virtute ill⁹ sed dñi defensiōe qui
illū sp̄ ptererit vincere. De iuda q̄
dicit: Et diabol⁹ stet a dextris eius. **Act. 12.**
Ps. 108

Collatio octaua abbatis Sereni

Differētia nequicię que ad
uersis spiritib⁹ inest: p duos
philosophos approba-
ta: **Lapi. XVIII.**

Et differētijs sane demonū
etiam p illos duos phos qui
quōdam magicis artib⁹: vel
inertiā eorū vel fortitudinē seu aq³
nequiciā fuerant frequēter experti:
multū cognitiōis accepimus. Hi autē
despiciētes beatum Antonū velut
christianū hoīem et imperitū ac sine
litteris: volentesq³ eū (etsi nihil am-
plius ledere potuissent) saltē de cel-
la sua magicis p̄stigijs et circūuētio-
ne demonū pturbare: spūs ei neq³ mi-
mos imiserūt ad ipugnationē: mor-
su liuoris ad ducti eo q³ maxime ho-
minū turbe ad eum quotidie cōueni-
rent. Cūq³ illo nūc quidē imprimē-
te pectori suo fronti q³ signaculū cru-
cis: nunc xō ad orationē suppliciter
incubante ne appropinquare quidē di-
rissimi demones eidem pro: suis au-
derent: atq³ ad eos qui illos direxe-
rant absq³ villo reuertentē effectū: et
alios illi in nequiciā vehemētiōres
rursus imitterent: itidemq³ ipsis in-
cassum suas expendētib⁹ vires atq³
inaniter redeuntib⁹: potentiores ni-
hilomin⁹ aduersus militē christi vi-
ctorem iterū destinari nihil penitus
pualerent: eo pfectūt tales tanteq³
eorū insidie tota magica arte quesite:
vt p hec enīdētissime comprobarent
magnā p̄fessionī christianorū inesse
virtutē: quib⁹ ille tā seue tanq³ po-
tentes vimb⁹ q³ est imabāt solē lu-
nāq³ si ad eas directe fuissent obdu-
cere potuisset: hunc nō solum nihil le-
dere: sed ne ad punctū quidē de mo-
nasterio suo valuerint pturbare.

**De eo q³ demones nihil ad-
uersus homines pualcāt nisi
obsederint eorū prius men-
tes: **Lapi. XIX.****

Am q³ p hac admiratiōe cō-
festim venientes ad abbatem

Antonū: impugnationū suarū ma-
gnitudinē: et causas atq³ insidias pa-
tescissēt liuoris occulti: christianos
se fieri p̄tinus poposcerūt. Recurso
autē die vel tpe: asseruit se beat⁹ An-
tonius amarissimis cogitationū sti-
mulis tunc fuisse pulsātū. Quo expe-
rimēto sententiā nostrā quā hester-
no die in collatione ptulim⁹ p̄bauit
ac definivit beat⁹ Antonius nullate-
nus demonē posse mentē cuiusq³ vel
corpus inuadere: nec hīe facultatem
in cuiuslibet animā penit⁹ irruendi:
nisi eā p̄mo destituerit omnib⁹ cogi-
tatiōib⁹ sanctis: ac spiritali cōtem-
platiōe vacuam nudāq³ reddiderit.
Sciendū tū duob⁹ modis spūs imū-
dos homib⁹ obedire. Aut enī sancti-
tati fidelitū diuina grā ac virtute sub-
dunt⁹: aut sacrificijs impior⁹: seu qui-
busdā carminib⁹ deliniri velut fami-
liarib⁹ suis obtēperant. Quā opini-
one pharisei quoq³ decepti: arbitrati
sunt etiā dñm saluatore hanc arte de-
monijs impasse: dicentes: In beelze-
bub principe demonior⁹ hic cūcit de-
mones: fm illā scz cōsuetudinē q³ no-
rant suos magos vel maleficos p in-
uocationē nominis illi⁹ ac ritū sacrifi-
ciorū quo eū delectari et gaudere co-
gnoscut⁹: velut domesticos eius effe-
ctos: habere etiā in demones ei sub-
ditos potestare.

**Interrogatio de apostatis
angelis qui in genesi cū fi-
liabus hominū cōcubuisse
dicunt: **Lapi. XX.****

Eriman⁹: Quia genesios le-
g⁹ etio paulo ante in mediū dei
dispensatiōe plata est: q³ nos
oportune cōmonuit: vt id qd semp
discere cupiebam⁹: nūc possimus co-
grue sciscitari: qd etiā de illis aposta-
tis angel sentiendū sit optam⁹ agno-
scere: qui se cū filiab⁹ hominū miscu-
isse dicunt: vtrū hoc possit spiritali
nature fm litterā cōuenire. Illud q³
euāgeliste testimoniū qd de diabolo
paulo ante dixisti. qz mēdax est et p⁹ **Job. 8.**

De principatibus.

eius. Similit̃ desideramus an dire q̃
nā eius pater intelligēdus sit?

Solutio ppositę questiois: Lapi. XXI.

Erenus: Duas questioes nō
mediocres parit̃ pposuistis:
de quib⁹ quātū possum eodē
quo pposuistis ordine respondebo.
Nullo modo credendū est spirituales
naturas coire cum semīs carnaliter
posse. Qd si aliquā hoc fin litterā fi-
ri potuisset: quō nunc quoq; vel fre-
quēter vel raro idipsum non enenire
contingeret: et absq; semine vel coitu
virī aliquos nasci similit̃ de mulie-
rib⁹ cōceptu demonū cernerem⁹: cū
pserim cōstet eos libidinū sordibus
admodū delectari: quas pculdubio
p semetipsos exercere plus q̃ p hoīes
mallent: si illud vllō modo potuisset
impleri: Ecclesiaste q̃z idipsum pñū-
ciāte: Quid est qd fuit: idipsum qd
est: et quid est qd factum est: idipsum
qd fiet: et non est omne recēs sub sole
qd loquat̃ et dicat: Ecce hoc nouum
est: iam fuerūt in seculis q̃ fuerūt añ
nos. Sed ita questio historie huius
absolut̃: Post necem abel iusti: ne
a fratricida et impio omne hoīn ge-
nus exordīū sumeret: in locū fratris
extincti nascit̃ seth: qui non solū po-
steritati: sed etiā fraterne pietati suc-
cederet. Cui⁹ pgenies secuta patris
iusticiā: a societate et cōiunctione co-
gnationis illi⁹ q̃ ex cain sacrilego de-
scendebat: semp diuisa pmansit: sicut
etiā genealogie descriptio manifeste
declarat: ita dicēs: Adā genuit seth:
seth genuit enos. Enos genuit cainā:
cainan aut̃ genuit malalehel. Mala-
lehel aut̃ genuit iareth: Iareth aut̃ ge-
nuit enoch: Enoch aut̃ genuit matu-
salē: Matusalē genuit lamech: La-
mech genuit noe. Item genealogia
cain ita diuisa describit̃: Cain genuit
enoch. Enoch gēuit hyrath: Hyrath ge-
nuit mantabel: Mantabel genuit ma-
tusabel: Matusabel genuit lamech:
Lamech genuit tubal. Itaq; illa ge-

neratio que de seth iusti ppagine de-
scendebat: sue linee ingiter et agna-
tioni permixta: in patris atq; attauī
sanctitate longa etate durauit: neq;
q̃ scz sacrilegijs ac malicia nequissī-
me prolis infecta: que ī semet impie-
tatis germen velut attauī traditōe
retinebat insertum. Donec ergo pse-
uerauit inter illos generatiōis eorū
ista discretio: semē illud seth vtpote
de optima radice pcedēs: p merito
sanctitatis tam sue q̃ patrum ange-
li dei: siue vt diuersa exemplaria con-
tinent: filij dei vocati sunt: et cōtra-
rio illi ppter impietate vel suam vel
patrum suorum et opera terrena: filij
hominū nuncupant̃. Cum esset ergo
inter ipsos vsq; ad illud tempus hec
utilis bonaq; diuisio: videntes post
hec filij seth qui filij dei erant: filias
eorum qui de cain progenie nascebā-
tur: desiderio pulchritudinis earum
accēsī: acceperūt sibimet de ipis vro-
res: que viris suis infundentes neq;
cias patrum suorum: ab illa eos inge-
nita sanctitate ac simplicitate patna
protinus corruerūt. Ad quos sa-
tis cōgrue directū est illud eloquiū:
Ego dixi dii estis et filij excelsi omēs:
Vos aut̃ sicut homīes moriamini: et
sicut vn⁹ de pncipib⁹ cadet. Quicq;
ab illa xa physice pbie disciplina tra-
dita sibi a maioribus exciderūt: quā
pmus hō ille q̃ vniuersarū naturarū
institutionē euestigio subsecut⁹ est:
potuit euident̃ attingere: suisq; po-
steris certa rōne trāsmittere. Quip-
pe q̃ nūdi ipi⁹ infantia adhuc tene-
ram et quodāmodō palpitantē rudēq;
cōspererat: et in quē tanta est nō solū
sapientie plenitudo: sed etiā grā pphe-
tie: diuina illa insufflatōe trāsfusa:
vt vniuersis animātibus nomīa ru-
dis adhuc mūdi hui⁹ habitator im-
poneret: ac nō solū omīgenū bestia-
rū atq; serpentū furores virusq; dis-
cerneret: sed etiā virtutes herbarum
arborū q̃z lapidūq; naturas ac tem-
porū necdū expertorū vicissitudines

Gen. 6.

Ps 81

Gen. 5.

Collatio octaua abbatis Sereni

Sap. 7.

partiret: ita poterat efficaciter dicere: Dominus dedit mihi bonorum horum que sunt scientia vera: ut scia dispositiones orbis terrarum: et virtutes elementorum: initium et consummationem et medietatem temporum: annorum cursus et stellarum dispositiones: vim spirituum: et cogitationes hominum: differentias animalium et virtutes radicum: et que sunt abscondita et ipso uisa cognoui. Hanc ergo scientiam omnium naturalium per successiones generationum semen seth paterna traditione suscipiens: donec diuisum a sacrilega popagine perdurauit: quem admodum sancte preceperat: ita etiam vel ad dei cultum: vel ad utilitatem vite communis exercuit. Cum vero non fuisset impie generationi permixtum: ad res prophetas ac noxas que pie didicerat instinctu quidem demonum dirinuauit: curiosasque ex ea maleficiorum artes atque perfrigas ac magicas superstitiones audacter instituit: docens posteros suos ut sacra illa cultura diuini nominis derelicta: vel elementa hec vel ignem: vel aereos demones venerarent et colerent. Hec igitur quam diximus curiosa rerum notitia quod diluio non perierit: ac suprenientibus seculis innotuerit: hec nunime absolutio proposita questionis exposcit: tum quia nos occasio huius expositionis admonuit: perstringendum bene uiter puto. Quamquam antiquae traditiones ferunt: cham filius noe qui superstitionibus istis et sacrilegis fuit artibus ac prophetanis infectus: sciens nullum se posse super his immortalis librum in arca pro suis inferre: in qua erat una cum patre iusto ac sanctis fratribus ingressurus: scelestas artes ac prophetana commenta diuersorum metallorum laminis: que seque aquarum non corrumpere inuirta: et durissimis lapidibus insculpsit. Quod diluio pacto eadem qua illa celauerat curiositate perquirens: sacrilegiorum ac perpetue nequicie seminarium transmisit in posteros. Hanc itaque ratione illa opinio uulgi que credunt angelos vel maleficia: vel diuersas artes hominibus

tradidisse: in ueritate completa est. De illis ergo quemadmodum diximus filijs seth et filiabus cain nequiores filij procreati sunt: qui fuerunt robustissimi uenatores: uolentissimi ac truculentissimi uiri: qui per enormitatem corporum vel crudelitatis ac malicie gigantes nuncupati sunt. Hi namque fines inuadere: ac rapinas inter homines agere primi ceperunt: preda potius exigere uitam suam quam sudore operis sui ac labore contenti. Et quorum usque adeo scelera superueverant: ut nisi inundatione diluuii alius mundus expleri non posset. Ita ergo filijs seth libidinis instigatione transgressis illud mandatum quod ab exordio mundi huius naturali instinctu dulcissime fuerat custoditum: necesse fuerat per litteram legis postea reparari. Filiam tuam non dabis filio eius uxorem: ne de filiabus eorum accipies filio tuo: quia seducunt corda uestra ut discedatis a deo uestro et sequamini deos earum ac seruiatis eis.

Deut. 7.

Obiectio quemadmodum generi seth cum filiabus cain prophetana commixtio ante interdictionem legis potuerit imputari:

Capitulum XXII.

Ermannus: Merito potuisset illis ex hac presumptione vel nouitate coniugij crimine transgressionis ascribi: si data fuisset illis ista preceptio. At cum reuinctio istius obseruationis: necdum aliqua fuisset constitutione prefixa: quemadmodum illis permixtio generis ad noxam debuit imputari que nullo fuerat interdicta mandato. Rex enim non preterita solet crimina sed futura dammare.

Responsio quod naturali legi ab initio homines iudicio seu penes fuerunt obnoxij:

Capitulum XXIII.

Erenus: Deus hominem creatum omnem naturaliter ei scientiam legis inseruit: quam si fuisset ab hominibus

De principatibus.

mine fm ppositū dñi vt cepat custo-
dita: nō vtiq; necessariū fuisse aliā
dari q p litterā postea pnuulgata est.
Erat enī supflui extrinsec' offerri re-
mediū: qd adhuc intrinsec' tenebat
insertū. Sed qz hec vt dixim' corru-
pi cepit libertate vsuq; peccandi: ve-
lut huius exactor et executor ac vin-
dex: et vt ipsis scripture verbis elo-
quar: adiutrix apposta est moysayce le-
gis senerissima dira q; districtio: vt
vel metu pene p'sentis nō penit' bo-
nū scē naturalis extinguerēt: fm p-
phete sententiā legē dās in adiutoriu.

Gal. 3. q etiā fm aplm pedagog' velut par-
uulis data fuisse describit: erudiens
scz eos atq; custodiēs: ne ab illa disci-
plina in q naturalit' fuerāt instituti:
quadā obliuione discederēt. Itā qz
sit homi oīs scia legis ab initio crea-
tionis infusa: hinc manifeste pbat q
mā data legis absq; l're lectiōe aū le-
gē: imo ante diluuiū oēs sanctos ob-
seruasse cognoscim'. Quēadmodū
enī scire potuit abel necdū lege man-
dāte: q offerre deo de p'mitiū ouiu.

Gen. 4. suarū: et de adipe ipsaz ad sacrificiū
debuisse: nisi p insitā sibi legē natu-
ralit' fuisse edocet'. Quēadmodum

Gen. 7. noe qd mūdū vel qd immū dū esset
animal decreuisset: nondū hec legali-
distinguit mādato: nisi scia natura,

Gen. 5. li fuisse instruct'. An enoch didicit
ambulare cū deo: nullā legis illumi-
nationē ab aliquo p'secut'. Abi sem

Leui. 18. et iapheth legerat: Turpitudinē p'is-
Gen. 9. tui nō reuelabis: vt incedētes retroz
sum: patris verēda velarēt. An mo-

Gen. 14. nitus abraā deuicis hostibus nihil
accipe de eoz spolijs acq'scit: ne re-
tributōez laboris sui p'sequeret': ab-

stinuit: vel decimas sacerdoti melchi-
sedech q moysaica lege p'cipiū exol-
uit. An idē spē abraā: vñ loth: trans-

Gen. 24. euntib' ac pegrinis: hūanitatē iura
Ensd. 19 et ablutionē pedū: necdū euāgeli-
co coruscate mādato supplicie obtu-

lerūt: An iob tantā deuotōez fidel:
tantā castimonie puritatē: tantā hu-
militatē: māsuetudinē: misericordie:

humanitatis scientiā cōsecutus est:
quātam nūc ne ab illis quidē q enā-
gelia memoriter tenent videm' im-
pleri? Quem sanctorū legimus ante
legē vllum legis violasse mandatū?
Quis illoz nō custodiuit: Audi isrl'. **Deut. 6.**
dñs deus tuus dñs vnus est: Quis
nō impleuit illoz: Itō facies tibi scilicet
ptile negz vllā similitudinē eoz que
in celo sunt siue q in terra: vel eoz q
sunt i aquis sub terra? Quis eorum
nō obseruauit: Honora patrē tuū et
matrē tuā: vel illa q in decalogo sub
sequunt: Itō occides: non adultera-
bis: nō facies furtū: nō falsum testi-
moniū dices: nō cōcupisces vxorem
primi tui: alia q; his multo maiora:
quibus non solū legis sed etiā enan-
gelij puenere mandata?

**De eo q iuste puniti sunt hi
qui ante diluuiū peccauer-
runt: Capi. XXIII.**

Ita ergo intelligim' ab initio
i deum omnia creasse perfecta:
nec fuisse qd ordinationi ei
pncipali: velut improuide et impfe-
cte necesse esset supinduci: vel qd ei
addi post hec oporteret: si in illo sta-
tu ac dispositione qua ab ipso creata
sunt vniuersa mansissent. Et idcirco
in eos qui ante legem imo ante dilu-
uiū peccauerunt: iusto iudicio deum
animaduertisse p'babimus: qz trans-
gressi naturalē legem sine vlla meru-
erunt excusatiōe puniri. Hec in illo-
rum incidemus blasphemiam calum-
niamq;: qui ignorantes hanc rationē:
derogant deo veteris testamenti: ac
detrahentes nostre fidei subsannan-
tesq; dicunt: Quid ergo placuit deo
nostro: vt post tot annorū milia le-
gem voluerit pnuulgare: tanta secu-
la passus hominē sine lege transire?
Q si postea melius aliquid adinue-
nit: apparet eum in p'mordio mundi
inferiora vel deteriora sapuisse: et
post hec velut experimētis edoctum
cepisse rectiora p'spicere: ac pncipa-
les ordinationes suas in melius emē-

Collatio octaua abbatis Sereni

dare. Quid immēse p̄scientie dei peni-
 tus cōuenire nō poterit: nec sine in-
 gēti blasphemia hec de ipsa heretica
 infania pferent: dicente Ecclesiaste:
 Cognoui qm̄ omnia q̄ fecit deus ab
 initio: ipsa erūt in eternū. Super illa
 nō est qd̄ addat: et ab illis nō est qd̄
 auferat. Et idcirco iustis non est lex
 posita: iniustis autē et non subditis:
 impijs et peccatorib: sceleratis et cō-
 taminatis. Illi nāq; habētes natu-
 ralis illi atq; insite legis sanā atq;
 integrā disciplinā: nequaq; lege hac
 extrinsecus adhibita litteris descri-
 pta: queq; in adiutoriu illi naturali
 data est indigebāt. Ex quib: aptissi-
 ma rōne colligit nec legē istā p̄scri-
 ptam litteris ab initio dari debuisse:
 erat enī hoc supfluu fieri stāte adhuc
 naturali lege et integra pmanēte: nec
 euangelicā p̄fectionē tradit ante le-
 gis potuisse custodiā. Non enī pote-
 rat audire: Qui te p̄cussit i dextra
 maxilla tua: p̄be illi et alterā: qui cō-
 tenti nō erāt talionis equalitate in-
 iurias p̄prias vlciisci: sed letales cal-
 ces ac teloz vulnera p̄ alapa leuissi-
 ma repēdebāt: et p̄ minimo dēte per-
 cussentiu aīas experebant. Sed nec
 dici poterat illis: Diligite inimicos
 vestros: i quib: magni fructi et vti-
 litas ducebat ut amicos suos dilige-
 rent: declinarēt x̄o inimicos: et solo
 ab eis odio desinerent: nec opprime-
 re illos et interficere festinarēt.

De diabolo qd̄ dicit i euā-
 gelio quomō intelligendū
 sit: Quia mēdar est et pater
 eius: Capi. XXV.

Quid x̄o qd̄ vos de diabolo
 mouerat: qz mēdar est et pater
 eius: q̄ videlicet tā ipse q̄ p̄-
 suas mēdar p̄nunciari videatur a
 dño: satis absurdū est hoc vel leniter
 opinari. Ut enī paulo ante dixim:
 Spiritus spiritū nō generat: sicut nec
 animā quidē potest anima p̄creare:
 licet concretionē carnis nō dubitem
 bñano semine coalescere: ita de vtra-

q; substantia: id est carnis et anime
 apostolo p̄nunciante: et que quod au-
 ctore p̄cedat manifestius explanan-
 te: Deinde patres inquit carnis no-
 stre habuim: eruditores et reuerbā-
 mur: nō multo magis subijciemur pa-
 tri spiritū et viuem: Quid hac di-
 uisione clari potuit definire: ut car-
 nis quidē nostre patres homines p̄-
 nūciaret: animā x̄o deū solum esse
 patrē cōstanter exprimeret: Quid et
 in ipsa corporis huius cōcretionē mi-
 nisteriū tñmodo homini sit ascribē-
 dum: summa x̄o cōditionis deo oīm
 creatori dicente dauid: Manus tue
 fecerūt me et plasmauerūt me. Et bea-
 tus Job: Nōne sicut lac inquit mul-
 sisti me: et coagulasti me ut caseum:
 ossibus et nervis inseruisti me: Et do-
 minus ad hieremiā: P̄dus q̄ te for-
 marē in vtero: noui te. Ecclesiastes
 x̄o vtriusq; substantie naturam atq;
 originē: examinatiōe ortus atq; ini-
 tij ex quo videlicet vnaqueq; p̄cessit:
 et cōsideratiōe finis ad quē vnaqueq;
 cōtendit: satis euidenter ac p̄prie
 colligens pariterq; de corpis huius
 atq; anime sepatione disputans: ita
 disseruit: P̄dus q̄ cōuertat puluis
 in terrā sicut fuit: et spūs reuertat ad
 deū qui dedit eū. Quid apertius po-
 tuit dicere q̄ ut materiā carnis quā
 puluerē nominauit: qz de hominis se-
 mine sumit exordiu eiusq; videt mi-
 nisterio seminari: velut e terra sum-
 ptam: iterum reuerti p̄nunciaret ad
 terrā: spiritū x̄o qui nō p̄ cōmixtio-
 nem sexus vtriusq; procreat: sed spe-
 cialiter a deo solo tribuit: ad aucto-
 rem suū redire signaret. Quid etiā p̄
 illā dei insufflationē q̄ adā primitus
 animauit: euidenter exp̄mit. Quib:
 testimonijs manifeste colligim: pa-
 trem spiritū neminē dici posse nisi
 deū solum: qui eos ex nihilo cū vo-
 luerit facit subsistere: homines x̄o car-
 nis nostre patres tñmodo nomina-
 ri. Itaq; et diabolus fm̄ hoc qd̄ vel
 spiritus vel angelus bonus creatus
 est: patrem neminē habuit nisi deum

12c. 12.

12c. 118.

Job. 10.

Hiere. 1.

Ecc. 12.

Annotatio capi. collatio. ix.

conditorum suum. Qui cum superbia
fuisset elatus et dixisset in corde suo:
Esa. 14. Ascendā super altitudinē nubium: ero
similis altissimo. Factus est mendax:
Job. 8. et in veritate non stetit: sed de proprio
nequicie thesauro mendacium proferens:
non solum mendax sed etiam pater ipsius
mendacii factus est: quo deitatem ho-
Gen. 3. mini reprobantem ac dicentem: Eritis sicut
Job. 8. dii. In veritate non stetit: sed ab initio
factus est homicida. Vel adā mor-
talē faciens: vel abel instigatōe sua
per manū fratris interinens. Sed iam
disputationē nostrā duarum ferme
noctium lucubratione cōflectam: diei
tertij subsequens auroa concludit: ac
de profundissimo questionū pelago
naviculam collationis huius ad tur-
tissimū silentij portū compendio no-
stre rusticitatis attrahit. In quod nos
quidē profundū quāto interiorius stat
divini spiritus introduxit: tanto diffi-
cilioꝝ pcedens oculoꝝ aciem semper ape-
riet immensitas: ac finem sententiā Sa-
Ecc. 7. lomonis: Longius fiet a nobis magis
quod erat: et alta profunditas quod inveni-
et eam? Quod de dominū deprecemur
ut in nobis vel timor eius vel chari-
tas que cadere nescit immobilis perse-
ret: que nos et sapientes prudentesque
poterit perservare: et a diaboli telis pro-
tegere et custodire semper illesos. His
etenim custodibus impossibile est quē-
piā laqueos eius incurrere. Inter per-
fectos autem et imperfectos ista distantia
est: quod illis quidē fixa (et ut ita dixe-
rim) maturior charitas tenacius perse-
verans firmitus eos custodit: ac faci-
lius facit in sanctitate durare: in illis
vero velut infirmi collocata: ac faci-
lius refrigerescens citius facit eos pec-
catorū laqueis ac sepius implicari.
Quibus auditis ita sermonibus eius ac-
censum sumus: ut cum maiore sitis ar-
dore ad nostrā cellā reverteremur quā
ad ipsius veneramus.

Explicit collatio secunda
abbatis Sereni.

Incipit annotatio capi-
tuloꝝ collationis primę ab-
batis Isaac de oratione.

Ca. 1. Proemiale.
ij Verba abbatis Isaac super ora-
tionis qualitate.
iij Quāmodū pura ac sincera
paratur oratio.
iij De mobilitate anime plume
vel pennule compare.
v De causis quibus mens nostra
aggravatur.
vj De visione cuiusdā senis quā
super fratris inquieta opera-
tione prosperit.
vij Interrogatio de eo quod malo-
ris difficultatis sit custodi-
re cogitationes bonas quā pa-
rare.
viij. Responsio de diversis orati-
onū qualitatibus.
ix De quādruplici orationū specie
x De ordine specierū que super
orationis qualitate ponunt.
xi De obsecratione.
xij De oratione.
xij De postulatione.
xij De gratiarū actione.
xv An quatuor orationū species sint et
omnibus: an singulatim et vicis-
sim unicuique sint necessarie.
xvj Ad quā orationū species nos
metipsos tendere debeamus.
xvij De quattuor supplicationū
generibus a domino initiatis.
xvij De oratione dominica.
xix De eo quod dicit: Aduentat re-
gnū tuum.
xx De eo quod dicit: fiat voluntas tua.
xxj De pane supersubstantiali sine
quotidiano.
xxij De eo quod dicit: Dimitte nobis
debita nostra: et reliqua.
xxij De eo quod dicit: Et ne nos indu-
cas in temptationē.
xxlij De eo quod non debeant alia postu-
lari quā hec tantū quod orationis
divine modulo continent.

Collatio nona abbatis Isaac

- xxv De q̄litate sblimioris orōnis.
 xxvi De diuersis cōpunctionū cau-
 sis. (litatibus.
 xxvii De varijs cōpunctionū qua-
 xxviii Interrogatio de eo q̄ non sit
 in nostra potestate p̄fusio
 lachrymarū.
 xxix Responsio de diuersitate com-
 punctionū que per lachry-
 mas digerunt.
 xxx De eo q̄ elici non debeant la-
 chryme quādo nō sponta-
 nee p̄ferunt.
 xxxi Sentētia abbatis Antonij su-
 per oratiōis statu.
 xxxii De exauditiōis indicio.
 xxxiii Obiectio q̄ p̄dicte exauditi-
 onis fiducia tm̄ sanctis cō-
 ueniat.
 xxxiij Responsio de diuersis exaudi-
 tionū causis.
 xxxv De oratione intra cubiculum
 et clauso ostio deferēda.
 xxxvi De utilitate breuis ac tacite
 orationis.

Explicit annotatio capi-
 tulorum.

Incipit collatio p̄ma ab-
 batis Isaac de oratione.

Proemiale Capitulū. I.

Eperpe-

o tua oratiōis atq̄ in-
 cessabili iugitate q̄d
 in secūdo institutio-
 nū libro p̄missus est:
 collatiōes senis hui⁹ que nūc in me-
 diū p̄ferim⁹: id est abbatis Isaac do-
 mino fauente cōplebūt. Quibus ex-
 plicatis: et p̄ceptis beatissime memo-
 rie pape castoris: et desiderio vestro
 o beatissime papa leonti et sancte fra-
 ter belladi satisfecisse me credo: vo-
 lumis amplitudine p̄mit⁹ excusata:
 que studiū nobis nō solū sermo-
 ne succincto narrāda p̄stringere: sed
 etiā plurima silētio p̄terire: in maio-

rem modū q̄ disposueramus exetnsa
 est. Premissa nāq̄ sup̄ diuersis in sti-
 tutis disputatione copiosa: quā nos
 studio breuitatis refecare malui⁹:
 hec ad extremū beatus Isaac intulit
 verba:

Verba abbatis Isaac sup̄
 oratiōis qualitate: La. II.

Onis monachi finis cordis
 o q̄ p̄fectio: ad iugē atq̄ indiru-
 ptā oratiōis p̄seuerantiā ten-
 dit: et quātū humane fragilitati con-
 cedis ad imobilē tranquillitatē mē-
 tis ac p̄fectā nitidā puritatē. Ob quā
 possidendā omnē tam laborē corpo-
 ris q̄ cōtritōis spūs indefesse q̄rim⁹
 et iugiter exercemus: et est inter alter-
 utriū reciproca quedā inseparabilisq̄
 cōiunctio inuicē sibi mutua ratione
 cōnera. Nam sicut ad orationis p̄fe-
 ctionē omnū tendit structura virtu-
 tū: ita nisi hui⁹ culmine hec oīa fue-
 rint colligata atq̄ cōpacta: nllō mō
 firma poterūt vel stabilia p̄durare.
 Quēadmodū sine illis acquiri vel
 cōsumari nō pōt hec de qua loq̄mur
 p̄petua oratiōis iugisq̄ tranquill-
 tas: ita ne ille quidē virtutes q̄ hanc
 p̄struūt absq̄ hui⁹ possunt assidui-
 tate cōpleri. Et ideo nec recte tracta-
 re de oratiōis affectu: nec ad ei⁹ p̄n-
 cipalē finē q̄ vniuersarū virtutū mo-
 litione p̄fici: subitanea disputatione
 poterim⁹ intrare: nisi p̄us vniuersa q̄
 illius obtentu vel abscedēda sunt vlt-
 paranda p̄ ordinem dinumerata fue-
 rint atq̄ discussa: et fm̄ euāgelice pa-
 rabole disciplinā: ea que ad spirita-
 lis ac sublimissimē illius exstructio-
 nem pertinent turris supputata fue-
 rint ac diligenter ante cōgesta. Que
 tamē nec proderunt p̄parata: nec re-
 cte supponi sibi met excelsa culmina
 p̄fectionis admittent: quia nec sup-
 posita poterunt molem tante celsitudi-
 nis sustinere: nisi prius vt cōmuni
 vsus x̄bo p̄prius aliqd̄ exp̄mā: di-
 ligēter egesto p̄us oī repurgio vitioꝝ
 et effossis succiduis mortuisq̄ rude-

De oratione.

ribus passionū vīue (vt aiunt) ac so-
lide terre pectoris nrī: imo illi euan-
gelice petre in sublime scansura sup-
iecta fuerint simplicitatis et hūilita-
tis firmissima fundamēta: quib⁹ hec
turtis spūaliū virtutū molitiōibus
extruenda et immobiliter valeat stabi-
liri: et ad summa celoz fastigia cōfi-
dentia pprie firmitatis attolli. Fun-
damētis etenī talib⁹ initentē: quāvis
passionū imbres largissimū pfundā-
tur: quāvis ei psecutionū violenti tor-
rentes instar arietis illidant: quāvis
irruat et incubat aduersariozū spū-
ritu seuā tempestas: non solum ruina
nō diruet: sed nec ipā aliquaten⁹ ve-
rabit impulsio.

**Quēadmodū paraf pura
et sincera oratio: Ca. III.**

Et idcirco vt eo seruiore ac pu-
eritate qua debet emitti possit
oīo: hec sunt oīmodis obser-
uāda. q̄p: imū sollicitudo rex carna-
liū generalit̄ abscedenda est: deinde
nulli⁹ negocij cause ve: non solū cura
sed ne memoria quidē penit⁹ admit-
tenda: detractiōes vaniloq̄a seu mul-
tiloquia: scurrilitates quoq̄ similis
amputande: ire p̄ omnib⁹ siue iristi-
cie p̄turbatio funditus erudenda: cōcu-
piscētie carnal̄ ac phylargyrie norius
fomes radicatus euellēdus: et ita his
ac similib⁹ vicijs extrusis penitus et
absceissis: que hominū quoq̄ possunt
patere ac notari cōspectib⁹: talisq̄ vt
dirimus repurgij emūdatōe p̄missa:
q̄ simplicitatis et innocētie puritate
p̄ficiē iaciēda sunt p̄mū pfunde hūi-
lītatis incōcussa fundamēta: que se-
turrē pulsaturā celos valeant susti-
nere: deinde supponēda virtutū spū-
ritalis extructio: et ab omni discursu
atq̄ enagiarione lubrica anim⁹ inhi-
bendus: vt ita paulatim ad cōtēpla-
tionē dei ac spiritualis intuit⁹ incipi-
at sublimari. Quicq̄d em̄ ante ora-
tiōis horā aīa nr̄a cōceperit: necesse
est vt orātibus nobis per ingestione
recoḡdatiōis occurrat. Nobis q̄les

orantes volum⁹ inueniri: tales nos
ante oratiōis t̄pus p̄parare debem⁹.

Ex p̄cedenti em̄ statu mens atq̄ ani-
m⁹ in supplicatiōe format⁹: corū dēq̄
actiū p̄cībentibus nobis ad p̄cece:
verborū quoq̄ vel sensuū ante oeu-
los imago p̄ludēs: aut irasci vos em̄
p̄cedentē qlitatē faciet: aut tristari:
aut cōcupiscētiās causas ve p̄teritas
retractare: aut risu fatuo (q̄d etiā pu-
det dicere) cuiusq̄ scurrilis dicti vel
facti titillatiōe pulsari: aut ad p̄ores
faciet volitare discursus. Et idcirco
quicq̄d orātibus nobis nolumus vt
irrepat: ante orationē de abditis nr̄i
pectoris extrudere festinem⁹: vt illō
apli possim⁹ implere: Sine inēmissi-

1. Thes. 5
1. Th. 2.

**De mobilitate animē: plu-
mē vel pennulē compate:**

Cap. III.

Tenim qualitas aīe nō inep-
te subtilissime plume seu pen-
ne leuissime compaf: q̄ si hu-
moris cuiuspiā extrinsecus acciden-
tis corruptiōe vitata non fuerit: vel
infusa mobilitate substantie sue tenui-
ssimi spūs adiūmeto: velut natura-
liter ad sublimia celestiaq̄ sustollit̄.
Si x̄o humoris cuiusq̄ aspergine vl
infusione fuerit p̄grauata: nō modo
in nullos aereos volat⁹ naturali mo-
bilitate raptabit⁹: sed etiā ad ima ter-
re cōcepti humoris pōdere dep̄met⁹.
Ita mens q̄z nostra si accedentibus
vitijs curisq̄ mundanis aggrauata
nō fuerit: norie ve libidinis humore
corrupta: velut naturali puritatē sue
hūficto subleuata: leuissimo spūita-
lis meditandiōis affātu sublimabitur
ad supna: et hūilia deserēs atq̄ terre-
na: ad celestia et inuisibilia trāsseret.

Collatio nona abbatis Isaac

Luce. 21. Unde pprie satis pceptis domini/ cis admonemur: Videte neqñ graue/ tur corda vestra in crapula et ebrie/ tate et curis secularib⁹. Et idcirco si volumus oratiões nostras non solū celos sed etiam ea que sup celos sunt penetrare: curem⁹ mentē ab omnib⁹ terrenis vitijs expurgatam cūctisq⁹ enūdatā fecibus passionū ad subli/ litatem pducere naturalē: vt ita ad deū vel ipsa vel oratio eius nullo vi/ tiorū pondere pgrauata: vltra celo/ rū fastigia possit ascendere.

De causis quibus mens no/ stra aggrauat: Ca. V.

Standū tñ quibus ex causis n grauari mentē dñs designa/ uerit. Non est adulteria: nō fornicatiões: nō homicidia: nō blas/ phemias: nō rapinas: que mortalia esse et dñabilia null⁹ ignorat: s̄ cra/ pulā posuit et ebrietatē et curas siue sollicitudines seculares. Que intñ nemo hominū mūdi hui⁹ cauet aut damnabilia iudicat: vt etiā nōnulli (qđ pudet dicere) semetipsos mona/ chos nūcupantes: hisdem ipsis distē/ tionib⁹ velut innoxij et vtilib⁹ ipli/ cent. Que tria licet fm litterā ppe/ trata q carnalē faciant et aggrauent animā: atq⁹ a deo separēt ac deſmāt ad terrena: dubitare non possumus: esset tamē eorum facilis declinatio si bucusq⁹ ptingeret isti⁹ pcepti necessi/ tas: et maxime nobis qui tam longa remotiōe ab omni actuali hui⁹ cōuer/ satione distūgimur: et istis visibilib⁹ curis atq⁹ ebrietatib⁹ et crapulis pe/ nitus nulla occasione miscemur. Ae/ rum est alia quoq⁹ crapula nō min⁹ noxia: et ebrietas spiritalis difficil⁹ euitanda: cura quoq⁹ ac sollicitudo secularis: que nos etiam post omniū facultatū nostrarū pfectam renūcia/ tionē: et vini epularū q continentia cunctarū: equidem in solitudine con/ stitutos frequēter inuoluūt: de quib⁹

Iob. 1. ppheta: Exproscimini in q̄t qui estis ebrij et nō a vino. Alius quoq⁹: Eb/

stupescite et admiramini: fluctuate et **Isa. 29.** vacillate: inebriamini et nō a vino: mo/ uemini et nō ab ebrietate. Cui⁹ ebrie/ tatis et crapule vini: cōsequēter ne/ cesse est vt fm pphetā: furores draco/ nū sit. Ipsumq⁹ vinū de qua radice pcedat: aduerte: Ex vinea effi sodo/ morū vitis cor: et samentū eorū ex gomo ira. Vis etiā fructū vitis isti⁹ atq⁹ sarmētī germē agnoscere? Qua eorū vus fellis: botrus amaritudinis in ipsis. Que omnia nisi fuerim⁹ cū/ ctis vitijs expurgati: et ab oīm passi/ onū crapula sobrij: absq⁹ vsu et ebrie/ tate vini epularū q delictijs et afflic/ tia: erit cor nostrū ebrietate et crapi/ la magis noxia pgrauatū. Itā quia seculares cure etiam in nos qui nul/ lis actibus mūdi istius admiscemur cadere nōnūq⁹ possint: manifesta ra/ tione monstrat fm regulā seniorū: q̄ quicqđ necessitatē vltius quotidiana/ ni et inenitabile vsus carnis excedit: ad secularē definerūt curam et sol/ litudinē pertinere: vt xbi gratia: si cum possit opatio vini solidi ne/ cessitatē nostri corporis expedire: ad duorū vel triū solidorū acquisitio/ nem nosmetipsos ppensoze velim⁹ ope ac labore distendere: et cū duarū velamē sufficiat tunicarū ad vsū scz noctis ac diei: triū vel quattuor fieri pcuremus domini: cūq⁹ vnius siue duarū habitatio sufficiat cellarū: am/ bitione seculari atq⁹ amplitudine de/ lectati: quattuor seu quinq⁹ cellas: et has easdē exquisito ornatu: et capa/ ciores q vsus dēsiderat extruamus: passionem libidinis mūdialis i quib⁹ bus possumus: pferentes.

De visione cuiusdam senis quā super fratris inquieta operatione prospexit:

Cap. VI.

Uod nō sine instinctu demo/ **q** num fieri manifestissima nos experimenta docuerūt. Itā quidam pbatissimus seniorum cum transiret iuxta cellam fratris cuius

De oratione

nam hac animi qua diximus egritudine laborantis: utpote qui in extrinsecis reparandisq; superfluis inquitus quotidianis distentionibus desudaret: et eminens consperisset eum grani malleo saxum durissimum conterentem: vidissetq; ethiopem quendam stantem illi: et una cum eodem ictus mallei in ictis consertisq; manibus illidētē: eumq; ad operis illius instantiam ignitis facibus instigantem: diutissime substitit: vel impressionē durissimam demonis vel fraudem tante illusionis admirans. Cum enim nimia lassitudine fatigatus frater redescere iamq; finem operi voluisset imponere: instigatione spiritus illius animatus: iterum resumere malleum: nec desinere ab intentione cepti operis urgebat: ita ut ipsidem ei incitamentis infatigabiliter sustentatus: tanti laboris non sentiret iniuriam. Tandem igitur senex tam dira demonis luddificatione permotus: ad cellam fratris diuertit: salutansq; eum: quid inquit est frater istud opus quod agis? Et ille: Laboramus ait contra istud durissimum saxum: vixq; illud potuimus aliquāto conterere. Ad hec senex: Bene dixisti: vix potuimus. Non enim solus eras cum illud cederet: sed fuit alius tecum quē non vidisti: qui tibi in hoc opere non tam adiutorq; violentissimus impulsor astabat. Et idcirco morbum ambitus secularis nostris mentibus non inesse: non utiq; eorum tam negotiorum abstinētia comprobabit: que etiam si velimus expectare vel explere non possumus: neq; illarum rerum despectus quas si affectauerimus tam apud spirituales viros q; apud seculi homines notabiles prima fronte reddemur: sed cum etiam illa que nostre suppetunt potestati: et honestate quadam videntur obnubi: nec apud cunctos homines ex aperto reprehensibiles faciunt: rigida mentis districtio respiciamus. Et reuera non minus hec que parua videtur et minima: queq; ab his qui no-

stre professionis sunt cernimus indifferenter admitti: pro qualitate sua aggraunt monachi mentē: q; illa maiora que secundum suum statum seu comparationem: secularium sensus inebriare consueverunt: non sinentes deposita sece terrena ad deum in quo semper desira esse debet intentio monachum respirare: cui ab illo summo bono vel parua separatio: maior presens ac perniciosissimus interitus est credendus. Cumq; mens tali fuerit tranquillitate fundata: vel ab omnium carnalium passionum nexibus absoluta: et illi vni summoq; bono tenacissima adhaerit cordis intentio: apostolicū illud implebit: Sine intermissione orate. Et in omni loco leuantes puras manus sine ira et disceptatione. Hac enim puritate si dici potest: sensu mentis absorptus: ac de terreno situ ad spiritalem atq; angelicā similitudinē reformato: quicquid in se receperit: quicquid tractauerit: quicquid egerit purissima ac sincerissima erit oratio.

Interrogatio de eo quod maioris difficultatis sit custodire cogitationes bonas: q; parare: Cap. VII.

Erasmus: Etiam simili modo atq; eadem facilitate qua semina spiritualium cogitationum plerumq; concipimus: etiam perceptu et earum possidere possumus. Cum enim fuerint siue per memoriam scripturarum seu per recordationem spiritualium quorumq; actuum: vel certe per intuitum sacramento et celestium nostro corde concepte: insensibili quadam fuga dilapsa a nobis quātorius euanescent atq; depereunt. Cumq; alias quaslibet occasiones spiritualium sensuum mens nostra repperit: rursus alijs casualiter irrepentibus: ipse quoq; que apprehense fuerant lubrica volubilitate diffugiunt: ita ut nullam constantiam sui retinens animus: nec potestate propria sanctarum cogitationum possidēs firmitatē: etiā

1. Cor. 1.
1. Th. 2.

Collatio nona abbatris Isaac

tunc cum eas videt vti q̄ retinere: fortuitu illas: et nō de industria concepiſſe credat. Quomō enim ortus earū nostro arbitrio putabiſ aſcribēdus: quarū pſenerātia nō cōſiſtit in nobis? Sed ne forte ſub hui⁹ queſtionis indagine a cepto narratiōis ordine longi⁹ euagātes: expoſitionē poſitam ſup oratiōis ſtatu diutius retardem⁹: de qua p̄ncipaliter ſitū⁹ inſtitui: ſuo hāc tempore reſeruātes. De qualitate oratiōis inſtantiffime queſum⁹ informari: p̄ſertim cum nullo tempore nos ab ea ceſſare beatus apostolus moneat: dicē⁹: Sine inmiſſione orate. Et ideo p̄mū de qualitate eius deſideramus inſtitui: id ē qualis debeat emitti ſemper oratio: deinde qualiter hanc eandē quecūq̄ eſt poſſidere vel exercere ſine intermiſſiōe poſſimus. Id ē enī parua cordis intentiōe eam perfici poſſe: et experientia quotidiana: et pſecutio tue ſanctitatis oſtendit: qua ſinē monachi ac totius pſectiōis culmē in orationis cōſummatione cōſiſtere diſſiſti.

Reſponſio de diuerſis orationum qualitatibus:

Cap. VIII.

Isaac: Vniuerſas orationum i ſpecies abſq̄ ingenti cordis atq̄ animi puritate et illumiinatiōe ſanctiſp̄it⁹ arbitror cōprehendi nō poſſe. Tot enī ſunt: quot i anima vna imo in cunctis aīab⁹ ſtatus queunt qualitateſq̄ generari. Et ideo licet ſciamus nos p̄ hebetudine cordis noſtri vniuerſas orationum ſpecies nō poſſe pſpicere: tñ in quātū mediocritas explentie noſtre aſſequi p̄ualuerit: digerere eaſ vtiq̄ tēptābimur. Scdm̄ menſurā nāq̄ puritatis in qua mens vnaqueq̄ proſcit: et qualitatē ſtatus in quo vel ex accidentibus inclinā⁹: vel p̄ ſuā renouat industriā: ipſe quoq̄ momētis ſingulis reſormant⁹: et idcirco vniſormes orationes emitti ſemp a nemine poſſe:

certiſſimū eſt. Aliter enī q̄ſq̄ ſupplicat cum alacer eſt: aliter cum triftic ſeu deſperatiōis pondere pregruāt⁹: aliter cum ſpiritualib⁹ ſucceſſib⁹ viget: aliter cum impugnationū mole deprimiſ: aliter cum veniā peccatorū: aliter cū acquisitionē gratie ſeu cuiuſlibet virtutis expoſcit: vel certe extinctionē cuiuſlibet vitiij deprecā⁹: aliter cū cōſideratiōe gehenne ac ſurturi iudicij timore cōpungit⁹: aliē cū ſpe futuroꝝ bonoꝝ deſiderioq̄ inflāmat⁹: aliter cū i neceſſitatib⁹ ac p̄iculis: aliter cum in ſecuritate ac tranquillitate verſat⁹: aliter cū ſacramentorū celeſtiū reuelatiōibus illuſtratur: aliter cum ſterilitate virtutū ac ſenſuū ariditate cōſtringit⁹.

De quadriperita orationū ſpecie: Cap. IX.

Idcirco hiſ ſup orationū c ſitate digeſtiō: licet nō quātū expoſcit materie magnitudo: ſed quātū vel t̄p̄is admittit anguſtia: vel certe capere tenuitas ingenui noſtri et cordis p̄ualet hebetudo: maior nobis nunc iminet difficultas vt ipſas ſingillatim orationū ſpecies exponamus: quas ap̄ſus quadriperita ratiōe diſtinguit: ita dicēs: Deprecor itaq̄ p̄mo omniū fieri obſecrationes: oratiōes: poſtulationes: gr̄arū actiōes. Que nō inanit⁹ ab ap̄lo ita fuiſſe diuiſa minime dubitandū eſt. Et p̄mitus indagandū quid obſecratione: quid oratiōe: q̄d poſtulatione: quid gr̄ariarū actiōe ſignē⁹. Deinde p̄quirendū: vtrū he ſpecies ab orāte ſint pariter aſſumēde: id eſt vt om̄s ſimul in vnaquaq̄ ſupplicatiōe iungant⁹: an vtiſſim ſingillatimq̄ ſint offerende: vtputa nūc quidē obſecrationes: nūc x̄o oratiōes: nūc autem poſtulationes ſeu gr̄ariarū actiōes oporteat p̄mi: an certe alius quidem obſecrationes: alius x̄o oratiōes: alius aut poſtulationes: ali⁹ gr̄ariarū actiōes deo debeat exhibere ſim menſurā: ſc̄etatis ſue: in qua vnaqueq̄ mens p

De oratione.

intentionis p̄ficiat industriā.

**De ordine specierū que sup
orationis qualitate ponun-
tur: Capi. X.**

E idcirco primū pprietates
ipse sunt nominū verborū q̄
tractā de: ac discutiedū quid
inter orationē ⁊ obsecrationē ac po-
stulationē intersit. Deinde similiter
p̄scrutandū utrū singillarum sint an
pariter exhibende. Tercio indagā-
dum: utrū etiam ipse ordo qui ita est
ap̄li auctoritate dispositus: aliquid
ampli⁹ instruat auditorē: an simpli-
citer accipienda sit ista distinctio: et
indifferēter putā da sit ab illo taliter
fuisse digesta: qđ mihi satis videtur
absurdū. Non enī credendū est ali-
quid transitorie ac sine ratioe sp̄ri-
tus sanctū p̄ apostolū ptulisse. Et id-
circo eodē quo cepimus ordine put
dominus donauerit singula retracte-
mus.

De obsecratione: Ca. XI.

1. Ti. 2. **O** Eprecor itaq; primo omnīū
fieri obsecrationes. Obsecra-
tio est imploratio seu petitio
p̄ peccatis: qua vel p̄ p̄sentibus vel
p̄ p̄teritis admissis suis vnusquisq;
copunctus veniā deprecatur.

De oratione: Capi. XII.

Rationes sunt quibus aliud
aliqd offerim⁹ seu vouemus
deo: qđ grece dicūt: euche: id
ē votū. Itā vbi dicūt in greco: ita eu-
chata eme kyrio podaso: in latino le-
gīt: vota mea dño reddam. Qđ fm
pprietatem verbi ita exprimi potest:
orationes meas dño reddā. Et illud
qđ legimus in Ecclesiaste: Si voue-
ris votū deo ne morā feceris redde
illud: in greco similiter scribitur: can-
euche euchento kyrio: id est: si orane-
ris orationem domino: ne moram fe-
ceris reddere illam. Qđ ita ab vno
quoq; nostrū implebit⁹. Oramus cū
renūciantes huic mūdo spondemus
nos mortificatos cū crīs actib⁹ ⁊ cō-

uersationi mūdane: tota cordis intē-
tioe dño seruītuos. Oram⁹ cū pro-
mittim⁹ seculari onere contempto ac
terrenis opibus sp̄retis: in omni cō-
tritiōe cordis ac paup̄tate spūs nos
dño cohesuros. Oramus cū pollice-
mur nos purissimā corporis castita-
tem seu immobilē patientiā exhibitu-
ros esse p̄petuo: vel cum de corde no-
stro radices ire siue tristitie mortem
operātis: vouemus funditus eruen-
das: que cū desidia resoluti: atq; ad
antiqua vitia recurrētes minime fe-
cerimus: erimus orationū nostrarū
ac votoꝝ rei: diciturq; de nobis: **De** **Ecc̄s. 8.**
lius est non vouere: q̄ vouere ⁊ non
reddere. Qđ fm grecū dici potest:
Melius est non orare q̄ orare ⁊ nō
reddere.

De postulatione: Ca. XIII.

Eritio loco ponunt postulatī-
ones quas p̄ alijs quoq; dñi
sumus i feruore spūs cōstitu-
ti solemus emittere: vel p̄ charis sc̄s
nostris: vel p̄ totū mūdi pace poscē-
tes: ⁊ vt ipsius ap̄li verbis eloquar:
cū p̄ omnib⁹ hominib⁹ p̄ regibus et
omnib⁹ qui in sublimitate sunt: sup-
plicamus. **1. Ti. 2.**

De gratiarū actione:

Capi. XIII.

Parto deinde loco gratiarū
actiones ponunt⁹: q̄s mēs vel
cū p̄terita dei recolit bñficia:
vel cū p̄ntia cōtēplatur: seu cū in futu-
rū q̄ ⁊ quāta p̄pauerit de⁹ his q̄ di-
ligunt eum p̄spicit: p̄ ineffabiles ex-
cessus deo refert. Quia etiā intentio-
ne nōnunq; preces vberiores emitti
solent: dū illa que reposita sunt in fu-
turo sanctorū p̄ntia purissimis oculis
intuendo: ineffabiles deo gratias cū
immēso gaudio sp̄ritus noster insti-
gatur effundere.

Utrum quattuor orationū
species simul ⁊ omnibus an
singillati vicissim vniciq;
sunt necessarie: **Ca. XV.**
q

Collatio nona abbatis Isaac

Ex quib⁹ quattuor speciebus
licet nonnunquam soleant occasio/
nes supplicationum pingutium
generari: nam et de obsecrationis specie
que de compunctione nascitur peccato/
rum: et de orationis statu que de fidu/
cia oblationum et consummatione votorum
per conscientie profuit puritate: et de po/
stulatione que de charitatis ardore
procedit: et de gratiarum actione que de
beneficiorum dei et magnitudinis ac pie/
tatis eius consideratione generatur: fer/
uentissimas sepiissime nominamus preces
ignitasque prodire: ita ut constet omnes
has quas prederimus species: omnibus
hominibus utiles ac necessarias inue/
niri: ut in uno eodemque viro: nunc qui/
dem obsecrationum: nunc autem oratio/
num: nunc postulationum puras ac serue/
ntissimas supplicationes variat: emit/
tat affectus: tamen prima ad incipientes
videtur peculiari⁹ pertinere: qui adhuc
vitiis suorum aculeis ac memoria re/
mordentur. Secunda ad illos qui in p/
fectu iam spiritali appetitumque virtu/
tum quadam mentis sublimitate consi/
stunt. Tertia ad eos qui perfectionem
votorum suorum operibus adimplentes:
intercedere pro alijs quoque conside/
ratione fragilitatis eorum et charitatis
studio provocant. Quarta ad illos qui
iam penalis conscientie spina de cor/
dibus evulsa: securi iam munificentias
domini ac miserationes quas vel in preterito
tribuit vel in presenti largitur vel prepa/
rat in futuro: mente purissima retra/
ctantes ad illam ignitam et que ore ho/
minum comprehendere nec exprimi potest
orationem: ferventissimo corde raptantur.
Nonnunquam tamen mens que in illam verum
puritatis perficit affectum: atque in eo iam
ceperit radicari: solet hec omnia simul pari/
terque concipiens atque in modum cuiusdam
incomprehensibilis ac rapacissime flammae
cuncta convolitans: ineffabiles ad
deum preces purissimi vigoris effunde/
re: quas ipse spiritus interpellans gemitibus
inenarrabilibus ignorantibus nobis
emittit ad deum: tanta scilicet in illius hore
momento concipiens: et ineffabiliter in sup

plicatione profundens: quanta non dicam
ore percurrere: sed ne ipsa quidem mente
valeat alio tempore recordari. Et inde est
quod in qualibet mensura quis positus:
nonnunquam puras intentasque preces in/
venit emittere: quia et de illo primo et
humili ordine que est super recordatione
futuri iudicii: is qui adhuc sub terro/
ris pena ac metu examinis constitutus
est: ita ad horam compungitur ut non mi/
nore spiritus alacritate de obsecrationis
pinguedine repleatur: quam ille qui per puri/
tatem cordis sui munificentias dei per/
lustrans atque percurrens: ineffabili gau/
dio leticiaque resolvitur: incipit enim semper
sententiam domini plenius diligere: quia sibi met
ampliora cognoscit indulta.

**Ad quas orationum species
nosmetipsos tendere valea
mus: Capi. XVI.**

Antequam expetende sunt nobis per/
fectionis vite consummationemque
virtutum ille potius supplica/
tionum species: que vel de contemplatione
futurorum bonorum vel de charitatis ar/
dore funduntur: seu certe ut humiliter et
semper incipientium mensuram loquar: pro
acquisitione quarumque virtutum: seu vi/
tium cuiuslibet extinctione generantur.
Aliiter enim ad illa sublimiora que prederimus
supplicationum genera pervenire
nullatenus poterimus: nisi per ordinem po/
stulationum istarum sensum mens nostra
fuerit gradatimque prona.

**De quattuor supplicatio/
num generibus a domino ini/
ciatis: Capi. XVII.**

As quattuor supplicationum
species ita etiam dominus exemplo
suo nobis initiare dignatus est:
ut in hoc quoque impleat illud quod de
ipso dicitur: Que cepit iesus facere et
docere. Nam obsecrationis genus assu/
mit cum dicit: Pater si possibile est
transeat a me calix iste. vel illud quod
ex persona eius cantatur in psalmo. Deus
deus meus respice in me: quare me
dereliquisti: aliaque his similia. Oratio

De oratione.

- Job. 17.** tio est cū dicit: Ego te clarificauit sup
terram: opus cōsummaui qd̄ dedisti
mibi vt facerem. siue illud: Et p̄ eis
Ibidem. sanctifico meipsum vt sint & ipsi san/
ctificati in veritate. Postulatio est
Ibidem. cum dicit: Pater: quos dedisti mibi:
volo vt vbi ego sum: & ipsi sint mecū:
vt videant gloriā meam quā dedisti
Luce. 23. mibi. Vel certe cū dicit: Pater: igno/
sce eis: non em̄ sciunt quid faciunt.
Mat. 11. Gratiarū actio est cum dicit: Confi/
teor tibi domine pater celi & terre: qz
abscondisti hec a sapientibus & pru/
dentibus: & reuelasti ea paruulis: ut
pater qz sic fuit placitū ante te. Vel
Job. 11. certe cū dicit: Pater gratias ago tibi
quoniam audisti me: ego autē sciebam
qz semp me audis. Que tamē quat/
tuor supplicationū genera licz singul/
latim ac diuerso tēpore fin illū quē
cōprehendimus modū: idē dominus
noster distinxerit offerēda: tamē etiā
simul ea in supplicatiōe p̄fecta com/
p̄hendi posse: identidē suis ostendit
exemplis: p̄ illam scz orationē quam
ad finem euangelij fin Johanne legi/
mus cum copiosissime p̄fudisse. Ex
cui⁹ tertiu qz longū est vn̄uersa per/
currere: diligēs inquisitor hec ita esse
lectiōis ipsius serie poterit edoceri.
Quē sensum ap̄lus quoqz ī epistola
ad Philīp. has quattuor supplica/
tionum species aliquātum immuta/
to ponens ordine: cui denter exp̄ssit:
ostēditqz debere eas nōnumqz simul
sub ardore vni⁹ supplicatiōis offer/
ri: ita dicens: Sed in omni oratione
& obsecratione cum gratiarū actione
petitiones vestre innotescant apud
deū: per quod voluit nos in hoc spe/
ciali⁹ erudire: qz ī oratione & obsecre/
tione: gratiarū actio debeat cū postu/
latione misceri.

De oratione dominica:

Capi. XVIII.

Ec itaqz supplicationū gene/
ra sublimior adhuc status ac
p̄cellior subsequet: qui con/
templatione dei solius et charitatis
ardore formaf: per quem mens illi⁹

dilectione resoluta atqz delecta: fami/
liarissime deo velut patri pprio pe/
culiari pietate colloquit. Quē statū
debere nos diligēter expetere: fornu/
la dominice oratiōis instituit: dicēs:
Pater noster: quā vn̄uersitatis deū **Mat. 6**
ac dominū patrem esse voce ppria
cōstentes: de cōditione seruilī in ad/
optionē filioz nos p̄stemur ascitos:
adiiciētes deinde: Qui es ī celis: vt
cōmorationē vite p̄sentis quā ī hac
degimus terra: velut peregrinā: atqz
a nostro patre nos longissime sepa/
tem: toto horrore vitantes: ad illam
potius regionē in qua patrē nostrū
cōmorari fatemur: summo desiderio
p̄peremus: nihilqz admittamus eius/
modi qd̄ indignos nos hac nr̄a p̄fes/
sione ac nobilitate tante adoptionis
efficiens: & hereditate paterna velut
degeneres priuet: & iram nos faciat
iusticie eius ac seueritatis incurrere.
In quē filioz n̄ ordinē gradūqz p̄fe/
cti: illa cōtinua que est in bonis filiis
pietate flagrabimus & affectu: vt iā
non pro nostris vtilitatibus sed pro
nostrī patris gloria totū impēdam⁹
affectū: dicētes ei: Sanctificet nomē
tuum: nostrū desiderū: nostrū gau/
diū: gloriā nostrī patris esse testan/
tes: imitatores effecti illius q̄ dixit:
Qui a semetipso loquit: gl̄iā ppriā **Job. 7.**
querit: qui autē querit gloriā ei⁹ qui
misit illū: hic verax est: & iniusticia ī
eo nō est. Deniqz vas electiōis b̄ re/
pletus affectu: etiam anathema fieri
optat a christo: dūmodo ei familia
multiplex acq̄rat: & ad gl̄iā sui p̄ris
sal⁹ toti⁹ israelitice plebis accrescat.
Secur⁹ em̄ optat interire pro christo
q̄ nouit neminē mori posse pro vita.
Et iterū: Gaudem⁹ inq̄t qm̄ nos in fir/
mi sumus: vos autē potētes estis. Et **2. Co. 13.**
qd̄ mirū si vas electiōis p̄ xp̄i gl̄iā &
fratrū suoz cōuersiōe gētisqz p̄ntile/
gio anathema fieri optat a xp̄o: cum
micheas qz p̄pheta vellet se mēdacē
fieri: & ab inspiratiōe sanctispir̄us alie/
nū: dūmō plagas illas & captiuitatē
exilia que sua vaticinatione p̄dixē/
rat: plebs iudaice nationis euadat:

Collatio nona abbatis Isaac

Elchee 2 Urinā inquit nō essem vir habēs
spiritū: et mēdatū potius loquerer:
vt p̄mittamus illum legislatoris
affectū: qui cū fratribus suis etiā pe-
rituris nō reuēit interire dicēs: Ob-
Exo. 32 secro dñe peccauit populus iste pec-
catū magnū: aut dimitte eis hāc no-
ram: aut si non facis dele me de libro
tuo quē scripsisti. Potest autē cōgrue
satis illud qđ dī: Sanctificet nomē
tuū: etiā talit̄ accipi: Sanctificatio
dei nostra p̄fectio est. Itaq; dicētes
ei: sanctificet nomē tuū: alijs verbis
hoc dicimus: Tales nos facito pater
vt sanctificationē tuā vel intelligere
quanta sit vel capere mereamur: vel
certe vt in nostra p̄uersatiōe spirita-
lis actus appareat. Qđ tunc effica-
citer implet in nobis: quādo vident
homīes opa nostra bona: et glorifi-
cant patrē nostrū qđ in celis est.

**De eo qđ dicit: Adueniat re-
gnū tuū: Capi. XIX.**

Eccl. 2 Ecclā petitiō mētis purissi-
me aduenire iamiamq; regnū
sui patris exorat: vel istud
scz quo quotidie christus regnat in
sanctis: qđ ita sit cū diaboli imperio
p̄ extincionē ferentū vitio: ū de no-
stris cordibus pulso: deus ī nobis p̄
virtutū bonā fragrantīā ceperit do-
minari: et deuicta fornicatione: casti-
tas: supato furore trā q̄litas: calca-
ta superbia hūilitas: in nostra mente
regnauerit: vel certe illud qđ p̄stir-
to tpe omnib; est p̄fectis ac dei filiis
generalit̄ repromissum: in quo eis di-
cet a christo: Venite benedicti p̄ris
mei: possidete paratū vobis regnū a
cōstitutiōe mūdi: intentis illud quo-
dāmodo obtutib; ac desiris deside-
rans et expectās dicēsq; ad eū: Ve-
Mat. 25 niat regnū tuum. Mouit est testimo-
nio p̄scientie sue: cū apparuerit: mor-
eius se futurū esse cōsortem. Nec est
dicere vel optare criminosoꝝ nullus
au debet: qui nec videre tribunāl in-
dicis volet: quisquis sub aduētū ei
nō palinā nec p̄mia suis meritis: sed

penā nouit p̄tinus repēsandā.

**De eo qđ dicit: Fiat volūtas
tua: Capi. XX.**

Eccl. 2 Ecclā supplicatio filioꝝ est:
Fiat volūtas tua sicut ī celo
et in terra. Itā pōt esse tā ma-
ior oīo qđ optare vt terrena mereā
celestib; coequari. Itā quid ē aliud
dicere: Fiat volūtas tua sicut ī celo
et in terra: qđ vt sint homines similes
angelis: et sicut voluntas dei ab illis
implet ī celo: ita etiā hī qui in terra
sunt: non suam sed eius vnīuersi fa-
ciant volūtatē. Hoc quoq; nemo ex
affectu dicere p̄ualebit nisi is solus qđ
deū credit oīa que vident vel aduer-
sa vel p̄spera p̄ nostris vtilitatibus
dispensare: magisq; cū p̄ suoꝝ salute
et cōmodis puidum atq; sollicitū qđ
nosip̄os esse p̄ nobis. Vel certe aliē
accipiendū: Volūtas dei salus oīm
est: fm illā beati pauli sententiā: qui
omnes homīes vult saluos fieri et ad
agnitiōē veritatis venire. De qua
etiā volūate Esaias p̄pheta ex p̄so-
na dei patris: Et oīs inq̄t voluntas
mea fiet. Dicētes ergo ei: Fiat volū-
tas tua sicut ī celo et in terra. Hoc est
alijs oramus verbis: vt sicut hī qui ī
celo sunt: ita omnes qui in terra con-
sistunt: tua pater agnitiōe saluent̄.

**De pane supsubstantiali si-
ue quotidiano: Capi. XXI.**

Eccl. 2 Eūde panē nostrū: ep̄uision
id est supsubstantialē da no-
bis hodie. Qđ alius euāge-
lista quotidianū dixit. Illud nobili-
tatis ac substātie eius significat qua-
litate: qua scz sup omnes substācias
sit: atq; omnes creaturas sublimitas
magnificētie eius ac sanctificatiōis
excedat: hoc x̄o p̄prietatē vsus ipsi
atq; vtilitatis exp̄ssit. Itā cū dicit qđ
tidianū: ostēdit qđ sine ipso nullo die
spiritalē vitam capere valeam. Cū
dicit hodie: ostēdit eū quotidie esse su-
mēdū: et hesternā p̄bitionē eius nō
sufficere nisi nobis hodie quoq; simi-
liter fuerit attribut: omni q; nos tpe

1. Tim. 2.

Esai. 46.

Éπ σοῦ

σιόν

Matth. 6.

Luce. 11.

De oratione.

hanc orationē debere pfundere: in/ digētia eius quotidiana cōmoneat: qz nō est dies quo nō opus sit nobis hui' esu ac pceptione cor interioris nri hominis cōfirmare. Riez istud qd dicit: Hodie: et ad p̄sentē vitā possit intelligi: id est dñi i hoc seculo cōmo/ ramur: p̄sta nobis hunc panē. Aut/ mus em̄ cum his q meruerint a te et i futuro esse p̄standum: sed rogamus vt em̄ nobis hodie largiaris: qz nisi eum p̄cipere quis in hac vitā merue/ rit: in alla eius particeps esse nō po/ terit.

De eo q dicit: Dimitte no/ bis debita nostra: et reliq:

Cap. XXII.

Dimitte nobis debita nra: sicut et nos dimittim' debito/ ribus nris. **O** ineffabilis dei clemētia: q nō solum nobis oratiōis tradidit formā: et acceptabilē sibi in nobis mox nostrorū instituit discipli/ nā: ac p necessitatē tradite formule qua se pcepit a nobis semp orari: ire pariter et tristitie euellit radices: sed etiā occasionē rogāt sibi tribuit: eisq referat viā qua clemēs ac piū p̄bent erga se dei iudiciū pmulgari vel pro/ dūre: et quodāmodo potestatem tri/ buuit qua iudicis nostri possim' sentē tiā temperare ad veniā delictorū no/ strozū: exemplo em̄ nostre remissiōis coartantes: dum dicim' ei: Et dimit/ te nobis sicut et nos dimittim'. Ita qz securus hui' oratiōis fiducia de suis admissis veniā postulabit: quisquis remissus erga suos dūtarat non erga dñi sui extiterit debitores. Solemus nōnulli qd est deterius erga illa qui/ dem que admittunt ad iniuriā dei: q̄uis magnozū sint criminum: placi/ dos nos et clementissimos exhibere: erga nostrarū x̄o vel paruissimarū offensionū debita: eractores imites atqz inexcusabiles inueniri. Quisqz igit in se delinquenti fratri nō ex cor/ de dūmiserit: nō indulgentiā sed con/ demnationē dep̄catione hac sibi met

impetrabit: sua qz p̄fessioe semetipm poscet diuini iudicari: dicens: Remit/ te mihi sicut et ego remisi. **Q**d cū illi fm suā petitionem fuerit repensatū: quid aliud subsequet' q vt exemplo suo implacabili ira et irremissa sentē tia puniat? **P**ro qz si clemēter volu/ mus iudicari: nos quoqz erga illos qui in nos deliquerunt oportet esse clemētes. Tantū em̄ remittet' nobis quātum nos remisim' eis: q nobis quacūqz malignitate nocuerit. **Q**d formidantes nōnulli cum in ecclesia hec oratio ab vniūsa plebe cōcinit': hunc locū taciti p̄termittunt: ne se semetiplos obligare potius q excu/ sare sua p̄fessione videant: nō intel/ ligentes q frustra canillationes has iudici omnium p̄tendere moliant': qui quēadmodū iudicatur' sit supplici/ bus suis voluit demonstrare: **D**ñi em̄ erga eos nō vult imitari atqz inexcusa bilis inueniri: formā sui iudicij desi/ gnauit: vt quēadmodum nos ab illo iudicari cupim': ita nostros fratres si quid i nobis deliquerint iudicem': qz iudiciū sine misericordiā fiet ei **Jaco 5.2.** qui nō fecerit misericordiā.

De eo q dicit: Et ne nos in/ ducas in temptationem:

Cap. XXIII.

Einde sequit': Et ne nos indu/ cas in temptationē. De quō nō minima nascit' questio. Si em̄ oramus ne pmittamur temptari: vnde erit i nobis virtus cōstantie cō probāda: fm illā sententiā: **O**is vir q nō est temptat' nō est p̄batus: **Mō** ergo hoc sonat: ne inducat nos in tē ptationē: q̄si non pmittat nos aliq̄i tēptari: sed ne pmittat in temptatiōe positos supari. **T**emptat' est em̄ iob sed nō est duct' in temptationē. **Mō** em̄ dedit insipiētia deo: nec ad illam ad quā trahēbat tēptatoris volūta tē: ore impio blasphem' intravit. **T**ē ptatus ē abraā: tēptatus est ioseph: sed neuter illoz induc' est in tēpta/ tionē: qz nullus eoz cōsensum p̄buit

Collatio nona abbatis Isaac

tēptatozī. Deniq; sequit̃: Sed libera nos a malo: id est ne pmittas nos a diabolo temptari supra id qđ possumus: sed fac cum temptatiōe exitū vt sustinere possimus.

De eo qđ non debeant alia postulari qđ hec tm̃ que oratiōis dominice modulo cōtinent: Capit. XXIII.

Videris ergo qualis nobis ab ipso qui p̃ illam exorand⁹ est iudice: oratiōis sit modulus et forma p̃posita: in qua nulla dñi/tiarū petitio: nulla memoria dignitatum: nulla potentatus ac fortitudinis postulatio: nulla corporee sanitatis seu temporalis vite mētio cōtinetur. Nihil enī caducū vult a se: nihil vile: nihil tēporale: eternitatū p̃ditōz īplozari. Itaq; magnificētie ei⁹ ac munificētie maximā irrogabit iniuriā: quī qđ his sēp̃ternis petitiōibus p̃terminissis: transitoriū aliqd et caducū ab eo maluerit postulare: et offensam potius qđ p̃piciationē iudicis: sui vilitate oratiōis incurret.

De q̃litate sublimioris orationis: Capit. XXV.

Ec igit̃ oratio licet omnē videat̃ p̃fectionis plenitudinē cōtinere: vtpote que ipsi⁹ domini auctoritate vel iniciata sit vel statuta: p̃uehit tamē domesticos suos ad illū p̃celliozem quē sup̃ius cōmemorauim⁹ statum: eosq; ad illam igneam ac perpaucis cognitā vel expertā (imo vt p̃p̃rius dixerim) ineffabilem orationē gradu eminētiore p̃ducit: que omnē transcendens humanā sensum: nullo nō dicam sono vocis nec lingue motu nec vlla verborū p̃nunciatione distinguit̃: sed quam mens infusioze celestis illius lūmis illustrata: non hūanis atq; angustis designat eloquijs: sed cōglobatis sensibus velut de fonte quodam copiosissimo effundit vbertim: atq; ineffabiliter cruciat ad dominū: tanta p̃-

mens ī illo breuissimo tēporis puncto: quāta nec eloqui facile: nec mēs p̃currere in semetipsam reuerſa p̃ualeat. Quem statim dñs quoq; inter illarū supplicationū formulas: quas vel solus in monte sedens vel tacite fuisse describitur: similē figurauit cū in oratiōis agonia p̃stitutus: etiā guttas sanguis inimitabili itentiois p̃fudit exemplo.

De diuersis compunctionū causis: Capit. XXVI.

Ais hō possit diuersitates et causas ipsas atq; origines cōpunctionū quantalibet explicita p̃ditus sufficiēter exponere: q̃bus inflammata mens atq; succēsa: ad orationē puras ac seruētissimas incitat̃. Quārū pauca quantū potuerimus ad p̃ns p̃ illuminationē dñi reminisci: exempli gratia p̃ponemus. Nonnunq; etenim psalmi cuiuscunq; versiculus occasione oratiōis ignite decantantibus nobis p̃buit: interdum canora fraterne vocis modulatio ad intentā supplicationē stupentūz animos excitauit. Nonnunq; qđ distinctionē grauitatemq; psallētis: etiam astantibus plurimū cōtulisse feruoris: necnō exhortatio viri p̃fecti: et collatio spiritalis: frequēter ad vberrimas preces iacentiū erexit affectū. Scimus etiā fratris seu chari culuſlibz interitu non min⁹ nos ad plenā cōpunctionē fuisse raptatos. Recordatio qđ teporis ac negligētie nostre: nonnunq; nobis salutarem spiritus inuexit ardorē. Atq; in hūc modū nulli dubiū est occasiones innumeras nō deesse: quibus p̃ del gratiam tepor ac somnolentiā nostrarū mentium valeat excitari.

De varijs compunctionum qualitatibus: Ca. XXVII.

Aenadmodū vero vel q̃bus modis iste ipse cōpunctiones de intimis anīe cōclauib⁹ p̃ferant̃: nō minoris difficultatis est indagare. Frequēter enī p̃ ineffabi-

De oratione.

le gaudij & alacritatem spiritus: saluberrime cōpunctiōis fructus emergit: ita vt etiam in clamores quosdā intolerabilis gaudij immēsitare prorumpat: & cellam vicini iocunditas cordis & exultatiōis penetret magnitudo. Adnūcūq; vero tanto silentio mens intra secretum pfunde tacitur nitatis abscondit: vt omnē penitus sonum vocis stupor subite illuminationis includat: omnesq; sensus attōitus spiritus: vel cōtineat intrinsecus vel emittat: ac desideria sua gemitibus inenarrabilib; effundat ad deum. Interdum vero tāta cōpunctiōis abūdantia ac dolore suppletur: vt alias eā digerere nisi lachrymarū euaporatiōe nō possit.

Interrogatio de eo q non sit i nostra potestate pfusio lachrymarū: Ca. XXVIII.

S Ermanus: Hunc quidē cōpunctiōis affectū ex pte aliqua: mea qz eriguitas nō ignorat. Frequenter em recordatione delictorū meorū obortis lachrymis: ita sum hoc ineffabili vt prefatus es gaudio: visitante domino: vegetat: vt desperare me illorum veniam non debere: leicie ipsius magnitudo dicaret. Quo statu nihil reor esse sublimius: si reparatio eius nostro subiaceret arbitrio. Nā nonnūq; cupiens ad similem me lachrymarū cōpunctionē totis viribus excitare: omnesq; errores meos atq; peccata ante oculos statuens: vbertatē illam fleitū reuocare non possum: & ita oculi mei in modum cuiusdā durissime silicis predurant: vt nulla proflus ex eis humoris gutta distiller: & ideo quantum mihi in illa lachrymarum profusione congaudeo: tantū doleo q illam cum voluero recuperare nō valeam.

Responsio de diuersitate cōpunctionū que per lachrymas digerūtur: Ca. XXIX.

I Saac. Non omīs lachrymarum profusio vno affectu vel virtute depromit. Aliter em ille emanat fletus qui peccatorū spina cor nostrum compūgente proferatur: de quo dicitur: Laboraui in gemitu meo: laudabo p singulas noctes lectum meum: lachrymis meis stratum meū rigabo. Et iterum: Deduc quasi torrentem lachrymas per dies et per noctem: & non des requiem tibi: neq; taceat pupilla oculi tui. Aliter qui de contemplatione eternorum bonorum: et desiderio illius future claritatis exoritur: pro qua etiā vberiores lachrymarū fontes de intolerantia gaudij & alacritatis immensitate prorumpūt: dum sicut anima nostra ad deum fontem viuū: dicens: Quando veniam & apparebo ante conspectum dei: fuerunt mihi lachryme mee panes die ac nocte: cuius ciuitatu quotidie & lamentatione proclamās: Deu mihi: quoniam incolatus meus plonatus est: & multum incola fuit anima mea. Aliter pluuunt lachryme que absq; ulla quidem taliū criminū consciētia: sed tamē de meru gehenne & horribilis illius indicij recordatiōe pcedūt: cuius terrore propheta pculsus orat ad deū: Nō itres iniquiens in iudicio cuius seruo tuo: qz nō iustificabitur in cōspectu tuo oīs viuēs. Est etiā aliud lachrymarū genus: qd nō p sua pscia sed p aliena duricia peccatisq; generat: q samuel saule: q illā qz hierim: vel in pteritis hieremias: vt i euāgelio dñs fleuisse describit ita dicens: Quis dabit capiti meo aquā: & oculis meis fontē lachrymarū: & plorabo i die & in nocte infector filie ppli mei? Vel certe qles ille sūt lachryme de qb; i psalmo cētesimo pmo canit: Quia cinerē sicut panē māducaui: & potū meū cū fletu miscebā. Quas certū est nō illo affectu pmi q i sexto psalmo ex psona penitētis emergūt: s; p anxietatib; vite h; atq; angustijs & erūnis: qb; iusti i hoc mūdo positi depmunt. Qd etiā

ps. 6.

Thren. 2.

ps. 41.

ps. 119.

ps. 142.

Hiere. 9.

Collatio nona abbatis Isaac

Mat. 5. psalmi ipsius nō solū textus sed etiā titulus enīdēter ostendit: quē ex pso/ na paupis illius de quo in euāgelio dicit: Beati paupes spiritu: qm̄ ipso/ rū est regnū celoz. ita describit: Ora/ tio pauperis cum anxietas fuerit: et coram deo effuderit precē suam. Ab his ergo lachrymis multū distāt ille que obdurato corde de siccis oculis exprimunt: quas scz nō penit? infructuosas esse credam? bono em̄ ppo/ sito earum attemptat emissio: ab his p̄sertim qui necdū vel ad scientiā p/ uenire pfectam: vel pristinoz seu pre sentiu vitiorum potuerūt ad purum labe mundari.

De eo qd elici non debeant lachryme quādo nō spon/ tanee pferunt: Ca. XXX.

a His tamē qui in affectū iā trāsire x̄tutū: nequaquā de/ bet hoc modo extorqueri p/ fusio lachrymarū: nec exterioris hoīs magnopere affectandi sunt fletus: qd etiā si fuerint utcunq; pducti: nunq; ptingere ad illā spontancarū lachry marū poterunt vbertatem. Magis em̄ supplicantis anīmū suis conati/ bus distrahētes: humiliabūt atq; ad ima demergent: et ab illa celesti subli/ mitate deponēt: in qua attonita mēs orantis indeclinabilis debet esse de/ fixa: eamq; compellent precū suarū intentiōe larata: erga steriles et coa/ citias lachrymarū guttulas egro/ tare.

Sentētia abbatis Antonij super orationis statu:

Cap. XXXI.

e Ut oratiōis vere p̄cipiatis affectū: nō meā vobis s̄ bea/ ti antonij sententiā pferam.

Quē ita nōnunq; in oratiōe noui/ mus pstitisse: ut eodē in excessu men/ tis frequēter orante: cum solis ortus cepisset infundit: audierimus cum in feruore spiritus p̄elamantē: Quid me impedis sol: qui ad hoc iam ori/

ris: ut me ab hui? veri lumīs abstra/ has claritate? Cuius etiā hec quoq; est sup orōnis fūc: celestis et plus qd humana sententiā: Nō est inquit p/ fecta oratio in qua se monachus vel bocipsum quod orat intelligit. Et ut nos quoq; fm̄ mensuram tenuitatis nostre huic admirā de sententiē sup/ adijcere aliquid audeam? orationis que exaudis a domino inquātū ex/ perti sumus: indicia pferemus.

De exauditionis indicio:

Cap. XXXII.

c Am orantes nos nulla inter/ pellauerit hesitatio: et fidu/ ciam petitiōis nostre quādā desperatione deiecerit: sed obtinuisse nos hora ipsa oratiōis effusione qd poscimus: senserim? nō ambigamus preces nostras ad deū efficaciter pe/ netrasse. Tantū enim quis exaudiri atq; obtinere merebit: quātū vel in/ spici se a deo: vlt deū crediderit posse p̄stare. Irretractabilis nāq; est dñi nostri illa sentētia: Quicūq; orātes petitis: credite qd accipietis et veni/ ent vobis.

Obiectio qd predictę exau/ ditionis fiducia tñ sanctis cōueniat: Ca. XXXIII.

g Ermanus: Hanc exauditiōis fiducia nimirū de cōscientie puritate credimus emanare.

Ceterū nos quoz cor adhuc peccato rū spina cōpungit: quēadmodū eam habere possumus nullis patrocina/ tibus meritis: quibus exaudicndas orationes nostras fiducialiter p̄su/ mamus.

Responsio de diuersis ex/ auditionum causis:

Cap. XXXIII.

i Saac: Diuersas exauditiōnū causas esse fm̄ animaz diuer/ sum ac variū statū euāgelica siue pphetica testant̄ eloquia. Ha/ bes em̄ in duoz cōsensione fructu ex/ auditionis dominica voce signatum:

De oratione.

Matth. 18. *fm illud: Si duo ex vobis pſenserint super terram: de omni re quācūq; petierint: fiet illis a patre meo q̄ in celis est. Habes aliam in fidei plenitudine que grano sinapis comparat. Si enī inquit habueritis fidē sicut granū sinapis: dicetis monti huic: trāsi hinc ⁊ transibit: ⁊ nihil impossibile erit vobis. Habes in assiduitate orationū quā ppter indefessam petitionū pſeuerantiā: importunitatē sermo dominicus nominant: Amē enī dico vobis: quia si non ppter amicitiam: vlt̄ propter importunitatē eius surget ⁊ dabit ei quācūq; opus habuerit. Habes in elemosynarum fructu: **Eccī. 29.** Include inquit elemosynā in corde pauperis: ⁊ ipsa orabit p̄ te in tempore tribulationis. Habes ī emendatione vite et operibus misericordie: **Isa. 58.** *fm illud: Dissolve colligationes impietatis: solue fasciculos deprimentes. Et post pauca quib⁹ instructuosa ieiunij sterilitas castigat: Tūc inq̄t inuocabis ⁊ dominus exaudiet te: et clamabis ⁊ dicet: Ecce assum. Non nunq; sane exaudiri etiam tribulationū nimietas facit: fm illud: Ad dominiū cum tribularer clamavi ⁊ exaudiuit me. Et iterū: Ne affixeritis aduenam: quī si clamauerit exaudiat eum: quia misericors sum. Alderis ergo quot modis obtineat exauditionis gratia: vt nullus ad impetrāda ea q̄ salutaria sunt et eterna: cōscientie sue desperatiōe frangat. At enim miseriarū nostrarum cōtemplatione cōcedamus nos omnibus illis quas supra memorauimus penitus destitutos esse virtutibus: ⁊ nec illā nos habere laudabilem duorum consensionem: nec illam fidem grano sinapis comparatā: nec illa opera pietatis que ppheta describit: nū vel importunitatē que omni volenti supeditat habere non possumus. Per quā etiam solā si non pro amicitiaz merito atq; virtutum: interpellationis assiduitate daturum se dominus quicquid oratus fuerit: repromittit.**

Et idcirco absq; hesitationis infidelitate p̄cibus insistendum est: obtenturosq; nos earū iugitate cūcta q̄ fm deū poposcerimus minime dubitandum. hortat enī nos dominus: volens ea que sunt eterna celestiaq; p̄stare: vt enī importunitate nrā quodāmodo coartem⁹: qui importunos nos non modo nō despiciet nec refutat: sed etiā inuitat ⁊ laudat: eisq; p̄stiturum se quicquid pſeuerāter sperauerint benignissime pollicetur dicens: Petite ⁊ accipietis: querite et inuenietis: pulsate ⁊ aperiet vobis. Omnis enī q̄ petit: accipit: ⁊ q̄ querit: inuenit: ⁊ pulsantī aperiet. Et iterū: Omnia quecūq; petieritis ī oratione credētes accipietis: ⁊ nihil impossibile erit vobis. Et idcirco si cūcte nos exauditionū quas p̄diximus cause omnino deficiūt: saltem anime importunitatis instantia: que absq; vlla vel meriti vel laboris difficultate in cuiuscūq; volentis sita est potestate. Pro certo aut nō exaudiendū se supplicans quisq; nō dubitet cum se dubitauerit exaudiri. Hic dilucide manifestat q̄ infatigabiliter deū debeamus orare ⁊ nō deficere. Quānt infatigabiliter domino supplicandū sit: etiā illo beati danielis docemur exemplo: q̄ nō exauditus a p̄ma die qua cepit orare: post p̄mā ⁊ vicesimā diem cōsequit̄ sue petitionis effectū. Unde nō debem⁹ nos quoq; a cepta orationū nostraz intentiōe cessare: si nos exaudiri tardī⁹ pſenserim⁹: ne forte aut exauditiōis grā dispensatione dñi vtiliter differat: aut angelus diuinū ad nos bñficiū delatur⁹: a facie oīpotētis egressus resistēte diabolo remoret⁹: quem certū est transmissuz munerē desiderū ingerere nō posse: si nos a p̄posite petitionis intentiōe cessasse reppererit. Qd̄ etiā supradicto pphete p̄culdubio accidere potuisset: nisi virtute ī comparabili ī p̄mū atq; vicesimū diem orationū suarū pſeuerantiā p̄tlasset. Ab huius igit̄ fidei cōfidentia: nulla peni-

Luce. 11.

Mat. 21.

Collatio nona abbatis Isaac

tus desperatione frā gamur: cū ora-
tionē nrām nos obtinuisse mīme se-
serim? nec hesitem? sup dñi spōsio/
Mat. 21. ne dicētis: Omnia quecūq; petierī-
tis in orōne credētes accipietis. Re-
tractare nāq; nos cōuenit illā beati
lohānis euāgeliste snāz: qua ambi-
1. Job. 5. guitas hui? questiōis euidenter ab-
soluit: Nec est inqt fiducia quā ha-
bemus ad deū: quia q̄cquid petierī-
mus fm voluntatē eius: audit nos.
Ergo sup his tantū plenā nos et in-
dubitabilē iussit exauditiōis habere
fiduciā: q̄ non nostris cōmodis nec
solacijs temporalib?: sed dñi cōgruū
volūtati. Qd etiā in oratione dñi-
ca admiscere p̄cipimur dicētes: Fi-
at volūtas tua scz nō nostra. Si em̄
Roma. 8. et illd aplī recordemur: Qm̄ qd ore
nūus fm quod oportet: nescimus: in-
telligimus nos nōnunq; saluti no-
stre contraria postulare: et cōmodis/
sine nobis ab eo qui vtilitates no-
stras rectius q̄ nos ac veracius in-
tuetur: ea que poscimus denegari.
Quod illi quoq; magistro gentium
accidisse non dubium est: cum ora-
ret auferri a se angelū sathane q̄ vti-
liter ad colaphisandū eū appositus
2. Ro. 12. fuerat dñi volūtate: dicēs: Prope
quod ter dām rogauī vt discederet
a me: et dixit mibi: Sufficit tibi gra-
tia mea: nā virt? in infirmitate pfi-
ciē. Quē sensū etiā dñs orās ex p-
sona homīs assumpti: vt formā qz
orandi nobis quēadmodū et cetera
suo p̄beret exemplo: ita cū oraret ex-
Mat. 26. pressit: Pater si possibile ē trāseat
a me calix iste: verūtamen non sicut
ego volo sed sicut tu: cū vtiq; ei? a
p̄ris volūtate nō discreparet volun-
tas. Generat em̄ saluare qd p̄erat.
Euāg. 18 et dare aīam suā redemptionē pro
Marci. 10 multis: de q̄ ipse dicit: Nemo tollit
Job. 10. aīam meā a me: sz ego pono eā a me/
ip̄o. P̄rātē habeo ponēdi eā: et po-
testatē habeo iter sumēdi eā. Ex cu-
ius p̄sona sup vnitatē volūtatis sue
quā cū p̄e iugitē possidebat: p̄ bñm
quoq; dautd ī psalmo. xxxix. ita cā-

taf: Et facere volūtate tuā de? me
us volui. Itā et si d̄ p̄e legim?: Sic **Job. 31.**
enim deus dilexit mundū vt vnige-
nītū filiū suū daret. et de filio nihilo/
min? iuentim?: Qm̄ dedit semetip̄m **Sal. 1.**
p̄ p̄ctis nostris. Et quēadmodū de
illo refert: Qui etiā p̄p̄rio filio suo **Roma. 8**
nō pepcit: s̄ p nob oib? tradidit eū:
ita de isto narrat: Oblat? est qz ip̄e **Esā. 53.**
voluit. Et ita patris et filij volūtas
vna p oīa designat: vt etiā in ip̄o re-
surrectiōis dñice sacramēto opatio
non dissona fuisse doceat. Itā sicut
resurrectionē corpis ei? patrē opatū **Sal. 1.**
bñs apls p̄dicat dicēs: Et deū pa-
trē q̄ suscitauit eū a mortuis: ita filiū
suscitatur? se tēplū sui corpis p̄tesa-
tur: Solute inquit tēplū b: et ego **Job. 2.**
in trib? dieb? suscitabo illū. Et idcir-
co his q̄ p̄dixim? exēplis dñicis eru-
diti: cū cras obsecratiōes nostras si-
mili nos quoq; debem? oratiōe con-
cludere: et hāc vocē cūctis p̄itioni-
bus nostris sp̄ adiūgere: Verūtū nō **Mat. 26.**
sicut ego volo sed sicut tu. Satis ve-
ro cōstat illū trine curatiōis nume-
rū q̄ solet ī cōgregatiōe frat̄ ad cō-
cludendā synaxim celebrari: cū qui
intento animo non supplicat obser-
uare non posse.

De oratiōe intra cubiculū
et clauso ostio deferenda:

Capitulū. XXXV.

Itē oīa sane illud euāgelī-
a cū p̄ceptum diligenti? obser-
uandū est: vt intrātes ī cu-
Mat. 6. biculū nostrum: clauso ostio nostro
orem? patres nostrū: qd a nobis ita
implebit. Intra nostrū cubiculum
supplicam?: cum ab oīm cogitatio/
nū sine sollicitudinū strepitu cor no-
strū penit? amouētes: secreto quo/
dāmō ac familiarit? p̄ces nostras
dño rescrām?. Clauso oram? ostio:
cū strictis labijs omīq; silentio sup-
plicam?: non vocū sed cordiū scru-
tatori. In abscondito oram? qñ cor/
de tantū et intenta mēte p̄itiones
nostras soli pandim? deo ita vt ne

De oratione.

ipse quidē aduersē valeāt potestates
genus nostre petitionis agnoscere.
Propter quod cū summo est orandū
silētio: nō solū ne fratres astātes no
stris susurrijs vel clamorib⁹ auoce
mus: et orantiū sensus obstrepam⁹:
sed ut ipsos quoq; inimicos nostros
qui orantib⁹ nobis maxime insidiā
tur: lateat nostre petitionis intētio.

Michae. 7. Ab ea que dormit in sinu tuo custo
di claustra oris tui.

**De vtilitate brevis et tacite
orationis: La. XXXVI.**

O quod frequēter quidē s; bre
uiter est orandū: ne imo: an
tibus nobis locū vel tpe: in
serere aliqd nro cordi insidiator pos
sit inimic⁹. Istud nāq; est sacrificiū

Ps. 50. vey: q; sacrificiū deo spūs cōtrit⁹:
hec salutaris oblatio: ista sunt pu
ra libamēta: istud sacrificiū iusticie:
istud sacrificiū laudis: he sunt vere
ac pingues hostie: ista sunt holocau
stomata medullata: que contritis et
humiliatis cordib⁹ offerunt: queq;
hac qua dixim⁹ disciplina et intētio
ne spūs exhibētes: efficaci poterim⁹

Ps. 140 virtute cātare: Dirigat oratio mea
sic incensū in cōspectu tuo: eleuatio
manuū mearū sacrificiū vespertinū.
Et etiam nos oportuna cōmonet
deuotōe p̄soluere: hore ipi ac nocti
aduent⁹: de quo quidē licet pro te
nitatis nostre mensura multa pla
ta videant⁹: diuq; sit p̄tracta colla
tio: p̄ sublimitate tñ ac difficultate
materie: paucis admodū credimus
disputatū. His sancti isaac sermoni
b⁹ stupefacti poti⁹ q̄ repleti: vespē
na synari celebrata: sopore paululū
mēbra laxauim⁹: p̄moq; diluēdo s̄
placito plenioris tractat⁹ itē reuer
suri: ad nra discessimus: tam de p̄
ceptoꝝ acquisitione q̄ de p̄missōꝝ
satiēte gaudētes. Excellentia siq;
dem orationis nobis tantūmō p̄
monstratam: ordinē vero atq; vir
tutē qua etiam perpetuitas eius vel

acquirenda est vel tenenda: necdū
nos integre percepisse illius disputa
tionibus senseramus.

**Explicit collatio prima ab
batis isaac de orationis q̄
litate.**

**Incipit annotatio capitū
lorū collatiōis secūde eius
dem senis de orationis iu
gitate:**

La. 1. Proemiale.

i De cōsuetudinē q̄ super signi
ficatiōe pasche intra egypt
ti prouinciam retentatur.

ii De abbate serapiōe et āthroz
pomoꝝ sita heresi quā sim
plicitatis errore cōtraxit.

iii De reditu nostro ad abbatē
isaac: et inquisitiōe erroris
quē senex p̄dict⁹ incurrit.

v Respōsio de origie hereseos
superius cōprehense.

vi Quibus ex causis vnicuiq;
nostꝝ aut hūilis xp̄s iesus
aut glorificat⁹ appeat.

vii In quo noster finis seu p̄fe
cta beatitudo consistat.

viii Interrogatio sup̄ eruditōe p̄
fectiōis: p̄ quā possim⁹ ad
p̄petuā dei mēoriā p̄uenire.

ix R̄sio d̄ efficacia intellectus:
qui p̄ experientia colligit.

x De institutiōe orōnis p̄petue.

xi De p̄fectiōe orōnis ad quam
p̄dicta traditiōe cōsecēdis.

xii Interrogatio quēadmodū sp̄
ritales cogitatiōes imobilit̄
De mutabilitate (teneat⁹:
cogitationum.

xiii R̄sio quēadmodū stabili
tas cordis seu cogitationū
possit acquiri.

**Explicit annotatio capitū
lorum.**

**Incipit collatio scda abba
tis isaac d̄ orōnis iugitate.**

Collatio decima abbatis Isaac

Proemiale Capitulum. I.

Inter hec

anachoretarum instituta sublimia: que utcumque donante deo licet imperito digesta sunt stilis: quiddam nos interserere atque pterere: quod velut pulchro corpori neuum quendam videatur apponere: narrationis ipsius ordo compellit: quod non dubitemus ex hoc ipso non minima instructione super omnipotentis dei que in Genesi legitur imagine: quibusque simplicioribus conferenda: prefertim cum tanti dogmatis causa vertatur: ut error seu ignoratio eius sine ingenti blasphemia: et catholice fidei detrimento esse non possit.

De consuetudine que super significatione pasche intra egypti prouinciam retentatur:

Capitulum II.

Inter egypti regionem mos iste antiqua traditione seruatur: ut pacto epiphantorum die: quem prouincie illius sacerdotes vel diaconi baptismini: vel secundum carnem natiuitatis esse definiunt: et ideoque utriusque sacramenti solennitatem non bisarie ut in occidentis prouincijs: sed sub una die et huius festiuitate cocelebrant: epistole pontificis Alexandrini per vniuersas dirigant egypti ecclesias: quibus et initium quadragesime et dies pasche non solum per ciuitates omnes sed etiam per vniuersa monasteria designent. Secundum hunc igitur morem post dies admodum paucos que superior cum abbate Isaac fuerat agitata collatio: Theophili predicti vrbis episcopi solennes epistole comearunt: quibus cum denunciatione paschali contra ineptam quoque anthropomorphitarum heresim longa disputatio distulit: eamque copioso sermone destruxit. Quod tanta est amaritudine ab

vniuerso prope modum genere monachorum: qui per totam prouinciam egypti morabantur: pro simplicitatis errore susceptum: ut e contrario memoratum pontificem velut heresi grauissima deprauatum: pars maxima seniorum ab vniuerso fraternitatis corpore discerneret detestandum: quod seculum impugnare scripture sancte sententiam videretur: negans omnipotentem deum huiusmane figure compositione formatum: cum ad eius imaginem creatum ad scriptura manifestissime testaretur. Denique et ab his qui erant in eremo scythie comorantes: quique perfectione ac scientia omnibus qui erant in egypti monasterijs preminebant: ita est hec epistola refutata: ut preter abbatem Pasnuthium nostre congregationis presbyterum: nullus eam ceterorum presbyterorum qui in eadem eremo alijs tribus ecclesijs presidebant: nec legi quidem ac recitari in suis conuentibus prorsus admitterent.

De abbate Serapione et anthropomorphitarum heresi quam simplicitatis errore contraxit: Capitulum III.

Inter hos ergo qui hoc detinebant errore fuit antiquissime distinctionis atque in actuali disciplina per omnia consummatus nomine Serapion: cuius imperitia super predicti dogmatis opinione tantum preiudicabat cunctis veram tenentibus fidem: quantum ipse vel vite merito vel antiquitate temporis omnes fere monachos anteibat. Cumque hic sancti presbyteri Pasnuthii multis adhortationibus ad tramitem recte fidei non posset adduci: eo quod nouella ei hec persuasio: nec ab anterioribus aliquando comperta vel tradita videretur: accidit ut quidam diaconus summe scientie vir nomine Photinus desiderio videri fratres qui in eremo eadem commanebant de cappadocie partibus adueniret.

De oratione.

Gen. 1.

Quē beatus pasnūtius summa gra-
tulatione suscipiens: ad cōfirmationē
fidelū q̄ fuerat p̄dicti pontificis lris
cōphensa pducēs in mediū: corā cū-
ctis fratribus suscitaf: quēadmodū
illud qd̄ in Genesi dicit: Faciamus
hominē ad imaginē ⁊ similitudinē no-
strā: catholice totius orientis inter-
ptarent ecclesie. Cūq; ille nō fm̄ hu-
milē littere sonū sed spiritaliter ima-
ginem dei ac similitudinē tradi ab
vniuersis ecclesiarū p̄ncipibus expla-
naret: idq; copioso sermone ac pluri-
mis scripturay testimonijs approba-
ret: ne posset i illā imēsā ⁊ icōprehē-
sibilē atq; inuisibilē maiestātē aliqd̄
huiusmodi cadere qd̄ hūana compo-
sitione valeat ac similitudine circū-
scribi: quippe que incorporea ⁊ incō-
posita simplex natura sit: queq; si-
cut oculis dephendi ita mente nō va-
leat estimari: tandem senex multis ac
validissimis doctissimi viri assertio-
nibus motus: ad fidē catholice tradi-
tionis attract⁹ est. Cūq; sup hoc el⁹
assensu: infinita vel abbatem pasnu-
tū vel nos oēs leticia repleuisset: q̄
scz virum tante antiquitatis tantisq;
virtutib⁹ cōsummatū: impitū sola ⁊
simplicitate rusticitatis errantē: ne-
quaq; vsq; ad finem deniare domin⁹
a tramite recte fidei p̄misset: ⁊ pro
gratiarū actiōe surgētes p̄ces dño pa-
riter funderemus: ita est in oratione
senex mente cōfusus: eo q̄ illā antro-
pomorphon imaginē deitatis quam
pponere sibi in oratione cōsueuerat
aboleri de suo corde sentiret: vt in
amari ssimos sletus crebrosq; singul-
tus repente prumpens: in terrāq; p-
stratus: cum ciulatu validissimo pro-
clamaret: Deu me miserū: tulerunt a
me deū meū: ⁊ quem nūc teneam nō
habeo: vel quem adorem aut inter-
pellam iam nescio. Sup qua re valde
pmoti: nec nō etiā p̄terite collatiōis
virtute adhuc i nostris cordibus in-
sidente: ad abbatem Isaac rediunt⁹:
quē cominus intructes bis sermoni-
ado: si sumus.

De reditu nostro ad abbate
Isaac: ⁊ inquisitione erroris
quē senex p̄dictus incurrit:

Lapi. III.

Icct nos etiā citra eius rei q̄
nuper oborta est nouitatem:
p̄terite collationis que super
orationis statu digesta est: desiderū
recurrere ad tuā beatitudinē postposi-
tis omnibus inuitaret: adiecit tamē
aliquid huic cupiditati etiā abbatīs
serapionis tam grauis error: nequis-
simoz vt arbitramur demonū calli-
ditate conceptus. Non enim parua
desperatiōe deijcitur: cōsiderantes
eū labores tantos quos p̄ quinquā-
ginta annos in hac eremo laudabili-
ter exegit: ignorāte huius vitio non
solum penitus perdidisse: sed etiā p-
petue mortis incurrisse discriminē. An
ergo vel cur ei hic tam grauis error
irrepperit: primū desideramus agno-
scere: deinde quesumus edoceri: quē-
admodū ad illam oratiōis qualita-
tem: de qua p̄dictū nō solū copiose
sed etiā magnifice disputa sti pueni-
re possimus. In hoc em̄ p̄fecit in no-
bis admirabilis illa collatio vt stu-
porē tñmodo mentis incuteret: nō
quēadmodum eam pficere vel appre-
hendere valerem⁹ ostēderet.

Responsio de origine here-
seos superius cōprehensē:

Lapi. V.

I Isaac: Non est mirandū ho-
minē simplicissimū: ⁊ de sub-
stantia ac natura diuinitatis
nunq; penitus eruditū: rusticitatis
vitio ⁊ cōsuetudine erroris antiqui
vsq; nūc detineri vel decipi potuissē:
⁊ vt verius dicā in errore pristino p-
durare: qui non recentī sicut putatis
demonū illusionē: sed ignorantia pri-
stine gentilitatis inferē: dū fm̄ cōsue-
tudinē erroris illi⁹ quo demones ho-
minū figura compositos excolebant:
nūc quoq; illā incōprehensibilē atq;
ineffabilē verī numinis maiestātē s̄

Collatio decima abbatris Isaac

circūscriptōe alicuius imaginatiōis
existimēt adorādā: nihil se tenere vlt
habere credentes: si ppositā non ha
buerint imaginem quādam quā in
supplicatione positi iugiter interpel
lept: eamq; circūferant mente: ac pre
oculis teneant semp affixam. Super
quorū hoc errore competēter dirigit
Roma. 1. illa sentētia: Et mutauerūt gloriā
in corruptibilis dei ī similitudinē ima
ginis hominis corruptibilis. **Diere. 2.**
Diere. 2. **Populus** inquit meus
mutauit gloriā suā in idoli. Qui
error licet origine hac qua diximus
quorūdam sensibus sit inolitus: ni
hilominus tamē in illorū quoq; ani
mīs qui nunq; gentili superstitione
polluti sunt: sub colore testimonij hu
ius quo dicif: Faciamus hominē ad
imaginem et similitudinē nostrā:
imperitia seu rusticitate faciente cō
tractus est: ita vt etiam heresis que
dicif anthropomorphitay sub occa
sione detestande huius interpretatio
nis emerit: que immēsam illam ac
simplicem diuinitatis substantiā li
niamētis nostris: et humana figura
tione compositā pertinaci puerilita
te contendit: quā tamē si quis fuerit
catholicis dogmatibus institut: vt
gentilem blasphemā detestabit: et
ita ad illam orationis purissimā per
ueniet qualitatē: que non solū nullā
diuinitatis effigiē: nec liniamēta cor
porea (qd dictū q; nefas ē) ī sua sup
plicatione miscbit: sed nec vllā qui
dem in se memoriā dicti cuiusq; vel
facti speciē seu formā cuiuslibet cha
racteris admittet.

**Quibus ex causis vnicuiq;
nosty: aut humilis christus
iesus: aut glorificat' appa
reat: Capi. VI.**

Cōm mensurā namq; purita
tis sue sicut supiore collatio
ne pfatus sum: vnaqueq; mēs
in oratione sua vel erigit vel forma
tur: tantū scz a terrenarū ac materia
lū rerum cōtemplatione discedens:

quātum eam status sue puererit pu
ritatis: feceritq; iesum vel humilē ad
huc et carnei: vel glorificatū et in ma
iestatis sue gloria venientē: internis
obutibus anime pvideri. Ad enī
poterunt iesum intueri venientem in
regno suo: qui adhuc sub illa quodā
modo iudaica infirmitate detēti: nō
queunt dicere cum apostolo: Et si co
gnouimus fm carnē christū: sed nūc
iam non nouimus. Sed illi soli pu
rissimis oculis diuinitatē ipsi spe
culant: qui de humilibus ac terre
nis operibus et cogitationib; ascen
dentes: cum illo secedūt ī excelsō so
litudinis monte: qui liber ab omniū
terrenarum cogitationū ac pertur
bationū tumultu: et a cunctoꝝ viti
orum p̄mixtione secretus: fide puris
sima ac virtutū eminentia sublima
tus: gloriā vultus eius ac claritatis
eius reuelat imaginē his qui merent
eum mūdis anime obutibus intue
ri. Ceterum videt iesus etiā ab his
qui in ciuitatibus et castellis ac vicu
lis cōmorant: id est qui ī actuali cō
uersatione sunt atq; in operibus con
stituti: sed nō in illa claritate qua il
lis apparuit qui cum ipso possunt in
p̄dicto virtutū monte cōscendere: id
est petro iacobo et iohanni. Ita enī
in solitudine et moysi apparuit: et he
lie locutus est. Qd volēs noster do
minus cōfirmare ac pfecte nobis re
linquere puritatis exempla: et quidē
cū ipse fons inuolabilis sanctitatis
ad obtinendā puritatem secessiōis
aditorio ac solitudinis hūficio ex
trinsecus nō egeret: non enī poterat
vllis turbarū sordibus puritatis ple
nitudō maculari: nec cōtaminari hu
mano cōsortio qui vniuersa polluta
mūdat atq; sanctificat: secessit tamē
solus in montē orare: per hoc scz nos
instruens sue secessionis exemplo: vt
si interpellare nos quoq; voluerim
deum puro et integro cordis affectu:
ab omni inq̄titudine et cōfusione tur
barū silr secedam: vt in hoc corpore
cōmorātes ad similitudinē quādā illi

2. Co. 5.

De oratione.

beatitudinis q̄ in futuro re promittit
sanctis: vel ex pte aliqua nos aptare
1. Co. 15. possumus: sitq; nobis oīa ⁊ i oīb; de.
In quo noster finis seu pfe-
cta beatitudo consilietur:

Lapi. VII.

Anc em̄ pfecte cōsummabit i
nobis illa nri saluatoris ozo:
qua p suis discipulis orauit
Job. 17. ad patrē: dicēs: Et dilectio q̄ dilexi-
sti me: i eis sit: ⁊ ipsi i nobis. Et itez:
Ibidem. At oēs vnū sint: sicut tu pater in me
⁊ ego i te: vt ⁊ ipsi i nobis vnū sint:
qn̄ illa dei pfecta dilectio qua prior
nos ille dilexit: in nostri quoq; trāsi-
erit cordis affectū: hac dñica oratōe
cōpleta quā credimus nullo modo
posse cassari. Qd̄ ita fiet cum omnis
amor: omne desiderii: omne studiū:
omnis conat;: oīs cogitatio nostra:
omne quod vīdemus: qd̄ loquimur:
quod speram;: deus erit. Illaq; vni-
tas que nūc est patris cum filio: ⁊ fi-
lij cum patre: in nostrū fuerit sensum
menteq; trāsfusa: id est vt quēdamo-
dum nos ille sincera ⁊ pura atq; in-
dissolubili diligit charitate: nos q̄z
ei ppetua ⁊ inseparabili charitate iun-
gamur: ita scz eidem copulati: vt q̄z
quid speram;: quicqd̄ intelligimus:
quicqd̄ loqmur deus sit: in illū in q̄z
puenietes quē p diximus finem: quē
idem dñs orans in nobis optat im-
pleri: vt oīs sint vnū sicut nos vnū
sumus: ego in eis ⁊ tu i me: vt sint ⁊
ipsi cōsummati in vnū. Et itez. Pa-
ter q̄z dedisti mihi: volo vt vbi ego
sum ⁊ ipsi sint meci. Hec igit; desti-
natio solitarij: hec debet esse oīs intē-
tio: vt imaginē future beatitudinis i
hoc corpore possidere mereat;: ⁊ quo-
dāmodo arrā celestis illi cōuersati-
onis ⁊ glorie incipiat in hoc vasculo
p̄gustare. Hic in q̄z finis toti pfecti-
onis est: vt eo vsq; extenuata mēs ab
omī situ carnali ad spiritalia quoti-
die subleuet;: donec oīs eius cōuersa-
tio oīs voluntatio cordis: vna ⁊ iugis
efficiat oratio.

Interrogatio super eruditiōe
pfectionis: p quā possumus
ad ppetuam dei memoriam
peruenire: Lapi. VIII.

Ermanus: Maior nobis ad
g pterite collatiōis illius admī-
rationem ob quā huc recurrit
mus magnitudo stuporis accrescit.
Quātū em̄ incitamento doctrine hu-
ius ad desiderii pfecte beatitudinis
inflāmamur: tantū maiore despera-
tiōe cōcidim;: ignorātes quēdamo-
dū disciplinā tante sublimitatis ex-
petere vel obtinere possumus. Qua
propter q̄ in cella positi diutina me-
ditatione voluere cepam;: qz necesse
est loquaci forsitā psecutiōe pferri:
quesum; vt explicari ea a nobis pa-
tienter admittas. Q̄z sciam; beati-
tudinē tuā nullis offendi solere inep-
tijs infirmorū: que vel ob hoc sunt i
medli pferende: vt q̄ in eis absurda
sunt: corrigant;. Quātū itaq; opinio
nostra sese habet: cuiuslibet artis seu
discipline pfectio: necesse est vt a qui-
busdam mollibus incipiens rudimē-
tis: facilliorib; pmo ac tenerrimis ini-
tijs imbua;: vt quodā rōnabili lacte
nutrita paulatim educataq; succres-
cat: atq; ita ab iūis ad summa sensim
gradatimq; cōscendat: quib; cū fue-
rit planiora pncipia ⁊ quodāmodo
ianuas arrepte pfectiōis ingressa: ad
penetrabilia quoq; pfectiōis ⁊ excelsa
fastigia cōsequēter ⁊ absq; labore p-
ueniat. Nam quēdamodū pñciare
puerorū quispiā simplices poterit co-
pulas syllabar;: nisi prius elementorū
characteres diligēter agnouerit? Al-
quō citatā legēdi pitiā cōsequet;: qui
breues ⁊ pangustas descriptiōes no-
minū necdum est idoneus cōingere?
Qua autē rōne is q̄ pitiā grāmatice
discipline min; instruet; ē: vt rhetori-
cā facundiā: vel philosophicā sciam
cōsequet;? Quapropter huic q̄z subli-
missime discipline p quā instrui mur
deo ingit inherere: nō dubito quēdā
institutionis inesse fundamina: qui-

Collatio decima abbatis Isaac

his primū firmissime collocat: post
hec supposita extollant pfectiōis ex-
celsa fastigia. Cuius hec esse pncipia
tenuiter suspicamur: vt primū noue-
rimus qua meditatio teneat vel co-
gitet deus. Deinde hāc eandē que-
cūq; est materiā quāmodū valemus
inobaliter custodire: qd etiam
nō ambigimus culmē totius pfecti-
onis existere. Et idcirco quādam me-
morie huius materiā qua deus men-
te concipit vel perpetuo teneat no-
bis cupimus demonstrari: vt eā p ocu-
lis retentātes euz elapso nos ab ea-
dem senserim: habeamus in pmpu
quo respicētes ilico reuertamur: ac
resumere illā sine vlla circuitus mo-
ra et inq̄sitiōis difficultate possim.
Euenit nāq; vt cū de theozijs spiri-
talib; euagati ad nosmetipsos velut
de letali sopore cōuertimur: et tanq̄
expergefacti materiā querimus qua
illā que obruta ē spiritālē memoriā
resuscitare possimus: retardati ipius
inquisitiōis mora: p̄us q̄ reperiam?
eam a nostro conatu iterū deuoluā-
mur: et anteq̄ spiritālis quidā paria-
tur intuitus: cōcepta cordis euanes-
cat intentio. Quā cōfusiōe idcirco
nobis accidere satis certū est: qz spe-
cialē aliquid p oculis ppositū velut
formulā quādam stabiliter nō tene-
mus: ad quā possit vagus animus post
multos anfract; ac discursus varios
reuocari: et post longa naufragia ve-
lut portū quietis intrare. Itaq; sit vt
hac iḡratione ac difficultate mēs in-
gē p̄pedita: errabūda semp et velut
ebria p diuersa iactet: et ne illud qui-
dem qd casu potius q̄ industria sibi
met occurrerit spiritālē diu ac firmē
teneat: dum aliud ex alio semp recipi-
ens: sicut itroitus eoz atq; pncipia:
ita etiā finē discēssūq; nō sentiat.

**Resposio de efficacia intel-
lectus qui per experientia col-
ligitur: Cap. IX.**

Isaac: Inquisitio vestra tam
minuta atq; subtilis proxime

puritatis p̄signat indicium. Nec cū
de his saltem interrogare: nō dicam
intro aspicere atq; discernere q̄spiam
p̄ualebit: nisi quem diligēs et efficax
mentis industria ac sollicitudo pui-
gil ad p̄scrutandā istarū pfundita-
tem puerit questionū: castigateq;
vite iugis intentio per experientia fece-
rit actuale: attēptare puritatis hu-
ius limina ianuasq; pulsare. Et idcir-
co qm̄ video vos: non dicā p forib;
orationis illius vere de qua differi-
mus astitisse: sed ipsius quodāmodo
experientie manibus penetralia eius et
interiora palpare: et quedā membra
iamāq; cōtingere: nec me labora-
turi credo: vt iam intra aulam quo-
dāmodo ipius oberrantes in abdita
quoq; inq̄atū dñs direxerit intro-
ducā: nec vos ad introspicenda hec
que demonstranda sunt vllō difficul-
tatis obstaculo retardādos. Proxi-
mus effi cognitioni est q̄ quid inq̄-
rere debeat prudēter agnoscat: nec a
scientia longe est qui cepit intellige-
re quid ignoret. Et idcirco nō vereor
notā pditionis vel lenitatis incur-
rere: si ea que in supioze tractatu de
pfectione orationis differens dispu-
tatiōi subtraxerā: p̄palerō: quoq;
virtutem vobis in hoc exercitio ac
studio collocatis: etiam sine ministe-
rio nostri sermonis p dei gratiā arbi-
tror fuisse referandā.

**De institutiōe orationis p-
petue: Cap. X.**

Cap: propter fm̄ illam institu-
tionē quā paruulorū eruditi-
onē prudētissime cōparastis:
qui als elementorū traditionē primū
pcipere nō possunt: nec eoz vel agno-
scere lineas: vlt̄ intrepida manu que-
unt describere characteres. q̄ pro ty-
pis quibūdā et formulis cere dilige-
ter imp̄ssis: effigies eoz exp̄mere cō-
templatione iugī et quotidiana imi-
tatione cōsuecant: hui; quoq; spiri-
talis theozie tradenda vobis est for-
mula: ad quā semp tenacissime v̄m

De oratione.

Intuitū defigentes: vel eandem salu-
brē voluere indurpta iugitate dis-
caris: vel sublimiores intuitus scan-
dere illi? vsu ac meditatione possitis.
Hec igitur vobis hui? quā queritis
discipline atq; oratiōis formula. p-
ponet: quā vnusq; monachus ad
iugem dei memoriā tendēs: inces-
sibili cordis volutatiōe meditari: ex-
pulsā omniū cogitationū varietate
cōsuecat: q; nec alias eam vllō mō
poterit retentare: nisi ab omnib? sue-
rit corporalibus curis ac sollicitudi-
nibus absolutus. Que sicut nobis a
paucis qui antiquissimo tū patrū re-
sidui erant tradita est: ita a nobis q;
nō nisi rarissimis ac vere sitientibus
intimaf. Erīt nā q; ad perpetuā dei
memoriā possidendā: hec inseparabi-
liter pposita vobis formula pictat.
Ps. 69. Deus in adiutoriu meū intende: do-
mine ad adiuvandū me festina. Hic
nāq; versiculus non immerito de toto
scripturarū excerpt? est instrumēto.
Recipit enī omnes affectus quicūq;
inferri humane possunt nature: et ad
omnē statum atq; vniuersos incur-
sus pprie satis et cōpetenter aptat.
Habet siquidem aduersus vniuersa
discrimina inuocationem dei: habet
humilitatē pie cōfessionis: habet sol-
licitudinis ac timoris ppetui vigilā-
tiam: habet cōsiderationē fragilita-
tis sue: exauditiōis fiduciam: confi-
dentiā p̄sentis sempq; astantis p̄e-
sidij. Qui enī iugiter suū inuocat
p̄tectoem: certū est eum esse semper
p̄sentem. Habet amoris et charitatis
ardorem: habet insidiarū cōtempla-
tionē inimicorūq; formidinē: quib?
p̄spiciēs semetipm die noctuq; val-
larum: confitet se non posse sine sui
defensoris auxilio liberari. Hic ver-
siculus omnib? infestatione demonū
laborātibus inerpugnabilis murus
est: impenetrabilis lorica ac munitis-
sim? clypeus. Iste in acidia et anxi-
etate animi collocatos: seu tristitia
vel cogitatōib? quibuscūq; depp̄sos:

salutis remedia desperare nō patif:
ostendens illū quē inuocat inspicere
iugiter nostra certamina: atq; a suis
supplicibus non abesse. Iste nos in
spiritualib? successibus cordisq; leti-
cia cōstitutos: admonet extolli peni-
tus nō debere: nec inflari de p̄spero
statu quē sine p̄tectoie deo retineri
non posse testat: dum non solū eum
semp sed etiā velociter vt sibi auxi-
lietur imploret. Iste inq; versiculus
vnicuiq; nostrū in qualibet qualita-
te degenti: necessarius et vtilis inue-
nit. Nam qui semp et in omnib? de-
siderat adiuari: manifestat q; non
tm̄ in reb? duris ac tristibus: sed etiā
i secūdis ac letis pari modo deo ege-
at adiutore: vt quēadmodū ex illis
crui: ita in istis eum faciat immorari:
in neutro sciens humanā fragilitatē
sine illius opitulatiōe subsistere. Ba-
strimargie passione pstringor: cibos
quos eremus ignorat inquiri: et in
squalida solitudine ingeruntur mihi
odores regalium ferculorū: atq; ad
illozum desideria sentio me inuitissi-
mū trahi: dicendū subinde mihi est:
Deus in adiutoriu meū intende: do-
mine ad adiuvandū me festina. An-
ticipare horam statute refectionis
instigor: seu modū iuste ac solite par-
citatis retinere: cum magno cordis
mei dolore cōtendo: cum gemitu mi-
hi est proclamandū: Deus i adiuto-
riu meū intende: domine ad adiuvā-
dum me festina. Ieiunijs me ob im-
pugnationem carnis districtioribus
indigentē: stomachi phibet lassitu-
do: seu ventris ariditas cōstrictioq;
deterret: vt effect? meo desiderio tri-
buatur: vel certe vt estus carnalis cō-
cupiscētie absq; temperamēto distri-
ctioris ieiunij cōquiescat: orandum
mihi est: Deus in adiutoriu meū in-
tende: domine ad adiuvandū me fe-
stina. Accedens ad refectionē hora
legitima suggerente: perceptionē pa-
nis exhorreo: atq; ab omni esu natu-
ralis necessitatis excludor: cū ciula-

Collatio decima abbatis Isaac

Ps. 69

tu pclamandū est mihi: Deus in adiutorii meū intēde: dñe ad adiuvādū me festina. Volentē me ob stabilitatē cordis insistere lectioni: interpellans capitis prohibet dolor: hora q̄ tertia faciē meā ad sacrā paginā somnus allidit: deputatū quieti tempus vel transgredi vel puenire cōpellor: ipsum deniq̄ canonicū synaxeos psalmodiū q̄ modū interciderē me grauis sima somni cogit imp̄ssio: similiter pclamandū est mihi: Deus in adiutorii meū intēde: dñe ad adiuvādū me festina. Sublato ab oculis meis sopore: multis me noctibus diabolicis artibus in somnis video fatigatum: omnē q̄ a palpebris meis refectionē nocturne quietis exclusam: cū suspicijs orandū est mihi: Deus in adiutorii meū intēde: dñe ad adiuvādū me festina. Adhuc me in colluctatiōe positū vitiōrū titillatio carnis repente cōpungit: et ad cōsensum pertrahere dormientē blāda oblectatiōe conat: ne ignis alienus exestuās: vrat sua volentes flosculos castitatis: clamandū mihi est: Deus in adiutorii meū intēde: dñe ad adiuvādū me festina. Per extincta sentio libidinis incensura: genitalē mēbris meis itepuisse feruorem: vt parta hec virtus immo gratia dei in me diutius vel ppetuo pseueret: intēte dicendū ē mihi: Deus in adiutorii meū intēde: dñe ad adiuvādū me festina. Ire: phylargyrie: tristicie: stimulis inquietor: cogo q̄ ppositam atq̄ amicā mihi interrūpere lenitatē: ne in amaritudinē fellic: p̄turbatiōe furoris abducatur: cum summo mihi gemitu pclamādū est: Deus in adiutorii meū intēde: dñe ad adiuvādū me festina. Acidie: cenodoxie: supbie elatione p̄tēptor: ac de alioꝝ negligētia vel tepore q̄d dā sibi mens subtili cogitatiōe blandit: me in me p̄ualeat hec inimici p̄nciosa suggestio: cū omī cōtritiōe cordis orandū est mihi: Deus in adiutorii meū intēde: dñe ad adiuvādū me festina. Humilitatis et simplicitatis

gratiā: supbie tumore deposito: iugi cōpunctiōe spūs acq̄sui: ne rursum veniat mihi pes supbie: et manus p̄ctōris moueat me: grauiusq̄ de victorie mee elatiōe p̄sodiar: totis mihi pclamādū ē virib: Deus in adiutorii meū intēde: dñe ad adiuvādū me festina. Euagatiōib: aīe inumeris ac diuersis: et instabilitate cordis exestuō: nec cogitationū disp̄siones valeo coercere: ip̄amq̄ orōnē meā funderē absq̄ inēpellatiōe atq̄ phātasmate inanū figurāz sermonū q̄ et actū retractatiōe nō possū: tantaq̄ me sentio sterilitatis hui: ariditate constrictū: vt nullas oīno spiritaliū sensuū generationes p̄turire me sentia: vt de hoc anī mi squalore merear liberari: vñd me gemitib: multis atq̄ suspicijs expedire non possum: necessarie pclamabo: Deus in adiutorii meū intēde: dñe ad adiuvādū me festina. Directionē rursus aīe: stabilitatē cogitationū: alacritatē cordis: cū ineffabili gaudio et mētis excessu visitatiōe sancti spūs me sentio cōsecutū: exuberantia q̄ spiritaliū sensuū redū dare: reuelationē sacratissimoz intellectū: et antea penit: mihi occultoz: repentina dñi illustratiōe p̄cepti: vt in his merear diut: imozari: sollicitē mihi est frequēterq̄ clamādū: Deus in adiutorii meū intēde: dñe ad adiuvādū me festina. Nocturnis demonū terrorib: circūvallātib: exagitor: et imūdorū spiritū phātasmatib: inq̄etor: spes ipsa mihi salutis ac vite trepidatiōis horrore subtrahit: ad salutarē versuculi hui: portū pfugiēs: totis virib: exclamabo: Deus in adiutorii meū intēde: dñe ad adiuvādū me festina. Rursum cū fuero p̄solatiōe dñi reparat: et ipsi aīat: aduētū: velut inumeris angeloz milib: me sensero circūseptū: ita vt eoꝝ q̄s morte grauius antea tremiscebā: et quozū tactū imo viciniā horrore mētis et corpis sentiebam: repēte p̄gressus expetere audeā: ac puocare conflict: vt in me p̄stātie b: vigo: p̄ dei gratiā diut: imozet:

De oratione.

totis mihi est virib⁹ pclamādū: **De**
in adiutorii meū intēde: dñe ad ad/
iunādū me festina. **Hui⁹** igit⁹ x̄s culi
oīo in aduersis vt eruamur: in p̄spe/
ris vt seruemur: ne extollamur: in cel/
sabili iugitate fundēda ē. **Hui⁹** inq̄
versiculi meditatio ī tuo pectore in/
dirupta voluā. **Nunc** in ope q̄libet
seu mīsterio vel ī itinere cōstitutus
decātare nō desinas. **Hūc** ⁊ dormiēs
⁊ reficiēs: ⁊ ī vltimis nature necessi/
tatib⁹ meditare. **Hec** volutatio cor/
dis velut formula tibi salutaris effe/
cta: nō solū illesū ab omī demonū ī/
cursiōe custodiet: s̄ etiā cūctis te vi/
tijs terrene cōtagiōis expurgās: ad
illas īuisibiles theozias celestesq; p/
ducer: atq; ad illū ineffabilē ac ppau/
cis expertū pūctet oratiōis ardorē.
Hūc versiculū meditāti tibi somnus
irrepar: donec incessabili ei⁹ exercita/
tiōe format⁹: etiā p soporē eundē cā/
tare cōsuecas. **Hic** tibi expergefacto
p̄m⁹ occurrat: iste euigilāti cogitati/
ones anticipet vniūsas: iste te de tuo
⁊ surgētē cūbili cūrnatiōi genuū tra/
dat: atq; illinc deinceps ad omē op⁹
actusq; deducat: hic te oī tpe p̄seq̄t:
hūc meditareris fm̄ p̄cepta legisla/
toris sedēs in domo ⁊ ambulās ī iti/
nere: dormiēs atq; cōsurgēs: hūc scri/
bes in lūmine ⁊ ianuis oris tui: hūc ī
parietib⁹ dom⁹ tue: ac penetralib⁹ tui
pectoris collocabis: ita vt b̄ ad ora/
tionē p̄cūbenti sit tibi acclinis decā/
tatio: ⁊ erinde ⁊ surgētī: atq; ad oēs
v̄sus vite necessarios incedenti: fiat
erecta et iugis oratio.

**De perfectione oratiōis ad
quā predicta traditiōe cō/
scendit: Cap. XI.**

Istam mens indefinēter for/
mulā teneat: donec v̄su eius
incessabili ⁊ iugi meditatiōe
firmata: cūcta ⁊ cogitationū diuīstas
amplasq; substācias abijciat ⁊ refu/
ter: atq; ita p̄ seculi hui⁹ paup̄tatē cō/
stricta: ad illā euāgelicā beatitudinē

que inter ceteras beatitudines p̄ma/
tum tenet: prona facilitate pueniat:
Beati em̄ inquit pauperes spū: qm̄ **Mat. 5.**
ipsoz est regnū celozū. Et ita quis p̄
istiusmodi paup̄tatē egregius pau/
per existēs: illud p̄pheticiū implebit
eloquiū: **Paup** ⁊ inops laudabunt **Ps. 73.**
nomē dñi. Et reuera q̄ maior aut san/
ctior pōt esse paup̄tas: q̄ illius q̄ nū/
hil se p̄sidij nihil v̄riū habere cogno/
scens: de aliena largitate quōtidia/
nū poscit auxiliū: et vitā suam atq;
substātiā singulis quibusq; momē/
tis: diuina ope intelligēs sustentari:
verū se mendiciū dñi nō īmerito p̄fi/
tetur: sup̄pliciter ad eū quōtidie cla/
mans: **Ego** autē mēdicus ⁊ paup sum **Ps. 39.**
de⁹ adiūua me. Et sic ad illā quoq;
multiformē sciētā det: ip̄o illuminā/
te cōscendens: incipiet deinceps sub/
limioribus ac sacratiorib⁹ mysterijs
saginari: fm̄ illud qd̄ dicit⁹ p̄ p̄phe/
tā: **Montes** excelsi cernis: petra refu/
giū herinacis. **Qd̄** satis pp̄rie huic
quem diximus sensui coaptat⁹: eo q̄
quisquis in simplicitate atq; innocē/
tia p̄seuerās: nulli est noxi⁹ vel mo/
lestus: sed sua tm̄ simplicitate cōten/
tus: solūmodo se ab insidantiū p̄da
desiderat contutari: velut herinaci⁹
spiritualis effectus: iugi euangelice il/
lius petre velamine protegat⁹: id est
memoria dominice passionis: predi/
ctiq; versiculi incessabi meditatione
munitus: infestātis inimici declinet
insidias. **De his** spiritualib⁹ herina/
cis ⁊ in puerbijs ita dicit⁹: **Et heri/
naci⁹ gens** inualida: qui fecerunt in
petris domus suas. Et reuera quid
inualidius christiano: quid infirm⁹
monacho: cui non solum nulla iniu/
riarum vindicta suppeditat: sed ne
leuis quidem tacitaq; cōmotio sal/
tem intrinsecus pullulare concedit.
Quisquis autem ex hoc proficiens
statu: nō solum innocētie simplici/
tatem possidet: sed etiam discretiōis
virtute munitus: virulentozū serpē/
tium exterminator effectus est: ha/
bens contritū sathanam s̄b pedibus

Collatio decima abbatis Isaac

suis: et ad figuram rationabilis cerni mentis alacritate puenit: pasceat in prophetis atque apostolicis motibus: id est excellentissimis eorum ac sublimissimis sacramentis: quorum iungi pascua vegetatus: omnes quoque psalmorum affectus in se recipiens: ita incipit decantare: ut eos non tanquam a propheta compositos sed velut a se editos: quasi orationem propriam fundens: cordis compositio: ne depromat: vel certe ad suam personam estimet eos fuisse directos: eorumque sententias non tunc tantummodo per prophetam aut in propheta fuisse completas: sed in se quotidie geri impleri que cognoscat. Tunc enim scripture diuine nobis clarius patefciunt: et quodammodo earum vene medulleque pandunt: quando experientia nostra earum non tantum percipit sed etiam puenit notitiam: sensusque verborum non per expositionem nobis sed per documenta reserant. Eundem namque recipientes cordis affectum: quo quisque decantat vel compositus est psalmus: velut auctores eius facti precedem magis intellectum ipsius sequemur: id est ut prius dictorum virtute quam notitiam colligentes: quid in nobis gestum sit vel quotidianis generatur incursum: superueniente eorum meditatione quodammodo recordemur: et quid in nobis vel negligentia nostra perierit: vel dilgentia comquisierit: vel prudentia diuina contulerit: vel instigatio fraudauerit inimici: vel subtraxerit lubrica ac subtilis obliuio: vel intulerit humana fragilitas: seu improvida sefellerit ignoratio: decantantes reminiscamur. Omnis namque hos affectus in psalmis inuenimus expressos: ut ea que incurrerint velut in speculo purissimo pudentes efficaciter agnoscamus: et ita magistris affectibus eruditum non ut audita: sed tanquam perfecta palpemus: nec tanquam memorie commendata: sed velut ipsi rerum nature insitae: de interno cordis parturiamus affectum: ut eorum sensus non textu lectionis: sed experientia precedere penetremus: atque ita ad illam orationis incor-

ruptio nem mens nostra perueniat: ad quam in superiore tractatu quantum dominus donare dignatus est: oratio collationis ascendit: que non solum nullius imaginis occupat intuitum: sed etiam nulla vocis nulla verborum persecutione distinguit: ignita homo mentis intentione per ineffabilem cordis excessum: inexplibili spiritus alacritate proferit: quamque mens extra omnes sensus ac visibiles effecta materias: gemitibus inenarrabilibus atque suspiriis perfundit ad deum.

Interrogatio quemadmodum spirituales cogitationes immobiliter teneant: Cap. XII.

Ermanus: In domino solum nobis traditionem spiritualis huius quam poposcimus discipline: sed ipsam plane perfectionem satis apte atque dilucide putamus expressam. Quid enim potest esse perfectius quidve sublimius: quam dei memoriam tam compendiosa meditatione complecti: atque vniuersi versiculi volutatione a cunctis visibilibus terminis emigrare: et quodammodo affectus orationum cunctarum huiusmodi sermone concludere? Et idcirco vnum quod superest adhuc nobis precamur exponi: quemadmodum hunc eundem versiculum quem nobis vice formule tradidisti: stabiliter retinere possimus: ut sicut per dei gratiam sumus a secularium cogitationum ineptiis liberati: ita spirituales quasque immobiliter retentemus: assequi valeamus.

De mutabilitate cogitationum: Cap. XIII.

Am enim capitulum cuiuslibet psalmi mens nostra contemnit: insensibiliter eo subtrahit ad alterius scripture textum nesciens stupensque deuoluere. Cumque illud in se metipsum cepit volutare: necdum illo ad integrum ventilato: oborta alterius testimonij memoria: meditationem materie poris excludit: de hac quoque ad alteram subintrante alia meditatione transferit: et ita animus semper de psalmo rotatur ad psalmum: de euangelij textu ad

De oratione.

apostoli trāsillens lectionem: de hac quoq; ad pphetica deuolutus elo/ quia: et exinde ad quasdā spirituales delatus historias: p omne scriptura/ rū corpus instabilis vagusq; iactat: nihil p arbitrio suo pualēs vel abij/ cere vel tenere: nec pleno quicq; iudi/ cio et examinatione finire: palpator tūmodo spiritaliū sensuum ac degu/ stator: nō generator nec possessor ef/ fectus: atq; ita mens mobilis semp ac vaga: i tēpore quoq; synarcos velut ebria p diuersa distrahit: nullū offi/ ciū cōpetenter exoluens. Verbi gra/ tia: Cū orat psalmū aut aliquā reco/ lit lectionē: cum decantat aliud quid vel meditat q; textus ipsius cōtinet psalmi: cum lectionem recitat: faciē/ dum aliquid voluit: factū ve remini/ scit: atq; in hūc modū nihil discipli/ nate nec oportune recipiēs vel emit/ tens: velut fortuitis agi videt incur/ sibis: retinendi ea qbus delectat: vel imorandi in eis non habens potesta/ tem. Necessariū ergo nobis est p om/ nibus nosse: quēadmodū hec spirita/ lia cōpetenter explere possimus offi/ cia: vel certe hunc eūdem versiculū quem nobis vice formule tradidisti imobilitate custodire: vt omniū sen/ suum ortus ac finis nō in sua volubi/ litate fluctuent: sed in nōstra dictione consistant.

**Responsio quēadmodum
stabilitas cordis seu cogi/**
tationū possit acquiri:

Cap. XIII.

Isaac: Nec pridē super hac re disputātibz nobis de ora/ tionis statu quantum reor sit sufficiēter expressum: tamē qz vobis hec eadē poscitis iterari: de cōfirma/ tiōe cordis breuiter intinabo. Tria sunt que vagā mentē stabilē faciunt: vigilie: meditatio: et oratio. Quarū assiduitas et iugis intentio cōferunt anime stabilem firmitatē. Que tamē altas nullo mō poterit apprehendi:

nisi p operis (nō philargyrie sed sacri cenobij vsibz dedicati) infatigabilē ingitatem omnes oīno sollicitudines et cure vite p̄sentis prius fuerint ab/ dicare: vt ita illud apostolicū man/ datū: Sine infmissiōe orate: possim⁹ implere. Perparū nāq; orat: quis/ quis illo tū tpe quo genua flectunt orare consuevit. Nunq; nō orat: qd/ quis etiā fletis genibus euagatione cordis qualicūq; distrahit. Et idcir/ co quales orantes volumus inueni/ ri: tales nos esse oportet ante temp⁹ orandi. Necessē est enī mentē in tem/ pore supplicatiōis sue de statu p̄ce/ denti formari: illisq; eā cogitatiōibz orantē: vel ad celestia sublimari: vel ad terrena demergi: quibz ante ora/ tionē fuerit immorata. Hucusq; ab/ bas Isaac attonitis nobis secundam collationē de oratiōis qualitate di/ gessit. Cui⁹ doctrinā sup illi⁹ p̄dicti⁹ officuli meditatiōe: quā velut infor/ matiōis loco ab incipiētibz tradide/ rat retinendā: admirātes admodū: et excolere tenacissime cupiētes: vtpo/ te quā cōpendiosam ac facilē crede/ bam⁹: difficilioz ē sari ad obseruandū experti sumus: q; illud studiū nostrū quo solebam⁹ antea p omne scriptū/ rarū corpus absq; vilius obseruatiōe vīnculo: variā passim meditatione discurrere. Cōstat igit neminē p̄stis ob imperitiā litterarū a p̄fectiōe cor/ dis excludi: nec rusticitatē obesse ad capestēdā aīe puritatē: q cōpendio/ sissime adiacet cūctis: si mō sanam et integrā mētis intentionē iugī ad deū versiculi hui⁹ meditatiōe seruauerit.

1. **Le. 5.**

**Collatio secūda abbatis
Isaac de oratione finit.**

Expliciūt decē collatio/
nes Cassiani: patrū in scy/
thica eremo cōmorantium:
ad Leontiū episcopū et fra/
trem belladium.

r 5

Præfatio: et annotatio ca. col. XI.

Clarissimi viri Joannis
eremite qui Cassian⁹ dicit:
in septem alias collationes
patrū in Thebaida egypti
eremo consistentiū: ad ho-
noratū episcopū ⁊ Eleuche-
rium: Præfatio.

Incipit

tutē pfectionis vestre
qua velut magna que
dam luminaria ī hoc
mūdo admirabilē cla-
ritate fulgetis: etiā multi sanctorū q̄
vestro erudunt exemplo: vix queāt
emulari: tū vos o sancti fratres ho-
norate ⁊ encheri: tanta illorū subli-
miū viroꝝ a quib⁹ p̄ma anachore-
seos instituta suscepimus laude flā-
minini: vt vnus quidē vestrū ingē-
ti fratrū cenobio p̄sident: cōgregati-
onē suā que quotidiano sancte con-
uersatiōis v̄re docet intuitu: illorū
quoq; patrū p̄ceptis optet institui:
alter x̄o vt etiā corpali eorū dē edī-
ficaret aspectu: egyptū penetrare vo-
luerit: vt hanc quasi frigoris gallica-
ni rigore torpentē puīncam derelin-
quēs: ad illas quas sol iusticie pri-
mus respicit terras: maturis virtutū
fructibus redundātes: velut turtur
castissimus transuolaret: necessario
hoc mihi virtus charitatis extorsit:
vt vnus desiderio: alteri⁹ etiā labo-
ri consulens: tam abruptū scribendi
periculū non vltarē: dūmodo ⁊ p̄ori
apud filios adderet auctoritas: ⁊ se-
cūdo tam p̄culose nauigationis ne-
cessitas demeret. Proinde: q̄ fides
v̄re atq; feruor: nec illa instituta ce-
nobioꝝ que. xij. libellis ad beatame-
morle episcopū castorem: quo potui-
mus sermone cōscripsim⁹: nec decem
collationes in scythica eremo cōmo-
rantū patrū: q̄s p̄cipientib⁹ sanctis
helladio ⁊ leontio ep̄is vt cūq; diges-
simus: satisfacere potuerūt: nūc etiā
vt itineris nostri ratio ⁊ ordo cogno-

scatur: triū in alia eremo cōsistentiū
quos p̄mos vidimus patrū: septē col-
lationes pari conscriptas stilo vobis
credidi cōsecrandas: quib⁹ ea que de
perfectione in p̄teritis opusculis no-
stris obscurius forsitan cōprehensa
vel p̄termissa sūt: supplicānt. Si x̄o
sanctā studiū vestri sitim etiā hec sati-
are nō quiverint: septem alie collati-
ones que ad sanctos qui in stoecha-
dibus cōsistunt insulis emittēde sunt
fratres: desiderii vt arbitroz vestri
ardoris explebunt.

Explicit præfatio.

Incipit annotatio capitū lorū collationis primę ab- batis Cheremonis de p̄se- ctione.

- Ca. j. De descriptione thenneseos
oppidi.
ij. De episcopo archebio.
iij. Descriptio eremi ī qua mora-
bant cheremon nesteros et
ioseph.
liij. De abbate cheremone: ⁊ excu-
satione eius sup postulata
doctrina.
v. De responsiōe nostra contra
excusationē eius.
vj. Propositio abbat̄is chere-
monis: q̄ tribus modis vi-
tia vincant.
vij. Quib⁹ gradib⁹ ad sublimita-
tē charitatis possit ascēdis-
⁊ q̄ sit in ea stabilitas.
vlij. Quātū excellant q̄ p̄ charita-
tis affectū declinat a vitij.
ix. Q̄ charitas non soluz de ser-
uis filios faciat: sed etiam
imaginē dei ac similitudinē
conferat.
x. Q̄ p̄fectio charitatis sit pro
inimicis orare: ⁊ quo indī-
cio anima necdum purgata
noscat.
xi. Interrogatio cur affectus ti-
moris ⁊ sp̄s dixerit imper-
fectum.
xij. Responsio de diuersitate p̄se-

abbatis Cheremonis de perfectiōe.

- ctionum.
xlij De timore qui charitatis magnitudine generat.
xliij Interrogatio de consummatione castitatis.
xv Dilatio expositiōis postulate.

Explicit annotatio capitulorum.

Incipit collatio p̄ma abbatis Cheremonis de perfectione.

De descriptiōe Thenneſeos oppidi: Capi. I.

Om̄ in ce

nobis syrie cōsistētes: post p̄ma fidei rudimēta succedētib⁹ aliqua tenus incranētis: maiorē p̄fectionis desiderare gratiā cepissimus: statim mus cōfestim egyptū petere: ac remotissima etiā thebaidos eremo penetrata: sanctorū plurimos quorū gloriā fama p̄ vniuersa diffuderat: si nō emulādi saltē agnoscedi studio inuisere. Iḡit ad oppidū egypti cui thennesus nomē est: emensa nauigatione puenimus. Cui⁹ accole ita vel mari vlt̄ stagnis salis vndiq; circūluunt: vt solis (q; ēra deest) negociatiōib⁹ dediti: opes atq; substantiā nauali cōmercio parent: ita vt edificijs cum voluerint extruendis terra non superpetat: nisi de longinquo nauigijs apporetur.

De episcopo Archebio:

Capi. II.

Bi cū adueniētib⁹ nobis fides desiderijs n̄ris diuinitas: beatissimi atq; p̄cipui viri archebij episcopi prestitit aduentū: qui raptus de anachoretarū cetui: et ep̄us panephisī oppido datus: tanta distributione omni cui suo p̄positū solitudinis custodiuit: vt nihil de p̄terite hūilitatē tenore laxauerit: aut de adfecto sibi honore blanditus sit. Non

enī tanq̄ idoneū se ad istud officiū testabat̄ ascitū: sed velut indignū ab illa anachoreticos disciplina q̄rebat̄ expulsū: eo q̄ triginta et septem annis in eadē cōmoratus: ad puritatē tante p̄fectionis nequaquā peruenire potuisset. Hic iḡit cū in supradicta thenneso quo eū eligendi illic episcopi causa p̄duxerat: pie nos atq; hūanissime suscepisset: agnito desiderio nostro quo sanctos patres etiā in vlt̄eriorib⁹ egypti partib⁹ inq̄rere desiderabamus. Venite inq̄t et videte interim senes haud lōge a nostro monasterio cōsistentes: quorū ita et antiquitas in corporib⁹ iam curuatis: et sanctitas in ip̄o etiā fulget aspectus: vt vel sola cōtemplatio eorū magnā intuitibus possit cōferre doctrinam: a quibus id qd ego amissum doleo: quodq; tradere iam p̄ditus nequeo: nō tam verbis q̄ ip̄so sancte vite discatis exēplo. Credo aut̄ inopiā meā hoc studio aliquaten⁹ subleuandā: si inquirētib⁹ vobis illam euangelicā margaritā quā ip̄se nō habeo: saltem puidero vbi eā cōmodi⁹ cōparetis.

Descriptio eremi in qua cōmorabant̄ Cheremon et Ihersteros et Ioseph: Capi. III.

Ampto itaq; baculo et pera: ut illic cunctis viā ingredietib⁹ monachis moris est: ad ciuitatē nos suam: id est panephisim itineris dux ip̄se perduxit. Cui⁹ terras imo etiā contigue regionis plurimā partem quōdam opulentissimā: siquidē ex ea cuncta (vt fama est) in regios cibos subministrabant: repētino terre motu excussū mare transgressis limitibus occupauit: atq; ita collapsis ferme omnibus vicis: optimas olim terras salis paludibus superpetexit: vt illud qd in psalmo spūaliter decantatur: Posuit flumina in desertum: et exitus aquarum in siccū: terram fructiferam in saluginem a malicia inhabitantium in ea. Scdm

Ps. 104

Collatio. XI. abbatis Cheremonis

litterā de illa putent regione p̄dictā.
In his igit locis multa in hūc modū
oppida eminētioribus tumultis col/
locata: fugatis habitatorib⁹ eluules
illa velut insulas fecit: que desidera/
tam secedētibus sanctis solitudinem
p̄bent: in quib⁹ tres senes: id est che/
remōn: nesteros: ⁊ ioseph anachore/
te antiquissimū cōsistebant.

De abbate Cheremone et excusatione eius sup postu/ lata doctrina: Capi. III.

Taq̄ beat⁹ Archebius p̄mū
nos pducere ad Cheremonē
maluit: q̄ ⁊ monasterio eius
ppior: ⁊ duob⁹ alijs prouectior esset
etate. Nam cū centenariū vite annū
spū t̄m alacer excessisset: ita dorsum
eius t̄pis fuerat vetustate atq̄ orati/
onū iugitate curuatū: vt q̄si in p̄me/
uam redactus infantia: submissis ac
p̄tētis terraten⁹ manib⁹ p̄gredere.
Hui⁹ igit ⁊ vultū mirabilē ⁊ inc̄ssū
parit̄ intuētes: siquid ē defectis mor/
tificatisq̄ iam omnib⁹ membris: ne/
quaq̄ censuram p̄terite districtiois
amiserat: cū sermonē atq̄ doctrinā
suppliciter posceremus: ac desiderū
t̄m spūaliū institutionū causā fuisse
aduentus nr̄i p̄testaremur: graniter
ille suspirās: Quid vobis ait possū
conferre doctrine: cū imbecillitas se/
nectutis vt rigorem pristinū relaxa/
uit: ita loquendi quoq̄ adem̄t fidu/
ciā. Quēadmodū enī docere presu/
mā qd̄ ipse non facio: aut aliū in eo
instruā qd̄ me iam vel minus vel te/
pidius exercere cognosco? Ob quam
rem nullū iuniorū mibi in hac vsq̄
etate cohabitare permisi: ne exemplo
meo: alterius districtio laxaret. Nū/
q̄ enī erit efficax instituētis auctori/
tas: nisi eam effectū operis sui cordi
affixerit audientis.

De responsione nostra con/ tra excusationem eius:

Capi. V.

Hec nos non medioeri con/
a fusione compuncti ita respon/
dimus: Licet sufficere nobis
ad omnē instructionē debeat: vel lo/
ci istius difficultas: vel ipsa etiā soli/
taria ad hoc vita: quā iunēt⁹ quoq̄
robusta vir posset tolerare: que nos
etiā te tacente satis abūdeq̄ instruūt
atq̄ compungūt: rogamus tamē vt
taciturnitate paululū p̄termissa: ea
nobis potius dignāter infundas: per
que hanc quā videmus ī te virtutē:
non tam imitatione complecti q̄ ad/
miracione possimus. Nam etiā si
reuelatus tibi tepor noster impetra/
re id quod expetimus non meretur:
debet hoc saltem labor tantū itineris
obtinere: quo huc d̄ bethleemici ce/
nobij rudimētis institutionis vestre
desiderio ⁊ p̄fectus nostri amore. p̄/
perauimus.

Propositio abbatis Chere/ monis q̄ tribus modis vi/ tia vincant: Capi. VI.

Tunc beatus Cheremon: Tria
t sunt inquit que faciūt homi/
nes a vitijs temperare: id est
aut metus gehenne sine p̄sentium le/
gum: aut spes atq̄ desiderū regni ce/
lorū: aut affectus boni ipsi⁹ amorq̄
virtutū. Nam timor ita mali conta/
gium legif̄ excreari. Timor domini
odit maliciā. Spes etiā vitiozū om/
nū excludit incursum. Non enī de/
linquent omnes qui sperant in eum.
Amor quoq̄ ruinā non metuit pec/
catorum: quia charitas nunq̄ cadit: 1. Co. 13.
Et iterū: Charitas operit multitudi/
nē peccatorū. Et idcirco beat⁹ ap̄lus
omnē salutis summā: in istarū trium
virtutū cōsumatiōe cōclūdens: Nūc
inqt manēt fides: spes: charitas: tria
hec. Fides nāq̄ est que futurū iudicij
ac supplicioz metu: vitiozū facit con/
tagia declinari. Spes que mentē no/
stram de p̄sentibus auocans: vnuer/
sas corporis voluptates celestij pre/
miorū expectatiōe cōtemnit. Charit/
tas que nos ad amorē christi ⁊ spūi

Proh. 8.

Ps. 33.

1. Co. 13.

1. Pet. 4.

1. Co. 13.

1. Co. 13.

1. Co. 13.

De perfectione.

tualium virtutum fructum mentis ardore succendens: quicquid illis contrarium est: toto facit odio detestari. Que tria licet ad unum finem tendere videantur: prouocant enim nos a rebus illicitis abstinere: magnis tamen excellentie sue gradibus abinuicem disparant. Duo namque superiora: proprie hominum sunt eorum qui ad perfectionem tendentes: necdum affectum accipere virtutum. Tertium specialiter dei est: et eorum qui in se semina ginem dei ac similitudinem receperunt. Ille namque solus ea que bona sunt: nullo metu: nulla remuneratiois gratia prouocante: sed solo bonitatis affectu operatur. Omnia enim ut ait salomon operatus est dominus propter semetipsum. Sive namque bonitatis obtentu: omnem bonorum copiam dignus indignisque largitur: quia nec fatigari iniurijs potest: nec iniquitatum hominum passibiliter promoueri: semper scilicet manens perfecta bonitas immutabilisque natura.

Quibus gradibus ad sublimitatem charitatis possit ascendi: et que sit in ea stabilitas: Capi. VII.

Idcirco igitur ad perfectionem tendit:

de illo primo timoris gradu quem proprie diximus esse seruilem: de quo dicitur: Cum omnia feceritis: dicite quia serui inutiles sumus. Ad altioris spei tramitem gradu proficiente conscendet: qui iam non seruo sed mercenario comparatur: quia mercedem retributiois expectat: et quasi de peccatorum absolutione et penali timore securus: ac bonorum sibi operum conscius: licet placiti premii videatur expectare: tamen ad affectum illum filij qui de paterne indulgentie liberalitate confidens: omnia que patris sunt sua esse non ambigit: puenire non potuit. Ad quem etiam ille perditus: qui cum substantia patris etiam filij nomen amiserat: aspirare non audet: dicens: Jam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum de mercenariis tuis. Post illas

enim porcorum siliquas quarum et satietas negabat: id est vitiorum sordidos cibos: quia in semetipsum reuersus et salutari timore compunctus: immundiciam porcorum horrere iam ceperat: ac dire famis supplicia formidabat: velut iam seruus effectus: etiam mercenarij statum de mercede iam cogitans concupiscit ac dicit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus: et ego hic fame pereor: Reuertar ergo ad patrem meum: et dicam illi: Pater: peccaui in celum et coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum de mercenariis tuis.

Quantum excellent qui per charitatis affectum declinant a vitijs: Capi. VIII.

Ad istam humilis penitentia voce in occursum eius pater prouolans: maiore quam amissa fuerat pietate suscepit eum: non contentus minora concedere: utroque gradu sine dilatione transcurso: pristina filiorum restituit dignitati. Festinandum inde etiam nobis est: ut ad tertium filiorum gradum qui omnia que patris sunt sua esse credunt: per indissolubilem charitatis gratiam conscendant: celestis illius patris imaginem ac similitudinem recipere mereantur: et ad imitationem veri illius filij proclamare possint. Omnia que habet pater: mea sunt. Quod etiam de nobis beatus apostolus profertur: dicens: Omnia vestra sunt: siue paulus: siue apollo: siue cephas: siue mundus: siue vita: siue mors: siue presentia: siue futura: omnia vestra sunt. Ad quam similitudinem etiam saluatoris precepta nos prouocant: Estote inquit et vos perfecti sicut et pater vester celestis perfectus est. In illis enim nonnunquam solet interrupti bonitatis affectus: cum aliquo vel tepore vel leticia vel oblectatione vigor animi relaxatus: aut metum ad presens gehennae: aut desiderium

Ibidem.

1. Cor. 3.

Matth. 5.

Luc. 17.

Luc. 15.

Collatio. XI. abbatis Cheremonis.

1. Job. 4.

Ibidem.

subtrahit futurozū. Et est quidem in illis gradus cuiusdā perfectus imbuens nos: vt dñ vel penarū metu vel premioꝝ spe incipimus vitia declinare: ad charitatis gradū trāsire possumꝝ? qz timor inquit nō est in charitate: sed pfecta charitas foras mittit timorem: qm timor penā habet. Qui autē timet non est perfectus in charitate: Nos igitur diligamꝝ? qz deus p̄or dilexit nos. Nō ergo aliter ad illā verā perfectionem cōscendere poterimus: nisi quēadmodū nullius alterius nisi nostre salutis gratia: p̄ior nos ille dilexit: ita eum nos qz nullius alterius rei nisi sui tantū amoris dilexerimꝝ obtentu. Nobrem nobis studendū est vt de hoc timore ad spem: de spe ad charitatē dei: vel ipsarum virtutum amorē: pfecto mentis cōscendamus ardore: vt trāsmigrātes in affectum boni ipsiꝝ immobiliter quātū humane possibile est nature quod bonum est retentemus.

¶ Charitas nō solū de seruis filios faciat: sed etiam imaginē dei ac similitudinē conferat: **Cap. IX.**

Altum nāqz differt inter eum qui metu gehenne vel spe retributionis future: vitorū in se extinguit incēdiā: et eum qui diuine charitatis affectu: ip̄am maliciā et immūdiā phorrescit: ac puritatis possidet bonum amore tñ et desiderio castitatis: nec iam remuneratio nem future pmissionis aspiciens: sed p̄sentis boni delectatus conscientia agit omnia: nec cōtemplatōe penarum sed delectatione virtutum. Hic namqz statim nec submotis cunctozū hominū testimonijs abuti occasione peccati: nec occultis cogitationū violari oblectatōibus potest: dum affectum virtutis ipsius medullitus retinens: quicquid illi contrariū est: nō solū corde nō recipit: verū etiā summo detestatur horrore. Aliud namqz est p̄senti bono quēpiam delectatū:

odio habere vitiorum carnisve contagia: aliud future remunerationis intuitu illicitas cōcupiscentias refrēnare: aliudqz est p̄sens metuere detrimentū: et aliud futurum formidare supplicium. Postremo multo maius est propter bonū ipsum a bono nolle discedere: qz ppter metū mali malis non p̄bere consensum. In illo enim voluntariū bonū est: in isto xō velut coactū et tanqz nolenti violenter extortū: vel metu supplicij: vel cupiditate p̄miorum. Nam qui timoris obtentu a vitiorum abstinet blandimētis: adempto timoris obstaculo: rursum ad illud quod diligit reuertē: et ob id nec stabilitatem boni iugiter obtinebit: sed nec ab impugnatione quidē aliquādo requiescet: qz nec firmam ac perpetuā pacem castimonie possidebit. Abi est enī inquit etudo belloꝝum: nō possunt nō etiā vulnerū interuenire discrimina. Necesse est enī quēpiam in cōflictu stitū: Quis bellatoꝝ sit ac fortiter dimicās et letalia aduersarijs vulnera frequēter infligat: nōnunqz tñ hostili mucrone p̄stringi. Qui xō supata impugnatione vitorū: pacis iam securitate perfruit: et transijt in ipsiꝝ virtutis affectū iugem statum illius boni cuius lā totus est retentabit: quia damno intime castitatis nihil credit esse damnosius. Nec enī charius ac p̄ciosius quicqz p̄senti indicat puritate: cui pena grauis est: vel virtutū p̄niciosa transgressio: vel ipsius vitij virulenta cōtagio. Huic inqz nec reuerētia humane p̄sentie quicqz adiūciat honestatis: nec minuet solitudo: sed vbiqz secum semperqz circūferēs arbitram non solum actū sed etiam cogitationū suarum conscientia: illi potissimū studere contendit: quem nec circūueniri nec falli: nec subterfugere se posse cognoscit.

¶ Pfectio charitatis sit p inimicis orare: et quo indicio anima necdum purga-

De perfectione:

tanoscat: **Lapi. X.**

- q**uem statum si quis de adu-
torio dei non de studij sui la-
bore presumens meruerit possi-
dere: de conditione seruili in qua ti-
mor est: et mercenaria spei cupidita-
te in qua non tam bonitas largientis
quam premium retributionis expetitur: in
adoptionem incipiet transire filiorum:
ubi iam non timor: non cupiditas: sed
1. Cor. 13. illa charitas que nunquam cadit ingiter
pseuerat. De quo timore et charitate
quosdam increpans dominus: quid cuique
Malac. 1. persone conueniret: ostendit: Filius ho-
norat patrem: et seruus dominum suum
timet: Et si pater ego sum: ubi est ho-
nor meus? Et si dominus ego sum: ubi
est timor meus? Necesse est enim cum
Luce. 12. timere qui seruus est: quia seruus sciens
voluntatem domini sui et non faciens:
digne vapulabit plagis multis. Per
hanc itaque charitatem quisque ad ima-
ginem dei similitudinemque peruenit:
bono iam propter boni ipsius delecta-
tionem voluntatemque ac similem quodammodo
possidens patientie ac lenitatis affe-
ctum: nullis deinceps peccantium vi-
tijs irascitur: sed veniam potius in fir-
mitatibus eorum condolens atque com-
patiens implozabit: seque reminiscens
tamdiu similium passionum stimulis im-
pugnatum: donec miseratione domini
saluaretur: nec suo erutum studio ab im-
pugnatione carnali: sed dei protectione
ne saluatum: non iracundia sed mise-
ricordia errantibus intelliget impen-
dendam: illum versiculam ad deum cum
omni cordis tranquillitate decantans:
Ps. 115. Tu dirupisti vincula mea: tibi sacri-
ficabo hostiam laudis. Et: Misit quia do-
minus adiuuauit me: paulominus habi-
tauerat in inferno anima mea. Et in
hac mentis humilitate consistens: po-
terit etiam euangelicum illud perfectionis
Luce. 6. explere mandatum: Diligite inimicos
vestros: et benefacite his qui oderunt
vos: et orate pro persecutoribus et calum-
niatoribus vos. Et ita ad illud premium
quod subiungitur merebitur peruenire:
per quod non solum imaginem dei et simili-

tudinem preferamus: verum etiam filij dei
nuncupemur: ut sitis inquit filij patri
vestri qui in celis est: qui solum suum
oriri facit super bonos et malos: et pluit
super iustos et iniustos. Que affectu
beatus Ioannes assecutus se esse co-
gnoscens ait: Et fiduciam habeamus
in die iudicii: quia sicut ille est et nos
sumus in hoc mundo. In quo enim in-
firma et fragilis humana natura esse
sicut ille est potest: nisi se in bonos et
malos: iustos et iniustos: ad unitati-
onem dei placida semper sui cordis
extenderit charitate? Et ut bonum pro-
pter boni ipsius opere affectum: pue-
niens ad illam veram adoptionem fi-
liorum dei: de qua idem beatus apo-
stolus ita pronunciat: Omnis qui na-
tus est ex deo: peccatum non facit: quia
semper ipse in eo est: et non potest pec-
care: quoniam ex deo natus est. Et iterum:
Scimus: quia omnes qui natus est ex deo
non peccat: sed generatio dei conser-
uat eum: et malignus non tangit eum.
Quod intelligendum est non de omni
genere peccatorum: sed de capitalibus
tamen criminibus dici. A quibus se quis-
que extrahere atque emundare nolue-
rit: pro illo in alio loco predictus aposto-
lus ne orari quidem debere pronunciat:
Qui scit inquit fratrem suum pecca-
re peccatum non ad mortem: petat et
dabit ei vita peccanti non ad mor-
tem: Est peccatum ad mortem: non pro
illo dico ut roget quis. Ceterum de
illis que pronunciant non esse ad mor-
tem: a quibus etiam hi qui fideliter
christo deseruiunt: quatalibet semet-
ipsos circumspectione custodiant: im-
munes esse non possunt: ita dicit: Si
dixerimus quoniam peccatum non ha-
bemus: ipsi nos seducimus: et veritas
in nobis non est. Et iterum: Si dixer-
imus: quia non peccauimus: mendacem fa-
cimus eum: et verbum eius non est in no-
bis. Impossibile namque est quolibet san-
ctorum non in istis minutis que per sermo-
nem: per cogitationem: per ignorantiam:
per obliuionem: per necessitatem: per vo-
luntatem: per obreptionem: admittuntur:

Mat. 5.

1. Job. 4.

1. Job. 5.

1. Job. 5.

Ibidem.

1. Job. 1.

Ibidem.

Collatio. XI. abbatis Cheremonis

incurrere. Que licet ab illo peccato quod ad mortē esse dicūt aliena sint: culpa tamen ac reprehensione carere nō possunt. Cum ergo quis hūc quē prediximus bonitatis affectū et imitacionē dei fuerit affectus: tūc visceribus dominice lōganimitatis indutus: p psecutoribus quoq; suis orabit similiter: dicens: Pater ignosce eis: nō enī sciūt quid faciūt. Ceterū euidentē indicium est anime needū virtiozū fecibus eliquate: in criminibus alienis nō affectu misericordie cōdolere: sed rigidā indicantis tenere censurā. Nam quēadmodū pfectionem cordis poterit obtinere is qui nō habet illud qd aplis plenitudinē legis

Nuce. 25. psummare posse signauit: Alterutrū inquitens onera vestra portate: et sic implebitis legē christi. Sed nec illā virtutē possidet charitatis: que non irritat: non inflat: non cogitat malum: que omnia suffert: oīa sustinet.

1. Cor. 13. Iustus enī miseret animas pecorum suozū: viscera autē impiozū sine misericordia. Ideoq; iisdem vitijs monachū subiacere certissimū est: que i alio inclemēti atq; inhūana seueritate cōdemnat. Rex enī rigidus incurrit mala: et q obturat aures suas ne audiat infirmū: et ipse inuocabit et non erit qui exaudiat eum.

Proh. 12.

Proh. 21

Interrogatio cur affectum timoris et spei dixerit imperfectum: Capi. XI.

Ermanus: Potenter quidē atq; magnifice de pfecta dei charitate disertū est: verūta-
mē illud nos pmouet qd cum eā tanta laude ptuleris: timorē dei et spem retributiōis eterne imperfecta eē dixisti: cum utiq; multo aliud videat de eis ppheta sensisse: dicens: Time-te dominū omnes sancti eius: quia nihil deest timentibus eum. Et iterum in obseruandis iustificatiōibus dei: retributiōis se cōtemplatione fateat

Ps. 33.

Ensd. 118 exercitazū: Inclinaui inquitens cor

meum ad faciendas iustificatiōes tuas in eternū: ppter retributionē. Et apostolus: Fide inq; moyses grādis factus: negauit se esse filium filie pharaonis: magis eligens affligi cū populo dei: q; tēporalis peccati habere iocūditatem: maiores diuitias existimans thesauris egyptiozū impropriū christi. Aspiciebat enim remunerationem. Quomō ergo imperfecta esse credēda est: cum et beatus dauid retributiōis obtētū iustificationes dñi se fecisse gloriē. et legislator pmiā futura pspiciens: spreuisse adoptionem regie dignitatis: et afflictionē dirissimā egyptiozū thesauris ptulisse dicat?

Heb. 11.

Responsio de diuersitate pfectionū Capi. XII.

Meremō: Pro statu atq; mēsurā vniuscuiusq; mentis: scriptura diuina ad diuersos pfectionū gradus: arbitrij nostri puocat libertatem. Nec enī poterat vniformis omnib; pfectionis corona proponi: quia nec omnū vna virtus aut volūtas aut sermo est: et idcirco iparū quodāmodo pfectionū diuersos ordines diuersasq; mensuras sermo diuinus instituit. Qd ita esse euangelicarum quoq; beatitudinū varietas euidenter ostendit. Licet enī beati dicant quozum sunt regna celozū: et beati qui possidebunt terrā: et beati qui consolationē recipient: et beati qui saturitate potient: tamē multū credim; interesse inē habitationē regni celoz et possessionē illius que cūq; est terre: et inter pceptionē cōsolatiōis et plenitudinē saturitatemq; iusticie: multūq; distare inē illos qui misericordiā cōsequer: et illos q gloriofissima visiōe dei pfrui merebūt.

Alia enī glia solis: et alia gloria lune: et alia glia stellaz: Stella enī a stella differt i glia: ita et resurrectio mortuozū. Cum igit iuxta hunc modū scriptura diuina: timentes deū laudet et

Mat. 5.

1. Co. 15.

De perfectione.

Ps. 127. dicat: Beati oēs qui timēt dominū:
 ⁊ plenā p hoc illis beatitudinē repro-
1. Job. 4. mittat: iterū tamē dicit: Timor non
 est in charitate: sed perfecta charitas
 foras mittit timorem: quoniam timor
 penā habet. Qui autē timet: non est
 pfectus in charitate. Et rursus: cum
 seruire deo gloriōsū sit ⁊ dicat: Ser-
Ps. 2. uire domino in timore. Et magnū ti-
Luc. 12. bi ē vocari seruū meū. Et: Beat⁹ ser-
 uus ille quē cū venerit dñs suus in-
 uenerit sic facientē: tñ ad apostolos
Job. 13. dicit: Jam nō dicā vos seruos: quia
 seruus nescit qd faciat domin⁹ suus:
 Vos autē dico amicos: quia omnia
 quēcūq; audini a patre meo: nota fe-
Ibidem. ci vobis. Et iterum: Vos amici mei
 estis: si feceritis ea q p̄cipio vobis.
 Videtis ergo pfectionū gradus esse
 diuersos: ⁊ de excelsis ad excelsiora
 nos a dño. puocari: ita vt is qui in
 timore dei beat⁹ ⁊ pfectus extiterit:
 ambulans sicut scriptū est: de virtu-
 te in virtutē: ⁊ de pfectione ad aliam
 pfectionem: id est de timore ad spem
 inētis alacritate cōscendens: ad bea-
 tiorē denuo statū qd est charitas in-
 uites. Et q fuerit fidelis seru⁹ ac pru-
 dēs: ad amicitie sodalitatē ⁊ adop-
 tionē trāseat filiorū. Scdm ergo hūc
 sensum nra qz est intelligēda senten-
 tia: nō quo cōtemplationē perpetue
 illius pene vel beatissime retributio-
 nis q reponit sanctis: null⁹ pro-
 nūciemus esse momenti: sed qz cum
 sint vtilēs: ⁊ sectatores suos ad ini-
 tia beatitudinis introducant: chari-
 tas rursus in qua plenior fiducia p-
 pectūq; iam gaudiū est: assumēs eos
 de timore seruilī ⁊ mercennaria spe:
 ad dilectionē dei ⁊ adoptionē trans-
 feret filiorū: ⁊ quodāmodo pfectio-
Job. 14. res faciet de perfectis. Multē em̄ ait
 saluator māñones sunt apud patrem
 meū. Et itē omnia astra eē videant
 in celo: inter claritatem tamē solis ⁊
 lume atq; luciferi ceterarūq; stellarū
 multa distantia est. Et idcirco beat⁹
 ap̄lus: nō solū timori ac sp̄ci: sed etiā
 dictis charismatib⁹ q magna ac miri-

fica habent: eam pferens supra mo-
 dū: excellentiorē omnib⁹ viam chari-
 tatis ostendit. Itā cum vellet exple-
 ro omni catalogo spiritaliū charisima-
 tū: virtutū eius mēbra describere: ita
 pfatus est: Et adhuc supra modū ex-
 cellentiorē viā vobis demonstro. Si
 linguis hominū loquar ⁊ angelorū: ⁊
 si habuero pphetiā ⁊ nouerim myste-
 ria omnia ⁊ omnē sciētā: ⁊ si habue-
 ro omnē fidem ita vt mōtes transfe-
 ram: et si distribuero in cibos paupe-
 rū omnes facultates meas: ⁊ si tradi-
 dero corp⁹ meū ita vt ardeā: chari-
 tatem autē non habuero: nihil mihi
 prodest. Videtis ergo nihil p̄ciosius
 nihil pfectius: nihilq; sublimius (et
 vt ita dixerim) nihil charitate pen-
 nius inueniri. Siue em̄ pphetie eua-
 cuabūt: siue lingue cessabūt: siue sci-
 entia destruet: charitas autē nunq;
 excidet: sine qua nō solū illa p̄cellen-
 tissima charismatū genera: sed etiam
 martyrii ipsi⁹ gloria vacuat.

**De timore q charitatis ma-
 gnitudine generatur:**

Capi. XIII.

Quisquis igit in huius fuerit
 q charitatis pfectione funda-
 tus: necesse est vt ad illū sub-
 limiorē charitatis timorē gradu ex-
 cellentiorē conscendat: quem nō pe-
 narum terror: nec cupido p̄mior sed
 amoris generat magnitudo: quo vel
 filius indulgentissimū patrē: vel fra-
 trem frater: vel amicu amicus: vel cō-
 iugem coniunx sollicito reueret affe-
 ctu: dum eius non verbera neq; con-
 uitia: sed vel tenuem amoris formi-
 dat offensam: atq; in omnibus non
 solum actibus: verū etiam verbis at-
 tonita semp pietate distēdit: ne erga
 se quātūlūcūq; seruoꝝ dilectionis
 illius intepescat. Cuius timoris ma-
 gnificentiā Esaias vnus pphetarū
 eleganter exp̄ssit: Diuitie inquit
 salutis: sapiētia ⁊ scientia: timor do-
 mini ip̄e thesaurus eius. Non poruit
 timoris istius dignitatem ac meritū

1. Co. 11.
 1. Co. 12.

Ibidem.

Esa. 33.

Collatio. XI. abbatis Cheremonis.

magis euidenter exprimere: q̄ vt diu-
tias salutis nr̄e q̄ in vera sapientia dei
scientiaq̄ cōsistunt: diceret nisi a ti-
more domini non posse seruari. Ad
hunc igitur metū nō peccatores sed
sancti pphetici inuolant eloquijs:
Ps. 35. dicente psalmigrapho: Time-
te dñm omnes sancti ei: q̄z nihil deest timē-
tibus eum. Qui est hoc timore do-
mini metuit: pfectioni eius certū est
nihil deesse. Nam de illo timore pe-
nali euidenter Ioannes ap̄lus dicit:
1. Job. 4. Qui timet nō est pfectus in charita-
te: quia timor penam habet. Multa
ergo distantia est inter istum timorē
cui nihil deest: qui sapientie sciētieq̄
thesaurus est: et illum imperfectū qui
principiū sapientie nūcupat: quiq̄
penam in sese continens: de pfecto: in
cordibus superueniente plenitudine
charitatis: extrudit. Timor enim non
est in charitate: sed perfecta charitas
foras mittit timorē. Et reuera: si p̄n-
cipium sapientie in timore consistit:
que erit eius nisi in christi charitate
pfectio: que illum in sese perfecte dile-
ctionis continēs metū: non tam prin-
cipium sed thesaurus sapientie et sci-
entie nuncupat. Et idcirco duplex ti-
moris est gradus: vnus incipientiū:
id est eorū qui adhuc sub iugo et ter-
rore seruillū sunt: de quo dicit: Et ser-
uus domini suū timebit. Et i euā-
gelio: **Job. 15.** Nā nō dico vos seruos: q̄z ser-
uus nescit quid faciat domin⁹ eius.
Euāg. 8. Et ideo seruus inquit non manet in
domo in eternū: filius manet in eter-
nū. Imbuit enim nos vt ab illo penali
metu ad charitatis plenissimā liber-
tatem et amicorū filiorūq̄ dei fidu-
ciā transeam⁹. Deniq̄ beatus ap̄lus
qui seruile illum timoris gradū olim
charitatis dominice virtute trāscen-
derat: inferiora despiciens: maiorib⁹
se ditatū donis a dño sic p̄fitef: **1. Th. 1.**
enī inquit dedit nobis deus sp̄m ti-
moris: sed virtutis et dilectōis et so-
berietatis. Eos etiā q̄ pfecta celestis
illi⁹ p̄is dilectōe flagrabāt: quosq̄
ex seruile filios adoptio diuina tā se-

cerat: hoc adhortat eloquio: **1. Th. 5.** cū
accepistis sp̄m seruitutis iterū in ti-
more: s̄ accepistis sp̄ritū adoptiōis
filiorū: in quo clamam⁹: Abba pater.
De hoc etiā metu cū illā septiformē
sp̄s sancti gratiā p̄p̄ba describeret:
quē in homine illo dominico s̄m in-
carnationis dispensationē descēdisse
non dubiū est: dixissetq̄: Et requiescet
sup eum sp̄s dñi: sp̄s sapientie et in-
tellectus: sp̄s cōsiliij et fortitudinis:
sp̄s sciētie et pietatis. nouissime ve-
lut quiddā precipiū intulit: dicens:
Et replebit enī sp̄s timoris domini.
In quo p̄mitus illud diligentius est
intuendū: q̄ non dixerit: Et requiescet
sup eum sp̄s timoris domini: sicut
de illis p̄oribus dixerat: Sed reple-
bit inquit eum sp̄s timoris domini.
Tanta enī vbertatis eius est magni-
tudo: vt quē semel sua virtute posse-
derit: nō partē sed totam eius occu-
pet mentē. Nec īmerito. Illi etenim
que nunq̄ excidet coherens charita-
ti: nō solum replet sed etiā p̄petua et
insepabili eum quem cepit possidet
iugitate: nullis leticie temporalis v̄
voluptatū oblectatiōibus īminut⁹.
Ad nōnunq̄ illi qui foras mittat
timori euenire cōsuevit. Idcirco est igit
pfectionis timor: quo homo ille do-
minicus: qui nō solū redimere huma-
nū genus: sed etiā p̄bere venerat p̄e-
ctionis formā atq̄ exempla virtutū:
repletus fuisse narrat. Illum enī ser-
uile suppliciorū timorē: verus dei fi-
lius qui peccatū non fecit nec dolus
inuē⁹ est i ore ei⁹: habere nō potuit.

Interrogatio de cōsumma- tione castitatis: Ca. XIII.

Ermanus: Quia de pfectione
charitatis sermo digestus est:
volum⁹ etiā de castitatis sine
aliqua liberius sciscitari. Non enim
ambigimus illud p̄cellum fastigium
charitatis: per quā sicut hucusq̄ dis-
sertum est: ad imaginē dei similitudi-
nemq̄ cōscendit: sine castitatis p̄fe-
ctione subsistere omnino non posse:

Annotatio capi. collatiōis. XII.

sed utrum ita eius possit perpetuitas
obtineri: ut nunq̃ libidinis titilla/
tio integritatē nostri cordis infestet:
et ita valeam⁹ ab hac passiōe carnali
degetes ī corpe regenerari: ut nunq̃
incentiuorū estibus aduramur: vo/
luntus edoceri.

Dilatio expositionis postu/ late: Capi. XV.

Heremon: Summe quidem
c beatitudinis ac singulari est
meriti: ita istū p̃ quē dñs co/
herem⁹ affectū: vel discere iugit̃ vel
docere: ut meditatio eius fm̃ psalmi/
graphi sententiā oēs vite nostre dies
noctesq̃ consumat: et mentē nostram
insatiabiliter esurientem sitientemq̃
iusticiā: celestis huius cibi perpetua
ruminatione sustentet. Sed cōsulen/
dum est etiā iunēto corporis nostri
fm̃ benignissimam saluatoris nostri
p̃videntiā: ne deficiat in via. Spiri/
tus enī p̃mptus: caro aut̃ infirma: q̃
etiam nunc vel exiguū cibi p̃ceptione
curanda est: ut post refectionem eius
etiā ad ea que desideratis diligētius
indaganda: mentis quoq̃ addatur
intentio.

Explicit collatio p̃ma ab/
batis Cheremonis de per/
fectione.

Incipit annotatio capi/
tulozū collationis secunde
eiusdē abbatis de castitate.

Ca. j. De verbis abbatis Cheremo/
nis de castitate.

ij De corpore peccati et mēbris
eius.

liij De mortificatiōe fornicatio/
nis et imundicie.

liij Qd ad obtinēdā castimonie
puritatē: nō sufficiat hūani
laboris intentio.

v De utilitate impugnationis
que nobis de incentiuorū
estibus generat.

vj Qd patiētia ardorem forni/
cationis extinguat.

vij De differentijs et gradib⁹ ca/
stitatis.

vliij Qd de natura castitatis et effe/
ctu eius: in exp̃i tractare nō
possint.

ix Interrogatio an corpori mo/
tum etiā dormiētes possu/
mus evadere.

x Responsio q̃ p̃ somnū acci/
dens carnis cōmotio non
officiat castitati.

xj Qd multū intersit inter cōti/
nentiā et castitatē.

xij De mirabilib⁹ que peculiarit̃
in sanctis suis dñs opat̃.

xliij Qd soli q̃ experiunt̃ agnoscat
dulcedinē castitatis.

xliij Interrogatio de p̃tinentie q̃/
litate et tēporis mō: in quo
castitas perfici possit.

xv Responsio intra qd̃ tempus
possibilitas castitatē possit
agnosci.

xvj De fine ac remedio castitatē.

Explicit annotatio capi/
tulozū.

Incipit collatio secunda
abbatis Cheremonis de ca/
stitate.

De verbis abbatis Che/
remonis de castitate:

Capitulū. I.

Efectiōe

transacta: que doctri/
ne cibū desideratib⁹
nobis onerosa magis
vlt̃a est q̃ iocūda: cū
illico nos p̃missi ser/
monis debitum senex expectare sen/
sisset: grata est inquit mibi nō solum
attonita ad discendum vestre mentis
intentio: sed etiā disciplina p̃posita
questionis. Rationabilis enī reuera

Collatio. XII. abbatis Cheremonis

Interrogatiōis a vobis ordo seruat^r
est. Necesse est enī vt tam excelsę plē-
nitudinē charitatis immēsa illa pfe-
cte atq; ppetue castimonie p̄mia con-
sequant^r: parq; sit gaudium in tanta
parilitate palmariū. Tanta enī sibi
societate federant^r: vt vna absq; alte-
ra nequeat possideri. Hoc igit^r ppo-
sitiō vestra cōplera est: vt vtrū ignis
ille cōcupiscentie: cuius hec caro ve-
lut insitū sentit ardorem: ad plenum
possit extingui: disputatiōe simili pā-
deremus. De quo primū quid beat^r
apostolus senserit diligētius inquit^r
Colos. 3. Mortificate inquit membra
vestra que sunt sup̄ terram. Prius
ergo q̄ cetera perscrutemur: que ista
sint membra que mortificari p̄cepe-
rit: indagem^r. Necq; enim beat^r apo-
stol^r ad abscissionem manūū aut pe-
dum aut genitaliū: immitti nos p̄ce-
ptione compellit: s̄ corp^r peccati qđ
vtiq; cōstat ex mēbris: qđ totius de-
strui zelo pfecte desiderat sanctitatis:
Roma. 6 de quo corpore alibi: Et destruitur
inquit corpus peccati. Et que sit ei^r
destructio cōsequēter exponit: vt iam
inquit nō seruiamus peccato. A quo
etiā se liberari cum ciulatu postulat^r:
Eiusd. 7. Infelix ego homo: quis me
liberabit de corpore mortis hui^r?
**De corpore peccati et mem-
bris eius: Capit. II.**
De itaq; peccati corpus mul-
tis vitiōrū membris probat^r
extructum: et ad eius attingere
portionem quicqd vel facto vel di-
cto vel cogitatiōe peccat^r: cuius mē-
bra rectissime super terram esse dicū-
tur. Non enī possunt hī qui eorum
vtunt^r ministerio veridice profiteri:
Phil. 3. Nostra autē conuersatio in celis est.
Huius igit^r corporis in hoc loco apo-
stolus membra describens: Mortifi-
Colos. 3. cate inquit membra vestra que sunt
super terrā: fornicationem: immūdi-
ciā: libidinem: concupiscentiā malā:
et auariciam que est simulacrozū ser-
uitus. Primo itaq; loco fornicatio-
nem credidit inferendā: que carnali

cōmixtione p̄fici^r. Secū dū etiā mē-
brū immūdiciciā nūcupauit: que non
nunq; absq; vllō mulieris tactu: vel
dormiētibus vel vigilātibz per in-
curiā incircūspecte mētis obrepit: et
ideo notat ac p̄hibet in lege: que im-
mūdos quosq; non solū sacrariū car-
niū participatiōe p̄uauit: verū etiam
ne cōtactu suo sancta polluerēt: a ca-
strozū iussit cōgregatione secerni: vi-
cens: Aīa quecūq; comederit de car-
nibus sacrificij salutaris (qđ est dñi)
i qua est immūdicia: p̄bit cor ā dño:
et quicqd tetigerit immūdus: immū-
dum erit. In Deuteronomio quoq; Deut. 23
Si fuerit inter vos hō qui nocturno
pollutus est somnio: egrediet^r extra
castra: et nō reuertet^r p̄us qđ ad vespē-
rā: lauet aqua: et post solis occasum
regrediet^r i castra. Deinde terciū pec-
cati membrū libidinem ponit: que i
recessibus coalescens anime accide-
re quippiā etiā sine corporis passi-
one pōt. Libidinem enī ab eo quod li-
beat dictā esse nō dubiū est. Post s̄
de maioribz peccatis ad minora de-
scendēs: quartū intulit mēbrū: con-
cupiscentiā malā: qđ nō solū ad p̄dictā
impudicitie passionē: verū etiam ad
oēs noxias cupiditates generalit^r re-
ferri pōt: qđ corrupte t̄mmodo volu-
ptatis est egritudo. De qđ dñs in euā-
gelio. Qui viderit mulierē ad cōcu-
piscendū eā: iā mechatur ē eā i corde Mat. 5.
suo. Multo enī mai^r est etiā tūc mē-
tis lubrici desiderii cōtinere: cum ei
illecebrosi aspectus offertur occasio.
Quibz manifestissime cōprobat^r: ad
p̄fectionē puritatis castimoniā cōti-
nētie corporis solā nō posse sufficere:
nisi ei etiam mentis addat integri-
tas. Post que omnia nouissimū il-
lius corporis membrū: et auariciam
inquit: p̄culdubio ostendens nō so-
lū ab appetitu rerū alienarū animū
cōtinēdū: verū etiā p̄pria magnanī-
miter cōtemnēda. Hoc enī et i Acti-
bus aploz fecisse legitur credentium
multitudo: de qđ dicit^r: Multitudinis
aut credētiū erat cor vnū et aīa vna: Act. 4.

De castitate.

nec quisq[ue] eor[um] que possidebant ali-
quid suū eē dicebat: s[ed] erāt illis om-
nia cōmunia. Quotq[ue] em̄ possessio-
res agroꝝ aut domoꝝ erāt: venden-
tes afferebāt p[re]cia eor[um] que vende-
bant: et ponebāt ante pedes aposto-
loꝝ. Diuidebat[ur] aut[em] singulis prout
cuiq[ue] opus erat. Et ne ad paucos p[er]-
tinere videret[ur] ista p[er]fectio: auaricia
simulacroꝝu[m] seruilitate[m] esse testatus
est. Nec īmerito. Quisq[ue] em̄ nō cō-
municat necessitatib[us] egenoꝝ: et pe-
cunie sue quā infidel[is] tenacitate cō-
seruat: christi p[re]cepta postponit: ido-
latr[ic]e crimen incurrit: amorem scilicet
materie[m] mundialis diuine p[re]fe-
rens charitati.

De mortificatiōe fornicatiōis et inuidie: La. III.

I ergo multos ita p[er] christo
suas videm[us] abieciisse substā-
tias: vt non solū possessionē
pecuniar[um]: verū etiā desiderii d[omi]ni
dib[us] eor[um] in p[er]petuū p[ro]hem[us] absci-
sum: p[er]sequēs est vt eodē modo eti-
am fornicationis ardor: em̄ extingui
posse credam[us]. Necq[ue] em̄ rem ipossi-
bile apl[us] cū possibili p[er]iunxisset: sed
vtraq[ue] sciēs esse possibilis: pari mō
mortificāda decreuit. Et intantum
bt[er]is apl[us] fornicationē suē imundici-
ciā de nostris mēbris extirpari posse
cōfidit: vt non solū mortificari ea: s[ed]
ne notari quidē in nobis debere p[er]-
nuncier[et]. Fornicatio iniquens et oīs
inuidicia aut auaricia nec nomine[m]
in vobis: aut turpitudine[m]: aut stultitio
quū: aut scurrilitas que ad rē non
pertinet. Que etiā pari modo p[er]nici-
osa esse: et equali nos a regno dei ex-
cludi de pellere: edocet dicens: Gl[ori]-
lud aut[em] scitote: qm̄ om̄is fornicator
aut imundus aut auarus qd[od] est ido-
loꝝ seruitus: nō habet hereditatem
in regno christi et dei. Et iterū: No-
lite errare: neq[ue] fornicari: neq[ue] ido-
lis fūiētes: neq[ue] adulteri: neq[ue] mol-
les: neq[ue] masculoꝝ p[ro]cubitores: neq[ue]

fures: neq[ue] auari: neq[ue] ebriosi: neq[ue]
maledici: neq[ue] rapaces: regnum dei
possidebūt. Dubiū p[ro]inde esse nō
debet: fornicationis et imundicie de
mēbris nostris aboleri posse conta-
gium: qm̄ quidē nō aliter ea q[ua]m auaricia
stultiloquiū scurrilitatē ebrietate[m]
ac furta quoꝝ facil[is] amputatio
est: mādauerit abscedēda.

Ad obtinendā castimo-
nię puritatem: non sufficit
humani laboris intentio:

Laplm. III.

Ertos tamē esse nos puenit:
c q[uod] licet oēm p[er]tinentie[m] distri-
ctionē: famē sc[ilicet] ac sitim: vigi-
lias q[ue] et operis iugitatē: atq[ue] inces-
sabile subeamus studiū lectiōis: per-
petuā tñ castimonie puritatē horū
laboꝝ merito contingere neq[ue]amus:
nisi i his iugiter desid[er]antes: exp[er]iētie
magisterio doceamur incorruptionē
eius diuine gratie largitate concedi.
Ob hoc sane solū mō se vnusq[ue] in-
fatigabiliter in his exercitijs p[er]dura-
re debere cognoscat: vt p[er] illoꝝ affli-
ctionē misericordiā d[omi]ni p[er]secutus: d[omi]ni
impugnatiōe carnis ac d[omi]niatiōe p[ro]po-
tentū vitioꝝ diuino merca[m] mune-
re liberari: nō quo adepturū se p[er] il-
la p[er]fidat istā quā cupit inuolatam
corporis castitatē. Tanto aut[em] erga
acquisitionem castimonie deside-
rio atq[ue] amore inflāmemur: quanto
quis pecuniar[um] cupidiūm appeti-
tor: vel qui sūma honoꝝ ambitione
distēdit: vl[icet] qui intolerabili pulchre
mlieris amore raptat: desiderii su-
um impatiētissimo ardore op[er]at ex-
pleri: et ita fiet vt dū pro integritatē
p[er]petuitate insatiabili cupiditate suc-
cendimur: desiderabil[is] despiciat[ur] ci-
bus: necessarius ho[mo]reat potus: som-
nus deniq[ue] ip[s]e nature debet[ur] respu-
tur: vl[icet] certe vt deceptor fraudulen-
tissimus puritatis et emulus atq[ue] cō-
trarius castitati: attonita atq[ue] suspe-
cta mēte capiat: et ita vnusq[ue] q[ui]t[ur]

Eph. 5.

Ibidem.

1. Cor. 6.

Colla. XII. abbatis Thieremōis

die integritatis sue matutin^o explo/
rator effect^{us}: de collata sibi purifica/
tione gaudeat: eā q^{ue} se nō suo studio
nec vigiliatīa s^{ed} p^{er}fectiōe dñi sentiat
p^{er}secutū: actā dñi illius p^{er}seueranti/
am suo corpori intelligat cohesurā:
q^{ui} dñi eā dñs sua fuerit miseratione
largitus. Qui em̄ hāc stabilit^{er} ob/
tinet fidē: nequa^mq^{ue} sup^{er}bum sapiens
de sua virtute p^{er}fidet: neq^{ue} seductus
longis obsceni liquoris indutijs blā/
dissima securitate soluet: sciēs in/
purissime colluniōis aspergine se p/
tinus maculandū: si v^{el} paululū q^{ui}d
ab eo p^{er}fectio diuina discesserit: ac p/
inde p^{er}petuitate eius cū omni p^{er}tri/
tione et humilitate cordis: indefessis
est oratiōib^{us} excubandū.

**De utilitate impugnatio/
nis que nobis de incētiuo/
rum gēstibus generatur:**

Capitulum. V.

V Altis autē capere per hui^{us} rei
quā dicim^{us} veritatē euident^{er}
argumentū: p^{ro} q^{uo}d et hec q^{ue} di/
cta sunt approbetis: et istā corporis
pugnā que inimica vobis putat^{ur} ac
noxia: vtiliter mēbris nostris infer/
ram esse doceamini: Considerate q^{ui}so
illos qui corpore sunt spadones: q^{ui}
precipue causa in virtutib^{us} appeten/
dis desides reddat ac tepidos. Idē/
ne quia corrūpende castitatē credūt
se periculū nō habere? Quod tamē
nemo ita p^{ro}posuisse me credat: vt ne/
minē eor^{um} penitus inueniri posse con/
firmē: p^{er}fecta abrenūciatiōe flagran/
tem: sed quia naturā quodāmodo
suā vincant: si qui forte eor^{um} ad p^{ro}p/
ositā p^{er}fectionis palmā summa animi
distractione p^{er}stendunt: cui^{us} ardor ac
desideriū cū quē semel accenderit:
famē: sitim: vigiliatē: nuditatē: cin/
ctosq^{ue} labores corporis: nō solū pa/
tienter verū etiam libenter sustinere
cōpellit. Vir em̄ in dolorib^{us} laborat
sibi: et vim facit p^{er}ditioni sue. Et ite/
rum: Anime autē egētī etiam amara

pucr. 27.
dulcia vident^{ur}. Illas nāq^{ue} nō pote/
runt desideria p^{er}sentiri rerū vel rep/
mī vel auelli: nisi p^{er} istis affectibus
noxijs quos cupim^{us} amputari: alijs
salutares fuerit intromissi. Nullate/
nus em̄ valet viuacitas mētis: absq^{ue}
alicui^{us} desiderij vel timoris: gaudij
vel meroris affectiōe subsistere: nisi
hec eadē in bonā partē fuerint inu/
tata. Et ideo si carnales p^{er}cupiscē/
tias de cordibus nostris desideram^{us}
extrudere: spirituales iⁿ eor^{um} locis plā/
temus p^{er}tinus volūtates: vt his ani/
mus noster semp^{er} innoxius et habeat
quib^{us} iugiter innoxet: et illecebras p^{er}/
sentium ac temporalium respuat gau/
dior^{um}. Cūq^{ue} in hūc statū mēs nostra
quotidianis exercitijs erudita p^{er}se/
cerit: tūc versiculi illius affectum ex/
periētia docēte p^{er}cipiet: quē omnes
quidē solita p^{er}salendi modulatione
cōcūimus: virtutē vero eius nō nisi
pauci expertiq^{ue} p^{er}cipiūt: p^{ro}uide/
bam dñm in p^{er}spectu meo semp^{er}: q^{ui}m
a dextris est mihi ne cōmouear. Ille
etiam solus vim atq^{ue} intellectū hui^{us}
carnitis efficaciter assequit^{ur}: qui p^{er}/
ueniēs ad istā de qua loquimur cor/
poris atq^{ue} anime puritatē: intelligit
se cūctis momētis ne rursus ab eadē
deuoluat^{ur}: a dño p^{er}seruari: dexterasq^{ue}
suas id est opationes sanctas ab eo/
dem iugiter cōmuniti. Dñs em̄ san/
ctis suis nō a sinistris (quia nihil ha/
bet sinistrū vir sanctus) sed a dextris
semp^{er} assistit: a peccatoribus vero et
impijs nō videt^{ur}: q^{ui} nō habent illas
dexteras quib^{us} dñs p^{er}suevit assiste/
re: nec possunt dicere cū propheta:
Oculi mei semp^{er} ad dñm: quoniam
ipse euellet de laqueo pedes meos. Q^{ui}d
nullus poterit veridice p^{er}fiteri: nisi q^{ui}
vniuersa que in hoc mundo sunt aut
noxia aut sup^{er}flua aut certe inferio/
ra summis virtutibus iudicās: oēm
intuitū suū: omne studiū: omne cu/
rām erga cultū sui cordis et castimo/
nie defixerit puritatē: atq^{ue} ita mens

Ps. 15.

Ps. 24.

De castitate.

istis exercitijs elimata: et pfectibus expoliata: ad pfectā corporis atq; anime pueniet sanctitatē.

De patientia ardorem fornicationis extinguat:

Laplm. VI.

Quantū em̄ quis in lenitate ac patiētia cordis: tantū in corporis puritate pficiet: q̄n toq; longius iracundie ppulerit passionē: tanto castitatē tenaci⁹ obtinebit. Non em̄ estus corporis declinabit nisi qui animi motus ante cōpreserit. Qd̄ apertissime saluatoris nostri ore laudata beatitudo declarat: **Matt. 5.** Beati mites: qm̄ ipsi possidebūt terram. Itā ergo aliter nostrā possidebimus terrā: id est nō alias dicioni nostre rebellis huius corporis terra subdetur: nisi mens nostra prius fuerit patiētie lenitate fundata: nec poterit quis aduersus carnem suam insurgentia libidinis bella comprimere: nisi prius armis mansuetudinis instruat. Mā sicut em̄ possidebūt terram: et inhabitabūt in seculū seculi super eā. Itā inq; terrā quēadmodum obtinere possimus: idē ppheeta in psequenti⁹ psalmi ipsius edocet: **Ps. 36.** Expecta dñm et custodi viā eius et exaltabit te: ut hereditate capias terram. Cōstat ergo ad possessionē terre istius firmiter obtinēdā: neminem posse cōscendere: nisi illos tantum qui p̄ imobīlē patiētie lenitatē vias dñi duras ac pcepta seruātes: de ceno carnaliū passionū extrahente eodem fuerint exaltati. Mansueti ergo possidebunt terrā: et nō solum possidebunt eam: sed etiam delectabunt in multitudine pacis: qua nemo in cuius carne adhuc bella cōcupiscentie suscitant stabili⁹ perfruetur. Necesse est em̄ infestari eū diuisimis demonū prelijs: et ignitis luxurie iaculis sauciatur: a terre sue possessione deuolui: donec dominus au-

ferat bella vsq; ad fines terre e⁹: ar cum cōterat et cōfringat arma: et scuta cōburat igni: illo scz quem venit domin⁹ mittere super terrā. Arcus etiam et arma confringat: quib⁹ aduersus eum nequitie spirituales diebus ac noctibus dimicantes: ignitis configebant cor eius iaculis passio-num. Et ita cum eum dominus cōterens bella ab omnibus incentiuorum estibus liberarit: ad illum puritatis perueniet statim: ut deposita confusione qua semetipm̄ id est carnem suam dum impugnaretur horrebat: incipiat ea velut purissimo tabernaculo delectari. Non enim accedent ad eum mala: et flagellum non appropinquabit tabernaculo eius: ad illud scilicet propheticum patiētie virtute perueniens: ut mansuetudinis merito non modo suam hereditet terram: verum etiam delectetur in multitudine pacis. Abi autē adhuc superest sollicitudo certaminis: pacis esse nō potest multitudo. Itā enim ait delectabuntur in pace: sed in multitudine pacis. Per qd̄ euidenter ostenditur: ita efficacissimā medicinam cordis esse patientiam: fm̄ illud Salomonis: Mansuetus vir cordis est medicus: ut non solū ire: tristitie: acidie: cenodoxie: superbie: verum etiam libidinis omnīq; pariter extirpet fomitem vitiōrum. In longanimitate enim (ut ait Salomon) prosperitas regibus. Itā qui mitis semper atq; tranquill⁹ est: nec iracundie perturbatione succenditur: nec acidie atq; tristitie angore consumitur: nec cenodoxie vanitate distenditur: nec superbie tumore sustollitur. Pax enim multa dilectibus nomen domini: et non est illis scandalum. Et ideo non immerito pronūciatur: Melior patiens fornicator: et qui continet iram capiente vberem. Hanc igitur pacē donec firmā atq; ppetuā obtinere mereamur: mlt̄ necesse ē nos impugnationib⁹ arēptari.

Ps. 45.

Ps. 90.

Ps. 118

puer. 16.

Colla. XII. abbatís Cheremóis

- Ps. 37.** Frequenterq; nobis est x̄s̄culus iste cū gemitu lachrymisq; repetendus: Miser factus sum et afflic⁹ sum v⁹ quequa⁹; tota die tristatus ingrediebar: quoniā lūbi mei impleri sūt illusionib⁹: et nō est sanitas in carne mea: a facie ire tue nō est pax ossib⁹ meis a facie insipientie mee. Tūc enī cōpetēter hec et in veritate deslebi⁹ mus: qū post longā puritatē corporis nostri: sperātes itaq; carnalia nos omnimodis euasisse ptagia: stimulos carnis ob elationē cordis aduersum nos rursū sentim⁹ insurgere: v⁹ certe ad fallaciā somniorū impuritas nos pristīne collumidiōis aspergit. Cū ergo ceperit quis diuturna cordis et corporis puritate gaudere: necesse est vt dū se credit v⁹terius tā non posse ab illa sinceritate deuolui: intra semetipm quodamō glorie et dicat:
- Ps. 29.** Ego dixi in abundātia mea: nō moueboz in eternū. Sed cū vtiliter a dño subrelictus: illū puritatis statum in quo sibi met p̄fidebat sese r̄it pturbari: seseq; in illo spiritali viderit titubare successū: recurrat protinus ad illius integritatis auctore: et agnoscēs infirmitatē suā: p̄fiteat et dicat: Dñe nō in mea s̄ in tua voluntate p̄stitisti decori meo virtutē: Auertisti faciē tuā a me et fact⁹ sum pturbatus. Illud quoq; beati Job:
- Job. 9.** Si lotus fuero quasi aquis niuis: et fulserit velut mū dissimie man⁹ mee: tamē sordib⁹ intinges me: et abominabunt me vestimēta mea. Qd tñ is qui suo vicio se in sordib⁹ tingit: nō potest dicere suo creatori. Donec ergo ad p̄fectū puritatis statū pueniat: necesse est eū in equalitatibus istis frequētius erudiri: quoadusq; per dei gratiā p̄firmatus in illa quā appetit puritate efficacit⁹ dicere mereat: Expectās expectaui dñm: et re⁹sperxit me: et exaudiuit precē meā: et eduxit me de lacu miserie et de luto fecit: et statuit sup̄a petrā pedes meos et direxit gressus meos.

De differentijs et gradib⁹ castitatis: Caplm. VII.

Alti sūt enī castimonie gradus: quib⁹ ad illā inuolabīlē p̄scendit⁹ puritatē: q̄s licet nec p̄spicere nec enūciare vt dignū est virtus nostra sufficiat: tñ qz series narratiōis exposcit: sūm mediocritatē experiētie nostre vtcūq; p̄ferre temptabim⁹: reseruātes p̄fectiora p̄fectis: nec p̄iudicātes his qui seruē tiorē studio puriorē castimoniā possidētes: q̄nto maioris industrie sūt tāto etiā p̄spicacie vigore p̄cellunt. Proinde sex gradib⁹ licet multa a se inuicē sublimitate distātib⁹: fastigia castitatis p̄cella distinguā: ita vt media qdā q tñ multa sūt p̄termittam: quoz subtilitas ita humanos subterfugit sensus: vt cā nec mēs inspicere neq; ploqui lingua p̄ualeat: quib⁹ sensim castitatis ipsius p̄fectio quotidianis p̄fectib⁹ adolescat. Secūndū similitudinē nāq; corporum terrenoz que singulis dieb⁹ insensibiliter sui capiūt incrementa: et ita dū nesciūt: ad p̄fectū habitū puebunt: aīe qz robur ac maturitas castitatis acquiritur. Prim⁹ itaq; pudicitie gradus est: ne vigilās impugnatione carnali monach⁹ elidat. Scd⁹: ne mēs illius voluptarijs cogitationib⁹ imoret. Terti⁹: ne semineo nec tenuit⁹ ad p̄cupiscētā moueat aspectu. Quartus: ne vigilās vel simplicem carnis p̄ferat motū. Quint⁹ ne cū memoriā generatiōis hūane: v⁹ tractatus rō vel necessitas lectionis ingesserit: subtilissim⁹ mentē v⁹ptarie actionis p̄stringat assensus: s̄ velut opus qdā simplex ac ministrū humano generi necessario cōtributū: trā quillo ac puro cordis p̄tēplef intuitu: nihilq; amplius de ei⁹ recordatiōe p̄cipiat: q̄ si operatio nem latex vel cūsuslibet alterius officine mēte p̄tractet. Sextus castimonie grad⁹ est: ne illecebrofis phātas

De castitate.

matibus feminaz vel dormiens illu-
das. Licet em hanc ludificationem
peccato esse obnoxiam nō credam?
cōcupiscentie tñ adhuc medullitus
latitatis indicium est. Quā tamē illu-
sionē diuersis modis cōstat accide-
re. Nam fm illū vsum quē vigilās
exercere vel cogitare psueuerat: etiā
dormiens vnusquisq; temptat. Al-
ter em fallunt hi qui carnales copu-
lam nozunt: aliter qui feminee sunt
cōmixtionis expertes. Ali enim sicut
simplicioribus ac purioribus soni-
nijs inquietari solent: ita etiam faci-
liore diligētia ac minore possunt la-
bore purgari. Illi autē sordidiorib;
magisq; expressis phātasmatib; il-
ludunt: donec paulatim fm mensu-
ram castitatis: ad quā vnusquisq;
contendit: in odiū illius rei quā vo-
luptariā ante sentiebat: mens etiam
somnia sopita vertat: illudq; ei qd
fortibus viris pro summo laborē sti-
pendio repromittit p prophetam: cō-
cedat a dño: Et arcū et gladiū et bel-
lum contera de terra vestra: et dor-
mire vos faciā fiducialiter: ita de-
mū quis ad illā beati sereni paucoz
q; similium virorū pueniet puritatez.
Quā igitur a predictis sex castimo-
nie gradibus sequestrauit: quia non
solū possideri sed etiā credi non nisi
a rarissimis potest. Et quia id quod
illi specialiter diuini muneris largi-
tate collatū est: proponi ad genera-
lis precepti non potest forma: scz vt
eiusq; mens nostra castitatis ipsius
puritate formet: vt etiā ipso natu-
rali motu carnis emortuo: illū ob-
scenū liquorē omnino nō perferat.
Opinionē sane quorundā quā sup
hac carnis colluntione definitū: file-
re nō debeo: qui dicunt non igitur
eam dormientib; euenire: eo qd eam
producat fallacia somniorū: sed po-
tius quia redundātia humoris illi
aliquas in egrotātī corde fingat il-
lecebras. Deniq; aiunt qd illo tem-
pore quo nō inquietat illa cōcretio:

quemadmodū fluxus eius ita etiam
illusio conquiescat.

**De natura castitatis et
effectu eius: in experti tra-
ctare non possunt:**

Capitulum VIII.

Ed hec suscipere et probare
vtrū possibilis an impossibi-
lia sint: certo examine defini-
re poterit nemo: nisi p experientiam
longā et puritatē cordis ad cōfinia
carnis ac spiritus verbo dñi dirigē-
te puenierit. De quo beatus aposto-
lus: Auius est inquit sermo dei et ef-
ficax et penetrabilior omni gladio
incipit: et pertingēs vsq; ad diuissio-
nem anime ac spūs: compagum quo-
q; ac medullarū: et discretor cogitati-
onū et intentionū cordis. Et ita inē
illoz quodāmodo terminos collo-
catus: quid humane cōditioni neces-
sariū sit atq; inenutabiliter attribu-
tum: quid ve psuetudie vitiosa et i-
curia iuuentutis inuictum: velut in-
spector et arbiter iusta trutinazione
discernet: ac sup eoz effectū atq; na-
tura nō falsis vulgi opinioib; abdu-
cetur: nec preiudicatis inexpertozum
diffinitionibus acquiescet: sed puri-
tatis modū certa expientie sue libra
et iusta examinatione ppendens: ne-
quāq; illorū decipiet errore: qui ne-
gligētie sue vitio crebriorib; q; na-
tura cōpellit egestionib; sordidat:
de naturali conditione causantur.
Cūq; eos constet inferre poti⁹ vim
nature: et extorquere ab ea pollutio-
nem quā ipa nō ingerit: intēperan-
tiam suā ad necessitatē carnis imo
ad eius referunt creatorez: pprias
culpas ad nature infamiam transfe-
rētes. De qb; in prouerbij elegā-
ter exprimit: Insuperbia viri corrū-
pit vias suas: deū autē causat in cor-
de suo. Postremo si quis huic asser-
tioni nostre fidē derogare voluerit:
queso vt nō ante p iudicata nobiscū
opinionē disceptet: qd disciplinē hu-

Heb. 4.

Dee. 2.

Colla. XII. abbatis Cheremōis

luis suscipiat instituta. Cūq; hec p-
pauis mēsis illa qua tradit mo-
deratione seruauerit: pfecto hec q
diximus vero poterit pbare iudicio
Ceterū frustra de culu sibi art? ac
discipline sine contendit: quisq; non
prius omnia que ad psumationez
eius pertinent: summo fuerit studio
ac virtute sectar? velut si verbi grā
similitudinē mell? ex tritico: aut rur-
sum ex eo sic etiā ex raphani liniq;
semitibus lenissimi olei liquorē pro-
duci posse cōfirmē. Si quis horum
penitus ignarus assistat: nōne cōtra
rerū naturā hoc esse cōclamans: me
velut apertissimi auctore mendacij
deridebit? Cui si ego testes inuēros
qui hec se et vidisse et gustasse et fecis-
se testent exhibeam: rationē insuper
atq; ordinē quo ille species: vel in
olei pinguedinē: vel in mellis dulce-
dinem transformet edisseram: ille
autē in stultissime psumptionis obsti-
natione persistēs: neget ab illis semi-
nibus quicq; vel dulcedinis vel vn-
guedinis posse pducī. Itōne magis
notanda est irrationabilis eius pui-
taxq; cōtentio: q; sermonis mei ve-
ritas irridenda: que multoz ac fide-
liū testij grauitate: et euidentib; do-
cumentis: et qd his amplius est expe-
rientie pbatione fulcif? Et ideo qd
quis ad illū puritatis statū lugi cor-
dis intentione puenierit: vt iam men-
te ab huius passionis titillatione pe-
nitens absoluta: per soporē caro eius
velut redū dantiā supflui humoris
expellat: cōditionē modūq; nature
certissime deprehēdit: et ita cū exper-
gefactus inuenerit carnē suam post
longa tempora se inscio atq; ignorā-
te pollutā: tū demū de naturali ne-
cessitate causef: ad illū sine dubio p-
ueniens statū: vt talis inueniat i nō-
cte qualis in die: talis in lecto qua-
lis in oratione: talis solus qual? tur-
bis hominū circūseptus. Postremo
vt nunq; se talem secretus aspiciat:
qualis videri ab hominibus erube-

scit: nec in eo tale aliquid inenitabi-
lis ille ocul? deprehēdat: qd ab hu-
manis aspectibus velit esse celatum:
et ita cum ceperit suauissimo lumi-
ne castitatis ingiter delectari: dicere
poterit cū ppheta: Et nō illuminati-
o mea i delictis meis: quia tenebre
nō obscurabunt a te: et nō sicut di-
es illuminabit: sicut tenebre ei? ita
et lumē eius. Deniq; hoc ipm (quia
supra cōditionē nature videt huma-
ne) qualiter obtinuerit idē ppheta:
subiungit dicens: Quia tu possedi-
sti renes meos: id ē nō industria mea
neq; virtute hanc promerui purita-
tem: sed quia tu mortificasti insitum
renibus meis libidinose voluntatis
ardorem.

Interrogatio an corpo-
ris motum etiam dormien-
tes possimus euadere:

Capitulum IX.

Ermanus: Perpetuā quidē
corporis puritatem ex parte
aliqua experti sumus: a vigi-
lantibus posse p dei gratiā posside-
ri: et cōmotionē carnis distractionis
rigore atq; iudicio resistēte: vigilan-
tibus posse nō ptingere nō negam?
At rū aut et dormientes hac in quie-
tudine carere possimus: volum? edo-
ceri. Quibus nāq; de causis possi-
bile hoc esse nō credimus: quas licet
absq; verecūdia nequeamus effari:
tamē qm hoc medicine ipsius neces-
sitas cogit: quęsumus vt cum venia
tui si qua forte inuerecundi? fuerint
denudata: suscipias. Primum ergo ē
quod p somni quietē mentis vigo-
re laxato: obseruari nequaq; illius
valcat cōmotionis obreptio. Secū-
do q etiam vñe collectio cū velice
capacitatē quiescentibus nobis in-
desinenti cōflatu: interni humoris
oppleuerit: excut et inēbra marcescen-
tia: quod etiā paruulis vel spadoni-
bus eadem nihilominus lege contin-
git. Unde fit vt si nō oblectatio libi

P. 3. 138

De castitate.

Ans vulnerat mentis assensum: eo
fusione tñ eā hūiliet turpitudine mem
brorum.

Ratio q̄ p̄ somnū accidēs
carnis cōmotio non offici
at castitati: **Ca. X.**

Cherem̄: Apparet vos nec
dū vere castitatis agnouisse
virtutē: qñ quidē districtōis
auxilio eā a vigilantib⁹ tñ credit
retentari. Et inde est q̄ putat⁹ a dor
miētibus q̄si rigore animi resolutio:
integritatē nō posse seruari. Porro
castitas nō vt arbitramini districtio/
nis p̄sidio: s̄ amore sui ⁊ p̄te puri/
tatis delectatione subsistit. Itē enī
castitas s̄ p̄inētia dī: vbi adhuc ei
aliq̄ resistit aduersitas voluptatis.
Videris ḡ his qui castitatis affectū
p̄ dei gratiā medullitus receperunt:
districtiois cessationē cū dormiūt
non obesse: que infida etiā vigilan/
tibus rōne certissima cōprobatur.
Quicqd̄ enī cū labore cōp̄imitur:
tēporales dimicanti p̄stat indutias:
nō tñ p̄petuā securitatis quietē tri/
buit post laborē. Quicqd̄ aut̄ p̄fun
da fuerit virtute deuictū: absq̄ vllā
inquietudinis suspitiōe cōpositum:
ingem pacis victori cōferet firmita/
tē. Quāob̄ ē donec pulsari nos car/
nis cōmōtione sentim⁹: nouerimus
nos ad castitatis necdū puenisse fa/
stigia: s̄ adhuc sub infirmitate conti
nētē p̄stitutos p̄lijs fatigari: in q̄/
bus necesse est dubios semp̄ esse euē
tūs. Qd̄ aut̄ inenitabilē esse cōmo/
tionē carnis hoc astruere voluistis
indicio: q̄ ea ne ip̄i qdē eunuchi ca/
rere dēptis genitalib⁹ p̄sit: sciendū
est nō eis carnales estus nec affectū
libidinis: s̄ solā satine generationis
deesse virtutē. Tñ manifestū est ne
illos quidē si ad hāc ad quā nos ni/
timur castitatē cupiunt puenire: ab
humilitate ⁊ p̄tione cordis vl̄ cō/
tinentie districtione debere laxari: li/
cet nequaq̄ sit discredendū: minore

ab eis castimoniam posse labore ac
studio cōprehendī.

Qmultū interfuit inter ca/
stitatem ⁊ continentia:

Lapi. XI.

Quāob̄ ē p̄fectio castitatis:
a laboriosis cōtinentie rudi/
mētis perpetua trā quillitate discer/
nitur. Hec est enī vere cōsummatio
castitatis: que non impugnans car/
nalis ⁊ cupiscentie mor⁹ s̄ toto hor/
rore detestans: ingez atq̄ inuolabi/
lem sui retinet puritatē: nec pōt aliqd̄
qd̄ esse q̄ sanctitas. Hoc aut̄ fiet qñ
tam desinēs caro aduersus sp̄m cō/
cupiscere: desiderijs eius ⁊ tūq̄ cō/
senserit: ceperintq̄ sibi inuicē pace
firmissima federari: ⁊ fm̄ psalmigra
phi sententiaz habitauerint fratres **Ps. 134.**
in vnum: illā repromissam a dño be/
atitudinē possidētes: de qua ait: Si **Mat. 18.**
duo ex vobis p̄senserint super terrā:
de om̄i re quācūq̄ petierint: fiet ill⁹
a patre meo qui in celis est. Quis/
q̄s ḡ intellectualis illius iacob: id ē
supplantatoris transcēderit gradū:
ab illa cōtinentie colluctatione ac sup/
plantatione victor: obstupefacto fe/
moris neruo: ad israelis meritum p̄/
petua cordis directione conscendet.
Quē ordinē etiā br̄s dauid ita sp̄i/
ritu sc̄ti variatione distinxit: i p̄/
mis inq̄ens: **Ps. 79.** **Ps. 79.** **Ps. 79.**
Mor⁹ in iudea de⁹. i. in
aīa q̄ adhuc sub pctōz p̄fessione re/
tinet: Iudea cī p̄fessio interpretat⁹: i
isrl̄ aut̄ id ē in eo q̄ videt deū: siue vt
quidā interpretant: rectissimus dei ē:
nō solū notus sed etiaz magnum est
nomen eius. Deinde ad sublimiorā
nos puocās: ac volēs etiā locū ip/
sum q̄ dñs delectat⁹ oñdere: Et fact⁹ **Ibidem.**
est in q̄t in pace loc⁹ eius. i. nō in cō/
flictu certamīs ⁊ colluctatōe victor:
s̄ in castimonie pace ⁊ in cordis trā
quillitate p̄petua. Hūc igif̄ pacē lo/
cum extinctiōe carnaliū passionū si
quis meruerit obtinere: ex p̄ q̄s p̄fi/
ciēs gradu: ac sion spiritalis: id est

Colla. XII. abbatís Cheremóis

specula dei cōsequēter effectus: erit etiā habitatio eius. **Idē** em̄ in cōfili-
ctu cōtinētie: sed in iugi virtutū spe-
cula dñs cōmorat: vbi iam non re-
tūdit: nō cōprimūt: sed in perpetuū
confringit potentias arcuū: ex qui-
bus videlicet aduersū nos libidinū
quondā iacula dirigebant ignita.
Videtis ergo qz sicut nō est in collu-
catione cōtinentie sed in castitatis
pace locus dñi: ita etiā habitatio ei⁹
in specula sit ⁊ cōtemplatiōe virtu-
tum. **U**nde non īmerito porte sion
cunctis tabernaculis iacob preferū-
tur. **D**iligat em̄ dñs portas sion sup
omnia tabernacula iacob. **Q**uā autē
per hoc inuitabilē esse cōmōtionez
carnis asseritis: qz vñna cum vesi-
cam iugi instillatiōe repleuerit: quie-
ta etiā suscitēt mēbra: licet vere se-
ctatorib⁹ puritatis ad obtinēdā eā
nihil p̄iudicet ista cōmōtio: quā hec
sola interdū ⁊ tñ p̄ soporē necessitas
excitarit: Sciendū tñ est: qz ita si cō-
mōta fuerint: ad quietē p̄priā redu-
cant castitatē imperto: vt nō modo
cū nullo p̄uritu: sed ne cū minima
quidē libidinis recordatiōe sedent.
Et iccirco vt cū lege animi: lex quo-
qz cōgruat corporalis: etiā in ipsi⁹
aque potu ita est nimietas castigan-
da: vt humoris quotidiana illa col-
lectio: pigrius arefact⁹ influens mē-
bris: illū quē inuitabilem putatis
corporis motū: nō solū rarissimum
verū etiā lentū reddat: ac tepidum
frigidū qz (vt ita dixerim) ignem: ⁊
absqz vilius adustionis ardore ro-
rantē suscitēt flammā: instar admi-
rabilis illi⁹ moysaice visiōis: vt car-
nis nostre rubus innoxio igne circū-
datus nō v̄rat. **U**el sicut illoz triū
iuuenū quib⁹ ita rozāte spiritu: for-
nac⁹ chaldaice flamma discussa est:
vt nec capillos eorum aut fimbrias
odor ignis afflaret: vt illud quodā-
modo quod sanctis repromittitur
per prophetā: incipiamus tā in hoc
corpore possidere: Cū ambulaueris

per ignē non comburearis: ⁊ flamma
nō ardebit in te.

De mirabilibus que pecu-
liariter in sanctis suis de-
us operatur:

Caplm. XII.

Agna em̄ vere atqz mirifica
m̄ sunt: nec vlli hominū penit⁹
nisi his tantum qui experti
sunt nota: que dñs fidelib⁹ suis ad
huc in isto corruptionis vasculo cō-
stitutis: ineffabili largit⁹ liberalita-
te. **Q**ue ppheta mentis puritate p-
lustrans: tā ex sua qz ex illoz perfo-
na qui in hūc statū affectū qz perue-
niunt: exclamauit: Mira opera tua:
et anima mea cognosceat nimis. **A**lio
quā nihil noui nec magni intelligi-
tur ppheta dixisse: si alio cordis af-
fectu vel de alijs operibus dei hec p-
nunciaſſe credat. **N**ullus ctem̄ est
hominū qui mira esse opera dei eti-
am ex ipsius creature magnitudine
nō agnoscat. **C**eterū illa que in san-
ctis suis quotidiana operatione di-
spensat: ac speciali munificentia af-
fluenter effundit: nullus alijs nisi
anima perfruētis agnoscat: que in
secreto p̄sciētie sue ita est beneficio-
rum ei⁹ arbitra singularis: vt ea nō
solū nullo valeat sermone discere
sed ne sensu quidē et cogitatione cō-
plecti: cū ab illo ignito seruoze disce-
dēs: ad istos materiales ac terrenos
intuitus fuerit deuoluta. **Q**uis em̄
in se opera dñi nō miret: cū insatia-
bilē ventris ingluuiē: ⁊ sumptuosaz
gule perniciosam qz luxuriā: ita in
se viderit fuisse compressam: vt vix
ipsum exiguum ac vilissimū cibum
raro inuitusqz percipiat? **Q**uis non
obstupescat opera dei: cū illum ignē
libidinis quem naturalē antea ⁊ ve-
lut inextingibilē esse credebat: ita
refriguisse persenserit: vt ne simplici
quidē se corporis motu sentiat inci-
tari? **Q**uomodo nō virtutē domini
cōtremisecat quisqz: cū homines qñ

Ps. 86.

Exo. 3.

Isa. 3.

Esa. 43.

Ps. 138

Ps. 134

Ps. 45

Job. 5.

Ps. 71.

De castitate.

dam viros atq; truculentos qui ad summū iracundie furorē etiā blandissimis subditoꝝ irritabant obsequiis: ad tantā transisse viderit lenitatem: vt nō solum nullis iam cōmoueant iniurijs: sed etiā cū illate fuerint summa magnanimitate cōgaudeant? Quis plane nō miretur opera dei: ac toto proclamet affectu:

Ps. 134. Quia ego cognoui q; magnū est domini: cū vel se vel aliū quēpiam ex rapacissimo libalem: ex prodigo continentē: ex superbo humilem: ex delicato ac tenero squalidū hirsutūq; perspererit: et egestate atq; angustia presentī rerū etiam voluntarie perfruēt? Ista sunt profecto mira opera dei: que peculiariter anima pphete similitūq; eius mirifice cōtemplatiōis intuitu stupefacta cognoscit. Ista sunt p̄digia que posuit super terrā: que idē propheta cōsiderans: ad admirationem eoz cunctos populos aduocat dicēs: Venite et videte opera dei: que posuit p̄digia super terrā: auferens bella vsq; ad fines terre: arcū cōteret et confringet arina: et scuta cōburet igni. Quod eī maius potest esse p̄digiū: q̄ sub momēto breuissimo ex rapacissimis publicanis apostolos fieri: ex persecutoribus truculētis: p̄dicatores euangelij patientissimos reddi: ita vt eaz quā persequēbant fidem: etiā effusioe sui sanguinis p̄pagarēt? Ista sunt opera dei que se quotidie vna cū patre operari filius p̄testat dicens: Pater meus vsq; hodie operat: et ego operor. De istis operibus dei beatus dauid in spiritu canēs: Benedic inquit dominus deus israel: qui facit mirabilia magna solus. De istis et amos ppheta: Qui facit inquit omnia: et cōuertit ea et transmutat in matutinā vmbra mortis. Hec est nempe immutatio dextere excelsi. De hac salutari operatione dei: orat ppheta dominum dicens: Confirma deus hoc qd

operatus es in nobis. Et pretermittam illas secretas atq; absconditas dispensationes dei: quas intra se peculiariter exerceri mēs sanctorū omnium momentis singulis intueſ: illaz celestem infusionē leticie spiritalis: qua delectus animus insperati gaudij alacritate sustollit ad illos ignitos cordis excessus: et tam ineffabilia q̄ laudita solatia gaudioꝝ: quibus nonnunq; ignauissimo stupore torpentes: ad orationē seruētissimā velut de somno pfundissimo suscitamur. Hoc inq; est gaudiū de quo beatus apls: Quod oculus inquit nō vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit: eius scz qui terrenis vitijs hebetat: adhuc homo est et hūanis inheret affectib: nihilq; de istis dei muneribus intueſ. Deniq; idē apostolus tam de se q̄ de similibus sibi qui iam de humana cōuersione discesserant: subiecit dicens: Nobis autē reuelauit deus per spiritum suum.

¶ soli qui experiūt: agnoscat dulcedinē castitatis:

Caplm. XIII.

In his igitur omnib; quantum mens ad subtiliorē profecerit puritatē: tanto sublimius intuebit deū: et admirationis intra semetipsam potius capiet incrementa q̄ loquendi facultatem aut sermonē narratiōis inueniet. Et eī vim leticie huius inexpertus mente percipere: ita explicare sermone non valebit expertus: tanq; si quis dulcedinē mellis ei q̄ nunq; q̄q; dulce gustauerit vellet sermōib; enarrare: profecto nec ille saporis illius suauitatem quā nunq; ore percepit: auribus capiet: nec ille dulcedinē quā gustus voluptate cognouit: verbis poterit indicare: sed propria tantū agnitiōe suauitatis illectus: necesse est vt experti saporis iocunditatem intra semetipsum solūmodo tacitus

Colla. XII. abbatis Cheremōis

Ps. 138

admiref. Ita igitur quisquis in hunc
quē p̄diximus virtutū statū merue
rit puenire: hec omnia quē ī suis pe
culiari gratia dñs operaf: tacita mē
te perlustrās: horūq; oīm attonita
cōsideratiōe flāmarus: cum intimo
cordis exclamabit affectu: Mira ope
ra tua deus: et anima mea cognoscer
nimis. Istud ergo est mirabile opus
dei: hominē carneū carnales affectū
in carne positū respuisse: et in tanta
rerum atq; incurfūū varietate vnū
tenere animi statum: atq; imobilē ī
omni accedentiū pmutatiōe durā
re. Qua virtute fundat⁹ senex qui
dam: cū apud alexandriā turbis in
fidelīū circūfus: non solū maledi
ctis verūctiā grauissimis impellen
tiū vgeret in iurijs: etq; a subsam
nantib⁹ dicret⁹: Quid miraclī xps
vester quē colitis fecit? Ille inquit:
Et his ac maiorib⁹ si intuleritis nō
mouear nec offendar in iurijs.

**Interrogatio de continen
tie qualitate: et tēporis mo
do in quo castitas perfici
possit: Caplm. XIII.**

Ermanus: Quoniam nos ad
miratio nō humane hui⁹ ne
q; terrene: sed plane celestis
atq; angelice castitatis: ita subito stu
pore pfudit: vt terrorē magis despe
rationis incuteret: q̄ ad expetendā
se nostros animos puocaret: quesu
mus vt nos de obseruatiōe qualita
te ac tēporis modo: quo acquiri vel
perfici valeat: doctrina plenissime
disputatiōis instituas: quatin⁹ et cō
summari eā posse credam⁹: et ad ex
petendā deinceps spacio pstituti tē
poris animemur. Incōprehensibilē
nāq; eā in carne hac positā quodā
modo iudicam⁹: nisi nobis ordo q̄
dam ac via qua ad illā valeat pue
niri: certa ratione pandat⁹?

**Responsio intra quod tem
pus possibilitas castitatis**

possit agnosci: **Cap. XV.**

Cheremon: Temerarium sa
tis est super p̄summatiōe hu
ius de qua loquimur castita
tis: in tāta p̄sertim vel voluptatū
diuersitate vlt viriū: certā tēporis
definire mensurā: q̄ nō facile etiā in
istis materialib⁹ artibus ac visibili
bus disciplinis decerni potest: scdm
intentionē nāq; animi atq; ingenij
qualitatē: necesse est eas ab vnoq;
vel celerius vel tardius apprehēdi:
rationē tamē obseruantie et tēporis
modū itra quē ei⁹ possibilitas agno
scat⁹: pstantissime possum⁹ definire.
Quisquis igit⁹ extractus a cunctis
p̄fabulatiōib⁹ ociosis: et mortificat⁹
ab omni ira ac sollicitudine cura q;
mundana: duob⁹ tantū p̄ximacijs
fuerit quotidiana refectione cōten
tus: et aque satietate subtracta: quie
tē somni triū suē (vt alij statuerūt)
quattuor horarū spacio terminarit:
nec tamē laborum aut p̄tinētie hui⁹
merito: sed miseratiōe dñi eam se cre
diderit adepturū: quia sine hac fide
vana est omnis humani laboris in
tentio: nō amplius q̄ sex mensibus:
perfectionē istius impossibilē sibi nō
esse cognoscer. Euidēs tamē est iam
proxime puritatis indicium: incipere
eam de p̄prij laboris industria non
sperare. Si enim vim versiculi illius
vnusquisq; in veritate conceperit:
Nisi domin⁹ edificauerit domū: in
uanū laborāt qui edificat eam: se
quif⁹: vt nec de puritatē suē meritis
extollat⁹: intelligens eam se non sua
diligentia: sed domini misericordia
consecutū: nec cōtra altos immiti rē
gore moueatur: scilēs humanā nihil
esse virtutem: si eam virtus diuina
non inuerit.

**De fine ac remedio casti
tatis:**

Caplm. XVI.

p Roinde vniciq; nostrū ad
uersus spiritū fornicationis

Ps. 126

Job. 12.

Mat. 6.

De castitate.

totis viribus defudari: victoria singularis est: de merito conatus sui remedium non sperare: que fides licet facilis ac plana omnibus videatur: tamen tam difficile ab incipientibus quam ipsius castitatis perfectio possidet. Itaque cum eis vel particula puritatis arripserit: continuo in conscientie sue secretis elatione quadam subtiliter illabente sibi mer blandiunt: credentesque eam se diligentie sue studio persecutos: necesse est ut superno illo presidio paululum denudati: tandem illis quos divina virtus extinxerat passionibus opprimantur: quod diu experientia docere cognoscant se viribus atque industria sua puritatis bonum obtinere non posse. Et ut disputationem nostram de fine plenissime castitatis longa lucubratione confectam breuiter concludamus: in unum omnia que copiose sparsimus digesta sunt colligentes: hec est summa ratio castitatis: ut vigilantem monachum oblectatio libidinis nulla perstringat: ut quiescentem somnorum non fallat illufio: sed cum dormienti tantum per sompne mentis incuriam comotio carnis obrepserit: quemadmodum sine ulla titillatione voluptatis excitata est: ita etiam sine ulla puritate corporis conquiescat. Hec de castitate sine qua tum potuimus non verbis sed experientia magistrare digessimus. Que licet a desidiis ac negligentibus arbitrer impossibilia forsitan iudicanda: certus tamen sum a studiosis ac spiritualibus viris agnoscenda pariter ac probanda. Tantu namque inter hominem distat et hominem: quantum et illa in quibus animi eorum tendit intentio: ab invicem disparant: id est vel celum ab inferno: vel christus a belial secundum sententiam domini salvatoris: **Job. 12.** Si quis mihi ministrat: me sequatur: et ubi ego sum illic et minister meus erit. Et iterum: Ubi est thesaurus tuus ibi erit et cor tuum. Hic usque beatus **Cheremon** de castitatis perfectione disseruit: admirabilemque doctrinam

sublimissime puritatis tali sermone conclusit: suadens stupentibus atque anxios nobis: ut quia tam noctis per maior effluerat: tradita quieti paululum membra: naturali soporis cibo minime fraudarem: ne languens torpore corporis sui etiam mens vigor sancte intentionis amitteret.

Explicit collatio secunda abbatis Cheremonis de castitate.

Incipit annotatio capitulorum collationis tertie eiusdem abbatis de protectione dei.

Ca. 1 Proemiale.

- ij** Interrogatio quare non merita virtutum laborantis industrie deputent.
- liij** Responsio quod sine adiutorio dei non solum perfectio castitatis: sed omnino nihil boni perfici possit.
- liij** Obiectio quemadmodum gentiles absque gratia dei castimoniam habuisse dicantur.
- v** Responsio de philosophorum imaginaria castitate.
- vj** Quod sine gratia dei nullo industrios conatus exequi valeamus.
- vij** De principali proposito dei: et providentia quotidiana.
- vij** De gratia dei et arbitrij libertate.
- ix** De virtute bone voluntatis nostre et gratie dei.
- x** De liberi arbitrij infirmitate.
- xj** Utrum bona voluntatem nostram sequatur an preceat gratia dei.
- xij** Quod voluntas bona nec semper gratie: nec semper sit homini tribuenda.

Colla. XIII. abbatis Cheremōis

xlij *De gratiam dei humani co-
natus compensare nō pos-
sint.*

xliij *De temptatiōibus suis deus
virtutem humani experia-
tur arbitrij.*

xv *De multiplici vocationū gra-
tia.*

xvi *De grā dei eo q̄ humane fidei
trāscendat angustias.*

xvij *De inscrutabili dispensatione
dei.*

xviij *Definitio patrum eo q̄ arbi-
trium ad saluandum non
sit idoneum.*

**Explicit annotatio capi-
tuloꝝ.**

**Incipit tertia collatio ab-
batis Cheremonis de pro-
tectione dei:**

Proemiale Ca. I.

¶ Ad

*synaxim matutinā
percepto paululus
sopore reueantēs:
senē operiremur: i-
genti abbas Ber-
man⁹ scrupulo mo-*

*nebatur: q̄ in p̄terita disputatio-
ne cuius virtus summū desiderium
incognite nobis castitatis infude-
rat: vnius adiectione sententie bea-
tus senex meritum humane causas-
set industrie: astruens hominem q̄
nis summis ad bonam frugem viri-
ribus enitatur: tamen boni compo-
tem esse non posse: nisi id diuini tan-
tum muneris largitate: non operis
sui studio percepisset. Hāc igit que-
stionem attonite voluētibus nobis:
progressus cellula beat⁹ Cheremon
cum quidem nos inuicem musitare
sensisset: solito breui⁹ orationū atq̄
psalmoz sollemnitate transcurſa: qd
moueret inquit.*

Interrogatio quare non

**merita virtutum laboran-
tis industrie deputentur:**

Caplm. II.

*Anc Hermanus: Quantum
t excellentissime inquit subli-
mitate virtutis que noctur-
na disputatione patefacta est: pene
(vt ita dixerim) a fide possibilitatē
excludimur: tātum nobis (pace tui
dictum sit) videtur absurdum: si la-
borum stipendium: id est perfectio
castitatis que instātia proprij sudo-
ris acquiritur: non specialiter labo-
rantis deputetur industrie. Ineptū
est enī: vt si (verbi gratia) agricolā
erga culturā terre irremissum studi-
um viderim⁹ impedere: nō illi⁹ effi-
cacie ascribam⁹? et fructū?*

**Responsio q̄ sine adiutorio
dei nō solū perfectio casti-
tatis: sed omnino nihil bo-
ni p̄fici possit: Ca. III.**

*Cheremon: Hoc ipso quod p
c posuistis exemplo: euidenti-
us approbatur nihil posse p
ficere sine adiutorio dei laborantis
industriam. Nec enim agricola cum
omnes conatus suos in excolendis
expenderit terris: confestim etiam p
uentum segetum et vbertatē frugum
sue poterit industrie deputare: quā ir-
ritam esse frequenter expertus est:
nisi eam et pluuiarum oportunitas
et hyemis trāquilla serenitas subse-
quatur: ita vt adultos iam fructus
ac perfecta maturitate solidatos:
quod ā modo de manu tenentiū vi-
derimus plerūq̄ p̄ceptos: nihilq̄
laborantibus illam iugem sudoris
instantiam contulisse: quia non fuit
domini opitulatione directa. Sicut
igitur inertib⁹ agricolis: qui sua fre-
quenter vomere arua non subigūt:
hanc vbertatem segetum pietas di-
uina non confert: ita laborantibus
pernox sollicitudo nō proderit: nisi
misericordia dñi fuerit prosperata.*

De protectione dei.

In quo tñ humana supbia nullate-
nus se gratie dei vl' exequare vl' ad-
miscere p̄tēdat: participē q̄ se i mu-
neribus dei p hoc conet' inserere: vt
laborē suū auctore esse diuine existi-
met largitatis: ac puentū copiosissi-
marū frugū: industrie sue meritis re-
spōdisse gloriē. Cōsideret nā q̄ ac-
veridica examinatiōe ppēdat: q̄ ne
ipsos quidē conatus quos p deside-
rio opulētie intentus exercuit: suis
virib' ipēdere potuisset: nisi cū ad
exercendū omīe opus rurs: p̄ectio
domini ac misericordiā roborasset: et
inefficax ei' volūtas fuisset ac vir-
tus: nisi etiā pagēdi copīā: q̄ nōnun-
q̄ vel siccitatis vel imbrīū nūmēta-
te fraudat: diuina clemētia p̄stitis-
set. Itā cū et bonū virtut' et sanitas
corporis et oīem effect' operū actuū
q̄ p̄speritas a dño fuerit p̄donata:
orandū est ne fiat ei sicut scriptū est:

Deut. 28. Celū ereū et terra ferrea. et ne residu-
Jobel. 1. um locuste comedat bruchus: et resi-
duū bruchi heruca deuoret: et residu-
um heruce rubigo p̄sumat. Nec i b̄
tantū eget diuinitatis auxilio agri-
cole laborātis industria: nisi etiam
insperatos auertat casus: quib' eti-
am si desiderata fructuū fecūditate
ager fuerit opīmat: nō solū spei sue
vana expectatiōe frustrabit: verum
etiā p̄cepta et recōditariā iam vl in
area vel in horreo frugum vbertate
fraudabit. Quib' manifeste colligi-
tur: nō solū actuū: verū etiā cogita-
tionū bonarū ex deo esse principiū:
qui nobis et initia sancte volūtatīs
inspirat: et virtutē atq̄ oportunita-
tem eorū q̄ recte cupimus tribuit per
agēdi. Omīe em̄ datū bonū: et omīe
donū p̄fectū: defursus est descēdens
a patre luminū: qui et incipit q̄ bona
sunt: et exequit' et p̄summat in nob:

Jacob. 1. donū p̄fectū: defursus est descēdens
a patre luminū: qui et incipit q̄ bona
sunt: et exequit' et p̄summat in nob:
2. Cor. 9. dicēte aplo. Qui aut' dat semē semi-
nanti: et panē ad mā ducandū p̄sta-
bit: et multiplicabit semē vestrum: et
crescere faciet fruct' iusticie vestre.
Mostrū vero est: vt q̄tidie attrahen-

tem nos gratiā dei humiliter subseq̄-
mur: vel certe dura cervice et incircū-
cis vt sc̄ptū est aurib' eidē resistē-
tes: per hieremiā mereamur audire: **Hier. 8.**
Itā quid qui cadit nō resurget: aut
qui auersus ē nō reuertet'. Quare
ergo auersus est p̄p̄s iste in hierusa-
lem auersiōe p̄tentiosa? Induranc-
rūt cernices suas: noluerūt reuerti.
Obiectio quemadmodum
gētiles absq̄ gratia dei ca-
stimoniam habuisse dicantur. **Caplm. III.**

Erman: Hūic sensui cui' pie-
tas abrupte a nobis non pōt
improbari: illud videt' ob-
stere: qd ad destructionē liberi arbi-
trij tēdit. Itā cū multos gentiliū
qui vtq̄ diuini adiutorij gratiā nō
merent: nō solū frugalitatē atq̄ pa-
tiētē: s̄ quod magis mirū est etiam
castitatis videam' fulgere virtutē:
bus: quō captiuato libere volūtatē
arbitrio: dei munere collate illis fu-
isse credēde sunt: cū vtq̄ mū dane
sapientie sectatores: nō solū dei gra-
tiam s̄ ipm etiā vix deū penit' igno-
rātes: quātū vel serie lectiōis vel q̄-
rundā traditione cognouim': sum-
mā castimonie puritatē p̄prij labo-
ris industria possedisse dicant'?

Respōsio de philosophorū
imaginaria castitate.

Caplm. V.
Hercimon: Gratiū mihi est q̄
dū sūmo agnosce de veritatē
amore flāmamini: quedā etl
am inepta p̄ponitis: quorū obiectio-
ne probatioz atq̄ (vt ita dixerim) ex-
ploratioz catholice fidei virtus ap-
pareat. Quis etem sapiens tā s̄rijs
ppo sitionib' vteret: vt celestē casti-
monie puritatē quā hesternā die nec
per dei grām mortaliū cuiq̄ asserē-
bātis posse p̄ferri: nūc eandē etiā a
gentilib' crederetis virtute propria
fuisse possessam? Sed qz hec exploz

Colla. XIII. abbatis Cheremōis

rande pculdubio (vt dictū est) stu-
dio veritatis opponitis: quid d his
teneamus aduertite. qd inuū philo-
sophos nequaq̃ credendū est talem
animi castitatē qualis a nobis erigi-
tur affecutos: quibus iniungitur vt
nō solū fornicatio sed ne imundicia
quidē nomine in nobis. Habuerūt
autē illi quandam meriken: hoc est

μῆρι/
κῆρ

φῦσιν/
γρῶ/
μωρ/
ομμα/
παῖδε/
ρασιού/
παύσα/
σθε/
εταε/
ροίσι/
γμ/
γάρ/
εττε/
ξοο

το δό/
ράτασ/
πόλου/
μῆρ/
ἔαρῶ/
μῦῶτο/
ραξῆ

portuenculam castitatis: id est absti-
nentiā carnis: vt tantū a coitu libi-
dinē coercerent: Hāc autē internaz
mentis ac pfectam corporis purita-
tem: nō dicā opere assequi: s̃ nec co-
gitatione potuerūt. Deniq̃ famosif-
simus ille ipsoꝝ socrates: hoc vt ipsi
cōcelebrant de se nō erubuit pfiteri:
Hāc cū intues eū quidā physioḡno-
mon dixisset: omnia pcedrastu: hoc
est: oculi corruptoris puerorū: et ir-
ruētes in eū discipuli eius: vlcisci il-
latū mḡro vellēt mitiū: indignatio/
nē eorū hac dicat cōpmississe sētētia:
pauas the et aetiois inisgar et tēros:
id est quiescere o sodales: et em̃ sū
cōtineo. Apertissime igit nō solum
assertione nostra: sed etiā ipsoꝝ pro-
fessione monstrat: consummationē
tantūmodo impudicicie: id est cōmī-
xtionis turpitudinē: violenta ab ill
necessitate cōpessam: nō tamē desu-
deriū de cordibus eorū et oblectatio/
nem illius passionis exclusam. Cum
quo autē horrore pferēda est illa sen-
tentia diogenis? Factū em̃ qd phi-
losophos mūdi hui⁹ velut quiddaz
memorabile pferre nō puduit: neq̃
dici a nobis sine verecūdia: neq̃ au-
diri potest. Hāc cuidam in adulterij
crimine puniēdo (vt ferūt) ait: to do-
ratas polumenon eanato niyatoza-
re: id est: qd gratis vēdif: morte nō
emas. Cōstat ergo illos vere castita-
tis que a nob̃ expetit: nec agnouit/
se virtutē. Et ideo satis certū est cir-
cūcisionē nostram que in spiritu est:
nō posse nisi dei tantū munere possi-
deri: et his inesse solummodo: qui

deo tota spiritus sui contritiōe deser-
uiunt.

¶ sine gratia dei nullos
industrios conatus exequi
valeamus:

Cap. VI.

¶ iccirco licet in multis imo
e in omnib⁹ possit ostēdi: sen-
per auxilio dei hoīes indige-
re: nec aliquid humanā fragilitatez
qd ad salutē pertinet per se solā: id
est sine adiutoꝝ dei posse pficere:
in nullo tamē euidentius q̃ in acq̃si-
tione atq̃ custodia castitatis osten-
ditur. Et em̃ tantisper de integrita-
tis eius difficultate disputatio disse-
ratur: de instrumentis eius breuiter
interim disputemus. Quis pualcat
queso q̃uis feruēs spiritus: vel squa-
lorē solitudinis: vel sicci panis non
dicam quotidianā esuriam sed ipam
saturitatē nulla hominū laude suf-
fultus: suis virib⁹ sustinere? Quis
aque ppetuam sitim sine domini cō-
solatione tolerare? illumq̃ dulcem
ac delectabilem matutinū soporem
humanis fraudare oculis: et intra ter-
minos horarum quattuor: omnem
quietis refectionē iungi possit lege cō-
cludere? Quis indefinentē lectiōis
instantiā? quis irremissam operis se-
dilitatem: nullū presentis lucri cō-
modū captans: absq̃ dei gratia ex-
plere sufficiat? Que omnia sicut de-
siderari a nobis iugiter absq̃ diuini
na inspiratione nō possunt: ita ne p-
fici quidē sine eius auxilio vllaten⁹
queunt. Et vt hec eadem nō solum
probata nobis experiētie disciplina:
sed etiam certis indicijz et argumen-
tis manifestiora reddamus: nōne in
multis que vtiliter optamus imple-
re: cum desiderij plenius ardor ac vo-
luntas perfecta non desit: interpel-
lans quēcunq̃ fragilitas: cassat vo-

De protectione dei.

ta concepta: nec proposito nostro as-
sultit effectus: nisi virtus perficiendi
domini fuerit miseratione donata:
ita vt cum sit innumera multitudo
illorum qui fideliter virtutum studi-
is desiderant inherere: summā tamē
eorum qui hec perficere vel tolerare
preualeat inuenias raritatem: vt p-
termittam quod ne tunc quidē: cum
omnino nulla nos arceat infirmitas:
facultas vniuersa que volumus per-
agēdi nostre subiacet potestati. Itā
neq; remotionis silentium: nec distri-
ctionem sciuntiorum: nec lectionis in-
stantiam: illo etiā tempore quo pos-
sumus pro nostro arbitrio retenta-
mus: sed quibusdam occurrentibus
causis: etiam inuitissimi frequēter re-
trahimur a salutaribus institutis: ita
vt vel loci vel tēporis copiā in quo
hoc exercere possim: necesse sit nos
a domino deprecari: Itā sufficere no-
bis id qđ possumus certum est: nisi
etiam oportunitas peragēdi ea que
nobis vtiq; possibilia sunt a domi-
no tribuatur: d quibus apostolus:
1. Thes. 2 Quoniā volumus inquit venire ad
vos et semel et iterum: et impediuit
nos sathanas: ita vt nonnunq; nos
etiam vtiliter ab istis spiritualib; sen-
tiamus studiis auocari: vt dum no-
lentibus nobis interrumpitur nostri
cursus intentio: et infirmitati carnis
aliquid relaxamus: etiam inuiti ad
salutarem perseuerantiam reserue-
mur. De qua dispensatione dei: sumi-
le aliquid beatus apostolus: Pro-
pter quod inquit ter dominū roga-
ui vt discederet a me: et dixit mibi:
Sufficit tibi gratia mea: Itāz virtus
in infirmitate perficitur. Et iterum:
Ro. 8. Quid enim oremus fm qđ oportet
nescimus.

De principali proposito
dei et prouidentia quotidiana:

Laplin. VII.

p Ropositum nā qđ dei quo
non ob hoc hominem se-
cerat vt periret: sed vt in-
perpetuum vueret: manet
immobile. Cuius benignitas cum
bone voluntatis in nobis quantum
lancunq; scintillam emicuisse per-
spexerit: vel quam ipse tanq; de du-
ra silice nostri cordis excusserit: con-
fouet eam et eruscitat: suaq; inspira-
tione confortat: volens omnes ho-
mines saluos fieri: et ad agnitionem
veritatis venire. Quia non est in-
Mat. 18. quit voluntas ante patrem vestrum
qui in celis est: vt pereat vnus ex pu-
sillis istis. Et iterum: Nec vult in-
2. Re. 14 quit deus perire animam: sed retra-
ctat cogitans ne penitus pereat qui
abiectus est. Aerax nanq; est et non
mentis deus: cū obrestatione diffini-
ens: Vno ego dicit dominus deus:
Ezech. 33 quia nolo mortem impij: sed vt co-
uertatur a via sua et viuatur. Qui cū
vt pereat vnus ex pusillis non ha-
bet voluntatem: quomodo sine in-
genti sacrilegio putandus est: non
vniuersaliter omnes sed quosdam
saluos fieri velle pro omnibus? Er-
go quicunq; pereunt: contra illius
pereunt voluntatem: ita eo contra
vnumquemq; eorum quotidie pro-
clamante: Conuertimini a vijs ve-
stris pessimis: et quare moriemini?
Ibidem. ni domus israel? Et iterum: Quo-
Mat. 23. ticus volui congregare filios tuos
sicut gallina congregat pullos suos
sub alas suas: et noluisti? Et quare
Hier. 8. inquit auersus est populus iste i hie-
rusalem: auersione contentiosa? In-
durauerunt facies suas: noluerunt
reuertri. Presto est ergo quotidie
christi gratia: que dum vult omnes
homines saluos fieri: et ad agnitio-
nem veritatis venire: cunctos abs-
q; vlla exceptione conuocat dicens:
Venite ad me omnes qui laboratis et
onerati estis: et ego reficiā vos. Si
Mat. 11 aut nō oēs vniuersaliter: sed quos-
dam aduocat: sequitur vt nec omnes

Colla. XIII. abbatis Lheremôis

Ro. 5.

sint onerati vel originali vel actua-
li pctō: nec vera sit illa sctēria: Om-
nes em̃ peccauerūt et egēt gloria dei:
nec p̃ oēs hoīes mors p̃transisse cre-
dat. Et intātū oēs qui pereūt p̃tra
dei pereūt voluntatē: vt nec ipsam
mortē deus fecisse dicat: ita scriptu-
ra testāte: Quia de⁹ mortē nō fecit
nec gaudet in p̃ditōe vīuorū. Et in-
de est q̃ p̃lex q̃ dñi p̃ nobis p̃traria
postulam⁹: vel tardius vl̃ nequa q̃
nostra exaudiat oratio: et rursus: ea
que credimus esse p̃traria: vtilē vt
benignissim⁹ medicus: etiā inuitissi-
mis dñs inferre dignat⁹: ac nōnunq̃
pnitiosas dispositiōes nostras leta-
lesq̃ conatus: ab effectu detestabili
retardat ac reuocat: ac p̃perātes ad
mortē: retrahit ad salutē: et de infer-
ni faucib⁹ extrahit ignorātes.

De gratia dei et arbitrij li- bertate: Caplm. VIII.

Uam curā atq̃ p̃uidentiam
q̃ circa nos suā: sub figura me-
retriciis hierusalē et pniciosa

Osce. 2.

ad idolorū cultū alacritate tēdent:
p̃ Osce p̃phetā sermo diuin⁹ elegā-
ter exp̃ssit: Dicēte nā q̃ ea: Uadam
post amatores meos: qui dāt panes
mibi et aquas meas: lanā meā et li-
nū meū: oleū meū et potū meū: respō-
dit: saluti eius nō volūtati p̃sulens
diuina dignatio: Ecce ego sepiā viā
eius spinis: et sepiā eā maceria: et se-
mitas suas nō inueniet: et sequetur
amatores suos: et nō app̃hēdet eos:
et queret eos: nec inueniet illos: et di-

Ibidem.

cer: Reuertar ad vīx meū priorem:
quia bñ mibi erat tūc mag⁹ q̃ nūc.
Ac rursus p̃tumacias nostras atq̃
p̃tēptus: quib⁹ eū ad salutare inui-
tantem recursus rebellī spiritu dedi-
gnamur: tali cōparatiōe describit:
Et dixi inquit: P̃patrē vocabis me:
et post me ingredi nō cessabis: Sed
quomō si p̃tēnat mlier amatozē su-
um: sic p̃tēpsit me domus israel: ait
dñs. Sat⁹ p̃grue: qm̃ hierusalē ad-

Micre. 3.

ultere cōparauerat a suo cōiuge di-
scedēti: amorē quoq̃ ac p̃feneratīā
benignitatis sue viro qui a femina
deserit: cōparauit. Pietas em̃ ac di-
lectio dei: quā circa humanū genus
semp̃ impēdit: eo q̃ nullis ita vīnca-
tur iniurijs: vt a cura nostre salutis
abscedat: et quodāmodo supata inī-
quitatib⁹ nostris a principali suo p̃-
posito reuocet: magis p̃prie exp̃ri-
mi alia cōparatiōe nō potuit: q̃ ex-
emplo viri ardētissimo amore femi-
nā diligentis: qui quāto magis ne-
gligi se ac despici ab ea senserit: tāto
vehementioris circa eam zeli ardore
flāmat. Adest igit⁹ inseparabiliter
nobis semp̃ diuina p̃tectio: tantaq̃
est erga creaturā suā pietas creato-
ris: vt nō solū comitet eam sed etiā
precedat iugiter p̃uidētia. Quā ex-
pertus p̃pheta aptissime p̃fitef di-
cens: Deus meus misericordia eius
p̃ueniet me. Qui cū in nobis ortum
quendā bone volūtatis inspexerit:
illuminat eā p̃festim atq̃ p̃fortat: et
incitat ad salutē: incrementū tribu-
ens ei: quā vel ipse plātauit vel no-
stro conatu viderit emersisse. Nam
anteq̃ clamēt inquit ego audīā: ad-
huc loquentib⁹ eis ego audiam. Et
iterū: Ad vocē clamoris tui statim
vt audierit respōdebit tibi. Et nō so-
lū sancta desideria benign⁹ inspirat
sed etiā occasiones p̃estruit vite: et
oportunitatē boni effect⁹: ac saluta-
ris viē directionē demonstrat erran-
tibus.

De virtute bone volūtatis nre: et grē dei: Ca. IX.

Idē nō facile humana rati-
one discernit: quēadmodū
dñs petētib⁹ tribuat: a que-
rentibus inueniat: aperiatq̃ pulsā-
tibus: et rursus inueniat a nō querē-
tibus se: palā appareat inter illos q̃
eū nō interrogabāt: et tota die exp̃a-
dat manus suas ad pplm̃ nō creden-
tem sibi et p̃tradicentē: resistētes ac

De protectione dei.

lōge positos vocet: inuitos attrahat ad salutē: peccare cupientibus explē de copiā subtrahat volūtatis: ad nequiciā pperantibus benignus obstat. Cui autē facile pateat: quō salutaris sūma nostro tribuat arbitrio: de quo dicī: Si volueritis et audieritis me: que bona sunt terre manducabitis. et quomō non volentis neque cur-

Esa. 1.

Ro. 9.
Eiusdē. 2

Phil. 2

Ep̃. 2.

Fac. 4.

Job. 6.

Ps. 5.

Ps. 16.

Ezech. 18

Eiusdē. 11.

Diere. 4.

Ps. 50.

Ibidem.

Ps. 93.

Ps. 145.

Ps. 12.

rentis: sed misercordis sit dei. Quid etiā sit illud: quod deus reddet unicuique secundum opera eius. et deus est qui operatur vobis et velle et perficere pro bona voluntate: Et hoc non ex vobis: sed dei donum est: non ex operibus: ut ne quis gloriatur. Quid sit etiā illud quod dicitur: Appropinquate deo et appropinquabit vobis. Et quod alibi dicit: Nemo venit ad me nisi pater qui mihi sit me: attraxerit eum. Quid sit quod dicitur: Rectos cursus fac pedibus tuis: et vias tuas dirige. et quid sit quod dicitur: Dirigam te in conspectu tuo viam meam. Et perfice gressus meos in semitis tuis: ut non moueant vestigia mea. Quid sit quod iterum commone mur: Facite vobis cor nouum et spiritum nouum. et quid sit illud quod reprobitur: Dabo eis cor nouum: et spiritum nouum tribuam in visceribus eorum: et auferam cor lapideum de carne eorum: et dabo eis cor carneum: ut in preceptis meis ambulent: et iudicia mea custodiant. Quid sit quod precepit dominus: dicens: Vanam a malicia cor tuum hierusalem ut salua fias. et quid sit quod id ipsum propheta a domino postulat: dicens: Cor mundum crea in me deus. Et iterum: Lauabis me et super niuem dealbabor. Quid sit quod ad nos dicit: Illumina vobis lumen scientie. Et quid sit quod de deo dicit: Qui docet hominem scientiam. et dominus illuminat cecos. vel certe quod orantes dicimus cum propheta: Illumina oculos meos: ne quando obdormiam in morte: nisi quod in his omnibus et gratia dei et libertas nostri declarat arbitrii: et quia etiam suis interdum moribus homo ad virtutem appetitus possit extendi: semper vero a domino indigeat adiun-

ri. Nec enim cum voluerit quis sanitatem perfruitur: aut de egritudine morbo pro arbitrii sui desiderio liberatur. Quid autem prodest sanitatis gratiam concupisse: nisi dominus qui vite ipsius usum tribuit etiam vigorem inco-

Roma. 7

De liberi arbitrii infirmitate:

La. X.

An libertatem scriptura diuina nostri confirmat arbitrii: dicens: Omni custodia serua cor tuum.

pro. 4

Sed infirmitatem eius apostolus manifestat: dicens: Dominus custodiat corda vestra: et intelligentias vestras in christo iesu. Virtutem liberi arbitrii dauid enunciat: dicens: Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas. Sed infirmitatem eius idem orans similiter docet: Inclina inquit cor meum in testimonia tua et non in iniqua ricia. Salomō quoque: Inclinet cor da nostra ad se ut ambulemus in ueris uis eius: et custodiamus mandata eius: et ceremonias eius: et iudicia eius. Potestatem designat arbitrii nostri psalmigraphus dicens: Cōhibe linguam tuam a malo: et labia tua ne loquantur dolum. Infirmitatem eius nostra protestatur oratio dicens nobis: Pone domine custodiam oris meo: et ostium circumstantie labijs meis. Arbitrii nostri facultas a domino declaratur cum dicitur: Solue vincula colli tui captiua filia sion. Fragilitatem eius propheta decantat dicens Dominus soluit cōpeditos. Et: Dirupisti vincula mea: tibi sacrificabo

phil. 4

ps. 118.

Ibidem.

3. Reg. 2.

ps. 35.

ps. 140.

Esa. 52.

ps. 145.

ps. 115.

t

Collatio. XIII. abbatis Cheremonis

hostiam laudis. Audiuimus in euā-
gelio dominum conuocantem vt ad
eum properemus per liberum arbi-
trium: Venite ad me omnes qui la-
boratis et onerati estis: et ego reficiā
vos. Sed infirmitate eius idem do-
minus protestatur dicens: Nemo po-
test venire ad me: nisi pater qui mi-
sit me attraxerit eum. Apostolus li-
berum arbitrium nostrum incitat di-
cens: Sic currite vt comprehēdatis.
Sed infirmitatem eius iohannes ba-
ptista testatur cū ait: Non potest hō
accipere a se quicūq; nisi fuerit ei da-
tum de celo. Iubemur aīas nostras
sollicite custodire: dicēte propheta:
Custodite animas vestras. Sed eo-
dem spiritu alius pēclamat prophe-
ta: Nisi dominus custodierit ciuita-
tem: inuanū vigilat qui custodit eā.
Apostolus philippensibus scribens
vt liberum eorū designet arbitrium:
Cū metu et tremore inquit vestram
salutem operamini. Sed vt infirmita-
tem eius ostendat: adiungit: Deus
est enim inquit qui operat in vobis:
et velle et perficere pro bona volun-
tate.

Utrū bonā voluntatez no-
straz sequatur an pcedat
gratia dei: Ca. XI.

Ita sunt hec quodāmodo
e indiscrete permixta atq; con-
fusa: vt quid ex quo pendeat:
inter multos magna questio de volu-
tate. i. vtum quia initium bone volū-
tatis prebuerimus: misereatur nostri
deus: an quia deus misereatur: cōse-
quamur bone voluntatis initium.
Multi enim singula hec credētes ac
iusto amplius asserētes: varij sibiq;
contrarij sunt errorib; inuoluti. Si
enī dixerimus nostrū esse bone prin-
cipium voluntatis: quid fuit in per-
secutore paulo: qd in publicano ma-
theo: quorum vnus cruori ac suppli-
cijs innocentium: alius violentijs ac
rapinis publicis incubans attrahit

ad salutem? Sin vero gratia dei sem-
per inspirari bone voluntatis prin-
cipia dixerimus: quid d zachai fides:
quid de illius in cruce latronis pie-
tate dicimus: qui desiderio suo vni-
quandam regnis celestibus inferen-
tes: specialia vocationis monita pre-
uenerunt. Consumationem vero vir-
tutum et executionem mandatorum
dei: si nostro deputauerimus arbi-
trio: quomō oramus: Confirma de-
us hoc quod operat es in nobis. Et
opera manuum nostrarum dirige su-
per nos. Scimus ad maledicendum
israeli balaam fuisse conductum: sed
videmus maledicere cupienti nō fuisse
permisum. Custoditur abymelech
ne rebeccam tangens peccet in deuz.
Ioseph fratrum liuore distrahitur:
vt descensio filiorū israel in egyptū
fieret: et illis de germāi nece tractati-
bus: future famis remedia pararet.
Quod idēz ioseph a fratribus agni-
tus manifestat: dicens: Nolite paue-
re: nec durū vobis videat: q; vendi-
distis me in his regionibus: Pro sa-
lute enī vestra misit me dominus an-
te vos. Et infra: Premisit enī me do-
minus: vt reseruemini super terram:
et escas ad viuendū possitis habere.
Non vestro consilio: sed voluntate
dei huc missus sū: qui fecit me quasi
patrē pharaonis et dominū toti do-
mus eius: et principē in oī terra egypti.
Et cū post obitum patris formi-
dantibus fratribus suspicionē timo-
ris auferret: Nolite iquit timere: nū-
quid dei possumus renuere volunta-
ti: vos cogitastis aduersū me malū:
et deus vertit illud in bonū: vt exal-
taret me sicut insipientiarū cernitis:
vt saluos faceret ppos multos. Qd
etiā beatus dauid economice tūc fa-
ctū in psalmo centesimo quarto sumi-
liter declarauit: dicens: Et vocauit fa-
mē sup terrā: et omne firmamentū pa-
nis contriuit. Misit ante eos virū:
in seruūz venditus est ioseph. Hec
duo: id est vel gratia dei vel liberum

ps. 89.

neemie. 13

Gen. 20.

Gen. 37.

elud. 45

elud. 50

elud. 7.

onís

Esq. 420

Einfö. 43

Ezech. 12

1896

;

1-2

Collatio. XIII. abbatis Cheremonis

ficare domū nomini domini dei israhel: et ait dominus deus ad dauid patrem meū: Quod cogitasti in corde tuo edificare domum nomini meo: bene fecisti hoc ipm mente tractans: verū tamen non tu edificabis domū nomini meo. Hec ergo cogitatio atq; iste tractatus regis dauid: vtrum ne bonus ex deo: an malus et ab homine fuisse dicendus est? Si enim bona atq; ex deo fuit illa cogitatio: cur ab eo a quo inspirata est: eidez negatur effectus? Si autē mala et ex homine fuit: cur laudatur a domino. Restat ergo vt et bona et ex homine fuisse credatur. In quē modū etiam nostras quotidie cogitationes possumus iudicare. Neq; enim aut soli dauid bonū ex semetipso cogitare concessū ē: aut nobis ne quid boni vnq; sapere aut cogitare possumus: natura! itē denegat. Dubitari ergo nō potest icēse quidem omni anime naturaliter virtutū semina beneficio creatoris inserita: sed nisi hec opitulatiōe dei fieri excitata: ad incrementū perfectionis non poterunt peruenire: quia sū beatum Apostolū: neq; qui plantat est aliquid: neq; qui rigat: sed qui incrementū dat deus. Adiacere autē homini in quālibet partē arbitrij libertatem: etiam liber ille (qui dicit pastoris) apertissime docet: in quo duo angeli vniūq; nostrū adherere dicuntur: id est bonus ac malus: in hominis vero optione consistere vt eligat quē sequatur. Et ideo manet in homine semper liberum arbitriū qd gratiam dei possit vel negligere vel amare. Non enī precepisset apostolus dicens: Cū metu et tremore vestram salutē operamini: nisi scisset eam vel excoli a nobis posse vel negligi. Sed ne crederent se ad opus salutis diuino auxilio non egere: subiungit: Deus est cū qui operatur in vobis et velle et perficere pro bona voluntate. Et ideo timotheū monens: Noli inq̃t negligere gratiā dei quē est in te. Et

2. Cor. 3.

Phil. 2.

1. Tim. 4

iterū: Ob quā causam moneo te: vt resuscites gratiā quē est in te. Inde ē qd etiam corinthiis scribens hortat et cōmendet: ne indignos se gratia dei infir: cruciosis operibus exhiberent: dicens: Adiunantes autē et obsecramus ne inuacium gratiam dei recipiatis. Quā sine dubio: quia inuacium receperat simon: non pfuit ei perceptio gratie salutaris. Itā cū pceptis beati petri maluit obedire dicentis: Penitentia age ab hac nequicia tua: et ora deum si forte remittatur tibi hec cogitatio cordis tui: in felle enī amaritudinis et obligatione iniquitatis video te esse. Preuenit ergo hominis voluntatē: quia dicitur: Deus meus misericordia eius preueniet me. Et rursus: Dominū remorantē atq; vtiliter quodammodo subsistentem: vt nostrū experiatu arbitriū: voluntas preuenit nostra: cum dicit: Et mane oratio mea preueniet te. Et iterum: Preueni in maturitate et clamant: et preuenerunt oculi mei ad te diluculo. Adhuc etiam nos et inuitat: cum dicit: Tota die expandi manus meas ad populū non credentē mihi et contradicentē. Et inuitatur a nobis cum dicimus ei: Tota die expandi manus meas ad te. Expectat nos cū dicit pphetā: Propterea expectat nos dominus vt misereat nostri. Et expectatur a nobis cū dicimus: Expectas expectaui dominū et respexit me: et expectaui salutare tuū domine. Et cōfortat nos cū dicit: Et ego erudini et cōfortaui brachia eoz: et in me cogitauerunt maliciam. Et vt nos inuacipos confortemus hortat cū dicit: Cōfortate manus dissolutas: et genua debilia roborate. Clamat iesus: Si quis sitit vēiat ad me et bibat. Clamat etiam ad euz propheta: Laboraui clauans rauce facte sunt fauces mee: defecerunt oculi mei dū spero in deum meū. Querit nos dominus dicens: Quesiui et nō erat vir: vocaui et nō erat qui responderet. Querit et ipse

2. Tim. 1.

2. Cor. 6

Act. 8.

Ps. 58.

Ps. 87.

Ps. 118.

Esa. 65.

Ps. 87.

Esa. 30.

Ps. 39.

Osce. 7.

Esa. 35.

Joh. 7.

Ps. 86.

De protectione dei.

Cañ. 3. a spōsa flebiliter pquerēte: In cubi-
li meo in noctib⁹ quesivi quē dilexit
aīa mea: quesivi eū ⁊ non inveni: vo-
caui eū ⁊ non respondit mihi.

Q gratiaz dei humani co-
natus compensare nō pos-
sint: **La. XIII.**

Eta sp gratia dei nostro i bo-
nā partē coopat arbitrio: atq;
in oībus illō adiuuat: ptegit
ac defendit: vt nōnunq; etiam ab eo
quosdā conatus bone volūtatē vl-
terius erigat vel expectet: ne penit⁹ dormiē-
ti aut incerti ocio dissoluto: sua dona
pferre videat⁹: occasiōes quodā mō
qrēs: qb⁹ hūane segnitiei torpore di-
scusso: nō irrōnabil munificētie sue
largitas videat⁹: dñ eā sub colore tu-
lisdaz desiderij ac laboris impertit:
vt nihilominus gratia dei sp grati-
ta pseueret: dñ exiguis qbusdā par-
uisq; conatib⁹ tantā immortalitatis
gloriā: tanta perennis beatitudinis
dona: inestimabili tribuit largitate.
Hec em̃ q: illius in cruce latronis p-
cesserat fides: iccirco pñcianduz
est: non ei beatā cōmōrationē padisi
gratuito esse pmissam: aut peniten-
tiā dautd regis illā vni⁹ verbi q di-
xit: Peccauit dñō: duo taz graua ei⁹
crimina: ⁊ nō poti⁹ clementiā dei ab-
stulisse credendū est: vt p nathan p-
phetā mereret audire: Et dñs tran-
stulit iniquitatē tuam: nō morieris. Q-
igif homicidiū adulterio addidit: li-
beri vtiq; arbitrij fuit: q autē argu-
tur p pphetā: diuine dignationis est
gratia. Rursū q peccatū suū humili-
atus agnoscit: pp: se libertatis ē op⁹.
Q- xō sub breuissimo tps pñcto in-
dulgentiā tantoꝝ criminū pmere: dñi
miserētis est donū. Et qd de hac
tā breui pssēde ⁊ incompabili diui-
ne retributiōis imensitate dicamus:
cū beatus Ap̃lus ad illā magnitudi-
nē future remuneratiōis aspiciēs: qd
de illis tā innumeris psecutionibus
suis pñciauerit: p̃siderare per facile

sit: Hā momētaneū hoc inqt ⁊ leue
tribulationis nostre: supra modū vl-
tra compatōnē: eternū pond⁹ glorię
opatur in nobis. De quo ⁊ alibi con-
stanter enūciat: dicēs: Quia nō sunt
p̃digne passiōes huius tps ad futu-
rā gloriā que reuelabitur in nobis.
Quantū libet ergo enīa fuerit hūa-
na fragilitas: future retributiōi par-
esse nō poterit: nec ita laborib⁹ suis
diuinā imminuit gratiā: vt nō semp
gratuita pseueret. Et iccirco p̃dictus
magister gentiū: licet gratia dei apo-
stolatus gradū fortitū se fuisse testet
dicēs: Gratia autē dei sū qd sum: ta-
men se qz diuine gratie respōdisse p-
nūciat: dicens: Et gratia ei⁹ in me va-
cua nō fuit: sed abūdanti⁹ illis dñi
bus laboraui ⁊ obtinui: nō autē ego:
sed gratia dei meū. Hā cū dicit la-
borauit: conatū ppriū signat arbitrij.
Cū dicit: Hā autē ego: sed gratia dei:
virtutē diuine p̃ccatiōis ostēdit. Cū
dicit: Meū: nō ocioſo neq; securo:
sed laboranti ac desudanti eā coopa-
tam fuisse declarat.

Q temptationibus suis de-
us virtutē humani expiatur
arbitrij: **La. XIII.**

Eod etiā in iob p̃batissimo
q athleta suo: cū cū diabol⁹ ex-
petisset ad singulare certamē:
diuinā legimus puidisse iusticiā. Si
em̃ cōtra inimicū nō sua virtute: sed
dei solius fuisset gratia ptegete con-
gressus: ⁊ absq; vlla x̃rute patiētie
sue diuina tantū opitulatione sufful-
tus: multiplices illas ac tota inimici
crudelitate quesitas: tēptatōnū mo-
les ⁊ exitia ptulisset: quō nō illaz ca-
lūniosam diabol⁹ quā pri⁹ emisserat
vocē adūsus eū iusti⁹ iterasset: Hā
quid gratis colit iob deū? Hā nonne tu
vallaſti eū ac domū eius ⁊ vniūſam
substantiam eius p circuitū? Sed au-
fer manū tuā: id est sine eū suis meū
vrib⁹ decertare: nisi in fatiē tuā be-
nedixerit tibi. S; euz nullā huiusce-

Roma. 8

1. Coz. 15

Ibidem.

2. Re. 12.

Ibidem.

Job. 1.

Col. xiii. abbatis Cheremonis

modi querimoniam caluniosus hostis post afflictum audeat iterare: non dei sed illius se victum viribus confitetur: licet etiam gratia dei non in totum illi de fuisse credenda sit: que tantam temptatori temptandi tribuit potestatem: quantum tam et illius resistendi nouerat habere virtutem: non enim ab illius impugnatione sic ptegens: ut nullum virtuti hu mane relinqueret locum: sed hoc tantum percuras ne violentissimum inimicum aiam eius amantem faciens: et impotentem sensui: impari enim atque iniquo certaminis pondere pregrauaret. Quod ergo so leat interdum temptare dominus fide nostram ut fortior vel gloriosior fiat: cuius angelici illius centurionis edocemur exemplo: cuius puerum cum sciret utique potestate sermonis sui se dominus curaturum: offerre maluit presentiam corporalem: dicens: **matth. 8.** Ego veniam et curabo eum. Sed illo hanc eius oblationem feruentioris fidei flagrantia supergrediente atque dicente: Dominus non sum dignus ut intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo et sanabit puer meus: miratur enim dominus atque collaudat: cunctisque illis qui ex israelis populo crediderant prefert dicens: **Ibidem.** Amen dico vobis: non inueni tantam fidem in israel. Nullius enim laudis esset ac meritum: si id in eo christus quod ipse donauerat pretulisset: Alioquin dixisset: Amen dico vobis: non dedi tantam fidem in israel. Quam explorationem fidei: etiam in illo magnificentissimo patriarcha diuinam legimus dispensasse iusticiam: cum dicit: Et factum est post hec verba: temptauit deus abraham. **Gen. 22.** non illam fidem quam ei dominus inspirabat: sed illam quam vocatus semel atque illum minatus a domino: per arbitrii libertatem poterat exhibere: expiri voluit diuinam iusticiam. Vnde non immerito fidei eius constantia comprobatur: atque ad eum subueniente gratia dei que cum paulisper subreliquerat ut pharet: ita dicitur: **Ibidem.** He inferas manum tuam in puerum: neque facias ei quicquam: nunc enim scio: quia times dominum tuum: et non perperisti filio tuo dilecto

propter me. Quod temptatio domini genus nobis quod ad probationis meritum posse contingere: in Deuteronomio satis enumerat a legislatore predicatur: Si surrexerit inter vos propheta: aut quis sonitus se vidisse dicat: et predixerit signum atque portentum: et euenerit quod locutus est: et dixerit tibi: Eamus et seruiamus dijs alienis quos ignoras: ne audias verba prophete illius aut somniatoris: quia temptatio nostra temptat te dominus deus tuus: ut diligas eum in toto corde tuo: et custodias mandata illius: an non. Quid ergo? Cum istum prophetam aut somniatorem surgere permiserit deus: ita ne eos quorum fide probare disponit: preceatur esse credendus est: ut nullum penitus locum quod suis viribus cum temptatore et fugant: libero eorum reseruet arbitrio? Et quid eos necesse est vel temptari: quos ita infirmos nouit ac fragiles: ut nequaquam virtute sua valeant resistere temptatori? Sed utique nec temptari eos iusticia domini permiserit: nisi parum in eis resistentem scisset inesse virtutem: qua possent equitatis iudicio in utroque merito vel rei vel laudabiles iudicari. Tale est et illud quod ab apostolo dicitur: Itaque qui se existimat stare: videat ne cadat: **1. Cor. 10.** temptatio vos non apprehendat nisi humana: Fidelis autem deus qui non permittit vos temptari supra id quod potestis: sed faciet cum temptatio de etiam exitum ut sustinere possitis. Cum enim dicit: Qui stat videat ne cadat: sollicitam reddit arbitrii libertatem: quam utique nouerat precepta gratia: vel stare per indulgentiam: vel cadere per negligentiam posse. Cum autem infert: Temptatio vos non apprehendat nisi humana: infirmitatem eorum et inconstantiam necdum robuste mentis exprobrat: qua adhuc spiritualium nequiciarum turbinationibus non poterant impugnari: aduersum quos seipsum vel illos perfectos nouerat quotidie dimicare: de quibus ad Ephesios dicit: Non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinem: sed aduersus principatus: aduersus potestates: aduersus

De protectione dei.

mundi rectores tenebrarum harum contra spiritualia nequicie in celestibus. Cui vero subiungit: Fideles autem deus qui non permittit vos temptari supra id quod potestis: non oportet ut operatur ne eos dominus temptari permitteret: sed ne super id quod sustinere poterat: temptaretur. Illud enim indicat humani arbitrii facultatem: hoc vero domini gratiarum temptationum luctamina moderantis ostendit. In his igitur omnibus approbatur ita semper divina gratia arbitrium hominis incitare: ut illud non in omnibus taliter protegat ac defendat: ut non etiam propriis eius conatibus cōgredi aduersus spirituales faciat inimicos: in quibus vel gratia dei victor: vel in firmitate sua superatus intelligat: et ita discat non de sua fortitudine sed de diuino semper sperare sufragio: atque ad suum iugiter recurrere protectorem. Et ut hoc non nostra coniectura: sed euidentioribus adhuc scripture testimoniis approbetur: illud quod in iesu naue legitur retracemus: Has inquit gentes dimisit dominus: ac disperdere noluit: ut in eis experiretur israel: utrum custodiret mandata domini dei sui: ut haberent consuetudinem cum hostibus plandī. Et ut in comparabilis creatoris nostri clementie mortale aliquid: non pro equalitate pietatis: sed ex aliqua indulgentie similitudine comparemus: si nutritrix pia atque sollicita diu sinu paruulum gestat: ut quandoque ingredi doceat: et prius quidem eum reptare permittit: dehinc erectum ut alternis passibus innitatur: dextre sue virtute sustentat: at mox paruulum derelictum: si titubantem viderit: protinus apprehendit: nutantem suscipit: lapsum erigit: et vel arceat a casu: vel etiam decidere leuiter sinens: eleuat post ruina: Cuius autem cum ad puericiam vel adolescentie ac iuuentutis perdixerit robur: quedam etiam pondera vel labores quibus non opprimatur: sed exerceatur iniungit: et cum emulis de-

certare permittit: quanto magis celestis ille omnium pater nouit: quem si nunc gratie sue gestet: et que libere voluntatis arbitrio in conspectu suo exerceat ad virtutem: et tamen adiunat laborantes: exaudit vocantem: non relinquit querentem: eripit de periculo interdum etiam nescientem.

De multiplici vocationum gratia:

Ca. XV.

Er que etiam euidenter ostenditur inscrutabilia esse iudicia dei et inuestigabiles vias eius: quibus ad salutem humanum attrahit genus. Quod etiam euangelicarum vocationum exemplis possumus approbare. Andream namque ac Petrum ceterosque apostolos: nihil de salutis sue remedio cogitantes: spontanea gratie sue dignatione prelegit. Zacheum ad conspectum se domini fideliter extendentem: et exiguitatem stature sue sycomori celsitudine subleuantem: non solum suscipit: verum etiam benedictione cohabitationis illustrat. Inuitum ac repugnantem attrahit paulum. Alium ita precepit sibi inseparabiliter inherere: ut ei postulanti breuissimas pro sepultura patris non concedat inducias. Cornelio precibus et elemosynis iugiter insistenti: velut remunerationis vice via salutis ostenditur: eique angelus visitatione precipitur: ut accersiens petrum verba salutis ab eo: quibus vna cum omnibus suis saluaretur: agnoscat. Et ita multiformis illa sapientia dei salutem hominum multipliciter atque inscrutabili pietate dispensat: ac secundum capacitatem vniuscuiusque gratiam sue largitatis impertit: ut ipsas quoque curationes non secundum vniuersalem maiestatis sue potentiam: sed secundum mensuram fidei in qua vnicuique repperit: vel sic vnicuique ipse partitus est: maluerit

Col. xiii. abbatis Cheremonis

erere. Credentē nā qđ ad emun-
dationē lepre sue volūtas christi suf-
ficeret: solo volūtatē sue curauit af-
fensu: dicēs: Volo: Mū dare. Alteri
deprecanti: vt adueniens p̄ impositio-
nē manus sue defunctā filiā suscitā-
ret: ingressus domū eius: eodē mō d-
ille sperauerat: id qđ rogabat indul-
sit. Alij credenti summā salutis ī ver-
bi eius p̄ceptione p̄sistere: ac respon-
denti: Dic tantū verbo qđ sanabitur
puer meus. p̄ sermonis imperij reso-
lutos art. pristino robore solidauit:
dicens: Eade ꝛ sicut credidisti fiat ti-
bi. Alijs de tactu simb. ie ei? sperāti.
bus medicinā: vbertim sanitatis do-
na largitus est. Alioz morbis mede-
lari rogatus indulsit. Alijs sponta-
neā p̄stitit medicinā. Alios hortat?
est vt sperarēt: dicēs: Vis san? fieri?
Alijs nō sperātib? vltro ingessit ay-
xilū. Alioz desideria prius qđ volū-
tati eoz satisfaceret: explorauit: dicēs:
Quid vultis vt faciā vobis? Alij ig-
noranti viā qua id qđ p̄cupierat ob-
tineret: benign? ostēdit: Si credide-
ris inquit: videbis gloriā dei. In-
ter alios ita virtutē curationis afflu-
enter effudit: vt de eis euāgelista cō-
memoret: Et curauit om̄es lāgidos
coz. Inter alios x̄o immensa illa be-
neficiōz christi abyssus ita obturata
est vt dicat: Et nō poterat iter illos
iesus facere virtutes p̄pter incredū-
litatē illoz. Et ita largitas dei fm ca-
pacitatē hūane fidei etiā ip̄a forma-
tur: vt hūc quidē dicat: Scdm̄ fides
tuā fiat tibi. illi vero: Eade: ꝛ sic cre-
didisti fiat tibi. alij autē: Fiat tibi sic
vis. Et rursum alteri: Fides tua sal-
uū te fecit.

De gratia dei eo q̄ humili
fidei transcendat angusti-
as: Lc. XVI.

Emo aut̃ estimet hec a nobis
n ob hoc fuisse prolata: vt nita/
mur aliuere summā salutis ī/
nostre fidelit̃ ditiōe p̃sistere: Em q̃run/

dam pphana opinionē: q̄ totū liber
rō arbitrio deputātes: gratiā dei di-
pensari s̄m meritū vnusquisq̄ desi-
niūt. Sed absoluta plane p̄uiciam?
sentētia: etiā exuberare gratiā dei et
transgredi interdū: hūane infidelita-
tis angustias. **Ad** in illo euāgelico
factū fuisse regulo reminiscimur: qui
dū facilius credit egrotantē filiū suū
posse curari: q̄ mortuū suscitari: pre-
sentia dñi festinus implorat: dicens:
Vñe descēde p̄zi? q̄ moriat filii? me-
us. **Quis** infidelitatē licet his sermo **Job. 4.**
nib? christi arguerit: **Nisi** signa et p-
digia videritis nō creditis: tamē nō
s̄m infirmitatē fidei eius gratiaz sue
diuītar? exercuit: nec p̄sentia corpa-
li quādamodū ille crediderat: letale
febrili morbos: s̄z verbo sue potesta-
tis excludit: dicens: **Vade** filius tuus
vinit. **Quā** superabūdantiā gratie:
etiā in illi? paralytici curatione dñm
legim? effudisse: cui? ei languoris sui
tantū quo corpus fuerat resolutū re-
media poscenti: aīe prius ingerit sos-
piratē: dicens: **Quiesce** esto fili: dimit-
tuntur tibi peccata tua. **Post** qd non **matth. 9.**
credētibus scribis posse eū remittere
hūana peccata: ad? fundendā incre-
dilitatē cor?: etiā mēbra eius paraly-
seos validudine resoluta: potestatis
sue sermone restrinxit: dicens: **Quid**
cogitatis mala in cordibus vestris? **Ibidem.**
Quid ē facili? dicere: Remittuntur ti-
bi peccata: aut dicere: Surge et ambu-
la: **Et** sciatis autē q? filius hoīs po-
testatē habet in terra dimitte di pec-
cata: tūc ait palytico: **Surge** et tolle
lectū tuū: et vade in domū tuā. **Sist**
autēz in illo q̄ triginta et octo annos
iuxta natatozie crepidinē frustra de-
cumbēs: de aque illius motu speraue-
rat medicinā: munificentia vltro nece
largitatis ostendit. **Nā** cū volēs eū
ad salutis remedia. p̄uocare dirisset
ei: **Uis** sanus fieri? **Tūq̄** ille de hūa-
ni adiutorij inopia querere? ac dice-
ret: **Modum** nō habeo vt eūz turbata **Job. 5.**
fuerit aqua: mittat me in piscinā. **icre**

De protectione dei.

dulitati ei? et ignorātie veniā tribu-
ens: peccata eius sanāuit: nō illa qua
sperauerat via: sed q̄ dñs voluit mi-
seratiōe restituit: dicens: Surge tol-
le lectū tuū: et vade in domū tuā. Et
quid mirū si hec dñt potestate gesta
narrent: cū similia etiā p̄ seruos suos
diuina gratia fuerit operata? Ingre-
dientib⁹ nāq; templū petro et ioan-
ne: cū ille claudus ex utero matris q̄
gressū penit⁹ ignorabat: elemosinā
postularet: illi nō vilia era que posce-
bat infirmus: sed gressus officii largi-
untur: et puissime stipis sperantes so-
lacia: insperate salutis p̄mijs locuple-
tant: dicēte petro: Argentū et aurū
nō ē mihi: qd̄ aut̄ habeo hoc tibi do.
In nomine iesu christi nazareni sur-
ge et ambula.

Act. 3.

De inscrutabili dispensati- one dei: Ca. XVII.

Er hecigit exempla q̄ de euā-
gelicis ptulimus monimētis:
enidēissime poterim⁹ aduer-
tere: diuersis atq; innumeris modis
et inscrutabilib⁹ vijs: deū salutē hu-
manū generis pcurare: et quorundā
quidē volentū ac sitientū cursū: ad
maiorē inuitare flagrantia: quosdā
x̄o etiā nolētes inuitosq; cōpellere:
et nūc quidē vt impleant ea q̄ vtilit̄
a nobis desiderata p̄spererit adinua-
re: nūc x̄o etiā sp̄ius sancti desiderij
inspirare principia: et vltimū boni
operis vel p̄suerantiā p̄donare. In
de ē q̄ orātes s̄ solū p̄tectoꝝ ac sal-
uatorē: s̄ etiā adiutoꝝ ac susceptoꝝ
dñm p̄clamamus. In eo em̄ q̄ prior
aduocat: et ignorātes nos atq; inui-
tos attrahit ad salutez: p̄tectoꝝ atq;
saluator noster est: in eo aut̄ q̄ am-
tentib⁹ nobis: opē ferre: refugiētesq;
suscipe ac munire cōsuevit: susceptoꝝ
ac refugiū nominat. Deniq; hāc dis-
pensatiōis dei multiplicē largitatez:
beatus Apl̄us mēte p̄tractans: et in
quoddā imensū atq; interminabile
pietatis dei pelagus se incidisse sp̄i-
uens: exclamauit: O altitudo diuitia-

Rom. II.

rum sapiētie et scientie dei: q̄ inscru-
tabilia sunt iudicia eius: et inuestiga-
biles vię eius. Quis em̄ cognouit sē
sum dñi? Idni⁹ q̄ scientie admiratio-
nē quā ille talis actus gentiū ma-
gister exauit enacuare conabit⁹ q̄sq;
crediderit illius inestimabilis abyssi
p̄funditatē hūana ratōe se posse me-
tiri. Itā qui ad plenū disp̄sationes
dei: q̄bus salutē in hoībus opat⁹: vel
mente cōcipere: vel differere se posse
p̄fidit: p̄culdubio ip̄ugnās apostoli-
ce sentētie x̄itātē: scrutabilia eē dei
iudicia et vestigabiles vias ei⁹: pro-
phana p̄nunciabit audacia: ip̄o q̄q;
dñs hec ad eos ita testante: Non em̄. Eia. 55.
cogitatiōes mee cogitatiōes vestre:
neq; vię vestre vię mee: dicit dñs: qz
sicut exaltant⁹ cella terra: sic exalta-
te sunt vię mee a v̄ijs vestris: et cogi-
tatiōes mee a cogitatiōibus vestris.
Hanc igit dispensatiōē atq; amorē
suū: quē nobis tribuere dñs idēssa
pietate dignat⁹: volens hūane affe-
ctiōis motū exprimere: nec inueniēs
in hac creatura talē charitatis affe-
ctū: cui em̄ compare digni⁹ posset: te-
nerrimis pie matris visceribus cōpa-
rauit: et vt̄ quidē hoc exemplo: q̄a
charius aliud in natura hoīū nō po-
rest inueniri: dicēs: Nūquid obliui⁹ eiusd. 49.
sci potest mulier infantē suū: vt non
miseret⁹ filio vteri sui? Sed nō con-
tentus hac compatiōe: transcendit eā
confestim atq; subiungit: dicens: Et
si illa oblita fuerit: ego tamen nō ob-
liuiscar tuū.

Definitio patrū eo q̄ libez arbitrium ad saluandū nō sit idoneū: Ca. XVIII.

Er quod enidenti rōne colli-
git⁹ ab his q̄ nō loquacib⁹ ver-
bis: sed exp̄ientia duce: vltima
gnitūdinē gratie: vel modulū huma-
ni meriti arbitrij: qz nō leuib⁹ cur-
sus: nec fōrtib⁹ p̄liū: nec sapientibus
panis: nec p̄ndētib⁹ diuitie: nec sci-
entib⁹ gratia: sed op̄at⁹ hec omnia

t. 5.

Annotation ca. col. XIII. abbatis

1. Cor. 12. vn^o atq; idē spūs diuidēs vnicuiq;
put vult. Et iccirco fide non dubia:
et vt ita dicā: palpabili experiētia cō
probat: vniuersitatis deū velut pīssī
mū patrē: benignissimūq; medicū:
fm Aplm indifferēter oīa in oībus
operari: et nūc quidē salutis inspira
re pīcipia et īserere vnicuiq; bone vo
lūtatis ardorē: nūc xō ipī^o opatiōis
effectū et psumationē donare xutū:
et nūc a ruina tā pīma lapsūq; pīci
pīti etiā inuitos et inscios renocare:
nūc autē occasiōes et opozunitates
salutis ingerere: ac pīcipites violen
tosq; conatus a letalibus dispositio
nibus inhibere: et alios quidē volē
tes currentesq; suscipe: alios xō nolē
tes renitētesq; pītrahere: et ad bonaz
cogere volūtātē. Totū xō nō sp re
sistētibus nec pseuerāter inuitis no
bis a diuinitate pcedi: et summā salu
tis nostre: nō opeꝝ nostroꝝ merito:
sed celesti gratie deputandā: ita dñi
īpīus vocibus edocemur: Et recoꝝ
dabimīni viarū vestraz: et oīm scele
rū vestroz qbus polluti estis in eis:
et displicebitis vobis in pīpectu ve
stro: in oībus malitijs vestris quas
fecistis: Et scietis quia ego dñs cum
benefecero vobis ppter nomē meū:
nō fm vias vestras malas: neq; fm
seclera vestra pessima dom^o israel.
Et iccirco hoc ab oīb^o catholicis pa
tribus diffinī: qut pfectionē cordis
nō inani disputatione verborū: sed re
atq; ope didicerūt: diuini esse mune
ris. Primūz vt accendat vnusq; q;
ad desiderādū oē qd bonū est: s; ita
vt i alterutrā ptē plenū sit libere vo
luntatis arbitriū. Itēq; etiāz scdm:
diuīe eē grē vt effici valeāt exercitia
pīdicta virtutū: s; ita vt possibilitas
nō extinguat arbitrij. Tertiū q;
ad dei mīera ptinere vt acqsite vir
tutis pseuerātia teneat: sed ita vt ca
ptiuitatē libertas addicta nō sentiat.
Sic em vniuersitatis deus oīa in
oībus credēdus ē opari: vt inclinet:
pītegat atq; pīrmet; nō vt auferat

Ezech. 20

quā semel ipse pcessit arbitrij liberta
tez. Si qd sane xutū hūana argu
mētatiōe ac rōne collectū: hūc senīf
videat obfistere: vitandū mag^o ē qd
ad destructionē fidei puocādū. Itē
em fidē ex intellectu: sed intellectū
ex fide meremur: sicut scriptū ē: Itē
si credideritis nō intelligetis: quia
quēadmodū et deus oīa opet in no
bis: et totū libero ascribat arbitrio:
cui dicat: Si volueritis et audieritis
me: que bona sunt terre manducabi
tis: ad plenū humano sensu ac rati
one nō potest vt arbitroz compen
di. Hoc nos beatus cheremon cōfir
matos cibo: labores fecit tanti itine
ris non sentire.

Esa. 1.

Explicit collatio tertia Ab
batis cheremonis de prote
ctione dei.

Incipit ānotatio capitulo
rum collatiōis pīme abba
tis nesterotis de spiritali sci
entia.

- Ca. 1. De verbis abbatis nesteroti
tis de religiosoz scientia.
- ij De apphēdēda spiritalium
rerū cognitione
  - liij De actualis pfectio duplici ra
tione substat.
  - liij De actualis vita erga multas
pfectiōes ac studia dirinet.
  - v De professionis arrepte pseue
rantia.
  - vj De infirmoz mobilitate.
  - vij Exemplū castitatis quo docet
nō oīa ab oībus emulanda.
  - vliij De spiritali scientia.
  - lx De de actuali scientia pficiat
ad spiritalem.
  - lxi De apphēdēda vere sciētie
disciplina.
  - lxj De multiplici intellectu diuī
narū scripturarum.
  - lxij Interrogatio quomodo pos
sit ad obliuionē secularium
carminū perueniri.

Nesterotis de spiritali scientia:

- xij Responsio quo pacto memori
am eorū possim abluere.
xliij Quod immunda anima neque tradere
neque percipere possit scien-
tiam spiritalem.
xv Oblectio de eo quod multi iuniorū
di scientiam habeant: et sancti
non habcant.
xvi Responsio quod mali scientiam ve-
ram habere non possunt.
xvii Quibus ratio perfectionis de-
beat aperiri.
xviij Quibus de causis spiritualis
doctrina infructuosa sit.
xix Quod plerumque etiam indigni gra-
tiam salutiferi sermonis ac-
cipiant.

Explicit annotatio capituli-
lorum.

Incipit collatio prima Ab-
batis nesterotis de spiritali
scientia.

De verbis abbatis nesteroti
de religioforum scientia:

Ca. I

Responsio

nis nostre et itineris
ordo compellitur: ut ab-
batis Nesterotis pre-
clari in omnibus sum-
meque scientie viri in-
stitutio subsequatur.

Qui cum sacrarū scripturarū nos aliq̃
memorie commendasse: et eorū intelli-
gentiam desiderare sensisset: talibus nos
adoratus est verbis: Multa quidem sci-
entiarū in hoc mundo sunt genera: tam-
ta siquidem earū quanta et artium disci-
plinarūque varietas est. Sed cum omnes:
aut omnino inutiles sint: aut presentis ta-
tum vite commodis possint: nulla est ta-
men que non habeat propriam doctrinam
sue ordinem atque rationem: per quam ab
expetentibus possit attingi. Si ergo
ille artes ad insinuationem suam certis

ac propriis lineis dirigunt: quanto magis
religionis nostre disciplina atque perfectio:
quod ad contemplanda inuisibilia sacra-
mentorū tendit arcana: nec presentis
questus: sed eternorum retributionem ex-
petit promior: certo ordine ac ratione
subsistit. Cuius quidem duplex est sci-
entia. Prima practice: id est actua-
lis que emendatione morum: et vitiorum
purgatione perficitur: altera theoretica:
id est que in contemplatione diui-
narum rerum et sacratissimorum sensuum
cognitione consistit.

De apprehensione spiritalium
rerum cognitione: Ca. II.

Quisquis igitur ad hanc theoreticam
quod voluerit pervenire: necesse est ut
omni studio atque virtute ac-
tualis primam scientiam persequatur. Nam
hec practice absque theoretica posside-
ri potest: theoretica vero sine actuali
omnino modo apprehendi non potest. Gra-
dus enim quidam ita ordinati atque dis-
tincti sunt: ut humana humilitas pos-
sit ad sublime pervenire: quod si invicem sibi
ea qua diximus ratione succedant: po-
test ad altitudinem perveniri: ad quam
latro primo gradu non potest transu-
lari. Frustra igitur ad aspectum dei ten-
dit: qui vitiorum contagia non declinat.
Spiritus namque dei effugiet fictum: nec ha-
bitabit in corpore subdito peccatis. Sap. I

De actualis perfectio dupli-
ci ratione subsistat:

Ca. III.

Ecce autem actualis perfectio dupli-
ci ratione subsistit. Nam primus ei-
usmodi est: ut omnium natura vi-
tiorum et curatio ratione cognoscatur. Se-
cundus ut ita discernatur ordo vir-
tutum: earumque perfectione mens no-
stra formetur: ut illis non iam velut
coacta: et quasi violenter impio subiecta
famuletur: sed tamquam naturali bono de-
lectetur atque pascatur: et ardua illa atque
angusta viam cum oblectatione conscen-
dat. Quo enim modo: vel virtutum ratio

Colla. XIII. abbatis Hesterotis

nem qui secundus in actuali discipli-
na gradus est: vel rex spiritualium et
celestium sacramenta: que in theorie
gradu sublimiore consistunt: valebit
attingere: qui naturam vitiorum suorum
nec potuit intelligere nec minus est ex-
tirpare. Consequenter enim pronuntiabit
progredi ad excelsiora non posse: quod non
evulserit planiora: multo quod minus ea
que sunt extrinsecus: apprehendit: quis
quod intelligere ea que sibi sunt inserta
non quiverit. Sciendum tamen est: du-
plici nobis laboris intentione sudan-
dum: tam in expellendis vitiis quam in vir-
tutibus acquirendis. Et hoc non no-
stra capitimus coniectura: sed illius sen-
tentia perdocemur: quod solus opificij sui
vires rationem cognoscit. Ecce inquit
constitui te hodie super gentes et super
regna: ut euellas et destruas et dis-
pas et dissipas: et edifies et plantes.
In expulsiōe enim noxiarum rerum quat-
tuor esse necessaria designauit: id est
euellere: destruere: disperdere: dissi-
pare. In perficiendis vero virtutibus
et his que ad iusticiam pertinent acqui-
rendis: edificare tantummodo atque plan-
tare. Unde liquido patet difficilius
euelli atque eradicari inolitas corpo-
ris atque anime passiones: quam spirituales
extrui: plantarique virtutes.

**De actualis vita erga mul-
tas professiones ac studia diri-
uetur: La. III.**

Ecce igitur practice que duobus
habet ut dictum est subsistit modis: er-
ga multas professiones studia
que diuidit. Quidam enim summam inten-
tionis sue erga creata secreta et cordis
constituunt puritatem: ut in preteritis heli-
am et heliseum: nostrisque temporibus be-
atus antonius: aliosque eiusdem propositi
sectatores: familiarissime deo per silen-
tium solitudinis cohesisse cognoscimus.
Quidam erga institutionem fratrum: et per
vigilem cenobiorum curam: omnem studij
sui sollicitudinem dederunt: ut nuper ab-
bat loannes qui in vicinia ciuitatis cui

nomen est thimius: grandi cenobio pre-
fuit: ac nonnullos eiusdem meriti viros
apostolicos etiam signis claruisse memi-
nimus. Quosdam xenodochij et susce-
ptionis preceptum delectat obsequium: per quod
etiam in preteritis abraam patriarcha: et
loth: domino placuisse scimus: et nuper bea-
tum macharium singularis mansuetudi-
nis ac patientie virum: qui xenodochio
ita apud alexandriam prefuit: ut nulli
eorum quod solitudinis secreta sectati sunt:
inferior sit credendus. Quidam eligen-
tes egrotantium curam: alij intercessionem
que pro miseris atque oppressis impendit
exequentes: aut doctrine instatores: aut
elemosinam pauperibus largientes: inter
magnum ac summos viros: pro affectu
suo ac pietate vixerunt.

**De professionis arreptę per-
seuerantia: La. V.**

Ad propter hoc unicuique vti-
que leatque conueniens est: ut secundum pro-
positum quod elegit: sine gratiam
quam accepit: summo studio ac diligen-
tia ad operis arrepti perfectionem pue-
nire festinet: et alioque quidem laudans
admiransque virtutes: nequaquam a sua
quam semel elegit professione discedat:
sciens secundum apostolum unum quidem esse corpus
ecclesie: multa autem membra: et habere
eius donaciones secundum gratiam que nobis da-
ta est differentes: siue prophetam secundum ra-
tionem fidei: siue ministerium in ministran-
do: siue qui docet in doctrina: siue qui
exhortatur in exhortatione: qui tribuit in
simplicitate: qui preest in sollicitudine:
qui miseres in hilaritate. Nec enim vlla
membra aliorum sibi membrorum pos-
sunt ministeria vendicare: quia nec
oculi manuum: nec nares aurium vtuntur
officio: et ideo non omnes aposto-
li: non omnes prophete: non omnes
doctores: non omnes gratias habent
curationum: non omnes linguis loquun-
tur: non omnes interpretantur.

**De infirmorum mobilitate:
La. VI.**

De spiritali scientia.

¶ Oient enim hi qui necdū sunt in illa quā arripuerunt p[ro]fessione fundati: cum audierint quosdam in diuersis studijs ac v[er]tutibus predicari: ita eor[um] laude succēdi: vt imitari eor[um] protinus gestiant disciplinaz: in quo irritos necessario impendit conatus hūana fragilitas. Impossibile namq[ue] est vnū eundēq[ue] hominē simul vniuersis quas superius comprehendit fulgere virtutibus. Quas si quis voluerit pariter affectare: in id eū incidere necesse est: vt dū omnes sequitur: nullā integrā cōsequat[ur]: magisq[ue] ex hac mutatione ac varietate dispendiū capiat q[uam] p[ro]fessionem. Multis enim vijs ad deū tenditur: et ideo vnusquisq[ue] illam quas se mel arripuit irremediabili cursu sui intentione conficiat: vt sit in qualibet professione perfectus.

Exemplū castitatis quo docet nō omnia ab omnibus emulanda: Ca. VII.

¶ Isq[ue] illo dispendio quo ferri a monachū diximus: qui mobilitate mentis ad studia cupit transire diuersa: etiam hinc periculū mortis incurritur: q[uod] nōnunq[ue] recte quedā ab alijs gesta: malo ab alijs p[ro]sumuntur exemplo: et que nōnullis bene cesserant: pernitiōsa ab alijs sentiuntur. Nam vt quiddam exempli gratia p[ro]feramus: velut si quis illam viri illius imitari virtutem velit: quam solet abbas Iohannes: non ad imitationis formulam: sed tantūmodo p[er] admiratione p[ro]ferre. Nam quidam veniens ad p[re]dictū senē habitū seculari: cū ei quasdā frugū suarū primitias detulisset: ferocissimo quedā demonio arreptū ibidem reperit. Qui cū abbatis iohannis obtestationes ac p[re]cepta despiciens: restaretur se nūq[ue] ad illius imperiū de corpore q[uod] obsederat migraturū: hui[us] aduētu p[er]territ[us]: cū reuerētissima nominis illius inclamatione discessit. Cuius tam euidentē gratiā senex nō

mediocriter admiratus: eo q[uod] amplius obstupescens q[uod] eūz seculari cerneret habitu: cepit ab eo vite ac p[ro]fessionis eius ordinē diligenter inquirere. Cūq[ue] ille secularē se atq[ue] vxorio vinculo colligatū esse dixisset: beatus iohannes excellētīā virtutis eius et grātē mente pertractans: que nam illi esset conuersatio attentius explorabat. Ille se rusticū: et quotidiano manū opere victū querere: nec vllius boni esse se consciū testabatur: nisi q[uod] nūq[ue] a[n]i[m]a ad ruris opera mane exercenda procederet: neq[ue] vespere domū reuerteret: nisi in ecclesia p[er] quotidianē vite comēatu largitor ei[us] deo gratias retulisset: neq[ue] se vnquā de fructibus suis aliquid vsurpasse: nisi p[ri]us deo primitias eor[um] ac decimas obtulisset: et nunq[ue] se boues suos per aliene messis traduxisse confiniū: nisi eor[um] p[ri]us ora clausisset: ne vel parum damni per incuriā eius p[ri]mus sustineret. Et cū hec q[ue] abbatī iohanni: necdum ad comparationē tante grātē qua eū platur sibi esse cernebat: idonea viderent: atq[ue] ab eo q[uod] nam esset illud q[uod] tante grātē meritis conferri posset: sciscitās scrutaretur: ille reuerentia tam sollicitē inquisitionis astrictus: vxorē se parentū v[er]o imperioq[ue] compulsū cum p[ro]fiteri monachū vellent ante vndecim annos accepisse confessus est: quā nemine etiam nunc conscio sororis loco a se virginē custodiri testabatur. Q[uod] factū eū audisset senex: tāta est admiratione p[er]motus: vt coram ipso publice p[ro]clamaret: Nam imerito demone qui se despererat: illi nō tolerasse p[re]sentia: cui ipse virtutē nō solum in iumentis ardore: sed ne nunc quidē sine discrimine castitatis auderet appetere. Q[uod] factū abbas iohannes licet sūma admiratōe p[er]tulerit: tū neminem monachor[um] vt experiret hortat[ur]: sciscitans multa recte ab alijs gesta: magnā alijs imitātib[us] itulisse p[ro]niciē: nec vsurpari ab oībus posse: q[uod] pauci dñs spāli mūere p[er]tulisset.

Collatio XIII. abbatis Hesterotis

De spiritali scientia: Capitulum. VII.

Ed ad expositionem scientie
de qua sumptū est sermonis
exordium reuertamur. Itaque
sicut superius diximus practice erga
multas professōes ac studia dirina
tur. Theoretice vero in duas diuidi
tur ptes: id ē i historicā interpretatio
nem: et intelligentiā spiritalem. An
de etiā salomon cū ecclesie multifo
r mē gratiā enumerasset: adiecit: Om
nes enī qui apud eā sunt: vestiti sūt
duplīter. Spiritalis aut scientie ge
nera sunt tria: tropologia: allegoria:
anagoge: de quibus in puerbijs ita
dicitur: Tu aut describe tibi ea tripli
citer: sup latitudines cordis tui. Ita
q historia pteritarū ac visibillū ag
nitionez complectit rerū: que ita ab
Apostolo replicat: Scriptum est enī
quia abraā duos filios habuit: vnū
de ancilla: et aliū de libera: sed q de
ancilla fm carnē natus est: qui autē
de libera per repromissionē. Ad al
legoriam autē pertinent que sequūt:
quia ea que in veritate gesta sunt: al
terius sacramenti formaz pfigurasse
dicunt. Nec enī inquit sūt duo testa
menta: Anū quidē de monte sina: in
seruitutē generans: qd est agar. Si
na enī mons est in arabia: qui cōpa
ratur huic que nūc est hierusalē: et ser
uit cum filijs suis. Anagoge vero de
spiritalibus mysterijs ad sublimiora
quedā et sacratioza celoz secreta cō
scendēs: ab Aplo ita subijcit: Que
autē sursum est hierusalē libera ē: que
ē mater nostra. Scriptū est enī: Re
tare sterilis que nō parit: erūpe et cla
ma que nō parturit: quia multi filij
deserte magis q̄ eius que habet vi
rum. Tropologia est moralis expla
natio: ad emendationē vite: et instru
ctionē pertinēs actualē: velut si hec
eadē duo testamenta intelligamus:
practice et theoreticē disciplinā. v
certe si hierusalē aut sion aīam hoīs
p̄. 147. velimus accipere: fm illud: Lauda

hierusalē dñm: lauda deū tuū sion.
Igit p̄dicte quatuor figure in vnū
ita si volum? p̄fluūt: vt vna atq̄ ea
dē hierusalē quadrifariā possit intel
ligi: fm historiā ciuitas iudeoz: fm
allegoriz ecclesia christi: fm anago
gen ciuitas dei illa celestis que ē ma
ter oīm nostrū: fm tropologiam aīa
hoīs que frequēter hoc notē aut in
crepat aut laudat a dño. De his q̄
tuor interpretationū generibus beat
Aplūs ita dicit: Nūc autē fratres si
venero ad vos linguis loquens: qd
vobis pdero: nisi vobis loquar: aut
in reuelatione aut in scientia: aut in
pphetia: aut in doctrina: Reuelatio
nā q̄ ad allegoriā pertinet: per quā
ea que regit historica narratio: spiri
tali sensu et expositione referant: vt
verbi gratia: si illud aperire tempte
mus: quēadmodū patres nostri em
nes sub nube fuerint: et oēs in moyse
baptizati sint i nube et i mari: et quē
admodū oēs eandē escā spiritalem
manducauerint: et eundē spiritālē d
psequēti petra biberint potuz: petra
autē erat christus. Que expositio p
figurationi corpis et sanguinis chri
sti quē quotidie sumimus compata:
allegorie p̄tinet rationē. Sciētia ve
ro que similiter ab aplo memoratur:
tropologia est: q̄ vniūsa q̄ ad discre
tionē p̄tinet actualē: vtrū vtilia vel
honestā sint: prudētī examiatōe dis
cernimus: vt est illud: Cū apud nos
metip̄os iudicare p̄cipimur: vtrū de
ceat mulierē nō velato capite orare
deū? Que rō vt dictū ē moralē cōti
net intellectū. Itē pphetia quā ter
tio Aplūs intulit loco: anagogen so
nat: p quā ad invisibilia ac futura ser
mo trāssert: vt est illud: Nolum? au
tē vos ignorare fratres de dormiti
bus: vt nō p̄tristemini sicut et ceteri
q̄ spem nō habēt: Si enī credim? q̄
xp̄us mortu? ē et resurrexit: ita et de
eos q̄ dormierūt p̄ iesū adducet cum
eo. Hoc enī vobis dicimus in verbo
dñi: qz nos q̄ viuim? q̄ residui sum?

1. Cor. 4

Gal. 4

Deut. 6

1. Cor. 13

Mat. 5

Mat. 12

1. Cor. 13

1. thes. 4

Ps. 118

De spiritali scientia.

In aduētu dñi non pueniemus eos q̄
dormierūt in ch̄risto: quoniā ip̄e do
minus in iussu ⁊ in voce archangeli:
⁊ in tuba dei descēdet de celo: ⁊ mor
tui q̄ in ch̄risto sūt resurgent primi.

Qua exhortationis specie anagoge
figura p̄fert. Doctrina x̄o simplicez
historice expositionis ordinē p̄adit:
in qua nullus occultior intellectus:
nisi qui verbis resonat p̄tinet: sicut
est illud: Tradidi enī vobis in p̄mis
q̄ ⁊ accepit: quoniā ch̄rist⁹ mortu⁹ ē
p̄ peccatis nostris s̄m scripturas: et
q̄ sepultus est: ⁊ q̄ resurrexit tertia
die s̄m scripturas: ⁊ q̄ visus est ce
phe. Et: Misit de⁹ filiū suū factū ex
muliere: factū sub lege: vt eos q̄ sub
lege erāt redimeret. Sine illud: Au
di israel: dñs de⁹ tu⁹ deus vnus est.

**De actuali scientia p̄fici
atur ad spiritalē: Ca. IX.**

Capropter si vobis cura ē ad
q̄ spiritalis scientie lūmē: nō in
anis iactantie vitio: sed emen
datiōis gratia puenire: illius primū
beatitudinis cupiditate s̄m amānis:
de qua dictū ē: Beati mūdo corde:
quoniā ip̄i deū videbūt: vt etia⁹ ad
illā de qua angelus ad danielē ait:
puenire possitis: Qui autē docti fue
rint fulgebūt sicut splēdor firmamē
ti: ⁊ q̄ ad iusticiā erudīt multos: q̄si
stelle in perpetuas eternitates. Et in
alio p̄pheta: Illuminate vobis lu
men scientie dñi tēpus est. Tenētes
itaq̄ illā quā habere vos sentio di
ligentiā lectionis: oī studio festina
te actualē: id est ethicā: q̄ primū ad
integrū cōphendere disciplinam.
Absq̄ hac nāq̄ illa quā dixim⁹ the
oretica puritas nō potest app̄hēdi:
quā hī tantū q̄ nō alioz docentium
verbis: sed p̄prio actuū virtute p̄
fecti sūt: post multa op̄e ac laborū
stipēdia: iā q̄si in p̄mo p̄sequuntur.
Nō enī a meditatiōe legis intelligē
tiā: sed de fructu operis acquirētes:
cū psalmigrapho canūt: A mādat⁹

tus intellexi. Et excoctis passiōib⁹
vnīuersis fiducialiter dicitur: psal
lam ⁊ intelligā in via imaculata. Il
le enī p̄fallens intelligit que canun
tur: qui in via imaculata gressu pu
ri cordis innitit. Et ideo si sciētie
spiritalis sacrū in corde vestro vul
tis tabernaculū p̄parare: ab omni
bus vitioz p̄tagiōe purgate: ⁊ curi
seculi p̄sent⁹ exuite. Impossibile nā
q̄ est aīam q̄ mūdanis vel tenuiter
distentionibus occupat: donū sciē
tie p̄mereri: vel generatricē spirita
liū sensuū: aut tenacē sacraz lectio
nū fieri. Obseruate igit in primis: ⁊
maxime tu ioānes: cui magis ad cu
stodienda hec que dicturus sū: etas
adhuc adolesecētor suffragat: ne stu
diū lectiōis ac desiderij tui labor va
na elatione cassetur: vt inducas sū
mū ori tuo silentiū: hic est enī p̄mus
discipline actualis ingressus: Omnis
quippe labor hoīs in ore ip̄ius: ⁊ vt
oī sentioz instituta atq̄ sententias
intēto corde ⁊ q̄si muto ore suscipi
as: ac diligēter in pectore tuo p̄dēs:
ad p̄ficiēda ea poti⁹ q̄ ad docenda
festines. Ex hoc enī ceno doxte p̄ni
ciosa p̄sūptio: ex illo aut fruct⁹ spiri
talis sciē pullulabūt. Nihil itaq̄ in
collatiōe senioz p̄ferre audeas: nisi
q̄ interrogare te aut igratio noci
tura: aut rō necērie cognitiōis ipu
lerit: non vt q̄dā vane glorie amore
distēti: p̄ ostētatōe doctrine ea q̄ op
time norūt infrogare se simulāt. Im
possibile ei ē eū q̄ p̄posito acq̄rēde
laudis hūane: studio lectiōis iustitiz
donū vere sciē promereri. Nā q̄ hac
passiōe deuict⁹ ē: necē ē vt alijs q̄ ⁊
marie sup̄blevitijs obliget: ⁊ ita i ac
tuali atq̄ ethica p̄gressiōe p̄strat⁹:
scientiā spiritalē que ex ea nascitur
minime cōsequetur. Esto ergo p̄ om
nia citus ad audiendum: tardus an
tē ad loquendū: ne cadat in te illud
q̄ notatur a salomone: Si vider⁹ vi
rū velocē in verbis: scito q̄ spem ha
bet insipiēs mag⁹ q̄ ille. Nec quēq̄

ps. 20.

Eccl. 6.

fac. 1.

proh. 29.

ps. 118.

Collatio XIII. abbatis Hesterotis

verbis docere psumas: qđ opere an/
te non feceris. Hunc em̃ nos ordinē
tenere debere: etiaꝫ exemplis suis do/
minus noster instituit: de quo ita di/
cit: **Act. 1.** Que cepit iesus facere et docere.

Matth. 23 Laue ergo ne ante actū profiliēs ad
docendū: in illoꝝ numero deputeris:
de quibus in euangelio dominus ad
discipulos suos loq̃r: Que dicūt vo/
bis seruate et facite: s̃m opera x̃o eoꝝ
nolite facere: dicit em̃ et nō faciunt:
Alligant autē onera grauiā et ipsoꝝ
tabilla: et imponunt ea sup humeros
hominū: ipsi autē digito suo nolūt ea
mouere. Si em̃ ille qui vnū manda/
tum minimū soluens docuerit sic ho/
mines: minimus vocabit̃ in regno ce/
loꝝ: qui multa et maiora negligēs
docere presumpserit: consequēs pro/
fecto est: vt non iā minimus in regno
celoꝝ: sed in gehenne supplicio mari/
mus habeatur. Et ideo canendū tibi
est: ne illoꝝ ad docendū inciteris ex/
emplis: qui peritiā disputandi: ac ser/
monis affluentia consecuti: qz pos/
sunt ea que voluerint ornate copio/
seꝫ differere: scientiā spiritales pos/
sidere credunt: ab his qui vim et
qualitatē discernere non nouerunt.
Aliud nanqz est facilitateꝝ oris et ni/
toꝝem habere sermonis: et aliud ve/
nas ac medullas celestium intrare di/
ctoꝝ: ac p̃funda et abscondita sacra/
menta purissimo cordis oculo contē/
plari: qđ nullatenus humana doctri/
na: nec erudito secularis: sed sola pu/
ritas mentis per illuminationeꝝ san/
cti spiritus obtinebit.

De apprehendenda vere scientie disciplina: Ca. X.

Estinandum igit̃ tibi est: si ad
f veram scripturarū vis scienti/
am puenire: vt humilitatē cor/
dis immobilē p̃mitus psequaris: que
te nō ad illā que inflat: sed ad eaz q
illuminat scientiā: charitatis p̃suma/
tione perducatur. Impossibile nāqz est
imundā mentē donū scientie spirita/
lis adipisci. Et ideo oī cantioe de

uita: ne tibi p studiū lectionis: nō sci/
entie lumen: nec illa p̃petua que per
illuminationē doctrine p̃mittit glo/
ria: sed instrumenta perditionis de ar/
rogantie vanitate nascant̃. Deinde
hoc tibi est omnimodis enitendū: vt
expulsa om̃i sollicitudine et cogitatio/
ne terrena: assiduū te ac potius in/
gem sacre p̃beas lectioni: donec con/
tinua meditatio imbuat mentem tu/
am: et quasi ī similitudinē sui formet:
arcā quodāmodo ex ea faciens testa/
menti: habentē in se scilicet duas ta/
bulas lapideas: id est dupliciter instru/
menti perpetuam firmitatē: vñā qz
auream: hoc est memoriā purā atqz
sincerā: que reconditum in se manna
p̃petua tenacitate conseruet: sp̃rita/
lium scilicet sensus: et angelici illi pa/
nis perennē celestemqz dulcedinem:
nec nō etiam virgam aaron: id est sū/
mi veriꝫ p̃otificis nostri iesu christi
salutare vexillū: immortalis memorię
semp viriditate frondescentem. Hec nā
qz est virga que postea qđ de radice
iesse succisa est: viuatius mortificata
reuiret̃. Hec autē oīa duobus che/
rubin: id est historice et spiritualis sci/
entie plenitudine p̃tegunt̃. Cheru/
bin em̃ interpretat̃ scientie multitudō:
que p̃piciatorū dei: id est placidita/
tem pectoris tui iugiter p̃tegent: et a
cūctis spiritaliū nequiciāꝫ incursib⁹
obumbrabūt. Et ita mens tua nō so/
lū in arcā diuini testamēti: verū etiā
in regnū sacerdotale p̃uecta: p̃ indis/
solubilē puritatis affectū: quodāmo/
do absorpta spiritalibus disciplinis:
illud implebit pontificale mā datū: qđ
a legislatore ita p̃cipit: Et de sancti
nō egrediet̃: ne polluat sanctuarium
dei: id est cor suū: in quo iugiter ha/
bitatur se dñs rep̃omittit: dicēs: In
habitabo in eis: et inter illos ambula/
bo. Quā ob: ē diligētē memorię cō/
mēdanda est: et incessabiliter recen/
senda sacraꝫ series scripturarū. Hec
etenī meditatōis iugitas duplicē no/
bis p̃feret fructū. Prīmū qđ dū in

Leuit. 26

De spiritali scientia.

legendis ac parâdis lectionib⁹ occu-
patur mētis intētio: necesse ē vt nul-
lis noxiaꝝ cogitationū laqueis ca-
ptiueſ: deinde q̄ ea q̄ creberrima re-
petitiōe p̄curſa: dū memorie tradere
laborem⁹: intelligere id t̄pis obliga-
ta mēte nō quinquimus: poſtea ab oīm
actuū ac viſionū illecebris abſoluti:
p̄cipueq; nocturna meditatiōe taci-
ti reuoluentes: clariuſ intuemur: ita
vt occultiſſimoz ſenſuū quos ne te-
nui quidē vigilantes opinatiōe p̄ce-
pinuſ: quieſcētib⁹ nobis: ⁊ vel ſopo-
ris ſtupore demerſis: intelligētia re-
uelatur.

De multiplici intellectu di- uinarū ſcripturarū: Ca. XI

Reſcente aut p̄ hoc ſtudiū in-
nouatiōe mentis noſtre: etiam
ſcripturaz facies ſc̄ipiet inno-
uari: ⁊ ſacratioꝝ intelligentie pul-
chritudo quodāmodo cū p̄ficiēte
proficiet. q̄d̄o capacitate em̄ huma-
noꝝ ſenſuū: carū q̄z ſpecies coapta-
tur: ⁊ vel terrena carnalib⁹: vel diui-
na ſpiritalib⁹ apparebit: ita vt hi q̄
bus antea videbat̄ craſſis quibuſdā
nebulis inuoluta: nec ſubtilitatē eluſ
dephendere: nec fulgoꝝ valeant ſu-
ſtinere. Sed vt hoc ipſm qd̄ aſtruere
nitimur aliquo clariuſ pandat̄ exē-
plo: vnū legis teſtimoniū protuliſſe
ſufficiat: p̄ qd̄ etiā omnia p̄cepta ce-
leſtia ſm mēſurā ſtatus noſtri ad oē
hoīm genus probemus extēdi. Scri-
ptū eſt in lege: **Non fornicaberis.** Hoc
ab hoīe carnaliū adhuc obſcenitatū
paſſionib⁹ obligato: ſm ſimplicem
litere ſonū ſalubriter cuſtoditur. Ab
eo aut qui iā ab hac actiōe lutulēta:
⁊ impuro diſceſſit affectu: necesse eſt
idipſū ſpiritaliter obſeruari: vt ſcilicet
nō ſolū a cerimonis idoloꝝ: ſed
etiā ab omni ſupſtitiōe gentiliū ⁊ au-
gurioꝝ: oīm q̄ ſignoz ⁊ dīez ac tem-
poz obſeruatiōe diſcedat: vel certe
ne quorundā verboꝝ aut noīm cōſe-
cturis: que ſinceritatē fidei n̄re pollu-

unt: implicet. Hac em̄ fornicatiōe eti-
am hieruſalē dicit̄ p̄ſtuprata: q̄ for-
nicata eſt in omni colle ſublimi: ⁊ ſb
oī ligno frondoso. Et quā dñs iterū
increpans p̄ p̄phetā: **Stent inquit ⁊**
ſaluēt te augures celi qui contempla-
bātur ſidera: ⁊ ſupputabāt mēſes:
vt ex eis annunciarēt v̄tura tibi. De
qua fornicatiōe ⁊ alibi arguens eos
dñs ait: **Spūs fornicatiōis decepit**
eos: ⁊ fornicati ſūt a deo ſuo. Quis
q̄o a gemina hac fornicatiōe diſ-
ceſſerit: habebit tertiā quaz deuitet:
q̄ in legis et iudaismi ſupſtitiōib⁹ cō-
tinet̄. De q̄bus **Apluſ:** **Dies inquit**
obſeruatis ⁊ mēſes ⁊ t̄pa ⁊ annos.
Et iterū: Ne tetigeris neq; guſtaueris
neq; p̄trectaueris. Que de ſupſtiti-
onibus legis dicta eſſe nō dubiū eſt:
i quas ſi quis incidit̄ proculdubio
mechatus a chriſto: ab **Aplō** nō me-
retur audire: **Reſpondi em̄ vos vni**
viro x̄ginē caſtā exhibere xp̄o. Sed
illud ad em̄ qd̄ ſequit̄ voce eiūſdem
apli diriget̄: **Timeo autē ne ſicut ſer-**
pens ſeduxit enā aſtutia ſua: ita cor-
rumpanē ſenſus veſtri a ſimplicita-
te que eſt in chriſto ieſu. Q̄ ſi innuū
diciā hui⁹ q̄z fornicatiōis effugerit:
habebit quartā que heretici dogma-
tis adulterio p̄petraſ. De qua idē be-
atus **Apluſ:** **Ego inquit ſcio: q̄ poſt**
diſceſſionē meā iſtrabūt lupi graues
in vos: nō parcētes gregi: ⁊ ex voſ
ipſis ſurgent viri loquētēs puerſa: vt
abducāt diſcipulos poſt ſe. Hac eti-
am qui potuerit declinare: caueat ne
ſubtiliore peccato in fornicatiōis vi-
tiū collabatur: que ſcilicet in cogita-
tionū pernagatiōe conſiſtit: q̄ oīs
cogitatio nō ſolū turpis ſed etiā ocl-
oſa: ⁊ a deo quantulūcūq; diſcedēs:
a perfecto viro immundiffima forni-
catio deputatur.

Interrogatio quō poſſit
ad obliuionē ſeculariū car-
miniū perueniri:

Ca. XII.

Hiere. 2.

Eſa. 47.

Oſee. 4.

Sal. 4.

Col. 2.

2. Cor. 11.

Ibidem.

Act. 20.

Exod. 20.

Colla. XIII. abbatis Hesterotis

Ermanus: Ad hec ego oculi
 g ta primū compūctione pmo-
 tus: ac deinde grauiter igemi-
 scēs: hec inquā oīa que copiosissime
 digessim: maiora mihi intulerūt de-
 sperationis augmenta q̄ hactenus
 sustinebā. Quippe cui p̄ter illas ge-
 nerales aīe captiuitates: quibus nō
 dubito infirmos quosq̄ pulsari extri-
 secus: speciale impedimentū salutis
 accedit: per illā quā tenuiter videoz
 attigisse noticiā literarū: in qua me
 ita vel instantia pedagogi: vel cōri-
 nue lectionis macerauit intentio: vt
 nūc mens mea poeticis velut illis in-
 secta carminibus: illas fabularū nu-
 gas historiasq̄ belloz quibus a par-
 uulo primis studiis imbuta est rudi-
 mentis: oratiōis etiā tēpore medite-
 tur: psallentiq̄ vel p̄ peccatoz idul-
 gentia supplicanti: aut impudēs po-
 ematū memoria suggerat: aut quasi
 bellantiū heroū ante oculos imago
 verset: taliūq̄ me phātasmatū ima-
 ginatio semp̄ illudēs: ita mentē meā
 ad supnos ituit? aspirare nō patit:
 vt q̄tidianis fletib⁹ n̄ possit expelli.

Responsio quo pacto me-
 moriam eorum possim? ab-
 luere: **Ca. XIII.**

Ersteros: De hac ip̄a re vnde
 n tibi purgationis maxima na-
 scitur desperatio: citū satis at-
 q̄ efficax remediū poterit oboziri: si
 eandē diligentia atq̄ instantia quā
 te in illis secularibus studiis habuif-
 se dixisti: ad spiritaliū scripturarum
 volueris lectionē meditationēq̄ trās-
 ferre. Necesse est enī mentē tuāz tā-
 diu illis carminibus occupari: q̄ diu
 sibi aliqua que intra semetipsam re-
 colat: simili studio et assiduitate con-
 quirat: ac p̄ illis ifructuosis atq̄ ter-
 renis: spiritalia atq̄ diuina pturiet.
 Que cuz pfunde alteq̄ p̄ceperit: at-
 q̄ in illis fuerit enutrita: vel expelli
 priores sensim poterūt vel penitus
 aboleri. Tacere enī cūctis cogitati-

onibus humana mens nō potest: et
 ideo q̄ diu spūalibus studiis nō fue-
 rit occupata: necesse est eaz illis que
 priores didicit implicari. Q̄ diu enī
 nō habuerit quo recurrat: et indefes-
 sos exerceat motus: necesse est vt ad
 illa quibus ab infantia imbuta ē col-
 labat: eaq̄ semp̄ reuoluat: que lōgo
 vsu ac meditatione p̄cepit. At igitur
 hec in te scientia spiritalis p̄petua so-
 liditate roboret: nec ea tā tēporarie
 p̄fruaris: sicut illi qui eā nō suo stu-
 dio: sed aliena relatiōe p̄tingunt: et
 velut aerio: vt ita dixerim: odore p̄-
 cipiūt: sed vt sensibus tuis inuiscera-
 ta quodā mō et p̄specta atq̄ palpatā
 condas: illud oī obseruantia custo-
 dire te cōuenit: vt etiā si ea que opti-
 me nosti: forte audieris in collatione
 p̄ferri: nō ex hoc q̄ tibi iā nota sunt:
 aspernāter fastidiosēq̄ suscipias: sed
 ea cordi tuo illa auditate cōmēdes:
 qua debēt desiderabilia salutis ver-
 ba: vel auribus nostris indefinenter
 infundi: vel de nostro ore iugiter p̄-
 ferri. Quāuis enī adhibeas sancta-
 rum rerum crebra narratio: nunq̄ ta-
 men aīe sitim vere scientie sustinet:
 satietas generabit horrore: sed ea q̄
 tidie velut noua ac desiderata susci-
 piens: quāto frequentius hauerit: tā-
 to auidi⁹ vel audiet vel loquet⁹: et cō-
 firmationē poti⁹ p̄cepte scientie ex eo-
 rum repetitiōe: q̄ vllū ex frequenti ca-
 piet collatione fastidiū. Euidens nā
 q̄ est tepide ac supbe mētis indicium:
 si verborū salutariū medicinā: quous
 studio nimie assiduitatis ingestā: fa-
 stidiose negligentēq̄ suscipiat. Ani-
 ma enī que in satietate est: fami illi p̄oū .27
 dit: aīe aut egēt etiaq̄ amara dulcia
 vident. Si itaq̄ hec diligētē exce-
 pta: et in recessu mentis cōdita: atq̄
 indicta fuerint taciturnitate signa-
 ta: postea vt vina quedā suauē olen-
 tia: et letificātia eo: hoīs: cū sensui
 canicie et patientie fuerint vetustate
 decocta: cū magna sui fragrantia de
 vase tui pectoris p̄oferent: et tanq̄

De spiritali scientia.

pennis fons de experientie venit et ir-
riguis virtutū mearū reddū dabunt:
fluētq; cōtinua velut de qdā aby-
so tui cordis effundent. Eueniet nā
q; in te illud qd in p̄rouerbijs ad il-
lū dicitur: qui hec ope cōsumauit: Bibe
aqua d tuis vasis: et de puteo tui
oriū fōte: sup̄fluāt tibi aque de tuo
fonte: i tuas aut plateas p̄trāscāt aq
tue. ac s̄m̄ Esaiā p̄phetā: Eris qua-
si hortus irriguus: et sicut fons aqua-
rū cuius nō deficient aque: et edifica-
bitur in te deserta a seculis: sū damē-
ta generatiōis et generatiōis suscita-
bis: et vocaberis edificator septim:
auertens semitas iniquitātū. Illa etiā
tibi beatitudo pueniet: quā idē p̄-
pheta p̄mittit. Et nō faciet dñs auo-
lare a te vltra doctorē tuū: et erit o-
culi tui vidētes p̄ceptores tuū: et aures
tue audient verbū post tergū monē-
tis: Hec via ambulate in ea: neq; ad
dexterā neq; ad sinistrā. Atq; ita fi-
et vt nō solū oīs directio ac medita-
tio cordis tui: verū etiā cūcte enaga-
tiones atq; discursus cogitationū tu-
arū: sint tibi diuine legis sancta et in-
cessabilis ruminatio.

**Imunda aia neq; tradere
neq; p̄cipere possit scientiā
spiritalē: Ca. XIII.**

Impossibile est aut hec sicut p̄-
fati sum⁹ in exp̄tū quēq; vlt
agnoscere vel docere. Itā qui
ne ad p̄cipiendū quidē capax ē: quō
erit idoneus ad tradendū? De q̄bus
tamē etiā si aliquid docere p̄sumpse-
rit: inefficax p̄culdubio et inutilis vlt
q; ad aures tantūmodo audientiu
eius sermo pueniet: cor autē eorū p̄-
netrare nō poterit: inertia op̄e: et i-
fructuositate sue p̄ditus vanitatis:
q; nō de thesauro bone p̄mitur con-
scientie: sed de inani iactantie p̄sūpti-
one. Impossibile nāq; est imundam
aiam quātūlibet desudauerit lectio-
nis instātia: ad ip̄sci scientiā spirita-
lem. Nemo em̄ in vas fetidū atq; pu-

tridū siue corruptū: vngentū aliqd
nobile: aut mel optimū: aut p̄ciosū qd
liquoris infundit. Facilius enim
quis odoratissimū myrrhum: semel
horrendis imbuta fetoribus testa cō-
taminat: q; vt aliquid ex eo suauita-
tis aut gratie ip̄a p̄cipiat: q; multo
citius mūda corrupitur q; corrupta
mūdant. Ita igit et vas pectoris nō
stri nisi p̄us fuerit ab oī fetidissima
vitioꝝ p̄tagione purgatū: nō mere-
bitur suscipere illud benedictiōis vn-
gentū: de quo dicit p̄ p̄phetaz: Si-
cut vnguentū in capite qd descendit
in barbā aaron: qd descendit in oras
vestimenti eius. nec illā scientiā spi-
ritalē et eloquia scripturarū que dul-
ciora sunt sup̄ mel et fauū: impolluta
seruabit. Que em̄ participatio iusti-
cie cū iniquitate? Aut q̄ societas luci
cū tenebris? Que autē cōuēctio chri-
sti ad belial?

**Obiectio de eo q; multi im-
mūdi scientiā habeāt: et san-
cti nō habeant: Ca. XV.**

Ernanus: Diffinitio ista ne-
ḡ quāq; videt nob̄ vitate ful-
ciri: aut p̄habili ratiōe subiri
ra. Cū em̄ oēs q̄ fidem christi aut ne-
quāq; suscipiūt: aut impia dogmatū
p̄auitate corrumpūt: immūdi cordis
esse manifestū sit: quō multi iudeoꝝ
atq; hereticoꝝ vlt etiā catholicoꝝ q̄
diuisis vitijs inuoluūtur: perfectā scri-
pturaz sciām p̄secuti: de spiritali do-
ctrinē magnitudine glorianf: et ecō-
tra sāctoꝝ viroꝝ innūera mltitudo:
quoꝝ cor ab omni peccatoꝝ contagi-
one purgatū ē: simplicis fidei p̄leta-
te contenta: p̄fundioris scientie ig-
norat arcana? Quemadmodum er-
go stabit ista sententia: que scientiaz
spiritalē soli cordis tribuit purita-
ti?

**Responsio q; mali scienti-
am veram habere non pos-
sunt: Ca. XVI.**

Lolla. XIII. abbatis Hesterotis

Eteros: Haud recte virtutes
 n diffinitionis explorat: qui nō
 oīa diligenter plate sententie
 verba perpēdit. **P**rediximus nāq;
 huiusmodi hoīes disputandi tantū
 habere peritiā ⁊ elocutionis ornatū:
 ceterū scripturarū venas: ⁊ arcana
 spiritaliū sensuū intrare non posse.
Etenī vera scientia non nisi a veris
 dei cultoribus possidetur: quā is vti
Hiere. 5. q non habet cui dicat: Audi popule
 stulte qui nō habes cor: qui habetis
 oculos ⁊ nō videtis: ⁊ aures ⁊ non
 auditis. **E**t iterū: Quia tu scientiam
Osce. 4. repulisti: ⁊ ego repellā te: ne mihi sa
 cerdotio fungaris. Cū em̄ in christo
 om̄es thesauri sapientie ⁊ scientie ab
 sconditi esse dicant: quō is qui chri
 stus inuentre contempsit: aut inuētū
 sacrilego ore blasphemat: aut certe
 catholicā fidē immūdis operib⁹ pol
 luit: veram scientiā assecut⁹ esse cre
Sap. 1. dendus est? Spiritus em̄ dei effugiet
 fictū: ne habitabit in corpore subdi
 to peccatis. **N**ō ergo alias ad scien
 tiā spiritales nisi hoc ordine puenit:
 quē vn⁹ pphaz eleganter exp̄ssit: di
 cens: Seminate vobis ad iusticiam:
 metite spem vite: illuminare vob lu
 men scientie. **P**rimū ergo seminan
 dū nobis est ad iusticiā: hoc ē vt ac
 tualē perfectionē operibus iusticie p
 pagem⁹: deinde metēda est nob spes
 vite: id est virtutū spiritaliū fruct⁹:
 expulsiōe vitioz carnaliū ⁊ gregan
 di: ⁊ ita illuminare nobis lumē scien
 tie poterimus. **Q**uē ordinē etiā psal
 migraphus tenere debere decernit:
Ps. 118. dicens: Beati imaculati in via q̄ am
 bulant in lege dñi: beati qui scrutant
 testimonia eius. **N**on em̄ p̄us dixit:
 Beati qui scrutant testimonia ei⁹:
 ⁊ postea intulit: Beati imaculati i
 via: sed p̄us inquit: Beati imacula
 ti in via: per hoc euidenter ostendēs
 neminē recte posse ad p̄scrutāda dei
 testimonia puenire: nisi pri⁹ actua
 lem conuersationē in via christi ima
 culatus incedat. **H**i ergo quos dixi

stis nō istaz quā immūdi habere nō
 possunt: sed pseudonymon: hoc ē: fal
 si noīs scientiā possidēt. de qua bea
 tus **Ap̄ls:** **Q** inquit timothee depo
 sitū custodi: deuotans pphanas vo
 cū nonitates: ⁊ oppositiones falsi no
 minis scientie: qd in greco dicitur: ta
 santi thescistes pseudonymi gnose
 nis. **D**e istis ergo qui imaginē quan
 dam scientie vident⁹ acquirere: vel d
 his qui cū sacroz voluminū lectioni
 ac memorie scripturarū diligēsi
 stant: carnalia tamē vitia non relin
 quūt: in **P**rouerbis elegāter exp̄
 mit: Sicut inauris aurea in naribus
 suis: ita mulieris male morate speci
 es. **Q**uid em̄ prodest quēpiā orna
 mentū eloquioz celestīū ⁊ illam pre
 ciosissimā scripturarū speciē consecq;
 si eā lutilentis operibus vel sensib⁹
 inherendo quasi immūdi simā terrā
 subigendo confringat: aut cenosis li
 bidinū suaz polluat volutabris. **F**u
 et enī vt id qd recte vtentib⁹ decori
 cē p̄sueuit: si solū istos ornare si pos
 sit: verū etiā maioris ceni collumione
 sordescat. **E**x ore enī peccatoris non
 est pulchra laudatio. **C**ui dicat p p
 phetam: **Q**uare tu enarras iusticias
 meas: ⁊ assumis testamētū p̄os tuū?
De huiusmodi aīabus: que nequaquā
 stabiliter timorē dñi possidentes: de
 quo dicat: **T**imor dñi disciplina ⁊ sa
 pientia est: scripturarū acquirere sen
 sum de ingicaz meditatione conan
 tur: satis p̄p̄te in **P**rouerbis me
 moratur: **E**t quid fuerunt diuitie i
 sapientiz? **P**ossidere enī sapientiā ex
 cors nō poterit. **I**ntantū vero ab il
 la eruditioe seculari que carnalium
 vitioz sorde polluit: vera hec ⁊ spi
 ritualis scientia submouet: vt eam in
 nōnullis elinguis ac pene illitera
 tis sciamus nōnunq̄ mirabiliter vi
 guisse. **Q**d in aplis multisq; etiā san
 ctis viris euidentissime comprobaf:
 qui nō inani foliozū dilatabant lu
 xuria: sed veris spiritalis scientie fru
 ctib⁹ curabant. **D**e q̄bus ⁊ in **Acti**

De spiritali scientia:

Act. 4. bus apostolorum scriptum est: Eidentes aut petri stantia et iohannis: et comperio quod homines essent sine litteris et idiotice: admirabantur. Et ideo si tibi cure est ad eius imarescibilem flagrantiam pervenire: cum cunctis primis conatibus elabora: ut a domino puritatem castitatis obtineas. Nullus enim in quo adhuc carnalium passionum et maxime fornicationis dominatur affectus: spiritalem poterit scientiam possidere. In corde enim bono requiescet sapientia: et qui timet deum inveniet scientiam cum iusticia. Hoc autem quo per dicitur ordinem ad spiritalem scientiam perveniri: etiam beatus Augustinus docet. Nam cum universa virginitas sua non solum catalogum tere: verum etiam ordinem earum vellet exponere: ut que quas sequeretur: vel que quam parturiret: exponeret: post aliquamta intulit: dicens: In vigiliis: in ieiuniis: in castitate: in scientia: in longanimitate: in suavitate: in spirituali oratione: in charitate non ficta. In qua pluatione virtutum evidenter nos voluit erudire de vigiliis atque ieiuniis ad castitatem: de castitate ad scientiam: de scientia ad longanimitatem: de longanimitate ad suavitatem: de suavitate ad spiritum sanctum: de spiritu sancto ad charitatem non fictam pervenire. Cum igitur hac disciplina atque hoc ordine tu quod perveneris ad scientiam spiritalem: habebis pauculum sic dictum: nec sterile: nec inertem: sed vitam fructuosamque doctrinam: semenque salutaris verbi: quod cum a te fuerit audientium cordibus commendatum: subsequens spiritus sancti imber largissimus fecunda bit: ac finem id quod pollicetur est prophetia: Dabit pluvia semini tuo: ubique seminaveris in terra: et panis frugum terre tue erit uberrimus et pinguis.

Quibus ratio perfectionis de beat aperiri: La. XVII

c Huc etiam ne hec querat lectio: quod experientie sudore didiceris: cum te etas maturior: pervenerit

ad docendum: vane glorie seductus amore: immundis hominibus passim igeras: illudque quod sapientissimus salomon interdidit: incurras: Noli applicare unguem ad pascua iusti: neque seducere simplicitatem ventris. Non enim expediunt stulto delitiae: nec opus est sapientia ubi deest sensus. Magis enim dicitur in sapientia: quod servus durus non emenda bitur verbis. Si enim et intellexerit non obediet. Auribus imprudentis noli quicquam dicere: ne forte irideat sapienter sermones tuos. Et ne dederitis sanctis canibus: neque miseris margaritas vestras ante porcos: ne forte calculent eas pedibus suis: et puer si dirupat vos. Oportet itaque ut huiusmodi hominibus spiritualium sensuum committens sacramenta efficaciter canas: In corde meo abscondi eloquia tua: ut non peccem tibi. Sed dicas forsitan: Et quibus divinarum scripturarum dispensanda sunt sacramenta? Docet te sapientissimus salomon: Date inquit ebrietatem his qui in tristitia sunt: et vinum bibere his qui in doloribus sunt: ut obliuiscantur pauperatis: et dolor suorum non meminerint amplius: id est his qui per penitendum actum pristinum merore atque tristitia deprimuntur: spiritualis scientie iocunditatem: velut vinum quod lenificat cor: hominis affluenter infundite: eosque salutaris verbi crapula refouete: ne forte iugitate meroris: ac letali desperatione demersi: abundantiore absorbeantur tristitia: qui eiusmodi sunt. De illis vero qui in tepore ac negligenteria constituti: nullo cordis sui dolore mordentur: ita dicit: Nam qui suavis et sine dolore est: in egestate erit. Quanta potes igitur cavere de vitia: ut ne vane glorie amore detentus illis quod propheta collaudat princeps esse non possis: Qui pecuniam suam non dedit ad usuram. Vis enim quod eloquia dei (de quibus dicitur: Eloquia domini eloquia casta: argenti igne examinati: probati terrefructu purgati septuplum) huiusmodi laudis amore dispensat: pecuniam suam erodit

proh. 19.

Ibid. 29

proh. 25

matth. 7

ps. 118

proh. 31.

ps. 103

proh. 21.

ps. 14

ps. 11.

Collatio. XV. abbatis nesterotis

gat ad vsurā: nō solū nullaz pro hoc laudē: sed etiā supplicia meretur. Ob hoc etiā pecunias dñi maluit p. ligare: vt ex ea tēporalē psequerē ipse mercedē: nō vt dñs (sic scriptū ē) veniēs: recipet qd suū ē cū vsura.

Luz. 19.

Quib⁹ de causis spiritualis doctrina infructuosa sit:

Ca. XVIII.

Abbas autē ex causis ineffica d cē spiritualiū rex pstat esse doctrinā. Itā aut ille q docet in experta cōmendans: vano verborū sono instruere nitit̃ auditorē: aut certe nequā ac vitij refertus auditor: salutarē spiritualis viri sanctamq doctrinā: obturato corde n recipit. De quibus dicit p. pphetā: Excecati ē cū cor populi hui⁹: et auribus grauit̃ audierunt: et oculos suos cluserunt: nequando videāt oculis suis: et auribus suis audiant: et corde itel ligāt: et puerantur et sanem illos.

Esa. 6.

Et plerūq etiā indigni gratiā salutiferi sermonis accipiant:

Ca. XIX.

1. Tio. 2

Omniū q tamē dispensatoris nostri dei: q oēs homines vult saluos fieri: et ad agnitionem veritatis venire: munifica liberalitate pcedit: vt is qui indignū se pdicationi euāgelice rep̃hensibili puerfatione prebuit: pro salute multoz spiritualis doctrine gratiā consequatur. Quibus autē modis etiā charisimata curationū ad expellendos demones a dño pcedant: psequēs est vt si mili disputatiōe pandam⁹: q cōsurgētes ad refectionē in vesp̃ā referuimus: quia efficacius semper corde pceptur: quicquid sensim et absq nio labore corporis intīmas.

Explicit collatio p̃ma abbatis nesterotis de spiritali scientia.

Incipit ānotatio caploruz

secunde collationis eiusde abbatis de charismatib⁹ diuinis.

Ca. I De disputatione abbatis nesterotis d tripertita charisimatum ratione.

i In quo quis sanctos viros de beat admirari.

ii De suscitato mortuo ab abbate machario.

iii De miraculo qd abbas abraā in mulieris fecit vberibus.

iv De claudi cuiusdā curatione: quā idē est operatus.

v De meritū vniuscuiusq nō ex signis debeat estimari.

vi De charismatū virt⁹ nō in mirabilib⁹: s in hūilitate consistat.

vii De mirabili sit de semetipso vitia q d altero demones extrussisse.

ix Quantū pcellat vite pbitas opera signoz.

x Reuelatio d perfecte castitat⁹ experimento.

Explicit ānotatio caplorū.

Incipit collatio secūda abbatis nesterotis de charismatibus diuinis.

De disputatione abbatis nesterotis de tripertita charismatū ratione:

Ca. I.

Est syna

p xim vespertinā ad re-promissaz narrationē intēti: p̃statijs piter ex more p̃cedim⁹. Cū q silentiū aliquātisp

p sens reuerētia pberem⁹: et citurnitatē verē die nostre tali puenit eloquio: Usq ad spiritaliū rōnē charismatū pferendā: pcedēs disputationis ordo pueniat: quā tripertitā eē maloz traditiōe pcepimus. Pruna

De charismatibus diuinis.

siquidē curationū cā est: euz p meri
to sanctitatis: electos qsq; ac iustos
viros signorū grā comitat: sicut apo
stolos: multosq; sanctorū signa ac p/
dicia fm auctoritatē dñi fecisse ma
nifestū est: ita dicētis: Infirmos cu
rate: mortuos suscite: leprosos mū
date: demones ei cice: gratis accepi
stis: gratis date. Secūda cū ob edifi
cationē ecclesie: vel eorū q; infirmos
suos ingerunt: vel eorū q; curā di sunt
fidē: sanitatū x̄tus etiā a pctōribus
indignisq; pcedit. De qbus salua
tor in euāgelio: Multi inquit dicent
mibi in illa die: Dñe dñe: nōne in no
mine tuo pphetauim⁹: et in noīe tuo
demonia cecim⁹: et in tuo noīe x̄tu
tes multas fecim⁹: et tunc p̄stebor il
lis: quia nūq; noui vos: Discedite
a me operari iniquitatis. Et ecōtra
rio si offerentiū vel infirmorū desit fi
des: etiā illos qbus curationū dona
collata sūt: nō sinit sanitatū exercere
Luc. 4. x̄tutē. De qua re lucas euāgelista:
Et nō poterat inquit iesus facere in
ter eos virtutes ppter incredulitatē
Ibidem. illoz. Unde idē dñs: Multi inquit
leprosi erant in israel sub heliseo p/
pheta: et nemo eorū mūdatus est: nisi
naaman syrus. Terti⁹ curationū mo
dus: etiā colludio demonū ac factio
ne simulac: vt dū hō manifestis cri
minib⁹ obligat⁹: ppter admirationē
signorū sanct⁹ ac dei famul⁹ credi⁹:
etiā vitioz ei⁹ emulatio suadeat: et
p hoc obrectationis aditū referato:
etiā religiōis sanctitas infamet: vel
certe: vt his q; curationū dona habe
re se credit: p supbiā cordis elatus
grati⁹ elidat. Inde ē q; iuocātes eo
rū noīa: q; nulla merita sanctitat⁹:
nec vllōs spirituales fruct⁹ habere co
gnoscat: vti se eorū meritis ac de ob
sessis simulant corpib⁹ effugari. De
Deut. 13 qbus in Deuteronomio: Si surrex
rit inquit i medio tui ppheta: aut q;
somnia se vidisse dicat: et p̄dixerit si
gnū atq; portentiū: et euenerit qd lo
cutus ē: et dixerit tibi: Eam⁹ et sequa

mur deos alienos q; ignoras: et ser
uiamus eis: non audias x̄ba pphē
illi⁹ aut somnatoris: q; tēptat vos
dñs de⁹ vester vt palā fiat vtrū dili
gatis eū an nō in toto corde: et in to
ta aīa vestra. Et in euangelio: Exur/
math. 24
gent in q̄t pseudo christi: et pseudo p
phete: et dabūt signa magna et p̄di
cia: ita vt in erroz inducant: si fieri
potest etiam electi.

In quo quis sanctos viros debeat admirari:

Ca. II.

Capropter nūq; debem⁹ eos
q; hec affectāt i his x̄tutibus
admirari: s; poti⁹ intueri: vtz
vitioz oīm expulsiōe: et mox emēda
tione pfecti sint. Qd vtiq; nō p al
teri⁹ fide: aut diuersitate causaz: sed
p vniuersiusq; studio dei gratia dis
pensante pcedit. Hec nāq; ē actua
lis scīa q; alio vocabulo charitas ab
Aplo nūcupat⁹: et vniūsis linguis ho
minū et āgeloz: et plenitudini fidei:
q; etiā mōtes trāsserat: et oī scīe ac p
phetie et erogatiōi oīm facultatū: ip
siq; postremo glosso martyrio apo
stolica auctoritate presertur. Itā cū
dinumerasset vniuersa charismatū
genera atq; dixisset: Alij datur p spi
ritum sermo sapiētie: alij sermo scīe:
alij fides alij grā sanitatū: alij opa
tio virtutum: et reliqua: de charitate
dicturus: quemadmodū eam cūctis
pretulerit charismatibus: paucis ad
uertite: Et adhuc inquit supra mo/
Abi. 3.
dum excellentiorem vobis viam de
monstro. P̄ter quod euidenter osten
ditur perfectiōis ac beatitudinis sū
mam: non in illorum mirabiliū ope
ratiōe: sed in charitatis puritate cō
sistere. Itē i merito. Dīa ei illa euā
geliāda ac destrueda sūt: charitas x̄o
p̄petuo p̄mā sūra. Ideoq; a p̄rib⁹ no
stris opa ista signorū nequaquā vidi
mus affectata: q̄nīmo: cū ea spū san
cti gratia possiderēt: nūq; exercere
v 4

Colla. xv. abbatis Hesterotis

voluerūt: nisi forte extrema illos et inuitabilis necessitas coartasset.

De suscitato mortuo ab abbate machario: Ca. III.

I. Sicut et ab abbate machario quod habitationem scythice solitudinis prius inuenit: mortuum suscitatum esse reminiscimur. Nam cum hereticus quidam quod eunomij perfidia se ectabat: sinceritatem catholice fidei arte dialectica subuertere conaretur: magnum quod iam hominum multitudinem iam decerpisset: rogatus a catholicis viris quod rui na tante subuersionis grauissime mouebantur: beatus macharius: ut simplicitate totius egypti ab infidelitatis naufragio liberaretur: aduenit. Quem cum hereticus arte dialectica fuisset aggreffus: et ad aristotelicas ignorantes spinas vellet abducere: beatus macharius apostolica multiloquio eius breuitate concludens: Nam est inquit in verbo regnum dei: sed in virtute. Eamus igitur ad sepulchrum: et nomen dñi super mortuum quod prius inuentus fuerit inuocemus: ac sicut scriptum est: ostendamus ex opibus fidei nostram: ut manifestissime recte fidei documenta eius testimonio declaretur: et perspicua veritatem non inani disputatione verborum sed virtute signorum: et illo quod non potest falli iudicio comprobemus. Quo audito: hereticus coram circumstanti plebe pudore strictus: eius ad presens perbere se perditioni propositum simulasset assensum: sed quod assutum in crastinum promississet: postero die expectantibus vniuersis qui studiosi ad predictum locum spectantuli huius cupiditate fluxerunt: exterritus conscientia sue infidelitatis: au fugit: ac prius ab vniuersa egypto transmigrauit. Quem cum beatus macharius usque ad horam nonam eius populis peristolatus: per suam conscientiam declinasse vidisset: assumens plebem que ab illo fuerat deprauata: ad condita sepulchra perrexit. Hunc autem egyptie morem nulli summis inuexit alienus: ut

I. Cor. 4.

1. Cor. 2.

quam vniuersa illius latitudo terre: instar immensi pelagi: non paruo anni tempore solita aquarum eruptione contegitur: ita ut nulla tunc cuiusque humani corporis tribuatur: nisi post transuersionem decursam: corpora mortuorum pigmentis perditis redolentibus: in editioribus cellulis recondantur. Nam madens ebrietate frigida terre illius solum humani arcet officium. Si quidem cum cadauera defossa suscepit: enumerare ad superficiem suam inundationum nimietate compellitur. Tu igitur antiquissimo cuidam cadaueri beatus macharius assistisset: ait: Homo inquit si venisset huc mecum hereticus ille filius perditionis: et astante ipso nomen christi dei mei inuocans exclamasset: vtrum ne coram his quod pene eius fuerat fraude subuersus: surrecturus fuisses: edicto. Tu ille consurgens: annuentis voce respondit. Quem interrogans abbas macharius quidnam fuisset aliquando cum frueretur hac vita: vel qua hominum fuisset etate: aut si nomen christi tunc temporis cognouisset: ille se sub antiquissimis regibus vixisse respondit: christique nomen asseruit illis se nec audisse temporibus. Rursum abbas macharius: Dormi inquit in pace: cum ceteris in tuo ordine a christo in fine temporum suscitatus. Hec igitur eius veritas et gratia quantum in ipso fuit semper fortasse latuisset: nisi eum necessitas totius provincie perditionis: et erga christum plena deuotio amoris sinceris: istud exercere miraculum compulisset. Quod utique et ab eo fieret non ostentatio glorie sed charitas christi et totius plebis extorsit utilitas: ut beatus quod helias fecisse regum lectio manifestat: qui ignem de celo super hostias impositas percipiebat: eo descendere postulauit: ut periclitantem persequendo prophetam prestigijs suum totius populi liberaret.

De miraculo quod abbas abraam in mulieris fecit vberibus: Ca. III.

3. Re. 18.

De charismatibus diuinis .

παισ

¶ Ad si etiam abbas Abrae ge
sta commemorat: quod pater: id est sim
plex per simplicitatem morum et in
nocentia cognominatur. Qui cum meret
di gratia ad egyptum de eremo diebus
quingagesime precessisset: et a mulie
re quadam puillum suum lactis inopia iam
tabidum atque seminece perferente: lachry
mosis precibus fuisse obstrictus: cali
ce ei a que potandum impisso crucis si
gnaculo dedit: cuius hantum perfestim
murum immodum: arida iam penitus vbera
copia lactis redundante fluxerunt.
**De claudi cuiusdam cura
tione quam iudeus est opera
tus:**

Ca. V.
¶ El cum idem ipse pater ad vicum
circumdatum est illudentium turba:
quod blasphemantes ostendebat ei quod
dam hominem peracto genu: multis iam
annis gravissus officio destitutum: et an
tiqua debilitate reptantem: ac tempta
tes eius: ostendebat abbas abraam
si servus es dei: et restitue hunc pater
ne sanitati ut nomen christi quem collis
vanum non esse credamus. Tunc ille co
festim invocato christi nomine: inclinans
se et apprehendens aridum pedem hominis tra
xit: cuius tactu continuo siccatum genu iur
umque directum est: ac recepto usu gressu
suum quem oblivioni iam tradiderat an
nosa debilitas: letus abscessit.

**¶ Meritum uniuscuiusque
non ex signis debeat estima
ri:**

Ca. VI.
¶ Itaque viri nihil sibi per talium
mirabilium virtute donabant: quia
non hoc suo merito agere: sed dei
misericordia fatebantur: apostolicis
verbis in admiratione signorum huma
nam gloriam refutantes. Viri fratres
inquirent: quid admiramini in hoc: aut
nos quid ituemini: quasi nostra vir
tute aut potestate fecerimus hunc am
bulare. Nec quoniam in donis ac mi
rabilibus dei: sed potius ex propriis vir
tutum fructibus predicandum esse censebat:
qui industria mentis et operum virtutem

te generant. Plerumque enim ut supra
iam dictum est homines merito corrupti:
reprobi circa fidem: in nomine domini et de
monia expelluntur: et virtutes maximas
operantur. De quibus cum apostoli cau
sarentur et dicerent: Preceptor: vidimus
quendam in nomine tuo eicietem
demonia: et prohibemus enim: quia non
sequitur nobiscum: licet eis deus ad presens
responderet christus: Nolite prohibere:
qui enim non est adversus vos: per vos
est: tamen eis in fine dicentibus: Domine
domine: nomine in nomine tuo propheta
taumus: et in tuo nomine demonia cie
cimus: et in tuo nomine virtutes mul
tas fecimus: responsum se esse testatur:
quia nunc non vult vos: discedite a me
operarii iniquitatis. Et ideo etiam
istos quibus hanc gloriam signorum at
que virtutum per merito sanctitatis ipse
precessit: ne in his extollantur admonet
dicens: Nolite gaudere quia demo
nia vobis subiacentur: gaudete autem:
quia nomina vestra scripta sunt in celis.

**¶ Charismatum virtus non
in mirabilibus sed in humi
litate consistat:**

Ca. VII.
¶ Enim ipse auctor signorum et
atque virtutum: cum ad doctrinam
sue magisterium discipulos ad
vocaret: quod ab eo veri atque electissi
mi sectatores peculiariter discere de
berent: euidenter ostendit: Venite
et discite a me: non utique ut demo
nes celesti potestate pellatis: non ut
leprosos cum detis: non ut cecos illu
minetis: non ut mortuos susciteis.
Nec enim etiam si per quosdam servos meos
opero: non potest se inferere laudibus
dei humana conditio: nec ullam sibi in
hoc ministerium et famulum decerpere por
tionem: ubi solius divinitatis est gloria.
Nos autem inquit hoc discite a me: quia
mitis sum et humilis corde. Hoc enim
est quod cunctis generaliter discere
et exercere possibile est: opera autem
signorum atque virtutum nec semper ne
cessaria: nec omnibus commoda: nec

Luc. 9.

Matth. 7.

Luc. 10.

Matth. 11.

Abi. 5.

v 5

Colla. xv. abbatis Hesterotis

omnibus conceduntur. Humilitas est ergo omnium magistra virtutum: ipsa est celestis edificij firmissimum fundamentum: ipsa est donum proprium atque magnificum saluatoris. Ista etenim vniuersa miracula que christus operatus est: sine periculo elationis exercet: qui mitem dominum: non sublimitate signorum: sed patientie atque humilitatis virtute sectatur. Qui vero in multis spiritibus imperare: aut languentibus sanitatum dona conferre: aut aliquod signum mirabile populis gestit ostendere: quis in ostentationibus suis christi inuocet nomen: tamen alienus a christo est: quia humilitatis magistrum superba mente non sequitur. Nam etiam cum ad patrem meum quoddam (ut ita dixerim) de ret testamenti: hoc discipulis dereliquit: Mandatum inquit nouum do vobis ut diligatis inuicem sicut dilexi vos ut et vos diligatis inuicem. Statimque subiunxit: In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli: si dilectionem habueritis ad inuicem. Ad ait: si signa atque virtutes similiter feceritis: sed si dignam dilectionem inuicem habueritis: quam certum est nisi mites atque humiles seruare non posse. Quapropter nunquam monachos probos nec morbo cenodorie vacuos nostri maiores esse dixerunt: qui semetipsos exorcistas coram hominibus profectur: et inter admirantium turbas hanc quam vel meruerunt vel presumpserunt gratiam: iactantissima ostentatione difamant: Sed incassum. Qui enim innititur mendacijs: hic pascet ventos: idem autem ipse sequitur aues volantes. Sine dubio enim eueniet eis illud

Joh. 13. quit: Mandatum inquit nouum do vobis ut diligatis inuicem sicut dilexi vos ut et vos diligatis inuicem. Statimque subiunxit: In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli: si dilectionem habueritis ad inuicem. Ad ait: si signa atque virtutes similiter feceritis: sed si dignam dilectionem inuicem habueritis: quam certum est nisi mites atque humiles seruare non posse. Quapropter nunquam monachos probos nec morbo cenodorie vacuos nostri maiores esse dixerunt: qui semetipsos exorcistas coram hominibus profectur: et inter admirantium turbas hanc quam vel meruerunt vel presumpserunt gratiam: iactantissima ostentatione difamant: Sed incassum. Qui enim innititur mendacijs: hic pascet ventos: idem autem ipse sequitur aues volantes. Sine dubio enim eueniet eis illud

proph. 10. quod in Proverbijs dicit: Sicut venti et nubes et pluuie manifestissime sunt: ita quod gloriantur in dicto falso. Et ideo si quis coram nobis horum aliquid fecerit: non de admiratione signorum: sed de ornatu morum debet apud nos esse laudabilis: nec ut demonia ei subiecta sint: sed utrum charitatis mem-

proph. 25. bra que describit Apostolus possideat: inquirendum.

1. Cor. 13.

Quam mirabilius esset de semetipso vitia quam de altero demones extrusisse: **La. VIII.**

Reuera maius miraculum est de propria carne fomitem luxurie eradicare: quam expellere immundos spiritus de corporibus alienis: et magnificentius signum est virtute patientie truculentos morum iracundie cohibere: quam aeris principatibus imperare: plusque est eduxisse edacissimos de corde proprio tristitie morbos: quam valitudines alterius febresque corporis expulisse. Postremo multis modis perclarior virtus sublimior: quam profectus est: anime proprie curare languores: quam corporis alieni. Quanto enim hec sublimior carne est: tanto perstantior eius est salus: quantoque preciosioris excellentiorisque est substantie: tanto grauioris ac periculosioris est et ruine.

Quantum precellat vite probitas opa signorum: La. IX.

De illis quidem curationibus ita beatissimis apostolis dicitur: Nolite gaudere quia demonia vobis subiiciunt. Hoc enim faciebat non eorum potestas: sed virtus dominici nominis inuocati: et tunc monentur: ut ex hac parte nihil sibi beatitudinis aut glorie audeant vendicare: que dei tantum potentia ac virtute perficitur: sed ex illa vite sue cordisque intima puritate: ob quam nomina eorum inscribi merentur in celis.

Luc. 10.

Reuelatio de perfecte castitatis experimento: La. X.

Ut hoc ipsum quod diximus vel testimonijs veterum vel diuinis oraculis approbemus: quod beatus pasnuthius vel de admiratione signorum: vel de gratia senserit puritatis: immo quid angeli reuelatione cognouerit: ipsius verbis atque explicatione

Mat. 3.

De charismatibus diuinis.

tis rectius pferem. Hic nāq̄ ita mī-
tis vicens annis districtiōe p̄cipua:
vt crederet se etiam carnalis concu-
piscētie laqueis penitus absolu-
tum: eo q̄ cunctis infestationibus
demonū: quibus diu aperteq̄ consli-
xerat: superiorē se factū esse sentiret:
dū aduententibus viris sanctis pul-
mentum lenticule qd̄ illi atheran no-
minant: p̄paret: manus eius in cli-
bano vt assolet flāma supuolūtate cō-
busta ē. Quo facto tristificatus: ma-
gnū in modū cepit secū tacitus vol-
uere: Cur ignis in quēdā meū nō ha-
bet pacē: cū duriora mihi demonūz
cesserint p̄elia: aut quēadmodū me
in illo metuendo examinis die per se
transiturū ille ignis inextinguibilis:
et inquisitor meritoz omniū nō tene-
bit: cui nūc extrinsecus hic tempora-
lis ac p̄uulū nō pepercit: Cūq̄ estu-
anti huiusmodi cogitationibus at-
q̄ tristitia sopor subitus obrep̄sisset:
adueniens angelus domini: Cur in-
quit p̄fuiti tristis es: qd̄ necdū pa-
catus tibi sit ignis iste terrenus: cuius
adhuc resideat in mēbris tuis carna-
liū motū necdū ad puz excocta cō-
morio: Cuius radices donec in tuis
vīuūt medullis: ignē istū materialē
nequaq̄ tibi pacificū esse p̄mittent.
Quez vtiq̄ innoxii alias sentire nō
poteris: nisi oēs inter nos mor̄ his
indicq̄s in temetipso experiaris exti-
ctos. Hade et apphēde nudā et pul-
cherrimā virginē: et si illā tenēs: trā-
quillitatē tui cordis immobilē estusq̄
carnales pacificos in te senseris per-
durasse: huius q̄z visibilis flāme mī-
tis atq̄ innoxius in modū illoz triū
i babylonia pueroz te allambet attra-
ctus. Ita q̄ sener ex h̄mōi reuelatiōe
p̄culsus: nō quidē exp̄imēti diuinitē
demonstrati p̄cula p̄suluūt: sed inēro-
gās p̄scientiā suā: et puritatē sui cor-
dis examinans: nec adhuc pond⁹ ca-
stimonie sue hui⁹ p̄batiōis ponderi
cōp̄sare p̄iectās: Iā d̄ mīz ē ait: si ee-
dētib⁹ n̄bi impundo et spiritū p̄lijs:

adustiones ignis q̄s dirissimis p̄gressi-
bus demonū iferiores eē credebam:
adhuc adūm me senserim seuiētes.
Maior q̄ppe ē x̄t⁹ ac s̄blimior grā:
internā libidinez carnis extinguere:
q̄ nequicias demonū extrinsec⁹ irru-
entes: signo d̄ni ac x̄tut⁹ altissime po-
tētia subiugare: vt de obsessis corpi-
bus noīs diuini inuocatiōe p̄pellere.
Hucusq̄ abbas nesteros oziōē d̄ ve-
ra charismatū opatiōe p̄sumās: nos
ad cellā senis ioseph q̄ sex ferme mī-
lib⁹ ab ip̄o aberat p̄perātes: doctri-
ne sue institutiōe p̄lectus est.

**Explicit collatio secūda ab
batis Nesterotis de charis-
matibus diuinis.**

**Incipit ānotatio caplorū
collationis primē abbatis
Ioseph de amicitia.**

- Ca. i** Quid a nobis abbas ioseph
p̄mitus inquisierit.
ij De disputatiōe eiusdē senis d̄
infido amicitiaz genere.
iiij An indissolubilis amicitia sit.
iiij Interrogatio vtrum vtile ali-
quid etiā contra votū fra-
tris effici debeat.
v Responso q̄ perpetua amici-
tia nisi inter perfectos stare
non possit.
vi Quibus modis inuolabilis
possit societas retentari.
vij Q̄ nihil charitati p̄ponendūz
sit: nec trādie postponēdū.
viiij Quibus de causis inter spiri-
tales nascat̄ dissensio.
ix De amputādis etiā spiritalib⁹
causis discor̄diarum.
x De optimo examie veritatis.
xj Q̄ impossibile sit quēq̄ q̄ pro-
prio fidit iudicio: diaboli il-
lusione nō decipi.
xij Quā ob causā nō debeāt ife-
riores in collatiōe stēni.
xiiij Q̄ charitas nō solū res dei: s̄z
etiam deus sit.

Dah. 3.

Collatio. XVI. abbatis Joseph

- xliij De gradibus charitatis.
 xv De his qui vel suā vel fratrum
 commotione dissimulatione
 corroborant.
 xvi De eo q si frater aduersū nos
 aliquid habeat simultatis :
 munera orationū nostrarū
 a dño respiciantur.
 xvij De his qui patientiā seculari/
 bus magis putāt impēden/
 dā esse q fratribus.
 xviij De his qui patientiā mentien/
 tes : ad iracundiā fratres si/
 lentio accendunt.
 xix De his q ex indignatōe ieiunāt.
 xx De quorundā simulata patiē/
 tia qui maxillā verberādā
 alteram ingerunt.
 xxi Interrogatio quēadmodū chri/
 sti mādāt obtēpantes : etiā
 gelica pfectione fraudent.
 xxij Responso q christus nō solū
 facti sed etiā voluntatis in/
 spector sit.
 xxij De ille sit fortis et sanus q suc/
 cūbit alterius voluntati.
 xxiiij De infirmi inuoriosi sint : et inu/
 rias ferre non possint.
 xxv Interrogatio quō fortis sit q
 non sp sustentat infirmū .
 xxvj Responso q infirmus nō se si/
 nat sustentari.
 xxvij Quēadmodū sit iracundiā cō/
 primenda.
 xxviij Amicitias coniuratiōe intas/
 firmas esse non posse.

Explicit anotatio caploz.

Incipit collatio prima ab/
 batis Joseph de amicitia :

Quid a nob abbas ioseph
 pmit inq̄sierit : La. I.

Catus io

- b sēph cuius nūc institu/
 ta ac pcepta panden/
 da sūt : vnus ex tribus
 quoz in pma collatiōe

fecimus mentionē : clare admodū fa/
 milie : ac primarius ciuitatis sue itra/
 egyptū fuit que appellat thymnis : et
 ita nō solū egyptia : sed etiā greca fa/
 cundia diligēter edoctus : vt vel no/
 bis vel his qui eloquentiaz penitus
 ignorabant : nō vt ceteri p interptez :
 sed p semeti p̄m elegātissime disputa/
 ret. Qui cū institutionē suā nos de/
 siderare sensisset : p contactus primū :
 vtrū nā essemus germani fratres : au/
 diensq a nobis q nō carnali sed spi/
 rituali essemus fraternitate deuincti :
 nosq ab exordio renunciatiōis no/
 stre : tā in peregrinatiōe que ab vtro/
 q nostrū fuerat obtentu militie spiri/
 talis arrepta : q in cenobij studio in/
 diuidua semp p iūctiōe sociatos : talī
 vsus est sermonis exordio :

Disputatio eiusdē senis de
 infido amicitiarū genere :

La. II.

Micitiarū ac sodalitatē mltā
 sunt genera : q diuersis modis
 humanū genus dilectiōis so/
 cietate pnectūt. Quosdā em pcedēt
 cōmēdatiō : primū noticie : post etiaz
 amicitie fecit inire cōmertia. In qui/
 busdā xō ptractō qdā seu dāi acce/
 ptive depactio : charitatis federa co/
 pulant. Quosdā negociationis seu
 militie vel artis ac studiū similitudo
 atq cōmunio amicitiarum vnculis
 nexuēt : p quā ita etiā effera sibi in/
 uicem corda mansuescunt : vt etiam
 hi qui in syluis ac montibus latroci/
 nijs gaudent : et effusione humani sā/
 guinis delectantur : suozū scelēz par/
 ticipes amplectantur ac foueāt. Est
 etiā dilectionis aliud genus qd istin/
 ctu nature ipius et p sanguinitatis le/
 ge pnectit : qua vel ptribules vel cō/
 iuges : vel parentes seu fratres : ac fi/
 lij : naturaliter ceteri pferunt : qd nō
 solū humano generi : verūctiā omi/
 bus alitib atq aīantib inesse dep/
 hendit. Nā pullos vl catulos suos
 naturali affectu instigāt sic ptegūt

De amicitia.

ac defendūt: vt frequēter p ipīs etl/ az obijcere se periculis mortisq n me/ tuāt. Deniqz etiā illa bestiaꝝ vel fer/ pētū vel alitū genera: q̄ intolerabī/ lis feritas ac letale virus ab omībus/ sepata esse cernit: vt sūt basilisci vel/ monocerotes vlgryphes: cū etiā vi/ su ipō cūctis pñiosa esse dicant: inē/ se tñ p originis ipius affectiōisq cō/ sortio pacata ⁊ innoxia perseverāt. Sed hec oīa que dixim⁹ genera cha/ ritatis: sicut malis ac bonis: scis etl/ am atqz serpētib⁹ videm⁹ esse cōmu/ nia: ita etiā vsq in finē certū est pse/ uerare nō posse. Etenī interrūpit ea/ frequēter ac diuidit locoꝝ discretio: ⁊ obliuio tpallis: ⁊ verbī vel cause ne/ gocioꝝqz tract⁹. At em̄ ex diūsis: vel lucri: vel libidinis: vel psanguī/ nitatis: ac necessitudinū variāꝝ soci/ etatibus acquiri solent: ita iteceden/ te q̄libet diuorij occasiōe solūtur:

Unde indissolubilis amici/ tia sit: La. III.

IA his igit cūctis vnū gen⁹ est/ i. insolubile charitatis: qd nec cō/ mēdariōis gratia: nec officij vl/ muneꝝ magnitudo ⁊ tractusq cuius/ q̄rō: vel nature necitas iūgit: s̄ sola/ similitudo virtutū. Hec in quā est q̄/ nullis vnq casibus scindī: quā non/ solū dissodare vel delere locoꝝ vl/ tē/ poꝝ interualla nō pualēt: s̄ ne mors/ quidē ipā diuellit. Hec est vera ⁊ in/ dirupta dilectio q̄ gemina amicorūꝝ/ pfectiōe ac x̄tute p̄rescit. Cuius se/ mel initūz sedus: nec desiderioꝝ va/ rietas: nec p̄tētiōsa dirūpet p̄trarie/ tas voluntatū. Ceterū multos noui/ mus in hoc pposito p̄stitutos: q̄ cūꝝ/ p charitate christi flagrantissima es/ sent soliditate deuincti: nō perpetuo/ eaz: nec indurupte seruare potuerūt: quia licet bono societatis principio/ niterent: non tamē vno nec pari stu/ dio arreptū ppositū tenuerūt: fuitq/ inter eos quedā temporalis affectio: quia nō equali vtriusq virtute: sed

vnus patiētia seruabat. Que q̄uīl/ ab vno magnanimiter atqz infatiga/ biliter retentē: necesse est tamē eā alte/ rius pusillanimitate dirumpi. Infir/ mitates nāqz eorum qui tepidius p/ sectionis expectunt sanitatē: quātall/ bet fortū tolerantia sustentent: ab/ ipīs tamen qui infirmi sunt nō serū/ tur. Habet em̄ insitas sibi cōmotio/ nū causas que eos quētos esse non/ sinant: vt solent hī qui carnali egrī/ tudine detinētur: stomachi sui infir/ mitates ⁊ fastidia cocoꝝ vl/ ministrā/ tiū negligentis imputare: ⁊ quātall/ bet eis obsequentiū sollicitudo deser/ uiat: nihilominus tamē sanis causas/ sue cōmotiōis ascribere: quas sibi/ vtiqz vitio valitudinis sue inesse nō/ sentiunt. Quā obrez hec est amicitie/ vt diximus fida indissolubilisq con/ iunctio: que sola virtutū paritate/ federatur. His em̄ inhabitare facit/ vnusqz in domo. Et icaꝝco in/ his tantūz indurupta potest dilectio/ pmanere: in quibus vnū propositū/ ac voluntas: vnū velle ac nolle con/ sistit. Quā si vos qz cupitis inuola/ bilē retentare: festinandū est vob vt/ expulsis primitis vitij: mortificetis/ pprias volūtates: ⁊ vnito studio at/ qz pposito: illud quo ppheta admo/ dū delectat: graniter impleat: Ecce/ q̄ bonū ⁊ q̄ locundū: habitare fra/ tres in vnū. Qd non localiter s̄ sp̄/ ritaliter oportet intelligi. Nihil em̄/ pdest: si moribus ac pposito dissidē/ tes vna habitatiōe iūgātur: nec ob/ est parillī virtute fundatis: p locoꝝz/ interualla diiungit. Apud deū nāqz/ moꝝ cohabitatio: non locoꝝz vnita/ fratres habitatio coniungit: Nec po/ test vnq pacē integritas custodiri: vbi/ voluntatū diuersitas inuenitur.

Interrogatio vtrū vtile ali/ quid etiā p̄tra votū fratris/ effici debeat: La. III.

g Ermanus: Quid ergo si vno/ volente perficere aliquid qd

ps. 67.

ps. 132.

Collatio. XVI. abbatis Joseph

fm deū cōmodum ⁊ salubre perspe-
xerit: alius non p̄stet assensu: exequi-
dum ne etiā p̄tra votū fratris est: an
p̄ eius arbitrio negligendū?

**Responsio q̄ perpetua ami-
citiā nisi inter p̄fectos stare
non possit: La. V.**

Joseph: Accirco diximus plenā
i atq̄ p̄fectā amicitie gratiā nisi
inter p̄fectos viros eiusdemq̄
virtutis perseverare nō posse: quos
eadē voluntas vnūq̄ p̄positū aut
nunq̄ aut certe raro diuersa sentire:
aut in his que ad p̄fectū spiritalis p̄-
tinent vite: pati dissidere. Qd si ani-
mosis ceperint cōtentionibus estua-
re: liquet vtiq̄ eos nunq̄ fm regu-
lam quā p̄diximus fuisse cōcordes.
Sed quia nemo potest a perfectione
habere principiū: nisi qui ab ip̄o ei⁹
ceperit fundamento: ⁊ vos nō quan-
ta eius sit magnitudo: sed quēadmo-
dū ad eā perueniri possit inquiritis:
necessariū reor vt paucis regulā vo-
bis eius ac tramitē quendā: per quē
gressus vestri dirigant: aperiam: vt
patientie ac pacis bonū facilius ob-
tinere possitis.

**Quibus modis inuolabi-
lis possit societas retentari:**

La. VI.

Prima igit̄ sūt vere amicitie i
p p̄ceptu sbe mūdial' ⁊ oīm q̄s
habem⁹ rerū despectiōe sūda-
mina. Vē em̄ iniustū atq̄ impiū ē: si
post abrenunciātā mūdi ⁊ oīm q̄ in
eo sunt vanitatē: p̄ciosissime fratris
dilectioni supeller vilissima que su-
perfluit p̄feratur. Secūdū est: vt ita
suas vnusquisq̄ reseceat voluntates:
ne se sapientem atq̄ p̄sultū esse iudi-
cans: suis malit q̄ p̄imi diffiniri oī-
bus obedire. Tertiu est: vt sciat oīa
etiā que vtilia ac necessaria estimat:
postponenda bono charitatis ac pa-
cis. Quartum: vt credat nec iustis
nec iniustis de causis penitus irascē-

dum. Quintū: vt aduersus se iraciū-
diam fratris: etiā sine rōne p̄ceptā:
eodē modo quo suam curare deside-
ret: sciens equaliter sibi p̄nciosaz al-
terius eē tristitiā ac si aduersus aliū
ip̄e moueatur: nisi eam quantū in se
est etiā de fratris mente depulerit.
Postremū illud est: qd generale vi-
tioꝝ oīm pemptoꝝū esse nō dubiū
est: vt se de hoc mūdo credat quoti-
die migraturū. Que p̄suasio non so-
lum nullā in corde tristitiāz residere
permittit: verūctiam vnīuersos con-
cupiscentiarū ac peccatoꝝ oīm com-
primet motus. Nec igit̄ quicunq̄ te-
nuerit: amaritudinem ire atq̄ discor-
die nec pati poterit nec inferre. His
aut̄ cessantibus: cū p̄imū ille emul⁹
charitatis in cordibus amicōꝝ tristi-
tie sensim venena suffuderit: necesse
est vt frequētibus iurgiis paulatim
dilectione tepefacta: amantiū corda
diu exulcerata quandoq̄ dissociet.
Itā qui per callem predictē directi-
onis ingreditur: in quo ab amico vn-
q̄ suo poterit dissidere: qui p̄imū li-
tiū causam que ex p̄uulis rebus vllis
simisq̄ materijs generari solet: nihil
suū vendicans: radicatus amputane-
rit: illud quod in Actibus apostolo-
rum legimus de vnitāte credentium
omni virtute custodiēs: Multitudi-
nis autem credentiū erat cor vnū ⁊
anima vna: nec quisq̄ eoz que possi-
debant aliquid suū esse dicebat: sed
erant illis oīia communia? Deinde
quēadmodū ab eo seminariū dissen-
sionis exurgeret: qui nō sue sed fratris
seruiens voluntati: domini atq̄ au-
ctoꝝis sui fuerit imitator effectus: qd
loquens ex persona hominis quē gere-
bat: Non veni inquit vt facereꝝ vo-
luntatē meā: sed voluntatē eius qui
me misit? Quo aut̄ modo vllū con-
tentionis fomitē suscitabit: qui de in-
telligentia ac sensu suo: non tā pro-
prio iudicio q̄ fratris credere decre-
uit examini: p̄ eius sez arbitrio: vel
probans sua iuents: vel improbās;

Act. 4.

Joh. 6.

De amicitia.

matth. 26. et euangelicum illud p[ro]p[ri]i cordis hu-
militate consummans: **A**crum tamē
non sicut ego volo: sed sicut tu vis.
Aut qua ratione aliquid quo frater
mestificetur: admittet: qui bono pa-
cis nihil indicat esse p[ro]ciosius: domi-
ce illius sententie memoriā nō amit-

Job. 15. tens: **I**n hoc cognoscet omnes q[ui] mei
estis discipuli: si dilectionē habueri-
tis ad iuicē. **P**er quā velut speciali
signaculo gregem ouīū suarū in hoc
mundo voluit christus agnoscere: atq[ue]
hoc a ceteris: vt ita dixerim characte-
re discerni. **Q**ua vero ex causa vel i
se recipere vel in alio residere rancor/
rem tristitie sustinebit: cui summa diffi-
nitio est iracundie que p[er]niciosa et il-
licita est iustas causas esse nō posse:
codēq[ue] se mō succensente sibi fratre
orare non posse: quo si fratri suo ipe
succenscat: illā domini saluatoris hu-
mili semp retinens cor de sententiā:

matth. 5. Si offers mun[us] tuū ad altare: et ibi
reco[n]datus fueris q[ui] frater tuus ha-
bet aliquid aduersus te: relinque ibi
munus tuū ante altare: et vade p[ri]us
reconciliari fratri tuo: et sic veniens
offer munus tuū. **N**ihil enī proderit
si te quidē afferas nō irasci: et credas
te implere illud mādātū: quo dicit:
Sol non occidat sup[er] iracundias ve-

Eph. 4. stram. **E**t: **Q**ui irascit[ur] fratri suo re-
matth. 5. erit iudicio: **A**lterius vero tristitiaz
quā delinire tua mansuetudine po-
tuiti: p[er]tumaci corde despicias: **E**o/
dem nāq[ue] modo p[re]cepti dñici p[ro]uari-
catio[n]e plecteris. **Q**ui enī te irasci ad-
uersus alterū nō debere dixit: nec al-
terius contēni tristitiā debere dixit:

1. Tio. 2. quia non interest apud deū qui om-
nes homines vult saluos fieri: vtrūz
te an alīū quēpiam perdas. **A**nū si/
quidem cuiuslibet interitui ei nascit[ur]
detrimētū: itidēq[ue] illi cui grata om-
niū perditio est: vniū lucroz: vel tua
vel fratris morte conquiri. **Q**uem
admodū postremo poterit vel tenuē
p[ro]tra fratrē retinere tristitiā: q[ui] se cre-
dit quotidie imo p[er]tinuo ab h[uius] secti-

lo migraturum?

Nihil charitati p[ro]ponen-
dū sit: nec iracundie postpo-
nendum: **La. VII.**

Ita q[ui] n[on] n[on] p[ro]ponendū est cha-
ritati: ita furori vel iracundie
nihil ē ecōtrario postponēdū.
Oia nāq[ue] q[ui]us vtilia ac necessaria
videant[ur]: sp[er]nenda tñ sunt: vt ire p[er]
turbatio deu[er]te: et oīa etiā que pu-
tant[ur] aduersa suscipiēda atq[ue] tolerā-
da sunt: vt dilectionis pacisq[ue] trāq[ue]
litas illibata seruetur: q[ui] nec ira atq[ue]
tristitia perniciosius quicq[ue]: nec cha-
ritate vtilius credendū est.

Quib[us] de causis iter spiri-
tales nascatur dissensio:

La. VIII.

An quēadmodum carnales
n[on] adhuc et imbecilles fratres ob-
vilem terrenā q[ue] substantiā et
to inimic[us] dissūgit: ita etiā inter spiri-
tales gignit p[er] intellectuz dissūitate
discordiā. **E**x q[ui] sine dubio p[re]tētiōes
rēq[ue] xboz: q[ui]s Ap[osto]ls dānat: plerūq[ue]
q[ui] surgūt: vñ p[er]sequēt[ur] d[omi]n[us] in
ter vnanimos fratres hostis inuidus
aomalign[us] iterferit. **A**era ē nāq[ue] sa-
piētissimi salomōis illa sētētia. **Q**uā-
dū suscitatur p[re]tētiō: vniūsoz vero qui
nō p[er]tendūt p[re]tēgit amicitia. **pro. 10.**

**De āputandis etiā spiritali-
b[us] causis discordiaz: La. IX.**

Aap[ro]pter ad p[er]seruandā per-
petuā et indiuiduā charitatē:
nihil prodest primā causā am-
putasse discidiū: q[ui] nasci solet de reb[us]
caducis atq[ue] terrenis: et vniūsa de-
sp[er]isse carnalia: atq[ue] oīū q[ui]b[us] n[on] vñ
indiget rez: in discretā cōsionez frīb[us]
p[ro]misse: nisi etiāz scdā q[ui] sub specie
spiritaliū sensuū nasci solet filr absē-
dētes: acq[ui]sierim[us] in oīb[us] hūilez sen-
sum: et consonas voluntates.

**De optimo examine verita-
tis: La. X.**

Collatio. XVI. abbatis Joseph

Emine nāq; cū me adhuc ad/
m herere consortio etas iunior
hortaret: huiusmodi nobis in
telligentiā: vel in moralibus discipli
nis: vel in scripturis sacris frequēter
insertam: vt nihil ea verius: nihilq;
rationabilius crederem. Sed cū in
vnū cōueniētes sentētiās nostras p/
mere cepissem: quedā cōi examina/
tione discussa: primū ab altero falsa
ac noxia notabantur: mox deinde vt
pniciosa cōmuni pronūciata iudicio
dānabant: que intantū pūs infusa
a diabolo luce clari⁹ fulgebāt: vt fa/
cile potuissent generare discordiāz:
nisi pceptū seniorū velut diuinū qd/
dā oraculū custoditū ab oī nos pte
tione reuocasset: quo ab illis legali q/
dā sanctiōe perscriptū est: vt neuter
nostrū plus iudicio suo q̄ fratris cre
deret: si nunq̄ vellet diaboli callidi/
tate deludi.

**Q̄ impossibile sit quēq; q̄ p/
prio fidit iudicio: diaboli il
lusiōe nō decipi: Ca. XI.**

2. Cor. 11. e Tē sepe illud qd̄ Ap̄ls dic:
e pbatū est euenire: Ip̄e em̄ sa/
thanas trāfigurāt se in ange/
lū lucis: vt obscurā ac tetrā caliginē
sensuū p vero lumine scie fraudulē
ter effūdat. Qui nisi hūill z mā sue/
to corde suscepti: maturissimi fr̄s vt
pbatissimi senioris referunt exami
ni: z eoz iudicio diligēter excussi: aut
abijciātur: aut recipiāt a nobis: sine
dubio venerātes in cogitatiōib⁹ no
stris p angelo lucis angelū tenebra/
rū: grauissimo feriemur iteritū. Quā
pnicie ipossibile ē euadere quēpiam
iudicio pprio p̄sidentē: nisi hūillita/
tis vere amator z executor effectus:
illud qd̄ Ap̄ls magnopere dep̄cat oī
p̄rit de cordis impleuerit: Siq̄ ḡ in
quīt p̄solatio in christo: si qd̄ solaciū
charitatis: si q̄ viscera miserationis: v
plete gaudiū meū vt idē sapiat: ean
dē charitatē habētes: vnāntimes id/
ip̄sū sentiētes: Itāhil p p̄tētiōē: neq;

p inanem glām: s̄ in hūillitate sup̄ io
res vobismetip̄s alterutq; arbitran/
tes. Et illud: s̄ honore alterutū p̄ue
nientes: vt plus vnusq;sq; p̄sori suo
scientie z sanctitatis ascribens: sumi/
mā discretionis vere in alterius ma/
gis q̄ in suo credat stare iudicio.

**Quam ob causam non de/
beāt inferiores in collatio/
ne contemni: Ca. XII.**

Epe aut accidit: siue illusiōe di
abol: siue intercessu error; hu/
mani: q̄ nullus ē in hac carne q̄
falli velut hō nō possit: vt z ille inf/
dū q̄ acrioris ingenij sciētieq; maio/
ris est: aliqd̄ falsū mēte p̄cipiat: z il
le qui tardioris ingenij ac minoris
est: meriti: rectius aliquid veriusq; p
sentiat. Ed ideo nullus sibi q̄uis
scientia p̄dit: inani timore p̄suade/
at: qd̄ possit collatiōe alteri⁹ nō ege
re. Itā etiā si iudiciū eius diabolica
nō fallat illusiō: elatiōis tñ z supbie
grauiores laqueos nō euadet. Quis
em̄ hoc sibi absq; ingēti poterit vsur
pare pnicie: cū vas electōis in q̄ chri
stus (vt ip̄e p̄fess⁹ ē) loq̄bat: ob hoc
solūmō se asserat hierosolymā p̄scen
disse: vt cū suis coapostolis euange/
liū: qd̄lgētib⁹: reuelāte z cooperante
dño p̄dicabat: secreta examinatione
p̄ferret: p̄er qd̄ os dñi nō solū vna/
nimitatē atq; p̄cordiāz p̄ hec p̄cepta
seruari: verumetiam cū etas diaboli
adūstantis insidias z illusionū ei⁹ la
queos non timeri.

**Q̄ charitas nō solū res di:
sed etiā deus sit: Ca. XIII**

Eniq; intantū xp̄i charitatis
d extollit: vt eā beat⁹ Ioannes
ap̄lus: nō solū rē dei: sed etiā
deū esse p̄nūciat: dicens: Deus cha/
ritas est: z qui manet in charitate: in
deo manet: z de⁹ i eo. Itā vsq; adeo
illā diuinā eē p̄spiciū: vt illō Ap̄li
manifestissime vigere sentiam⁹ i no
bis: Qm̄ charitas dei diffusa ē i cor
dibus nostris p spiritū sanctū q̄ habi

Rom. 12

Soma. 3

1. Cor. 11

Gal. 6

1. Cor. 13

1. Cor. 13

1. Cor. 13

1. Cor. 13

1. Cor. 13

1. Cor. 13

1. Cor. 13

1. Cor. 13

1. Cor. 13

1. Cor. 13

1. Cor. 13

1. Cor. 13

1. Cor. 13

1. Cor. 13

De amicitia.

tat in nobis. Qd tale est: ac si dicat: Qm deus diffusus est in cordib⁹ nostris p spiritū sanctū q̄ habitat in nobis. Qui etiā cū ignorem⁹ qd debeat mris orare: interpellat p nobis gemitibus inenarrabilib⁹. Qui autē scrupatur corda: scit quid desideret spūs: q̄ fm deū postulat pro sanctis.

De gradibus charitatis:

Ca. XIII.

αΥΑΠΗ

Ulam igit charitatē q̄ dī agape: possibile est oībus exhibere: de q̄ bea⁹ Ap̄lus: Ergo dñ

Sal. 6. tps habem⁹ inqt̄ opeimur bonuz ad oēs: maxime autē ad domesticos fideles. Que instantū oībus ē generalr exhibēda: vt eā etiā inimicis nostris a dño inbeamur ipendere. Nā diligite inqt̄ inimicos vestros. Diathesis autē: id est affectio: paucis admodū et his q̄ vel parilitate morū vel virtutū societate pneri sunt: exhibet: licet etiā ip̄a diathesis multā in se differētiā habere videat. Aliter cū parentes: aliter cōiuges: aliter fratres: aliter filii diligūtur: et in ip̄a q̄z horū affectuū necessitudine magna distātia est: nec vniformis parentuz dilectio erga filios inuenit. Qd etiā Jacob patriarche pbatur exēplo: q̄ cuz cēt duodecim filioz pater: omesq̄ p̄na charitate diligeret: tñ p̄pensioe Joseph dilexit affectu: vt de eo aperte scriptura cōmemoret: Inuidebāt āt ei fratres sui: eo q̄ diligeret eū pater suus: scz nō q̄ vir iustus et pater non valde diligeret etiā ceterā plem: sed q̄ b⁹ (q̄ typū dñi p̄ferebat) affectuū dñi: q̄ dāmō atq̄ indulgētī inheareret. Hoc etiā de iohanne euāgelista legim⁹ euidentissime designari: cū de ip̄o dī: Discipul⁹ ille quez diligebat iesus: cū vtiq̄ etiā reliq̄s vndecim si m̄lter electos: ita p̄cipua dilectione cōpler⁹ sit: vt b⁹ etiā euāgelista attestatiōe designet: dicens: Sicut dilexi vos: et vos diligite inuicē. De q̄b⁹ et

matth. 5

διἀθε

σις

Beh. 37.

Joh. 21.

Joh. 13.

Ibidem.

vsq̄ in finē dilexit eos. Sed hic vn⁹ dilectio nō erga reliq̄s discipulos teporē charitatis: s̄ largiorē erga hūc sup̄abundantiā amoris exp̄ssit: quaz et x̄ginitatis p̄uilegiū et carnis icorruptio p̄ferebat. Que iccirco velut s̄blimior cū q̄dā exceptiōe signat: qz nō eaz odij cōpatio: s̄ affinitior gra exuberantissimū amorē extollit. Tale qd etiā ex p̄sona sp̄s̄le legim⁹ i Cant̄ cocāticoz: dicētis: Ordinate in me charitatē. Nec em̄ ē vere charitas ordinata: q̄ odio habēs neminē: q̄sdam merito et iure pl⁹ diligit: queq̄ cū generalr diligit cunctos: excipit tñ sibi ex his q̄s dēat peculiari affectiōe cōplecti: et rursū inē ip̄os q̄ i dilectiōe sūmī atq̄ p̄cipui sūt: aliq̄s sibi q̄ ceterorū affectui sup̄extollant: excerpit.

De his qui vel suā vel fratru cōmotionē dissimulatiōe corroborāt: Ca. XV.

Cōtra nouim⁹ qd vtiq̄ nescire rem⁹: nōnullos fratru tāte eē obstinatiōis atq̄ duricie: vt cū vel suos aduersus fratres: v̄l fr̄s aduersū se senserint aīos excitatos: ad dissimulandā mētis sue tristitiam: q̄ ex indignatiōe alterutre cōmotionis exorta ē: secedētes ab eis q̄s hūili satisfactiōe atq̄ colloq̄o lenire debuerāt: aliq̄s psalmoz incipiūt decātare x̄sticilos. Qui dñ p̄ceptā cordis amaritudinē delinire se putāt: insul-tādo augēt: qd statim extinguere poterūt si magis anxij atq̄ hūiles esse voluissent: vt oportuna cōpūctio et ip̄o et cordib⁹ mederet: et frat̄z aīos deliniret. Nā illo vtiq̄ mō pusillanimitatis immo sup̄bie sue vitiiū palpan: et nutriūt potius q̄ extirpant fomitē iurgioz: dñice illius p̄ceptio: n̄s immemores qua ait: Qui irascit fr̄i suo reus erit iudicio: Et: Si recor-datus fuer⁹ q̄ fr̄at tuus habet aliqd aduersū te: relinque tibi munus tuū ad altare: et vade p̄us recōciliari fr̄i tuo: et tūc venies offerēs mun⁹ tuū.

Cant. 2.

matth. 5.

Ibidem.

Collatio. XVI. abbatis Joseph

De eo qd si frater aduersum nos aliquid heat similitatis: munera oronū nra a dño respiciantur: **Ca. XVI.**

Matth. 5. Tantū igit nō vult nos deus noster alteri despectui habere tristitia: vt si aliqd adūsū nos frater habuerit: nec munera nra suscipiat: id est nec orones sibi a nobis p mittat offerri: donec de aīo ei tristitia iuste iniusteve pcepta: celeri satisfactio tollam. Neqz em ait si habet verā qrelā aduersū te frat tu: relinque ibi mun tuū ad altare: et va de pte recōciliari fratri tuo: sed: Si recordatus fueris: in q: qz frater tu habet aliqd aduersū te: id est: etiaz si leue aliqd ac vile sit q fratris in te fu erit excitata cōmotio: et hoc memoriā tuā subita recordatiōe pulsauerit: scias te offerre p cū tuarū spiritalia munera nō debere: nisi pūs qualibet ex causa orā tristitiā d corde fratris benigna satisfactio depuleris. Si igit euangelicus sermo etiā p pterita et minima similitate: ac d exiguis oborta causis: satisfaccere nos irascētibz iuber: qd de nobis miseris fiet q recentes et maximas causas nostro q errore cōmissas: pertinaci dissimulatiōe ptenimus: et in stati timore diabolico: dū humiliari erubescim: auctores nos fraterne tristitie denegamus: ac rebellī spiritu subiei pcepti dñi dedignantes: nequa q ea vlt obseruari debere vel impleri posse pten dimus. Eo qz sit vt iudicātes eū ipos sibilla vel incōgrua pcepisse: efficiamur fm Apostoluz: nō factores: sed iudices legis.

Iac. 4.

De his q patientiā secularibus magis putat ipedendā eē q fratribus: **Ca. XVII.**

I. Quid qz qbz lachrymis ē desit dū: q nōnulli frat: cū fuerint pumelia cuiuslibet sermōis ac cēsi: si alteri cuiuspiam q eos lenire

desiderat p cū fatigent: euz audierint neqz debere adūsū fratē pēpere tenereve tristitiā: fm illd quod scptū est: Qui irascit fratri suo reus erit iudicio: Et: Sol n occidat sup ira cū diā vestrā: pclamāt illico: Si pagan ali qz: si secularis hoc fecisset: aut ita dixisset: recte debuit sustineri: Quis aut serat fratē tā grauis consciū culpe: aut tā insolens de ore pūtiū pferentē? Quasi xō patiētia i fidelibus tantū: atqz sacrilegis: et nō oībus sit generaliter adhibenda: aut iracundia ptra gētilē noxia: q fratrē vtil estimāda: cū vtiqz p turbate mētis obstinata cōmotio: non dissimile ptra quēuis fuerit excitata sibi inferat detrimentū. Quāte aut obstinationis: imo vecordie est: vt nec ipaz xboz pprictatē bñte mētis stupore discernat? Quia nō dicūt: Qis q irascit alienigenē: re erit iudicio: qd fortasse poterat fm illoz sensū: ptra psortes nostre fidei et puerfatiōis excipere: h significāter exp sit euāgelicus sermo: dicēs: Qis q irascit fratri suo re erit iudicio. Licet itaqz fm regulā xitatis omnē hoīem fratē debeam accipere: tñ h in loco magis fidelis ac nre puerfatiōis pnceps q ethnicus fratris vocabulo designatur.

matth. 5.
Eph. 4.

matth. 5.

Abi. 3.

De his q patientiā mētiētes ad iracundiā fratres silentio accendūt: **Ca. XVIII.**

I. Quid xō qle est: q interdū patientes esse nos credim: qz mēdere ptenim? la cessiti: h ita cōmotos fratres amara taciturnitate vlt motu gestuqz irrisorio sbsānam: vt eos magis ad iracundiā vultu tacito puocemus: q tumida potuissent incitare puitia: in eo nos estimātes minime apud deū reos: qz nihil ore p tulim: qd nos notare hoīm iudicio aut pdenare potuisset? Quasi vero apud deū xba tā tūmodo: et nō pēque volūtas vocet in culpā: et opus solū pēti: et nō etiā votū ac pposuū

Mat. 1.

Mat. 9.

De amicitia.

habeat in crimine: aut hoc tantū qđ vnusqđ fecerit p loquelaz: et nō qđ etiā p taciturnitatē facere studuerit: in iudicio sit querendū. Nō em̄ sola cōmōtiōis illate q̄litas: sed etiā ppo sitū irritatū i nora est. Et ideo nō quēadmodū iurgū fuerit excitatū: sed cuius pflagrauerit vitio: vey iudicis nostri pquiret examē. Affect⁹ em̄ peccati: nō ordo p̄siderād⁹ ē admissi. Quid em̄ differt vtrūz qđ gladio ipse pemerit fratres: an aliqua ad mortē fraude cōpulerit: cū ipius euz dolo vñ crimie p̄stet exticū? Quasi xō cecū in p̄ceps manu p̄pria nō impagisse sufficiat: euz similiter re? sit qđ pñū et iminentē iaz foue: cū potuerit reuocare p̄tēserit: aut ille sol⁹ in crimine sit qđ manu sua quēpiā laqā uerit: et non etiā is qui vel parauerit vel ingesserit laqueū: vel certe cū potuerit auferre noluerit. Ita igit tace re nihil pdest: si ideo nōb indicamus silentiū: vt qđ agendūz cōuitio fuerat: hoc taciturnitate faciam⁹: assilulantes quosdā gestus: quib⁹ et ille quē curare nos oportuit: vehemētiōri inardescat iracundia: et nos sup hoc oīa dāno illi⁹ ac p̄ditōe laudemur: quasi xō nō etiāz ex hoc ipso qđ criminiosior sit: qđ gloriā sibi d̄ frat⁹ voluerit p̄ditione p̄quirere. Atriq⁹ em̄ tale silentiū erit equaliter noxiū: qđ sicut exaggerat i alteri⁹ corde tristitiā: ita in suo nō p̄mittit extingui. Contra qđ illa p̄phete satis p̄prie ē directa maledictio: Ne qđ potat amīcū suū: mittēs fel suū: et inebrians vt aspiciat nuditatē ei⁹: replet⁹ ē ignominia p gloria. Illud qđ qđ p aliūz de talib⁹ dicī: Quia oīs frater supplantans supplantabit: et oīs amīc⁹ fraudulēter incedet: et vir fratē suū iridebit: et veritatē nō loquent⁹: Ex tēderūt em̄ linguā suā q̄si arcū mendaci⁹ et nō veritatis. Sepe autē ficta patiētia etiā acrit⁹ ad iracundiam qđ sermo succendit: et atrocissimas verborū trāscendit iniurias: maligna ta-

citurnitas: leuiusq̄ tolerant inimico: proq̄. 27 rñ vulnera q̄ irridētū subdola blā dūm ēta. De q̄bus p̄prie d̄r p p̄phaz: Molliti sūt sermones eius sup oleū: ps. 54 et ipi sunt iacula. Et alibi: Verba cal proq̄. 18. lidoz mollia: hec autē fertūr impētralia v̄eris. Quibus etiā illud potest elegāter aptari: In ore pacē euz amīco suo loquit⁹: et occulte ponit ei insidias: Quib⁹ tamē magl decipit ipse qđ decipit. Nā qui p̄parat anī faci em amīci sui rete: circūdat illud pedibus suis: et qui fodit foueā p̄rio suo: incidet in eā ipse. Deniq⁹ euz magna ad cōphendendū dñm cū gladijs et fustibus multitudo venisset: nemo in auctorē vite nostre illo cruentior extitit parricida: qđ qđ cūctos ficto salutatiōis honore pueniēs: osculū hū dōle charitat⁹ ingessit. Cui domin⁹? Luc. 22 Iuda inq̄t osculū filiū hoīs tradis? id ē amaritudo p̄secutionis atq̄ odiū tul: hoc tegmē assūpsit: quo dulcedo vere amoris exprimis. Apertius qđ ac vehemēti⁹ per prophetam vis hui⁹ doloris exaggeratur. Quoniā ps. 54 si inimicus inquit meus maledixisset mihi: sustinuisse vtiq⁹: Et si is qđ ode rat me sup me magna locut⁹ fuisset: abscondissem me forsitan ab eo: Tu vero homo vnanimis dur me? et notus meus: qui simul meuz dulces cepiebas cibos: in domo dei ambula uimus cum consensu.

De his qui ex indignatiōe ieiunant: Cap. XIX.

Illud qđ p̄phanū tristitie gen⁹ a ē: qđ dignū cōmemoratiōe nō fuerat: nisi id a nōnullis fratribus scirem⁹ admitti: qđ cū tristificati fuerint vel irati: ab ipso etiā p̄tinaciter abstinent cibo: ita vt qđ etiā dicere absq̄ pudore nō possim⁹: illi qđ dū placidi sūt refectionē abt vscq̄ ad horā sextā: vel vt multū: nonam negāt se posse differre cū fuerit tristitia vñ furore supplet: ieiūia ēt bīdina si sētāt: itāq̄ iēdie defectiōez iracūdie satietate sustētēt: in qđ plane

Lolla. XVI. abbatis Ioseph

sacrilegij crimen euidenter incurrunt: ieiunia scz q̄ soli deo pro hūiliatione cordis et purgatiōe vitiorū sunt speci aliter offerēda: p̄ diabolico tumore tolerātes. Qd̄ tale est: ac si oīones at q̄ sacrificia nō deo sed demonijs de ferant: illā q̄ moysaica increpationē mereant audire: Sacrificauerūt de monijs et nō deo: dñs q̄s ignorabāt.

Deut. 32

De quorundā simulata pa tiētia qua maxillā verberā dā alterā ingerūt: La. XX.

On ignoram⁹ etiā aliū demē tle gen⁹: qd̄ sub colore fucate patiētie in nōnullis fratribus inueniūt: q̄bus parū est uirgia cōmo uisse: nisi etiā instigatorijs verbis ut feriant irritēt: cū utiq; vllē fuerit impulsioe p̄tati: aliā q̄ p̄tē corpis ingerūt verberandā: quasi per h̄ p̄fe ctionē mādāt illi⁹ impleturi: quo di

matth. 5.

Interrogatio quēadmodū christi mādatis obtemperā tes: euāgelica p̄fectōe frau dentur: La. XXI.

Ermanus. Quō rep̄bēdend⁹ ē is q̄ p̄cepto satisfaciēs euāge lico: nō solū nō itulit talionē: s; etiā par⁹ ē ut sibi geminet iūria?

Responsio q̄ christus nō so lū facti sed etiā volūtatis i spector sit: La. XXII.

Ioseph. Sicut paulo aī dictus est: nō solū res ip̄a que gerit: s; etiā q̄litas mentis et p̄positum facientis est intueud⁹. Et ideo si id qd̄ ab vno q̄ p̄ficiat: q̄ aīo fiat: ut q̄ p̄cedat affectu: intimo p̄p̄dat⁹ cor

dis examine: videbitis patiētie leni tatisq; virtutē nequaq; posse cōtra rio spū: id est ip̄atiētie ac furoris im pleri. Si q̄dez dñs noster atq; salua tor ad p̄fundā nos instruens patiē tie lenitatisq; virtutē: id est nō ut la bijs eā tantūmodo p̄feramus: sed ut itimis aīe nostre abditis recōdam⁹: istā nobis p̄fectōis euāgelice formū lā dedit: dicēs: Si quis te p̄cussit i dextera maxilla tua: p̄be illi et alte rā: subauditur sine dubio dexteram.

Abi. 5.

Que alia dextera nisi interioris hō minis (ut ita dixerim) facies pōt ac cipi? Per hoc omnē penitus iracū die fomutē de p̄fundis cupiēs aīe pe netralib⁹ extirpare: id est ut si exteri or dextera tua impetū ferentis exce perit: interior q̄z hō p̄ hūilitatis affē sum: dextera suā p̄beat verberādā: cōpatiēs exterioris hōis passiōi: et qd̄amō succubens atq; subijciēs suū corp⁹ sc̄ictis iniurie: ne exterior ho minis cede vel taceat intra semouica tur interior. Videtis q̄ longe eos ab euāgelica p̄fectione distare: que pati entia docet nō verbis: sed interiore cordis tranquillitate seruandā: eam q̄ a nobis euz quid aduersi enenerit ita p̄cipit custodiri: ut nō solū nosmet ipsos aliēos ab iracū die p̄turbatiōe seruem⁹: sed etia; illos q̄ suo cōmoni sūt vitio: succubētes iniurijs corp⁹ ad placiditatē expleta cedis satietate co gam⁹: furore corp⁹ nostra lenitate vin cētes. Et ita etiā illud apostolicū im plebim⁹: Noli vinci a malo: sed vin ce in bono malū. Qd̄ ab illis imple ri nō posse certissimū est: q̄ illo spiri tu ac tumore verba lenitatis atq; hu militatis enutrit: ut nō solū nō miti gent p̄ceptū furoris incendiū: s; ma gis illud tā in suo q̄ in fratris cōmo ti sensu faciāt p̄flagrare: q̄ tū etiam si possent aliquo mō ip̄i mites ac plac di p̄manere: nō sic quidez aliq̄s iusti cie fructus caperēt: cū dāno proximi patiētie sibi gloriā vendicantes: et p hoc ab illa apl̄ica charitate oīmodis

Ro. 12.

De amicitia.

1. Cor. 13. alieni: que nō querit que sua sūt: sed ea que alioz: nō est ita diuitias ꝑcupiscit: vt lucroz sibi de ꝑximi faciat detrimento: nec acquirere quicqꝫ cum alterius desiderat nuditate.

¶ Ille sit fortis et sanus qui succumbit alterius voluntati: **La. XXIII.**

Scienduz sane generaliter illum si ꝑtes agere fortiores: qꝫ voluntati fratris suā subijcit voluntate: qꝫ enī qꝫ in defendēdis suis diffinitioibꝫ ac tenēdis ꝑtinacio: inuenit. Ille enī sustētans ac tolerāns ꝑximi sani ac validi: hic autē infirmi et quodāmodo egrotāt: obtinet locū: quē ita palpari necesse est ac foueri: vt iterdū etiā a rebꝫ necessarijs ꝑ eiꝫ de re ac pace salubre sit aliqdꝫ reclarari. In qꝫ quidez nō se credat qꝫ aliquid de sua ꝑfectiōe minuisse: tā est qꝫ dā de ꝑposita districtiōe ꝑdescendēdo sū miserit: sed cōtrario multo ampliꝫ se ꝑ longanimitatis et paciētie bono nouerit acqꝫisse. **Aplicuz** nā qꝫ ꝑceptū est: **Eos qꝫ fortes estis: ibecillitates infirmoz sustinete. Et: Alterutruꝫ onera uestra portate: et sic adimplebitis legē christi.** Nunqꝫ enī infirmus sustētat infirmū: nec tolerare poterit: aut curare languētē is qꝫ similiter egrotat: sed ille medelā tribuit ibecillo: qꝫ ibecillitati ipse nō subiacet. **Merito enī ei dicitur: Medice cura teipm.**

¶ Infirmi iniuriosi sunt et iniurias ferre non possint:

La. XXIII.

Etā dū etiā illud est: infirmorum natura esse sp. cūsinodi: vt ꝑmpti quidē ac faciles sint ad ꝑtunelias ingerēdas: et iurgia ꝑferēda: ipi xō ne minima quidez iniurie velint suscipiōe ꝑtingi: cū qꝫ inferentes ꝑterua ꝑuitia: incōsiderata superequitet libertate: ne parua quidez atqꝫ leuissuna sustinere ꝑtēti sūt. **Joꝫ** fm ꝑdictā senioꝝ sentētia: **charitas**

stabilis atqꝫ indurpta nō poterit ꝑdurare: nisi inter viros eiusdē virtutis atqꝫ ꝑpositi. Scindī etēnī necesse est eā quocūqꝫ tpe quantalibet fuerit cautione ab al tero custodita.

Interrogatio quō fortis sit qui non semper sustentat infirmū: La. XXV.

Ermanus. In quo qꝫ laudabilis perfecti viri potest esse ꝑtinentia: si tolerare non ꝑueniet semper infirmū?

Responsio qꝫ infirmꝫ se nō sinat sustentari: La. XXVI.

Osēph. Nec ego dixi: qꝫ illi qꝫ fortis est ac robustꝫ: x̄tus tolerantiaqꝫ vincēda sit: sed qꝫ infirmi pessima valitudo: illi qꝫ sanus est sustētatiōe nutrita: atqꝫ in deterius quotidie plabēs: generatura sit causas ob qꝫ vel ipse vltra nō debeat sustineri: vel certe patientiā ꝑximi nō tā ac deformationē impatiētie sue cōiiciēs: abire qꝫ qꝫ mauult qꝫ semꝫ magnanimitate alteriꝫ sustineri. Nec qꝫ ab his qꝫ sodalitates affectū cupiūt inuolabilē custodire: ꝑ oibus obseruāda cēsemꝫ: vt ꝑximū qꝫ uislibet iniurijs lacessitꝫ: nō solū labia sed etiā ꝑfunda pectoris sui monachꝫ tranquilla custodiat: qꝫ tū si senserit vltimulter fuisse turbata: oī semetipm taciturnitate cōtineat: et illud qꝫ ꝑsalmistā cōmēorat: diligēter obseruet: **Turbatꝫ sū et nō sū locutꝫ: et dixi: Custodiā vias meas: vt nō delinquā in lingua mea: ꝑosui oī meo custodiaz dñi ꝑsisteret peccator adūsu me: obmutui et hūiliatus sū et silui a bonis: nec ꝑsentē ꝑsiderā s statuz: ea ꝑferat qꝫ ad horā turbulentꝫ suggerit furoꝫ: dictatqꝫ animꝫ asperatꝫ: sꝫ vlt recolat gratiā ꝑterite charitatꝫ: vlt refozmā de pacis redintegrationē mēte ꝑspiciat: eamqꝫ velut ꝑtinuo reuersuram etiā in ipso cōmotiōis tpe ꝑtēpletur. Dū qꝫ se ad dulcedinē refertuat ꝑcor die moꝫ future: amaritudinē ꝑntium**

Ps. 76.
Ps. 38

Colla. XVI. abbatis Joseph

nō sentiet iurgioꝝ: et ea potissimū re
spondebit: et quibus vel a senectū re
fieri: vel ab alio reprehendi relictū
charitate nō possit: sicq; adimplebit
propheticū illud eloquū: In ira
Abac. 3. misericordie memor eris.

Quāmodū sit iracundia comprimenda: Ca. XXVII

Obhibere ergo nos oportet om
nes iracūdie mor: et guberna
trice discretiōe moderari: ne i
illud qd a salomōe dāna: p̄cipiti fu
proh. 29 rore raptemur: Totā irā suā profert
impius: sapiens autē dispēsat p̄ p̄tes:
id est stultus quidē ad vltionē suā: ire
perturbatione succēditur: sapiens autē
paulatim eā maturitate p̄siliū ac mo
deratiōis extenuat et expellit. Tale

Ro. 12. est et illud qd ab Aplo dicit: Nō vos
metip̄os vindicantes charissimī: sed
date locū ire: id est nequaq; ad vin
dictā iracundia cogente tendatis: s;
date locū ire: hoc ē: nō sint corda ve
stra sic impatiētie ac pusillanimitatē
angustiis coartata: vt violentā com
motiōis p̄cellam cū irruerit sustine
re nō possint: sed dilatamini in cor
dibus vestris: suscipientes aduersos
iracundie fuerit? In illis extēis simib;

1. Co. 13. charitatis: q̄ oīa suffert: oīa sustinet:
et ita mens vestra amplitudine lon
ganimitatis ac patiētie dilatata: ha
beat in se p̄silioꝝ salutare recessus:
in quibus receptus quodā mō atq; dif
fusius teterrimus iracūdie fumus pro
tinus euanescat. Vel certe ita intelli
gendū est: Damus locū ire: quotiēs
cōmōtioni alteri? humili atq; trā q̄l
la mēte succūbimus: et quodā mō di
gnos nos qualibet iniuria p̄fitētes:
impatiētie sententi obsēdmur. Ceterū
hi q̄ ita sensū aplice perfectiōis incli
nant: vt locū ire illis dare existimēt:
qui ab irascente discedūt: videntur
mibi dissensionū fomētē nō abscede
re sed nutrire. Hi autē iracundia p̄xi
mi humili statim satisfactiōe vincat:
puocat eā fugiēs potius q̄ declinat.

Illud q̄ huius simile est qd salomon
ait: Noli festinare in spiritu tuo iras
ci: qz ira in sinu insipientiū requiescit:
et noli p̄currere in rixā cito: ne peni
teat te i nouissimo. Neq; em̄ ita festi
nationē rixe vel iracundie culpat: vt
earundē approbet tarditatē. Simi
liter et illud suscipiendū est: Stultus
eadē ip̄a hora p̄nūciat irā suam: oc
cultat autē ignominiam suā astutus.
Non em̄ ignominiosa iracūdie pas
sionē: ita a sapientibus occultari debe
re decernit: vt iracūdie velocitatem
culpans nō phibeat tarditate: quā
vtiq; si p̄ necessitatē humane infirmi
tatis irruerit: ideo censuit occultā dā:
vt duz ad p̄sens sapienter obtegīt in
perpetuū deleat. Nec em̄ natura est
ire: vt dilata languescat et pereat: p̄
lata ho magis magisq; phagret. Di
latāda q̄ atq; amplianda sūt pecto
ra: ne angustiis pusillanimitatis ar
tata: iracūdie turbulentis estib; op
pleant: et recipere fm̄ p̄phetā illud
nimis latū mādatū dei angusto cor
de nequeamus: nec dicere cū p̄phe
ta: Alā mandatoꝝ tuoꝝ cucurri: cū
dilatares cor meū. Hāz q̄ longani
mitas sapiētia sit: euidentissimis scri
pturę testimonijs edocemur. Doga
nimus em̄ vir nīmī? in prudētia: pu
sillanimitas autē valde insipies est. Et
eccirco d̄ illo q̄ sapiētie donū lauda
biliter a dño postulauit: scriptura cō
memorat: Et dedit dñs salomoni sa
plentiā prudentiāq; multā nūm̄s: et
latitudinē cordis quasi arenam ma
ris innumerabilem.

Amicitias coniurationē in
itas: firmas esse nō posse:

Ca. XVIII.

Illud q̄ multis est experimētis
sepissime cōp̄obatur: nullo mō
eos qui amicitiaz sedus p̄tura
tionis inire p̄ncipio: indurptaz po
tuisse seruare p̄cordiā: siue q̄ eā nō p̄
desiderio p̄fectiōis: nec p̄ aplice cha
ritatis imperio: sed pro amore terre
no: et p̄ necessitatē ac vinculoꝝ pacti

Eccl. 7.

proh. 12.

Ps. 118

3. Reg. 4

Annotation ca. collatiois. XVII.

retinere conati sunt: siue qđ ille calli-
dissim⁹ inimicus vt eos puaricato-
res sui faciat sacramenti: celer⁹ ad ir-
rumpenda amicitiarū vincula p̄cipi-
tat. Certissima ę est prudentissimoz
viroz illa sententia: verā cōcordiaz
z indiuiduā societate: nisi inter emē-
datos mores: eiusdēq; virtutis ac p̄-
positi viros stare non posse. Hec de
amicitia beatus ioseph spiritali nar-
ratione differuit: nosq; ad custodien-
dā sodalitaris perpetuā charitatem
ardentius incitant.

**Explicit collatio p̄ma abba-
tis Ioseph de amicitia.**

**Incipit annotatio caplorū
collatiois secūde eiusdē se-
nis de diffiniendo.**

Ca.) De vigilijs q̄s p̄tulimus.

ij De abbatib; germani anxietate
super sponsionis nostre re-
cordatione.

liij Quid mihi ad hoc visum sit.

liij Interrogatio abbat; ioseph no-
straq; responsio vnde anxie-
tas emerisset.

v Expositio abbatib; germani cur
vel in egypto residere malle-
mus vlt̄ retraheremur ad sy-
riam.

vj Interrogatio abbat; ioseph an
in egypto maior p̄fect⁹ no-
bis q̄ in syria offerret.

vij Responsio de differētia institu-
tionū vtriusq; puincie.

vij De perfecti viri nihil absolute
debeāt definire: vlt̄ vtr̄ sine
p̄ctō possint definita rescin-
dere.

ix De plerūq; vtili⁹ sit statuta ir-
rumpere q̄ implere.

x Interrogatio nra de metu p̄bite
in cenobio syrie sp̄sionis.

xj R̄sio q̄ p̄positū gerēt; nō ne
gocij sit p̄siderād⁹ effect⁹.

xij De boni p̄ctus malignis au-
cto;ib; nō p̄fuerint: nec bo-
nis mala gesta nocuerint.

xij R̄sio nra q̄ cā a nobis erege-
rit sacramētuz sponsionis.

xliij Disputatio senis q̄ sine culpa
actiōis ordo mutet: dūmō
boni studij capiat effect⁹.

xv Interrogatio an absq; p̄ctō sit
qđ ifirmis nostra scia occa-
sionē ingerit mentiendi.

xvj R̄sio q̄ nō p̄p̄ ifirmoz scā-
dalū sc̄pturaz x̄itas sit mu-
tanda.

xvij De veniabiliter mendacio san-
cti tāq; elleboro vsi sint.

xviiij Obiectio q̄ illi tñ ip̄une mēda-
cio vsi sint qđ sb lege viret.

xix R̄sio eo qđ licētia mēdacij q̄ ne
in veteri qđ ē idulta ē testa-
mento veniabiliter a multis
fuerit vsurpata.

xx De veniabile plerūq; menda-
ciū: z noriā x̄itātē etiā apo-
stoli esse cōsuerint.

xxj An interrogatib; occultā p̄ti-
nentiā sine mēdacio oportet
at p̄palari: z an suscipiēda
sint qđ semel fuerit recusata.

xxij Obiectio qđ oportet qđ ē ab-
scondi p̄tinētiā: sz suscipi re-
cusata non debeant.

xxij R̄sio qđ irrationabilis sit hu-
ius diffinitionis pertinacia.

xxliij Quō abbas pyamon suā p̄ti-
nentiā celare maluerit.

xxv Testimonia sc̄pturaz de cō-
mutatis diffinitionibus.

xxvj De nō fm̄ imēsitatē p̄scientie
diuina clemētia: sed fm̄ p̄se-
tes act⁹ vel remuneret vnū:
quēq; vel puniat.

xxvij De s̄a cti viri pertinaces ac du-
ri esse non possint.

xxviiij Interrogatio an sit p̄riū p̄dicte
inīe illō qđ d̄r: Iurauit z statuit.

xxix Responsio in q̄bus imobilis de-
finitio sit tenēda: z in q̄bus
si oportuerit rescindenda.

xxx Quēadmodū debeant celan-
da committi.

xxxi Nihil sup̄ his q̄ ad vsū com-
muni

Collatio. XVII. abbatis Joseph

munis vite attinent definiendū.
Explicit a[n]otatio caplorū.

Incipit collatio secūda ab-
batis Joseph d[omi]ni diffiniēdo.
De vigilijs q[ua]s Cassian[us] cū
alijs ptulerit: La. I.

Recedē

te igit[ur] collatiōe fini-
ta: p[er] iter q[ua]s nocturno
intercedēte silētiō: cū
fuissem[us] a sancto ab-
bate ioseph ad seposi-

tā cellulā in secreto cā quietis addu-
cti: et sermonib[us] ei[us] igne q[ua]dā in n[ost]ris
cordib[us] excitato: totā noctē habuiss[et]
semus in somnō: egressi cellulā: et cen-
tū fere ab ea passib[us] secedētes: in lō-
co remotiore p[re]sedim[us]. Cū itaq[ue] secre-
ti colloqui nobis familiariter etiam
nocturnis tenebr[is] oportunitas p[ro]be-
ret: illico vt resedim[us] abbas german[us]
graniter ingemiscens.

De abbatis germani anxie-
tate sup[er] sp[irit]u[alis] sp[irit]ionis nostre re-
cordatione: La. II.

Ad agm[us] in q[ua]nt[um] Inge[n]ti n[ost]r[is]
discrimine nos videm[us] et p[er]i-
quā miserabili p[er]ditōe p[er]stri-
ctos: q[ua]s et rō ip[s]a p[er]uersatio q[ua]s sancto-
rū q[ua]d salubri sit ad p[er]fectū vite sp[irit]i-
ritalis efficacit[er] docet: et eligere id q[ua]d
expedit: data seniorib[us] sp[irit]io nō ad-
mittit. Etenim potuim[us] exēplis talib[us]
ac tanto[rum] viro[rum] ad p[er]fectiorē vitam
p[ro]positū q[ua]s formari: nisi nos instāter
ad cenobium recurrere p[er]missi pactio
coartaret. Quos si reuersi fuerim[us]: co-
pia nob[is] vlt[er]i[us] h[uius] cremeā d[omi]ni nullā tri-
buet. Sin[te]r h[oc] hic residentes deside-
riū n[ost]rū maluerim[us] explere: q[ua]d agi-
mus de sp[irit]u[alis] fide: quā seniorib[us]
n[ost]r[is] velocissimū reditū pollicētes:
dedisse nos nouim[us]: vt vel cursim li-
ceret nobis hui[us] pu[n]cie sanctos ac
monasteria circūire: Cū q[ua]s sic estuan-

tes: q[ua]d sup[er] statu salutis n[ost]re definiē-
dū eēt: neq[ue] q[ua]s inuenire possem[us]: solo
gemitu testabamur durissime p[er]ditio-
nis necessitatē: accusantes teneritū d[omi]ni
nē frōis n[ost]ri ei: et ingenitā nob[is] verecū-
diā detestātes: cū onere p[er]gruati:
etiā p[er] vtilitatē n[ost]rā ac p[ro]positū no-
strū: retinētū p[er] cib[us] al[im]ē nō potuisse-
mus obsistere: nisi maturissimo redi-
tu rep[ro]missio huc venissem[us]: illi[us] sc[ilicet]
nos pudor[is] vitio laborasse desitētes:
de q[ua] d[icitur]. Est pudor: afferēs peccatū.

Quid mihi ad hoc visū sit:

Eccl[esiasticus]. 4.

La. III.

Am ego. Cōp[er]dū in q[ua] ang[ustia]
trib[us] afferat n[ost]ris p[er]siliū: imo au-
toritas senis: ad quē oportet
vt nostras sollicitudines deferam[us]:
et q[ua]cquid fuerit ei[us] sentētia defuit[ur]:
velut diuinū et celeste resp[on]sū cū cris-
estib[us] n[ost]r[is] terminū ponat. Q[ua]d q[ua]d
dē nobis p[er] os s[an]cti hui[us] a d[omi]no tribu-
endū: et ob illi[us] meritū et ob nostraz
fidē minime dubitem[us]. Ip[s]ius em[en] mu-
nere salubre p[er]siliū et creduli ab indi-
gnis: et increduli a sanctis frequēter
acceperūt: d[omi]no id vel p[ro]pter meritū
r[ati]fidentū: vel p[ro]pter fidē p[er]siliū lar-
giente. His itaq[ue] sermōib[us] a s[an]cto ab-
bate germano ea alacritate suscep[er]it:
ac si eos non a mem[oria] s[ed] i[n]stinctu
d[omi]ni p[er]tulissem[us]: aduētū senis atq[ue] in-
stantē iam horaz nocturne synagoga
paululū p[ro]stolati: postq[ua]m cū solita sa-
lutatiōe suscepim[us]: et legitim[us] o[mn]iū
atq[ue] psalmor[um] implet[ur] ē nūc[er]is: iisdem
rursus q[ua]b[us] ad quietē cōpositi fuera-
mus p[er]stāb[us] ex more p[re]sedimus.

Interrogatio abbatis Jo-
seph nostraz p[er]silio v[er]i anxie-
tas emerisset: La. III.

Am venerabil[is] ioseph delectio-
res nos a[n]i[m]o p[re]tēplaf[et] atq[ue] h[oc] no-
bis si sine cā cōi[n]ciēs accidisset:
illo nos p[ri]or[is] ioseph sermōe com-
pellat: Cur itaq[ue] vult[is] v[er]i tristes sūt
hodie? Cui nos: Nō sic vinculati illi
pharaonis misit[ur]: somniū vidim[us]: et

Scn. 40.

De diffiniēdo vel nō diffiniēdo.

q̄ interptet nō ē: s̄ in somnē in q̄ diu-
xiu? noctē: ⁊ q̄ estuū nostror̄ moles
s̄bleuet nō ē: nisi eas dñs tua discre-
tiōe submonerit. Tū ille: qui priar-
che x̄tutez ⁊ merito referret ⁊ nō ic-
tā dñe p̄ dñm in q̄t ē hūanā cogita-
tionū curatio? Proferā t̄ in mediū:
potēs ē cū diuina clemētia s̄m fidē
vestrā nro eis medelā p̄bere p̄silio.

**Expositio abbatis germa-
ni cur vel in egypto reside-
re mallems vel retrahere-
mur ad syriam: Ca. V.**

Whec germanus. Credebam?
a in q̄t nos v̄re beatitudinis vi-
sione: nō solū leticia spiritali:
sed etiā p̄fectu abunde repletos ad
nostrū cenobiū recursuros: ⁊ ea que
fuissem? vestro magisterio p̄secuti: a
nobis post reditū vel tenet emulati-
one sectanda. Hec enī ⁊ seniorū no-
strozū dilectio s̄bt sp̄dere nos com-
pulit: dū sublimitatē vite vestre atq;
doctrinē posse nos aliq̄ten? imitari
in illo cenobio crederem?. Ande cū
ex hoc nobis oēm estimarem? leticiā
p̄ferendā: intolerabili ecōtrario do-
lore p̄ficiamur: p̄siderātes illo nos or-
dine id qd salutare nobis esse cogno-
scim? obtinere nō posse. Ex vtroq; ḡ
nūc latere coartamur. Si enī p̄mit-
sionē quā senior charitate nos com-
pellente corā cū cū fratribus in spe-
leo in q̄ dñs noster ex aula vteri x̄gi-
nalis effulsit: ip̄o teste de p̄p̄sumus:
satisfacere voluerim?: sūmū spirita-
lis vite incurrim? detrimentū. Sin
autē sp̄siois inmemores: ⁊ in his re-
gionib? residētes: vtilitati p̄fectiōis
nostrē illā voluerim? postponere pa-
citionē: abrupta mēdaciā nō implete p̄-
missiōis picula formidam?. Sed ne
hec quidē estus nostros possum? re-
leuare cōsilio: vt post q̄ velo assimo-
reditu sponsiōis fuerit impleta cōdi-
tio: hec denuo loca celeri repetamus
recursu. Itā q̄uis ad p̄fectū spirita-
liū rep̄ x̄tutez q̄ tendentib?: piculosa
ac noxia sit etiā parua dilatio: tamē

pollitacionē fidel nostre q̄uis mo-
roso solueremus reditu: nisi nos non
solū charitate: verū etiā auctoritate
seniorū nostror̄ sciremus inexplubt
liter colligandos: ita vt remeādi ad
hec loca nobis potestas deiceps nul-
lo modo tribuatur.

**Interrogatio abbatis Jo-
seph an in egypto maior p̄-
fectus nobis q̄ in syria con-
ferretur: Ca. VI.**

Whec beatus ioseph interpo-
a sito aliquantisper silētiō: **L**er-
ti inquit estis maiorem spirita-
liū rerum p̄fectū in regiōe hac vo-
bis posse conferri?

**Responsio de differentia i-
stitutionū vtriusq; puincie:**

Ca. VII.

Ermanus. Quāvis etiā illoz
s doctrine sūmas grates repen-
dere debeamus: q̄ nos docue-
runt a piulis magna conari: ⁊ dato
bōi sui gustu: egregiā p̄fectiōis sūm
nostr? viscerib? indiderūt: si qd tū lu-
dicio nostro credit: nullā dūcū? cō-
parationē inter hec atq; illa q̄ illic p̄-
cepim? instituta: vt sileam? cōuersa-
tionis vestre inimitabilē puritatem:
quā vobis nō solū mētis ac p̄positi
districtiōe: sed etiā loco credim? be-
neficio patrocinante p̄ferri. Tū non
dubitam? ad imitandā p̄fectiōis ve-
stre magnificentiaz hanc que cursum
tradit doctrinaz nō posse sufficere:
nisi nobis etiā cōmoratiōis ip̄i? af-
fuerint adiumenta: longiq; t̄pis eru-
ditio q̄ridiana institutiōe toz porcem
nostrī cordis vtcunq; discusserit.

**Q̄ perfecti viri nihil abso-
lute debeant definire: vel
vt sine pctō possint defini-
ta rescindere: Ca. VIII.**

Wseph. Sanū quidem est atq;
i p̄fectū: nostrēq; p̄fessionē om-
nino conueniens: vt ea que sub
aliqua sponsiōe decernim?: efficaciter

f s

Collatio. XVII. abbatis Joseph

ter impleam⁹. Ob quā rē nīhil opor
tet abrupte mōachū diffinire: ne aut
id qđ incaute pmissit: implere cogat:
aut p̄sideratiōe honestioris intuitus
renocet⁹: spōsiōis sue p̄uaricator ex
istat. S; q: nūc ppositū nob ē: non
tā de sanitatis statu q̄ de infirmita
tis curatiōe tractare: nō qđ p̄ore lo
co a vobis fuerit actitādū: s; quēad
modū de scopulo hui⁹ p̄nciosi nau
fragij possitis euadere: salubri ē p̄si
lio req̄rendū. A si igit nullū nos co
artat vinculū: nec vlla p̄ditio p̄stri
git: de comparatiōe secūda; rez opti
one pposita: id qđ maioris est cōmo
di p̄legat: qsi xō altq̄ dispendio: nō
obstet aduersitas: in comparatiōe dā
no; illud ē appetendū qđ leuioz lib⁹
subiacet detrimētis: vt quodā dictū
est loco: De maximis malis minima
deligas. P̄roinde quantū v̄ra pate
facit assertio: cū ad id vos loci spon
sio inconsulta pduxerit: vt ex vtroq;
vobis grauis incōmodi subeūda ia
ctura sit: in eā ptē inclinādū ē electi
onis arbitriū: q̄ vel tolerabiliora dis
pendia inferat: vel satisfactionis re
medio facili⁹ explet. Si ḡ maiora spi
ritui vestro lucra ex hac cōmoratiōe
credatis p̄ferēda: q̄ illa sūt q̄ vob de
p̄uersatiōe illi⁹ cenobij nascebantur:
neq; sine iactura ingentiū cōmodo;
potest p̄ditio vestre sponsiōis imple
ri: satius est s; vos mēdacij vel nō im
plete p̄missionis subire dispendiū:
qđ semel p̄teritū nec spm̄ vltra lā re
peti: nec alia p̄ semet poterit genera
re peccata: q̄ in illud incidere: p̄ qđ
tepidioris vite: vt dicit⁹: stat⁹ q̄ridi
ano vos atq; iterniabili afficiat de
trimēto. Aenabili⁹ em̄ imo xō etiā
laudabiliter definitio incauta muta
bis: si ad salubrioz ē trāseat ptē: nec
p̄stantie p̄uaricatio esse credēda est:
q̄tens sponsio vitiosa corrigi⁹: s; te
meritatis emēdacio. Que oīa sc̄ptu
raz q̄z possunt testimoniē aptissime
comprobari: q̄ multis p̄nciosū fue
rit: definitiōib⁹ p̄p̄is inbecillis: et

ab eis econtrario destitisse: cōmodū
fuerit ac salubre.

**Et plerūq; vtili⁹ sit statuta
irrupere q̄ implere: La. IX**

Quod liq̄ diffine sancti apli pe
tri et iude traditoris exēpla te
stant. Ille em̄ qz discessit ab

incōsulte diffinitiōis sentētia q̄ dixerat: **Mat. 13.**
Nō mibi lanabis pedes in eter
nū: imortale christi oīmq; sanctorū
p̄sortiū p̄meret: abscedē⁹ p̄culdu
bio ab hui⁹ beatitudinis gratia: si in
sermōis sui obstinatiōe māsisset. hic
xō p̄tinaciā sue retinēs sponsionis:
p̄petua morte dānat: q̄ fuisset p̄cul
dubio liberat⁹: si definitiōis sue ma
luisse destitutor poti⁹ q̄ p̄tinax iue
niri. **Mat. 13.** In illis q̄z duob⁹ filiis qui i

enāgelio ad opationē vinee destinā
tur: euidentissime p̄docemur: quozū
vnius patris restitit imperio: ali⁹ p̄
na respōsiōe p̄sensit. Sed nec illi p̄
fuit humilis obsequēda; respōsiō:
qz p̄ceptū patris opere detraxit
implere: nec illi obfuit refragatio ius
sionis: eo q̄ statuti sermonis obstina
tione mutata: scopon patris: operis
executiōe compluit: et id qđ rep̄bē
sibiliter statuerat: definitiōe correcta
laudabiliter emēdauit. **Mat. 14.**

Mat. 14. Recnō et be
rodis cruentissimi regis exemplum:
qui fidē inconsulte retinens sacramē
ti: cruentissimus p̄cursoris d̄si extitit
interemptor: vanoq; timore periurij
dānationi semetipm̄ atq; supplicij
p̄petue mortis imersit. P̄rimū etem̄
est optima statuere: q̄ et si aliter cesse
rit: sequēs est in melius ea q̄ sunt sta
tuta mutare: ordinatiōib⁹ nostris
iam iacentib⁹ (vt ita dixerim) manū
dexterā porrigere. Abi principia cō
siliij nō approbant⁹: p̄udentia est: vt
vtili addita: p̄uisione reparentur. Si
claudicat ad p̄ma statuta dispositio:
adhibeat ad sc̄da correctio. In oībi
bus ḡ rebus considerandus est finis:
et fm̄ eū propositi nostri dirigendus
est cursus: quē si superueniente salu

De diffiniēdo vel nō diffiniēdo.

hiloze p̄silio ad deteriorē partē ver/
gere viderim⁹: rectius ē incōgrua cō/
stitutiōe submota: ad meliorē trāsire
sentētiā: q̄ statutis p̄tinaciter inbe/
rendo: peccatis grauiorib⁹ obligari.

**Interrogatio nostra de me/
tu prebite in cenobio syrie
sponsionis: La. X**

Ermanus. Quātū spectat ad
desideriū nostrū qd̄ a nob̄ p
spiritalis cōmodi vtilitate su
ceptus est: optarem⁹ edificari vestri
inglitate p̄fortij. Si em̄ ad cenobium
nostrū fuerimus reuersi: nō solū nos
ab hoc taz sublimi p̄posito relapsu/
ros: sed etiā p̄ mediocritate p̄uersa/
tionis illius: multū certū est dispen/
dij quatiēdos. **Dez** illud nos euā/
gelicū mandatū vehementer abster/
ret: Sit sermo vester: est ē: nō nō: qd̄
autē his abundāti⁹ est: a malo est.
Credimus em̄ tanti transgressionē
p̄cepti nulla posse cōp̄sari iusticia:
nec in extremis recte cedere: qd̄ ma/
lo initio semel fuerit inchoatū.

**Responsio q̄ propositū ge/
rentis: nō negocij sit p̄side/
rādus effectus: La. XI.**

Oseph. In oib⁹ vt diximus
causis nō p̄cessus opis: sed vo/
luntas operantis est intucenda.
Nec statim quis quid egerit: s; quo
voto egerit inquirēdū: ita vt nō nul/
los pro his factis: de q̄bus bona po/
stea orta sunt: reperiamus fuisse dā/
natos: et econtrario q̄sdā per rep̄hē/
sibiles actus ad summā puenisse iu/
sticiā. Et nec illi vtilis rex exitus p/
fuit: qui pessimo regressus p̄posito:
nō illā que subsequuta est vtilitatē: s;
quidā p̄trariū voluit opari: nec hu/
ic no cuit rep̄hensibiliter inchoasse: q̄
non pro contemptu dei nec delinq̄/
di proposito: sed necessarij et sancti fi/
nis inuitu: vituperabilis initij susti/
nuit necessitatē. Et vt hec eadē san/
ctaz scripturaz p̄ illucidem⁹ exp̄lis:

**Q̄ boni prouentus malig/
nis auctoribus non profue/
rint: nec bonis mala gesta/
nocuerint: La. XII.**

Ald salubrius: qd̄ vtil⁹ vni/
q̄ uerso orbi potuit pcurari: q̄
dñice passionis salutare reme/
diū. Et tamē nō solū nō p̄fuit: verū
etiā intantū illi obfuit traditori: cui⁹
ministratio p̄bat impleri: vt absolu/
te p̄nunciet de illo: Bonuz erat ei: si
nat⁹ nō fuisset hō ille. **Idē** em̄ fm̄ b
qd̄ euenit fruct⁹ illi est sui opis repen/
sandus: s; fm̄ id qd̄ facere voluit: v/
qd̄ effectus se esse credidit. Et rur⁹.
Quid criminofius dolo atq; mēda/
clo: etiā in extraneū: ne dixerim i ger/
manū patrē ve cōmissio? Et tñ nō so/
lū nullā p̄ his dānationē aut rep̄hē/
sionē iacob patriarcha p̄traxit: verū
etiā p̄petua b̄ndictiōis hereditate di/
tatus ē. Nec limerito: q; et iste bene/
dictionē p̄mogenitis destinata: non
ex p̄sentis lnci auaricia: sed ex fide
sanctificatiōis p̄petue p̄cupiuit: et il/
le nō hūane salutis obtentu: sed p̄b/
largyrie crimine mortis tradidit oīm
redēptorē. Et iccirco vtriq; eoz fru/
ctus opationis sue fm̄ destinationē
mentis ac p̄positū volūtatē asēp̄t⁹
est: q; nec ille fraudē: nec iste salutes
statuit opari. Illud em̄ p̄ retributio/
ne mercedis iuste vnicuiq; rep̄sat:
qd̄ p̄ncipali mēte p̄cepit: n̄ qd̄ etiā de
bū v̄l male s; votū opant⁹ emerferit.
P̄q; iusti sum⁹ iudex excusabilē imo
laudabilē talis mēdacij cēsuit p̄sum/
ptorē: q; sine eo ad b̄ndictiōē p̄miti/
uoz nō poterat puenire. Nec debuit
in crimen vocari: qd̄ desiderio bene/
dictionis exortū est. Alioqn̄ nō mo/
do iniqu⁹ in frat̄e p̄tarcha p̄dict⁹:
s; etiā circūuētor i patrē et sacrileg⁹
extitisset: si habēs aliā viam qua ad
benedictionis ill⁹ gratiaz pueniret:
hanc que fratri damnoſa esset ac no/
xia expetere maluisset. Videtis ergo
apud deū nō p̄cessū opis: sed desti-

math. 26

Eccl. 27

Lolla. XVII. abbatis Joseph

nationē mētis inq̄ri. His itaq; p̄stru-
ctis: vt ad p̄positā q̄stionē ob quaz
hec vniūsa p̄missa sūt reātatur: rñ/
deatis mibi p̄mit? velim cui? rei can-
sa vos illi? sp̄sōis nexib? vīxerit?.

**Rñsio nostra que cā a no-
bis exegerit sacramētū sp̄sō-
sionis: La. XIII.**

Ermanus. Prima vt dixim?
g extitit cā: q̄ nostros mēstifica-
re seniores: ac p̄ceptis eoz ob-
sistere verebatur. Secūda q̄ si quid
p̄fectū atq; magnificū vel visu v̄l au-
ditu p̄cepissēmus a vobis: cū reuerſi
ad cenobiū fuissē: exercere nos pos-
se icōsultissima p̄suasione credidim?.

**Disputatio senis q̄ sine cul-
pa actiōis ordo mutet dū-
modo boni studiū capiatur
effectus: La. XIII.**

Joseph. Sicut p̄fati sum? desti-
natio mētis vel remunerat ho-
minē vel p̄dēnat: fm illud: Et
Roma. 2 inter scinulcē cogitationib? accusan-
tibus aut etiā defendentib?: in die q̄
iudicabit de occultis hoīm. illō etiā:
Esa. 66. Ego aut opa ⁊ cogitationes eoz ve-
nio vt p̄gregē cū oib? gētib? ⁊ lin-
guis. Quāobz ē desiderio p̄fectionis
vt video: hoc vos sponsiōis vinculo
colligastis: dū credidistis illo eā pos-
se ordine cōphēdi: quo nūc supue-
niente plenore iudicio: ad sublimita-
tē ei? p̄scendi nō posse respicitis. Itō
ḡ p̄iudicat q̄equid discrepās ab illa
dispositiōe visū fuerit accidisse: si mō
nulla p̄ncipalis illi? p̄positi diuersi-
tas subsequat. Itaq; ei opificij culus/
q̄ desertio est demutatio ferramenti:
aut segnitie arguit viatoris: vic com-
pēdioris ac directorj electio. Ita
iḡ ⁊ in hac pte emēdatiō dispositi-
ōis ip̄onide: nō spiritalis voti est
iudicāda transgressio. Quicqd cū
pro charitate dei ⁊ pietatj amore p̄-
ficiat: que p̄missionez habet vite que
nūc est ⁊ future: tā etſi durj atq; ad-

uersis videatur p̄ncipijs ichoare:
non solū nulla rep̄hensione. sed etia;
laude dignissimū ē. Et iccirco nihil
p̄iudicat refragatio sponsionis i cau-
te: si quolibet genere scopos tantum:
id est p̄posita pietatj destinatio te-
neatur. Omnia nāq; ob hoc agim?:
vt deo cor mundū exhibere possim?:
cuius consummatio si in his locis fa-
cilior iudicat: nihil vobis oberit ex-
torte mutatio pactionis: dummodo
p̄ncipalis illius perfectio puritatj:
pro qua sponsio vestra processerat:
fm domini voluntatez maturius ac-
quiratur. Non est ex hac immutari-
ōne vllum potest iudicari mēdacij:
sed inconsulte definitionis prudens
salutarisq; correctio. Et vt etiam de
physicis qd̄ noduz p̄posite questio-
nis absoluat: aliqd̄ inferamus. Ita
tura ip̄a in nobis opera sua de con-
silio diuine maiestatis immutat. Itā
ab infantia in puericia: de puericia in
iuuentā: de iuuentā in senectutis vl-
teriora trā sferimur: atq; ita hec i no-
bis conditoris nostri consummatio
p̄egit: vt ex hac permutatione nul-
lum mendacijz ascribatur etati. Ita
etiam interior homo noster ablacta-
tus a primordiozū tēerrimis insti-
tutis: cum per diuersas p̄uocet? eta-
tes ad robustiorē de vnaquaq; p̄fe-
cerit: atq; exinde ad caniciez sensuū
ac virum perfectū: ⁊ mensuram eta-
tis plenitudinis christi perueniens: Eph. 4.
deposuerit ea que erant paruuli: nū-
quid varietatem incurrisse mēdacij:
⁊ non potius perfectioris plenitudi-
nem consecutus esse credendus est?
Sic erudimenta veteris instrumēti:
dispensatione legislatoris dei: ad p̄-
fectionē beatitudinis euāgelice trās-
ferū: nec tamen ex hoc imutatio aut
diuersitas p̄terite sanctiōis interne-
nisse credēda est: si adimpletio ⁊ cu-
mul? blimioz ⁊ celestij p̄ceptozq;
nec sacre p̄mulgationis illius estimā-
da est abolitio s̄ ascensus: nec varie-
tas sed p̄fectus. Unde ⁊ dñs noster:

De diffiniēdo vel nō diffiniēdo.

matth. 5. Nolite inquit estimare q̄ veni soluere legē aut pphetas: nō veni soluere s; adimplere: id ē nō antiq̄re priora: s; ad pfectionē pducere imperfecta.

Interrogatio an absq̄ peccato sit q̄ infirmis nostra cōscientia occasionem ingerit mentiendi: Ca. XV.

Ermanus. Quātū spectat ad vim sermonū q̄ rōnabilr pū dēterq; digesti sunt: haud difficile spōsionis nostre scrupul⁹ a nob potuisset extrudi: nisi illud nos vehe mentissime deterreret: q̄ infirmioribus q̄busq; intronitti fortasse p̄ hec videret exēpla occasio mentiēdi: si vltimo nō pacti fides licito dissolui posse cognouerint: q̄ppe cū tātis hocipm r̄ tā minacibus interdica eloquijs ppheta dicente: Perdes omēs q̄ loquūf mēdaciū. Et: Os qd̄ mentif: occidit animā.

Ps. 5.
Sap. 1

Rūsisio q̄ nō ppter infirmoz scandalū: scripturarū veritas sit mutanda: Ca. XVI

Osēph. Occasiones causēq; pditionū hīs qui perituri sūt: imo q̄ perire desiderāt deesse nō possūt. Itēq; cū abijcēda sūt testimonia scripturarū: ac de suo corpe penitus abradenda: q̄bus vel hereticorū prauitas animas: vel indeoz infidelitas obdurat: vel tumor sapiētie gentilis offendit: sed vtiq; r̄ pie credenda r̄ immobiliter sunt tenēda: r̄ fm veritatis regulā p̄dicāda. Et idcirco nō debemus aliene infidelitat; obtentu economias: id est dispensationes pphetarū atq; sanctorū: q̄s scriptura cōmemorat: abdicare: ne dum infirmitati eoz cōdescendere debere nos credim⁹: nō solū mendacijs: verū etiā sacrilegij crimine polluemur: s; quēadmodū dixim⁹: oportet nos ca: r̄ fm historiā confiteri: r̄ quēadmodū pie gesta sūt explanare. Ceterum his qui prauī ppositi sūt: nō ex b̄ mē

tiendi aditus obstruetur: si earū rerū quas vel prolaturi sumus vel ptulimus: veritatem: aut penitus abnegare aut extenuare allegoricis interpretationibus laboremus. Quid em̄ illis horū testimonioz nocebit auctoritas: quibus etiā sola corruptio voluntatis suffiat?

Q; venialiter mendacio s̄a cū tanq̄ elleboro vsi sint:

Ca. XVII.

Itaq; taliter de mendacio sentiendū atq; ita eo vtendū est: q̄si natura ei sit ellebori. Qd̄ si imminente exitiali morbo sumptū fuerit: fit salubre: ceterū absq; summi discriminis necessitate perceptū presentis exitij est. Ita nāq; etiā sanctos ac pbatissimos deo viros venialiter legimus vsos fuisse mendacio: sicut raab: cuius cū nō solū nulla virtutū sed etiam impudicitie monimentum cōmemoret scriptura: pro tali mendacio q̄ exploratores maluit occultare q̄ pdere: admisceri populo dei eterna benedictione pmeruit. Que si veritatē loquitur: aut saluti ciuū consilere maluisset: nulli dubiū: q̄ nec iminentē cum vniuersa domo sua fuisset interitum: nec auctoribus dominice natiuitatis inserta: r̄ in patriarcharū annumerata catalogo: per successionē sue plis edere meruisset omnium saluatorem. Deniq; dalila q̄ vtilitati ciuū consulens: exploratam prodidit veritatē: perpetue perditionis vicissitudinē consecuta: solum criminis sui cunctis memoriam dereliquit. Quādo igit grane aliquod imminet de veritatis confessione discrimen: tunc mendacijs sunt recipienda perfugia: ita tamē vt reatu humilis conscientie salubriter mordeamur. Abi autē nulla conditio summe necessitatis incūbit: omni cautio ne mendaciū velut mortiferum dentandū est: quemadmodū de elleboro diximus potui: qd̄ salubre est quidez si tunc demū sumatur: cum inuitabi-

Josue. 2.

Judic. 16

Lolla. xvii. abbatis Joseph

lis atq; mortifera iminet egritudo. Sin xō itēgra et impurbata corpo-
ris sanitate sumas: statim ad poccu-
panda vitalia vis pñictosa ptendit.
Ad de raab hierichontina: et de ia-
cob patriarcha euidenter ostensū ē:
e quib⁹ nec illa mortē als q̄ hoc re-
medio potuisset euadere: nec iste ad
benedictionem p̄mogeniti puenire.
Nō em̄ deus verborū tantū actū q̄
nostrozū discussoz et iudex: sed etiā
propositi ac destinationis inspector
est. Qui si aliquid causa salutis eter-
ne ac diuine contēplationis intuitu:
ab vno q̄q; vel factū viderit vel p-
missū: tācti hoīb⁹ duz atq; iniquū
esse videat: ille tamē intīmaz cordis
inspiciens pietatē: nō verborū sonuz:
sed votū diiudicat voluntatis: qz fu-
nis opis et affectus p̄siderā dūz ē p-
petrātis: q̄ potuerit qdā vt supra di-
ctū est: etiā p mendaciū iustificari: et
aliq; p veritatis assertionē peccatum
p̄petue mortis leuare. Ad quē finē
etiā iacob patriarcha p̄spiciens: hīspit-
dam fraterni corporis specē: obuo-
lutione pellium simulare nō timuit:
et instiganti ad hoc mendacium ma-
tri laudabiliter acquieuit. Videbat
em̄ ex hoc maiora sibi lucra benedi-
ctionis atq; iusticie: q̄ p simplicitatē
obseruantia p̄ferenda. Nō em̄ dubi-
tabat mendacij huius maculā inun-
datione paterne benedictiōis proti-
nus abluendaz: et velut nubeculam
quandā statu spiritus sancti velocitē
auferendā: atq; vberiora sibi p hanc
affectatiōis simulationē: q̄ per illam
ingentā veritatē: merito p̄mīa cō-
ferenda.

**Obiectio q̄ illi tantū impu-
ne mēdacio vsi sint q̄ sub le-
ge vixerunt: Ca. xviii.**

Ermanus. Non mirū est has
g dispensatiōes in veteri testa-
mento licenti⁹ vsurpatas: ac
nōnunq̄ viros sanctos veniabiliter
fuisse mentitos: cū multo maiora eis

p tempoz rudimētis licuisse videā-
mus. Cur em̄ mīx sit: q̄ beatus dauid
fugiēs saulē: p̄contant achimelech
sacerdoti atq; dicenti: Quare tu so-
lus et nullus est tecuz? Ita rēdit: Rex
inquit p̄cepit mihi sermonē: et dixit:
Nemo sciat rē p̄pter quā missus es:
nā et pueris conditi in illū et in illum
locū. Et iteruz: Si habes b ad manū
hastā aut gladiū: qz gladiū meuz et
arma mea nō tuli mecū: sermo em̄ re-
gis vrgebat. Vel illud: Cū pductus
ad achis regē geth insantū se furiosū
qz stimulauit: ac mutauit os suū corā
eis: et collabebat in manus eoz: et im-
pingebat in ostiū porte: defluebant
qz saluē eius in barbā. Cū etiā vro-
rū p̄cubinarū qz gregibus licito frue-
rētur: nec vllū eis imputaret ex hac
parte peccatū: insup etiā inimicorū
sanguinē p̄pria manu frequēter effu-
deret: idq; nō solū nō rep̄hensibile:
verū etiā laudabile crederet. Que
ita nūc euāgelio coruscante videm⁹
oīmodis interdicta: vt sine ingenti
crimine ac sacrilegio hoīz quicq; non
possit admitti. In quē modū nec mē-
daciū vllū quālibet pio colore cōte-
ctū: nō dicā p̄babiliter: sed nec veni-
abiliter a quoq; credimus vsurpari:
dicēte dño: Sit sermo vester: est est: matth. 5.
nō nō: qd aut his abundāti⁹ est: a
malo est. Ap̄lo qz in eadē cōgruēte: Col. 3.
Nolite mentiri inuicem.

**Rūsis eo q̄ licētia mēdacij
q̄ ne in veteri qdē indulta ē
testamēto veniabiliter a mī-
tis fuerit vsurpata: Ca. xix**

Joseph. Prox qdē p̄cubinarū
i multarū antiqua illa libertas:
instante tā tempoz fine: et mul-
tiplicatione humane generatiōis ex-
pleta: nō imerito velut minus tā ne-
cessaria per euangelicā perfectionē
debut amputari. Nā vsq; ad aduē-
tū christi oportuit benedictionē pri-
mo: dialis illius vīgere sentētie qua
dictū est: Crescite et multiplicamini: Eccl. 1.

1. Re. 23

Ibidem

Ab l. 5.

matth. 5.

Col. 3.

Eccl. 1.

De diffiniēdo vel nō diffiniēdo.

replete terrā. Et ideo iustissimus fuit vt ex illa radice fecunditatis huius mane que in synagoga per dispensationem temporis vtiliter vixit: angelice virginis floris germinarent: ac suauiter olentes primum fructus in ecclesia gignerent. Mendacia vero etiam tunc fuisse damnata: totius veteris instrumenti textus euidenter ostendit: dicens: Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Et iterum: Suauis est hospitis mendacium: et postea replebitur os eius calculo. Et ipse legislator: mendacium inquit fugies. Sed tunc deinde id venabiliter diximus usurpatum: cum ei necessitas aliqua seu dispensatio salutaris adiuncta est: ob quam non debuerit condemnari. Quale est illud quod commemorastis de dauid rege: cum fugiens insecutionem Saulis in iustitiam: ad achimelech sacerdotem: non proposito cuiusque lucris: nec studio ledendi querelam: sed vt tantummodo semetipsum ab impiissima eius insecutione saluaret: mendacibus utitur verbis: quippe qui manus suas inimici regis sanguine: et quidē a deo sibi totiens traditi: comminari noluerit: dicens: Propitius mihi sit deus: ne faciam rem hanc domino meo christo dñi: vt mittam manus meas in eum: quia christus dñi est. Et ideo dispensationes has quas vel ob voluntatem dei: vel ob figuraciones spirituum sacramentorum: vel ob quorundam salutem sanctos viros in veteri testamento legimus executos: intantum nos quod cum necessitas coartauerit non possunt abdicare: vt ne ipsos quidē apostolos: vbi consideratio alicuius utilitatis erexit: ab eis declinasse cernamus. Que paulisper interim differentes: digestis primitus que adhuc de veteri testamento perferre disponimus: post hec congruentius inferemus: vt facilius approbetur viros iustos et sanctos: tam in nouo quam in veteri testamento in his economis sibi per omnia concordasse. Quid enim de illa chusi ab absalon pro salute regis dauid pia simul-

latione dicimus: que cum toto fallentis et circumuolentis promatur affectu: et vtilitatem consulentis impugnet: scripture diuine testimonio comprobatur: ita dicentis: Domini autem nutu dissipatum est consilium achitofel vtile: vt induceret dominus super absalon malum. Nec enim reprehendi poterat id quod recto proposito ac pio iudicio pro iustis patribus gerebatur: ac per illius cuius pietas deo placebat: salutem atque victoria: religiosa fuerat simulatione conceptum. Quid etiam de illius femine pronuntiabimus factum: que suscipiens illos: qui ad regem dauid a predicto chusi fuerant destinati: abscondit in puteo: et expandens velamen super os eius: cum tifanas se torrere simulasset: transferunt inquit gustata paululum aqua: atque eos figmento: ab insequentium manibus liberauit. Quapropter respondete quod mihi: quid fuisset actum: si quis vobis nunc sub euangelio constitutis similis fuisset exorta additio: vix nam maluisset eos simili celare mendacio dicentes eodem modo: Transierunt gustata paululum aqua: Et implere illud quod precipitur: Erue eos qui ducuntur ad mortem: et redimere eos qui interficiuntur ne parcas: an veritatis confessione latitantes prodere perempturis. Et vbi illud apostoli: Nam quod suum est querat: sed quod alterius. Et: Charitas non querit que sua sunt: sed ea que aliorum. Ac de seipso: Nam quod quero inquit quod mihi vtile est: sed quod multis: vt salui fiant. Si enim ea que nostra sunt querimus: et id quod nobis vtile est pertinaciter volumus retentare: etiam in huiusmodi necessitatibus loquor nos necesse est veritatem: et reos fieri mortis aliene. Si vero ea que alijs salutaria sunt: nostris vtilitatibus proponentes: applico satissimum imperio: sine dubio subeunda est nobis necessitas mēdandi. Et ideo nec integra charitatis viscera possidere: nec ea que aliorum sunt: sine apostolicam disciplinam querere poterimus.

2. Re. 17

Abt. 3.

proh. 24

1. Cor. 10

1. Cor. 13

1. Cor. 10

Ps. 5.
proh. 20

Epo. 25.

1. Re. 24

Collatio. XVII. abbatis Joseph

nisi his q̄ districtiōni nostre perfecti/
oniq; pueniunt paululum relaxatis:
descendere vtilitatibus alioꝝ pno
maluerimus affectu: et ita cuꝫ Aplo
infirmis efficiamur infirmi: vt lucra/
ri possimus infirmos.

1. Cor. 4.

Queniabile plerūq; mēda
ciū: et notā veritatē etiam
apli eē cēluerint: La. XX.

Abis erudit? exemplis bea/
tus q̄ aplūs iacobus oēs q̄ il

Act. 21.

lūs ecclesie primitiue p̄cipui
principes aploꝝ: paulū ad simulati/
onis figmēta descēdere: p̄ imbecilli/
tate infirmantiū cohortantē: eū q̄ pu
rificari fm̄ obseruatiā legi: caput ra
dere: vota offerre cōpellūt: p̄sens il
lud dispēdiū: qd̄ ex hac hypocrisi gi
gnebat nihili reputantes: sed p̄tem/
plātes poti⁹ lucra: q̄ erāt ex illi⁹ dū/
tina p̄dicatiōe pariēda. Itē em̄ tātū
aplo p̄dito lucrū ex hac eius fuerat
districtiōe collatū: quantū celerī ei⁹
eritio vniuersis gētib⁹ detrimentū.

Ad sine dubio vniuersē tūc euenis/
set ecclesie: nisi illū hec vtilis ac salu
bris hypocrisis p̄dicatiōis euangelice
reternasset. Tūc ei necessario ac ve
niabiliter acquiescit mēdacij detri
mento: qm̄ maius vt dixim⁹ imminet
de veritatis p̄fessioe dispēdiū: et vti
litas que nobis de veritate p̄fert: cō
pensare illa que generanda sunt dā/
na nō p̄ualet. Ad temperamentum
etiā alijs verbis idē beatus aposto
lus vbiq; se semp tenuisse testat. Itē
cū dicit: Factus sū iudeis tanq̄ iude
us: vt iudeos lucrifacerē: his q̄ sū le
ge erāt: quasi sub lege essem: cuꝫ ipse
sub lege nō essem: vt eos qui sub le
ge erant lucrifacerē: his qui sine lege
erant: tanq̄ sine lege essem: cū sine le
ge dei nō essem: sed in lege essem chri
sti: vt eos q̄ sine lege erant lucriface
rē: Factus sū infirmis infirm⁹: vt i
firmos lucrifacerē: Vbius oīa facit
sum vt eōs facerē saluos: quid aliud
ostendit. q̄ fm̄ infirmitatē atq; men

1. Cor. 9.

surā eoz q̄ instituebant? descēdis/
se se sp̄: et a p̄fectiōis rigore aliqd̄ re
laxasse: nec tenuisse se id quod distri
ctio rigida poscere videbat: sed illū
magi p̄posuisse qd̄ infirmantiū vti
litas exigebat: Et vt hec eadē atten
ti⁹ indagātes: singillatim aplicariꝫ
xtutū insignia replicem⁹: queret ali
qs quō oībus p̄ oīa beat⁹ Ap̄ls suā
p̄bet aptasse p̄sonā. Vbi facit? ē in/
deis sicut iudeis? p̄fecto ibi: vbi
illā sententiā intimo corde custodi
ens: quā galathis denūciauerat: dī
cens: Ecce ego paulus dico vob⁹: qz
si circūcidamini ch: ist⁹ vobis nihil p̄
derit. in timothei tñ circūcidōe imā
ginē quodā mō iudatice sup̄stitionis
assūpsit. Et rursus: Vbi facit? ē eis q̄
sub lege erāt tāq̄ sub lege esset: Itē
pe ibi: vbi iacobus oēs q̄ seniores ec
clesie formidātes: ne in eū illa irruer
et iudeoz credentiꝫ: imo christia
noz iudaizantiū multitudo: que ita
fidē christi recepat: vt adhuc ritu ce
rimoniarū legalium tenere: discrimi
ni eius p̄ silio ac p̄suasiōe succurre
rūt dicētes: Aidel frater: quot milia
sint in iudeis q̄ crediderūt: et hi om
nes emulatores legis sūt. Audierūt
aut de te: quia discessionem doceas
a moysē eoz q̄ p̄ gētes sūt iudeoz: di
cēs nō debere eos circūcidere filios
suos. Et infra: Hoc ergo fac qd̄ tibi
dicim⁹: Sūt nobis viri q̄ttuor votū
habentes super se: his assumpti san
ctifica te cū illis: et impēde in illis vt
radāt capita: et scient oēs qm̄ ea que
de te audierunt falsa sunt: sed ambu
las t̄ ip̄e custodiens legē. Et ita p̄ il
loꝝ q̄ sub lege erāt salute: illā paulis
per districtiōnē sentētie sue calcans:
q̄ dixerat: Ego ei⁹ p̄ legē legi mortu⁹
sū vt deo viuā: caput radere: purifi
cari fm̄ legē: atq; in tēplo moysaico
ritu vota offerre cōpellit. Queris
etiā vbi p̄ salute eoz q̄ legē dñi peni
tus i grabatū: tāq̄ et ip̄e sine lege eēt
effect⁹ sit sine lege. In atheniēsi vrbe
vbi gentiliū vigeat impietas: q̄ vsus

Gal. 5.

Act. 21.

1. Cor. 9.

1. Cor. 9.

1. Cor. 9.

1. Cor. 9.

1. Cor. 9.

1. Cor. 9.

1. Cor. 9.

1. Cor. 9.

1. Cor. 9.

1. Cor. 9.

De diffiniēdo vel nō diffiniēdo

Act. 17. sit p̄dicatōis exordio: attēde. **P**re-
teritēs inquit vidi simulachra v̄ia t
arā in q̄ erat scriptuz: Ignoto deo.
Cū q̄ de cor sup̄stitione fimonē su-
isset orditus: tanq̄ si t ipse sine lege
esset: ib̄ occasione p̄phani illi⁹ tituli
fidē christi intulit dicēs: Qd̄ ḡ vos
ignorātes colitis: h̄ ego annūcio vo-
bis. Et post pauca velut si diuine le-
gis penit⁹ esset ignar⁹: gētilis poe-
te versum potius q̄ moysi aut chri-
sti maluit p̄ferre sn̄iam: Et sicut q̄
dā inquit vestrū poetarū dixerūt:
Ip̄si⁹ em̄ t gen⁹ sum⁹. Cū itaq̄ su-
is eos que refutare nō possent testi-
monijs fuisse aggressus: ita de fal-
sis vera p̄firmās: subdidit dicēs: He-
nus ḡ cū sumus dei: nō debem⁹ esti-
mare auro vel argēto aut lapidib⁹
sculpture artis t cogitationi hoīs:
diuinitatē esse silem. Infirmis autē
infirm⁹ effectus est: cū fm̄ indulgen-
tiā nō fm̄ imperiū his qui se cōtine-
re non poterāt: in idip̄s redire cō-
cessit: siue cū lacte nō esca corinthi-
os potans: in infirmitate t timore t
tremore multo apud eos fuisse se di-
cit. **D**ia aut̄ oībus fac⁹ est. vt oīs
faceret saluos: cū dicit: Qui mādu-
cat: nō māducantē nō spernat: t q̄
nō manducat manducantē nō iudi-
cet. t: Qui m̄imonio iungit x̄ginē
sn̄a: benefacit: t qui nō iungit meli⁹
facit. Et alibi: Quis inquit infirma-
tur t ego nō infirmor: q̄s scandaliz-
atur t ego nō vroz? Atq̄ hoc mō
illud qd̄ corinthijs p̄ceperat: adim-
pleuit dicens: Sine offensione esto-
te indeis t grecis t ecclēie christi: si-
cut t ego p̄ oīa oībus placeo: non
q̄rens qd̄ mihi vtile est: s̄ qd̄ multis:
vt salui fiāt. At ille em̄ sine dubio si-
bi fuerat timotheū nō circūcidere:
caput nō radere: purificatiōes inda-
icam non assumere: nudipedalia nō
erectere: vota legalia non offerre: s̄
facit hec oīa dū illoz saluti pl⁹ con-
sult: qz non q̄rit qd̄ sibi vtile est: s̄
qd̄ multis: vt salui fiant. Qd̄ p̄uls

contēplatione dei sit factū: tñ simu-
latione nō caruit. Qui enī p̄ legem
christi legi mortu⁹ fuerat vt deo vi-
ueret: quicq̄ illā iusticiā legis i qua
puersatus fuerat sine querela detri-
mentū fecerat: t arbitrabat⁹ vt ster-
cora vt christū crucifaceret: ea q̄ le-
gis erant: vero cordis affectu offer-
re nō potuit: nec fas est credi eū qui
dixerat: Si enī q̄ destruxi: hec itez
recedit co: p̄uicatorē me p̄stituo:
in id incidere quod ip̄e dānauerat.
Et intantū non magis res ipsa q̄ ge-
ritur: q̄ gerentis pensat⁹ affect⁹. Et
ecōtrario quibuscūq̄ recipiat⁹ veritas
nocuisse: t p̄fuisse mendacium. **M**ā
docch idume⁹: regi sauli de fuga da-
uid corā famulis cōquerētī ac dicē-
t: **H**unqd̄ oībus vobis dabit filius
iesse agros t vineas: t vniūsoz vos
faciet tribunos t cēturiones: qm̄ cō-
iurastis oīs aduersus me: t non ē q̄
mihi renūciat⁹: quid nisi verū p̄di-
dit dicens: **E**idi filium iesse in nobe
apud achimelech sacerdotē: qui cō-
sultit p̄ eo dñm: t cibaria dedit ei: s̄
t gladiū holath philisti dedit ei.
Pro qua veritate eradicari de ter-
ra viuentiū meruit: ac de eo dñs p̄ p̄-
phctā: **P**ropt̄ ea de⁹ destruet te i fi-
nē: enellet te: t emigrabit te de ta-
bernaculo: t radicē tuā d̄ terra vinē-
tiū. Ex illa igit̄ terra hic p̄ indicio
veritatis p̄petua eradicatiōe p̄uellit-
tur: in q̄ raab meretrix p̄ mendacio
cū sua cognatiōe plantat⁹. Sicut eti-
am samson illā dñi occultataz men-
dacio veritatē: impiē p̄ingi p̄ncipio-
sissime prodidisse reminiscimur: cui
p̄pterea deceptionē intulit veritas
incōsulissime patefacta: qz illd̄ mā-
darū p̄phetiaz custodire neglexit:
Ab ea q̄ dormit in sinu tuo: custodi
claustra oris tui.

An interrogantib⁹ occultā
cōtinentiā: sine mendacio
oporteat p̄palari: t an su-
scipiēda sunt q̄ semel fuerit

Phil. 2.

Gal. 2.

1. Reg. 22

Ps. 51.

Josue. 2.

Judic. 16

Michae. 7

Colla. XVII. abbatis Joseph

recusata: Capi. XXI

Et ut exēpla quedā de nris
q̄q̄ inevitabilib⁹ ac pene q̄/
tidianis necessitatib⁹ p̄fera/
mus: quas quātālibet obfūātia nū/
q̄ ita possumus p̄cauere: vt nō vel
inuiti vel volētes cogamur in eas i/
currere. Quid queso faciendū est:
cū refectionē procrastinare disponē/
tibus nobis: vtrū refecerim⁹ ad ve/
sperā frater adueniens percontat⁹?
celandū nel ieiunū est: ⁊ virtus par/
simonē contēgēda: an veritatis p/
fessione prodenda. Si celam⁹ vt do/
minico satisficiamus impio quo di/
citur: *Matth. 6.* *Idō videar⁹ homib⁹ ieiunās*
Ibidem. s̄ patri tuo qui est in abscondito. Et
itez: *Ibidem.* Resciat sinistra tua quid faci/
at dextera tua: p̄fecto mentimur. Si
virtutē continētie p̄palamus: euan/
gelica nos sententia iure percellit:
Ibidem. Amen dico vobis receperunt merce/
dem suā. Quid si oblatū a fratre q̄s/
piam poculum cū definitione renue/
rit: absolute accepturū se esse dene/
gans: qd̄ ille gaudens aduentu ei⁹
suppliciter vt sumat⁹ exorat: Rectū
ne est vt fratri ad genua puoluto: i/
terrā q̄ p̄strato: qui non nisi his of/
ficijs viscera charitatis expleturum
esse se credit: etiā cū labore suo pare/
at: an in sermone sui atq̄ p̄positi
pertinacia perseueret?

Obiectio q̄ oporteat qui/
dē abscondi p̄tinentiā: s̄ su/
scipi recusata nō debeat:

Capi. XXII.

Ermanus: In illo quidē su/
periore exēplo dubiū vt cre/
dīm⁹ non est: quin expediat abscon/
di p̄tinentiā nostrā potius q̄ p̄con/
tantib⁹ p̄di: ac sup̄ huiuscemōi cau/
sis nos q̄z fatemur inevitabile esse
mendaciū. In scdo aut nulla nobis
incūbit necessitas mentiendi. p̄ri/
mū: q̄ possum⁹ ea q̄ fratrū mīsero
porrigunt ita renuere: vt nullo nos
definitionis vinclo colligim⁹: dein

de: quod semel renuētes possumus
immo bilē tenere sententiam.

Responso q̄ irrationabilis sit
huius diffinitionis pertinā/
cia: Capi. XXIII.

Joseph: Has diffinitiones il/
loz monasterioz esse nō du/
bium est: i quib⁹ renūciatio/
nis vīe vt dicatis rudimenta forma/
ta sunt: q̄z p̄ncipes fratrū refection/
ni suas assolēt p̄ponere volūtates:
⁊ obstinatissime id qd̄ semel mēte cō/
ceperint exequunt⁹. Ceterū seniores
nri quoz fidei applicarū signa virtu/
tū testimoniū reddiderūt: q̄q̄ vni/
uersa iudicio potius ac discretionē
spūs: q̄ rigida animi obstinatione
gesserūt: eos q̄ alienis infirmitatib⁹
acq̄scescerēt: multo vberiores fruct⁹:
q̄ eos qui in suis definitionib⁹ p̄du/
rarent: cape cēsuerūt: sublimioz q̄q̄
p̄nunciauerūt esse virtutis: p̄tege/
re poti⁹ p̄tinentiā necessario hoc vt
dictū est humiliq̄ mendacio: q̄ pa/
tescere superbo veritatis indicio.

Quomodo abbas pyamō
suam continentiam celare
maluerit: Ca. XXIII:

Eniq̄ abbas pyamon p⁹ vi/
ginti ⁊ quīq̄ annos: oblatā
sibi a quodā fratre vnā ac
vinū absq̄ hesitatiōe suscipiēs: cō/
festin ea q̄ ingesta fuerāt: s̄ consue/
tudinē degustare: q̄ ignote cūctis
p̄tinentie maluit p̄palare virtutem.
Idā si illud q̄z considerare velim⁹:
qd̄ seniores nostros incunctantē fe/
cisse meminim⁹: qui mirabilia virtu/
tū suarū: vlt̄ p̄prios actus q̄s necesse
erat ad instructionē iuniorz in colla/
tione p̄ferri: sub alioz solebāt colo/
rare personis: qd̄ aliud possum⁹ q̄
apertū sup̄ his indicare mendaciū?
Atq̄ vtinā nos q̄z dignū aliquid ha/
berem⁹: qd̄ ad incitandā fidē p̄po/
ni iuniorib⁹ posset: p̄fecto minime
vereremur huiuscemōi illoz signē/

de diffiniēdo vel nō diffiniēdo

ta sectari. Rectius em̄ est sibi talis si-
gure colore mētiri: q̄ p̄ obseruātia
irrōnabili istius veritatis: aut ea q̄
audiētes edificare potuerant: incon-
grua taciturnitate contegere: aut si
ex nostra p̄sona veraciter proferan-
tur: tactantā noxie vanitatē iurre-
re. Ad qd̄ etiam nos magisterio suo
docto: gentiū euidentē instituit: qui
reuelationū suarū magnitudinē ex
alteri⁹ maluit p̄ferre p̄sona dicens:

2. cor. 12. Scio hoīem in ch̄sto: siue in corpe
siue ē corpus: nescio: de⁹ scit: raptū
vsq; ad tertiū celū: et scio h̄mōi ho-
minē qz raptus est in paradysum: et
audiuit ineffabilia verba que nō li-
cet homini loqui.

Testimonia scripturarum de cōmutatis definitiōib⁹

La. XXV.

Impossibile nobis est: breui-
ter vniuersa p̄currere. Quis
etiam enumerare sufficiat oēs prope
modū patriarchas: sanctosq; innu-
merabiles: alios p̄ vite tutamē: ali-
os p̄ b̄dictionis desiderio: alios p̄
miserico: alios p̄ alicui⁹ oculi
tatione mysterij: alios p̄ zelo dei: ali-
os p̄ examinatione veritatis: patro-
cinium (et ita dixerim) assumpsisse
mēdaci⁹? Que sicut enumerari cū-
cta non possunt: ita p̄termitti penit⁹
vniuersa non debent. Itā beatū io-
seph pietas cōpulit vt falsum fratri-
bus crimen etiā cū obtestatione re-
gie salutis impingeret dicens: Explo-
ratores estis: infirmiora terre veni-
stis inspicere. Et infra: Mittite inq̄t
ex v̄is v̄nū: et adducite fratrē v̄m
huc: vos autē custodiemini hic: vs-
q; dū manifesta fiant verba vestra:
an veruz dicatis: an non: sināt: p̄
salutē pharaōis exploratores estis.
Si em̄ nō eos hoc misericordi men-
dacio terruisset: nec patrē fratremq;
reuifere: nec eos in tantis inopie pe-
riculis alere: nec cōsciam postremo
fratrum a reatu venditionis sue ex-

purgare potuisset. Non ḡ tam rep̄-
hensibile fuit mētū fratrib⁹ incussis:
se mendacio: q̄ sanctū atq; laudabi-
le occasione ficti piculi inimicos ac
v̄ditores suos ad salutarē p̄nāz cō-
pulsisse. Deniq; cū grauissime iūmu-
lationis v̄gerent inuidia: nō illius
qd̄ falso obijciebat: s̄ anterioris cri-
minis p̄scia frangebant: dicētes ad/
inimicē: Adito hec patimur: qz pec-
cauim⁹ in fratrē nostrū: qz desperi-
mus tribulationē aīe eius: cū roga-
ret nos et non audiremus eū: p̄pter
hoc venit nobis oīs tribulatio hec.
Que quidē p̄fessio: non solū apud
fratrē: in quē impia crudelitate pec-
cauerāt: verū etiā apud deū hūilita-
te saluberrima: tantū eoz facin⁹ vt
credimus expiauit. Quid salomon
qui p̄ceptū a deo sapie donū: in pri-
mo iudicio suo: nō nisi assumptione
mendacij declarauit. Itā vt verita-
tē que mulieris mendacio tegebat
exculperet: etiā ipse mendacij vtiq;
astutissime excogitati vsurpauit au-
xilium dicens: Afferte mibi gladiuz: 3. Reg. 3.
et diuite infantē viuū in duas p̄tes:
et date dimidiā p̄tez vni et dimidiā
p̄tem alteri. Que simulatio crudeli-
tatis: cū vere matris viscera permo-
uisset: ab ea autē que mater non erat
laudaretur: tū cōmum sagacissimo
veritatis indicio illam sententiam
promulgauit: quā nemo a deo inspi-
ratam esse nō credidit: Date inquit
huius infantem viuū et non oc-
cidat: hec est enim mater ei⁹. Pro-
inde nec debere nec posse nos vniuer-
sa complere: que vel cum quiete ani-
mi vel cum cōmōtione decernimus:
etiam alijs scripturarū testimonijs
copiosius edocemur: quibus vel vi-
ros sanctos vel angelos vel ipsū
omnipotentem deum: ea que defini-
erant frequenter legimus immutaf-
se. Itā beatus dauid cum iurisiu-
randi definitione decreuit dicens:
hec faciat de⁹ inimicis dauid: et b̄
addat: si reliquero de omnibus que

Ibidem.

3. Reg. 3.

Scn. 42

1. Reg. 25

Colla. XVII. abbatis Joseph

pertinent ad nabal vsq; mane min/
gentē ad parietē. Et continuo interce/
dere abigail vxore ei⁹ ac p eodē sup/
plicāte: remittit mīnas: mollit sentē/
tiā: et mauult trāsgressor ppositi iu/
dicari: q̄ sacramēti sui fidem cū cru/
delitatē executione suare dicēs: Al/
uit dñs: nisi cito venisses i occursum
mibi: non remāisset nabal vsq; ad
lucē matutinā nūgens ad parietē.
Cui⁹ sicut illaz p̄cipitis sacramenti
facilitatē q̄ de pturbate mētis com/
motiōe descēderat: neq; q̄ imitandā
esse cēsem⁹: ita remissionē atq; emē/
dationē statuti sectandā esse decerni/
mus. **Electiōis** vas **Corinthijs** scri/
bēs: reditū suū absoluta definitiōe
p̄mittit dicēs: Veniam aut ad vos:
cū macedoniā p̄trāsiero. **Macedo/
niā** enī p̄trāsibo: ap̄d vos aut ma/
nebo vel etia; hycinabo: vt vos me
deducatis quocūq; iero. **Nolo** enī
vos mō in transitu videre: spero enī
me aliq̄nto tēpe manere apud vos.
Cui⁹ rei etiam in scda eplā meminit
ita: Et hac p̄fidentia volui p̄us ve/
1. Cor. 16. nire ad vos: vt scdam grām habere
tis: et p vos transirē in macedoniā:
et iterū a macedonia veire ad vos:
et a vobis deduci in iudeā. Sed su/
perueniēte salubriore cōsilio: neq; q̄
se id qd p̄miserat executū euidētissi/
Ibidem. me p̄fiter: **Quā** h̄ inq̄t voluisset: nū/
qd lenitate vsus sum? Aut que co/
gito fm carnē cogito: vt sit ap̄d me
est ē: nō nō? Deniq; cur maluerit de/
finitionē suī p̄terire fm dñs: q̄ aduē/
tu suo onerosam discipulū inferre tri/
sticiā: etiā cū sacramēti obtestatione
declarat: Ego aut testē deū inuoco
Ibidem in aīam meā: q̄ parcēs vobis: non
veni vltra corinthū. Statui enī h̄
ipsum apud me: vt nō i tristicia ve/
nirē ad vos. Cum intraturos se do/
mūz loth sodomus angelī denegas/
sent: dicētes ad eū: **Nō** itrabim⁹: s̄
Heb. 19. in plarea manebimus: continuo ei⁹
precibus cōpelluntur statutū muta/
re sermonē: sicut scriptura subiūgit:

Et coegit eos loth: et diuerterūt ad
eum. Qui vtq; si diuersuros se ad
eū esse nouerant: inuitantis petitiō/
nē simulatoria excusatiōe renuerūt:
sinaūt veraciter excusabāt: euidentē
immutasse sniam cōprobant. **Que**
vtq; nō ob altā credim⁹ causaz sp̄/
ritūs sanctū sacris voluminib⁹ indi/
disse: nisi vt istī erudiamur exēplis:
in definitiōnibus nostris nō p̄tinaci/
ter pmanere: s̄ eas arbitrio nro de/
bere subijcere: et ita iudiciū nostruz
ab omni legis vinculo liberū cōser/
nare: vt p̄mptū sit ad sequendū q/
cūq; vocauerit salubre cōsiliū:
nec differat aut recuset ad id qd vti/
lius discretio salutarī inuenerit: abs/
q; vlla cūctatione trāsire. Et vt ad
sublimiora adhuc ascendamus **Ecce**
plā: decubentē in lecto regē ezechi/
am: grauiq; egritudine laborantē:
exp̄sona dei **Esaias** p̄phā ado: sus
est dicēs: **Hec** dicit dñs: Disponi do/
mū tue: qz morieris tu et nō vives.
Et p̄uertit inq̄t ezechias faciē suam
ad parietē: et orauit ad dñm et dixit:
Obsecro dñe: memēto q̄so quō am/
bulauerim corā te in veritate et cor/
de p̄fecto: et qd bonū est i oculis tu/
is fecerim. Et flevit **Ezechias** fletu
magno. **Post** que rursus dñs ad eū/
dē: Reuertere et dic ezechie regi iu/
da dicēs: **Hec** dicit dñs deus dauid
patris tui: Audimī orōnez tuā: et vi/
di lachrymā tuā: et ecce adiiciā sup
dies tuos quīdecim annos: et de ma/
nu regis assyrioz liberabo te: et cini/
tatē hāc p̄regā p̄ter me: et p̄p̄ da/
uid seruū meū. **Quid** euidentius h̄
testimonio: quo misericōdie ac pietatis
intuitu mauult dñs suū cassare ser/
monē: et ad p̄stitute mortis termi/
nos quīdecim annis vitam p̄cā/
tis extēdere: q̄ per immobilitatē de/
creti sui inextorabilis inueniri. Simi/
liter etiā loquitur ad nimuitas cen/
sura diuina: **Adhuc** triduum et ni/
nine s̄uertet. **Mox**q; penitētia eoz
ieiunijsq; mollitur tam minax et ab/

Esa. 38.

Dane. 12.

Dane. 12.

Jone. 3.

De diffiniēdo vel nō diffiniēdo

rupta snia : atq; ad partē misericor-
die pna pietate deflectit. Q; si q; s
velut psciū puerfōis eoz: subuer-
sionez ciuitatis ad hoc eis dñm asse-
rat cōminatū: vt eos ad salutarē pe-
nitentiā puocaret: cōsequēs est vt
bi qui fratrib; p sunt: absq; repben-
sione mēdaciū his qui indigent emē-
dari: aliqua etiam districtiora q; fa-
cturi sunt si opus fuerit cōmīent.

Ezech. 33.

Sin vero dixerit deū seueraz illam
sniam suā penitētie eoz p sderatio-
ne remocasse: fm illud qd p ezechie-
lem ait: Si dixerō impio morte mo-
rieris: et egerit pñiam a pctō suo: fe-
cerit q; iudiciū et iusticiā: vita viuet
et non moriet: quib; docemur exē-
plis nō debere nos obstinate in no-
stris definitionib; p durare: s; cōmī-
nationē ex necessitate ppositā: clemē-
ti miseratione mollire. Qd ne solis
specialiter niniuitis crederef domi-
nus prestitisse: etiā generaliter erga
oēs eadē se esse facturū per hieremi-
am ppetuo ptestat: et cū necesse fue-
rit: incunctanter suā se sniam muta-
turū pro nostris meritis repromittit

Hiere. 18.

dicēs: Repēte loquar aduersus gen-
tē et aduersus regnū: vt euellā et de-
struā et disperdā illud: Si penitētā
egerit gēs illa: a malo qd locut' sum
aduersus eā: agā et ego penitētā su-
per malū qd cogitauī vt facerē ei:
Et subito loquar de gente et regno:
vt edificē et plantē illud: Si fecerit
malū in oculis meis: vt non audiat
vocē meā: penitentiā agā super bonū
qd locut' sum vt facerē ei. Ad eze-
chiel q; ait: Noli subtrahere xbnz:

Dicere. 16

si forte audiāt: et puerat' vnusquis-
q; a via sua mala: et penitebit me ma-
li: qd cogitauī facere eis ppter mali-
ciam studioz eoz. Quibus testimo-
nijs declarat: non oportere vt per-
tinaciter i nostris diffinitionib; he-
reamus: sed ratiōe eas ac iudicio tē-
perandas semperq; preligenda ac
preferenda esse meliora: et ad illam
que vtilioz diiudicat a fuerit partē

sine cunctatiōe aliqua transeundū.

Q; non scdm immēsitatem
prescientie diuina clemen-
tia: sed scdm presentes act'
vt remuneret vnūquemq;
vel puniat: La. XXVI.

1
Alud etiā pre omnib; inest
mabilis illa censura nos in-
struit: quod cū sit ei aī oritū
vnus cuiusq; precognitus finis: ita
ordine ac rōne cōmuni: et humanis
quodāmodo omnia dispensat affe-
ctib;: vt non potentialiter nec scdm
p sciētie sue ineffabilē noticiā: s; fm
presentes hoīm actus vniuersa diu-
dicans: vt respiciat vnūquēq; vt at-
trahat: et vel infundat quotidie suā
gratiā vel auerat. Qd ita esse etiā
illa saulis manifestat electio: cuius
vtiq; cū vituperabilē finē presciē-
tia dei ignorare nō posset: de tot mi-
libus israelis elegit eū et vixit in re-
gem: presentis in illo meritū vite re-
munerans: nō peccatū future pena-
riscatiōis intendēs: ita vt postq; re-
probis fact' est: velut penitūdinez
gerens electionis sue de': humanis
quodāmodo d eodē vocib; atq; af-
fectib; conuerat' dicens: Penitet
me q; constituerim saul regē: q; de-
reliquit me: et verba mea ope nō im-
pleuit. Et iterū: Acrūtamē lugebat
samuel saulez: qm dñm penitebat q;
cōstituisset regē saul sup isrl'. Deni-
q; hoc qm ope fuerat executus: po-
stea etiā per ezechielē prophaz do-
min' ptestat cū omnibus se hoībus
quotidiano gesturū eē iudicio: Eti-
am si dixerō inquit iusto q; vita vi-
uat: et pñsus i iusticia sua fecerit ini-
quitatē: oēs iusticie ei' obliuioni tra-
dent: et i iniquitate quā operat' est: i
ipsa moriet'. Sin autē dixerō impio:
Morte moriet': et egerit penitētā a
pctō suo: fecerit q; iudiciū et iusti-
ciam: pignus restituerit ille impi' ra-
pināq; reddiderit: in mandatis vite
ambulauerit: nec fecerit quicq; in-

1. Reg. 15

Ibidem.

Ezech. 33

Colla. XVII. abbatis Joseph

- insum: vita viuet ⁊ non morietur:
oīa peccata ei⁹ que peccauit nō im/
putabunt ei. Deniq; cū ab illo po/
pulo quē ex omnib⁹ gentib⁹ domi/
nus adoptauit: propter subitā vitu/
li preuicationez: misericordie sue
auertisset aspectū: interueniēs p eo
legislatoz exclamat: **Exod. 32** Obsecro domi/
ne: peccauit pplis iste peccatu⁹ ma/
gnū: fecerūt sibi deos aureos: ⁊ nūc
si remittis: pctm̄ eoꝝ remitte: sin ali/
as dele me de libro tuo quē sc̄psisti.
Qui r̄ndit dñs: Si quis iquit pecca/
nerit coram me: delebo eum de libro
meo. Dauid qz dñ de iuda ⁊ pseu/
torib⁹ christi prophético spiritu q̄re/
ref: **Ps. 68.** Deleātur inquit de lib: o viuen/
tium. Et qz non merebant ad peni/
tentā salutarē p reatu tanti crimi/
nis puenire: subiungit: Et cū iustis
nō scribant. Deniq; i ipso iuda vis
pphetice maledictionis euidenter i/
pleta est. Nā expleto pditionis cri/
mine: suspēdio se necauit: ne si post
illā deletionē nomis sui ouersus ad
penitentiā esset: iterū cū iustis scribi
mereret in celo. Non ḡ est ambigē/
duz: etiā iude nomē illo tpe quo ele/
ctus a ch: isto: apostolatus sortit⁹ ē
gradū: in libro viuentiū fuisse con/
scriptum: ac pariter eū audisse cum
Luce. 10 ceteris: Nolite gaudere: qz demōia
vobis subiiciunt: gaudete aut quia
noīa vestra scripta sunt in celis. Sꝫ
quia philargyrie peste corrupt⁹: de
ascēptōe celesti ad terrena deiect⁹ ē:
cōpetenter de eo ac de similib⁹ eius
dicitur per ppham: Dñe: oēs qui te
Mathe. 17 derelinquūt confundent⁹: recedētes
a te: i terra scribentur: quia dereliq/
runt venam aquarum viuentiū do/
minū. Et alibi: In consilio ppli mei
Ezech. 13 non erunt: ⁊ in scriptura dom⁹ isra/
el non scribentur: ⁊ in terram israhel
non ingredientur.

¶ sancti viri ptinaces ac
duri esse non possint:

Capitulum. XXVII.

n Ec illius pcepti vtilitas est
silenda: q; etiā si instigante
ira vel qualibet alia passio/
ne: sacramento nos aliquo vinxerit/
mus: qd a nemine quidē monacho/
ruz fieri penit⁹ debet: vtriusq; tamē
rei causa integro mētis est pēlanda
iudicio: ⁊ cōparāda est illa res quā
statuimus huic ad quā transire cō/
pellimur: atq; ad eā sine cunctatiōe
est transeunduz: que superueniente
sanioze tractatu iustior fuerit iudi/
cata. Rectius em̄ est nostrū nos pre/
terire simonez: q̄ rei salubrioris ac
pie subire iacturā. Deniq; nunq; ra/
tionabiles ac pbatos patres duos
aut irrenocabiles i huiusmodi diffi/
nitionibus fuisse reminiscimur: s; ve/
lut ceram calore solis: ita eos ratio
ne mollitos: ⁊ intercedēte salubrio/
re p̄silio: melioribus partib⁹ sine he/
sitatione cessisse. Quoscuq; antez
vidim⁹ definitionibus suis pertina/
citer inherere: irrationabiles semp
phauim⁹ ac discretiōis exptes.

**Interrogatio an sit cōtra/
rium predictę sententię illd
quod dicitur: Iuravi ⁊ sta/
tui: Capi. XXVIII.**

g Ermanus: Quantū ad hāc
rōnē ptinet que euidenter cō/
pioseq; digesta ē: nihil opoz
tet monachū definire: ne aut pvari/
cator inueniat aut pertinax. Et vbi
illud psalmiste ponim⁹ eloquiū: Iu/
raui ⁊ statui custodire iudicia iusti/
cie tue: Quid est cū aliud iurare ⁊
statuere q̄ definita immobiliter cui/
stodire?

**Responsio in quib⁹ immo/
bilis definitio sit tenēda: ⁊
in quib⁹ si oportuerit rescī/
dēda: Capi. XXIX.**

i Joseph: Hos nō de p̄cipa/
lib⁹ mādatis sine quib⁹ nō
potest salus nostra omnino
subsistere: ista decernim⁹: sed de his

Ps. 118.

de diffiniēdo vel nō diffiniēdo

que sine piculo status nostri vel relaxare possum⁹ vel tenere : vtp̄ta de irremisso rigore ieiunij: de vini siue olei ppetua abstinentia: de pgressu cellule penit⁹ cohibēdo: de lectionis seu meditationis incessabili iugitate: que sine iactura p̄fessiois ac ppositi nostri: et exerceri cū libuerit possunt: et cū necesse fuerit irrephē sibiliter p̄termitti. Ceterū sup obfuantia illoꝝ p̄ncipaliū mandato rū constantissime definiendū est: ac p his etiā mors si necesse fuerit nō vitanda: pro quib⁹ immobiliter est dicendū: Jurauī et statui. Qd fieri debet pro custodia charitatis: pro q̄ spernenda sunt vniuersa: ne bonum tranquillitatis illi⁹ perfectio q̄ maculetur. Similiterq̄ iurandū est p castimonie puritate: nec aliud facere nos oportet pro fide: pro sobrietate atq̄ iusticia: que omnia indemutabili perseverantia sunt tenenda: et a quibus paululū recessisse damnable est. De illis xō corporalib⁹ exercitijs que ad modicū dicunt⁹ eē vtilia: ita est vt dixim⁹ statuēdū: vt si qua supuenerit certior pietas occasio que illa suadeat relaxari: nulla super his lege teneamur: s̄ p̄termisissis eis ad vtiliora libere transeam⁹. In illis em̄ corporalib⁹ exercitijs si pro tēpore relinquant⁹: periculū non est: ab his vero vl ad momentū declinasse: mortiferum est.

Quēadmodū debeāt celāda cōmitti: La. XXX.

b De quoq̄ simili cautēde cūrandum est: vt si q̄s forsitan sermo quē esse vultis occultum: de vō ore fuerit plapsus: nulla occultatiōis p̄cepta sollicitēt audientē: magis em̄ latebit si negligenter atq̄ simpliciter trāseat: q̄ nō tāta quilibet fratru sup diuulgatio: ne ei⁹ impugnatio: torquetur: exstimās rē vilē aliquā trāsitoria cōfabulatione placā: et que ex hoc ipso

sit lenior: q̄ cautissimo silētij p̄cepto: sensib⁹ audientis cōmendata nō fuerit. Itā si etiā fidē ei⁹ aliq̄ sacramentoz obtestatione denūperis: citius illd p̄dendū esse nō ambigas. Mator em̄ aduersus ipm vis diaboli impugnatōis insurget: vt et te mestificet vel denudet: et illū transgressor ē q̄tori⁹ sui faciat sacramtū.

Nihil sup his que ad vsuz cōmunis vite attinēt definiendū: Lapi. XXXI.

e Idcirco nihil debet abrupte monachus sup his dūtaxat q̄ ad corporales exercitationes p̄tinēt: definire: ne aduersarij ad impugnationē eoz que velut legis obseruatione custodit: magis citās: citius ea violare cogat. Prefigens siquidē sibi legē vnusquisq̄ sub libertatis grā p̄stituit: ne p̄ncipio sa semetipm obliget seruitute: vt ea que licito imo etiā laudabiliter cū granariū actione p̄sumere potuisset: si necessitas fortasse compulerit: velut trāsgressor p̄cipere cōpellat cū p̄uaricatiōe peccati. Abi em̄ non ē Roma. 4. lex: nec p̄enaricatio. Hac beatissimi Joseph institutione atq̄ doctri-na velut diuino oraculo cōfirmat: in egypto residere maluit. S; licet parū deinceps de nra esset p̄missione solliciti: tamē expleto septē annoz numero: sponsonē nostrā grātanter impleuit. Excurrētes namq̄ ad cenobiū nostrū illo iam tempore quo de impetrādo ad eremūz reditū fiduciam gerebam⁹: primū senioribus nostris honorē debitū solutimus: deinde animis eoz qui pro charitatis ardore creberrimis litterarum nostrarum satisfactionib⁹ nequaquā fuerāt delinīti: pristinā redintegram⁹ charitatē: tādeq̄ ad plenū aculeo nre sp̄sionis auulso: his q̄ cū gaudio p̄sequentib⁹ ad scythica solitudinis secreta reuocauim⁹. Hanc vobis o sc̄i fr̄s illustrū pa-

Prefatio: et Annotatio

trum sciam atq; doctrinā nostra vt potuit elucubravit inscia: quā etiā si incutus forsitan sermo cōfudit potius q̄ digestit: queso ne laudez insigniū viroz: reprehensio nostre rusticitatis euacuet. Tutius siquidē nobis in cōspectu nostri iudicis visum est: doctrinē hui⁹ magnificentiā vel incultis s̄monibus p̄dere q̄ silere: q̄p pe cū ⁊ p̄fectui lectoris: si sublimitatem sensui contēplet: hoc qd̄ imperitia nostri s̄monis offendit: obesse non possit: ⁊ maior sit nobis vtilitatis cura q̄ laudis. Illeq; enim hoc qd̄ scōz viroz dicta descripsi: ⁊ plenū periculi: ⁊ egenū laudis esse non nouerā: s̄ prudēs vt d̄: laqueo p̄dē indidit: nec me indubitato discrimini sub incerta spe alieni p̄fectus tradere r̄cusi: Monēs oēs ad q̄ manus opuscula ista puenerint: vt quicqd̄ placuerit in eis: patrū: n̄m x̄o sciāt esse qd̄ displicet: oēs quib⁹ amabilis est vita ⁊ doctrina scōz.

Collatio secunda abbatis Joseph d̄ diffiniēdo: finit.

Expliciunt septē alię collationes cassiani: patrū in Thebaida eremo consistētium: ad honoratū ep̄m ⁊ Eleutherium.

Eloquentissimi viri Boānis eremite d̄ Cassian⁹ vocitat⁹ in septē vltimas collatiōes anachoretaz in vltioris egypti partib⁹ habitantiū: ad Iovinianū: ab Ineruiū Leontiū ⁊ Theodoz: p̄fatio:

Adissis in

uāte gr̄a christi decē collationib⁹ patrū: que exlgētib⁹ beatissimis ep̄iscopis belladio ac leon

tio: vt cū q̄ digeste sunt: septē alias brō ep̄o Honorato: scō q̄ famulo christi eucherio dedicati: totidē ⁊ nūc vobis sancti fratres ioviniane minerui leonti ⁊ theodoro credidi deputandas. Posterior siquidē vestrū: illaz cenobioz sanctā atq; egregiam disciplinā in prouincijs gallicanis antiquarū virtutū discretiōe fundauit: ceteri vero nō solū cenobialē professionem apprime monachos expetere: verū etiā anachoreticā sitire sublimitatē: vestris institutionib⁹ prouocastis. Ea nāq; collatiōes iste summōz patrū disputatione cōtexte sunt: ⁊ ita in oib⁹ tēperate: vt vtriq; p̄fessionī: qua non solū occiduas regiones: verū etiam insulas: maximis fratrū catervis fecistis florere: cōueniāt: id est: vt nō solū hī qui adhuc in cōgregationis laudabili subiectione perdurant: s̄ etiā illi qui haud longe a vestris cenobijs secedētes: anachoretaz sectari gestiunt disciplinā: p̄ conditiōne locoꝝ ac status sui mensura plenius instruantur. Quib⁹ hoc precipuum stulit p̄cedens vestri laboris industria: vt parati iam atq; iisdē exercitijs dephensi: facilius p̄cepta seniorū atq; instituta suscipiāt: ip̄os q̄ i cellulas suas auctores collationū cum ipsis collationū voluminib⁹ recipiētes: ⁊ quotidianis quodammodo cū eis interrogationib⁹ ac responsionibus colloquētes: non proprijs adinventionib⁹ arduā istā ⁊ incognitā ferme in hac regione appetant viā: s̄ piculo fame etiā illic vbi iam tritissimi calles ⁊ innumera p̄cedentiū exēpla nō desunt: anachoreticos disciplinā illoꝝ potius p̄ceptis capere p̄flescant: quos in omnib⁹ ⁊ anti qua traditio ⁊ longe experientie instruxit industria.

Explicit prefatio.

Incipit annotatio capitulorū abbatis pyamonis de

capituloꝝ collationis. XVIII.

trib⁹ generib⁹ monachoz.

Ca. j. Quēadmodū diolco veniētes ab abbate pyamon recepti fuerimus.

ij Verba abbatis pyamō quō rudes mōachi: exēplo seniorum debeant erudiri.

liij Quē iuniores senioꝝ pcepta discere nō debeāt.

liij De trib⁹ generib⁹ monachorū q̄ intra egyptū sunt.

v Quib⁹ auctoꝝibus cenobitarū sit instituta pfectio.

vj De anachoretarū ordine atq; principio.

vij De sarabaitarū pncipio et cōuersatione.

vij De quarto genere monachorum.

ix Interrogatio qd̄ intersit in cenobiū et monasteriū.

x Responsio.

xj De hūilitate x̄a: et quō fictā ciuitatē hūilitatem pdiderit abbas scapion.

xij Interrogatio quēadmodū vera patiētia possit acq̄ri.

xij Responsio.

xij De exemplo patientie cuiusdam religioſe femine.

xv De exēplo patientie abbatis paphuti.

xvj De pfectione patientie.

xvij De inuidie malo.

Explicit annotatio capi.

Incipit collatio Abbatis

Pyamonis de trib⁹ generibus monachoz: et quāto nuper exorto.

Quemadmodū diolco

venientes: ab abbate pyamon recepti fuerimus:

Caplm. i.

Est con

p

spectū atq; colloquium triū illorū senum: quorū collatiōes sancto fratre nostro eucherio cōpellente utrunq; digessimus: cū etiā vltiorū egypti ptes i quib⁹ amplior atq; pfectior scōrū numerus p̄stebat: maiore flagrantia desiderarem⁹ expetere: ad vicū cui nomē est diolcos vni ex septē nīli fluminis ostijs imminentes: nō tā stricris necessitate q̄ desiderio sanctorū illic cōmorantū cōpellēte puenimus. Cum em̄ velut cupidissimū mercatores plurima illic celeberrimaq; cenobia ab antiquis audiuissimus patrib⁹ instituta: cōtinuo q̄ si navigationē inquisitiōis incertes spe maioris lucri persuadente suscepimus. Abi cū diutissime fluctuantes: ad illos virtutū sublimitate conspicuos mōtes vndiq; curiosos oculos tenderem⁹: abbatē pyamon omnium anachoretarū illic inhabitantium senioꝝem cōiunctūq; p̄sbyterū velut quendā sublimissimū pharum id est signum: primus circūspectantiū notauit intuitus. Hic etem̄ sicut euangelica illa ciuitas in excelso montis vertice p̄stituta: nostro p̄tinus refulsit aspectui. Cuius virtutes atq; mirabilia que per eū etiam sub aspectu nostro diuina gratia testimoniiū meritis eius reddēte perfecta sunt: ne vel p̄positi nostri formā vel modū hui⁹ voluminis excedamus: p̄mittēda credim⁹. Itā em̄ de mirabilib⁹ dei: s̄ de institutis studiisq; scōꝝ quēdā q̄ reminisci possibile ē nos spopōdim⁹ memorie tradituros: vt necessariā tantū p̄fecte vite instructionē: non inutilē absq; vlla emendatione vicioꝝ ac supuacua admirationē legentib⁹ preberemus. Cū itaq; beat⁹ pyamō summa nos gratulatione susceptos: humiliter

Y 5

Colla. XVIII. abba. Hyamoniis

nitare etiam cōgrua refecisset: intel-
ligens nos nō eiusdeꝝ esse regionis:
p̄mū vnde vel cur egyptū petisse/
mus: sollicite percontatus: ac de ce-
nobio syrie ob desiderū perfectōis:
nos illo aduenisse cognoscēs: ita ex-
orsus est:

**Verba abbatis pyamon
quomō rudes monachi ex
emplo senioꝝ debeant eru-
diri:**

Cap. II.

¶ Alisq; hoīm o filij cuiuslibet
q artis peritiā assequi p̄cupi/
scit: nisi oī cura atq; vigilan-
tia ei se quā nosse desiderat discipli-
ne studijs māciparit: ac p̄fectissimo
rū quo rūq; opificij ipsius vel scien-
tie magistroꝝ p̄cepta atq; instituta
seruauerit: frustra inanibꝝ votis eo/
rū similitudinē exoptat attingere: qꝫ
curā atq; industriā detrectat emula-
ri. Nonimꝰ em nōnullos ita ad hec
loca de vestris regionibꝰ aduenisse:
vt cognoscendū tantūmodo gratia
fratrū monasteria circūirent: nō vt
has regulas ob q̄s huc cōmeauerāt
atq; instituta susciperēt: sꝰ vt secedē-
tes in cellulas: conarentꝰ ea que vel
visu vꝰ traditione percepant opibꝰ
expiri. Qui mores suos ac studia q̄
bus imbuti fuerant retinentes: vt
eis exprobari a nōnullis solet: nō
p̄fectus sui gratia: sꝰ vitande egesta-
tis necessitate existimati sunt puin-
cias cōmutasse. Nō solum em nihil
eruditionis acq̄rere: sꝰ ne diutius q̄/
dē in his ptibus cōmorari: p̄tinacis
animi obstinatione potuerūt. Cum
em nec ieiunioꝝ moꝛē: neq; psalmo-
rū ordinē: nec sp̄oꝝ deniq; indumē-
toꝝ habitū pmutassent: qd aliud in
hac regione sectari q̄ sola victꝰ sui
compendia crederentꝰ.

¶ Iuniores seniorum p̄e-
cepta discutere nō debeat:

Capitulum. III.

¶ Namobꝰ si vos quēadmo-
dū credimꝰ dei cā ad emu-
lationē nꝛe agnitōis attra-
xit: oībus institutꝰ q̄bus illic p̄moꝝ/
dia vꝛa p̄uenta sūt penitꝰ abdicatꝰ:
quecūq; seniores vꝛos agere vꝰ tra-
dere videritꝰ: summa hūilitate secta-
mini. Neq; vos moueat: aut ab imi-
tatiōe retrahat ac diuertat: etiam si
vobis ad p̄s alicuiꝰ rei vꝰ facti rō
vel cā nō ligat: qꝫ eos q̄ bñ de cum-
ctis ac simplicitꝰ sentiūt: et vniuersa
q̄ a senioꝝibꝰ tradi geritꝰe p̄p̄eritꝰ:
fidelitꝰ imitari magꝰ q̄ discutere stu-
dēt: p̄ opis exp̄ientiā etiā rerū oīm
scia subsequetꝰ. Cetex nūq; rōnez
veritatis intrabit: q̄squis a discussi-
one ceperit erudiri: qꝫ vidēs eū in-
micus suo potiꝰ q̄ patrū iudicio cō-
fidentē: facile in id vꝰq; p̄peller: vt
etiā illa q̄ maxie vtilia atq; saluber-
rima sunt: sup̄flua ei videantꝰ et no-
xia. Atq; ita p̄sumptiōe eiꝰ callidꝰ
hostis illudet: vt irrōnabilibꝰ diffi-
nitionibꝰ suis p̄tinacitꝰ inherēdo: sꝰ
solūmō sibi sanctū eē p̄suadear: qd
rectū atq; iustissimū sue tantū obsti-
nationis errore censuerit.

**De tribus generibꝰ mona-
chorum que intra egyptū
sunt:**

Cap. III.

¶ Namobꝰ eꝰ ordo atq; p̄ncipiū
q p̄fessionis nꝛe quēadmodū
vel vñ descēderit p̄mū debe-
tis aḡscere. Tūc em poterit q̄s desi-
derate artꝰ efficacitꝰ asseqꝰ disciplinā:
et ad exercendā eā ardētius icitari:
cū auctoꝝ et fundatoꝝ eiꝰ agnoue-
rit dignitatē. Tria sūt i egypto gene-
ra monachoꝝ: qꝫ duo sunt optima:
tertiū tepidū atq; oīmodis enitan-
dū. Prīmū est cenobitaꝝ: qui sez in
p̄gregatiōe p̄iter p̄sistētes: vñ sent-
oris iudicio gubernantꝰ: cuiꝰ generꝰ
maximꝰ nūerus monachoꝝ p̄ vñq;
sam cōmorat egyptū. Scdm̄ ana-
choꝛetaꝝ: q̄ p̄us i cenobijs instituitꝰ:
lāq; i actuali p̄uersatiōe p̄fecti: soli

De tribus generibus monachorum

tudis elegere secreta: cuius profectiois nos quod optamus esse participes. Tertium reprehensibile sarabaita est. De quibus singillatim per ordinem plenius differemus: harum igitur trium professionum fundatores primus ut diximus debet agnoscere. Nam profecto ex episcopo: vel odium professionis illius nasci poterit quod vitanda est: vel eius desiderium quod secunda: quod necesse est vna: quam quod via ad illius finem suum pertrahere sectatores: ad quem auctor ipsius inuentor: quod peruenierit.

Quibus auctoribus cenobitarum sit instituta professio: Cap. V.

Itaque cenobitarum disciplina a tempore predicationis apostolice sumpta est: et exordium. Nam talis extitit in hierosolymis omnis illa credentium multitudo: quod in actibus apostolorum ita describitur: Multitudinis credentium erat cor unum et anima una: nec quisquam eorum quod possidebat aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia. Professiones et ibas videbantur: et dividebant ea omnibus: prout cuiusque opus erat. Et iterum:

Act. 4. Itaque cum quisque eorum esset in illis. Quotumque ei possessores agrorum aut domorum erant: vendentes afferebant pretia eorum quod vendebant et ponebant ante pedes apostolorum. Dividebant autem singulis prout cuiusque opus erat. Talis inquit erat tunc omnis ecclesia: quales nunc paucos in cenobiis inuenire difficile est. Sed cum post apostolorum recessum tepescere cepisset credentium multitudo: ea vel maxime quod ad fidem christi de alienigenis ac diuersis gentibus confluebat: a quibus apostoli per ipsos fidei rudimentis ac inueterata gentilitatis consuetudinem nihil amplius expectabant: nisi ut ab idolatricis et sanguine fornicationis et suffocatis et sanguine parentibus: atque ista libertas quod gentibus propter infirmitatem prime credulitatis indulta est: etiam illius ecclesie quod hierosolymis consistebat: perfectionem paulatim comminare cepisset: et crescere quotidie vel indigenarum numero vel aduenarum: prout illius fidei refrigeraret feruor:

non solum hi qui ad fidem christi confluxerant: verum etiam illi qui erant ecclesie principes ab illa districtiore laxati sunt. Nam nonnulli enim christianos id quod videbant gentibus per infirmitatem concessum: sibi etiam licitum: nihil se detrahenti perpeti crediderunt: si cum substantiis ac facultatibus suis fidem christi professionemque sequeretur. Hi autem quibus adhuc apostolus inerat feruor: memores illius presunt perfectionis: discedentes a ciuitatibus suis: illorumque consortio quod sibi vel ecclesie dei remissioris vite negligenter licita esse credebant: in locis suburbanis ac secretioribus commanere: et ea quod ab apostolis per uniuersum corpus ecclesie generaliter inueniunt instituta: prout ac peculiari exercere ceperunt: atque ita incaluit ista quam diximus discipulorum: quod se ab illorum exemplo sequestrauerant: disciplina. Qui paulatim tempore procedente segregati a credentium turbis: ab eo quod coniugiis abstinere: et a parentum se consortio mundi que istius peruersatione secerneret: monachi siue monachos a singulari ac solitarie vite districtiore nominati sunt. Nam persequens fuit ut ex consuetudine consortii: cenobites: cellesque ac diuersoria eorum cenobia vocarentur. Istud igitur solum fuit antiquissimum monachorum genus: quod non modo tempore: sed etiam gratia primus est: quod per annos plurimos solum in molabile usque ad abbatem pauli vel antonii durauit etate. Cuius etiam nunc in districtis cenobiis cernimus residue vestigia.

De anachoretarum ordine ac principio: Cap. VI.

Itaque profecto. id est de hoc profecto numero et (ut ita dixerim) secum diffusa radice: scilicet etiam anachoretarum per flores fructusque plati sunt. Cuius professionis principes hos quod paulo ante memorauimus: scilicet vel delictum paulum vel antonium nominemur extitisse. Qui non ut quidam pusillanimitatis causa vel iparie morbo: sed desiderio blivioris profectus prelati discipuli digne

Colla. XVIII. abba. Hyamonis

solitudinis secreta sectari sunt: licet prior eoꝝ necessitatis obtentu: dū tēpore psecutionis affiniū suor deni-
tat insidias: eremū penetrasse dica-
tur. Ita ergo pcessit ex illa quā dīxi-
mus aplica disciplina aliud pfectio-
nis genus: cuius sectatores anacho-
rete. i. secessores merito nū cupant:
eo q nequaquā pntenti hac victoria q
inter hoīes occultas insidias diabo-
li calcauerūt: apto certamine ac ma-
nifesto pfectu demonibꝝ cōgredi cu-
pientes: vastos eremi recessus pe-
netrare non timeāt: ad imitationē. s.
ioannis baptiste qui ī eremo tota p-
mansit erate: helie qz ꝛ helisei: atqz
illoꝝ de quibꝝ apłs ita cōmemorat:

Heb. 11.

Circūierunt in melotis: in pellibus
caprinis: egētes: āgustiatī: afflictī:
quibꝝ dignus nō erat mūdus: in so-
litudinibꝝ errātes: ꝛ in montibꝝ ꝛ ī
speluncis ꝛ in cauernis terre. De qz
bus etiam dñs figuratiter ad Job:

Job. 39.

Quis ait est qui dimisit onagrū li-
berū: ꝛ vincula eiꝝ resoluit: Posuit
habitaclū eiꝝ desertū: ꝛ tabernacu-
la eius saluaginē: Irridēs multitu-
dinē ciuitatis: ꝛ querelā exactoris
nō audiens: Considerauit montes
pascue sue: ꝛ post omne viride que-
rit. In psalmis qz: Dicant nūc q re-

Ps. 106

dempti sunt a dño: quos redemit d
manu inimici. Et post pauca: Erra-
uerunt in solitudine ī inaquoso: vi-
am ciuitatis hbitaculū non inuene-
runt: Esuriētes ꝛ scitientes: aīa eo-
rum in ipsis defecit: Et clamauerūt
ad dñm cū tribularent: ꝛ de necessi-
tatibꝝ eoꝝ liberauit eos. Quos etiā
hieremias ita describit: Beatus q
tulit iugum ab adolescentia sua: se-
debit solitarius ꝛ tacebit: quia lena-
uit se sup se. Quisqz illud psalmiste
affectu ꝛ opere concinunt: Similis
factus sum pellicano solitudis: Al-
gilani ꝛ factus sum sicut passer soli-
tarius in tecto.

Thren. 3.

tulit iugum ab adolescentia sua: se-
debit solitarius ꝛ tacebit: quia lena-
uit se sup se. Quisqz illud psalmiste
affectu ꝛ opere concinunt: Similis
factus sum pellicano solitudis: Al-
gilani ꝛ factus sum sicut passer soli-
tarius in tecto.

Ps. 101.

De sarabaitarū principior

puersatione: La. VII.

Antqꝫ his duabus pfectioni-
bus monachoꝝ religio chri-
stiana gauderet: cepisset autē
in deterius paulatim hic qz ordo re-
cidere: emerisit post hec illud deterri-
mū ꝛ infidele monachoꝝ genꝰ: vel
potius noxia illa plātatio rediūua
cōcreuit: que p ananiam ꝛ saphi-
rā in exordio ecclesie pullulās: apo-
stoli petri seueritate succisa est: q in-
ter monachos tādiū detestabilis ex-
ecrādaqz iudicata ē: nec a quocūqz vl-
teriꝝ vsurpata: qdū illius tā distri-
cte fo: mīdo sentētie: memorie fideli-
um inserta durauit: qua beatꝝ apo-
stolus pdictos noui facinoris prin-
cipes: nō penitētia: nō vlla passus
est satisfactione curari: sꝫ pncipiosissi-
mū germen celeri morte succidit. Il-
lo igitꝝ exēplo qd ī anania ꝛ saphi-
ra: apostolica distictione punitum
est: a nōnulloꝝ pteplatione paula-
tim longa incuria ꝛ tēporis oblite-
ratione subtracto: emerisit istud sa-
rabaitarū genus: q ab eo q semetip-
sos a cenobio ꝛ cōgregationibꝝ seq-
strarēt: ac singillatim suas curarent
necessitates: egyptie lingue pprieta-
te: sarabaitē nū cupati sunt: de illoꝝ
qz p diximꝰ numero pcedētes: qui
euangelicā pfectionē simulare pot-
tꝫ in veritate arripe maluerūt: emu-
latiōe sez eoꝝ vl' laudibꝝ puocati: q
vniuersis diuitijs mundi: perfectam
christi preferunt nuditatem. Ibi igitꝝ
tur dum imbecillo animo rē summe
virtutis affectant: vl' necessitate ad
hanc professionem venire cōpulsī:
dum cēseri tñmōdo noīe monacho-
rum absqz vlla studio ꝛ emulatione
festinant: cenobioꝝ nullatenꝰ expe-
tūt disciplinam: nec sentioꝝ subijciū-
tur arbitrio: vt eorum traditionibꝝ
instituti: suas discant vincere volū-
tates: nec vllam sane discretiōis re-
gulam legitima cruditiōe suscipiūt:
sꝫ ad publicā tantummodo: id est ad

Lat. 5.

De tribus generibus monachorum

hominum faciem renunciantes: aut in suis domicilijs sub privilegio huius non minis iisdem obstricti occupati omnibus per seuerant: aut construcentes sibi cellulas easque monasteria nuncupantes: suo in eis iure ac libertate consistunt: neque evangelicis preceptionibus succubentes: ut nulla seque quotidiani victus sollicitudine: nullis rei familiaris distentionibus occupent. Quod illi soli absque ulla infidelis dubitatione presumunt: quod cunctis mundi huius facultatibus absoluti: ita se cenobiorum prepositis subdiderunt: ut ne sui quidem ipsi fateantur esse se dominos. Illi autem quod distractione ut diximus cenobij declinantes: bini vel terni in cellulis commorantur: non potenti abbatis cura atque imperio gubernari: sed hoc precipue procurantes: ut absoluti a seniorum iugo: exercendi voluntates suas: ac precedendi: vel quod placuerit enagandi: agendiue quod libitum fuerit habeant libertatem: etiam amplius in operibus diurnis: quam hi qui in cenobijs degunt: diebus ac noctibus consumuntur: sed non ea fide eodemque proposito. Hoc enim isti faciunt: non ut fructum sui operis subijciant dispensatoris arbitrio: sed ut acquirant pecunias quas recedant. In quos quantum intersit aduocetur. Illi nihil de castitatis cogitatione: gratissimos deo sudoris sui offerunt fructus: isti vero non solum in castitatem sed etiam in multorum annorum spacia infidelem sollicitudinem prorogantes: aut mendacem deum aut inopem credunt: quod promissam quotidiani victus atque indumentorum sufficientiam prebere eis aut non possit aut nolit. Illi hoc omnibus expetit votis: ut actemosen: id est nuditate omnium rerum paupertatemque possideant: isti ut omnium copiarum affluentiam consequantur. Illi ob hoc certatim statutum transgredere canonem diurnis operibus elaborant: ut quicquid monasterij sanctis visibus reddiderit: vel carceribus: vel xenodochio: vel nosocomio: vel indigentibus per abbatem dispensetur arbitrio: isti ut quicquid quondam

ne superuerit gule: aut perfusiori perficiat voluptati: aut certe philargyrie vitio recedat. Postremo ut recedamus ab istis hec quoque non optimo proposito gerunt: melius quam diximus posse distribui: ne si quidem ad meritum virtutis illius ac perfectionis aspirant. Illi etenim tantos monasterio reddunt proferentes: eisque quotidie renunciantes in tanta subiectionis humilitate perdurant: ut quemadmodum sui: ita etiam eorum quod proprio sudore conquirunt: partem priuenerunt: abrenunciationis preme feruore: dum quotidie semetipsos laboris sui fructibus nudant: iugiter innouantes: isti autem in corpore quicquid pauperibus largiuntur elati: in preceptis quotidie collabunt. Illos patientia atque districcio: qua tam deuote in hac quam se melius arripuerunt professione perdurant: ut nunquam suas expleant voluntates: cruciferos huic mundo quotidie viuosque martyres facit: hos arbitrij sui tepore viuos ad inferna demergit. Hec igitur duo genera monachorum in hac quod de provincia: equali pro modo numero rositate inter se contendunt. Etenim per alias regiones quas me necessitas catholice fidei compulit pagrare: istud tertium sarabaitarum genus abundare ac prope solum esse cognouimus. Temporibus siquidem lucij qui arriane perfidie episcopus fuit: sed valeris imperio cum diaconum nostris fratribus deferremus: his videlicet quod de egypto ac thebaida fuerant ob catholice fidei perseuerantiam metallis ponti atque armentis relegati: licet cenobiorum disciplinam in quibusdam ciuitatibus rarissimam viderimus: anachoretarum tamen apud illos ne ipsum quidem nomen auditum fuisse cognimus.

De quarto genere monachorum. Lapi. VIII.

Yamon: Sane est etiam aliud per quartum genus quod nuper cernimus emeruisse in his quod anachoretarum sibi specie atque imagine blandiunt: qui in primordiis suis

αχτη/
μοσύ/
ρηρ

Col. XVIII. abbatis Hyamonis

feruore quodā breui: cenobiū pfecti
onē videntur expetere: s; p̄tinuo re/
p̄facti: dū p̄stinos mores ac vicia
refecare contēnunt: nec iugū hūili/
tatis ac penitentie diutius sustinere
contēti sūt: subdiq; senioꝝ imperio
dedignant: sepatas expetūt cellas:
ac solitarij sedere desiderant: vt ita
se a nemie laceffiti: patiētes: māsue/
ti: ac hūiles possint ab hoīb; estima/
ri. Que institutio imo tepor cos q̄s
semel infecerit: ad p̄fectionē nunq;
pmittit accedere. Hoc em̄ mō nō so/
lum nō abscedunt: verū etiā i de/
terius eoꝝ vicia cōualefcēt: dū a ne/
mine puocati: vt quoddā letale et
intestinū virus: quāto amplius ce/
latū fuerit: tanto p̄fundius serpēs:
insanabilē morbū generat egrotan/
ti. Pro reuerētia em̄ singularis cel/
le: nullus tā vicia solitarij audet ar/
guere: que ille ignorari maluit q̄ cu/
rari. Porro virtutes nō occultatio/
ne vicioꝝ: s; expugnatione pariuūt.

**Interrogatio quid intersit
inter cenobium et monaste
rium: Capi. IX.**

S Ermanus: Est ne aliqua in/
ter cenobiū monasteriū q; di/
stātia: an vtroq; nomīe res
vna censetur?

Responsio: Capi. X.

P Yamon: Licet a nōnullis so/
leant indifferenter monaste/
ria p̄ cenobijs appellari: ta/
men hoc interest: q; monasteriū no/
men est diuersoꝝ: nihil amplius q̄
locum: id ē habitationem significās
monachozum: cenobium vero etiā
p̄fessionis ipsius qualitatem disci/
plināq; designat. Et monasteriū
potest etiam vnius monachi habita/
tio nominari: cenobium autē appel/
lari non potest nisi vbi plurimozum
cohabitantium degit vnita cōmu/
nīo. Dicuntur sane monasteria: etiā
in quibus sarabaitarum collegia cō/
morantur.

**De humilitate vera: et quo
modo falsam cuiusdaz hu/
militatē prodiderit abbas
Serapion: Capi. XI.**

E amobzē qm̄ de optimo ge/
nere monachoz video vos
p̄fessionis huius arripuisse
p̄incipia: id est de laudabili cenobi/
oꝝ palestra: ad excelsa fastigia ana/
cho: etice tendere discipline: humili/
tatis patientieq; virtutez: quā vos
illic didicisse nō dubito: vero secta/
mini cordis affectu: non eā sicut q̄/
dam falsa humilitatione verboꝝ nec
affectata atq; sup̄flua in quibz daz
officijs corp̄is inclinatioē fingētes.
Qd hūilitatē figmentū abbas Se/
rapion quodā tpe eleganter irrisit.
Cuz em̄ quidā ad eū summā sui ab/
iectionē: habitu ac verbis p̄ferēs ve/
nisset: eumq; senex fm̄ morē vt ora/
tionē colligeret hortaret: ille neq; q;
annuēs dep̄canti: tātis se subijciēs
asserebat flagitijs inuolutum: vt ne
vsum quidē hui; cōmunis aeris ca/
pere mereret: p̄stibz q; ipsius refu/
giēs sessionē: humi potius insidebat.
Cum x̄o etiā ad ablutionē pedum
multo min⁹ p̄buisset assensum: tum
abbas Serapiō refectioē trāfacta:
collationis p̄suetudinē puocāte: mo/
nere eum benigne ac leniter cepit: ne
ociosus ac vag⁹ p̄sertim inuenis taz
robustus instabili leuitate p̄ vniūsa
discurreret: s; vt in cella residēs: fm̄
regulā senioꝝ suo potius ope q̄ ali/
ena mallet munificentia sustentari.
Qd ne paulus apl⁹ incidere: et q̄
dē cū et in euāgelio laborāti b; p̄bi/
tlo merito deberet: dieb; tñ ac nocti/
bus maluit opari: vt quotidianū vi
ctum vel sibi vel his q̄ eidē ministrā
tes op⁹ exercere nō poterāt suis ma/
nibus p̄pararet. Ad hec ille tāta est
tristitia et dolore supplet⁹: vt amarū
tudinē corde p̄ceptā: ne vultu q̄dez
dissimulare potuerit. Cui senex: ha/
cten⁹ inq; o fili cūctis te facinoꝝ pō

Act. 20.

De tribus generibus monachorum

deribus onerabas: non metues ne confessione tam atrocium criminum: notam estimationis incurreres: quod queso nunc est quod ad simplicem ammonitionem culam nostram: que tamen in se non modo nullum opprobrium: sed etiam edificationis habuit ac dilectionis affectum: tanta te video indignatione permotum: ut eam ne vultu quidem occultare: aut frontis serenitate dissimulare potueris? An fortasse dum te humiliabas: illam expectabas a nostro ore sententiam: Iustus accusator sui est in primordio sermonis. Porro inde vera est cordis humilitas retinenda: que non de affectata corporis atque verborum sed de intima mentis humilitate descendit. Que tunc demum evidenter finis patientie sue fulgebit indicium: cum quis non ipse de se crimina ab alijs non credenda iactauerit: sed ab alijs si bimet arroganter ingesta contempserit: et irrogatas iniurias mansuetam cordis equanimitate tolerauerit.

Interrogatio quemadmodum vera patientia possit acquiri: Capitulum XII.

Ermanus. Quemadmodum acquiri vel retineri possit: ista tranquillitas optamur agnoscere: ut sicut indicio nobis silentio: oris claustra precludimus: verborumque licentiam coercemus: ita etiam cordis lenitatem custodire possimus: quod nonnunquam etiam cum lingua refrenatur: intrinsecus tamen statum sue placiditatis amittit. Et idcirco mansuetudinis bonum non alias tenere quam pacem posse: nisi remotioe celle ac solitario putamus habitaculo.

Responsio: Capitulum XIII.

Yamon: Patientia vera atque tranquillitas: absque profundam cordis humilitate nec acquiri nec tenetur. Que si de hoc fonte descenderit: nec humilio celle nec per fugio solitudinis indigebit. Non enim patrociniis cuiusque rei extrinsecus queritur: quod humilitatis. id est generatricis atque

custodis sue intrinsecus virtute fulgurat. Ceterum si mouemur ab aliquo laesit: certum est non esse in nobis humilitatis fundamenta firmiter stabilita: et ideo ad incursum vel exigue tempestatem edificium nostrum ruinosa commotione perturbatur. Non enim esset laudabilis nec admiranda patientia: si nullis inimicorum insculis impedita tranquillitatis propositum retineret: sed in eodem pelara atque gloriofa: quod irruentibus in te temptationum percellis: immobilis persisterat. Nam in quo vexari fragilis aduersitatibus credis: in eo potius roboratur: et in eo magis acuit in quo putatur obrui. A passionibus enim et sustentatione patientiam dici nullus ignorat: ideoque constat patientem pronunciari neminem posse: nisi cum quod vniuersa que sibi fuerint irrogata: absque indignatione tolerauerit. Et ideo non inuito ita a salomone laudatur: Melior est patientis forte: et quod continet iram capiente urbem. Et iterum: Longanimis vir nimis in prudentia: pusillanimis autem valde insipiens est. Cum ergo quis victus iniuria iracundie igne succenditur: non eam per eius acerbitas illate contumelie extitisse credenda est: sed potius manifestatio infirmitatis occulte: secundum illam pabolam domini saluatoris quam de duabus domibus ponit: una quae fundata erat super petram: et alia quae super arenam: quibus equaliter dicit pluuia rum ac fluminum vel tempestatum turbines irruisse: sed illam quae in petre soliditate fundata est: nihil penitus detrimenti ex illa tam violenta collisione sensisse: quod vero in arenarum pedula mobilitate constructa est: statim fuisse collapsam. Quam utique apparet non propterea corruisse quod imbrium vel torrentium inundatione pulsata: sed quod super arenam imprudenter est structa. Non enim in hoc differt a petrae vir sanctus: quod non solum et ipse temptetur: sed quod etiam magna impugnatione non vincitur: ille autem etiam per temptationem superatur. Neque enim esset ut diximus in istis aliquibus viri laudabilis fortitudo: si vinceret intempta,

puer. 18

puer. 16

matth. 7

Lolla. XVIII. abba. Hyamonis

Jaco. I. tus: cum vtiq; victoria locū habere
nō possit absq; aduersitate certami
nū. Beatus enī vir qui suffert tem/
ptationē: q; cū phatus fuerit acci/
piet coronam vite: quā repromisit
deus diligentibus se. Scdm aposto
2. cor. 12. lū q; paulū: virtus non ī ocio atq;
delitijs: s; in infirmitate p̄ficitur. Ec
Piere. 1. ce enim inq̄t dedit hodie in ciuita/
tem munitā: et in columnā ferream:
et in murū ereū: super omnē terram
regibus iuda: p̄ncipibus ei⁹ et saccr
dotib⁹ eius: et omī pp̄lo terre: et bel
labūt aduersum te: et non p̄uale/
bunt: quia ego tecū sum vt eruas te
dicit dominus.

**De exēplo patientie cuius/
dā religioſe femine:**

Lapi. XIII.

b Aius ergo patiētie volo vo
bis duo saltē exēpla p̄pone
re: vnū religioſe cuiusdā fe/
mine: que patiētie virtutē tāta ani/
mitate sectata est: vt non solū tēpta/
tionū non vitaret incurſus: s; etiam
occasiones molestiarum sibi met p/
curaret: quib⁹ frequētius instigata
non cederet. Hec nāq; cum alexan/
drie cōmaneret: essetq; non obscur⁹
o: ra maiorib⁹: atq; in domo que si
bi fuerat a parentibus derelicta: reli/
gioſe dño deserviret: veniens ad be/
ate memorie athanasium ep̄m: pre/
cabat vt aliquid sibi alendā viduaz
daret: que ecclesiasticis sumptibus
pascibat. Et vt petitionē ei⁹ verbis
ip̄ius exp̄mam⁹: da inquit mihi ali/
quā de sororibus in qua repausem.
Sacerdos igit cū laudasset p̄posi/
tū femine q; eā ad op⁹ misericordie
vidisset esse p̄mptissimā: iussit ex oī
bus eligi viduā: q; et honestate mox
et grauitate ac disciplina oībus pre/
ferret: ne forte desiderii largitatis
p̄cipientis vicio vinceretur: et q; mer/
cedē quereretur ī egena: damnū fidei
p̄uans ei⁹ offensa moxib⁹ patcretur.
Cui cū domū adducte oībus deser/
uaret obsequijs: virtutem modestie
ei⁹ ac lenitatis expta: vidēs q; se ab
ip̄a monētis singlis gratiarū actio
ne p̄ officio hūanitatē honorari: p⁹
dies paucos ad memoratū reuertit⁹
sacerdotē: rogauerā inquit vt mi
hi dari p̄cipēs quā ego reficerem: et
cui morigeris famularer obsequijs.
Cū q; ille necdū p̄positus femine ac
desideriū intelligēs: estimasset peti/
tionē ei⁹ dissimulatiōe p̄positi fuisse
neglectā: causasq; mox illi⁹ nō abs/
q; animi sui cōmotione p̄quirēs: p/
tinus agnouisset honestiorē ei cete/
ris viduā deputatā: occulte p̄cepit
vt ea illi que cēt cūctis nequior tra/
deret: q; se vel iracūdia v̄l rixis v̄l
violētia seu verbositate atq; etiam
vanitate cūctas quib⁹ hec vitia do/
minarent excederet. Quā cū mltō
facilius inuentā sibiq; traditā do/
mi habere cepisset: atq; eadē ei dili/
gētia qua p̄lozi illi vidue vel etiaz
studiosius ministraret: hoc solus ab
ea p̄ tātis obsequijs recipiebat gra/
tie: vt indignis ingiter afficeret in iu/
rijs: quicq; q; ab ea exprobratōib⁹
q; p̄tinuis vexaret: obijcientis ei et
maledicis obrectationib⁹ increpā/
tis: eo q; se nō ad refrigeriū s; potius
ad cruciatū et p̄tumeliā ab ep̄o po/
poscisset: magisq; se de requie ad la/
borē q; de labore transtulisset ad re/
quiē. Cum g; assiduitas iurgioy eo
usq; prumperet: vt ne ab iniectione
qdē manuū p̄car mulier tēperaret:
illa aut hūilioris obsequij ingemīa
ret officia: nō furentē vincere reni/
tēdo: s; semetip̄am hūilnis subijciē/
do discibat: vt mltimodis indigna/
tionib⁹ lacessita: iurgātis insaniam
hūanitatis m̄a suetudine deliniret.
Quib⁹ ad plenū exercitijs p̄firma/
ta: p̄fectāq; virtutē desiderate pati/
entē p̄secuta: ad memoratum sacer/
dotey: tā p̄ electionis illius iudicio
q; etiā p̄ bñficio exercitationis sue:
gratias relatura prexit: eo q; fm de/
sideriū suū tandē ei magistrā patiē/
tiam

De tribus generibus monachorum

tie dignissimā prouidisset: cuius in-
lurijs iugibus: vt quodam palestre
oleo quotidie roborata: ad summam
animi patientiā perueniret: tandem
inquiēs: dediti mihi in qua repausa
rem: nā illa prior suis me potius ho-
norabat ac refrigerabat obsequijs.
Hec de sexu muliebri dixisse sufficiat:
vt cōmemoratione hac nō solū edi-
ficemur: verū etiā pfundamur: q̄ nī
si fuerimus ad ferā morē retruſi in
caueas cellularum: patientiā retine-
re non possumus.

De exemplo patientie Ab- batis pasnucij: Ca. XV.

¶ Hunc aliud abbatis pasnucij
pandam exemplū. Quis in
illius insignis et vbiq; p̄ dica-
bills scythice cremit: in qua nūc p̄el-
byter est: secretis tanto studio semp
insedit: vt ei ceteri anachorete buba-
li agnomē indiderit: eo q̄ ingenito:
vt ita dixerim: desiderio: solitudinis
semp habitatōne gauderet. Itaq; cū
tante in puericia sua esset virtutis et
gratie: vt etiā p̄clari ac summi id tē-
poris viri: grauitatē eius et immobi-
lem cōstantiam intrarent: eumq; li-
cet minor esset etate: pro virtutū ta-
men merito senioribus exequarent:
suoq; ordinē ducerent inferendū: li-
uor ille qui aduersus Joseph patri-
archam fraternos quondā animos
instigauit: quendā de numero fratrum
edacis zeli igne succēdit. Qui nemo
quodā ac macula pulchritudinē ei
cupiēs deformare: hoc genus mali-
gnitatis excogitat: vt oportunitatē
temporis captaret: quo pasnuci ad
ecclesiā die dominico p̄cessurus ab-
esset a cella. In quā furtim irruens
codicē suū inter eius plectas: quas
de palmarum folijs solebat interere: la-
tenter abscondit: ac de cōcinnata fa-
ctione securus: ipse q̄q; velut pure ac
simplicis p̄scientie ad ecclesiā venit.
Cumq; celebrata om̄s fuisset ex mo-
re solēnitas: querelā sancto isidoro

qui ante hunc pasnuciū eiusdem ere-
mi p̄byter fuit: corā cūctis fratribus
detulit: asserens sibi codicem de cel-
la furto fuisse sblatum. Que eius q̄-
rimonia cū ita cūctoꝝ fratrum p̄eci-
piēq; p̄byteri animos p̄mouisset:
vt quid primū suspicarent: quid ve-
decernerēt nō haberent: summa cū-
ctis ammiratione p̄culsis: de tam in-
auditi illic facinoris nouitate: ille q̄
rem detulerat accusator v̄gebat: vt
retentis in ecclesia om̄ibus: missi ele-
cti: quiq; cūctoꝝ singillatim fratrum
cellulas scrutarent. Qd̄ cū tribus
senioribus a p̄sbytero fuisset intū-
ctus: vniuersoꝝ cubilia reuoluētes:
ad extremū in pasnucij cellula absco-
ditum codicē inter plectas palmarū
quas illi syras vocant: sicut eum inſi-
diator occuluerat: reppererūt. Quē
cum inquisitores cōfestim ad eccle-
siaz delatū corā om̄ibus p̄tulissent:
pasnucius licet de cōscientie sue esset
sinceritate securus: tñ velut q̄ furti
crimen agnosceret: satisfacti oī se to-
tum tradēs: locū p̄nie supplicij po-
stulauit: hoc v̄ercū die sue modestie
q; prospiciens: ne si maculā furti ver-
bis conaret abluere: insup etiaz mē-
daciū notaret: inuenire se alind q̄ id
quod inuentū fuerat suspicāte. Cū-
q; de ecclesia nō tam mēte delect: q̄
iudicio dei fidēs p̄tinus abscessisset:
p̄fusus in orōne iugiter lachrymis:
triplicatisq; ieiunijs: summa se etiā i
cōspectu hoīm mentis hūilitate pro-
strauit. Sed cū duab; ferme hebdo-
madibus ita se oī cōtritione carnis
ac spūs subiecisset: vt die sabbati vel
dñico: nō ad p̄cipiendā cōmunionem
sacrā: s; ad prosternēdū se in limine
ecclesie: atq; ad veniā suppliciter po-
stulandā: matutinus accurreret: ne-
quaq; passus est eum occultoꝝ om-
niū testis et cognitor: vel a se amplius
cōteri vel ab alijs infamari. Itā qd̄
ille inuentor sceleris: rei sue fur ipso-
bus: laudis aliene callidus infama-
tor: nullo hominū teste occulte com-

Colla. XVIII. abba. Hyamonis

miserat: p diabolu q̄ criminis ipsius inceto: fuerat: publicauit. Arreptus nāq; dirissimo demō: cū cras factio: nis occulte patefecit insidias: crimi nationum q; ac fraudū idēz fuit p di tor qui cōmētoz. Ita aut̄ spiritu illo imundo grauit̄ diu q; veratus est: vt ne orationibus quidē sanctoz il lic cōsistētū: q̄ diuinorū charismatū merito demonijs īperabāt: potuerit emūdari: s; ne ipsi q̄ dē isidori p̄sby teri grā singl̄aris: crudelissimū ab eo excluderet veratorem. Cui tanta erat virt⁹ dñi largitate collata: vt ne vs q; ad lūna quidē eius quisq; arre pticius q̄ tardius sanaret̄ aliqui p ductus sit: christo hāc adolescētī pa snutio gloriā reseruāte: vt illius tñ orationib⁹ cui insidiatus fuerat pur garef: et cuius laudi aliqd inuidus inimicus decerpere se posse credide rat: eius nomē p clamās et delicti sui veniā et finē supplicij p̄sentis accipe ret. Hec ergo ille in adolescentia sua future indolis iam tūc iudicia p̄figu rans: lineas quasdā p̄fectiōis illius que erat maturitate etatis augēda: adhuc in annis puerilibus designa uit. Si igit̄ ad culmen virtutū eius volum⁹ peruenire: talia nobis eror dīozum fundamenta iacienda sunt.

De perfectione patientie:

Capitulum: XVI.

Aplex sane ad narrationē fa cti hui⁹ cā me cōpulit. Pri muz: vt hāc īmobilitatē viri cōstantiam q; p̄santes: quāto mō ribus q̄ ille est appetitus inimici im pugnamur insidijs: tāto maiore trā quillitatis atq; patiētīe sumam⁹ af sectū. Deinde vt firma definitiōe te neamus a tēptationū pcellis impu gnatiōib⁹ diaboli tutos nos eē si posse: si omne p̄sidiū patiētīe nostre omnēq; fiduciā: nō in interioris ho minis nostri virib⁹: s; in cellule clau stris: aut in solitudinis recessu: san ctōzū p̄ consortio: vel cuiusq; rei q̄

extra nos sit: p̄sidio collocemus. Mi si em̄ mentē nostrā virtute p̄ctiōis sue ille firmauerit: qui ī euāgelio ait: Regnū dei ītra vos est: frustra aerij Luce. 17 hostis insidias: aut auxilio cohabitā tium hoīm vincere: aut localib⁹ spa cijs declinare: aut munitiōe tectorū excludere posse nos credimus. Nam cū hec oīa scdō pasnatio nō decissent: nō tñ impugnationis aditū aduersus eū tēptator inuenire nō potuit: neq; illū neq; simū spiritū: septa parietū aut cremi solitudo: aut tot ī illa con gregatiōe sanctoz merita repulset. Sed qz scdus dei famulus nō in his q̄ extrinsecus sunt: s; in ip̄o occultoz oīm iudice sp̄s sui cordis affixerat: tante īpugnationis machinis neq; potuit cōmoueri. Ecōtra ille quē ad tātūz facinus p̄cipitauit inuidia: nō ne et solitudinis bñficio: et munitiōe remotioris habitaculū: et beati isido ri abbat⁹ atq; p̄sbyteri aliozū q; san ctōzū cōsortio fruebat⁹: et tñ qz cum supra arenā repperit turbo diaboli cus: nō solū impēgit eius v̄ructiaz subuertit habitaculū. Ad ergo quie tem nostrā extrinsecus inquiram⁹: nec optulari vitijs impatiētīe nostre alienā putemus posse patientiā. Si cut. n. regnū dei intra nos est: ita ini mici hominis domesticī eius. matth. 10 nemo em̄ mihi magis q̄ sensus meus: qui est mihi vere intīm⁹ domesticus: ad uersat⁹. Et idcirco si fuerim⁹ sollici ti: ab intestinīs hostib⁹ liberari: ledi minime poterim⁹. Abi em̄ nobis no stri domestici non aduersant⁹: ibi et regnū dei tranquillitate mētis acq; ritur. Itaz si rationē diligēter discen tias: ledi ad homine q̄uis malignā te nō potero: si ip̄e impacifico aduer sum me corde nō dimicē. Si aut̄ le dor: non est vitiū īpugnationis alie ne: s; impatiētīe mee. Sicut cū gra uis ac solidus cibus sano vtilis: ita perniciosus est egrotanti. Non autē ledere sumentē pōt: nisi ei ad nocē dum vires adiecerit p̄cipiētis infir

De tribus generibus monachorum

mitas. Si vnq[ue] ergo filius inter fr[atr]es
fuerit oborta t[em]ptatio: neq[ue] a cur-
su tranq[ui]llitatis excussit: blasphemis
seculariū obrectationib[us] aditū rese-
rem[us]. Nec puerulos atq[ue] execrabiles
quosq[ue] sanctor[um] viro[rum] numero inser-
tos latitare miremur: q[uia] dū in huius
seculi arca cōculcamur atq[ue] conterimur:
necesse est etiā paleas igni per-
petuo deputandas: inter electissima
frumētā misceri. Deniq[ue] si v[er]sathan
inter archangelos: vel iudam inter
apostolos: vel nicolaum prauissime
hereseos inuidentes inter diaconos
remiscamur electos: hoc q[uo]d neq[ue]s-
sumi homines sanctor[um] ordini depre-
hendunt[ur] inserti: mirū esse non pote-
rit. Nam licet hunc nicolaū quidam
asserant nō illum fuisse qui ad opus
ministerij ab apostolis est electus: ni-
hilominus t[ame]n eum de illo discipulo-
rum fuisse numero negare non pos-
sunt: quos oēs tales tanq[ue] p[er]fectos i[n]
tempe illo fuisse manifestum est: qua-
les nūc p[ro]p[ri]os vix i[n] cenobijs inue-
nimus. It[em] ergo ruinā illius supra-
dicti fratris: qui in illa eremo tam
lugubri lapsus ē casu: neq[ue] illā hor-
ribilem maculam: quā t[ame]n ille ingen-
tibus penitētijs lachrymis post dilu-
it: s[ed] beati pascu[ti]j nobis p[ro]ponam[us]
exempla. Nec subuersione illius de-
struamur: cuius antiquū inuidie vi-
rium etiā auxit in peius affectata re-
ligio: s[ed] huius humilitatē tota virtute
sectemur: quam non illi quies eremi
subito genuit: s[ed] inter homines acq[ui]-
tā p[er]sumauit atq[ue] excoluit solitudo.

De inuidie malo:

Capitulum. XVII.

Sciendū sane est: inuidie mor-
bum difficilius ad medelam
q[uam] cetera vitia puenire. It[em]
eum quē semel veneni sui peste cor-
ruperit: pene dixerim carere reme-
dio. Ipsaq[ue] nūc est lues: de qua si-
guraliter dicit per p[ro]phetā: Ecce ego
mittam vobis serpētes regulos qui-

bus non est incantatio: et mordebūt
vos. Recte igitur a p[ro]pheta mortife-
ris basilisci venenis morsus inuidie
comparatur: qua primus ille vene-
norum omnium auctor et princeps
et perijt et peremit. It[em] ante suus q[uam]
eius cui inuiderat interemptor: pri-
us q[uam] in hominē mortis virus effun-
deret ipse se perdidit. Inuidia enim
diaboli mors introiit in orbē ter-
rarum: imitant[ur] autē illum qui sunt
ex parte illi. Sicut etiā ille qui pri-
mus eiusdē mali peste corruptus est
nec medelam penitentie: nec fomen-
tum alicuius curationis admisit: ita
et hi qui eisdē se percutiendos mor-
sibus tradiderūt: omnem op[er]e sancti
incantatoris excludunt: quia cū vti-
q[ue] non culpa eorum quibus lūent:
sed p[er]spicitate crucientur: erubescē-
tes ipsam prodere veritatē: extrinse-
cus sibi quasda[m] superfluas et inep-
tas causas offensionis inquirunt.
Quarū quia omnimodis falsę sunt
vana curatio est: cum illud mortife-
rum virus quod nolūt prodere: la-
teat in medullis. De quibus alibi il-
le sapientissimus cōpetenter exp[re]-
ssit: Si morio derit serpens non in si
bilo: non est abundantiā incantato-
ri. Ite[m] etiā sunt taciti morsus quib[us]
solis sapientiū medicina non subue-
nit. Nam vsq[ue] adeo incurabilis est
ista pernicies: vt blandimentis exa-
speretur: infletur obsequijs: mūcrib[us]
irritet[ur]: quia vt idem Salomon ait:
Nihil sustinet zelus. Quanto enim
amplius alius: aut humilitatis subie-
ctione: aut patientie virtute: aut mi-
nificentie laude profecerit: tāto ille
maioribus inuidie stimulis incitaf:
q[uam] nō nisi ruinā aut mortē eius cui li-
uidet p[er]cupiscit. Deniq[ue] illo[rum] vnde-
cum patriarchar[um] zelus intantū nul-
la innoxij fratris subiectione potuit
delintri: vt d[icitur] his scriptura cōmēno-
ret: Inuidebāt autē ei fr[atr]es sui: eo q[uod]
diligere[et] eū pater su[us]: et nō poterāt
ei loq[ui] quicq[ue] pacificū: donec zel[us] eo-

Sap. 2.

Eccl. 10

puer. 6.

Gen. 37.

Dicit. 8.

Anno. ca. coll. XIX. abba. Joā.

rum qui nulla germani obsequētis
atq; subiecti sustinuit blā dimenta:
mortē ei? cupiēs: vix possz vēditio/
nis fraterne crimine satiari. Cūctis
q; vicijs pnciosiorē atq; ad purgan/
dū di fficiliorē esse constat inuidiā:
que ipsis remedijs quib? reliq; exti/
guunt: accendit. Itā verbi gratia:
qui damnū sibi illatū dolet: largita/
tis cōpensatione curat: qui de illa/
ta indignat in iuria: hūili satisfactio/
ne placatur. Quid illi facias q; hoc/
ipso magis q; te hūiliorē ac benigni/
orem sentit: offendit: quē nō ad ira/
cūdiā cupiditas que pmo delinī:
non iniurie lesio aut amor vltionis
accendit: que officioz vincitur blā
dimentis: s; successus tantuz aliene
psperitatis irritat? Quis aut est q;
se vt satisfaciāt inuidenti: a bonis
corruere: aut a psperis alienari: aut
calamitate aliqua optet inuolui?
Quapropter ne totū quicqd in no/
bis vuidum est et quasi vitali vege/
tatione sancitū animas: vno tā/
tū hūius mali morsu basiliscus inte/
rimat: diuinū cui nihil impossibile ē
tugiter implorem? auxilium. Cete/
ra etem venena serpentū .i. carnalia
peccata vel vicia (quib? vt cito in/
uoluitur ita facile expurgat huma/
na fragilitas) habēt aliqua vulnez/
suoz i carne vestigia: quib? quāuis
terrenū corpus perniciosissime con/
tumescat: tamē si tyriace remedium:
aut illā salutarīū verboz medclam
aliquis pcrītissimū carminūz diui/
noz incantatoz adinouerit: ad ppe/
tuā anime mortem pernicies viru/
lenta non peruenit. Inuidie autem
quasi a regulo serpēte effusum vir?
vitam ipsam religionis ac fidei pzl/
us q; vulnus i corpe sentiat: exclu/
dit. Non em̄ aduersus hostem s; pla/
ne aduersus deū blasphem? extollit/
tur: qui nihil in fratre aliud nisi bo/
num meritum carpens: non homis
culpam: s; dei tātum iudicia repre/
bendit. Nec ergo est illa sursum ger

minans amaritudinis radix: que se
erigens ad superna: in contumeliāz
ipsius qui bona homini pfert tēdit
auctoris. Nec quemq; moueat q; Hiere. 8.1
deus missurū se serpentes regulos:
qui eos quozū criminib? offenditur
mordeant: cōminat. Itā licet cer/
tū sit deū auctorez inuidie esse non
posse: equū tamen et diuino dignū
iudicio est: vt duz bona data hūmi/
libus conferuntur: et superbis ac re/
probis denegātur: eos q; fm aplūm
tradi in reprobuū sensum merent: q;
si ab ipso missa pcutiat et psumat in/
uidia: fm illud: Ipsi me ad emulati/
onē irritauerūt in non deum: et ego
ad emulationē inducā eos in nō gē/
tem. Hac beatus pyamon disputati/
one desiderīū nostrū quo de primis
cenobij schol? ad scōm anachorese/
os gradū tendere ceperam? arden/
tius inflammavit. Itā pmo dia so/
litarie cōmorationis cui? sciam po/
stea sumus scythie plenius affecuti:
ipso primū imbuēte percepim?.

**Explicit collatio abbatis
Pyamon de trib? antiquis
generib? mōachoz et quar/
to nuper exorto.**

**Incipit annotatio capitu/
loz collatiōis abbatis Jo/
annis de fine cenobite et
eremite.**

Ca. j. De cenobio abbat? pauli: et
ij De hūilitate abbatis ioānis
tij Responsio abbatis ioannis
liij De virtute pdicti senis quā
v De cōmodis erem.
vj De vtilitate cenobij.
vij Interrogatio de cenobij vel
vliij Responsio super interroga

De fine cenobite et eremite.

- tionem proposita.
- ix De consummata ac vera perfectione.
- x De his qui imperfecti eremum petunt.
- xi Interrogatio de remedio eorum qui cito de cenobijs discedunt.
- xii Responsio quomodo solitarius vitia sua possit agnoscere.
- xiii Interrogatio quomodo sanari possit qui non expurgatis vitijs solitudinem ingressus sit.
- xiiii Responsio super eorum medicina.
- xv Interrogatio an ita castitas sicut et cetera passiones debet explorari.
- xvi Responsio quibus documentis possit agnosci.

Explicit annotatio capitulorum.

Incipit collatio abbatis Joannis de fine cenobite et eremite.

De cenobio abbatis pauli et patientia cuiusdam fratris: Capitulum. I.

Hic dies

admodum paucos maioris doctrine desiderio pertrahente: rursus ad abbatem pauli cenobii summa spiritus alacritate preerim: ubi licet plerumque ducentorum fratrum numerus moraretur: in honore tamen solennitatis que id tempus agebatur: infinita quoque de alijs cenobijs monachorum turba confluerat. Nam prioris abbatis qui eisdem cenobio prefuerat: anniversaria depositio solenniter celebrabatur. Cuius conventus idcirco facimus mentionem: ut patientiam cuiusdam fratris qui sub preteritis totius congregationis humilis immobilis et claruit lenitate: breviter perstringamus. Nam licet alio bu-

ius operis tendat intentio: ut scilicet abbatibus Joannis: qui derelicta eremo illi se cenobio summa humilitatis virtute subdiderat: perferamus eloquia: neque quod tamen putamus absurdum: si absque ulla circumfusione verborum: magna ut credimus studiosis quibusque virtutum edificatio conferat. In ingenti itaque atrio sub diuali illa monachorum multitudinem per duodenarium numerum distinctis orbibus consideret: cum quidam fratrum susceptum ferculum paulo tardius intulisset: sub occasione istius tarditatis predictus abbas paulus: qui inter turbas ministrantium fratrum sollicitate discurrebat: exerta manu palma eum sub omnium percussit intuitum: ita ut sonitus etiam aversorum vel longius posidentium auribus resurreret. Hoc autem idcirco ab eo factum est: ut cum etiam qui ad erant iuuenis patientiam patefaceret: et omnes qui interfuissent tali spectaculo: modestie crudirentur exemplo. De maturo autem seniore fecerit consilio: res perbaui: Nam memorabilis patientie iuuenis tanta id animi lenitate suscepit: ut non modo nullus fuerit ex eius ore sermo plapsus: vel tenuissimum murmur tacita labiorum agitatione signatum: sed ne ipsa quidem oris modestia atque tranquillitas: aut color saltem quantumcumque mutatus. Quod factum non solum nobis: qui nuper de serie monasterio venientes: patientie humilis virtutem non tam evidentibus perperamus exemplis: sed etiam cum etiam qui experti talium non erant studio: ita mirum fuit ut etiam summis viris precipua per hoc factum perferret instructio: quod scilicet etiam si patientia eius correptio pateret: non mouerat: ne spectaculum quidem tante multitudinis illo vultum eius ruboris transisset indicio.

De humilitate abbatis Joannis: et interrogatione nostra: Capitulum. II.

Nam hoc itaque cenobio repperimus antiquissimum senem nomine ioh-

Tolla. XIX. abbatis Joannis.

annem: cuius verba pariter et hūi-
litate q̄ sanctis oībus premebat:
nequaquā silentio pretereunda censui-
mus: sciētes eū hac maxime p̄fectio-
ne vīguisse: q̄ cū sit virtutū omnium
mater ac totius spiritalis structure
fundamentum solidissimū: a nostris
penitus exulat institutis. Unde nō
mirū est nec ad illorū sublimitatem
nos posse cōscēdere: qui nō dicā vs-
q; ad senectatē s̄b cenobij permanere
nō possumus disciplina: s̄ vix bien-
nio subiectionis iugum ferre p̄tenti:
ad p̄sumptionem noxie libertatis p̄-
tinus enolamus: cū tū ipso illo puo
tempe nō s̄m illā dīstrīctionis regu-
lam: s̄ p̄ nostri arbitrij libertate vt-
cunq; senioris subijciamur imperio:
vt nō patiētie fructū ediscere: s̄ tem-
pus adipiscende licētie expectare vi-
deamur. Hunc igit̄ senē cū in abba-
tis pauli cenobio vidissemus: etatez
p̄mū et gratiā viri qua erat p̄ditus
admirati: demisso in terrā vultu p̄ca-
ri cepim⁹: vt nobis p̄dēre dignaret̄
quā ob causaz relicta cremi liberta-
te: et illa professione sublimi: qua eū
pre ceteris eiusdē vite viris fama ce-
lebrauerat: subire iugū cenobij malu-
isset. Ille velut imparē se anachore-
tice discipline: et sublimitate tante p̄-
fectiōis indignum: ad iuniorū scho-
las reuertisse dicebat: si tamē vel ip-
sorū instituta s̄m p̄fessionis meri-
tum posset implere. Cuius r̄fisionis
humilitatē eū refragatio nostre dep̄-
cationis excluderet: ad extremū ita
exorsus est:

**Responsio abbatis Joan-
nis cur eremū reliquisset:**

Capitulum III.

Anachoreticā disciplinā quā
me deseruisse miramini: non
solum nō respuo nec refuto:
s̄ tota potius veneratiōe cōplector
atq; suscipio. In q̄ post triginta an-
nos: quos in cenobij congregatione
transēgerā: ita alios vīginti expleſse
me gaudeo: vt inter illos q̄ cam vel

mediocriter appetebāt: nō vsq; q̄
segnicie denotaret. Sed qz degusta-
ta eius puritas: sollicitudine interdū
carnaliū rerū interpolata sordebat:
recurrere ad cenobiū cōmodi⁹ visus
est: vt et p̄optior arrepti planioris
p̄positi p̄summatio sequeretur: et min⁹
de p̄sumpta s̄blimioris p̄fessionis dif-
ficultate periculū. Meli⁹ em̄ ē deno-
tum in minorib⁹: q̄ in deuotiū in ma-
ioribus p̄missionib⁹ inueniri. Et idē
circo si qd̄ elatus imo liberi⁹ fortis
se p̄tulero: q̄d̄ vt nō iactātie vicio s̄
edificatiōis vīe dep̄romptuz studio
cēseat: qz vobis tā studiose q̄renti-
bus: nihil de veritate existimo s̄tra-
hendū. Arbitro: em̄ instructiōis vo-
bis aliqd̄ posse p̄ferri: si paulisp̄ hūi-
litate seposita simpliciter omnē p̄po-
siti mei patefecero x̄itatē. Confido
em̄ qz nec apud vos de libertate di-
cto: n̄ cenodorie notā: neq; apud cō-
scientiā meā de sup̄p̄sione veritatis
quiddā mendacii crimen incurram.
**De virtute p̄dicti senis quā
i anachoretica exercuit di-
sciplina:**

Capitulum III.

Ihs igit̄ secretis eremi dele-
ctatus: obliuioni tradere po-
tuit humana cōsortia: ac s̄m
hieremīā dicere: Et dic̄ hoīs nō desit **Hiere. 17**
derant: tu scis: ego quoq; id dño suā
grām largiēte vel assecutū vel certe
asseq; annisum fuisse me fateor. Ita
qz pio dñi n̄i munere memini me in
huiusmōdi raptū frequenter excessum:
vt obliuiscerer me sarcia corpore fra-
gilitatē idutū: mentēq; meā ita oēs
exteriores sensus s̄bito respūisse: et a
cūctis materialib⁹ reb⁹ om̄imōis ex-
nasse: vt neq; oculi neq; aures mee
p̄prio fungerent officio: et ita diuīs
meditatiōib⁹ ac spiritalib⁹ theorijs
anim⁹ replebas: vt sepe ad vesperā
cibū me p̄cepisse nescirē: ac sequenti
die de hēsterna absolutiōe ieiunij pe-
nitentis dubitarē. Ob quā etiā causaz
septē diez cibū: s̄ est septē parimā
ciorū paria seq̄stratim in p̄cherio. l.

De fine cenobite et eremite.

ad manenses sporta die sabbati re/
ponunt: vt refectio p̄termiffa nō la/
teat. Qua p̄suetudine illi? q̄q̄ obli/
uionis error excludit: vt expletum
hebdomade cursuz: ac solēnitatē di/
ei ipsi? reuolutā: finit? panū indicet
numerus: festiuitasq̄ diei sacre ⁊ cō/
gregatiōis solēnitas solitariū latere
nō possit. Q̄ si etiā hūc ordinem ille
quē p̄diximus mentis excessus forte
turbauerit: nihilomin? q̄ridiani ope/
ris mod? dieꝝ numerꝝ signās: arcet
errorē. Et vt ceteras eremi x̄tutes
silētiū p̄termittā: non eñ est nobis
de eaz nūerositate ac multitudine: s̄
de solitudinis ac cenobij fine tractā/
dum: causas poti? ob q̄s illā desere/
re maluerim? q̄s etiā vos agnoscere
uoluistis: breuiter explicabo: oēs q̄
illos q̄s enūeraui solitudinis fruct? q̄/
h? eductio s̄blimiorib? meritis duxerit
postponēdos: breuiter oꝛde p̄strigaz.

De cōmodis eremi: La. V.

Amidui igit̄ raritas eozū q̄
q̄ i cremo tūc t̄pis mo: abant?
libertatē nobis largiēdo dif/
fusioꝛe solitudinis vastitate blā dita
est: q̄ diu maioribus remoti secretis:
freq̄ntissime ad celestes illos rapie/
bamur excessus: nec tāta uisitantiꝝ
fratrū irruēs multitudo: parāda hu/
manitatē necessitate: sensus nostros
ingentiū curarū distēctionib? aggra/
uabat: solitudinis plane tranquilla
secreta: ⁊ illā cōuersionē angelice
beatitudinis cōparandaz: insatiabili
desiderio ac toto animi ardore secta/
tus suz. S̄z cū maior vt dixi numer?
fratrū: habitatiōē illi? solitudinis
cepisset expetere: ⁊ cōāgustata vasti/
oris eremi libertate: nō mō ignē illū
diuine cōtemplatiōis frigesce fecit
set: s̄ etiā multimodis mentē carna/
lium rerū vīnculis impediret: elegi
huius discipline vtiq̄q̄ implere p̄/
positū: q̄ in illa tam sublimi p̄fessio/
ne carnaliū necessitatū puisione tor/
pere: vt si mihi illa libertas ac spiri/
tales denegant̄ excessus: abiecta tā
crastina dei penit? sollicitudine: euā/
gelici me p̄cepti p̄sumatio cōsolef: ⁊
id qd̄ mihi de illa theozica s̄blimita/
te s̄trahit: hac obediētie s̄biectiōne
recōpēset. Miferz nāq̄ ē cuiuslibet
artē ac studiꝝ disciplinā quēpiā p̄fi/
teri: ⁊ ad p̄fectionē ei? minie puenire.

De vtilitate cenobij: L. VI.

Amobre q̄tis nunc in hac
q̄ p̄uersatiōe p̄fruar cōmodis:
breuiter explicabo: vos vtrū
illa solitudinis lucra his b̄nificijs va/
leant cōpensari: digesta narratione
ppendite: p̄ quā etiā hoc p̄bare pos/
sibile est: vtrum fastidio an desiderio
illi? solitarie puritatē: his maluerim
cenobij angustijs coartari. In hac
igit̄ cōuersione diurni opis nulla
puisio est: v̄ditiōis vel coemptio/
nis nulla distēctio: nō animi panis i/
enitabil cura: non sollicitudo corpa/
liū rez: q̄ nō tñ p̄p̄ijs: verū etiā m̄/
toꝝ adueniētiꝝ v̄sib? necessaria p̄/
parant: postremo nulla arrogantia
laudis hūane q̄ in mūdiōz his oib?
in p̄spectu dei: etiā magnos eremi la/
bores freq̄nter euacuat. Alit̄ vt in
illa anachoretica disciplina illos ela/
tioniū spiritaliū fluat? ⁊ enitabil ce/
nodorie picula p̄tergā: ad hoc gene/
rale cūctor p̄dus. i. cōmunē pandi
vict? sollicitudinē reuertamur: q̄ co/
vsq̄ mensurā nō dico illi? antiq̄ di/
strictiōis excessit: q̄ vsq̄ olei penit?
nesciebat: s̄ ne hac q̄dez n̄r t̄pis re/
missiōe cepit esse contenta: in q̄ vno
olei sextario itidēq̄ l̄ticule modio
aduententiū v̄sib? p̄parato: totū an/
nue refectiōis explebant̄ officia: ita
vt duplicato nunc ac triplicato mo/
dio: necessitas victual' vix q̄at expe/
diri. Et int̄m apud nōnullos vis no/
xie hui? remissiōis iacent: vt aceto
amureazq̄ p̄mixtis: non illam vnam
olei admisceant guttam quā p̄cede/
cessores nostri: q̄ eremi instituta ma/
iore abstinentie virtute sectati sunt:

Colla. XIX. abbatis Joannis.

& λχ η /
 χρ η σ ι σ
 repellēde tñ cenodoxie gra tia instil
 lare cōsueuerāt: sed inhi gētes egypti
 acū p salib' caseum: plus olei q
 necesse est supfundāt: et ita duos ci
 bos ppria suauitate distinctos: qui
 singillatim diuersosq tpe monachuz
 reficere locū diffime poterāt: sub vni
 us saporis oblectatione pceptāt. In
 tñ sane hec alkekresis. i. materialifi
 rerū possessio supcreuit: vt sagū q
 quod absq verecundia referre non
 possum: sub obrētū humanitatis ac
 susceptiōis huius anachorete i suis
 habere cellulis ceperunt: vt illa pter
 mittā: quibus attonita aīa: ac spiri
 talibus theozis semp intēta: spectā
 lius ingrauat: cōcurfus sez fratrum:
 susceptiōis quoq ac deductiōis of
 ficia: mutuas vilitatiōes: diuersaruz
 q cōfabulationū atq occupationū
 interminabilem curā: quarū etiā il
 lo tpe quo hec vident impedimēta
 cessare: tamē animū cōsuetudinārie
 inquietudinis assiduitate suspensuz
 expectatio ipsa distēdit. Atq ita fit
 vt anachoreseos illa libertas huius
 scemodi neribus impedita: ad illam
 cordis ineffabilem alacritatē pedito
 non pueniat ascensu: ac fructuz ere
 mitice pfectiōis amittat. Qui si mi
 bi in cōgregatione nunc atq in tur
 bis sito fuerit denegatus: saltez qes
 aīe cordisq tranquillitas: omnibus
 occupationibus absoluta nō deerit.
 Que nisi illis quoq qui in solitudie
 cōmorant psto fuerit: labores qui
 dem anachoreseos sustinebūt: fructu
 vero ipsius fraudabunt: qui nō nisi
 quieta mentis stabilitate pquiratur.
 Postremo etiam si mihi in ceno
 bio cōstituto ab illa puritate cor
 dis aliquid fuerit immixtū: ero solus
 euāgelici pcepti cōpensatione cōten
 tus: quod certū est omnibus illis ere
 mit fructibus non posse postponi: vt
 sez de crastino nihil cogitem: et vsq
 ad finem subiectus abbati: illū aliq
 ten' videar emulari de q dicis: Illū
 miliauit semetipsum factus obediēs

Abt. 2.

vsq ad mortē: mercarq illius ver
 bum hūiliter dicere: Quia nō veni
 facere voluntatem meam: sed volū
 tatem eius qui misit me patris.

Interrogatio de cenobij vel solitudinis fructu.

Capitulum: VII.

Ermanns. Quia te viriusq
 s pfectionis non quēadmodū
 multos pceptia tantūmodo
 ptigisse: sed ipa fastigia cōscendisse
 manifestū est: quisnā cenobite: quis
 eremite sit finis optam? agnoscere.
 Nulli namq dubiū est neminem de
 his vel fidelius posse vl' plenius di
 sputare: q illū qui vtramq pfectio
 nem longo vsu et magistra experien
 tia consecutus: meritum earū ac finē
 veridica potest insinuare doctrina.

Respōsio super interroga tione pposita: La. VIII.

Dannes. Anū eundēq ho
 minem in vtraq professione
 pfectū esse nō posse: absolu
 te pnunciare potuisses: nisi me pau
 coruz admodū retardaret exemplū.
 Magnū siquidē ē in qlibet eaz p
 matū quēpiā repiri: qnto magis ad
 plenū vtrāq pficere: arduū ac pene
 vt ita dixerim: homini ipossibile esse
 pspicuum est. Quod tamen si quan
 do puenit: nō statim ad generalez
 formulam referri potest. Non enim
 aperte minima. i. de consideratione
 paucoz: sed de his que multozū: im
 mo omnium subiacent facultati: vni
 uersalis est regula pponenda. Si q
 vero rarissime atq a paucissimis ob
 tinent: ac possibilitatē cōmunis vtr
 tutis excedunt: velut supra cōditio
 nem humane fragillitatis naturamq
 concessa: a pceptis sunt generalibus
 sequestranda: nec tam p exemplo q
 pro miraculo referenda. Quamob
 rem id qd inquiritis fm medio critā
 tem sensus mei breuē intinabo. Fi
 nis quidez cenobite est: omnes suas

De fine cenobite et eremite.

matth. 6. mortificare et crucifigere voluntates: ac secundum euangelice perfectionis salutare mandatum nihil de crastino cogitare. Quia perfectionem prius a nemine nisi a cenobita impleri posse: certissimum est. Quem virum Esaias propheta describens: ita beatificat atque collaudat: Si auerteris a sabbato pedem tuum: facere voluntatem tuam in die sancto meo: et glorificaueris enim dum non facis vias tuas: et non inuenitur voluntas tua ut loquaris finem: tunc delectaberis super dominum: et sustollam te super altitudinem terre: et hababo te hereditate iacob patris tui.

Esa. 58. Os enim domini locutum est. Eremita te vero perfectio est: exutam mentem a cunctis habere terrenis: eamque quantum humana ibecillitas sinere cum christo. Quia virum hieremias propheta describens: Beatus inquit vir qui tollit iugum ab adolescentia sua: sedebit solitarius et tacebit: quia leuauit se super se. Psalmista quoque: Silis factus sum pellicano solitudinis: Vigilant et factus sum sicut passer solitarius in tecto. Ad hunc igitur finem quem vniuscuiusque professionis esse prediximus: nisi eorum vterque perueniret: frustra et ille cenobii et iste anachoreseos expetit disciplinam. Huius enim virtutem sue professionis implent.

Thren. 3. Beatus inquit vir qui tollit iugum ab adolescentia sua: sedebit solitarius et tacebit: quia leuauit se super se. Psalmista quoque: Silis factus sum pellicano solitudinis: Vigilant et factus sum sicut passer solitarius in tecto. Ad hunc igitur finem quem vniuscuiusque professionis esse prediximus: nisi eorum vterque perueniret: frustra et ille cenobii et iste anachoreseos expetit disciplinam. Huius enim virtutem sue professionis implent.

Ps. 101. Beatus inquit vir qui tollit iugum ab adolescentia sua: sedebit solitarius et tacebit: quia leuauit se super se. Psalmista quoque: Silis factus sum pellicano solitudinis: Vigilant et factus sum sicut passer solitarius in tecto. Ad hunc igitur finem quem vniuscuiusque professionis esse prediximus: nisi eorum vterque perueniret: frustra et ille cenobii et iste anachoreseos expetit disciplinam. Huius enim virtutem sue professionis implent.

De consummata ac vera perfectione: Caplm. IX.

Ad hec meriti ke. i. non interra et in omnibus consummata perfectione: sed per perfectionem est.

Bara est quod et paucissimus dono dei concessa perfectio. Is est vivere et non ex parte perfectus est: qui et in eremo squalloribus solitudinis: et in cenobio infirmitates fratrum equali magnanimitate sustentat. Et ideo in vtraque perfectione per omnia consummatum inueniri difficile est: quia nec anachoreta aktemosinen. i. contemptum ac priuationem materialium rerum: nec cenobita theoricam ad integrum potest asse-

qui puritate: licet vtriusque perfecte abbatem moysen atque pasnuthum duosque macharios nouerim possedisse. Qui ita erant in vtraque perfectione perfecti: ut eorum ultra omnes eremi accolae secedentes insatiabiliter secreto solitudinis pascere: quantumque illis erat neque inquireretur humana portio: tamen ita frequentia ac fragilitates ad se concurrentium sustinebant: ut cum ad eos visitationis vel profectus gratia innumera fratrum multitudo conflueret: tam iugiter pene susceptionis in quietudinem immobili patientia tolerantes: nihil aliud vel didicisse vel exercuisse omni vite sue tempore crederent: quod communibus tantum aduenientium officiis deseruiret: ita ut apud cunctos esset ambiguum in qua potissimum perfectione eorum de maior esset industria. i. vtrum in illa eremitica puritate: an in ista puerfatiōe communis magnanimitas eorum mirabilis aptaretur.

De his qui imperfecti eremum petunt: Cap. X.

Plene autem nonnulli ita diuturno silentio solitudinis effecti: ut prius hominum consortia perhorrescant: et cum vel paululum a secreti sui consuetudine interueniente fratrum visitatione discesserint: notabili mentis angore et eundem tibus pusillanimitatis indicibus estuare. Quod vel maxime his euenire consuevit: qui non perfecte in cenobiis instituti: nec ex cunctis prioribus vitiis: ad solitariam se vitam immaturo desiderio transtulerunt. Qui in vtraque partem imperfecti semper ac fragiles: quocumque aura commotionis impulerit: inclinantur. Nam quemadmodum consortio vel interpellatione fratrum impatienter exstuant: ita in solitudine consistentes eius ipsius quod expectant silentii non ferunt vastitatem: quod ne ipsam quidem rationem norunt: cuius causa desiderari vel expectari.

Colla. XIX. abbatis Joannis

ti debeat solitudo: s̄ hanc esse virtu-
tis ac professionis huius existimant
summa: vt fratru cōsortia declinan-
tes: humanos tantummodo refug-
ant ac detestentur aspectus.

Interrogatio de remedio coruz qui cito de cenobijs discedunt: Capitulum XI.

Erimannus. Quo ergo vlti-
bis vlt ceteris qui eiusdē fra-
gilitatis ac mēlure sunt reme-
dio poterit subueniri: qui i cenobia-
libus disciplinis tenuit instituti: an-
te expulsiōnez omniū vitiōz habita-
tionem solitudinis cepimus affecta-
re: vel quo pacto impturbate mētis
constantiam: et imobilē patientie po-
terim⁹ apprehendere firmitatē: q̄ ipas
quodāmodo scholas et exercitatio-
nis huius palestram: in qua ad ple-
num erudiri ac perfici principia nra
debuerāt: intempestiue intermissa ce-
nobij congregatione dereliquimus?
Qualit̄ ḡ nūc solitarie cōmorātes:
perfectionē lōganimitatis ac patiē-
tie cōsequimur: vel quēadmodū has
sibi inesse vel: deesse virtutes explo-
ratrix internōz motuū cōscientia de-
prehendet: ne forte quia ab hominū
consortio segregati: nullis eorumde-
z irritationibus p̄uocamur: falsa esti-
matione decepti: tranquillitatē mē-
tis nos inuibilem possidere creda-
mus.

Responsio quomodo soli- tarius vitia sua possit agno- scere: Capitulum XII.

Dannes. In veritate querē-
tibus medicinā: remedia cu-
rōrum ab illo verissimo aīa-
rum medico deesse non possunt: his
presertim q̄ valitudies suas: nō de-
sperando aut negligēdo contempse-
runt: nec vulnērum suoz pericula ce-
lauērunt: aut medelā penitentie pro-
caci mente respuerunt: s̄ p languori-
bus ignorantia vel errore vel neces-
sitate cōtractis: humili tandē cautez

la ad celestem medicū mente cōfuge-
rint. Ideo q̄ nosse debemus: q̄ si ad
solitudinē vel ad abdita loca nō dūz
curatis vitijs secedam⁹: effectus eo-
rum tantummodo reprimat⁹: nō extin-
guat⁹ affect⁹. Latitat enī intra nos:
immo etiā serpit radix omniū q̄ extir-
pata nō fuerint peccatoz: quam ad-
huc in nobis viuere his deprehendi-
mus indicijs. Verbi gratia. Cum in
solitudine cōstituti: aduentū fratru
vel breuissimā eoz morā cū quadā
estuantis animi anxietate suscipim⁹:
inesse adhuc in nobis vīuacissimum
impatiente fomitē nouerimus. Cū
vero cuiusq̄ fratris speramus adue-
tum: si eo p necessitate aliqua paulu-
lum forsitan demorāte vel tacita in-
dignatione iam eius culpauerimus
tarditatem: et mentē nostrā imodice
expectatiōis sollicitudo turbauerit:
ire atq̄ tristitie manifeste i nobis vi-
tia residere cōscientie nostre p̄bauit
examen. Item si fratre vel codicē ad
legendū vel quālibet aliam ad vten-
dum speciez postulāte: aut nos illi⁹
petitio cōtristauerit: aut illum nega-
tio nostra repulerit: dubiū nō ē nos
adhuc auaricie seu philargyrie laq̄-
is compediri. Et si recollectionem
femine nobis vel cogitatio subita vlt
sacre series lectiōis attulerit: et in ea
quadā nos senserimus titillatione
pulsatos: sciamus necdum extinctuz
in mēbris nostris fornicationis ar-
dorē. Si vero de cōparatione distri-
ctionis nostre et remissiōis aliene: vlt
tenuissima mētē nostrā tēptarit ela-
tio: certum est dira nos superbie pe-
ste corruptos. Cū hec ḡ in corde no-
stro deprehenderimus vltioz indi-
cia: manifeste cognoscām⁹ nobis nō
affectū s̄ effectū deesse peccati. Que
vitijs passionibus si nos quandoq̄ cō-
uersioni misserimus hūanc: p̄ti-
nus de cauernis nostrorū sensuuz p̄-
cedentes: p̄bant se nō tunc primum
cū eruperint nasci: s̄ tunc demū quia
diu latuerint publicari. Et ita vni⁹

De fine cenobite et eremite.

cuiusq; vitij radices inesse defixas si-
bi certis indicijs etiam solitarius de-
prehendit: quisq; puritatē suā nō ho-
minibus ostentare: si illius cōspectui
inviolatā studuerit exhibere: quē la-
tere omnia cordis arcana non pūnt.
**Interrogatio quomodo sa-
nari possit qui nō expurga-
tis vitijs solitudinē ingres-
sus sit:** **Caplm XIII.**

Ermanus. Argumēta quib;
g ifirmitatū indicia colligant:
et rationē discernendaz egri-
tudinū: id est quo pacto vitia q̄ celā-
tur in nobis valeāt deprehendi: luci-
de satis aperteq; pcepimus. Omnia
siquidem quotidiana experientia ac
diuturnis nostraz motib; cogitatio-
num ita vt dicta sunt intuemur. Su-
perest igit vt quēadmodū pbatides
causęq; morboz euidentissima nobis
rōne patefacte sunt: ita etiā curatio-
num medela monstret. Nulli namq;
dubium est illū posse rectissime de re-
medijs malaz valitudinū disputare
q̄ earum prius causas atq; origines
egrotantiū cōscientia attestante dep-
henderit. Itaq; licet doctrina beati-
tudinis tue vulnerū nostrorūz arca-
na nudauerit: quo fit vt sperare ali-
quid etiā de remedijs audeamus: qz
tam euidentis declaratio morbi spem
remedij pollicet: tamen quia p̄num
vt ais in cōgregationibus iniriū sa-
lutis acquirūt: et sani ī solitudine esse
non possunt: nisi quos p̄us cenobio-
rum medicina sanauerit: pernicio-
sa rursuz desperatiōe p̄cidim;: ne forte
q̄ imperfecti cenobiū reliqm;: neq; q̄
iaz perfecti esse in cremo valeamus.

**Respōsio super eorum me-
dicina:** **Caplm XIII.**

Dannes. De morboz suorūz
curatione sollicitis: remediū
salutare deesse nō poterit: et
ecce eodē modo quo vniuscuiusq;
vitij deprehendunt indicia: etiā re-

media sunt querenda. Itā quemad-
modū solitarijs hūane cōuersatiōis
vitia diximus nō deesse: ita virtutūz
studia et instrumēta sanitatū: oībus
etiā ab hūana cōuersatione discret;
posse suppetere nō negamus. Quz se-
igit impatientie siue ire p̄turbationi-
bus incurfari: illis que supra osten-
dimus indicijs vnusquisq; dephe-
derit: cōtrarijs seueripsum sp̄ obie-
ctionibus exerceat: et p̄positis sibi
multimodis iniuriarū dispendio: ūq;
generibus velut ab alio sibi met̄ irro-
gatis: assuefaciat mentē suam oībus
que inferre sibi probitas potest: perfe-
cta hūilitate succūbere: atq; aspera
sibi queq; et itolerabilia frequenter
opponens: q̄ta eis occurrere debeat
lenitate omni iugiter cordis cōtritio-
ne meditef. Et ita respiciens ad illas
sanctorūz omniū siue ipsius dñi passio-
nes: vniuersa nō solū cōuictioz sed
etiam penarū genera: inferiora meri-
tis suis esse p̄nuncians: ad omnez se
dolorum tolerantia p̄parabit. Cum-
q; aliquando ad cetos fratrum aliq;
fuerit iuitatiōe reuocatus: quod nō
potest vel raro etiam districtissimis
eremi accolis non prouenire: si men-
tem suam etiam pro lenibus quibus-
q; rebus deprehenderit tacite fuisse
cōmotam: vt quidam occultorū mo-
tum seuerissimus cēso: mox sibi il-
la durissima iniuriarum genera qui-
bus ad perfectam tolerātiāz seuer-
ipsum quotidianis meditatiōib; ex-
ercebat: exprobrat: atq; ita se obiur-
gans et increpans alloquat: Tu ne
ille es bone vir: qui dum te in illa so-
litudinis tue exerceas palestra: om-
nia supaturum mala constantissime
p̄sumebas: qui dudū cū tibi nō solū
sumas p̄uictioz acerbitates: verū etiā
intolerāda supplicia ip̄e p̄poneres:
satis validū atq; ad oēs p̄cellas im-
mobilē te credebas: Quō inuicta il-
la paria tua: lenissimi verbi pluriōe
p̄fossa ē? Quō domū tuā sup illā so-
lidissimā petrā tantav tibi videbas

Lolla. XIX. abbatis Joannis

tur mole cōstructā: leuis aura cōmo-
nit? Abi est illud qđ inani fiducia
bellū ī pace desiderās pclamabas?

Ps. 118. Paratus sum et nō suz turbatus vt
custodiā mādātā tua. Et cū ppheta

Ps. 25. sepe dixisti: Proba me dñe et tēpta
me: vze renes meos et cor meum. Et:

Ps. 138 Proba me dñe et scito cor meū: iter
roga me et cōgscē semitas meas: et vi-
de si via iniquitatē in me ē? Quō ingē-
tem certaminis appatū exigua hostē
vmbra cōterrui? Tali g semetipsuz
cōpunctiōis aīaduersiōe p̄dennās:
inultā animi sui cōmotiunculaz esse
nō sinat: s̄ artiore carnē suaz ieiunij
ac vigiliāz correptione castigās: ac
iugib⁹ cōtinētie penis culpā sue mo-
bilitatis excrucias: id qđ ad plenus
excoquere in cenobij puerfatione de-
buerat: in solitudine p̄stitutus s̄ ex-
ercitatiōis igne p̄sumat. Illud sane
ad obtinendā iugē ac stabiliē patiē-
tiam p̄stanter atq; īmobilitē est te-
nenduz: nō licere nobis quibus lege
diuina nō solū vltio iniuriāz s̄ etiā
memoria p̄hibet: cuiuslibet detrimē-
ti vel irritatiōis obtētū ad iracūdiā
pmoueri. Qđ cū anime graui⁹ pōt
euenire dispēdiū: qđ vt p cōmotiōis
subitā cecitatē veri atq; eterni lūinis
claritate p̄uata: ab illius qui mītis et
hūilis est corde p̄templatione disce-
dat? Quid g p̄ictiosus: quid ve de-
formis: qđ vt qđ honestatis iudiciū
et regulā ac disciplinā recte discre-
tionis amittat: et ea san⁹ ac sobri⁹ p̄-
petret: qđ nec temulentus quidē quis
ac sensu indigēs veniabiliter admi-
sisset? Nec g et his similia detrimēta
quisq; p̄penderit: non solū vniuersa
dānoꝝ genera: s̄ etiā iuriāz atq; pe-
narū q̄cunq; possunt a crudelissimis
irrogari: facili sustētatiōe despiciet:
nihil dispēdiōis iracūdiā: nec p̄cio
suis animi tranquillitate: ac p̄petua
cordis sui iudicis puritate. Qđ quā
nō solū carnaliū s̄ etiā illaz qđ spiri-
tales vident rerū sp̄nēda sunt cō-
moda: si alias acq̄ri vel p̄fici nisi cū

huius tranquillitatis perturbatione
non possunt.

**Interrogatio an ita casti-
tas sicut et ceterę passionēs
debeant explorari.**

Capitulum . XV.

Ermanus: Sicut ceterozum
vulnerū: id est: ire: tristitie:
impatiente: p̄ obiectionē p̄tra-
riaz rerū medela monstrata est: ita
etiā p̄tra spiritū fornicatiōis qđ ci-
rationis genus nos opteat adhibe-
re: volum⁹ edoceri. i. vtrū etiā p̄cu-
piscētie ignis p̄positis sicut illic ma-
loribus irritatiōnū augmētis possit
extingui: qđ satis castitati credimus
esse cōtrariū: si nō solū exaggerat⁹
in nobis libidinis incētiua: s̄ vel p̄-
tereunte mentis oculo perstringent.

**Responsio q̄bus documē-
tis possit agnosci:**

Capitulum . XVI.

Dannes: Quēstionē qđ etiāz
i tacētibus vobis narrationē
nostrā fuerat secutura: sagax
interrogatio vestrā p̄uenit: et idcir-
co efficaciter eā sensibus vestris cō-
cipiendam esse nō ambigo: quando
quidem institutionem nostram acu-
men vestri precessit ingenij. Sine la-
bore enī cuiuslibet quēstionis diluci-
datur obscuritas: cum absolutiones
eius anticipans inquisitiō: qđ ducen-
da est antecedit. Itaq; remedijs qui-
dez illoꝝ que supra diximus vitiōꝝ:
nō solum nihil officiunt: verūctiam
multum conferūt humana cōsōrtia.
Nam frequentia impatientie sue cre-
belius patefacta: quāto magis assu-
dū superatis dolo: et cōpunctionis
intulerint: tanto velociorem laborā-
tibus conferunt sanitates. Qđ quod
etiam in solitudine consistentes: cui-
us irritatiōnis fomes atq; materia ab
hoībus nō possit exurgere: tñ carū dē
incitāmēta debem⁹ etiā ex industria
retractare: vt aduersus ea iugi cogi-

Annotation ca. collatiois. XX.

tationuz colluctatione pugnātibus nobis medela promptior: pferatur. Contra fornicationis vero spirituz diuersa ratio ⁊ dispar est causa. Hā quēadmodū corpi vsus libidis carnisq; vicinitas: ita etiā menti memoria ei⁹ est penit⁹ subtrahēda. Satis est perniciosum est adhuc infirmis egrisq; pectorib⁹ vel tenuissimā re: cordationē huius passionis admittere: ita vt nōnunq; eis etiā sub re: cordatione sanctarū. feminarū: vel sub sacre lectionis historia: nocte titillationis stimulus excitet. Cuius causa seniores nostri huiusmodi lectiones sub presentia iunior solēt consultissime preterire. Sane perfectissimis quibusq; ⁊ summo iā affectu castimonie consummatis: pbatōnes quibus examinare se valeāt: deesse non possunt: quib⁹ perfectissima cordis integritas incorrupto cōsciētie iudicio cōprobat. Erit g̃ consummatissimo viro similis his que supradicta sunt etiā super hac passionē probatio fuit: scz vt qui se radices morbi hui⁹ penit⁹ iā extirpasse cognouerit: explorāde si volet gratia castitat⁹: interdū etiā aliquā exploratricē sui imaginationē possit admittere. Ceterū ab his q̃ adhuc minus firmi atq; perfecti sunt: hanc examinationē nullatenus conuenit vsurpari: vt coniunctionē femineā: ⁊ palpationē quodāmodo teneraz atq; mollē: corde ptractēt: erit em̃ eis magis noxia q̃ salubris. Quod em̃ experimentū huiusmodi hominibus pōt in hac rōne suppetere: vbi ⁊ in experimento ipm̃ est qd̃ vitat⁹: ⁊ in ipsa exploratione discrimen. Cui⁹ g̃ pfectissima quis virtute fundat⁹: ad illecebrā blandientiū cogitationum: nullū mentis assensum: nullā carnis cōmotionē in se deprehenderit excitari: certissima puritatis sue capiet documēta: ita vt ad hāc se firmitatē puritatis exercēs: castitatis atq; incorruptionis bonū: nō soluz

mēte possideat: s̃ etiā si corpalem se mine attractū causa cuiuscūq; vt solet: necessitatis attulerit: penit⁹ sensum passionis igno:et. Hoc abbas ioannes cū hore none refectionē imminere sensisset: collationē sine concludit.

Explicit collatio abbatis Joānis de fine cenobite ⁊ eremite.

Incipit annotatio capitulorū collationis abbatis pynusij de penitentie fine ⁊ satisfactionis indicio.

- Ca. j. De abbatis pynusij humilitate: ⁊ eiusdē latebra.
- ij De aduentu nostro ad abbatem pynusium.
- iiij Interrogatio de penitentie fine: ⁊ satisfactionis indicio.
- iiij Responsio de humilitate interrogationis nostre.
- v De modo penitentie ⁊ indulgentie documento.
- vj Interrogatio an reminiscenda sint pro cordis compunctione peccata.
- vij Responsio quousq; anteriorum actuum recordatio sit habenda.
- vliij De diuersis pñe fructib⁹.
- ix De vtilis sit pfect⁹ obliuio peccati: ⁊ q̃ flagitiorū recordatio sit vitanda.
- x De satisfactionis indicio: ⁊ obliuione pteritorū criminū.
- xj In quo tpaliter sit agenda penitudo: ⁊ in quo finē habere possit.

Explicit annotatio capi. Incipit collatio habita cū abbate pynusio de penitentie fine: ⁊ satisfactionis indicio.

De abbatis pynusij humi-

Collatio. XX. abbatis Dynufij

litatez eiusdē latebra: La. I.

Reclari

p ac singularis viri ab
batis dynufij o sine
pnice pcepta dictu/
rus: magnā materie
ptē mihi videor āputare: si hūilitatē
ei⁹ laudē: quā ī quarto institutionū
libro: q̄ est sup instituēdis renūciāti/
bus titular⁹: breui sermone pstrinxer/
am: lectoris fastidio cōsulēs: hic si/
lentio ptermittā: cū psermū multi il/
lius opusculi noticiā nō habētes: in
hāc possint icurrere lectionē: Et oīs
dictorū vacillet auctoritas: si dicētis
mer. tum subtrahat. Hic siquidē euz
hand longe a panephis egyptia (vt
illic dictū ē) ciuitate: abbas ⁊ piby/
ter ingēti cenobio p̄sideret: tantū q̄
eū in omni illa puincia virtutū sua/
rum atq; signorū gloria sublimasset:
vt sibi iam videret retributiōe lan/
dis hūane laborū suorū recepiſſe mer/
cedem: timēs ne sibi specialiter inui/
sa popularis fauoris inanitas: fru/
ctum premij vacuaret eterni: occulte
monasteriū suum fugiens: ad intima
thabennensiū monachorū secreta cō/
tendit: vbi nō eremī solitudinē: non
singularē vite vbertatē: quā etiā im/
pfecti quicq; laborē obediētie in ce/
nobijs nō ferētes: supba nōnunq; p/
sumptiōe sectant: s; celeberrio pele/
git monasterio subiugari. Abi tū ne
ullo habit⁹ sui pderet indicio: idu/
tus veste seculari: mltis vt illic mori
est dieb⁹ lachrymās p foribus excu/
bauit: atq; ad oīm genua puolutus:
post eorū diuturna fastidia q̄ ad ex/
plorandū ei⁹ desiderū in vltima eū
lā ctate velut panis egestate cōpul/
sum: n̄ sincere illi⁹ ppositi sanctitatē
expetiſſe dicebāt: tandē vt suscipere/
tur obtinuit. Abi adoleſcētī euidam
fratri q̄ hortū susceperat excolendū
in adnunculū deputar: cū nō solū
oīa q̄ idēz ppositus īperasset: vel q̄

iniūcti opis cura poscebat: cū admi/
ratiōe tā sancte hūilitatis impleret:
verūctiā quedā necessaria opera: q̄
ppter horrozē sui a ceteris vitabant:
ita furtiuo p noctē labore pficeret:
vt diluculo oīs illa pgregatio tā vti/
liuz opex admirās ignoraret aucto/
rez. Quāq; ita triēniū ferme illic gau/
dens desiderat⁹ tā iniurioſe sbiectio/
nis laborib⁹ exegisset: accidit vt qui/
daz frater eidē cognit⁹ ex illis vnde
ille discesserat egypti ptribus adueni/
ret. Qui cū indumētorū ei⁹ atq; offi/
cij vilitate p̄mptissime agnitiōis fa/
cilitatē diu heſitās cohiberet: post ex/
plorationē manifestissimā: ad ei⁹ ge/
nua puolutus: primū stuporē frīb⁹
cunctis: dehinc p̄dito etiā noſe: qd
apud illos quoq; p̄cipue sanctitatis
fama vulgauerat: etiā dolorē com/
punctiōis icussit: q; seꝝ tāti meriti ac
sacerdotij viz: tā iniurioſis opibus
deputassent. Sed postq; flēs vber/
tim: ⁊ diabolice inuidie q̄si grauē p/
ditionis sue iputās casus: ad mona/
steriū suū honorifica fratz custodia
ambiēte pductus est: eriguo illic tpe
demoratus: rursus offensus est ipis
honor⁹ sui ac p̄mar obsequijs: ac fur/
tim ascēdēs nauē: ad palestina syrie
puinciā trā sineauit: vbi velut inci/
piēs atq; nouiti⁹ in illo in q̄ nos de/
gebamus monasterij recept⁹ habita/
culo: in nra cellula ab abbate p̄cept⁹
est cōmanere. S; ne illic quidē diu
xtutes ei⁹ ac merita latere potuerit.
Itā sili p̄ditiōe detect⁹: atq; ad mo/
nasteriū suū cū ingēti honoꝛificētia
ac laude reuocat⁹: tandēz quod erat
esse compulsus est.

De aduentu nro ad abba/
tem dynufiuz: La. II.

Eam igi post nō lōguz tēp⁹
c nos q̄q; egyptū petere sancte
institutiōis desiderū cōpulſi
set: summo eū affectu ac desiderio p/
quirētes: tāta ei⁹ sum⁹ grā atq; hūa/
nitate suscepti: vt nos tanq; p̄stimos

De fi. pñie et satisfactiōis iudicio

incellitas etiā cellule sue quā in ex-
trema horti parte cōstruxerat hono-
raret hospitio. Abi cum satis ardua
atq; pcellsa: euidā fratri monasterij
regulā subeūti: corā oībus in synaxi
fratribus pcepta tradidisset: q̄ in q̄r-
to vt p̄dixim⁹ institutionū libro q̄n-
ta potui breuitate cōplexus suz: taz
incōprehēsbilia nobis tanq; mirifi-
ca vere abrenūciatiōis culmina vi-
debant: vt nullomō illuc hūilitatez
nr̄az crederem⁹ posse p̄scēdere. Igr̄
desperatiōe deieci: t̄ ip̄o etiā vultu
intimā cogitationū amaritudinē nō
celantes: ad b̄t̄m senē satis anxia mē
te recurrimus. Cui p̄tin⁹ cām tante
mestitutidinis inq̄rēt: abbas germa-
nus grauiter ingemiscens: ita r̄ndit:

Interrogatio de pñie fine et satisfactiōis iudicio: L. III

Ermanus: Quāto magnifi-
centior atq; bl̄mior īcogni-
te nobis fimo doct̄rie: iter ar-
duū p̄cellissime renūciatiōis apuit:
et q̄si remota oculorū nr̄oz caligine
p̄ditū celo culmē ei⁹ oñdit: tāto ma-
iore desperatiōis mole dep̄imur.
Immensitatē siq; dez ei⁹ cū exiguitate
virū nr̄az metientes: et nūmā abie-
ctionē ignauie nr̄e: cū infinita virtu-
tis ostēse celsitudine p̄ferētes: parui-
tatē nr̄am nō solū ad illa nō posse p̄-
ficere: verū etiā ab eo qd̄ ē det̄ri⁹ de-
ficere posse sentim⁹. Itaz p̄deribus
nūmie desperatiōis opp̄ssi: qd̄dam mō
de infimis ad inferiora prolabimur.
Anū p̄inde ac singulare p̄sidiū: me-
delaz nostris p̄t̄ p̄ferre vulneribus:
vt de fine pñie et maxie de satisfactio-
nis iudicio aliq̄ discam⁹: vt certi de
remissione p̄cedētū delictorū possi-
mus etiā ad cōscendēda fastigia p̄e-
dicte perfectionis ansmari.

Respōsio de hūilitate inter- rogationis nr̄e: L. a. III.

Vniuersus. Delector quidē ad
p̄ modū copiosis hūilitatē ve-

stre fructibus: quos etiā cellule il-
lius quondā habitatiōe suscept⁹: nō
īcuriosa estiatōe p̄speri: valdeq; cō-
gaudeo: qz id qd̄ a nobis oīm chri-
stianorū infimis sola fo: sitan verboz
libertate p̄cipit: tanta admiratione
suscipit: vt cū ea (si nō falloz) haud
segnit⁹ q̄ a nobis dicta sunt īpleat⁹:
Cunq; sicut memini labore opis v̄ri
pene dictorū nostrorū exequet indu-
stria: ita meritū vestre virtutis occu-
litis tamq; si nulla ad vos eoz q̄ q̄-
tidie exercetis aura puenit. S; q̄a
īdipm̄ summa laude dignissimū est:
qz velut adhuc rudes incognita vo-
bis esse ista sanctorū instituta testam-
ni: id qd̄ a nobis sedulo postulatis:
breuiter vt possumus cōplectemur.
Necesse est cū vt vltra possibilitatē
nostrā atq; virtutē: antiq̄ familiari-
tatis vestre pareamus īperio. Itaz
de pñie exhortatiōe vel merito: mlti
nō solū dictis verū etiā scriptis plu-
rima vulgauerūt: mōstrantes q̄nta
eius vtilitas: q̄nta virtus: q̄nta qz sit
gratia: ita vt deo p̄teritis facinorib⁹
offenso: tanq; īstissimā penā p̄ tan-
tis criminib⁹ inferēt (si dici fas ē) q̄-
dam mō obsistat: et quasi iūti: vt ita
dixerī: dexterā suspē dat vltoris. Ae-
ruz hec oīa vobis v̄l p̄ sapia sup̄na-
turali: v̄l p̄ indefesso sacraz studio
litteraz ita cognita eē nō ambigo: vt
de his p̄ma plāratio v̄e p̄cratiōis
inoleuerit. Deniq; nō de pñie q̄lita-
te: s; de ei⁹ fine ac satisfactiōis iudicio
solliciti: id qd̄ ab alijs p̄termisus ē
sagacissima interrogatiōe disq̄ritis.
Quapropt̄ oī breuitate atq; cōpē-
dio: p̄positionis vestre desiderio
satisfacere nitimur.

De modo penitētię et indul- gentię documēto: L. a. V.

Enitētie plena et p̄fecta dīffi-
p̄ nitio ē: vt p̄ctā p̄ quib⁹ peni-
tudinē gerim⁹: vel q̄bus nr̄a
p̄scia remoret: neq; q̄ vlt̄ri⁹ admit-
tam⁹. Iudiciū x̄o satisfactiōis et in-

Collatio. XX. abbatis Synusij

dulgentie est: affectus quod eorum de nostris cordibus expulisse. Nouerit enim unusquisque necesse se peccatis suis ab soluti: quod diu sibi satisfactioni et ge mitibus incubanti: vel illorum que egit vel similibus criminum ante oculos imago preluferit: eorumque non dicam oblectatio: sed vel recordatio infestauerit mentis arcana. Itaque tunc se is qui per satisfactionem purgatur: a criminibus absolutum: ac de preteritis admissus veniam precepisse cogitet: cui neque quod cor suum eorum deus vitioz illecebris senserit vel imaginatioe perstringit. Quam obrem verissimum quod examinator penitentis: et index indulgentie in conscientia residet nostra: qui absolutionem reatui nostri ante cognitionis et iudicii diem: adhuc nobis in hac carne commorantibus detegit: et finem satisfactionis ac remissionis gratiam pandit. Et ut si eadem que dicta sunt significatiue exprimatur: tunc demum preterita nobis vitioz conscientia remissa credenda sunt: cum fuerint de corde nostro presentium voluptatum desideria pariter passionescque depulse.

Interrogatio an reminiscenda sint pro cordis compunctione peccata: Cap. VI.

Ermanus: Et unde nobis generaliter poterit humiliationis illa sancta salutarisque compunctio: quod ex persona penitentis ita describitur: **Ps. 31.** Peccatum meum cogniti tibi feci: et iniusticiam meam non operui: dixi pronuntiabo aduersus me iniusticiam meam domino: ut illud quod quod sequitur efficaciter dicere mereamur: Et tu remisisti impietatem cordis mei: vel quemadmodum in oratione prostrati: nosmetipsos ad confessionis lachrymas valebimus excitare per quos delictorum veniam consequi mereamur: **Ps. 6.** secundum illud: Lauabo per singulas noctes lectum meum: lachrymis meis stratum meum rigabo: si peccatorum nostrorum me, mortalem de nostris cordibus extrudamus. Quam iubemur contritio tena

citer custodire: dicente domino: Et inquit tantum tuarum non recordabor: tu vero memeto. Quod quam rem non solum operans: verum etiam orans ad peccatorum meorum recordationem mentem meam de industria reuocare contendit: ut ad humilitatem veram et contritionem cordis efficacius inclinatus: audeat dicere cum propheta: Aude humilitatem meam et laborem meum: et dimitte omnia peccata mea.

Responsio quousque anteriorum actuum recordatio sit habenda: Cap. VII.

Synusius: Interrogatio via ut iam supra dictum est: non de penitentis qualitate: sed de eius fine appositae est: et de satisfactionis indicio: ad quam agere (ut arbitror) persequetur quod responsum est. Ceterum hoc quod de peccatorum recordatione dixisti: utile satis ac necessarium est: sed adhuc agendum penitentiam: ut cum iungi pectoris sui contusione perclamet: Quam iniquitatem ego cognosco: et peccatum meum contra me est semper. Illud etiam adiungat: Et cogitabo per peccatum meum. Dum si agimus penitentiam: et adhuc viciosorum actuum recordatione mordemur: necessarium est ut ignem conscientie nostre obortus ex professione culpe lachrymarum imber extinguat. Cum vero cuiusque in hac humilitate cordis et spiritus contritio ne defixio: atque in labore et gemitu perdurati: horum recordatio fuerit consolatoria: et conscientie spina de medullis anime gratia dei miserantis euulsa: certum est eum ad satisfactionis finem atque indulgentie merita peruenisse: et ab universorum criminum labe purgatum. Ad quam tamen oblivionem non alias peruenit: nisi per oblivitionem vitioz atque actuum preteritorum: et perfectam cordis atque integram puritatem: quam sine dubio nullus eorum qui per ignauiam sine contritione vitia sua purgare neglexerit: assequetur: nisi qui gemitus atque suspiria mesta iugitate continuas: omnem sordium preteritarum excoheret labem: et virtute animi atque ope

Ps. 50.

Ps. 6.

De fine pñie et satisfactōis iditio

- Ps. 31.** re pclamauerit ad deū: Delictū me-
um cognitū tibi feci: et iniusticiā meā
Ps. 41. nō operui. Et: Fuerūt mihi lachry-
me mee panes die ac nocte: vt conse-
Diere. 31 quēter mereatur audire: Quiescat
vox tua a ploratu: et oculi tui a lachry-
mis: quia est merces operis tui ait
dñs. Illud quoq; siliter ad eū voce
Esa. 44. dñi dirigat: Deleui vt nubē iniqui-
tates tuas: et quasi nebulas pectā tua.
Ensb. 43 Et itez: Ego sum qui deleo iniquita-
tes tuas ppter me: et pctor tuorum
iam nō recordabor: et ita funiculis
peccatorū suorū quib; vnusquisq; cō-
stringit absolut: dñs cū omni gra-
Ps. 115 tiapactiōe cātabit: Dirupisti vincula
mea: tibi sacrificabo hostiā laudis.

De diuersis penitentie fru- ctibus: Capi. VIII.

- Est illā nāq; generalē ba-
p ptiū gratiā: et illud precio-
sissimū martirij donū quod
sanguinis ablutione pquiri: multi
sunt penitentie fruct: p quos ad ex-
piationē criminū puenit. Itō enim
tū simplici illo penitentie noie salus
eterna repromittit: d qua brūs apo-
Act. 3. stolus petrus: Penitemi inqt et cō-
uertimini vt deleant pectā vestra. Et
ioannes baptista vel ipse dñs: **Pe-**
Matt. 3. nitentiā agite appropin quabit eniz
regñū celoz. Sed etiā p charitatis
affectū pctorū moles obruit: Cha-
i. Pet. 4 ritas em operit multitudinē pecca-
torū. Siliter etiā p elemosynarū fru-
ctū vulneribus nostris medela pre-
Ecc. 3. stat: qz sicut aqua extinguit ignem:
ita elemosyna extinguit peccatū. Ita
et p lachrymarū pfusionē conquiri
Ps. 6. ablutio peccatorū. Lauabo em p sin-
gulas noctes lectū meū: lachrymis
meis stratum meum rigabo. Deni-
q; ostendit eas subiungēs nō inani-
ter fuisse pfusas: Discedite inquit
a me oēs qui operamini iniquitatē:
qm exaudinit dñs vocē fletus mei.
Itēcñd p criminū pfessionē eoz ab-
olitio cōcedit. Dixi em ait pñcia/

bo aduersū me iniusticiā meā dñs:
et tu remisisti impietate cordis mei.
Et itez: **Itarra** tu iniquitates tuas p-
mus vt iustificeris. **Per** afflictionē
quoq; cordis et corporis: admissorū
scelez remissio similiter obtinet: **Itā**
vide inquit humilitatē meā et labo-
rem meū: et dimitte oīa pectā mea.
Precipueq; p emendationē morū.
Itā auferte inquit malū cogitatio
nū vestrarū ab oculis meis: quiesci-
te agere puerse: discite bñ facere: qri-
te iudiciū: subuenite oppō: iudica-
te pupillo: defendite viduā: et veni-
te et arguite me dicit dñs. Et si fuerit
pectā vestra vt coccinū: velut nix de
albabunt: et si fuerint rubra qñ ver-
miculus: velut lana alba erunt. In-
terdū etiā intercessione scōz impe-
traf veniā delictorū: Qui em scit fra-
trē suū peccare peccatū nō ad mor-
tem: petat et dabit ei vitā deus pec-
cātū nō ad mortē. Et iterū: **In**firma
tur quis ex vobis: inducat presbyte-
ros ecclie et orēt sup eū: vngētes eū
oleo in noie dñi: et oratio fidei salua-
bit infirmū: et alleuabit eū dñs: et si
in pectis sit dimittent ei. **Itā** nonnūq;
misericordie ac fidei merito labes ex-
coquit vicioz: fm illud: **Per** mise-
ricordiā et fidem purgant peccata.
Per persionē plenūq; et salutē eo-
rum qui nostris monit ac pdicatio-
ne saluant: qm qui conuerti fecerit
peccatorem ab errore vie sue saluat
animā eius a morte: et opit multitu-
dinē pctorū. **Per** idulgētā nihilo-
minus et remissionē nostrā: ad in-
dulgētā nostrorū facinorū perueni-
tur. Si em dimiseritis hoibus pectā
eoz: dimittet et vobis pater vester
celestis delicta vestra. **V**idetis ergo
quantos misericōdie aditus patefecerit
clemētia saluatoris: vt nemo salutē
cupiēs desperatōe frangat: cū vide-
at se tantis ad vitā remedijs inuita-
ri. Si em p infirmitate carnis affli-
ctione ieiuniorū abolere te pectā non
posse causar: nec potes dicere: **Se-**
A

Ps. 37.

Esa. 43.

Ps. 115

Esa. 1.

Ibidem.

Jacob. 5.

puer. 15.

Jacob. 5.

Matt. 6.

Collatio. XX. abbatis Dynufij

Ps. 108. *Caro mea infirmata sunt a Ieiunio: et caro mea immutata est propter oleum: quia cinerem tanquam panem manducabam: et potum meum cum fletu miscebam: elemosynarum ea redime largitate. Indigentem si non habes quod impetias: licet nullus ab hoc opere necessitas inopia ac paupertatis excludat: quoniam quid est et illius vidue duo tantum era: ingentibus diuitum muneribus preferantur. et per calicem aque frigide mercedem se redditurum domino minus reponitur: certe absque illis morum poteris emendatione purgari. Quod si perfectionem virtutum: extinctionem viciarum omnium non potes adipisci: sollicitudinem pietatis erga utilitatem alienis salutis impedit. Si autem te idoneum huic ministerio non esse quaereris: operire peccata poteris charitatis affectu. In hoc quoque si te fragilen fecerit: quilibet mentis ignavia: oratione saltem atque incessante scitatorum remedia vulneribus tuis humilitatis affectu submissus imploretur. Postremo quis est qui non possit suppliciter dicere: Peccatum meum cognovi tibi feci: et iniusticiam meam non operui: ut per hanc confessionem etiam illud confidenter subiungere merear: Et tu remissisti impietatem cordis mei. Quod si verecundia retrahente reuelare ea coram hominibus erubescis: illi quem latere non possunt profiteri ea iungi supplicatione non desinas ac dicere: Iniquitatem meam ego cognosco: et peccatum meum contra me est semper: tibi soli peccaui: et malum coram te feci: qui et absque vilius verecundie publicatione curare et sine impropria peccata donare consuevit. Post istud quoque tam promissum certumque subsidium: aliud quoque adhuc facilius largita est nobis diuina dignatio: ipsamque remedii operam nostro commisit arbitrio: ut indulgentiam nostrorum scelerum per nostrum presumamus affectum: dicentes ei: Dimitte nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Quisquis igitur ad indulgentiam suorum criminum desiderat peruenire: semetipsum apta-*

Luce. 21. *tum muneribus preferantur. et per calicem aque frigide mercedem se redditurum domino minus reponitur: certe absque illis morum poteris emendatione purgari. Quod si perfectionem virtutum: extinctionem viciarum omnium non potes adipisci: sollicitudinem pietatis erga utilitatem alienis salutis impedit. Si autem te idoneum huic ministerio non esse quaereris: operire peccata poteris charitatis affectu. In hoc quoque si te fragilen fecerit: quilibet mentis ignavia: oratione saltem atque incessante scitatorum remedia vulneribus tuis humilitatis affectu submissus imploretur. Postremo quis est qui non possit suppliciter dicere: Peccatum meum cognovi tibi feci: et iniusticiam meam non operui: ut per hanc confessionem etiam illud confidenter subiungere merear: Et tu remissisti impietatem cordis mei. Quod si verecundia retrahente reuelare ea coram hominibus erubescis: illi quem latere non possunt profiteri ea iungi supplicatione non desinas ac dicere: Iniquitatem meam ego cognosco: et peccatum meum contra me est semper: tibi soli peccaui: et malum coram te feci: qui et absque vilius verecundie publicatione curare et sine impropria peccata donare consuevit. Post istud quoque tam promissum certumque subsidium: aliud quoque adhuc facilius largita est nobis diuina dignatio: ipsamque remedii operam nostro commisit arbitrio: ut indulgentiam nostrorum scelerum per nostrum presumamus affectum: dicentes ei: Dimitte nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Quisquis igitur ad indulgentiam suorum criminum desiderat peruenire: semetipsum apta-*

Matt. 10. *que frigide mercedem se redditurum domino minus reponitur: certe absque illis morum poteris emendatione purgari. Quod si perfectionem virtutum: extinctionem viciarum omnium non potes adipisci: sollicitudinem pietatis erga utilitatem alienis salutis impedit. Si autem te idoneum huic ministerio non esse quaereris: operire peccata poteris charitatis affectu. In hoc quoque si te fragilen fecerit: quilibet mentis ignavia: oratione saltem atque incessante scitatorum remedia vulneribus tuis humilitatis affectu submissus imploretur. Postremo quis est qui non possit suppliciter dicere: Peccatum meum cognovi tibi feci: et iniusticiam meam non operui: ut per hanc confessionem etiam illud confidenter subiungere merear: Et tu remissisti impietatem cordis mei. Quod si verecundia retrahente reuelare ea coram hominibus erubescis: illi quem latere non possunt profiteri ea iungi supplicatione non desinas ac dicere: Iniquitatem meam ego cognosco: et peccatum meum contra me est semper: tibi soli peccaui: et malum coram te feci: qui et absque vilius verecundie publicatione curare et sine impropria peccata donare consuevit. Post istud quoque tam promissum certumque subsidium: aliud quoque adhuc facilius largita est nobis diuina dignatio: ipsamque remedii operam nostro commisit arbitrio: ut indulgentiam nostrorum scelerum per nostrum presumamus affectum: dicentes ei: Dimitte nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Quisquis igitur ad indulgentiam suorum criminum desiderat peruenire: semetipsum apta-*

Ps. 31. *tum muneribus preferantur. et per calicem aque frigide mercedem se redditurum domino minus reponitur: certe absque illis morum poteris emendatione purgari. Quod si perfectionem virtutum: extinctionem viciarum omnium non potes adipisci: sollicitudinem pietatis erga utilitatem alienis salutis impedit. Si autem te idoneum huic ministerio non esse quaereris: operire peccata poteris charitatis affectu. In hoc quoque si te fragilen fecerit: quilibet mentis ignavia: oratione saltem atque incessante scitatorum remedia vulneribus tuis humilitatis affectu submissus imploretur. Postremo quis est qui non possit suppliciter dicere: Peccatum meum cognovi tibi feci: et iniusticiam meam non operui: ut per hanc confessionem etiam illud confidenter subiungere merear: Et tu remissisti impietatem cordis mei. Quod si verecundia retrahente reuelare ea coram hominibus erubescis: illi quem latere non possunt profiteri ea iungi supplicatione non desinas ac dicere: Iniquitatem meam ego cognosco: et peccatum meum contra me est semper: tibi soli peccaui: et malum coram te feci: qui et absque vilius verecundie publicatione curare et sine impropria peccata donare consuevit. Post istud quoque tam promissum certumque subsidium: aliud quoque adhuc facilius largita est nobis diuina dignatio: ipsamque remedii operam nostro commisit arbitrio: ut indulgentiam nostrorum scelerum per nostrum presumamus affectum: dicentes ei: Dimitte nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Quisquis igitur ad indulgentiam suorum criminum desiderat peruenire: semetipsum apta-*

Ps. 50. *tem meam ego cognosco: et peccatum meum contra me est semper: tibi soli peccaui: et malum coram te feci: qui et absque vilius verecundie publicatione curare et sine impropria peccata donare consuevit. Post istud quoque tam promissum certumque subsidium: aliud quoque adhuc facilius largita est nobis diuina dignatio: ipsamque remedii operam nostro commisit arbitrio: ut indulgentiam nostrorum scelerum per nostrum presumamus affectum: dicentes ei: Dimitte nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Quisquis igitur ad indulgentiam suorum criminum desiderat peruenire: semetipsum apta-*

Matt. 6. *bis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Quisquis igitur ad indulgentiam suorum criminum desiderat peruenire: semetipsum apta-*

re studeat instigare: nec obdurati cordis puericia: a remedio salutari fonte tante pietatis auertat: quod etiam si hec omnia fecerimus: non erunt idonea ad expiationem scelerum nostrorum: nisi ea bonitas domini clementiaque deleuerit. Qui cum religiosi conatur obsequia supplicum mentem a nobis oblata propter exiguos paruosque conatus imensa liberalitate prosequitur dicens: Ego sum ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me: et peccatorum tuorum iam non recordabor. Ad hunc ergo quem prediximus statum quisque proscenderit: satisfactionis gratiam quotidianis ieiuniis et mortificatione cordis et corporis assequitur: quod scriptum est: Sine sanguinis effusione non fit remissio: Nec ieiunium: Caro enim et sanguis regnum dei possidere non possunt. Et ideo quisque ab huius sanguinis effusione gladium spiritus quod est verbum dei voluerit inhibere: absque dubio illa hieremie prophete maledictione plectetur: *Infamia maledictus inquit qui prohibet gladium suum a sanguine. Infamia namque est gladius qui illum noxium sanguinem quo animam materia peccatorum salubriter fundens: quicquid repperit in membris animae nostre carnale terrenum vel concutit: refecat et abscondit: ac mortificatos vitios vivere deo et spiritualibus facit vigere virtutibus: et ita iam non recordatione veteris admissi: sed spe futurorum gaudiorum flere incipit: nec tam de preteritis malis quam de futuris seu venturis cogitans bonus non ex peccatorum merore lachrymas: sed ex eterne illius leticie alacritate profundit: atque obliuiscens ea que posteriora sunt: id est carnalia vicia: ad ea que in ante sunt extenderit: hoc est spiritualia dona atque virtutes.*

Quod utilis sit profectus obliuio peccati: et flagitiorum recordatio sit vitanda: Caplm. IX.

Esa. 43. *Ego sum ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me: et peccatorum tuorum iam non recordabor. Ad hunc ergo quem prediximus statum quisque proscenderit: satisfactionis gratiam quotidianis ieiuniis et mortificatione cordis et corporis assequitur: quod scriptum est: Sine sanguinis effusione non fit remissio: Nec ieiunium: Caro enim et sanguis regnum dei possidere non possunt. Et ideo quisque ab huius sanguinis effusione gladium spiritus quod est verbum dei voluerit inhibere: absque dubio illa hieremie prophete maledictione plectetur: Infamia maledictus inquit qui prohibet gladium suum a sanguine. Infamia namque est gladius qui illum noxium sanguinem quo animam materia peccatorum salubriter fundens: quicquid repperit in membris animae nostre carnale terrenum vel concutit: refecat et abscondit: ac mortificatos vitios vivere deo et spiritualibus facit vigere virtutibus: et ita iam non recordatione veteris admissi: sed spe futurorum gaudiorum flere incipit: nec tam de preteritis malis quam de futuris seu venturis cogitans bonus non ex peccatorum merore lachrymas: sed ex eterne illius leticie alacritate profundit: atque obliuiscens ea que posteriora sunt: id est carnalia vicia: ad ea que in ante sunt extenderit: hoc est spiritualia dona atque virtutes.*

Heb. 4. *Ego sum ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me: et peccatorum tuorum iam non recordabor. Ad hunc ergo quem prediximus statum quisque proscenderit: satisfactionis gratiam quotidianis ieiuniis et mortificatione cordis et corporis assequitur: quod scriptum est: Sine sanguinis effusione non fit remissio: Nec ieiunium: Caro enim et sanguis regnum dei possidere non possunt. Et ideo quisque ab huius sanguinis effusione gladium spiritus quod est verbum dei voluerit inhibere: absque dubio illa hieremie prophete maledictione plectetur: Infamia maledictus inquit qui prohibet gladium suum a sanguine. Infamia namque est gladius qui illum noxium sanguinem quo animam materia peccatorum salubriter fundens: quicquid repperit in membris animae nostre carnale terrenum vel concutit: refecat et abscondit: ac mortificatos vitios vivere deo et spiritualibus facit vigere virtutibus: et ita iam non recordatione veteris admissi: sed spe futurorum gaudiorum flere incipit: nec tam de preteritis malis quam de futuris seu venturis cogitans bonus non ex peccatorum merore lachrymas: sed ex eterne illius leticie alacritate profundit: atque obliuiscens ea que posteriora sunt: id est carnalia vicia: ad ea que in ante sunt extenderit: hoc est spiritualia dona atque virtutes.*

1. Cor. 15. *Ego sum ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me: et peccatorum tuorum iam non recordabor. Ad hunc ergo quem prediximus statum quisque proscenderit: satisfactionis gratiam quotidianis ieiuniis et mortificatione cordis et corporis assequitur: quod scriptum est: Sine sanguinis effusione non fit remissio: Nec ieiunium: Caro enim et sanguis regnum dei possidere non possunt. Et ideo quisque ab huius sanguinis effusione gladium spiritus quod est verbum dei voluerit inhibere: absque dubio illa hieremie prophete maledictione plectetur: Infamia maledictus inquit qui prohibet gladium suum a sanguine. Infamia namque est gladius qui illum noxium sanguinem quo animam materia peccatorum salubriter fundens: quicquid repperit in membris animae nostre carnale terrenum vel concutit: refecat et abscondit: ac mortificatos vitios vivere deo et spiritualibus facit vigere virtutibus: et ita iam non recordatione veteris admissi: sed spe futurorum gaudiorum flere incipit: nec tam de preteritis malis quam de futuris seu venturis cogitans bonus non ex peccatorum merore lachrymas: sed ex eterne illius leticie alacritate profundit: atque obliuiscens ea que posteriora sunt: id est carnalia vicia: ad ea que in ante sunt extenderit: hoc est spiritualia dona atque virtutes.*

Isa. 48. *Ego sum ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me: et peccatorum tuorum iam non recordabor. Ad hunc ergo quem prediximus statum quisque proscenderit: satisfactionis gratiam quotidianis ieiuniis et mortificatione cordis et corporis assequitur: quod scriptum est: Sine sanguinis effusione non fit remissio: Nec ieiunium: Caro enim et sanguis regnum dei possidere non possunt. Et ideo quisque ab huius sanguinis effusione gladium spiritus quod est verbum dei voluerit inhibere: absque dubio illa hieremie prophete maledictione plectetur: Infamia maledictus inquit qui prohibet gladium suum a sanguine. Infamia namque est gladius qui illum noxium sanguinem quo animam materia peccatorum salubriter fundens: quicquid repperit in membris animae nostre carnale terrenum vel concutit: refecat et abscondit: ac mortificatos vitios vivere deo et spiritualibus facit vigere virtutibus: et ita iam non recordatione veteris admissi: sed spe futurorum gaudiorum flere incipit: nec tam de preteritis malis quam de futuris seu venturis cogitans bonus non ex peccatorum merore lachrymas: sed ex eterne illius leticie alacritate profundit: atque obliuiscens ea que posteriora sunt: id est carnalia vicia: ad ea que in ante sunt extenderit: hoc est spiritualia dona atque virtutes.*

De fine pñie et satisfactōis iditio

ceterū qđ paulo ante dixisti:
te etiā de industria p̄teritoꝝ
peccatoꝝ memoriā retracta/
re: hoc fieri nō oportet: quinimo eti/
am si violēter irrepserit: p̄tin⁹ extru/
das. Multū nāq; retrahit mentē a
p̄tēplatiōis puritate: et us p̄cipue
qui ī solitudine cōmōrat: implicās
eam sordib⁹ mūdi hui⁹: et p̄focās
fetore vitioꝝ. Dū em̄ recolis ea que
fm̄ principē seculi huius siue p̄ igno/
rantia siue p̄ lasciniam cōmisiisti: vt
cedā tibi qđ in hac cogitatioe posi/
to oblectatio nlla subrepat: certe an/
tique putredinis vel sola p̄tagio: ne/
cessē est vt retro mentē fetore corū/
pat: et spiritalē virtutū fragrantia:
id est suauitatem boni odoris exclu/
dat. Tū ergo p̄teritoꝝ memoria vi/
tioꝝ pulsauerit sensum: ita ab ea resi/
licndū est sicut refugit vir honestus
et grauis si impudice ac procacis fe/
mine in publico: aut colloquijs aut
amplēribus appetat. Qui vtiq; nō
si se a cōtractu eius festinus abstraxerit:
et vel breuissimā morā inhone/
ste p̄fabulationis aduēserit: etiam si
p̄sensum impudende respuat volun/
tatis: infamie tamē ac reprehēsiōis
notam cunctoꝝ p̄teritū inditio
nō euadit. Ita igit̄ etiā nos oportet
cū fuerimus in hm̄i cogitatioes pe/
stifera recordatione deducti: raptim
ab eaz p̄tēplatione discedere: et im/
plere illud qđ a Salomone p̄cipit:
sed exili inquit: noli demorari in lo/
puer. 5. co eius: neq; intendas oculū tuū in
eam: ne vidētes nos angeli imūdis
ac turpibus cogitationib⁹ inuolutos:
nō possint de nobis p̄tererētes di/
cere: Benedictio dñi sup̄ vos: bene/
diximus vobis in nomine dñi. Im/
possibile nāq; est mentē bonis cogi/
tationibus imorari: cum principale
cordis ad turpes atq; frenos intul/
tus fuerit deuolutū. Aera est em̄ il/
la salomonis sentētia: Oculi tui cū
viderint alienā: os tuū tunc loque/
puer. 23. tur praua: et iacebis tanq; in corde

maris: et sicut gubernator in magna
tempestate: dices autē: Percussērūt
me: sed non dolui: et deluserunt me: **Ibidem.**
ego autē nesciui. Derelictis ergo nō
solū turpibus sed etiam terrenis co/
gitationibus vnuerſis: erigenda est
semper ad celestia nostre mentis in/
tentio: fm̄ saluatoris nostri senten/
tiam: **Job. 12.** Ubi enim ego suz inquit: illic
et minister me⁹ erit. Solet enim fre/
quenter accidere: vt dum vel suos
vel aliorum lapsus: imperitoꝝ quis/
piā miserātis retractat affectu: ipse
etiam sibi illi teli voluptuario p/
stringatur assensu: et initū sub spe/
cie pietatis exortum: obsceno ac no/
rio sine cōcludat. Sunt em̄ vie que
videntur apud homīes recte: nouis/
sima autē earū venient in p̄funduz
inferi. Quapropter studendum est
nobis vt virtutū potius appetitu et
desiderio regni celoꝝ: q̄ noxijs vi/
tioꝝ recordationib⁹ nosmetip̄os ad
cōpunctionē laudabilē p̄uocemus:
quia necesse est tā diu quēpiā pesti/
lentissimis cioace fetoribus p̄foca/
ri: quā diu supra eā stare: vl̄ cenum
eius voluerit cōmouere.

**De satisfactionis inditio et
obliuione p̄teritorum cri
minum:**

Capitlm. X.

non dicimus autem nos vt se/
pe diximus: tūc demū p̄ p̄e/
teritis satisfecisse peccatis: cū
ipsi motus atq; affectus per quos pe/
nitenda commisiimus: fuerint de no/
stris cordibus amputati. Quod ta/
men nullus obtinere posse se credat:
qui non prius ipsas causas atq; ma/
terias: pro quibus in illa collapsus
est crimina: omni spiritus feruore
succiderit: vt verbi gratia: si in forni/
cationē vel adulteriū pernicioſa fe/
minarū familiaritate collapsus est:
summa festinatione etiam ipsum ea/
rum deuict aspectū: aut certe: si per
abūdantiā vini epularū qđ est nimie/
A 2

Collatio. XX. abbatis Pynufij

tate succensus: illicita ciborum crapulam summa districtio castiget. Et rursum: si in periurium: aut furtum: aut homicidium: aut blasphemiam: pecuniarum desiderio atque amore corrupti incurrit: materiam avaricie illecebram sue deceptiois abscondat. Si in iracundie vitium: superbie passionem propellit: arrogantie ipsius fomitem summa humilitas virtute quellat. Et ita ut unum quodque peccatum possit extinguere: causa atque occasio per quam vel ob quam admissum est debet primum amputari. Istote enim curationum remedio: ad oblivionem quoque admissorum criminum sine dubio perveniet.

In quo temporaliter sit agenda penitudo: et in quo finem habere possit:

Capitulum. XI.

¶ Erum ista predicte obliviois definitio super capitalibus tantum sit criminibus constituta: quam moysaica quoque lege determinavit: quorum sicut per conversationem bonam abijciuntur vel presumunt affectus: ita etiam accipit penitentia finem. Ceterum ab ipsis minutis in quibus septies iustus cadit dicitur: ut scriptum est: et resurget: nunquam decrit penitudo. Aut enim per ignorantiam: aut per oblivionem: aut per cogitationem: aut per sermonem: aut per obreptionem: aut per necessitatem: aut per fragilitatem carnis: singulis diebus vel inuitim: vel volentes frequenter peccata incurrimus: per quibus et david orans dominum: purificationem atque indulgentiam deprecatur dicens: Delicta quos intelligit: ab oculis meis munda me: et ab alienis parce seruo tuo. Et apostolus: Non enim quod volo bonum hoc facio: sed quod odium malum hoc ago. Et per quibus idem etiam civilis proclamavit: Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Tanta enim in his facilitate tantumque naturali lege plabimur: ut quantalibet circumspectione atque custodia caveamus: non possint ad plenum ista

vitari. De his siquidem unus discipulorum quem diligebat iesus: abrupta de finitioe pronunciat dicens: Si dixerim: 1. Job. 1. m: quod peccatum non habemus: ipsi nos seducimus: et verbum eius non est in nobis. Proinde ad perfectiois culmen pertingere cupienti: non satis proderit ad finem penitentie pervenisse: id est ab illicitis temperare: nisi etiam in illis virtutibus indefesso cursu semetipsum semper extenderit: quibus ad satisfactionis indicia pervenit. Nec enim a fetidissimis criminum sordibus quam abhorret dominus: quemquam abstinuisse sufficit: nisi etiam illam bonam virtutem fragrantiam qua dominus delectatur: puritate cordis et apostolice charitatis perfectioe possederit. Hucusque abbas pynufius de satisfactiois indicio ac penitentie fine disseruit. Qui licet ut in eius cenobio residere mallem: sollicito deprecare affectu: tamen fama scythiorum solitudinis inuitatos: cum retinere non posset: emisit.

Explicit collatio habitaculi cum abbate pynufio de penitudinis fine et satisfactiois indicio.

Incipit annotatio capitulorum collationis abbatis theone de remissione annuagiesime.

¶ Ca. 1. Quomodo theonas ad abbatem iohannem venerit.
ij Exhortatio abbatis iohannis ad theonam: et ceteros qui cum eo venerunt.
liij De decimarum et primitiarum oblatione.
liij Quomodo abraham david et ceteri sancti: mandata legis fuerint supergressi.
v Quomodo sub evangelii gratia degentes: superare debeant mandata legalia.
vi Quomodo evangelii gratia sicut perfectis tribuit regna celorum: ita per

Annotation cap. collatiois. XXI

- niabiliter sustentat infirmos.
- vij Quod in nostra sita sit potestas: vtrum sub euangelij gratia an sub legis velum terrore persistere.
- vlij Quod admodum theonas pium gem sua vt et ipsa renunciat exhortatus sit.
- ix Quod admodum non acquiescente vxore sua ad monasterium peruolarit.
- x Satisfactio pro eo ne discidia coniugibus suadere videamur.
- xj Inquisitio cur in egypto totis diebus quinquagesime non ieiunet: nec genua in oratione curruent.
- xij Responsio de natura eorum que bona vel mala vel media sunt.
- xlij Quale bonum sit ieiunium.
- xliij Quod non sit principale bonum ieiunium.
- xv Quod principale bonum non propter inferius bonum debeat exerceri.
- xvj Quod a ceteris bonis principale discernatur bonum.
- xvij De ratione et utilitate ieiunij.
- xvlij Non semper congruum esse ieiunium.
- xix Interrogatio cur totis quinquaginta diebus ieiunium relaxetur.
- xx Responsio.
- xxi Interrogatio vtrum abstinentia ieiunij relaxata: non ob sit corporis castitati.
- xxij Responsio de seruando continentie temperamento.
- xxij De refectionis tempore atque mensura.
- xxliij Interrogatio de diuersa obseruatione quadragesime.
- xxv Responsio eo quod ad anni decimas: quadragesime ieiunium referatur.

- xxvi Quomodo etiam primitias nostras domino debeamus offerre.
- xxvij Cur diuerso dierum numero quadragesima a plerisque obseruetur.
- xxvlij Quare vocetur quadragesima cum triginta et sex tantummodo diebus ieiunetur.
- xxix Quod perfecti supergredient legem quadragesime.
- xxx De causa et initio quadragesime.
- xxxi Interrogatio quod admodum intelligi debeat quod ait apostolus: Peccatum in vobis non dominabitur.
- xxxiij Responsio de differetia gratie et legalium preceptorum.
- xxxiij De eo quod leuiores sunt euangelij precepta quam legis.
- xxxiij Quod admodum quis probetur esse sub gratia.
- xxxv Interrogatio cur interdum propensius ieiunantes carnalibus incutiuntur acriter virgaemur.
- xxxvj Responsio quod hec questio future collationi debeat reservari.

Explicit annotatio capitulorum.

Incipit collatio prima habita cum beato Theona de remissione quinquagesime. Quod Theonas ad abbatem Joannem venerit: Ca. I.

Insuper

verba collationis huius habita cum summo viro abbate Theona incipiam euolnere: necessarium reor: vt initium

queris eius breui sermone perstringam: quia ex hoc vel meritum viri vel gratia euidentius poterit patere lectori. Hic igitur adolescens admodum: parat

Collatio .XXI. abbatis Theone

tū studio īperioꝝ cōnexu est vīcu-
lo cōiugali. Nam dū pudicitie eius
religiosa sedulitate psp' ciūt: et an-
cipitem lapsuꝝ lubrice verent' etatis:
pueniēdos adoleſcētie motus: licito
nuptiaꝝ remedio crediderūt. Tūz ḡ
hic vnus lūstri tēpus cū cōiuge pe-
giſſet: venit ad abbateꝝ iōannē: q̄
tūc tēporis merito ſancitū elect'
diaconie p̄ſidebat. Non em̄ ad hunc
gradū q̄libet ppria volūate aut am-
bitiōe puehit: ſi is quē cunctoꝝ ſe-
nioꝝ cetus: etat' p̄rogatiua et fidei
atq; virtutū testimonio excellētiore
oīb' ſublimioreq; cēſuerit. Ad hūc
inquā beatus iōannē cū pie deuotō-
nis studio p̄dictus tūc iuuenis adue-
niſſet: deſerēs religioſa munera iter
ceteros poſſeſſores: q̄ certatim deci-
mas v' primitias frugū ſuarū memo-
rato ſeni de ſuis ſubſtātijs offerēbāt:
videretq; eos ſenex cū multis ad ſe
munerib' p̄fluxiſſe: et deuotioni eoꝝ
viciffitudinez cuperet recōpenſare:
cepit eis ſm apoſtolū ſpiritualia ſemi-
nare: quoz metebat dona carnalia:
deniq; ita ſermonē adhortatiōis in-
ſtituit.

1. Cor. 9

**Exhortatio abbatis iōan-
nis ad Theonam et ceteros
qui cum eo venerunt:**

Caplm. II.

Electoꝝ quidē o filij p̄lavō-
rum munerū largitate: et de-
uotionē hui' oblatiōis: cuius
diſpenſatiō mihi credita eſt: gratāter
amplectoꝝ: q; fideliter primitias ve-
ſtras ac decimas indigentiuꝝ vſibus
p̄ofuturas: velut ſacrificiū dñi bo-
ne ſuauitatis offeritis: harū ſc; obla-
tione: plenitudinez quoq; fructuum
vniuerſeq; ſubſtantie veſtre: ex qua
hec domo delibaſt: vbertim bene-
dicendā credētes: voſq; ſc; man-
dari illius fidē mltiplici vbertate bo-
noꝝ oīm etiā in hoc ſeculo cumulā-
dos: Illudora deū de tuis iuſtis labo-
rib': et deliba ei d fructib' iuſticie tue

puer. 3.

vt īpleant horrea tua abundantia
tritici: vino aut torcularia tua redū-
dēt. Quā deuotionē fideliter ereq̄n-
tes: ſcitote vos legis antiquę iuſticiā
cōſummāſſe: ſub q̄ tūc poſiti et trāſ-
gredientes eaz: reatū inenitabiliter
incurrēbāt: et īplentes ad p̄fectiōis
apicem peruenire non poterant.

**De decimarū et primitiarū
oblatione: Caplm. III.**

Ecce ſiquidē p̄cepto dñi
vſibus leuitaꝝ: oblatiōes ve-
ro ac primitie erāt ſacerdoti-
bus cōſecrate: ſed primitiaꝝ hic erat
modus: vt quinquageſima pars vel
frugum vel animalū: templi vel ſa-
cerdotum miniſterio p̄beret. Quez
modum tepidiores quiq; infideliter
minuentes: religioſiores vero etiam
cumulātes: illi ex ſexageſima: hi aut
ex quadrageſima fructuū ſuoꝝ par-
te pendebāt. Juſti em̄ quibus lex nō
eſt poſita: ſic p̄bant nō eſſe ſub lege:
vt iuſticias legis non ſolum implere
verūctiā ſuperare cōtendāt: ſitq; de
uotio eorū legali maior imperio: q̄
obſeruantiaꝝ cumulans p̄ceptoꝝ:
voluntaria addat ad debita.

1. Tim. 1.

**Abraham dauid et cete-
ri ſancti: mādata legis fue-
rint ſupergreſſi:**

Caplm. III.

Ta namq; et abraham futu-
re legis p̄cepta legim' ſuper-
greſſuꝝ: cū ſupatis quattuor
regibus: de ſpolijs ſodomoz que ſi-
bi velut victori nō īmerito debebā-
tur: et quidē rege ipſo cui' ſpolia re-
tulerat ſuppliciter offerēte: nihil pe-
nitus acquieſcit attingere: ſub dñi
nominis teſtificatione pelamans:
Extendo manū meā ad deū excelſuꝝ
qui fecit celū et terrā: ſi a filo ſubte-
gmis vſq; ad corrigiam caligē ac-
cipiaꝝ ex omnibus que tua ſunt. Sic
dauid p̄cepta legis cognouimus ſu-
pergreſſum: qui p̄cipiente moyſe: vt

Deſ. 14.

De remissione quinquagesime.

inimicis talio redderet: non solum hoc nō fecit: verum etiam dilectione complexus est psequētes: et pro his dñō pie supplicans etiam lugubriter fleuit: et ultus est interfectos. Ita heliam quoq; et hieremiā probam⁹ nō fuisse sub lege: qui cū lūcto vti cōiugio absq; reprehensione potuerint: psecrere tñ virgines maluerint. Sic heliseum ac reliquos eiusdē ppositi viros: moysaica legim⁹ supasse mādata: de quibus apłus ita dicit: Cir-
Deb. 11. cū ierunt in melotis: in pellibus caprinis: angustiat: afflicti: egentes: qbus dignus nō erat mūdus: in solitudinibus errantes: et in mōtib⁹: et in spelūcijs: et in cauernis terre. Quid de filijs Ionadab filij rechab dicaz: quos hieremie pphete offerēti ex pcepto dñi vinū: ita legimus respon-
Diere. 35 disse: Nō bibemus vinum: qz ionadab fili⁹ rechab pater noster pcepit nobis dicēs: Non bibetis vlnū vos et filij vestri vsq; in sempiternum: et domū nō edificabitis: et sementē nō seretis: et vineas nō plantabitis nec habebitis: s; in tabernaculis habitabitis cū ctis diebus vestris. Nū etiam ab eodem ppheta merētur audire: Hec dicit dñs exercitū deus israel: Nō deficiet vir de stirpe ionadab filij rechab: stans in cōspectu meo cū ctis diebus: Qui oēs offerre posses-
Ibidem. sionum suaz decimas non cōtenti: s; ipa pda respuētes: semetipos poti⁹ deo ac suas anias obtulerūt: p quibus nulla ab hoīe fieri commutatio pōt: sicut dñs in euāgelio cōtestatur: Quam dabit homo commutationē
Matt. 76 pro anima sua?

Quod sub euangelij gratia de gentes: superare debeant mandata legalia:

Caplm. V.

Quia ppter scire debem⁹ nos: a quib⁹ nō iam erigif legale mandatum: s; quibus euāgelicus quotidie ironat fimo: Si vis p-

fectus esse: vade vende oīa que habes et da pauperibus: et habebis thesaurū in celo: et veni sequere me. Cū decimas de substantijs nris offerim⁹ deo: adhuc quodā mō sub legis sarcina detineri: et necdum ad euangelij cum illud fastigiū puenisse: qđ obruperantes sibi: nō tm pscntis vite bñficijs: s; etiā futuris pmijs munerat. **Matt. 19**
Lex em̄ factorib⁹ suis nō regnoz celestij pmijs: s; vite hui⁹ solatia repro-
Leuit. 18 misit dicēs: Qui fecerit hec: viuet in eis. Dñs autē discipulis et amicis suis: **Matt. 5.**
Qui inq̄t paupes spū: qm̄ ipoz ē regnū celoz. Et oīs q reliquit domuz vel fratres: aut sorozes: aut patrem: aut matrē: aut vxorē: aut filios: aut agros: ppter nomen meū: centuplū accipiet: et vitā eternam possidebit. **Leuit. 19**
Nec iūmerito. Non em̄ tā laudabile est si ab illicitis: q; si etiā a licitis tēperem⁹: et his ppter ei⁹ reuerētiā nō vtamur: q; ea nobis ppter infirmitatē nostrā vtēda pmiit. Itaq; si etiā hi q decimas fructuū suoz fideliter offerētes: pceptis dñi antiquo-
Deut. 27 rib⁹ famulant⁹: necdū possunt euangelicū culmē ascendere: illi q ne hec quidē faciūt quantum ab eo absint: manifestissime puidet. Itaq; quem admodū poterūt euāgelice grē esse picipes: q psumare etiā leuioza legis pcepta ptenunt? Quoz facilitatem vsq; adeo impiofa legislatoris verba testant⁹: vt etiā maledictū nō implētib⁹ pponat. Maledict⁹ em̄ inq̄t q nō pmiāserit in omnib⁹ que scripta sunt in libro legis hui⁹: vt faciat ea. Hic autē p excellētia et sublimitate mādatoz dicif: Qui pōt capere capiat. Illie legiseri violēta cōpulsio pceptoz indicat paruitatem. **Matt. 19**
Cōtestor em̄ inq̄t vobis hodie celū et terrā: q si nō custodieritis precepta dñi dei vñ: pibit⁹ a facie ēre. Hic magnificētia blimū mātoz: ipsa nō tā iperāt⁹ q; adhortāt⁹ pditione signat⁹: Si vis pfect⁹ ēē fac hoc aut illō. Ibi tēpculabile etiā recensatib⁹

Collatio. XXI. abbatis Theone

moyses pōdus imponit. Ibi pōdus tantū volētib⁹ ⁊ ad pfectionē festi-
nantib⁹ dñs occurrīt. Iñ ēn gene-
raliter p̄cipiendū erat: nec vt ita di-
xerim: canonicē ab oībus exigendū:
id qđ ppter mirificā sublimitatem
nō pōt passim ab oībus ap̄hēdi: s̄
p̄silio poti⁹ puocant oēs ⁊ grā: vt
hi qui magni sūt: possint pfectōe vir-
tutū nō īmerito coronari: qui autēz
parui sunt: ⁊ mēsurā etatis plenu-
dinis christi implere nō possūt: licet
fulgore maiorū velut siderū tecti la-
tere videant: tñ a tenebris maledi-
ctionū que in lege sūt alieni: nec p-
sentū maloz cladib⁹ abdicant: nec
supplicio plectant⁹ eterno. Iñ ergo
christus ad illa virtutū excelsa fasti-
gia quēquā p̄cepti necessitate p̄strī-
git: s̄ liberi arbitrij puocat potesta-
te: ⁊ salubritate p̄siliij ⁊ desiderio p-
fectiōis accēdit. Abi ēn p̄ceptū:
ibi necessitas: ⁊ vbi necessitas: ibi
et difficultas: vbi difficultas: ibi ⁊ ne-
gligētia: vbi negligētia: ibi ⁊ pctm:
vbi pctm: p̄sequēter ⁊ pena. Custo-
diētes x̄o hec ad que p̄fixe legis se-
ueritate cogunt: penā potius q̄ ab
illa intentabat⁹ effugiunt: q̄ merces
dem aut premiā p̄sequant⁹.

¶ Enangelij gratia sicut
perfectis tribuit regna ce-
lorū: ita veniabiliter susten-
tet infirmos: **Capitulum. VI.**

Itaq; sicut fortes ad blūmā
atq; p̄cella euāgelicus fmo
sustollit: ita non patit⁹ infir-
mos ad ima demergi: p̄fectis quidē
tribuēs beatitudinis plenitudinem:
veniā vero infirmitate sup̄atis im-
pertēs. Lex ēn p̄sumantes prece-
pta sua: in vtriusq; meritū velut qđā
meditullio collocauit: quantū a trās-
gressoz damnatōe secernens: tantū
separās a gloria p̄fectoz. Qđ qui-
dem q̄ infimū q̄q; miserabile sit: vl-
ex p̄sentis vite statu ⁊ cōparatōe p-
spicite: in qua miserrimū ducit: si b̄

tantū quis studeat ac labore: ne re-
us modo inter honestos homines: ⁊
nō etiāz locuples ac honorabilis ⁊
gloriosus habeat⁹.

¶ i nostra sitū sit potestate
vtrū sub euangelij grā: an
sub legis velim⁹ terrore cō-
sistere: **Capitulum. VII.**

Quāobrē i nostra hodie sitū
q̄ est potestate: vtrū sub euā-
gelij gratia an sub legis veli-
mus terrore p̄sistere. Quilibet enim
parti p̄ qualitate actus sui: vnū quē
q; necesse est aggregari. Iñ aut sup-
gredientes legē: suscipit christi gra-
tia: aut certe inferiores velut debito-
res suos sibi q; obnoxios lex retētat.
Reus nāq; legalium p̄ceptorū: ne-
quaq; euangelicā p̄fectionē valebit
attingere: quāuis christianū se ⁊ do-
mini gratia liberatū: ianiter glorie-
tur. Iñ solū ēn hic credendus est
adhuc esse sub lege: qui ea q̄ lex p̄-
cipit detrectat implere: sed etiāz ille
qui ea tantū que lex iubet obseruare
cōtentus est: ac nequaq; vocatiōi ⁊
gratie xp̄i cōdignos exhibet fruct⁹:
vbi n̄ dicit⁹: Decimas tuas ⁊ primi-
tias offeres dño deo tuo: sed: **Deut. 12**
Vade vende oīa que habes ⁊ da pauperi-
bus: ⁊ habebis thesaurū in celo: ⁊ ve-
ni seque me. vbi ob p̄fectionis magni-
ficentiam discipulo postulāt: ne bre-
uissimū quidē hore spaciū p̄ patris
cōcedit⁹ sepultura: nec hūane chari-
tatis officium: diuini amoris virtuti
p̄feratur. **Matt. 19**

¶ Quemadmodūz theonas
coniugez suam vt et ipsa re-
nunciaret: exhortatus sit:

Capitulum. VIII.

Abus auditis beatus Theo-
nas inextinguibili desiderio
euāgelice p̄fectiōis accensus:
semen verbi fecūdo corde cōceptuz:
quasi p̄fundis atq; edomitis condi-
dit sulcis: in eo vel maxime humilia

De remissiōe quinquagesime.

tus atq; compūctus: q̄ euz senex nō
solum euangelicam perfectionē non
attigisse dixisset: sed etiam vir legis
ipsius adimplessē mādāta. Siqui/
dem cū decimas frugum suarum so/
litus esset diacōie annis singulis pē/
dere: primitiarū rationē ne audisse
quidem se aliqñ: quam tñ etiā si si/
militer implessēt: lōge nihilominus
fm senis snām se ab euāgelica per/
fectiōe distare suppliciter fatebatur.

2. Cor. 7

Domū itaq; reuertit̄ mestus: illaq;
affectus tristitia: que pñiam ad salu/
tem stabilē operat̄: ac de sua iam vo/
luntate et definitione nō dubius: er/
ga salutez cōiugis omnē mentis sol/
licitudinez curamq; cōuertit: eamq;
ad desiderium quo fuerat ipse succē/
sus: cepit exhortatione similī prouo/
care: et vt deo pariter in sanctimo/
nia et castitate fureret: diurnis noctur/
nisq; fletib⁹ ammonere dicēs: puer/
sionē melioris vite nequaquā esse
ptelandā: qz necessitati subite mor/
tis: vana spes imature nō p̄iudica/
ret etatis: quippe q̄ ifantes: pueros:
adolescentes: pari vt senes forte p̄e/
riperet.

**Quemadmodum non ac/
quiescēte vxore sua: ad mo/
nasterium peruolarit:**

Caplm. IX.

Anq; huiusmodi obsecratō/
nib⁹ ingiter p̄sistēti: p̄iux du/
rissima nō preberet assensuz:
seq; diceret solatio maritali pro eta/
tis sue flore penit⁹ abstinere nō pos/
se: ac proinde siqd̄ deserta ab eo cri/
minis admississet: illi potius ascribē/
dum: q̄ p̄iugij federa dirupisset. Ad
hec ille cū diu p̄ditionē nature p̄tē/
disset humane: quā fragilē et incer/
tam periculosum esset carnalib⁹ de/
siderijs et operib⁹ diutius implicari:
adiiciens astruebat: non licere cuiq;
eius se boni extorere facere qd̄ didi/
cisset: maiorisq; esse noxe despicere
cognitā bonitatē: q̄ incognitā non

quare: p̄inde se tā reatu etiā p̄uari/
catis iuolui. si innētis tā preclaris
tāq; celestib⁹ donis: terrena ac soz/
dida p̄tulisset. Ad omnē sane ale/
bat eratē: omnēq; sexū p̄fectiōis ma/
gnificentia p̄tinere: et vniuersa eccle/
sie mēbra ad cōscēdendā sulimum
meritoz celsitudinē puocari: dicen/
te aplo: Sic currite vt cōprehēdatis
nec p̄pter lentoz et segniū moras:
paratos atq; alacres debere subsiste/
re: cū rectius sit: vt desides a p̄currē/
tibus incitent: q̄ vt p̄perātes a resi/
dētib⁹ obligent. Proinde statutū
sibi dicebat decretū q̄ esse renūciare
seculo ac mori mūdo: vt viuere pos/
sit deo: et si hāc beatitudinē neque/
at obtinere: vt cū focia sua in cōsoz/
tium trāseat christi: malle se vel euz
vnius mēbrī dispēdio saluū fieri: et
velut debilē introire i regnū celoꝝ:
q̄ cū soliditate corporis cōdemna/
ri. Adhuciebat aut etiā ista dicens:
Si moyses p̄ duricia cordis dimitti
p̄mittit vxores: quare hoc nō sinat
christus p̄ desiderio castitatis: p̄ser/
tim cū idē dñs inter ceteras affectio/
nes: id est patrū matꝝ ac filioꝝ: qui/
bus oēm reuerentiā: nō solū lex sed
etiā ipse p̄ceperat exhibere: tamē p̄
noīe suo ac desiderio p̄fectionis non
solū p̄temnēda simpliciter: sed etiā
odio habēda esse decernēs: p̄iungat
eis similiter etiā vxoz nomē dicens:
Et oīs qui reliquerit domum v̄l fra/
tres aut sozores aut patrē aut matrē
aut vxorē aut filios aut agros p̄p̄
nomē meū: centuplū accipiet: et vi/
tam eternā possidebit. Intantū er/
go perfectioni quā predicat nihil pa/
titur cōparari: vt illā quoq; necessi/
tudinez soluat patris ac matris: que
scdm apostolū primū obtinet in re/
promissione mandatū: honora scilicet
patrē et matrē: quod est manda/
tum primū in rep̄omissiōe: vt bene
sit tibi et sis lōgenus sup terrā: cāq;
despici p̄ suo amore p̄cipiat. Eui/
denter itaq; sicut eos euāgelicus ser

1. Cor. 9

Matt. 19

Eph. 6

Collatio. XXI. abbatis Theone

Matt. 79 nōo condemnat q̄ non interueniente adulterij crimine: vporia vincula dirumpūt: ita ob amorē christi ⁊ desiderij castitatis: his q̄ iugum carnale relecerint: etiā cētripla premiā re/promittit. Quapropter si fieri pōt: vt ad hanc optatissimā mibi partē: accepta tandem ratione flectaris: scz vt dño seruientes: penā gehenne pariter euitemus: charitatē cōiugij nō refuto: immo etiā maiore adhuc dilectiōe complector: agnosco em̄ ⁊ veneros ad iutricē meaz: dñi mibi sn̄a deputatā: ⁊ indurpto eidem federe charitatis in christo coherere nō respuo: nec a me separo qd dñs mibi prime statim cōditiōis lege coniunxit: dummodo sis ⁊ ipsa qd cōditōr esse te voluit. Si vero nō ad adulterium esse volueris s̄ in deceptionē: ⁊ qm̄ inculū te non mibi s̄ aduersario maluer̄ exhibere: atq; ob hoc attributum putas cōiugij sacramentū vt te huic q̄ ingerit fraudās salutis: insup etiā me a discipulatu retrahat saluatoris: ita illaz abbatis iohannis imo christi ore prolata sn̄am viriliter apprehēdā: vt me a spiritali bono nulla carnalis quellere possit affectio. **Luce. 74** Qui em̄ inq̄t nō odit patrē ⁊ matrē: ⁊ filios ⁊ fratres ⁊ sorores ⁊ vxorē ⁊ agros: adhuc aut̄ ⁊ animaz suā: nō pōt meus esse discipulus. Cū ergo his atq; huiusmodi verbis: mulieris nō flectere intentio: ⁊ in eadem obstinationis duricia permaneret. Si ego inquit beatus Theonas te abstrahere a morte nō possum: nec tu me separabis a christo. Tutius ē aut̄ mibi cū homine q̄ cū deo habere diuortij. Aspirate itaq; grā dei definitiōis sue executionem instāter aggressus est: nec intepefere per aliquā morā desiderij sui passus est ardorē: nā p̄festim omni mundana facultate nudatus ad monasterij peruolauit. Abi in breui tāto splendore sanctitatis ⁊ humilitatis entuit: vt beate memorie iohāe ad dñm ex hac luce migrāte: sc̄oq; Helia viro qui

haud minor decessore suo fuit similiter decedēte: tertius Theonas vniuersoz p̄electus iudicio: in diaconie eis dispēsatione successerit.

Satisfactio pro eo ne discidia coniugibus suadere videamur:

Caplm. X.

Emo autē existimet nos hec nō ad puocanda coniugioꝝ diuortia texuisse: qui non solū nuptias minime p̄denamus: verū etiā apostolicam sequētes sententiā: dicimus: Honorabile cōnubiū in omibz: et thorus imaculatus: sed vt lectori initiū p̄uersiōis: quo tantus ille vir deo dicatus est fideliter pāderemus. A quo bona gratia hoc primū depolico: vt siue hoc ei placeat siue displiceat: me quoquo mō a calumnia alienum esse p̄cedēs: i suo hoc facto ant laudet aut rephendat auctorē. Ego aut̄ qui nō meā sup hac re sententiā p̄mpti: sed rei geste hystoriā simplici narratione cōplexus sum: equū est vt sicut mibi de eoz qui hoc factū p̄bāt laude nihil vendico: ita eoz q̄ id improbat nō pulser inuidia. Ma beat ergo suū de illo vt dixim? vnus quiq; iudiciū: sed moneo vt ita censurā sui castiget examinis: ne se equorem aut sanctiorē plūino credat eē iudicio: quo in eū etiā apostolicarū collata sunt signa virtutū: vt taceā de tantoꝝ patrū sententia: a quibus factū ei? nō solū minime rephensū: verū etiā vsq; adeo collaudatū esse manifestū est: vt eū summis ac sublimissimis viris in diaconie electione pretulerint. Et puto tot spiritaliū viroz deo auctore plati nō errasse iudiciū: qd etiā tāta signoz vt supra iam dictum est admiratio confirmabat.

Inquisitio cur in egypto totis diebus quinquagesime non ieiunetur: nec genua in oratione curuent:

De remissiōe quinquagesime.

Caplm. XI.

Ed iam tempus est vt pmiss/ se disputationis ordinē pro/ seqmur. Igit abbas Theo/ nas cū diebus quinquagesime nos in nostra cellula visitasset: vesperti/ na orationū solēnitāte trāfacta: hu/ mi paululū p̄sidētes: ceptimus diligē/ tius p̄cōtari: cur apud eos tāta ob/ seruātia caueret: ne quis penitus to/ tis quinquagesime dieb⁹: vel genua in oratione curuaret: vel vsq; ad ho/ rā nonā ieiunare p̄sumeret: cog/ id diligenti⁹ scrutabamur: qd neq; qd hoc tāta cautōe suari in syrie mo/ nasterijs videram⁹.

Responsio de natura eorū que bona vel mala vel me/ dia sint: **Caplm. XII.**

Hec abbas Theonas tali a vsus est sermonis exordio: **O**portet quidē nos auctori/ tati patrū: p̄suetudinēq; maloz vsq; ad nostrū tempus per tantā annoz seriē p̄telate: etiā nō percepta ratōe credere: eamq; vt antiqui⁹ tradita ē: iugī obseruātia ac reuerētia custo/ dire. Verūtamē quoniā causas hui⁹ rei et rationē vultis agnoscere: acci/ pite breuiter ea que a senioribus no/ stris tradita sup hac institutiōe com/ perimus. Verūtamē anteq; scriptu re diuine auctori/ tas p̄ferat: si pla/ cet: de natura ipsi⁹ ieiunij ⁊ qualita/ tate: pauca dicam⁹: vt disputationē nostrā subsequēs scripturaz confir/ met auctoritas. Diuina sapiētia per Ecclesiasten omni rei: id est vniuer/ sis seu p̄sp̄ris seu que aduersa pu/ tan⁹ ⁊ tristia: tēpus esse propriū de/ signauit dicēs: Om̄ibus tēp⁹ est: et **Eccs. 3.** tempus omni rei sub celo. Tempus parēdi ⁊ tēpus moriēdi: tēpus plan/ tādi: ⁊ tēpus euellēdi qd plantatū est: tēpus occidēdi ⁊ tēpus sanādi: tēpus destruēdi ⁊ tēpus edificādi: tēpus plozādi ⁊ tēpus ridēdi: tēpus plangēdi ⁊ tempus saltādi: tempus

mittendi lapides ⁊ tēps colligēdi la/ pides: tēpus amplectēdi ⁊ tēpus lō/ ge fieri ab amplexib⁹: tēpus acquirē di ⁊ tempus perdēdi: tempus custo/ diendi ⁊ tēpus expellēdi: tempus di/ rūpendi ⁊ tēpus sartiēdi: tēpus ta/ cendi ⁊ tēpus loquēdi: tēpus aman/ di ⁊ tēpus odiēdi: tēpus bellē ⁊ tēp⁹ pacis. Et infra: Quia tēpus est in qd omni rei ⁊ omni facto. **Elusd. 8.** Nichil igitur ex his esse bonū p̄petuum diffinit: nisi cū fuerit hoz qd oportune ⁊ cō/ petenter expletū: ita vt hec eadem q nūc oportune gesta bene cedunt: si importuno vel incōgruo tēpore p̄e/ sumant⁹: iutilia inueniant⁹ ⁊ noxia: absq; his dūtaxat q p se principalit⁹ vel bona vel mala sūt: nec aliqñ pos/ sunt in cōtrariū diriuari: vt est iusti/ cia: prudentia: fortitudo: tēperātia ceteraq; virtutes: siue ediuerso vitia quoz definitiōes in aliā p̄tē cadere omnino mutari ve nō possunt. Si q̄ vero in vtrūq; affectū possūt aliqñ transire: vt p qualitate vtentiū vel bona inueniant⁹ vl mala: hec nō ab/ solute p sua natura: s̄ p perpetrātis affectu ⁊ oportunitate tēporis: vel vtilia interdū vel noxia sentiunt⁹.

Quale bonū sit ieiunium:

Caplm. XIII.

Nā obrem nūc querēdū est: q quid super ieiunioz statu de/ cernere debeam⁹: vtrū nā si/ militer ⁊ ipm bonum esse eo modo quo iusticiam: prudentiam: fortitu/ dinem: aut temperantiā diximus: q in partē contrariā penitus transire non possunt: an mediū quid: quod interdū factū possit prodesse: inter/ dum p̄termissum cōdēnare nō pos/ sit: quodq; nonnunq; egisse repre/ hensibile sit: nonnunq; p̄termisisse laudabile. Si enim in illa diffinitō/ ne virtutum: etiam ieiunium censea/ mus: vt inter principalia bona cibo/ rum abstinētia collocetur: erit p̄fe/ cto eorū mala ⁊ criminosa p̄ceptio.

Collatio. XXI. abbatis Theone

Quicquid enim principali bono contrarium est: sine dubio principale malum esse censendum est. Quod defini a nobis scripturarum sanctarum non permittit auctoritas. Si enim tali sensu ac proposito ieiunemus ut peccatum contrahi in escau participacione credamus: non modo nullos fructus pro abstinentia consequemur: sed etiam reatum marini ac sacrilegij crimen fin apostolum contrahemus: abstinentes a cibis quos deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus: et his qui cognouerunt veritatem: quia omnis creatura dei bona: et nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Qui enim putat quid commune esse: illi commune est: et idcirco ob solam perceptionem esse neminem legimus condemnatum: nisi forte iunctus quid fuerit: vel postea subsecutum: per quod meruerit condemnari.

Quod non sit principale bonum ieiunium: Capi. XIII.

Itaque hoc medium esse etiam ex hoc manifestissime declaratur: quia sicut non iustificat custoditum: ita non condemnat irruptum: nisi forte precepti transgressio magis quam escau perceptio puniatur. Principali autem bono ita nullum oportet vacuuz esse tempus: ut sine eo cuius esse non liceat: quia necesse est cessatione eius in malum corruere negligentem. Nec rursus principali malo ullus conceditur tempus: quod quod innoxium spiritus est: nunquam poterit si admissum fuerit non nocere: vel in parte vnde laudabile commutari. Nec proinde ea quibus qualitates statutas videmus et tempora: et que sic obseruata sanctificat: ut omnia non polluant: media esse manifestum est: ut puta nuptias: agriculturam: diuitias: solitudinis remotionem: vigiliis: sacrorum lectionem: meditationemque librorum: ipsaque ieiunia: de quibus percipium sermonis exortum est.

Quae omnia diuina preceptio: vel sanctarum auctoritas scripturarum: non ita incescibiliter obtinenda: nec iugiter custodienda decreuit: ut ea paululum intermissis se nepharium sit. Quicquid enim imperatine decernitur: mox irrogat non impletum: quicquid vero suadetur potius quam iubetur: facta prosunt: infecta si puniunt. Et idcirco aut omnia hec: aut certe quedam: pro causa: pro loco: pro modo: pro tempore: circumspecte agere nos maiores nostri et prouide obseruari iusserunt: quia si congrue horum aliquid actiter: aptum atque conueniens: si incongrue: ineptum esse constat ac notum: ac si uelit quis in fratris aduersum in quo christum debet humanitate reficere: et gratissima susceptio deplecti: austeritatem ieiunij custodire: nonne inhumanitatis potius crimine incurrat: quam laudem et meritum religionis acquirat? Vel si cum defectio et imbecillitas carnis: reparationem uirum esse perceptione deposcat: non acquiescat aliis rigoribus abstinentie relaxare: nonne magis crudelis sui corporis homicida: quam salutis puifor est estimandus? Ita etiam cum tempus festiuitatis escau congruum totum et refectionem necessarie solutionis indulget: si quis ieiunio rigidam obseruantiam indurpe uoluerit retetare: necesse est ut non tam religiosis quam inconducitis atque irrationabilis habeat. Sed et illis hec nihilominus reperiunt aduersa: quod humana laude ieiunij aucupant: et inani ostentatione pallor: famam scitantes acquirunt: quasi euangelice finis in presenti sua recepisse mercedem pronunciat. vel quod per prophetam dominus ieiunium detestat: et ex quo persona cum si bi obijciens animi dixisset: Quare ieiunium? et non aspexisti: humilium uarias nias et nescisti? pestem ibijciens perdidit eas cur si mereretur audiri: Ecce inquit die ieiunij ueni iuuenis uoluntas uia: et oes obitores uos repetitis: Ecce ad lites et pretiores ieiunatis: et percutit pugnapie: Nolite ieiunare sic utique in

Matt. 6.

Esa. 58.

De remissiōe quinquagesime.

hāc diē: vt audias in excelsō clamor
vester. **I**ñ quid tale est ieiunū qđ
elegi: p diē affligere hominē animā
suā? **I**ñ quid ptorquere quasi cir-
culū caput suū: et sacco et cinerē ster-
nere? **I**ñ quid istud vocari ieiunū:
et diē acceptabilem dño? Deinde in-
fert docēs quō acceptabilis fiat con-
tinētia ieiunātis: atq; euidēter enū-
ciat p se solū ieiunū nō posse pdesse:
nisi has q subijciunt causas habue-
rit psequētes: **N**ōne hoc est inquil-
ens ieiunū qđ elegi? Dissolue colli-
gationes impietatis: solue fasciculos
deprimētes: **D**imitte eos qui pfra-
cti sunt liberos: et omne on^{us} dirūpe:
Frangere esuriētī panē tuū: et egenos
vagosq; induc in domū tuā: **E**ū vi-
deris nudū operi eū: et carnē tuā ne
despereris: **T**ūc erūpet quasi mane
lumē tuū: et sanitas tua citius oriet:
et antebit faciē tuam iusticia tua: et
gloria dñi colliget te: **T**ūc iuocabis
et dñs exaudiet: clama^{bit} et dicet: Ecce
assum. **V**idētis ergo ieiunū neq; qđ
principale bonū a dño iudicari: eo
q nō per seipm s p alia opera bonū
ac placitū deo fiat: et rursum ex acci-
dētibus causis: nō solū vanū: verū
etiā odibile cēscat: dicēte dño: **E**ū
ieiunauerit nō exaudia preces eorū.

biere. j4

Quod principale bonū nō p-
pter inferius bonū debeat
exerceri: **Capitulum XV.**

Non em̄ misericōdia: patientia et
veritas: vel illa pdicta pce-
pta virtutū: in quibus vtiq;
bonū est principale: ppter ieiunia
sunt tenēda: s potius ieiunia ppter
illa. **E**laborandū est em̄ vt xutes
ille: q vere bone sunt ieiunijs acqui-
rant: nō vt ad ieiuniorū terminū tē-
dant illaz gesta virtutū. **O**b h ergo
est utilis carnis afflictio: ob hoc ei
adhibēda est inēdie medicina: vt p
illā ad charitatem i qua imobile ac
sine vlla tpis exceptione ppetuū bo-
num est: puenire possim. **N**eq; em̄

medicīne: aurificīne v ceteraz que
in h mūdo sunt artū disciplina: p-
pter instrumēta q ad opus eius pti-
nēt exerceat: et nō potius ferramēta
ppter artis studiū pparant: q sicut
vtilia sūt ptiis: ita supflua his q ar-
tis ip̄is nesciūt disciplinā. **E**t sicut
his q ad efficiendū opus suū eorū
ministerio fulciunt: plurimū p̄sūt:
ita illis qui cur^{ant} rei gra instituta sunt
ignorātes: sola eorū possessiōe pte-
ti sūt: penitus pdesse nō possunt: qz
vtilitat^{is} eorū sumā in retētatiōe eorū
tantū: nō in operis psumatiōe p̄sti-
tuunt. **I**llud ergo est optimū princi-
paliter ppter qđ sūt illa que media
sunt: **I**pm vero p̄cipuū bonū: nō ob
aliā causam: s ppter suā tantū agit
bonitatē.

Quod a ceteris bonis prin-
cipale discernatur bonum:

Capitulum XVI.

Quod quidē a ceteris q media
esse p dixim^{us}: his secernit^{ur} mo-
dis: si p se bonū sit: et non per
aliud aliquid: si ppter se necessariū
sit: et nō ppter aliud: si imutabilē
semp q sit bonū: ac ppetuo suā reti-
nēs qualitātē: nunq; in partē possit
trāsire p̄trariā: si ademptio vel ces-
satio eius nō possit summā nō infer-
re perniciē: si id qđ illi cōtrariū est:
similiter principale sit malū: nec in
partē bonā possit aliquādo trāsire.
Que diffinitōes quib^{us} principalis
um bonorū natura discernit^{ur}: ascribi
ieiunijs omnino non possunt. **N**eq;
em̄ ex semetip̄is bona: aut ppter se
necessaria sūt: q ppter acquirendā
cordis et corpis puritatē salubriter
exercent: vt aculeis carnis obtusis:
mēs purificata suo p̄ciliē auctori:
nec imutabiliter semp q sunt bona:
qz plerūq; eorū intermissiōe nō ledi
mur: imo etiā in perniciē interdum
anime importunū celebrata vertū-
tur. **S**ed nec principale malū est id
qđ illi videt^{ur} aduersum: id est aborū

Collatio. XXI. abbatis Theone

Matt. 15

naturaliter iocūda perceptio: q̄ nisi intemperantia atq; luxuria: vel alia quedā vitia subsequant̄: mala non potest definiri: q̄ nō qd̄ intrat in os conquinat hoīem: s̄ que pcedūt de ore hec coinquināt hoīem. Principi- pall itaq; derogat bono: nec perfecte aut sine pctō illud erequit̄: q̄squis hoc nō ppter idipm: s̄ ppter aliud aliqd̄ facit. S̄ia em̄ hui⁹ gratia faciēda sunt: ipm vero ppter se solum est expetendū.

De ratione et utilitate ie- iunij: Caplm. XVII.

Alē igitur diffinitionē super
t ieiunij qualitate iugiter reti-
nentes: ita illud totis virib⁹
anīmī appetamus: vt tamē tunc de-
mum id nobis congruū nouerim⁹: si
in eo tempore ratio: si qualitas: si mē-
sura seruet̄: nec ita vt in ipso spci no-
stre terminū defigamus: sed vt per
ipsum ad puritatē cordis et apostoli-
cam charitatē peruenire possimus.
Igitur ex hoc ipso ieiunio vbi nō so-
lum specialia prefixa sunt tempora:
quib⁹ vel exerceri debeat vel pter-
mitti: sed etiā qualitas modusq; p-
positus est: nō principale bonū: sed
mediū quiddā esse manifestum est.
Ceterū hec que precepti auctoritate:
vel mandant̄ vt bona: vel interdi-
cunt vt noxia: nunq̄ ita exceptioni
tempore subiacent: vt interdū: aut q̄
vetita sunt fieri debeāt: aut que im-
perata sunt ptermitti. Nec em̄ vllus
iusticie: patientie: sobrietati: pudici-
cie: charitati: statut⁹ ē mod⁹: nec rur-
sum iniusticie: impatiētie: furori: im-
pudicie: inuidie atq; supbie iber-
tas aliquādo pmissa est.

Nō semper congruū esse ie- iunium: La. XVIII.

Adobzē his de ieiunij qua-
q litate premittis: subdēda ad-
huc sanctarū scripturarū vī-
des auctoritas: p quā approbet̄ ma-
nifestius ieiunij perpetuū custodiri

nec debere nec posse. In euāgelio ie-
iunātib⁹ phariseis vna cū discipu-
lis Joannis baptiste: cū apli vtpote
amici et conuiue celestis illius sponsi
necdum ieiunioꝝ obseruantia custo-
dirent: discipuli ioannis qui summā
iusticie se ieiūijs possidere credebāt:
quippe illius sectatores qui eximius
penitentie predicator: ita cunctis po-
pulis formā suo prebebat exemplo:
vt non solum varia escarū genera:
que humanis vīb⁹ suggerunt̄ ab-
nueret: verū etiā cōmunē panis ipi⁹
esum penitus ignoraret: dñō cōque-
runt dicētes: Quare nos et pharisei
ieiunamus frequēter: discipuli autē
tui nō ieiunāt? Quibus respondēs
dominus euidenter ostendit: nō om-
ni tempore congruū esse ieiunium:
nec necessarium alicui cū vel festini-
tas temporum vel interueniens cha-
ritatis occasio: indulgentiā resectio-
nis admittit: Nūquid possunt in q̄-
ens filij sponsi lugere: q̄d iū cū illis
est sponsus? venient autē dies cū au-
feretur ab eis sponsus et tunc ieiuna-
bunt. Que verba licet ante resurre-
ctionē dixerit corporis sui: tamen p-
prie quinquagesime tempus osten-
dūt: in quo post resurrectionē qua-
draginta dies domino cū discipulis
epulante: ieiunare illos quotidiane
ei⁹ p̄sentie gaudiū nō sinebat.

Interrogatio cur totis q̄n- quaginta dieb⁹ ieiunij re- laxetur: Caplm. XIX.

Ermanus: Quare igit tota
s quinquagesima abstinētie
rigorē prandijs relaxamus:
cū v i q̄ christus quadraginta tan-
tum dieb⁹ post resurrectionē cū di-
scipulis fuerit cōmoratus?

Responsio: Caplm. XX.
Iheonas: Non incongrua in-
t interrogatio vestra rationem
integerrime veritatis mere-
tur agnoscere. Post ascensionē sal-
uatoris nostri que quadagesimo re-

Marc. 2

Ibidem.

De remissione quinquagesime.

Act. 1.

resurrectionis eius acta est die: apostoli reuerſi de monte oliueti: in quo se ad patrem pergens prebuit intuentium: sicut etiam Actuum apostolorum lectio cōtestatur: Ingressi hierosolimam: decem diebus aduentum spiritus sancti expectasse referuntur: quibus expletis quinquagesima eū die cum gaudio susceperunt: et ita est per hec festiuitatis huius numerus eūdem impleretur. Quē in veteri quoque testamento legimus figuratim adumbratū: in quo consummatis hebdomadibus septē: primitiarum panis per sacerdotes domino iubeatur offerri: qui veracissime per apostolorum predicationem: qua in illo die confectionati leguntur ad populum: oblatione domino cōprobatum: verus cū licet primitiarum panis: qui noue doctrine institutione prolatus: quinquaginta milibus virosum esse sine munere satiatis: primitiuū de iudeis christianorum populū domino consecrauit. Et ideo hi quod decem dies cum superioribus quadraginta pari solennitate sunt ac leticia celebrandi. Cuius festiuitatis traditio: per apostolicos viros ad nos usque transmissa eodem tenore seruanda est. Ideo namque in ipsis diebus nec genua in oratione curuant: quia inflexio genuū velut penitentie ac luctus indicium est. Unde etiam per omnia eandem in illis solennitatem quā die dominica custodimus: in qua maiores nostri: nec ieiunium agendū: nec genu esse flectendum: ob reuerentiā resurrectionis domini tradiderunt.

Interrogatio vtrum abstinētia ieiunij relaxata: non obſit corporis castitati:

Capitulum. XXI.

Seruanus: Potestne hec caro insolitis blandimentis tam longe festiuitatis illecta: non aliquid sentuosū de illo quāuis abſeſo viſioꝝ fomite germinare: aut

mens presumptis vltra cōsuetudinem dapibus onerata: non erga famulatum corporis rigore dominationis sue inflectere: presertim cū in nobis viridior etas: cito ad rebellionē subdita possit mēbra compellere: si vel escas solitas abū danti? vel certe insolitas licētius psumamus?

Responsio de seruando continentie temperamento:

Capitulum. XXII.

Seruanus: Si vniuersa que gerimus: rōnabili mentis appendamus examine: et de puritate cordis nostri non aliorum iudicium: sed nostrā semper cōscientiā consulamus: certū est istā refectōis incapedinē iuste districtiōi obesse non posse: si modo ut dictū est: equā indulgentie continentieque mensurā pari lance ppendēs: vtranque siliiter nūmētate mens incorrupta castiget: et vtrū spiritū nostrū delictarū depumat pondus: an vero alterā hoc est corporis partem: maior abstinentie inclinet austeritas: vera discretionē distinguat: illam vel cōprimens vel subleuās portionē: quā vel extollī senserit vel grauari. Inhibil enim dominus noster ad cultum atque honorem suū absque iudicij moderatione vult fieri: quia honor regis iudiciū diligit. Et ideo sapientissimū Salomō: ut in neutra partē vergente iudicio declinemus: admonet dicēs: Honorā deū de tuis iustis laborib: et delibā ei de fructib: iusticie tue. Etiam refidet in psciētia nra incorruptū quidā ac verū index: quod nonnunquam superstatu puritatis nre cunctis errantibus solū ipse non fallit. Omni igitur cautione atque sollertia: iugiter circūspecti cordis suę intētiōne quod modo iudicio nostre discretōis errāte: aut in cōsiderate p̄tinētie cupiditate succēsi: aut deſiderio nimie remissionis illecti: subſtantiā virū nraꝝ inique trinitine examinatione libremus: sed in altera

puer. 3.

Collatio. XXI. abbatis Theone

quidē lāce anime puritatē: in altera vires corporis collocātes: ita vero cō sciētie iudicio vtraq; pendamus: vt in neutra partē vnus rei affectu p/ ponderāte pueri: vel ad imodicam districtiōnē: vel ad nimia remissio/ nē: equalitatis libā p/ pensius indi nemus: et illud nobis vel p/ remissio/ nis vel p/ districtiōis nimietate di/ cas: Itē si recte offeras: nō autē recte diuidas: peccasti? Illas etenim ieiuniorū victimas: quas nobis vio lēta viscerū p/ uulsiōe inconsiderate extorquentes: dño recte offerre nos credimus: ille qui diligit misericor/ diā et iudiciū: execrat dicēs: Ego do min⁹ diligēs iudiciū: et odio habēs rapinā in holocaustū. Illos etiā q; oblationū: id est officiorū atq; actu um suorū p/ cipua ad forū carnis atq; vsus p/ prios presumētes: reliquias eorū dño ac minimā deferūt portio/ nē: velut operarios fraudulētos ser mo diuinus ita p/ dēnat: Maledict⁹ qui facit opus dñi fraudulēter. Itē ergo imerito cū qui se ita iniquo fal lit examine: increpat dñs dicēs: Alex p/ s. 61. tamē vani filij hominū: mēdaces fi lij hominū in statheris: vt decipiāt. Et iccirco bt̃s ap̃ls (vt discretiōis moderamina retinētes: in neutram partē illecti nimietate vergam⁹) ani Ro. 12. monet dicēs: Rationabile obsequiū vestrū. Quā rē etiā legislator simi liter inf̃dicat: ita p/ cipies: Stathera iusta: et equa sint pōdera: iustus mo/ dius: equusq; sextari⁹. Salomone quoq; parē sup hoc sententiā p/ fe/ rente: Pōdus magnū et pusillū: et mēsure duplices: imunda sunt apō dñm vtraq;: et qui facit ea in adinuē tionib⁹ suis cōpediet. Proinde nō solū illo quo dixim⁹: sed etiā h̃ mo/ do studēdū est nobis: vt nec iniqua pondera in cordib⁹ nr̃is: nec in hor/ reis p/ sciētie nostre mēsuras dupli/ ces habeamus: id est ne ea ipsi q; di/ strictionis regulā molliunt: remissio re indulgētia p/ sumentes: eos quib⁹

verbū dñi p/ dicamus: districtio: ib⁹ p/ ceptis et grauiorib⁹ q; ipsi p/ ferre possim⁹ pōderib⁹ obzuam⁹. Et cū facimus: qd nisi duplici pōdere atq; mēsure p/ ceptorū dñi mercē frugēq; vel appendimus vel metimur? Si etiā aliter ea nobis: aliter nostris fra/ tribus dispensem⁹: recte increpamur a domio: eo q; statheras dolosas ac mēsuras duplices habeam⁹: fm il lam sententiā Salomonis qua dici/ tur: Abominatio est dño pond⁹ du/ pler: et stathera dolosa: nō est bonū in p/ spectu eius. Hoc etiā modo rea tum dolosi ponderis dupliciq; mē sure eundēter incurrim⁹: si districtio/ ra quedā que p/ uatim p/ nostras cel/ lulas exercere p/ suuimus: humane laudis cupiditate corā fratrib⁹ ostē/ tem⁹: abstinentiores scilicet et sanctio/ res apparere affectātes humano cō spectui q; diuino. Qui morbus pre/ cipue nō modo vitandus: verū etiā abominandus est nobis. Sed inter rim a questione p/ posita paulo lon/ gius euagati: ad candē a qua disces/ simus reuertamur.

Ibidem.

De refectiōis tempore atq; mensura: Cap. XXIII.

Sic p/ dictorū diez ita est cu/ i stodiēda solēnitās: vt corpo ris atq; aīe cultui p/ sit magl remissio indulta q; noceat: quia nec illius festiuitatis gaudium aculeos carnis obtundere: nec imitris ille ad uersarius dierū nouit reuerētia mi/ tigari. At ergo et dieb⁹ festiuis sta/ tuta p/ suetudinis sollemnitas p/ serue/ tur: et saluberrimus parsimonie mo/ dus minime trāscendat: sufficit vt indulgētiā remissionis eousq; p/ gredi patiamur: vt cibus qui hora diei nona fuerat capiedus: paulo ci/ tius: id est sexta hora pro festiuitate tēporis capiat⁹: ea ratione dūtaxat vt escay solitus mod⁹ vel qualitas nō mutet⁹: ne puritas corporis: vel integritas mēt⁹: abstinentia quadra/

De remissione quinquagesime.

gesime diligētius acquisita: quāqua
gesime remissiōe dperat: nihil q̄ no
bis p̄sit acq̄sisse ieiunijs qd̄ mor a/
mittere cogat incauta saturitas: pre
sertim cū etiā hostis nostri nō igno
ta versutia: tūc p̄cipue munitionem
nostre puritatis impugnet: cū ei⁹ cu
stodiā senserit solēnitatē celebritate
laratā. Quāobzē vigilāissime p/
uidendū est: ne vnq̄ mentis nostre
vigor: blādis seductiōib⁹ enervet:
ne vt supra iā dictū est: castimonie
puritatē quadragesime labore que
sitā: quinquagesime requie ac secu
ritate p̄damus. Et iccirco nulla pe
nitētia in ciboꝝ qualitate vel mō ad
mittat adiectio: si ab eis q̄ p̄tinē
tia dich⁹ ieiunij p̄ integritate pud
icitie vtebamur: etiā dich⁹ celeberr
mis siltiter tēperem⁹: ne leticia festi
uitatis p̄niciōsissimā nobis carnali
um incētiūꝝ suscitās pugnā: x̄rať
in luctū: illā q̄ nobis excellētiore q̄
gaudio incorruptōis exultat: festiui
tatē mētis eripiat: et incipiam⁹ post
breuē carnal' leticie vanitatē: amī
sam cordis pudiciā lōgo peniten
tie microze d̄flere. Studēdū q̄nimo
est: vt nō frustra ad nos illa p̄pheti
ce adhortatiōis cōmonitio dirigat:
Hañ. j. Celebra iuda festiuitates tuas: et red
de vota tua. Si enī p̄tinētie iugita
tē interiecta dieꝝ solēnitās nō muta
rit: spiritalib⁹ ferijs iugiter perfrue
mur: et ita nobis a serui operatione
Esa. 66. cessantibus: erit mēsis ex mēse et sab
batū ex sabbato.

Interrogatio de diuersa
observatione quadragesi
me: Caplm. XXIII.

Ernan⁹: Quid cause est vt
sex hebdomadib⁹ quadra
gesima celebret: licz in q̄bus
dā puincijs religiōis forsitan p̄pen
sio: cura: adieciſſe hebdomadā etiā
septimā videat: cū neuter numerus
die dñico sabbatoq̄ subtracto: qua
draginta dieꝝ impleat summā? Sex

enī et triginta dies in ipsis hebdoma
dibus tantūmodo p̄cludunt.

Responsio eo q̄ ad anni de
cimas quadragesime ieiun
ium referatur:

Caplm. XXV.

Meonaz: Licet quorundam
t pia simplicitas huius rei am
putet questionē: tñ quia eti
am illa q̄ alijs interrogatione indi
gna duxisset: scrupulosius p̄scrutā
tes integrā observatiē nostre ac my
sterij veritatē desiderat agnoscere:
evidētissimā huius etiā rei p̄cipite
rationē: vt manifestius approbetis
nihil irrationabile nostros tradidit
se maiores. Rege moysaica vniuer
so p̄plo generalis est p̄mulgata p̄e
ceptio: Decimas tuas et p̄mitias of
feres dño deo tuo. Itaq̄ qui substā
tiarū nostrarū oīmꝝ fructuum decl
mas offerre precipimur: mltō magis
necesse est vt ip̄ius quoq̄ p̄uersatio
nis nostre et humani vsus operūq̄
nostroꝝ decimas offeram⁹: q̄ p̄fecto
in supputatiōe quadragesime euiden
ter implent. Omnīū enī dierum nu
merus quibus reuolutus in orbē an
nus includit: triginta sex semis die
rum numero decimatur. In septē x̄o
hebdomadibus si dies dñici et sabb
ta subtrahant: quinꝝ et triginta su
persunt dies ieiunijs deputati: sed
adiecta illa vigiliarum die qua vsq̄
in galloꝝ cantum illucescente domi
nica: ieiunium sabbati protelat: nō
solum sex et triginta dierum nume
rus adimpletur: verumeriam pro
decimis quinꝝ dierū qui residui vi
debantur: si illud quod superest ad
iectū noctis spaciū computetur: ple
nitudini totius summe omnino non
decrit.

Quomodo etiam primi
tias nostras domino debe
amus offerre:

Caplm. XXVI.

B

Exo. 22.

Collatio. XXI. abbatis Theone

Ad vero de primitiis dicaz:
quod ab oib⁹ qui christo si/
 deliter famulant^r q^uidie cer/
 tum est exhiberi: **I**ta cū experrecti
 a somno: et quasi rediūna post sopo/
 rem alacritate surgētes: prius q^u mo/
 tū sensus vllius corde p^ricipiant: vel
 memoriā aut curā reifamiliaris ad/
 miltāt: cogitationū suaz ortus atq^{ue}
 p^rincipia: diuinis p^rsecrant holocau/
 stis: quid nisi primitias vere suozuz
 fructuū: p^r summuū sacerdotē Iesum
 christū: p^r vsu vite huius et imagine
 quoridiane resurrectionis exolunt?
 Quicq^{ue} etiā a somno excitati: hosti/
 am iubilatiōis sue deo similiter offe/
 rentes: primo lingue sue motu ipm
 inuocāt: ipius nomē laudesq^{ue} p^rce/
 lebāt: atq^{ue} ad canēdos ei hymnos:
 prima labioz claustra referātes: im/
 molant deo sui oris officia. **C**ui etiā
 pari deferūt modo prima manuū su/
 arū gressuū q^{ue} libamina: cū e cubili/
 bus p^rsurgētes in oratiōe p^rsistunt: et
 prius q^u in p^rprijs causis mēbrozum
 suo p^r fungant^r officio: nihil sibi de mi/
 nisterio eoz ante decerpunt: sed ad
 ipsius honorē p^rmouēt gressum: at/
 q^{ue} in eius laudatione defigunt: et ita
 cūctoꝝ motuū suoz primitias p^rtē/
 sione manuū: incuratiōe genuū: et
 totius corporis p^rstratiōe p^rsolunt.
Illō cū q^u decāta^r i psalmo alias
 iplere nō possum⁹: **P**reueni in ma/
 turitate et clamaui. Et: **P**reueuerūt
 oculi mei ad te diluclo vt meditarer
 eloq^{ua} tua. Et mane ozo mea p^rueni/
 et te: nisi vt post quietē somni i hāc
 lucē vt supra diximus: velut et tene/
 bris et imaginaria morte reuocati: d^e
 vniuersis officijs mētis et corpis ni/
 hil omnino in nostris p^rsumere neces/
 sitatibus audeam⁹. **N**ullus nā q^{ue} est
 alius quē aut p^rpheta p^ruenit ma/
 tutin⁹: aut nos p^ruenire siliter debea/
 mus: nisi aut nosmetipos: id est oc/
 cupatiōes nostras et affectus: curas
 q^{ue} mortales sine quib⁹ esse nō possu/
 mus: aut suggestiones subtilissimas

inimici quas nobis adhuc quiescen/
 tib⁹ ac sopore demerf: p^r phantasias
 inaniū somnoꝝ inferre conat^r: qui/
 bus nos mox euigilatuos occupet
 et inuoluat: vt primitiaz nostrarum
 optima deffo: as p^rimo ipse decerpat.
Quā obre oī nobis cautiōe curā/
 dū est: si tū vim p^rdicti versiculi ope
 volum⁹ adimplere: vt ita p^rimos ma/
 tutinaz cogitationum ortus: follers
 vigilātia tueat^r: ne q^ud ex eis festina
 p^rsumptio liuētis attaminet inimici:
 nostrasq^{ue} primitias tanq^{ue} viles iam
 atq^{ue} cōmunes a dño faciat reproba/
 ri. **Q**ui si p^ruentus a nobis p^ruigill
 mētis circūspectiōe nō fuerit: antici/
 patiōis nequissimā p^rsuetudinē non
 deponēs: quodidie nos frandib⁹ su/
 is p^ruenire nō desinet. Et itcirco si
 placitas et acceptabiles deo p^rimitias
 ex fructib⁹ nostre mētis optam⁹ of/
 ferre: nō mediocrē sollicitudinē de/
 bemus ipēdere: vt oēs nostri corpo/
 ris sensus: matutinis p^recipue hois
 tanq^{ue} sacrosctā dñi holocausta i om/
 nibus illibata atq^{ue} intacta fuenus.
Quod deuotiōis gen⁹ multi etiā secta/
 riū summa cautiōe custodiūt: q^{ue} ante
 lucē vel diluculo p^rsurgētes: neq^{ue}
 familiarib⁹ ac necessarijs mūdi hui⁹
 actib⁹ iplicat^r: prius q^u cūctoꝝ actu/
 um suoz opationū q^{ue} primitias: ad
 eccliaz p^rcurrētes diuino studeāt cō/
 secrare p^rspectui.

Cur diuerso dierum nu/
 mero quadragesima a ple/
 risq^{ue} obseruetur?

Caplm. XXVII.

Quo q^u dicitis: diuerso mo/
 re: id est sex vel septē hebdo/
 madib⁹ p^r nōnullas puicias
 q^udragesimā celebrari: vna quē ad/
 modū dixim⁹ rō idē q^{ue} ieiunioꝝ mo/
 dus diuersa hebdomadaz obserua/
 tiōe peludie. **I**bi cū sibi sex hebdo/
 madaz obfūatiā p^rfixerūt: q^{ue} putāt
 die q^{ue} sabbati ieiunandū. **S**ex ergo
 hebdomadas ieiunia p^rsoluit: q^{ue} eos

Ps. 118

Ibidem.

Ps. 87.

De remissione quinquagesime

dē sexz triginta dies p sabbata sexies
reuelata psummant.

**Quare vocetur quadra
gesima cū triginta z sex tan
tūmodo diebus ieiunetur:**

Caplm. XXVIII.

¶ Ha ergo quemadmodū dixi/
mus rō: idēq; est ieiuniorūz
mod⁹: licet in hebdomadaz
nūero discrepare videat. Sed pfe/
cto cū rōnē h⁹ rei hūana oblitas/
set incuria: tēpus b̄ q̄ anniuersarie
vt dictum est decime deo triginta sex
semis ieiunijs offerunt: q̄dragesime
nomē accepit: qd̄ fortasse vl' ppter b̄
visum sit b̄ vocabulo debere cēseri:
q̄ moyses vl' helias vel ipe dñs no/
ster Iesus christ⁹ q̄draginta diebus
ieiunasse tradunt. Ad cui⁹ nūeri sa/
crāmētū illi quoq; q̄draginta anni
quib⁹ isrl' est i solitudine cōmorat⁹:
Et q̄draginta silitur nā s̄dēs quib⁹
cā mystice ptrā s̄sse describit: nō in/
cōgrue coaptant. Et fortasse ipa de/
cimatio recte q̄si ab vsu telonci qua/
dragesime nomē accepit. Ita em̄ illa
publica vulgo vocat exactio: ex qua
tāta lucrī portio regis cōmodis de/
putat⁹: quantū z a nobis a rege om/
niū seculorū p vsu vite nostre legiti/
mū quadragesime vectigal erigit.
Sane licet hoc ad ppositā nō pti/
neat questionē: tū qz se obtulit nar/
ratōis occasio. Nec hoc quidē pter/
eundū puto q̄ frequentissime senio/
res nostri iccirco illis dieb⁹ maxime
impugnari om̄e monachorū gen⁹ an/
tiqua inimice gēis p̄suetudine testa/
bant⁹: z ad trāsmigrandū de suis se/
dibus acri⁹ purgeri: eo q̄ fin illā si/
militudinē qua tūc egyptij filios isrl'
violētis afflictiōibus opprimebāt:
nūc quoq; vcrū israel: id est mona/
chorū plebē intellectuales egyptij
duris ac lutulētis operib⁹ incurua/
re conent⁹: neq; amicā deo quietem
terrā egyptiā deserentes: ad eremū
virtutū salubriter trāscamus: ita vt

aduersum nos pharao infremēs di/
cat: **Ociosi sunt: z iccirco vociferan** **Exo. 5.**
tur dicētes: **Eam⁹ z sacrificem⁹ do/
mino deo nostro. Opprimant labo/
ribus z solliciti sint in opib⁹ suis: et
nō sint solliciti in verbis vanis. Nā
vtiq; vanitas impiorū sanctū dñi sa/
crificiū qd̄ nō nisi i eremo liberi cor/
dis offerit: sūmā eē astruit vanta/
tē: Abomlatio ē em̄ pctōri religio. Eccl. 7.**

**¶ perfecti supergredi/
antur legem quadragesi/
me:** **Caplm. XXIX.**

¶ Ac igit q̄dragesime lege qui/
b̄ iustus atq; pfectus est: nō te/
net: nec exigui hui⁹ canonis
subiectiōe p̄tentus est: quem pfecto
illis qui p totū anni spaciū delitijs
vl' negocijs secularibus implicant⁹:
ecclesiāz principes statuerūt: vt vel
hac legali quodāmodo necessitate
constricti: his saltē dieb⁹ vacare dño
cogerent⁹: ac diez vite sue quos to/
tos quasi fructus quosdā fuerāt vo/
raturi vel decimas dño dedicarent.
Ceterū iusti quib⁹ lex nō est posita: 1. Tio. 7.
quiq; spiritalib⁹ officijs nō exiguas
illā: id est decimā partē: s̄ totū vite
sue tēpus impēdunt: qz liberi sunt a
decimarū legalī functione: iccirco s̄
eos upueniēs honesta z sancta ne/
cessitas coartat: audēt stationē ie/
iunij absq; vlla disceptatōe latere.
Nō em̄ ab eis decimarum exiguitas
mutilat⁹: qui oīa sua dño secū parit
obtulerunt. Quod pfecto absq; sū/
mo fraudis reatu facere ille nō pote/
rit: qui nihil volūtarie offerēs deo:
inexcusabiliter soluere decimas suas
legis necessitate cōpellit. Quapro/
pter liquido cōprobatur perfectum
esse nō posse famulū legis: qui vel il/
la que prohibent cauet: vel illa que
precipiunt exequitur: sed illos ve/
re esse pfectos qui etiam his que a le/
ge concessa sunt non vtunt. Et hac
ratione cū d̄ moysaica lege dicatur:
Nihil enī ad perfectū duxit lex: nō: **Heb. 7.**

Collatio. XXI. abbatis Theone

1. Tio. j. nullos sanctorum in veteri testamento perfectos legimus extitisse: quia transcendentes legis imperium sub euangelica perfectione vixerunt: scientes quod iustis non est lex posita sed iniustus et non subditus: impijs et peccatoribus: sceleratis et contraminatis.

De causa et initio quadragesime: Cap. XXX.

Sciendum igitur sane hanc observationem quadragesime: quod diu ecclesie illius primitiue perfectio inuoluta permansit: penitus non fuisse. Quod enim precepti huius necessitate nec quasi legali satisfactione stricti: artificum ieiuniorum terminis clauderentur: qui per totum anni spatium equali ieiunio cluderentur. Verum cum ab illa apostolica deuotione desciscerent: quot die credentium multitudo suis operibus incubaret: ne eos vsui cunctorum fideliuum finis apostolorum instituta diuideret: sed priuatim impedire suis consulens: non seruare tantum: sed etiam augere cōcederet: auanie et saphire exemplum non tenta sectari: id tunc vniuersis sacerdotibus placuit: ut homines cum secularibus illigatos: et pene: ut ita dixerim: pertinētie vel compunctiōis ignaros: ad opus sanctum canonica ieiuniorum indictione reuocarēt: et velut legalium decimarum necessitate compellerent: quod utique infirmis prodesset: et perfectis iudicare non posset: qui sub gratia euangelij constituti voluntaria lege deuotione transcendunt: ut ad illam apostolicam sententiam beatitudinem possint peruenire: Peccatum enim in vobis non dominabitur: non enim estis sub lege: sed sub gratia. Vere enim dominatio in illo non potest exercere potestatem: qui diuinas affectibus peccatorum.

Roma. 6

Interrogatio quemadmodum intelligi debeat quod ait apostolus: Peccatum in vobis non dominabitur:

Cap. XXXI.

Ermanus: Quia non potest salus hec apostoli esse sententia que securitatem non solum monachis: sed etiam omnibus christianis generaliter reponit: nimirum nobis videtur obscura. Cum enim cunctos qui euangelio credunt: a iugo et diuitiarum peccati liberos atque alienos esse pronunciet: quomodo pene in omnibus baptizatis vincit dominatio peccatorum: finis sententiam domini qua ait: Omnis qui facit peccatum: seruus est peccati? Job. 8.

Responsio de differentia gratie et legalium preceptorum:

Cap. XXXII.

Theonas: Questionem nobis rursus immodicam inquisitio vestra commouit: cuius vniuersi cet sciam ab inexpertis nec tradi posse nec percipi: tamen in quantum potero vobis absoluerem et breuiter expedire tentabo: si modo intellectus vester ea que dicemus etiam operibus subsequere. Quod quod enim non per doctrinam sed per experientiam cognoscunt: sicut tradi ab inexperto nequeunt: ita nec mente concipi vel tene: nisi ab eo qui similitudinis studio fuerit atque institutione fundatus. Et ideo necessarium reor: ut primum diligenter inquiramus: quod nam sit propositum vel voluntas legis: vel que gratie disciplina atque perfectio: ut consequenter ex his: siue dominatione peccati: siue expulsionem eius possimus agnoscere. Ita quod lex principali iubet expeti copulam nuptiarum dicēs: Viri qui habet: semen in sion: et domesticos in hierusalem. Et: Maledicta sterilis que non peperit. Et contrario gratia ad incorruptionis perpetue puritatem: et castimoniam nos beate virginis inuitat: Beate inquit sterilis que non genuerunt: et vbera que non lactauerunt. Et: Qui non oderit patrem et matrem et uxorem: non potest meus esse discipulus. Et illud apo-

Luce. 23

1. Cor. 14

De remissiōe quinquagesime.

1. Cor. 7 stoli: Reliquū est vt ⁊ qui hāt vxo/
 res tāq̃ nō habētes sint. Lex dicit:
 Exo. 22. Decimas tuas ⁊ p̃mitias nō tardab
 offerre. Gratia autē dicit: Si vis p̃fe/
 ctus esse: vade ⁊ ṽde oīa que ha/
 bes ⁊ da paup̃ibus. Lex talionū cō/
 uitioꝝ ⁊ iniuriarū non p̃hibet vltio/
 nem dicēs: Oculū p̃ oculo: dēntē p̃
 dēte. Gratia p̃geminatiōe iniuriarū
 vel cedis q̃ fuerint irrogate: nostray
 patientiā vult p̃bari: ⁊ ad duplicis
 dispēdij tolerantia paratos esse nos
 p̃cipit: Qui te p̃cussit in quīēs in
 dexterā maxillā p̃be cit alterā: Et il
 le qui vult tecū iudicio cōtēdere: et
 tunicā tuā tollere: dimitte ei ⁊ palli
 um. Illa iūmicos odio habēdos: hec
 ita diligēdos esse decernit: vt p̃ ip̃is
 deo semp̃ censeat supplicandū.

De eo q̃ leuioꝝa sint euā
 gelij p̃cepta q̃ legis:

Caplm. XXXIII.

- Am igit̃ quis hoc euāgelice
 c p̃fectionis culmē ascenderit:
 iste p̃fecto supra oēm legem
 tātarū virtutū meritis sublimatus:
 ⁊ vniuersa q̃ p̃ moysen p̃cepta sunt
 quasi parua dēspiciēs: tātū sub gr̃a
 saluatoris se esse cognoscit: cui⁹ ad/
 intorio se ad illū sublimissimū statū
 intelligit p̃uenisse. Itā ergo dñatur
 in eo peccatū: q̃ charitas q̃ diffusa
 est in cor: dīb⁹ nostris p̃ spiritū san/
 ctū qui datus est nobis: oēm alteri⁹
 cuiusq̃ rei excludit affectū: nec po/
 test aut verita p̃cupiscere aut impera
 ta p̃tēdere: cuius totū studiū totū q̃
 desideriū diuino amori semp̃ inten/
 tū: vsq̃ adeo villū rerū oblectatiōe
 nō capis: vt etiā his que p̃cessa sūt
 nō vtaf. In lege autē in qua p̃iugio/
 rū iura seruant: q̃uis cohibita luxu
 rie euagatio vni tantū semine māci/
 pef: tamē nequa q̃ possūt carnalis
 concupiscentie aculei non vigerē: et
 difficile est vt ignis cui etiā studiose
 pabula suggerunt: ita p̃fixis termi/
 nis includat: vt non etiā extra eua/
 Roma. 5

gatus amburat quicquid attigerit.
 Cui etiā si sua illa ita semp̃ occurrat
 obiectio: vt exstare extrinsecus nō
 sinat: tū etiā dū cohibet incēdit: q̃
 voluptas ip̃a culpabilis est: ⁊ ad ve
 locissimos adulterioꝝ raptat̃ excels/
 sus p̃suetudo p̃cubir. Ceterū quos
 gratia saluatoris sancto īcorruptio/
 nis amore flāmauerit: ita oēs carna
 liū desiderioꝝ spinas dñice charita/
 tis igne p̃sumunt: vt nec tepēs fauil
 la vitioꝝ refrigeriū integritatis im/
 minuat. Legis ergo famuli a licitoꝝ
 vsu ad illicita p̃labunt: gratie par/
 ticipes dū licita p̃temnūt: illicita nō
 nouerūt. Sicut autē viuūt in cōiugij
 amore peccatū: ita etiā in eo qui de/
 cimas suas ⁊ p̃mitias tātū est red/
 dere p̃tentus: Necesse est cū cū dū
 tardat aut negligit: aut in qualitate
 eay: aut in quāritate: aut in quoti/
 diana distributiōe peccare. Qui cū
 lubet ea que sua sunt infatigabiliter
 indigētib⁹ ministrare: q̃libet ea sū/
 ma fide ac deuotiōe dispēset: tamen
 difficile est vt nō laqueos peccatoꝝ
 frequēter incurrat. In illis vero qui
 p̃siliū dñi nō sp̃reuerūt: sed omnem
 substantiā suā paup̃ibus progātes:
 sumpta sua cruce largitoꝝ celestis
 gratie subsequunt: p̃ctū nō potest
 dñari. Itā cū eū dispensantē sacra/
 tas iam christo opes ⁊ quasi s̃cenas
 pia distributiōe pecunias: infidelis
 seruādi victus cura mordebit: nec
 elemosyne hilaritatem abijcit mēsta
 cūctatio: q̃ qd̃ semel totum obtulit
 deo: id iā alienū sine pp̃rie necessi/
 tatis recordatiōe aut angustī vict⁹
 timore dispergit: qui cert⁹ est cū ad
 desideratā p̃uenit nuditatē: mul/
 to magis a deo se q̃ volucē celi esse
 pascendū. Contrario is qui substan/
 tiam retinens mū dialē: aut decimas
 fructuū suoz atq̃ p̃mitias: aut p̃/
 tem pecuniarū p̃strictus legis anti/
 que sanctione distribuit: licet pecca/
 toꝝ suoz ignem maxime elemosyne
 roze restinguat: impossibile tamen

Lolla. XXI. abbatis Theone

est: quantantius opes suas magnani/
mitate dispenset: vt se ad plenū eru/
at a dominatione peccati: nisi forte
p grām saluatoris: cum re etiā ipm
affectum deposuerit possidēdi. Pa/
ri modo non potest non cruento pec/
cati imperio famulari: quicumq; ocu/
lum pro oculo: dentem pro dēte: ex
precepto legis cruere: aut inimicum
suum odio manulit habere: quia ne/
cesse est eum dum talionis viciisitu/
dine vlcisci suam optat iniuriā: dū
contra inimicos odij amaritudinem
seruat: furoris atq; ire perturbatio/
ne semper accendi. Quicūq; dō sū
eu angelice gratie illuminatione ver/
satur: ac malum nō resistendo supe/
rans: sed ferendo dexteram percūtē
ti maxillam: etiam alteram prebere
voluntarius non moratur: et volen/
ti aduersū se de tunica litigii cōmo/
uere: remittit et pallium. Quicq; dili/
git inimicos suos: et orat p calūniā/
tibus sibi: hic peccati rcpulit iugum
ac vincula dirupit. Non enim viuūt
sub lege: que non interimit semina/
ria peccatorum. Unde nō immerito
de ipsa beatus apostol⁹: Reproba/
tio inquit fit precedentis mādatis p/
pter infirmitatem eius et iniquitatē:
Et dominus per pphetā: Et dedi in/
quit eis precepta non bona: et iusti/
ficationes in quibus nō viuēt in eis:
sed viuūt sub gratia: que non ramos
tantum nequitie amputat: sed ipsas
penitus radices noxię voluntatis
euellit.

Quemadmodū quis p-
betur esse sub gratia:

Laplin. XXXIII

¶ **Q**uifquis ergo perfectionem
euāgelice studuerit tenere do-
ctrine: hic sub gratia confi-
tutus: peccati dominatione nō pmi-
tur. Hoc est effi effi sub gratia: que a
gratia mandantur implere. Quicū-
q; vero perfectionis euāgelice pleni

tndini subiecto esse noluerit: nō igno-
 ret se quis baptizatus sibi videat ac
 monachus: non esse sub gratia: sed le-
 gis adhuc vinculis prepeditus: pec-
 cati pondere pregrauari. Proposi-
 tum nāq; est eius (qui omnes a qui-
 bus receptus fuerit gratia adoptio-
 nis assumit) nō destruere sed super-
 edificare: nec euacuare sed adimple-
 re moysaicas sanctiones. Quod nō
 nulli penitus ignorantes: 2. cōsilio-
 rum atq; exhortationum christi ma-
 gnificentiam negligentes: ita psum-
 ptua libertatis securitate soluiunt:
 vt non solum christi precepta tanq̃
 ardua non attingant: verum etiam
 ipsa illa que illis incipientibus par-
 uulisq; moysaica lege mō data sunt
 velut antiquata contemnant: illud
 quod apostolus execratur noxia li-
 bertate dicentes: Peccabim⁹: quia
 non sumus sub lege sed sub gratia?
 Quē ergo nec sub gratia ē: quia ne-
 quaquā ad dominice doctrine culmē
 ascendit: nec sub lege: quia etia ip̃a
 illa paruula legis in ā data nō susce-
 pit: hic duplici peccatorum oppres-
 sus imperio: ob hoc solū gratiā chri-
 sti percipisse se credit vt per noxiam
 libertatem ab eo fieret alienus: in il-
 lud incidens quod apostolus petr⁹
 ne incurramus enunciat: Quasi li-
 beri inquit agite: et non quasi vela-
 men habētes malicie libertatē. Bea-
 tus quoq; apostol⁹ paul⁹: Vos em̃
 inquit in libertatem vocati estis fra-
 tres: id est vt absoluti sitis a domi-
 natione peccati: tantum ne libertatē
 in occasionem detis carnis: id est fru-
 strationem legalium mandatorum
 creditis esse licentiā vitiorum. Nec
 vero libertas: quia nusq; nisi ibi sit
 tantum vbi dominus commoratur:
 paulus apostolus docet: Dominus
 inquitens spiritus est: vbi autē spi-
 ritus domini: ibi libertas. Quapropt̃
 nescio vtrum hūc beati apostoli sen-
 sum sicut hi qui experti sunt sapiūt:
 exprimere atq; elucidare potuerim:

Annotatio capi. colla. XXII.

πρᾶξ
ΤΙΧΗΡ

vnum scio apertissime illum etiam
sine expositione cuiusq; omnib; re/
serari: qui practicen: id est actualen
perfecte tenuerint disciplinaz. Non
enim laborabunt vt quod iam ope/
rando didicerunt: intelligant dispu/
tando.

Interrogatio cur inter/
dum propensius ieiunan/
tes: carnalibus incentiuus
acrius urgeamur:

Caplin. XXXV.

Ermanus. Obscurissimam
questionē et multis etiam vt
putamus incognitam aper/
tissime reuelasti. Anō vt hoc quoq;
pfectui nostro adicias depcamur:
vt cur interdū etiam ppensius ieiu/
nantibus nobis: et exhaust; atq; de/
fectis: vehementiores pugne corpo/
ris excitent; diligēter edisseras. Itā
plerūq; etiaz experrecti e somno: cū
deprehenderim; nos corporalis ve/
nēni contagium pertulisse: ita deici/
mur conscientia: vt ne ad ipsam qui
dem orationem consurgere fiducia/
liter audeamus.

Responsio q; hec questio
future collationi debeat re/
seruari: Caplin. XXXVI.

Deonas. Studiū quidē ve/
strū: quo pfectiōis viam nō
trāsitorie sed plene atq; pfe/
cte desideratis attingere: infatigabi/
liter huic disputatiōi nos puocat in/
herere: Hec em̄ d̄ exteriorē castimo/
nia: et circūcisioe manifesta: s; de illa
que in occulto est diligēter inquiri/
tis: sciētes in hac visibili carnis cōti/
nētia: pfectiōis plenitudinē non
inesse: que haberi vel p necessitatē
vel per hypocrisim etiā ab infideli/
bus pōt: s; in illa cordis volūtaria et
inuisibili puritate. Quā cū beatus
apls ita p̄dicet: Itā em̄ qui ī mani/
festo iudens: neq; que in manifesto
in carne est circūcisio: s; qui in ocul

to iude? et circūcisio cordis in spiri/
tu: nō littera: cui; laus nō ex hoib;
sed ex deo est: qui solus scz cordium
secreta rimat; itū q; satisfieri deside/
rio v̄io ad plenū nō pōt: Breue em̄
qđ sup̄est spaciū noctis: ad indagā/
dā hāc obscurissimā nō sufficit q̄sti/
onē: et grūū reor vt interim differa/
tur. Sensim em̄ hec et corde ab om̄i
cogitationū strepitu penit; absolu/
to: vta nobis pferri: ita v̄is debent
mētib; intimari: q; sicut ppter p̄sciē/
tie purificationem oportet in q̄ri: ita
nisi ab eo q; donū integritatis exper/
tus est: tradi assignariq; nō possūt.
Itā em̄ q̄ris qđ inanum argumēta
x̄box: s; inēna p̄scientie fides et ma/
ior vis x̄itat; inculcet. Et iccirco de
emūdatiōis hui; sciētia atq; doctri/
na: nec pferri aliqd nisi ab experto:
nec trāsundi q̄cūq; pōt: nisi in cupi/
dissimū valdeq; sollicitū x̄itut; ipsi/
us amatozē: q; nō eā vacuis nudis
q; finōib; s̄scitādo: s; totis animis
virib; annitēdo optet attingere: scz
nō studio loquacitatis infructuose:
sed desiderio puritatis interne.

Explicet collatio prima
abbatis theone de remissi/
ne quinquagesime.

Incipit annotatio capi/
tolorum collationis secun/
de abbatis Theone de no/
cturnis illusionibus.

Ca. i De iterato ad abbatē theo/
nam reditu nostro: eiusq;
exhortatione.

ij Cōmemoratio in̄rogatiōis
nr̄e: cur maiorē abstinentiā
maior interdū carnis īpu/
gnatio subsequat.

liij De triplici rōne pueniat ge/
nitalis flux; egestio.

liij Interrogatio an ad sacrosan/
ctam cōmunionē accede/
re liceat nocturna illusiōe
pollutum.

B 4

Roma. 2

Colla. XXII. abbatis Theone

- v Responsio quādo reatū ptra-
hat hec passio dormienti.
- vj Qz nōnunq̄ etiā inimici fa-
ctione hec ptingat illusio.
- vij Qz nūq̄ dignū se cōmunitio/
ne dominica quispiam de/
beat iudicare.
- vlij Obiectio eo q̄ oēs dīlica cō/
munitōe pīuādī sunt si nul/
lus est absq̄ peccato.
- ix Responsio eo q̄ multi sancti
eē possint: nemo absq̄ pec-
cato nisi christus.
- x Qz solus filius dei absq̄ vl/
lo peccati vulnere vicerit
temptatorem.
- xj Qz in similitudine carnis pecca-
ti solus vicerit christus.
- xij Qz iusti et sancti omnes non
fuerint in similitudine sed
in veritate peccati.
- xlij Qz nō sint tā graua pecca-
ta sanctorū vt eis auferant
meritum sanctitatis.
- xliij Quomodo intelligendū sit
illud apostoli: Nō em̄ qd̄
volo bonum facio.
- xv Obiectio eo q̄ ex peccatorū
potius persona hoc apo-
stolus dixisse credendus
sit.
- xvj Dilatio propositae questiōis.

**Explicit annotatio capi-
tuloꝝ.**

**Incipit collatio secunda
abbatis Theonē d̄ noctur-
nis illusionibus.**

**De iterato ad abbatem
Theonā reditu nostro eius
q̄ exhortatiōe: Cap. I.**

Est dies

p ferme septē: quiqua-
gesime solēnitare trās-
acta: cū ip̄o noctis in-
itio: id est p̄ synaxim

vespertinaz: p̄misit disputatiōis ex-
pectatiōe suspēsi: sancti Theone cel-
lulā fuissemus ingressi: alacer senex
hilari vultu ac blādo nos prior ser-
mone cōpellans: Mirabar inq̄t ar-
dentiissimū studiū vestrū his septē
diebus absolutiōne propositae que-
stionis potuisse differre: et debitori
suo precipue nō roganti: dilatiōez
tanti tēporis p̄stitisse. Iustissimū p̄-
inde est vt quia vltro mihi benigni-
tas vestra tā largas concessit indu-
cias: ego quoq̄ morā in debiti reddi-
tione nō faciā: Grata nanq̄ est hu-
ius fenoris occupatio: que maiora
dum soluis argumēta p̄quirit: et nō
solū percipientē dītat: verū etiā ni-
hil iminuit largienti. Duplices siq̄-
dem cōgregat questus: rerū spirita-
liū dispēfator: Lucrū em̄ non solū
in illius qui audit p̄fectu: verū etiā
in sua disputatiōe cōsequif: nō mī-
nus semetip̄m ad desiderii p̄fectio-
nis accendēs: dū instruit auditores.
Quāobrē vester ardor meus p̄fe-
ctus est: vestra sollicitudo mea com-
punctio est. Itā vt itq̄ et ipse nūc mē
te torperē: nihil q̄ in meo corde de
his que expetitis pertractarē: nisi me
vester feruor atq̄ expectatio ad rex
spiritaliū recordationem suscitaret
quodāmodo dormitantē. Et itcir-
co p̄ferat ī mediū questio si videf:
cū pridē p̄ angustia tēporis abso-
lutiōne p̄crastinare maluimus.

**Commemoratio interro-
gationis nostre: cur maio-
rem abstinentiam maior in-
terduz carnis impugnatio
subsequatur:**

Caplm. II.

h Ec aut̄ (ni fallor) inquisitio
vestra cōplexa est: cur inter-
dum remissius ieiunantes: le-
uoribus carnis huius aculeis titille-
mur: et nōnunq̄ districtius abstine-
tes: afflictio exhausto q̄ corpore: in-

De nocturnis illusionibus.

centius acriorib⁹ urgeamur: ita vt quēadmodū patefecit vestra confessio: expectati: reperiam⁹ nos humorum naturalium egestionē resperfos.

De triplici ratione pueniat genitalis fluxus egestio: Caplm. III.

Huius ergo infestationis triplicē causam nostri p̄didere maiores: que modū temporis constituti interpestiuis irrumperet excessibus. Aut enim superflua escarum nimietate congeritur: aut p̄ incuriam mentis elabit: aut inimici illudētis insidijs puocatur. Primum igitur gastrimargie: id est voracitatis vel gule vitiū: hāc redundantiam obsecant humoris extrudit. Nam et cū districtioris abstinentie tempore statum polluit puritatis: non de presenti vt putat: inedia: sed de nimietate preterite saturitatis effunditur. Quod enim per voracitatis in gluiem concretum fuerat in medullis: necesse est vt per pruritū aut certe per ignorantiam: quibus magno ieiunio tabefacti corporis egeratur. Quāobrem non solum lautioribus epulis abstinendum: sed etiam a vilioribus cibis equali est continentia temperandum: immo ipsius etiam panis et aque satietas est cauenda: vt possit diu in nobis acquisita corporis puritas permanere: atq; imitari quodāmodo intemeratā spiritus castitatem: licet nos necesse sit cōfiteri: interdum etiam absq; vlla mētis industria: vel per temperiem corporum: vel per etatis maturitatem: quosdam rarius sordidari: vel certe fluxus istius egestionē non pollui. Sed alterius meriti est: qui pacē incerti felicitate consequitur: alterius qui triūphum gloriofis virtutib⁹ p̄meretur. Hui⁹ enim potentia vitiorum omnium debellatrix digna miraculo est: illum quem facultas boni ī sua tuetur ignauia: censendum ma-

gis dixerim securitatē habere q̄ lau-
dem. Secunda impuri illius proflu-
nij causa est: si mens spiritalibus stu-
dijs atq; exercitijs vacuata: nec di-
sciplinis interioris hominis institu-
ta: quendam sibi segniciei sitū p̄ cō-
suetudinē continuū torporis obdu-
xerit: aut cum sordidarū cogitatio-
num inimicitias non cauens: ita illā
cordis sublimissimā puritatē segni-
ter concupiscit: vt omnē perfectiōis
et castimonie summā in sola credat
exterioris hominis castigatione cō-
sistere. Cuius erroris atq; secordie
vitio consequenter eueniet: vt non
solum multimoda cogitationū per-
uagatio: inuerecū de atq; procaciter
secretum mentis irrumperet: sed etia;
pristinarum omnium passionum in-
tra eam semina perseverēt. Que q̄-
diu in eius abdītis delitescunt: quis
rigido corp⁹ ieiunio castiget: tamen
nihilominus dormientē illecebrosis
phantasmatibus inquietant. Qua-
re fit vt ante legitimi temporis cur-
sum: non iam ex nature necessitate:
sed nec adhuc ex fraude nequitiē spi-
ritalis: obsecant eliciantur humores:
qui non tam inanitate carnis q̄ mē-
tis circūspectione atq; virtute si pe-
nitus inhiberi nequeunt: saltem ad
illam egestionis simplicem qualita-
tem auxiliante gratia dei perducun-
tur. Ideoq; imprimis discursus sūt
sensuum coercendi: ne mens istis ex-
cessibus assuefacta: ad fediora inci-
tamenta luxurie somnians pertraha-
tur. Tertia causa est: cum p̄ ordina-
tam quidem atq; sollicitam continē-
tie disciplinam: contritione cordis et
corporis perpetuam castimonie pu-
ritatem optamus acquirere: sed nos
utilitati carnis ac spirit⁹ egregie cō-
sulentes: fraudulentissimi hostis ita
impugnat inuidia: vt dum deijcere
fiduciam consciēte nostre: nosq; ve-
lut reatu aliquo humiliare conatur:
illis precipue diebus quibus maio-
re integritatis merito desideramus

Lolla. XXII. abbatis Theone

diuino placere conspectui: absq; v/
lo quidem carnis pruritu: mētis ve/
cōsensu: nec per illusionem phantas/
maris alicuius: sed tamē simplici flu/
xus illius egestionē nos polluit: vt a/
sacrosancta nos cōmuniōe deterre/
at: licet in quosdā incipientiū ⁊ q̄rū
co:pora needū longa ieiuniorū ca/
stigatione tenuata sunt: ob hoc dia/
bolica factiōe hec euenire credat il/
lusio: vt cū eos intensioribus ieiuni/
is studere cognouerit: omnes eorū
conatus hac arte subuertat: vt dum/
se nō solum nihil ad puritatē corpo/
ris districtiore ieiunio p̄fecisse: vix/
etiam grauius sentiunt fuisse pulsa/
tos: magistrā incorruptionis ac pu/
ritatis alitricē abstinentie districtio/
nē tanq̄ emulā perhorrescāt. Qua
propter nosse debemus non iccirco
nos tantū ab vno quoq; vitio debe/
re purgari: quia suis p̄urbationib⁹
nostrū occupet sensum: sed qz contē/
tum nō sit solū absq; alioz consoz/
tio dominari: sed intromisso omniū
vitiōz dirioze collegio: subditā sibi
mentē multiplicata captiuitate po/
puletur. Et iccirco gastrimargia vin/
cenda est: nō p̄pter se tantū: ne scilicet/
onerosa nos voracitate eorum/
pat: nec propter hoc solum ne carna/
lis concupiscentie nos igne succen/
dat: sed ne etiam iracundie vel furo/
ris atq; tristitie: ceterarūq; omniū
passionum faciat esse mancipia. Itā
cum nobis esca ac potus vel minus
vel negligentius vel tardius mini/
stratur: si gule dominatione deprimi/
mur: consequens est: vt etiam iracū/
die stimulis incitemur. Et rursus vo/
luptuosos saporibus demulceri absq;
phylargyrie peste nō possumus: per/
cuius superfluos apparatus magnis
luxuria gaudet impendijs. Phylar/
gyria vero cenodoxia atq; superbia
et omnium multitudo vitiorum in/
diuidua societate iungūtur: atq; ita
vñ quodq; vitium si vigere in no-

bis vel solum ceperit: etiam ceteris
suggerit incrementa.

**Interrogatio an ad sa/
crosanctam cōmunionem
accedere liceat nocturna il/
lusione pollutum:**

Caplm. III.

S Ermanus: Dispensatiōe det/
credimus hāc questionem in
medium fuisse prolatam: vt
illud quod verecundia interrogan/
di fiduciam cohibente: nunq̄ potui/
mus edoceri: nunc oportunitate col/
lationis causeq; ipsius ordine pro/
uocari: sciscitari fiducialiter audea/
mus. Si igitur eo tempore quo acce/
di oportet ad sacrosancta mysteria:
senserimus nos somni illusionē pol/
lutos: presumenda est an vitanda
illa salutaris esse sacrosancta perce/
ptio?

**Responsio quando rea/
tum contrahat hec passio.
dormienti:**

Caplm. V.

Heonas: Omni quidem in/
dustria quā tum in nobis est
studere debemus: vt imma/
culatam castimonie puritatem illo
vel maxime tempore teneamus: quo
venerandis assistere optamus alta/
ribus: ⁊ vigilantissima circūspectio/
ne precauendum est: ne carnis inte/
gritas precedente tempore custodi/
ta: in ea precipue in qua nos ad cō/
munionem salutaris conuiuij pre/
param⁹: nocte fraudetur. Acrum si/
hostis ille nequissimus vt nobis ce/
lestis remedij subtrahat medicinam:
custodiam sopite mentis illuserit:
ita duntaxat vt nullo reprehensibi/
li interueniente pruritu: nullo con/
taminetur oblectationis assensu: sed
egestionem aut naturali necessitate
profusam: aut certe impugnatione
diaboli absq; sensu voluptatis elici-

De nocturnis illusionibus.

1. Cor. 11

tam: ad impedimentum nostre sanctificationis obtenderit: possumus et debemus ad gratiam salutaris cibi confidenter accedere. Sin vero nostro vitio hec fuerit cgesta cōcretio: conuenientes conscientiam nostram illud apostolicum formidem? Qui manducauerit panem et biberit calicem domini indigne: reus erit corporis et sanguinis domini: Probet autem ipse scipsum homo: et sic de pane illo edat: et de calice bibat: Qui enim manducat et bibit indigne: iudicatur sibi manducat et bibit: non discernens corpus domini: id est nequaquam illud celestem cibum a communium escarum vilitate discernens: nec talem esse diiudicans quem non nisi pura liceat mente vel carne presumere. Denique infert: Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles: et dormiunt multi: spirituales scilicet infirmitates ac mortes ex hac specialiter dicens presumptione generari. Multi enim qui eum illicita usurpatione presumunt: infirmant fide: et imbecilli sunt mente: passionum scilicet languoribus inuolunt: et dormiunt somno peccati: ab hoc sopore letali nequaquam saluari sollicitudine resurgentes. Deinde sequitur: Quod si nosmetipsos diiudicemus: non utique iudicemur: hoc est: si nosmetipsos perceptione sacramentorum quotienscumque peccati vulnere preuenimus: iudicemus indignos: impenderemus utique studium: ut per penitudinis emendationem ad ea digne possemus accedere: et non tanquam indigni seuerissimis infirmitatum flagris castigamur a domino: ut vel sic compuncti ad remedia nostrorum vulnerum recurramus: ne digni presentis seculi breuissima correptione non habiti: in futuro simul cum huius mundi peccatoribus cōdemnemur. Quod etiam in Levitico euidenti denūciatione precipitur: Omnis mundus man-

ducabit carnes: et anima quecumque comederit de carnibus sacrificij salutaris quod est domini: in qua est immundicia: peribit coram domino. In Deuteronomio quoque a spiritalibus castris immundus similiter mystice segregatur: Si fuerit inquit inter vos homo qui nocturno pollutus sit somnio: egredietur extra castra et non reuertetur priusquam ad vespera: abluatur aqua: et post solis occasum regredietur in castra.

Deut. 23

Nonnunquam etiam inimici factione hec contingat illusio:

Capitulum VI.

Erunt ut manifestius apparebitur: quod etiam inimici factione nonnunquam hec elicias impuritas: novimus fratrem: qui cum castimoniam cordis et corporis summa circumspectione atque humilitate promeritam iugiter possideret: ac nequaquam nocturnis ludificationibus temptaretur: quotiens tamen se ad percipiendam communionem dominicam parasset: immundo fluxu dormiens sedabatur. Qui cum multo se tempore a sacrosanctis mysterijs trepidus abstineret: tandem hanc ad seniores octulit questionem: remedium impugnationis ac doloris sui: medicinali eorum consilio consecuturum se esse confidens. Sed cum primam causam morbi huius spiritualium medicorum doctrina discerneret: que solet ex abundanti ciborum presumptione descendere: eamque memorato fratri deprehenderent non inesse: atque hanc illusionem nequaquam vitio saturitatis constaret emergere: eo quod nec fratris nota distributione solennium dierum quibus illa pollutio contingebat specialis exceptio: hoc illos pateretur opinari: ad secundam huius valetudinis cau-

Colla. XXII. abbatis Theone

sam: ilico irā stulerūt inquisitionis in-
daginem: discuentes ne anime for-
sitan culpa: caro exhausta. ieiunio:
impur? illusionib? v: gere? qd? etiā
districtissimi viri: cū paululū elati d
sui corporis fuerint puritate: per su-
perbie vitii pollūtur: quod scz do-
num precipiū dei: id est corporis ca-
stitatē: humanis se viribus obtinuis-
se crediderint. Interrogatus igitur:
utrū industriā suā ita capacē hui?
crederet esse virtutis: vt ope diuini
nō egeret auxiliij: summa hunc impi-
um sensum execratione detestās: cū
se humiliter astruxisset: ne ceteris q/
dem diebus corporis puritatē reti-
nere potuisset: nisi diuina ī omnibus
gratia fuisset adiutus: illi confestim
ad causam terriā recurrentes: occul-
tas diaboli factionis insidias put-
derunt: phantesq; nec anime culpā
esse nec carnis: sacrosanctis cū epu-
lis debere misceri confidentissime cē-
suerunt: ne scilicet si in hac obstina-
tione durasset: versutis maligni ho-
stis laqueis obligatus: sanctificatio-
nis et corporis christi particeps esse
nō posset: et per hāc fraudem medi-
cina remedij salutaris in perpetuum
fraudaretur. Quo facto ita omnis
diabolice factionis scena detecta est:
vt mox stute dominice corporis p-
tegente: illa preterite illusionis con-
suetudo cessaret: in quo inimici do-
lus euidenter apparuit: et exposita est
pariter ac phara sententia seniorū:
que plerūq; hunc impurissimū flu-
xum: nec carnis nec anime vitio: sed
aduersarij factiosa docuit ludificati-
one propelli. Et ergo fallax imagi-
natio somniō: illecebre egestiōis ī-
pure: vel in ppetuū: vel certe vt fm
humiliozē siue cōmunē dixerim sta-
tum: certis mensibus ignoret: post
illam fidē qua d dei specialiter gra-
tia puritatis donum iugiter sperare
nos conuenit: esse potiusq; est nimie-
tas castiganda. Horum nāq; redū-
dantia istiusmodi humores propen-

sus gigni necesse est: qui quoniā cō-
creti non possunt non egeri atq; ab
ipsius nature lege propelli: sub occa-
sione cuiuscumq; puritatis atq; illu-
sionis emergunt. Escarum vero sa-
tietate subtracta: consequens est il-
las quoq; immundas egestiōes tar-
dins generari: et ita fit vt quemad-
modum fluxus earum: ita etiam illu-
sio dormientes vel rariis vel subti-
lius inquietet: quia non solum ege-
stio ex imaginatiōe: sed imaginatio
ex egestionis nimietate descendit.
Quapropter si volumus ab illusio-
num istarum illecebris liberari: om-
ni virtute nobis est enitendum: pri-
mū vt fornicationis passione deu-
ctā: iuxta apostolum beatum: nō re-
gnet peccatū in nostro mortali cor-
pore: ad obediendum concupiscen-
tijs eius. Secundo vt ipso quoq; il-
lecebroso corporis motu sedato pe-
nitens ac sopito: nequaquā exhibeam?
membra nostra arma iniquitatis pec-
cato. Tertio vt interiore quoq; ho-
mine nostro: ab illa libidinis titilla-
tione omnimodis ac medullit? mor-
tificato: exhibeamus nos deo tanq; Abi. 5.
ex mortuis viuentes: et ita per hunc
profectum peruenientes ad perpe-
tuam quietem corporis nostri: exhi-
beamus etiam membra nostra non
iam arma libidinis sed iusticie deo.
In qua nobis castimonie puritate
fundatis: peccatum in nobis iā non
dominabitur. Non enim sumus sub
lege: que dum licita nuptiarum iu-
ra commendat: etiam illum cuius
ministerio opus illicite fornicatio-
nis expletur: in nostris medullis
nutrit ac reseruat ardorem: sed sub
gratia: que dum incorruptionem
virginitatis insinuat: etiam istum
innoxium ac simplicem corporis mo-
tum: et ipsius quoq; liciti coitus in-
terimit voluptates: atq; ita cunctis
īpurissime colluuiōis hūozib? arca-
ctis: egregij ac laudabiles eunuchi q
per Esaiā pdicā effecti: merebimur

Roma. 6

Ibidem.

Abi. 5.

Roma. 6

De nocturnis illusionibus.

Esa. 56. illam que p mittit eis beatitudinem possidere: Hec em ait dñs eunuchis: Qui custodierit sabbata mea et elegerint que voluit: et tenuerint fedus meum: dabo eis in domo mea et in muris meis locum: et nomen melius a filiis et filiabus: nomen semper nū dabo eis quod non peribit. Qui sunt isti filii et filie: quibus intantum isti pferunt eunuchi: ut etiam locum ac nomen melius ac cepturi esse dicant: nisi illi sancti qui sub veteri testamento in coniugiorum copula permanētes: per obseruatiam mandatorum in adoptionem filiorum dei non inuito puenērūt? Quid etiam nomen est illud quod eis velut precipuum quiddam vice remuneratiōis summe p mittit: nisi hoc quod christi vocabulo dicunt esse censendi? De quo no-

Eiusd. 65 mine et alibi idē ppheta: Et suos suos inquit vocabit nomine alio: in quo qui benedictus est super terram: benedictus est in deo: amen: et qui iurat in terra: iurabit in deo: amen. Et iterum: Et vocabis inquit tibi nomen nouum quod os dñi nōtāuit. Quis per hac cordis et corporis puritate: etiam illa pcepta ac singulari beatitudine pfruent: ut illud canticum iugiter canat: quod nemo alius scilicet canere potest: nisi isti soli qui sequuntur agnū quocumque vadit. Virgines em sunt: et cum mulieribus se non coinquinauerunt. Proinde de si ad hanc sublimissimam virginum gloriam volumus puenire: omni virtute incorruptionē mētis ac spiritus excolamus: ne in illarum insipientium virginum numero collabamur: quibus iccirco non sit reputata xginitas: quia a commixtione carnali imunes sese tñmo do serauerunt: et ob hoc xgines qui dem: sed fatue nū cupant: quia deficient in vasis eorum oleo puritatis interne: claritas ac splendor corporalis virginitatis extinguit: interioris em foris ac pabulo puritatis: sibi mīstra: si necesse est etiam exteriori homini constitat: eamque iugiter ad pseuerantiā incorruptiōis ppetue aiari. Et ideo

fatue ille virgines gloriosum sponsi thalamum cum illis prudentibus non merent intrare: que integrum spiritum suum et animam et corpus sine querela in diem dñi nostri iesu christi conseruauerunt. Illi namque sunt veri atque incorrupti virgines christi: illi admirabiles atque egregij reputant eunuchi: non qui metuunt: sed quibus non libet fornicari: nec qui ipudicitie reprimunt frena: sed qui ipsam quoque minimam mentis titillationem et tenuissimam libidinis incitamentum vicerunt: et eosque extenuauerunt illius carnis: ut ita dixerim: sensus: ut non solum ex commotione eius nulla oblectatione: sed ne exigua quidem titillatione tangerent.

¶ Nunquid dignum se communionem dominica quispiam debeat iudicare:

Capitulum VII.

Antea autem cor nostrum humilitatis debemus vallare custodia: ut hanc definitiōem ppetua sensu stabilitate teneamus: nequaquam nos posse ad tantum purificatiōis meritum puenire: ut licet hec que supra dixi per dei gratiam omnia fecerimus: indignos tamen nos communionem sacri corporis esse credamus. Primum: quia celestis illius manne tanta maiestas est: ut nemo hac lutea carne circumdatus: per suo merito eius edulium et non ex gratuita dñi largitate pceptat. Deinde quia nullus ita circumspectus in humis mundi potest esse constitutus: ut eum saltem rara vel lenia peccatorum tela non feriāt: quia impossibile est ut non aut ignorantia: aut negligentia: aut vanitate: aut obreptione: aut cogitatione: aut necessitate: aut obliuione peccetur. Nam etsi ad tam pcellsum quod virtutum culmen ascenderit: ut apostolicum illud non factate exclamet: **Mibi autem per minimum est ut a vobis diiudicet: aut ab humano die: sed neque me ipsum iudico: nihil enim mihi conscius sum: sciat se tamen absque peccato esse.**

1. Cor. 4.

Collatō. XXII. abbatis Theone

non posse. Neq; enim frustra idem doctor adiūxit: S; non in h iustit/catus sum. i. non si ego iustum me eē credidero: veram confestim iusticie gloriā possidebo: vel q; me conscia mea nullius peccati repensione cō/pungit: idcirco nullius sordis cōtra/gione fuscatus sum: multa enim meā consciām latent: que cū sint mihi incognita vel obscura: deo nota atq; manifesta sūt. Idq; subiiciens: Qui aut me inquit iudicat dñs est. i. ab illo solo quē secreta cordiū non latēt: vix iudiciū in me proferet examen.

Obiectio eo q; omnes dominica communione priuādi sint si null' est absq; peccato: Caplm. VII

Erman'. Supradictū est nō nisi scōs celestiu sacramēto rī esse debere picipes: nunc adijcit ipossibile esse homini: vt im munitis penit' sit a delicto. Si nullus ergo liber a noxa: null' est sanctus: et psequēs est: vt homo cui sanctitas deest: mysterioz christi particeps eē nō possit: et regnū etiā celoz sperare non debeat: qđ solis sanctis domi nus pollicetur.

Responsio eo q; multi sancti esse possint: nemo absq; peccato nisi christus:

Caplm. IX.

Beonas. Multos quidē esse scōs ac iustos negare nō pos sumus: s; inter sanctū et imaculatū: multa distātia est. Aliud est em esse quēpiā sanctū: id est diuino cultui psecratū: hoc em nomē nō solū hoībus: s; etiā locis et vasculis tēpli atq; leberib': attestāte scriptura: cōmune est. Aliud est aut esse absq; peccato: qđ vnius dñi nrī iesu christi singulariter puenit maiestati: de quo etiā apls velut picipuum qđ ac speciale pñciat dices: Qui peccatum nō fecit, Satis em vllē atq; in

dignaz ei' preconijs laudē quasi incorpale ac diuinū ei aliquid assigna uit: si etiā nos illibatā ab omni peccato possum' trāsigere vitā. Burs' apls ad hebreos: Nō em habent' inquit pontificē qui non possit cōpartī infirmitatib' nostris: tēptatū aut p omia p similitudine absq; pctō. Si igitur etiā terrene humilitat' nrē: cū illo excelso diuinoq; pontifice hec pōt esse cōmunio: vt etiā nos absq; vlla peccati offēsiōe tēptemur: cur apls hoc in illo velut vnicū ac singulare suspiciēs: eius meritū ab hominibus tāta diuisiōe discreuit? Hac ergo sola ob omnib' nobis exceptiōe distin guis: q; nos nō absq; peccato: illuz sine pctō pstat fuisse tēptatū. Quis etenim hoīm quīs forte: atq; bellator sit: hostilib' tamē telis plerūq; non pateat? Quis velut impenetrabili carne circūdat': tātis plioz piculis sine piculo misceat? Ille aut sol' speciosus forma p filiis hoīm: cōditio nē mortis hūane cū vniuersa carnis fragilitate suscipiēs: nullius vnq; est sordis maculatus contactu.

Solus filius dei absq; vllō peccati vulnere vice rit temptatorem:

Caplm. X.

Emptar' est em fm similitudi nē nostrā gastrimargie pñū vitio: vt ei callid' ille serpens eo ordine quo adam ante seduxerat: esuriēt: esce desiderio conaret illu dere: Si fili' iquies dei es: dic vt lapides isti panes fiāt. Sed nullū recipiens ex hac tēptatiōe peccatū: cum ei facultas indubitata suppeteret: respuit cibū quē ei deceptionis artifer ingerebat: dices: Nō in solo pane viuit hō: s; in omni verbo qđ procedit de ore dei. Tēptatus est etiam cenodoxia fm similitudinē nostrā: cū ei dictū ē: Si fili' dei es mitte te deor sum: sed subdola diaboli suggestiōe captus nō est: et vanissimū seductor

De 4.

De 44.

De 3.

Matt. 4.

Ibidem.

Abi. 5.

De nocturnis illusionibus.

rem etiā scripturaz obiectione p̄su-
tās: Hō tēptab in q̄t dñm deū tuū.
Tēptat̄ est etiā timore supbie fm
similitudinē nostrā: cū ei a diabolo
pmitterent oīa regna mundi ⁊ glo-
ria eoz: sed irrita atq; oburgata est
nequitia tēptatoris. Respōdit enim

Matt. 4. ci: Eade sathanas. Scriptū est enī:
Deut. 6.

Dñm deū tuū adorab: ⁊ illi soli ser-
uies. Hīs autē testimonijs edocemur:
vt fraudulētis suggestiōibus inimi-
ci: nos quoq; silit̄ memoria sc̄ptu-
rarū debeamus obistere. Rursum
tēptatus est supbia fm similitudinē
nrām: cū idē insidiāz artifer: regnū
qd ab ip̄o oblatū ante respuerat: p
hoīes ei moliret ingerere: sed absq;
pctō insidias tēptatoris irritit. Luz
enī cognouisset iesus qd v̄turi eēnt
vt raperēt eū: ⁊ facerēt eū regem: fu-
git iterū in montē ipse solus. Tēpta-
tus est fm similitudinē nostrā: cum

Job. 6.

Matt. 26
et. 27. verberat̄ flagris: cū palmis cesue:
cū spūtoz horrore respersus est: atq;
ad extremū pertulit crucis exquisita
supplicia: s̄ nullis vnq; nō dicā cō-
tumelijs: v̄z ne supplicijs quidem
ad tumorē vel lenissime indignatio-
nis impulsus est: qui ⁊ in patibulo
p̄stitit: misericorditer p̄ clamauit:
Luc. 23. Pater ignosce eis: non enim sciunt
quid faciūt.

Q̄ in similitudine carnis
peccati solus venerit chri-
stus: Caplm. XI.

Q̄ admodū hō ⁊ illud acci-
piet qd enī ap̄ls in similitudine
carnis pcti venisse cōmemo-

Gal. 4.

rat: si etiā nos nulla pcti labe pollu-
tā habere possum? carnē. Hā ⁊ hoc
de illo qd sol⁹ est absq; pctō: tāq; sin-
gulare mēorat: Misit deus filiū suū
in similitudinē carnis peccati: qz veraz
atq; integrā suscipiēs substātiā car-
nis hūane: nō ip̄m pctū in ea: sed si-
militudinē peccati suscepisse creden-
dus ē. Similitudo enī nō ad carnis
veritatē: fm prauū quorū dā herē-

ticoz sensum: s̄ ad pcti est imaginē
referēda. Erat enī in ip̄o vera qui-
dē caro s̄ absq; pctō: sicut siquidem
peccatrici. Illud siquidē ad huma-
ne substātie p̄inet veritatē: hoc x̄o
ad vitia referē ⁊ mores. Habebat si-
militudinē carnis pcti: cū velut ho-
mo ignarus ac p̄ cibo sollicitus per-
cōtaret: Quot panes habet? sed si-
cut peccato nequaquā caro illius: ita
nec aīa ignorātie subiaccebat. Deni-
q; statim enī gelusta subiungit: Hoc
autē dicebat iesus tēptans eum: ipse
enī sciebat quid esset factur⁹. Habe-
bat carnē silem peccatrici: cū velut
sitiēs a samaritana muliere posceret
potū: sed nō erat peccati sorde pollu-
ta: quia e contrario mulier prouoca-
ta est petere aquā viuam: que illam
nunq; sitire permetteret: sed fieret
in ea fons aque salientis in vitā eter-
nam. Habebat carnis istius verita-
tem cum dormiret in nauī: sed ne pa-
riter nauigantes peccati similitudi-
ne fallerent: surgens increpauit v̄-
tos ⁊ mare: ⁊ facta est tranquillitas
magna. Cōmuni cum omnibus sor-
te peccato subditus videbatur: cum
diceret de ip̄so: Hic homo si esset p̄-
pheta: sciret v̄tiq; que ⁊ qualis est
mulier que tangit eum: quia pecca-
trix est: sed peccati non habuit veri-
tatem: quia blasphemiam cogitatio-
nem arguens pharisei: statim mulie-
ris peccata dimisit. Peccatricem enī
ceteris gerere putabatur carnē: cum
velut homo in mortis discrimine cō-
stitutus: et imminentium supplicio-
rum terrore p̄cussus oraret: Pater
si possibile est trāseat a me calix iste.
Et: Tristis est aīa mea vsq; ad mor-
tem: sed peccati contagium nescie-
bat illa tristitia: quia vite auctoz
mortem formidare non poterat. Sit
enim: Nemo tollit a me animāz me-
am: sed ego pono eam a meipso:
potestatem habeo ponendī eam: et
potestatem habeo iterum sumendī
eam.

Job. 6.

Job. 4.

Matt. 8.

Luc. 7.

Mat. 26

Ibidem.

Job. 10.

Collatō. XXII. abbatis Theone

Qui iusti et sancti omnes
non fuerint in similitudine
sed in veritate peccati:

Laplm. XII.

In hoc ergo ille homo q̄ nat⁹
ex virgine est: magna cūctis
qui ex vtriusq; sexus cōmū-
x̄tōe p̄ducimur: distātia segregat⁹:
q̄ cū oēs nō similitudinē sed verita-
tem peccati in carne gestem⁹: ille nō
veritatē sed similitudinē peccati in
vere carnis assumptōe suscepit. De
niq; licet scriptū de eo in Esaia pro-
pheta pharisei aptissime meminis-
sent: **Esa. 53.** Qui peccatū nō fecit: nec inuē-
tus est dolus in ore ei⁹: tamē ita simi-
litudine carnis peccati fallebant⁹ vt
Matt. 11 dicerent: Ecce hō vorax ⁊ potator
vinī: publicanorū ⁊ peccatorū amīc⁹.
et ad illū qui illuminatus fuerat ce-
Job. 9. cū: Da gloriā deo: nos em̄ scim⁹ qz
hic homo peccator ē. Et ad pylatū:
Euāg. 18 Nisi eēt hic hō peccator: non eum
tradidissēmus tibi. Huius ergo rei
que illi tantū singularis ac ppria ē:
eq̄litate sibi blasphemie: supbie cri-
mine vendicabit: quisquis se esse si-
ne peccato ausus fuerit p̄fiteri: Cō-
sequens em̄ est vt similitudinē car-
nis peccati ⁊ nō veritatē peccati ha-
bere se dicat.

Qui non sint tam grauiā
peccata sanctorum vt eis
auferant meritū sanctita-
tis: **Laplm. XIII.**

Ceteri iustos ⁊ sanctos viros
nō esse imunes a culpa: ma-
nifeste scriptura p̄nūciat di-
puer. 24 cens: Septies in die cadit iust⁹ ⁊ re-
surgit. Quid em̄ aliud est cadere q̄
peccare? Et tamē cū dicat⁹ septies ca-
dere: nihilomin⁹ p̄nūciat⁹ iustus:
nec iusticie eius p̄iudicat lapsus fra-
gilitatis humane: quia multū inter-
est inter sancti ⁊ peccatoris hoīs la-
psum. Aliud est em̄ admittere mo-
tale peccatū: ⁊ aliud est cogitatione

que peccato nō caret p̄ueniri: vel
ignorantie aut obliuionis errore: aut
facilitate ociosi sermonis offendere:
aut ad punctū in fidei theoria ali-
quid hesitare: aut subtili quadā ce-
nodoxie titillatiōe pulsari: aut neces-
sitate nature aliquātisper a summa
p̄fectiōe recedere. Nec em̄ sūt septē
lapsuū genera: in quib⁹ sanctus licet
nōnunq; cadat: tñ iust⁹ esse nō desi-
nit: que q̄uis leuia esse vidcant⁹ ac
parua: tamē faciunt em̄ sine peccato
esse nō posse. Habet em̄ p quib⁹ q̄ti-
dianā gerēs penitudinē: ⁊ ventā ve-
raciter debeat postulare: ⁊ p suis in-
desinēter orare peccatis: dicēs: Di-
mitte nobis debita nostra. Et vt enī **Matt. 6.**
dētissimis p̄bemus exemplis ⁊ erras-
se nōnullos scōrū: ⁊ tamen a sua nō
discessisse iusticia: certe ille beatissi-
mus ⁊ ap̄lōr exim⁹ Petrus: quid
aliud credēdus est fuisse q̄ scōrū: p̄-
sertim id t̄p̄is quo ei a dño dicebat⁹:
Beatus es simō bariona: qz caro ⁊ **Matt. 16**
sanguis non reuelauit tibi: sed pater
meus qui in celis est: ⁊ tibi dabo cla-
ues regni celoꝝ: ⁊ qd̄cūq; ligaueris
sup̄ terrā: erit ligatū ⁊ in celis: ⁊ qd̄-
cūq; solueris sup̄ terrā: erit solutū ⁊
in celis? Quid hac dñica laude pre-
clarius: quid hac p̄tate ac beatitu-
dine pōt esse s̄blimius? ⁊ tamē post
paululū: cū ignorās mysteriū passi-
onis: t̄tate vtilitati humani generis
insci⁹ obuiaret dicēs: Absit a te dñe
nō erit tibi hoc: meret⁹ audire: Eade
post me sathanas: scādalū es mihi:
qz nō sapiēs ea q̄ dei sunt: sed ea que
hoīm. Nūquid nā cū his eū verbis
ipsa equitas increparet: aut nequa-
q̄ cecidisse: aut in sanctitate atq; iu-
sticia nō p̄māsisse credēd⁹ est? Qui
illo etiā t̄p̄e nūquid ruinā manife-
ste negādus est p̄tulisse: quo iminen-
te persecutorū metu: ter dñm negare
cōpulsus est? Sed p̄fectum penitudi-
ne subsequēte: amarissimis lachry-
mis maculā tāti criminis abluēdo:
sanctitatis atq; iusticie meritum nō

De nocturnis illusionibus.

Ps. 36.

amissit. De ipso igitur ac de eius filibus sanctis illud etiam quod a dauid canitur: debemus accipere: Et domino gressus hominis dirigent et viam eius volet nimis: Cum ceciderit non collidet: quia dominus supponit manum suam. Cuius enim gressus a domino diriguntur: quid aliud potest esse quam iustus? Et tamen de hoc ipso dicitur: Cum ceciderit non collidet. Quid est cum ceciderit: nisi cum lapsus peccati alicuius incurrerit? Non collidet inquit: id est nequaquam diu opprimeret in cursione peccati: sed licet ad presens videatur elisus: tamen diuino quod implorat erectus auxilio: celeri resurrectione stabilitatem iusticie non amittit: vel etiam si ad presens per fragilitatem carnis aliquid admiserit: suppositione manus diuice reparabit. Nec enim sanctus esse desinit post ruinam: qui cum se fiducia operum suorum iustificari non posse cognoscat: et a tantis peccatorum nexibus credat sola domini gratia liberandum: cum apostolo proclamare non desinit: In felix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia dei: per iesum christum dominum nostrum.

Roma. 7.

Quomodo intelligendum sit illud apostoli: Non enim quod volo bonum facio: Ca. XIII

Am cum apostolus Paulus inestimabilem abyssum puritatis: resistentibus cogitationum estibus penetrari ab homine non posse cognoscens: diu velut per profunda itatus: ante dixisset: Non enim quod volo bonum facio: sed quod odi malum. Ibidem. Abi. 5. hoc ago. Et rursum: Si autem quod nolo hoc facio: iam non ego operor illud: sed quod habitat in me peccatum: et cōdelector legi dei secundum interiore hominem: video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee: et captiuum me ducentem in legem peccati que est in membris meis. omni vel sua vel nature ipsius fragilitate per spectata: tam immense altitudinis vastitate perterritus: ad tutissimum portum di-

uini confugit auxilij: et quasi de nauigij sui oneribus mortalitatis oppressus: naturali infirmitate desperans: ab eo cui impossibile nihil est: naufragi omnium deposcat remedia: cum quodam miserabili vociferans ciuitatu: Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius? Statimque absolutionem quam desperauit de imbecillitate nature: de dei benignitate posuit: consideret adiuuens: Gratia dei per iesum christum dominum nostrum.

Roma. 7.

Obiectio eo quod ex peccatorum potius persona hoc apostolus dixisse credendus sit:

Lapi. XV.

Ermanus: Multi hoc apostolus licet ita intelligi debere diffiniant: ut hoc cum non ex sua: sed ex peccatorum persona dixisse considerent: eorum scilicet qui volentes semetipsos a corporalibus illecebris ac voluptatibus abstinere: obstricti vitij pristinis: et oblectatione carnalium passionum captiuati: semetipsos cohibere non possunt: dum inolita consuetudine vitiorum: velut immuri quadam tyrannidis dominatione depressi: ad libertatem pudicitie respirare non possunt. Quod enim beato apostolo quem ad summum perfectionis totius culmen certum est peruenisse: illud poterit conuenire quod dicit: Non enim quod volo bonum facio: sed quod odi malum hoc ago? Illud etiam quod subiungit: Si autem quod nolo hoc ago: iam non ego operor illud: sed quod habitat in me peccatum: nec non etiam hoc: Cōdelector enim legi dei secundum interiore hominem: video autem aliam legem in membris meis: repugnantem legi mentis mee: et captiuum me ducentem in legem peccati: que est in membris meis? In quo igitur hec persone apostolice possint coaptari? Quid enim est boni quod ille non potuerit implere? Et e contrario: Quid illud est mali quod nolens et odians: tamen eoque gente natura inuitus admiserit? Ad

Ibidem.

Abi. 5.

Collatio. XXIII. abbatis Theone.

2. Co. 13
quā xō peccati legē electiōis vas in quo christus dominus loquebat: potuit captiuus adduci? Qui cum omnē inobedientiā: et omnē extollientes se aduersus deum altitudinem capti uasser: de semetipso cum fiducia p̄clama bat: Bonū agone certauit: cursum cōsummauit: fidem seruauit: de cetero reposita est mihi corona iusticie quā reddet mihi dominus in illa die iustus iudex.

2. Cl. 4

Dilatio propositę questio nis: Capi. XVI.

Deonas: Intranse me tutissi mū silentij portum: rursus ad immensum p̄fundissime que stionis pelagus reuocare conamini: sed oportunitatē fide stationis am plexi: hic interim cursu tam longe col lationis emenso: taciturnitatis an coram iacim⁹ vt crastina die (si ta mē nulla vis tempestas obstiterit) statu p̄speri spiritus explorato: dis putationis vela pandamus.

Explicit collatio abbatis Theone secūda de noctur nis illusionibus.

Incipit annotatio capi tulozū collationis tertie ab batis Theone de velle bo nū et agere malum.

Ca. 1. De disputatiōe abbatis The one de eo quod ap̄lis dicit: Non enī qđ volo bonū fa cio rē.

ij De eo qđ dicit apostolū multa bona cōsummasse.

liij Quid sit vere bonū qđ apo stolus semetipsū p̄ficere nō posse testat.

liij Bonitatē humanā atq; iusti ciā non esse bonā si diuine bonitati ac iusticie p̄ferat.

v Reminē summo illi bono in tentū esse iugiter posse.

vj Qđ lippis siles sint hi qđ se cre dunt esse sine peccato.

vij Qđ hi qđ p̄nūciāt hoīem pos se esse sine peccato: duplici in hoc agant errore.

vij Qđ paucorū sit intelligere pec cata.

ix Qua cautione memoriā dei monach⁹ debeat custodire.

x Qđ hi qđ ad p̄fectionē tendūt i veritate hūilient: et dei grā semp se sentiāt indigere.

xj Expositio illi⁹ sentētie: Qđ de lector enī legi dei sūm inte riorē hominē rē.

xij Item illi⁹: Scim⁹ aut qm̄ lex spiritalis est: et reliqua.

xij Itē expositio illi⁹: Scio autē qđ nō habitat in me: hoc est: in carne mea bonū.

xliij Obiectio qđ neq; infidelū p sonis pueniat neq; sanctorū: Non enī qđ volo bonū facio rē.

xv Responsio ad obiectionē p̄ positam.

xvj Quid sit corpus peccati.

xvij Qđ sancti omnes veraciter im mūdos se et peccatores esse confessi sunt.

xvii Et iustos et sanctos sine pec cato non esse.

xix Qđ in ip̄a quoq; orōnis hora p̄cātū declinari vix possit.

xx A quib⁹ sit peccati euacuatio et virtutū discēda p̄fectio.

xxj Qđ licet agnoscamus nos sine peccato non esse: non debeamus tamē nos a dominica cōmunionē suspendere.

Explicit annotatio capi tulozū.

De velle bonū et agere malū.

Incipit collatio tertia ab-
batis Theone: de velle bo-
nū et agere malū.

De disputatione abbatis
Theone de eo qđ apostol'
dicit: Non enī qđ volo bo-
nū facio: sed qđ nolo ma-
lū hoc ago: Capi. I.

Euersa

Igitur luce cū ad p/
scrutandā abyssū
apostolice questio-
nis: summa a nobis
senex cōpelleret in-

Roma. 7
Ibidem.
stantia: ita effatus est: Testimonia
quib' probare conamini: apostolum
Paulum nō ex sua sed ex peccatorū
dirisse psona: Non enī qđ volo bo-
nū facio: sed qđ odi malū hoc ago.
Vel illud: Si autem qđ nolo hoc fa-
cio: iam non ego operor illud: sed qđ
habitat in me peccatū. Vel quod se-
quit: Condelector enim legi dei fm
interiorem hominē: video autē aliā
legem in membris meis repugnantē
legi mentis mee: et captiuium me du-
centē in lege peccati que est in mem-
bris meis. Eccontrario euidenter ostē-
dunt peccatorū persone hec nō posse
omniū modis cōuenire: sed ad solos qđ
dicta sunt attinere perfectos: et eorū
tantū qui apostolorū merita subse-
quuntur congruere sanctitati. Ceterū
quo pacto psona peccatorū hoc pote-
rit cōuenire qđ dicit: Nō enī qđ vo-
lo bonū facio: sed qđ odi malū hoc
ago. Sed nec illud quidē: Si autē qđ
nolo hoc facio: iam nō ego operor il-
lud: sed qđ habitat in me peccatū?
Quis enī delinquētū nōlens se ad-
ulterijs fornicatōibusq; cōtaminet?
Quis inuit' p'imo tēdat insidias?
Quis inenitabili necessitate cogat:
vt falso testimonio hoīem opp'mat:
furtove decipiat: aut alteri' spolia cō-
cupiscat: vel p'imi sanguinē sūdāt?

Quinimo vt scriptū ē: Hūanū gen' Gen. 8.
diligēter intentū est ad neq'ciā a iuuē-
tute sua. Intm enī dēs vitiōz amore
flagrātes: desiderāt tēplere qđ cupiūt:
vt etiā puigili cura oportunitatē cō-
mittēdi scelēz aucupent': ac de igno-
minia sua et criminū cumulo gloriā-
tes: fm sentētiā obiurgātis apli lau-
dē sibi quā dā de cōfusiōe cōquirāt.
Quos etiā hieremias ppheta nō so-
lū non nolētes: nec cū requie corp'is
flagicioz ei' crimina ppetrare: verū
etiā intantū eos asserit laboriosis co-
natib': vt ad effectū eoz pueniāt de-
sudere: vt a letali scelēz appetitu:
nec obsistētib' arduis difficultatib' re-
uocent': dicēs: At iniq' agerēt labora Hiere. 9.
uerūt. Illud quoq; qđ dicit p'ctōri-
bus puenire: Itaq; ego ipse mēte ser-
uio legi dei: carne autē legi peccati: qđ
nec mēte nec carne deo seruire nant/
festū est: aut quēadmodū hi peccent
corp'e: mēte seruiāt deo: cū vitiōz fo-
mētē caro ex corde cōcipiat: et tpe au-
ctor vtriusq; nature: fontē atq; origi-
nē p'ctōz ex eo p'nū dicit emanare: De
corde inq; ens p'cedūt cogitatōes ma-
le: adulteria: fornicatiōes: furta et ce-
tera h'mōi: Vobis euidenter ostēdit
nullō mō de p'ctōz intelligi posse pso-
nis: qđ non solū nō oderūt: s' etiā dili-
gunt mala: et intm deo nec mēte nec
carne deseruiūt: vt añ delinquāt mē-
te qđ corp'e: et p'us qđ carnis explicant
voluptatē: pueniant mēte cogita-
tionūq; peccato.

De eo qđ dicit multa bona
aplm cōsumasse: Ca. II.

Ap' est igit' vt virtutū sensus
ex intimo dicentis metiamur
affectu: et qđ beat' apls dixe-
rit bonū: quid ve cōpatione ei' p'nū
ciauerit malū: nō nuda significatiōe
verboz: s' eodē quo ille discutiamus
intuitu: intellectū qđ eius fm digni-
tatē p'nūciat: ac meritū p'scrutemur.
Tūc enī sentētiās deo inspirāte pro-
latas: fm p'positū ac volūtātē ei' cō-
prehendere poterimus: cū eoz a qđb'
C 2

Roma. 7

Matth. 15

Collatio. XXIII. abbatis Theone

pmulgate sunt: statum ac meritū perpendentes: non verbo sed expimentis parē induerimus affectū: p cuius qualitate sine dubio vel concipiunt vniuersi sensus vel sentētie pferuntur. Tobrem: quid sit principaliter bonum: quod apostolus nō potuerit pficere cum veller: diligētius indagemus. Multa enī nouimus bona que beatū apostolū omnesq; illius meritū viros et habuisse p naturā: et acq; fuisse per gratiā negare nō possumus. Est enī bona castitas: laudabilis continentia: miranda prudentia: larga hūanitas: circūspecta sobrietas: modesta tempania: pia misericordia: sancta iusticia: que omnia in apostolo Paulo eiusq; cōsortibus: ita plena atq; pfecta fuisse: dubiū non est: vt virtutū potius q; verborū magisterio ab eis religio doceret: quicq; uigi ecclesiarū omniū cura: ac perugili sollicitudine semp exusti sūt. Quatū hoc misericordie bonū: quāta perfectio est pro scandalizātibus vti: cum infirmatibus infirmari? Cū ergo tantis aplis abundauerit bonis: quod illud sit bonū cuius pfectione caruerit: non poterimus agnoscere: nisi in illum quo ipse locutus est pferim? affectū. Omnes itaq; quas eum diximus habuisse virtutes: quib; velut gēme splēdidissime atq; pciōse sint: tamē si preclaro illi atq; pciūo mar-

Matth. 13

Qd sit vere bonū qd apostolus semetipsum pficere nō posse testat: Capi. III.

Quid ergo est vniū qd illis tantis tamq; inumeris bonis tā incōparabiliter pponat: vt spretis abiectisq; omib; solū doceat

possideri? Mirū illa pars optima: cui magificentiā ac ppetuitatē cū relicto susceptionis atq; hūanitatis officio: maria pēlegisset: ita pdicat a dño: Martha martha sollicita es et turbaris circa multa. Quāc; hō op? est aut etiā vno. Maria bonā partē elegit que non auferet ab ea. Ana q; et sola est theoria: id est cōtemplatio dei: cui merito omnia iustificationū merita: vniuersa virtutū studia postponunt: et illa quidē omnia que in aplo Paulo fuisse pdiximus: non solū bona et vtilia: verū etiā magna atq; pclara sunt. Sed sicut verbū gratia stanni metallū qd alicuius vtilitatis et gratie putabatur: sit argenti cōtemplatione vilissimū: et rursū aurī cōparatione: meritū euāescit argenti: aurum quoq; ipsum geminā cōlatiōe contemnit: et ipsa nihilominus quib; insigniū multitudo gemmarū vni? margarite candore superat: ita illa omnia merita sanctitat: quib; non solū in pēnti bona et vtilia sunt: verū etiā donum eternitatis acquirant: tamē si diuine cōtemplatiōis meritis cōferant: vilia atq; vt ita dixerim: vēdibilia censentur. Et vt hanc eandē cōparationē etiā scripturarū confirmet auctoritas: nōne de vniuersis q; a deo creata sunt generaliter scriptura pnuiciat: dicēs: Et ecce omia que fecit deus erant bona valde. Et iterū: Vniuersa q; fecit deus bona: oia i tpe suo cōprobabūt. Nec igit q; in pēnti nō solū bona simpliciter: verū etiā cū additāmēto valde bona pnuiciant: sunt enī reuera i hūmūdo cōmorantibus nobis: aut ad vsum vite: aut ad corpis medicinā: aut ad aliquā causam ignote nobis vtilitatis accōmoda: Vel certe in eorū valde bona: q; faciūt nos inuisibilia dei a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspiciere: sempiternā quoq; virtutē eius: ac diuinitatē: ex tanta tāq; ordinata molitione fabrice mūdialis et omniū q; in ea sunt subsistētia cōtemplari: bee

Luce. 10.

Gen. 1.

Eccl. 39.

Roma. 1

De velle bonū et agere malū.

tamē omnia nec boni nomē tenebūt:
si futuro illi seculo compenē: vbi bo-
norum nulla imutatio: nulla est verē
beatitudinis formidāda corruptio.

Esa. 30. Cuius mūdi ita beatitudo describitur:
Erit lux lune sicut lux solis: et lux so-
lis septemplex sicut lux septē die-
rū. Magna igitur hec et p̄clara intuitu
atq; mirifica: si futuris ex fide repro-
missionibus cōferant: cōtinuo vani-
tas apparebit: dicēte dauid: Omnes
sicut vestimentū veterascent: et sicut
opertoriū mutabis eos et mutabū-
tū aut idē ip̄e es: et anni tui non defi-
cient. Ergo q̄ nihil est p̄ semetipsum
stabile: nihil imutabile: nihil bonum
nisi deitas sola: om̄s x̄o creature vt
beatitudinē eternitatis vel imutabi-
litate obtineāt: nō hoc p̄ suā naturā
sed p̄ creatoris sui p̄ticipationē et gra-
tiam cōsequenē: tenere meritū boni-
tatis creato: i suo collare nō possunt.

Ps. 101. Bonitatē humanā atq; iu-
sticiā non esse bonā si di-
uine bonitati ac iusticię cō-
feratur: **Lapi. III.**

Quod si etiā manifestioribus
q̄ adhuc testimonijs huius sentē-
tie rationē voluerim astrue-
re: nōne multa p̄nūciari bona i euā-
gelio legim? et arborē bonam et the-
saurū bonū: et bonū hominē et bonū

Mat. 7. fructū? q̄ nō pōtūnt arbor bona ma-
Ibid. 12. los fructū facere: Et bonū hō de bono
thesauro cordis sui p̄ofert bona: Et

Mat. 25. Euge serue bone et fidelis. Et vtiq;
hos oēs cum finē se bonos esse nō du-
bitū sit: si respiciam? ad bonitatē dei:
nullus eorū p̄nūciabit bonus: dicēte

Luc. 18. dño: Nemo bon? nisi sol? deus. Cui?
intuitu etiā ipsi apli: q̄ electiōis meri-
to bonitatē generis hūani multis ex-
cesserāt modis: mali esse dicunt: dño

Mat. 7. ita ad eos loquēte: Si q̄ vos cū sitis
mali nostis bona dare filiis ve-
stris: quāto magis p̄r v̄r q̄ in celis est
dabit bona petētib? se? Deniq; sicut
bonitas n̄ra sup̄ne bonitatis intuitu
i maliciā vertit: ita etiā iusticia n̄ra

diuine collata iusticie: p̄ano mēstrua-
te filis deputat: dicēte Esaiā p̄pha:
Sicut pann? mēstruate vniūse iusti-
cie n̄r. Et vt aliqd adhuc euidentius

Esa. 64. inferam? legis q̄z ip̄i p̄cepta vitalia
q̄ dicunt ordinata p̄ angelos i manu
mediatoris. et de q̄ idē aplus: Itaq;
Gal. 3. lex in q̄t sancta: et mandatū sanctū et
iustū et bonū: si p̄fectiōi euāgelice cō-
ferant: minime bona diuino p̄nūciāt

oraculo. Alit̄ em̄: Et dedi eis p̄cepta
nō bona: et iusticias in q̄b? nō vinēt i
eis. Aplus q̄z ita noui lumine testa-
mētī gloriā legis affirmat obrūdi: vt
eā euāgelici comparatōe fulgoris nec
glorificatā esse p̄nūciat: dicēs: Nam
nec gloriosū est id qd̄ glorificatū est:
p̄pter excellentē gloriā. Quā cōpa-
tionē etiā in p̄te cōtraria: id est i pec-
catorū meritis cōp̄sandis scriptura
cōseruat: vt eos q̄ multo min? pecca-
uerūt: impiorū collatiōe iustificet: di-
cens: Iustificata est sodoma ex te. Et

Ezech. 20. iterū: Quid enī peccauit soror tua
sodoma? Et iustificauit animā suā
auerfatrix iust: cōpatione p̄uaricatri-
cis inde. Ita igitur et vniuersarū meri-
ta virtutū q̄ sup̄ius cōprehendit: cū p̄
se bona atq; p̄ciosa sint: tamē theore-
tice claritatē cōpatione fuscant. Mul-
tū etenī sanctos q̄uis bonorū operū
terrenis tū studijs occupatos: a con-
templatiōe summū illius boni retra-
hunt ac retardant.

2. Co. 3. Reminem summo illi bono
intentū esse iugiter posse:

Ezech. 16 **Lapi. V.**
Am q̄s eripiens inopē de ma-
nu fortior ei? et egenū et pau-
perē a diripiētib? ei? q̄s cō-
terens molas iniq; et de medio den-
tium eorū rapinas extorquēs: in ipso
intercessiōis opere diuine maiestatis
gloriā quicta mēte suspiciat? Quis
alimontā paupibus admistrās: aut
adueniētū turbas ventuola hūani-
tate suscipiēs: i eo t̄p̄is p̄nto q̄ p̄ ne-
cessitatib? fratrū sollicita mēte distē-
dit ammenstatē sup̄ne beatitudinis

Collatio. XXIII. abbatis Theone.

speculet: et cum presentis vite angoribus
curisq; cōcutit: futuri seculi statū (ele
uato a frenis cōtagijs corde) pspici
at: **Ps. 72.** *Ubi beat? dauid: solū s̄ bonū hōi*
esse definit: deo iugit inherere desi
derat: dicens: Mihi aut adherere deo
bonū ē: ponere i dño deo spem meā.
Eccl. 7. *Ad etiā Ecclesiastes a nemine iustorū*
sine qrela p̄fici posse p̄nūciat: *Quā n̄*
est hō iust? ait in terra q̄ faciat bonū et
nō peccet. Quis enī vnq̄ quis p̄ci
pius oīm iustorū atq; sanctorū huius
corpis vinculis colligat: summū s̄
bonū ita possidere potuisse credēdū
est: vt nunq̄ a diuina p̄teplatiōe dis
cedēs: ne paruo quidē tpe ab eo qui
solū bonū ē: crenis cogitatiōib; putet
abstract: q̄ nūq̄ vllā cibi: vllā indu
mēti: aliarū ve carnaliū rerū gesserit
curā: nunq̄ de fratrum susceptione: de
loci cōmutatiōe: de cellule struictiōe
sollicit: aut opē aliquā hūani cōcu
piscit ad iumētū: aut inopie sterilita
te verat: illā sententiā dñice increpa
tiōis incurrerit: **Luce. 12.** *Ne solliciti sitis a se*
vīe qd mādūcet: neq; corpi vīo qd
induanī: Deniq; ipm illū aplm pau
lū q̄ oīm sanctorū laborē: passionū i
numerositate transcēderat: nequaq;
s̄ implere potuisse p̄sidentē astruim:
ipso i actib; aploz discipulis attestā
te: **Act. 20.** *Ipsi scit qm ad ea q̄ mihi op̄erāt*
et his q̄ mecum sunt: mīstrauerūt manū
iste. **2. Cor. 3.** *Et cū Thessalonicētib; scribēs:*
In labore et fatione nocte et die
opari se fuisse testat. Quib; labori
b; licz magna eidē meritorū stipēdia
parent: tū mens ei? Quis s̄a cta atq;
sublimis: nō poterat nō ab illa celesti
theoria: intentiōe terreni op̄is aliqñ
diuelli. Deniq; cū se tant; actualib;
ditari fructib; cerneret: et e contrario
theorie bonū corde p̄saret: ac velut
in vna lance tantorū laborū p̄fectū: i
altera delectatiōz diuine p̄teplatiōis
appēderet: diu examine pectoris sui
quodāmodo castigato: dñ illū hīnc
laborū stipēdia imēsa delectāt: illinc
desideriū vnitatis et inseparabilis xp̄i
societatis: etiā ad resolutionē carnis

inuitat: anxius tandē p̄clamat et di
cit: **Phil. 1.** *Quid eligā ignoro: coartor autē*
e duob;: desiderii habens dissolut et
cū christo esse: multo enī meli; pma
nere autē in carne necessariū magis
ppter vos.

**Quippis similes sunt hi qui
se credunt esse sine peccato:**

Cap. VI.

Cum igit multis modis boni
hui; excellētiā: cūctis etiā p̄
dicatiōis sue fructib; p̄tulit
set: tū charitatē sine q̄ nemo dñm p̄
meret et p̄teplatiōe submittit: ac ppter
illos q̄b; adhuc lac velut nutrimenta
vberib; euāgelicis imulgebat: diuini
sionē a christo sibi quidē noxiā: s̄ ce
teris necessariā nō recusat. Etenī ad
electionē h; potissimū rei: illa nimis
pietatis x̄tute cōpellit: q̄ pro salute
fratrum suoz si esset possibile etiā vlti
mū anathemat; malū optasset incur
rere. Optatē enī inq̄t ip̄e ego anathe
ma esse a christo p̄ fratrib; meis: qui
sunt cognati mei s̄m carnē: q̄ sūt isra
elite: hoc est: vellē ego nō solū tpali
bus: verū etiā ppetuis addici penīs:
dūmodo oēs si fieri possit hoies xp̄i
cōsortio fruerent: **Roma. 9.** *Lertus etenī sum*
vtiliorē christo et mihi omnū salutē
esse q̄ meā.

**Hi qui p̄nūciant hoīem
posse esse sine peccato: di
plici in hoc agant errore:**

Cap. VII.

Onū ergo hoc summū: id est
dei cōspectu frui: et christo iu
giter inherere: vt pfecte apls
possit adipisci: dissolut optat a corpe
q̄ caducū et multis fragilitatis sue
necessitatib; impeditū nō pōt a chri
sti p̄sortio nō auelli. Impossibile est
enī etiā mēti q̄ tā crebris curis distē
dit: tā molestis: tā varijs angorib;
p̄pedit: diuio frui semp intuitu. Ad
enī tā p̄tinax sanctorū studiū: qd tam
arduū pōt esse. ppositū: cui nō aliqñ
ille versut; insidiator illudat: **Quis**

De velle bonū et agere malū.

ita solitudinis secreta sectatus est: vniuersoꝝq; mortaliū cōsortia declinauit: vt nunq̃ cogitatiōibꝫ sup̃fluis laberet: intuitu rerū vel occu-
 parationibus actū terrenorū ab illa q̃ vere sola et bona est del. p̃tēplatione deciderit: Quis tū spūs vnq̃ potuit retinere seruoꝝ: vt nō interdū lubricis cogitatiōibꝫ ab ipsa q̃z orationis intentiōe trāslatus: repente de celestibꝫ ad terrena corruerit: Quis n̄m vt cetera p̃uagatiōis t̃p̃a p̃termittā: nō illo etiā momēto quo deo supplicās ad sublimia erigit mentē: quodam stupore collapsus: etiā p̃ id vel inuitꝫ offendat: p̃ qd̃ sperabat veniā delictorū: Quis inq̃ tam exercitatus ac vigilās est: vt dum psalmū deo canit: nunq̃ a scripture sensu eiꝫ animꝫ abducat: Quis tā familiaris deo tanq̃ cōiunctus: q̃ ap̃licū illud imperiū: quo sine intermissiōe orare nos precipit: vel vno die se gādeat exequi: Quae licet oīa nōnullis q̃ sūt crassioribꝫ vitijs inuolūt: leuia atq; a peccato pene aliena videant: sciētibꝫ tū p̃fectiōis bonū: etiā minūx rerū mltitudo grauissima est. Velut si in aliquā magnā domū multis instrumētis: vasculis: sarcinis: ipeditā: vnū integra visuū acie p̃spicacē: alterū cui oculoꝝ lumē obtuderit lipplitudo: paritē ponamꝫ ingressos: none cū ille cui ad videnda oīa hebes erit obtutus: nihil illic aliud esse estimet nisi armaria: lectos: seāna: p̃sepia: ret quicqd̃ nō tā oculis speculātis q̃ manibꝫ palpātis occurrerit: contra hic qui clarissimo luminū vlgore etiā oculta rimatꝫ ē: multa illic minutissima et q̃ vix possint etiā numero cōp̃hēdi: inesse p̃nūciat: q̃ si aliqui i vnū cumulū congregent: paucorū q̃ ille palpaucrat magnitudinē numerositate cōp̃sent: aut etiā fortasse trāscēdāt. Ita igit̃ sancti atq; vt ita dicā: vidētes: q̃bꝫ summū p̃fectiōis ē stūdiū: etiā illa q̃ velut tenebrosus anīmi n̄i nō intuet aspectꝫ: i semetipsis sagaciē dephendū: acerrimeq; cōdēnāt: vsq; adeo vt q̃ sicut n̄re videt

1. Thel. 5

curie: ne tenuis qd̃ ē peccati neuo candorē p̃scie fuscauerūt: multi sibi maculis videant asp̃gi: si nō dicā vane cogitatiōis ip̃obitas in atria mētis irrepsit: s̃ vel psalmi q̃ dicēdus est: recordatio orationis t̃p̃e intentionē supplicātꝫ auerterit: Si enī inquit cū sublimi homī: nō dicā p̃ vita ac salute n̄ra: s̃ etiā p̃ alicuiꝫ lucri cōmodo: supplicamus: totā in eū et mētis et corp̃is acie defigētes: de nutu eius trepida expectatiōe pendemꝫ: nō mediocriter formidātes: ne qd̃ forte ineptū aut incōgruū verbū m̃iscōiā audietis auertat. Tū deinde si nobis i foro aut iudiciū seculariū tribunalibꝫ cōstitutis: assistēte etiā aduersario i media p̃secutiōe atq; cōflictu: tuissis: screatus: risus: oscitatio: somnꝫ: obrepserit: quāta in p̃niciē nostrā vlgilātissimꝫ inimicus seneritatē iudicis cōmouebit inuidia: quāto magis cū illi occultoꝝ oīm cognitorū p̃ iminēti p̃petue mortis piculo supplicamꝫ: p̃sertim cū educto callidꝫ seductor paritē et crimīnato: assistat: intēta atq; sollicita ofone iudicātis: pietas imploꝝ: āda est: nec iniuste: nō solū non leni peccato s̃ etiā grauissimo crimīne ip̃ictatis astrigūt: q̃ p̃cē dño fundēs subito a p̃spectu eiꝫ q̃si ab oculis nō vidētis nec audietis: cogitatiōis ip̃obevanitatē securꝫ abscesserit. Illi autē q̃ oculos cordis sui p̃tegūt crasso vlgamine vitorū: ac finitiaz saluatoris: vidētes nō vidēt: et audietes nō audiūt neq; intelligūt: vix i recessibꝫ peccatoris sui etiā illa q̃ magna sē et capitalia crimīna p̃tēplānt: nllas aut cogitatiōis ib̃reptiōes: s̃ neq; illos in se lubricos occultosq; pruritꝫ qui mentē tenuit atq; subtili suggestionē cōmpungūt: nec captiuitates aīe sue possunt purgatis obtutibꝫ intueri: s̃ inuerecūdis semp cogitatiōibꝫ enagātes: nec dolere norūt cū ab illa p̃tēplatione q̃ singularis ē: vistrabunt: nec habent qd̃ se doleāt amīssisse: quippe q̃ mentē suā ingruentibꝫ vt libitū est cogitatiōibꝫ expādentes: nihil habent

Mat. 15.

Collatio. XXIII. abbatis Theone

propositi qđ pñcipaliter teneant: vel
qđ omnimodis cōcupiscāt. Nec sane
nos aliud in hñc errorē pñcipitat: nisi
qđ anamarteti: id est impeccatie ipi
virtutē penit: ignorātes: existimam
nullā oīno culpā ex istis ociosis ac lu
bricis cogitationum excursibus nos
posse cōtrahere: sed hebetudine stu
pefacti: et velut oculorū cecitate pñcu
si: nihil in nobis nisi crimina capita
lia cōtemplamur: ea qđ tñmodo cre
dim: euitāda: que legū qđ seculariū
seueritate damnan: quib? si nos im
munes vel paululū senserimus: nihil
nobis inesse peccati pñius arbitra
mur. Proinde ab illo videntū nu
mero segregati: qđ minutias multarū
sordium qđ intra nos aggeste sunt: nō
videm: nequaquā salubri cōpunctiōe
mordemur: si sensum nostrū interpel
lauit egritudo tristitie: nec dolent
vane glorie subtili suggestiōe pulsa
ti: nec de emissā tardius vel tepidius
orōne dessem: nec reputam? ad cul
pā cur psallentib? vel orātib? nobis
aliqd aliud qđ ipa orō vel psalm? oc
currerit: nec illud horrem? qđ multa qđ
vltorū vel agere corā hoīb? pudet nō
erubescim?: vel ad horā cor de cōcipe
qđ diuino patere nouim? cōspectui:
nec pollutionē turpiū somniorū larga
fletuū ablutiōe purgam?: nec lugem?
qđ ipsa elemosyne pietate: cum vel
fratrū necessitatibus subuenim?: vel
alimoniā paupib? mīstram?: sereni
tatē nre hilaritatē obnubit auara cū
ctatio: nec ferri nos vllō credim? de
trimēto: cū derelicta memoria dei: ea
qđ sūt tpalia atq; corporea cogitam?:
ita vt nobis Salomonis illud aptes
eloquiū: Feriūt me sed non doluit: et
delusit me: ego aut nesciui.

Proh. 23

Quā paucorū sit intelligere
peccata: **Lapi. VIII.**

Cōtra hī qđ summā totū volu
ptatis et gaudiū et beatitudinis
sue: in diuinarū ac spiritaliū
rerū tñ pñtēplatiōe pñstiuūt: cū ab ea
inuiti vel paululū violētis cogitati
onib? abstrahunt: velut quoddā in

se sacrilegij genus pñsenti penitudinis
puniūt vltiōe: ac viliissimā creaturā
ad quā sit deotoz mētis intuit: crea
tori suo se pñtulisse lugētes: pene vire
rim impletatis sibi crimē ascribūt: et
licet ad cōspiciendā diuīe glie clarita
tē: oculos cordis sui summa alacritate
cōuertant: tñ etiā breuissimas carna
liū cogitationū tenebras nō ferētes:
quicqd ab illo vero lumīe mētis aspe
ctū retrahit: execrant. Deniq; cū hñc
beatus apłus Iobes affectū cunctis
vellet infundere: Et ioli in qđ nolite di
ligere mūdū: neq; ea qđ in mūdō sunt:
Si qđ diligit mūdū nō est charitas
dei in ipso: qđ omne qđ in mūdō est: cō
cupiscētia carnis: et cōcupiscētia ocul
lorū et supbia vite est: et ambitio seculi
qđ nō est ex pñe: sed ex mūdō ē: et mūd
us perit et cōcupiscētia ei?: qui aut
facit volūtātē dei manet in eternū.
Fastidiūt qđ sancti vniūsa i qđ mūd
us iste versat: si impossibile ē vt nō
ad ea vel breuī cogitationū rapiant
excessu: nullusq; etiā nūc hoīm exce
pto dño et saluatore nro: naturalē p
uagationē mētis: ita defixus semp in
dei cōtemplatiōe cōtinuit: vt nunq;
ab ea raptus mūdane cuiusq; rei de
lectatiōe peccaret: dicente scriptura:
Sidera ipa nō sunt mūda i cōspectu
eius. Et iterū: Si in sanctis suis non
cōfidit: et in angelis suis repperit pra
uitatem: siue vt emēdatior trāslatio
habet: Ecce intē sanctos ei? nemo im
mutabilis: et celi nō sunt mūdi in cō
spectu eius.

1. Job. 2.

Job. 25.

Eiusd. 15.

**Qua cautioē memoriā dei
monachus debeat custodi
re: Lapi. IX.**

Ece igit sanctos qđ memoriā
dei stabilē retinētes: qđ p ex
tētas i blime lineas: suspēso
ferunt incessu: scenobatis qđ vulgo
fūābulos vocāt: dixerī cōpandos:
qđ summā sue salutis ac vite in angu
stissimo funiculi illi? tramite collo cā
tes: atrocissimā se morte pñt? incur
suros esse non ambigūt: si vel exigua

De velle bonū: et agere malū.

pes eoz titubatione deitauerit: aut modū illi salutaris directiōis excelsit. Qui dum arte mirifica aerios gressus p inania molunt: si illā angustiorē vestigio semitam: non cauta atq; sollicita moderatiōe seruauerit: terra q oib⁹ velut naturalis ē basis: et solidissimū cūctis ac tutissimū firmanētū: sit illis p̄sens ac manifesta p̄ncipes: non q illi natura mutet: s qz illi ad eā p̄cipiti carnis pōdere dilabant. Ita etiā indefessa illa dei bonitas: inmutabilisq; suba: neminē ledit: s nos declinādo a summis atq; ad ima tendēdo: nobis ipsi cōciscimus mortē: imo ipa declinatio mors efficit declināti. **De enī inq̄t eis qm recesserūt a me: vastabūt quoniā pruaricati sunt i me. Et iterum: De eis cum recessero ab eis. Arguet nāq; te malicia tua: et auersio tua increpabit te: Sero et vide: qz malū et amarū ē reliquisse te dñm deū tuū. Funiculis nāq; suoz p̄tōz vnusq; s̄q; strigūt: Ad q̄s sat cōpetēter a dño increpatio ista dirigit: Ecce inq̄t oēs vos ac cēditis ignē: accīci flāmis: ambulate in lumie ignis v̄ri: et in flāmis q̄s succēdistis. Et iter: Qui incēdit inquit maliciā: pibit ab ea.**

Qui ad p̄fectionē tendunt in veritate humiliēt: et dei gratia semp se sentiāt indigere: Capi. X.

Am g semetipos quotidie sentiāt sancti terrene cogitatiōis pōdere p̄granatos: ab illa mētis sblimitate decidere: et iuitos imo xō etiā nesciētes in legē peccati mortisq; traduci: atq; vt cetera p̄termittā: illis saltē q supi cōp: ebēdi bonis quidē ac iustis: s tū t̄renis a s̄pectu dei optb⁹ auocari: habēt p̄fecto pro q̄b⁹ ad deū ingit ingemiscāt: habēt p quib⁹ i veritate humiliati atq; cōpuncti: non verbis t̄mimō s affectu semet ipsos p̄nūciēt p̄tōres: et veniā p oib⁹ bus q quotidie supati fragilitate carnis incurrūt a grā dñi iugiter postu-

lātes: veras penitētie lachrymas in: desinēter effundāt: quippe q videāt iisdē ipis se p quib⁹ cōtinuo dolore verati sē: et iā vsq; ad deū ingit ingemiscāt estib⁹ iuolutos: etiā ipas sup plicatōes suas offerre se sine cogitatiōnū anxietate nō posse. Expti ingit se hūanis virib⁹ desideratū finē obsistēte carnis sarcina nō posse ptingere: neq; illi p̄cipuo summo q bono fm cor: dis sui desiderū posse cōiūgi: s ab ei⁹ iuitu captiuos ad mūdāna traduci: ad gratiā dei q̄ impios iustificat cōnolātes: cum aplo p̄stant: Infelxe ego hō q̄s me liberabit de corpe mortis h⁹: Sra dei p̄ testā ch̄istū dñm nō strū. Sentiūt enī se bonū istud qd volūt nō posse p̄ficere: sed illud qd nolūt qd q̄s oderūt malū: id est cogitationū motus et curaz corpalū rerum semp incidere.

Expositio illius sententię: Condelector enim legi dei scdm interiorē hominē etc.

Capi. XI.

Condelector enim legi dei scdm interiorē hominē etc. q̄ v̄sibi lia vniūsa trāscēdētes: cōnāt deo soli sp vniri: s vidēt aliā legē in mēbris suis: id est i natura hūane cōditiōis insertā q̄ reougnat legi mētis eoz: et p̄trahit sensū violēta lege peccati: cōpellēs sez eos relicto illo p̄ncipali bono t̄rene cogitatiōis submitti. Que q̄uis necessaria atq; corpt vtilis videat: cū disp̄satiōi religiose cū inspiā necitat ipēdiē: cōpatiōe tū illi boni qd sāctoz oīm oblectat itū: tū mala vtiq; ab eis ac fugiēda decernit: q p eā q̄ quomō vel ad modū cū tēpus ab illi⁹ p̄fecte beatitudinis gaudio retrahunt. Vere enī lex peccati ē quā hūano generi p̄uariatio sui induxit auctoris: p illius norā in quē lata est cāssimi iudicis illa snia: **Maledicta ēra s̄optb⁹ t̄nis: spinas et tribulos germiabit tibi: et in sudore vult⁹ tui edes panē tuū. Nec inq̄ est lex mēbris oīm inserta mortalū:**

Roma. 7

Beh. 3.

Collatio. XXIII. abbatis Theone.

q̄ repugnat legi mētis nr̄e: eāq; a di-
nino arceri intuitu: r̄ p̄ quā maledicta
erā in opib; nr̄is: post agnitionē bo-
ni r̄ mali cogitationū spinas cepit ac
tribulos germinare: q̄rū aculeis: id est
vitij carnīs nō obtusis: spūs semia
pfocant: ne illū panē nostrū q̄ de ce-
lo descēdit: q̄q; cōfortat cor homīs:
edere absq; vultu nr̄i sudore possim.

**Itē illius: Scimus aut qm̄
lex spiritalis est: et reliqua:**

Cap. XII.

Roma. 7. **O**me em̄ hūanū gen^o huic ge-
neraliē legi sine vlla excepti-
one subijcit. Nullus em̄ est
q̄uis sanct^o q̄ supra dictū panē non
cum sudore vult^o sui: r̄ sollicita cor-
dis intentiōe p̄cipiat. Ceterū cōmu-
ni isto pane multi vt videm^o diuites
sine vllō vultus sui sudore vescunt^r.
Quā etiā legē beat^o aplūs spiritalē
asserit: dicēs: Scim^o aut q; lex spiri-
talis est: ego aut carnalis sum venū-
datus sub peccato. Spiritalis em̄ est
lex q̄ iubet nobis vt in sudore vult^o
nostrī comedam^o illū panē verū qui
de celo descēdit: s; nos carnales fecit
venūdatio illa peccati. Qd̄ ē istud
culūve peccati ē? Sine dubio ade:
cui^o p̄uariatiōe r̄ vt ita dicā: nego-
ciatiōe dānosa fraudulētoq; cōmer-
cio vēditi sum^o. Om̄nē enī prolē suā
serpētis p̄suasione seducit: illiciti cl-
bi perceptiōe distractā: iugo p̄petue
seruitutis addixit. Hic nāq; mos so-
let inter vendentē eimentēq; seruari:
vt is q̄ se alieno cupit dño mācipare:
aliqd̄ precij p̄ tactura p̄prie liberta-
tis r̄ additione p̄petue seruitutis a
suo cōsequat^r emptore. Qd̄ etiā inē
adā atq; serpentē manifestissime vi-
demus impletū. Ille enī a serpente
p̄ciū libertatis sue esu interdite ar-
boris caplēs: a naturali libertate dis-
cessit: illiq; maluit semetipm̄ p̄petua
vendere seruitute: a q̄ veriti pomū le-
tale p̄ciū fuerat assent^o: q̄ deinceps
cōditōe cōstrict^o: nō imerito om̄nē
posteritatis sue p̄genitē: p̄petuo eidē

cui^o effectus est seru^o: subdidit famu-
latu. Quid enī aliud seruire cōtingit
pōt^r perire q̄ seruos? Quid ergo?
Hūquid emptor iste versut^o r̄ calli-
dus: dño vero atq; legitimo ius dñi-
tatis eripuit? Nō ita est. Neq; enim
sic ille officē peculii det: vni^o fraudis
dolositate p̄uasit: vt potentiā domi-
nij sui verus dñator amitteret: q̄ ipm̄
quoq; emptorē q̄uis refugā atq; re-
bellē: tñ iugo dep̄mit seruitutē: sed qz
q̄ oib; rōnabilibus creaturis arbitrij
libertatē creator indulserat: eos q̄ se
cōtra fas edacis cōcupiscentie trans-
gressione vendiderāt: inuitos ad in-
genitā libertatē reuocare nō debuit.
Abhorret siquidem ab illo iusticie r̄
pietatis auctore: quicqd̄ bonitati eq̄-
tatis cōtrariū est. Malū enī fuerat
si cōcesse lib̄tatis bñficiū reuocasset:
inīstū si lib̄tū hominē potentia sua
opp̄mēs atq; captiuās: libertatis ac-
cepte p̄uilegiū erequi nō sinisset: cu-
lus salutē in futura tūc secula refer-
uauit: vt recto ordine compleret sta-
tuti t̄pis plenitudō. **E**por̄tebat enī
eius sobolē tādū sub hac vite condi-
tione durare: quousq; eandē origina-
lib^o viculis liberatā: i antiquū lib̄er-
tatis statū: p̄oris dñi gratia p̄cio suis
sanguis reformaret: quā pietatis in-
stinctu potuit etiā tūc saluare sed no-
luit: qz enī decreti sui irrūpere sancti-
onē equitas non sinebat. **Q**uis nosse
causā venditiōis tue? **A**ndi ipm̄ re-
demptorē tuū p̄ **E**saia p̄phetā aper-
tissime p̄clamantē: **Q**uis est iste li-
ber repudij matr^{is} v̄ie quo dimisi eā?
Aut q̄s est creditor me^o cui vendidi
vos? **E**cce em̄ i iniquitatib; v̄is vēdi-
ti estis: r̄ i scelerib; v̄is dimisi m̄res
vestrā. **Q**uis etiā euidenter agnoscere
cur te iugo seruitutē addictū redime-
re potētie sue virtute noluerit? **A**udi
qd̄ ad sup̄iora q̄b; eisdē famulis can-
sam volūtarie vēditiōis exprobat:
adleccit: **H**ūquid abbreviata r̄ par-
uula facta ē man^o mea: vt nō possim
redimere: aut nō est i me virt^o ad li-
berandū? Sed qd̄ huic potentissime

Esa. 50.

Ibidem.

De velle bonū et agere malū.

Ensd. 59 misericordie eius semp obstitit: id ē
ppheta demōstrans: Ecce in q̄t non
est abbreviata manus dñi vt saluare
nequeat: neq; aggrauata ē auris ei⁹
vt nō exaudiat: sed iniquitates vestre
diuiserūt inter vos ⁊ deum vestrū: ⁊
peccata vestra abscondērūt faciē eius
a vobis ne exaudiret.

**Item expositio illius: Scio
autem q̄ nō habitat in me:
hoc est in carne mea bonū:**

Lapi. XIII.

Alia ergo carnales nos fecit:
q̄ ⁊ spinis ac tribulis cōdemna-
uit illa dei prima maledictio:
nosq; ita iniquo pater noster venū-
dauit cōmercio: vt bonū qd volum⁹
agere nequeam⁹: dñi diuulsi a memo-
ria summi dei: ea q̄ bñane fragilitatē
sunt cogitare cōpellimur: dñi purita-
tis amore flagrātes: in centenis natu-
ralib⁹ q̄ penit⁹ ignorare velim⁹ etiā
Roma. 7 inuiti plerūq; cōpungimur: scim⁹ qz
non habitat in carne nostra bonū: id
est hui⁹ quā diximus theorie atq; pu-
ritatis ppetua iugisq; tranquillitas.
Sed factū est istud pessimū ac lugu-
bre diuortium: vt cum mēte legi dei
seruire velimus: nunq; scz volentes
a claritate diuina diuouere p̄spectū:
tamē carnalibus tenebris circūfusi:
quadā lege peccati ab eo qd bonum
esse nouimus cogamur auerſi: scz ad
curas cogitatioēq; terrenas: ab illa
mentis celsitudine decidētes: ad q̄s
nos lex peccati: id est illa sentētia dei
non inmerito cōdēnauit: quā primus
delictor excepit: ⁊ inde est qd beatus
ap̄lus: cū apertissime fateat inuita-
billi se vel omnes sanctos peccati hui⁹
necessitate cōstringi: tñ neminē eorū
ob hoc esse damnādū audēter enun-

Ensd. 8. ciat: dicēs: Nihil ē nūc damnatiōis
est his q̄ sunt in christo iesu: Vex em̄
spūs vite in christo iesu liberauit me
a lege peccati ⁊ mortis: id est quori-
diana grā christi omnes sanctos suos
ab hac lege peccati ⁊ mortis i quam
iugiter vl nolētes cogunt incurrere:

cum remissionem debitorū suorum a
domino p̄canf: absoluit. Videtis q̄
nō ex p̄sona peccatorū: sed ex illorum
qui vere sancti atq; p̄fecti sunt: hanc
beatū apostolū p̄mississe sententiā:
Jbid. 7. Non em̄ qd volo bonū hoc facio: sed
qd odi malū hoc ago: ⁊ video aliam
legem in membris meis repugnantē
legi mentis mee: ⁊ captiū me ducentem
in lege peccati: que est in mem-
bris meis.

**Obiectio q̄ neq; infidelium
personis cōueniat neq; san-
ctorū: Non eni qd volo fa-
cio bonū: Lapi. XIII.**

Ermanus. Neq; eorū q̄ ca-
pitalibus criminib⁹ implicā-
tur: neq; apostoli vel illorū
qui ad eius p̄fecere mensurā: hoc di-
cimus cōgruere posse p̄sonis: sed de
his pprie hoc intelligi debere cense-
mus: qui post dei gratiā agnitiōēq;
veritatis a carnalibus se vitijs absti-
nere cupiētes: antiqua adhuc cōsue-
tudinē velut naturali lege in mēbris
suis violētissime dñante: ad inolitā
passionū cōcupiscentiā pertrahunt:
Assus em̄ ac frequentia delinquendi:
velut lex efficif naturalis: que mem-
bris hñane infirmitatis inserta: affe-
ctus aīe necdum plenis virtutū stu-
dijs erudit: s̄ adhuc rudis ac tener:
vt ita dixerim: castitatis: captiuos ra-
pit ad vitia: ac morti eos antiqua le-
ge subiiciens: iugo peccati domināt
addicit: nō sinens eos bonum quod
diligūt puritatis adipisci: sed potius
malum quod execrant exercere com-
pellens.

**Responsio ad obiectionem
ppositam: Lapi. XV.**

Deonas. Non parum vestra
p̄fici opinio. Siquid ē etiā
vos ipsi aſtruere iam cepistis:
in illorū p̄sona qui omnino peccato-
res sunt: hoc penit⁹ stare nō posse: illi
autē qui se a vitijs carnalib⁹ abstine-
re cōtendūt: pprie cōuenire. Quos

Collatio. XXIII. abbatis Theone

Roma. 7

1. Co. 6.

qm̄ a peccatoꝝ iā numero segregastis: cōsequēs est vt etiā fideliū atq; san-ctoꝝ paulatim cetib⁹ inseratis. Que enī genera pctōꝝ istos dicitis posse cōmittere: quib⁹ si fuerit post gratiā baptismatis inuoluti: rursum p̄ quoti- dianā christi gratiā liberent⁹? Aut d̄ quo mortis corpe apl⁹ dixisse cre- dendus ē: Quis me liberabit de cor- pore mortis hui⁹? Gratia dei p̄ iesum christū dñm nr̄m? Itōne manifestū est sicut vos quoq; ipsos veritas cō- peillit cōfiteri: nō de illis capitaliū cri- minū mēbris: per q̄ stipendiū eterne mortis acq̄rit⁹: id est homicidij: forni- cariōis: adulterioꝝ: ebrietatis: furtoꝝ: rū atq; rapinay: s̄ de illo p̄dicto cui gratia christi quotidiana succurrit corpe memorari? Quisquis enim post baptisimū ⁊ scientiā dei: in illud mortis corpus incurrit: sciat se nō quotidiana gratia dei: id est facili re- missiōe: quā momētis singulis exora- tus dñs noster errorib⁹ nostris dona- re cōsuevit: s̄ aut diuturna afflictioe penitudinis ac penali dolore purgā- dum: aut certe p̄ his in futuro eterni ignis supplicij ad dīcendū: ita eodē aplo. p̄nūciāte: Nolite falli: neq; for- nicarij: neq; idolis seruientes: neq; ad- ulteri: neq; molles: neq; masculoꝝ cōcubitoꝝ: neq; fures: neq; auari: neq; ebrioli: neq; maledici: neq; ra- paces regnū dei possidebūt. Aut q̄ ē ista lex militans in mēbris nr̄is q̄ re- pugnat legi mētis nr̄e: et q̄ nos rest- stentes atq; captiuos in legē peccati ac mortis abduxerit: ei⁹ nos fece- rit carne seruire: nihilomin⁹ mente le- gi dei seruire p̄mittat? Nec enī h̄ pu- to legē peccati flagiciā designare: aut hoc de supradictis intelligi posse cri- minib⁹: que si q̄s facit legi dei mente nō seruit: a qua necesse est etiā aīo aīo discedere: q̄s aliquid eozum carne cō- mittat. Quid est enī seruire legi pec- cati: nisi ea que a peccato imperant⁹: implere? Quod ergo peccati genus est: quo etiā se tāta sanctitas atq; per- fectio sentiat captiuari: gra tñ christi

nō ambigat liberā dñi: dicēs: Infelix ego homo: q̄s me liberabit de corpe mortis hui⁹? H̄ra dei p̄ iesum christū dñm nostrū. Quā in q̄ legē mēbris nr̄is inesse firmabit⁹: que abstrahēs nos a lege dei: ⁊ captiuans nos legē peccati: infelices nos pot⁹ faciat q̄s nocētes: vt nō eternis supplicij ad- dicamur: sed q̄si de interrupto beati- tudinis gaudio sp̄irem⁹: ⁊ auxilia- torē q̄ nos ad id retrahat inquirētes cū aplo. pelamem⁹: Infelix ego hō: q̄s me liberabit de corpe mortis hui⁹? Adducit nāq; captiuū in legē pecca- ti: quid est aliud q̄ in effectu peccati atq; ope pmanere? Aut qd aliud p̄n- cipale dabit bonū: qd sancti explorare nō possint: nisi id ad cui⁹ cōparationē vt supra diximus vniuersa nec bona sunt? Et quid ē nouimus multa esse i hoc mūdo bona: p̄cipueq; pudicitia: cōtinentiam: sobrietatē: humilitatē: iusticiam: misericordiā: temperantiā: pietatē: sed hec omnia ⁊ summo illi bono paria esse nō possunt: ⁊ perfici non dicā ab apostolis: sed etiā a me- diocrib⁹ possunt: ⁊ a quib⁹ impleta nō fuerint: aut eterno supplicio p̄- niunt⁹: aut grandi vt supra dictū est labore penitētie: vel quotidiana xp̄i gratia liberant⁹. Superest igit vt hanc apostoli sententiā soli sanctoꝝ p̄sone recte fateamur aptari: q̄ in hanc quā p̄diximus incurētes quotidie pecca- ti nō criminū legem: de statu salutis sue certū nō p̄cipitant⁹ i facinus: sed vt dictū est de cōtemplatione diuina ad miseriā cogitationū deuoluti cor- poraliū: vere illi⁹ beatitudinis bono plerūq; fraudant⁹. Si enī se in hanc membrorū suozum legē quotidianis sentirent scelerib⁹ illigari: non vtq; de felicitatis amissiōe: s̄ de innocētie causerē: nec diceret apl⁹ Paul⁹: Infelix ego hō: sed impurus aut sce- lestus ego hō: nec de corpe mortis hui⁹: hoc est de cōditiōe mortali: sed a flagicijs atq; criminib⁹ carnis hui⁹ vellet absolui. Sed qz se p̄ cōditiōe fragilitat⁹ hūane senserat captiuat⁹:

Roma. 7

id e
ra
ria
in
st
ma
g
mi
spina
rum
enā
am
ma. 8. mor
rite u
ge pec
Qui

b
domi
her. 1. cum p
diced
corpu
tuit
q̄s p̄
strato
monet
per
mo
citare
libere
quam
non p
nolan
ad illi
fectio
hoc t
milib
euidi
modi
Roma. 7 cōtin
qui h
scēti
curio
stoli
1. Co. 10. desig
obse
1. Co. 12. desig
Ibidem. ipse

De velle bonū:et agere malū.

Id est abductū ad sollicitudines carnales: que lex peccati et mortis operat: ingemiscens sup hac quā inuitus incurrerat lege peccati: confestim recurrit ad christū: et p̄sentissima gratie eius redemptiōe saluatur. Quicquid ergo lex illa peccati: que spinas ac tribulos cogitationū carumque mortaliū naturaliter gignit: etiā in apostolici pectoris terra sollicitudinis germinarit: ista lex gratie mor auellit. **Roma. 8.** Lex enim inquit spiritus vite in christo iesu: liberauit me a lege peccati et mortis.

Quid sit corpus peccati:

Lapi. XVI.

Roma. 8. De ergo inenitabile corpus est mortis: in qd p̄fecti quicque qui gustauerunt q̄ suauis est dominus quotidie reuoluit: sentiunt **Di. 2.** cum p̄pheta q̄ malū sibi et amarū sit discedere a domino deo suo: hoc est corpus mortis quod a celesti eos intuitu retrahens: ad terrena deducit: qd p̄fallentes eos atq; in oratiōe p̄stratos: vel humanas effigies vel sermones vel negocia vel actus facit superfluos retractare: Hoc est corpus mortis qd emulantes angelicā sanctitatem: et volentes domino iugiter inherere: p̄fectionē tamē huius boni: quia mortis corpus oblitit: inuenire non possunt: sed faciunt malū quod nolunt: id est traducunt mente etiā ad illa que ad p̄fectū virtutū p̄fectionēque non pertinent. Denique vt hoc de sanctis atq; p̄fectis sibi q̄ similibus: se dīxisse beatus apostolus enūdēt exprimeret: digito quodāmodo semetipsum tactusq; designās: **Roma. 7.** cōtinuo infert: Itaque ego ipse: id est qui hec p̄nuncio: mee nō alterius cōscientie latebras pando. Hoc sane elutionis genere familiariter vt apostolus solet: siquādo vult se specialit̄ designare: sicut ibi: Ego ipse Paulus obsecro vos p̄ mansuetudinē et mortis. **2. Co. 10.** destitit christi. Et rursum: **2. Co. 12.** Ipsi q̄ ego Ibidem. ipse non grauavi vos. Et iterū: Sed

est: ego ipse nō grauavi vos. Et alibi: Ego ipse paulus dico vobis: si circūcidamini christus vobis nihil p̄derit. Et ad Romanos: Optabā enī ego ipse anathema esse a christo pro fratribus meis. Potest autē nō absurde etiā sic accipi: vt exp̄ssus emphasi p̄nūciat: Itaque ego ipse: id est quē nostis esse apostolū christi: quē tota suspiciētia veneramini: quē creditis summū atq; p̄fectum esse: et in quo loquūtur christus: cum mente seruam legi dei: carne tamē legi peccati seruire me fateor: hoc est distentione cōditionis humane interdū de celestibus ad terrena deuoluor: et ad carnales humilium rerū mentis mee altitudo p̄labitur: p̄ quā peccati legem ita momētis singulis me sentio captiuari: vt quīs immobilis circa legem dei desiderio p̄seuerē: nullo tamē modo vīm huius captiuitatis euadere me posse sentiā: nisi cōfugero semp ad gratiam saluatoris.

Sancti omnes veraciter immundos se et peccatores esse cōfessi sunt: La. XVII.

Roma. 7. Idcirco quotidianis suspicijs sancti omnes p̄ hac substantie sue fragilitate cōpuncti: dum cogitationum varietates: et cōscientie sue latebras ac penetralia p̄scrutant: suppliciter clamant: Non intres in iudiciū cū seruo tuo: qz nō iustificabitur in cōspectu tuo oīs viuens. Et illud: Quis gloriabit castū se habere cor: aut quis fiduciā habebit se mūdū esse a peccato? Et iterū: Non est iustus homo in terra qui faciat bonū et nō peccet. Et ita infirmā hominū imp̄fectāque iusticiā: ac misericordia dei semp indigentē: indignā esse sentiūt: vt vnus ex his cuius iniquitates et peccata deus misso de altari ignito verbi sui carbone purgauit: post illā mirificā cōtemplationē dei: post intuitum sublimiū seraphin: et reuelationē sacramentorū celestium dicat: Ne mihi: qz vir pollutus labijs

Sal. 5.

Roma. 9.

Roma. 7.

Ps. 142.

Ps. 20.

Eccl. 7.

Eccl. 6.

Collatio. XXIII. abbatís Theone.

ego sum: et in medio populi polluta labia habentis ego habito. Qui sicut arbitror labiorum suorum immundiciam nec tunc quidem fortasse sensisset: nisi vera perfectione et integra puritate contemplatione dei meruisset agnosceret: cuius intuitu pollutionem suam sibi ante incognitam repente cognouit. Cum enim ait: *He mihi: quia vir pollutus labijs ego sum: de suorum hoc cum labiorum non de populi pollutione confessum id quod sequitur manifestat: Et in medio populi polluta labia habentis ego habito.* Sed etiam cum orans peccatorum quasi vniuersalium immundiciam confiteretur: non iniquorum tantum sed etiam iustorum plebem generali supplicatione complectitur: dicens: *Ecce tu iratus es et peccauimus: in ipsis fuimus semper et saluabimur: facti sumus ut immundi omnes nos: tanquam panis menstruatus vniuersae iusticie nostrae. Rogo: quid euidenter hac potest esse sententia: qua non vnam tantum: sed vniuersas iusticias nostras propheta complexus: et circumspectans omnia quae vel immunda vel horrida iudicant: quia nihil in hominum conuersatione sordidius neque impurius potuit reperire: panno menstruato eas comparare maluit?*

Etiam iustos et sanctos sine peccato non esse: La. XVIII.

Frustra ergo manifestissime veritati spinose obiectionis acumen opponitur: sicut paulo ante dixistis: Si nemo sine peccato: nullus est sanctus: et si nemo sanctus: nullus ergo saluabitur. Hoc enim propheta testimonio: potest nodus huius questionis absolui: *Ecce inquit tu iratus es et nos peccauimus: id est cum elationem nostri cordis vel negligentias auersas: tuo nos auxilio denudasti: confestim nos vorago absorbit peccatorum: velut si quis splendidissimo solis diceret elemento: Ecce tu occubisti: et nos ilico tenebrosa conterit obsecritas. Et tamen cum hic sanctus pec-*

casse se dicat: et non solum peccasse: sed etiam in ipsis semper permansisse peccatis: non desperat penitus de salute: sed subiungit: *In ipsis fuimus semper et saluabimur.* Hanc ego sententiam: *Ecce tu iratus es et peccauimus: illi apostolice comparabo: Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius? Rursus id quod propheta subiungit: In ipsis fuimus semper et saluabimur: persequentibus apostoli congruit verbis: Gratia dei per Iesum Christum dominum nostrum. Similiter etiam illud eiusdem prophetae: *He mihi: quia vir pollutus labijs ego sum: et in medio populi polluta labia habentis ego habito.* videtur supradictos sapere sermones: Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Item quod sequitur in propheta: *Et ecce volauit ad me vnus de seraphim: et in manu eius carbunculus sine calculis: quem fortis petulerat de altari: et tetigit os meum et dixit: Ecce haec tetigi labia tua: et auferet iniquitas tua: et peccatum tuum mundabit.* Tale est ut pauli videatur ore prolatum qui ait: Gratia dei per Iesum Christum dominum nostrum. Aides ergo quemadmodum omnes sancti non tam ex persona populi quam ex sua: et peccatores se veraciter fateantur: et tamen nequaquam de sua salute desperent: sed iustificationis plenitudinem quam pro conditione fragilitatis humane consequi se posse diffidunt: de gratia domini et misericordia presumunt.*

Quin ipsa quoque orationis hora: peccatum declinari vix possit: Lapi. XIX.

Eminens homo in hac vita quibus sanctum: immunitatem esse a debilitat peccatorum: etiam magisterium nos edocet saluatoris: qui discipulis suis perfecte orationis formulam tradens: inter reliqua illic sublimia sacratissimaque mandata: quae non nisi sanctis perfectisque sunt tradita: et malis et infidelibus conuenire non possunt: hoc iussit interferi: *Et dimitte*

Roma. 7

Esa. 6.

Isa. 7.

Matth. 6.

De velle bonū et agere malū.

nobis debita nostra sicut et nos di-
mittimus debitoribus nostris. Si igitur
vera hec et a sanctis proferretur oratio:
sicut indubitanter credere nos oportet:
quis tam contumax et presumptor
tamque superbia diabolici furoris elatus
poterit inueniri: qui sine peccato
se esse pronuncians: non solum maiorem
se apostolis credat: verum etiam
ipsum quasi ignorantie aut vanitatis
arguat saluatorem: ut scilicet aut nescierit
esse posse aliquos immunes a
debitis: aut frustra docuerit eos quod
scierit orationis istius remedio non
egere? Sed cum regis sui precepta seruantes:
omnes omnino sancti quotidie dicant: Dimitte nobis debita nostra.
Si verum dicunt: vere nemo est
immunis a culpa: si autem fallunt: eque
verum est eos in edacii non carere peccato.
Unde etiam ille sapientissimus Ecclesiastes:
vniuersos actus et hominum studia mente percurrens: sine ulla
exceptioe pronunciat: Quia non est in
terris homo in terra qui faciat bonum
et non peccet: id est nemo in hac terra
tam sanctus: tam diligens: tam intentus:
vel potuit unquam: vel poterit inueniri:
quod vero illi ac singulari bono ita iugiter
valeat inherere: ut non quotidie ab eo
distractum se sentiat deliquisse. Qui tamen
cum pronunciet immunis a noxia esse non
posse: iustus esse nihilominus non negat.

A quibus sit peccati euacuatio et virtutum discenda perfectio: Capitulum XX.

Quisquis itaque anamarteton: id est
impeccantiam nature ascribit humane: non inaniter
verbis: sed conscientie sue testimonio nobiscum
ac probatione consilietur: et tunc denique
se absque peccato esse pronunciet cum se ab
hoc summo bono senserit non auersum:
immo vero quisquis considerans conscientiam suam:
ut non dicam amplius: vna saltem synaxim sine
vlla verbi vel facti: vel cogitationis interpellatione
se deprehenderit celebrasse:

absque peccato se esse pronunciet. Proinde: quia his omnibus ociosis ac superfluis
rebus: voluerit humane mentis excursus
fatemur carere non posse: per hoc utique
consequenter sine peccato nos non esse
veraciter confitemur. Nam quantumvis
circumspectioe unusquisque cor suum ser-
uare intendat: nunquam id finem desiderium
spiritus sui: repugnante carnis conditione
custodiet. Quanto enim magis profecerit
mens humana: et ad sinceriores contemplationis
puenerit puritatem: tanto se inuidiosius
quod per speculum sue puritatis inspiciet:
quia necesse est dum animus ad sublimiores
se extendit intuitu: et maiora quam nouit
perspicit concupiscit: illa in quibus est
ut inferiora semper ac viliora despiciat.

Quicquid agnoscamus nos sine peccato non esse: non debemus tamen nos a dominica communione suspendere:

Capitulum XXI.

Quia siquidem denotat sincerior
obtinere: pariterque sibi maiorem
reprehensionis dolorem irreprehensibilis
vita: et multiplicat gemitus atque suspiria
emendatio morum: et emulatio attenta
virtutum. Nemo enim illo in quo profecerit
gradu potest esse contentus: et quantum
quis fuerit mente purgatus: tanto se
sordidius videt: magis humilitatis quam
elationis inuenit causas: quantumque
procius ad sublimiora conscendit: tanto
amplius prouidet sibi superesse quod
tendat. Denique ille apostolorum eximius
quem diligebat Iesus: recubans supra pectus
eius: habet quasi ex domino prout cor de
sententia: Si dixerim: Quia peccatum
non habemus: ipsi nos seducimus: et veritas
in nobis non est. Itaque si dicentes
nos non habere peccatum: veritatem id est
christum non habemus in nobis: quid aliud
proficimus nisi ut nos hac ipsa perfessione ex
peccatoribus sceleratos atque impios
approbemus? Postremo si cordi est
verum explorare: utrum possibile sit homi-
ne substantie anamarteton: id est im-
peccantiam possidere: a quo bene manifestum

1. Job. 1.

Collatio. XXIII. abbatis Abrahā

discere poterimus: q̄ ab his q̄ carnē
 Gal. 5. suā crucifixerūt cū vitijs ⁊ cōcupiscē
 Ibidē. 6. tijs. ⁊ quib⁹ vere crucifixus est mun/
 dus? Qui cū de cordibus suis nō so/
 lum radicitus vitia vniuersa cōul/
 scrūt: verū etiā peccatorū memoriā ac
 cogitationes conentur excludere: nī/
 hilomin⁹ tamē quotidie fideliter p/
 fiteant: ne vna quidē hora sine macu/
 la se esse posse peccati. Nec tamen ex
 eo debemus nos a dñica cōmunionē
 suspendere: q̄ nos agnoscimus pec/
 catores: sed ad eam magis ac magis
 est ppter aīe medicinā ⁊ purificati/
 onē spiritus auidē festinandū: verū/
 tamē ea humilitate mētis ac fide: vt
 indignos nos pceptiōe tante gratie
 iudicātes: remedia potius nris vul/
 neribus experiam⁹: Alioquin nec an/
 nuerfaria quidē digne est psumēda
 cōmuniō: vt quidā faciūt qui in mo/
 nasterijs cōsistentes: ita sacramētoꝝ
 celestiū dignitatem ⁊ sanctificationē
 ac meritū meriunt: vt estimēt ea nō
 nisi sanctos atq; īmaculatos debere
 psumere: ⁊ non potius sanctos mun/
 dosq; nos sua participatiōe pficiāt.
 Qui profecto maiorem arrogantiē
 psumptionē: quam declinare sibi vi/
 dent incurrūt: q̄ vel tunc cū ea per/
 ciunt: dignos se eius pceptiōe di/
 iudicant. Multo enim iustius est: vt
 cum hac cordis hūilitate qua credi/
 mus ⁊ fatemur illa sacrosācta myste/
 ria nunq̄ p merito nos posse cōtin/
 gere: singulis ea dñicis ob remediū
 nostrarū egritudinū psumamus: q̄
 vt vana p̄uasiōe cordis elati: vel
 post annos dignos eorū p̄cipio nos
 esse credamus. Quapropter vt hec
 intelligere et fructuose tenere possi/
 mus: misericordiā dñi vt nos ad p̄fi/
 cienda hec adiūuet: attentius implo/
 remus: que nequaq̄ ita vt cetera hu/
 mane artes pcedente quadā ratione
 verborū: sed actu potius ⁊ experientia
 p̄uenire discunt: queq; rursus: nisi tā
 collatiōibus spiritaliū virozū fre/
 quenter examinata fuerint ⁊ polita:

q̄ documentis ⁊ quotidiana experien/
 tia solliate ventilata: aut obsolescūt
 incuria: aut ociosa obliuione depeūt.

**Explicit abbatis Theo/
 ne collatio tertia.**

**Incipit annotatio capi/
 tuloꝝ collationis abbatis
 Abrahā de mortificatione.**

- Ca. j. Quomō abbati Abrahā pdi/
 derimus cogitationum no/
 strarū arcana.
- ij Quomō nostros senex pate/
 fecerit errores.
- liij De qualitate loq̄ q̄ ab ana/
 chorētis expecti debeāt.
- liij Que a solitarijs opationum
 genera debeāt eligi.
- v De euagatione corporis gra/
 ues magis q̄ releues cor/
 dis anxietas.
- vj Ad quā cōpationē monach⁹
 cogitatiōes suas debeat cu/
 stodire.
- vij Interrogatio cur obesse no/
 bis parentū vicinia puta/
 ref: que in egypto cōsistēti/
 bus nō obesset.
- vliij Responso quō nō oībus cō/
 ueniant omnia.
- ix Qz hi possint parētū viciniā
 nō timere: q̄ abbatis apol/
 lo mortificationē potuerūt
 emulari.
- x Interrogatio an obest mona/
 cho si a parentibus sibi ne/
 cessaria suggerant.
- xi R̄sio quid sanct⁹ Antonius
 sup hoc p̄nuncianerit.
- xij De utilitate opationis: ⁊ ocij
 detrimento.
- xliij Fabula de tonsoris mercede:
 cōposita ad illusiones dia/
 boli cognoscēdas.
- xliij Interrogatio vnde nobis ta/
 lium cogitationū error ir/
 repsit.
- xv Responso de tripertito ani/
 me motu.

- xvi) Rationabilē aīe nostre partem fuisse corruptā.
 xvij) Quod infirmior ps aīe diabolicis tēptatiōib⁹ pīma succūbat.
 xviij) Interrogatio an vtili desiderio maioris silētiij retrahemur ad patriam.
 xix) Ratiō de illusiōe diabolica q̄ vastioris solitudinis requiem reprobmittat.
 xx) Quod vtilis sit remissio in aduentu fratru.
 xxi) Quod enāgelista Iohes vtilitatem remissiois ostēdisse dicat.
 xxij) Interrogatio quālibet intelligēdū sit quod i euāgelio dī: Iugū meū suauē est: et onus meū leue.
 xxiii) Responsio cū expositiōe sentētie.
 xxiiii) Cur amarū iugū et graue onus domini sentiat.
 xxv) Quid vtilitatis cōferat tēptationū incurso.
 xxvi) Quēadmodū pfecte abrenūciantibus: cētuplū in hoc mun-do reprobmittat.

Explicit annotatio capitorū.

Incipit abbatīs Abraā colatio de mortificatione.

Quod abbati Abrae Cassianus cū collegis p̄diderint cogitationū suarū arcana:

Capitulu. i.

Marta atq3

q̄ vicesima ista collatio abbatīs abraā christo fauēte p̄cudif: oīm senioꝝ traditiōes atq3 instituta cōcludēs: quia vīs oīonib⁹ cōsummata: illoꝝ viginti q̄tuor senioꝝ: q̄ i sancta Apocalypsi coronas suas agno offerre dicunt: nūmero mystice cōgruēte: cū crax p̄missionū n̄raz debuit nos credim⁹ liberādos. Si q̄ p̄inde gl̄ia: bi viginti q̄tuor senes n̄ri ob institutiōis sue meriti fuerint coronati: illi q̄ p̄ salute mūdi imolar⁹ est agno: subiectis sunt capitibus oblaturi. Ipe

em et illis tā eximīū sensū: et nobis quālēcūq3 sermonē: quo tanta p̄funditas p̄meret. p̄pter honorē noīs sui donare dignat⁹ ē. Et necesse ē vt ad auctore bonoꝝ oīm muneris sui merita referant: cui hoc ipso debet ampli⁹ q̄ magis soluit. Igit ad hūc abraā cogitationū n̄raz ipugnationē anxia cōfessio de/tulim⁹: q̄ ad repetendā puinciā n̄ram atq3 ad reuiscendos parētes q̄tidianis aīe estib⁹ v̄gebamur. Hinc etenī nob̄ maxima desiderioꝝ nascebat occasio: q̄ tanta religione atq3 pietate parētes n̄ros p̄ditos recoꝝabamur: vt eis neq3 q̄ nostrū p̄positū p̄ponerem⁹: s̄ inglic mēte voluētes: q̄ p̄fectū magis ex illorū essent assiduitate capturi: nullaq3 nos corpaliū rerū sollicitudine: nullis p̄spiciēdi vict⁹ distētiōib⁹ occupādos: illis afatin omnē cū gaudio p̄bitionē n̄re necessitatis explentib⁹. Insup etiā spe iamū gaudioꝝ animū pascēbam⁹: credētes fructū nos maxim p̄cepturos de cōuersiōe mltorū: q̄ velut n̄ro essent ad viā salutis exēplo ac monitis dirigendi: tū p̄terea iporū locoꝝ situs: in q̄ bns erat maiorib⁹ n̄ris auita possessio: ipsaq3 amenitas regionū locū da ante oculos pingebat: q̄ grate et cōgrue solitudinis spacijs tenderet: ita vt nō solū delectare mōachū possint secreta syluarū: s̄ etiā maxia vict⁹ p̄bere cōpēdia. Que oīa p̄dicto senti: cū fin fidem p̄scie n̄re simpliciē pāderem⁹: nec tā impugnationū vim tolerare nos posse: nī si nobis p̄ illi⁹ medicinā dei gratia subuenisset: p̄fusus la chrymis testaremur: Tacit⁹ ille diuq3 cūctat⁹: atq3 ad extremū grauitē ingemiscēs ita ait:

Quod nostros senex patefecerit errores: Capi. ii.

Ecdū vos desiderijs renūctasse mūdānis: nec mortificasse cōcupiscētiās p̄stinas: cogitationū vīaz p̄dit infirmitas. Itā sicut desidīa cordis vīi: desiderioꝝ vīoꝝ puagatio p̄testat⁹: hāc pegrinationē ac parentū absentīā: quā mēte poti⁹ suscipe debuistis: carne tāmmodo sustinet. Sepulta

Collatio. XXIII. abbatis Abaam

em hec oia: ac de cordibus vris enulsa
penit? iā fuissent: si vel rōnem ipi? ab/
renūciatōis: vel pncipalē solitudinis
cām in q̄ cōsistim? cepisset. Idēq; vos
illa ocij egritudine sentio laborare: q̄ i
puerbijs ita notat: In desiderijs ē ois
Ps. 107. 21 ociosus. Et iterū: Desideria occidūt pi
grū. Nā et nobis poterāt b̄ q̄ cōmemo
rastis carnaliū cōmodorū nō deesse cō
pēdia: si credidissim? ea nro cōuenire
pposito: aut talē ex illis amenitatū vo
luptatib? fructū nob̄ iudicassim? posse
pferri: q̄lis iste est q̄ de b̄ locorū squalo
re et corpis p̄ritiōe cōdrit. Nec sum?
ita parētū solatio destituti: vt desint q̄
de suis substantijs sustētare nos gaude
ant: nisi nobis illa inīa saluator? occurr
rens: q̄cqd ad fotū h? p̄tinet carnis ex
cluderet: q̄ dicit: Qui nō reliq̄rit siue
oderit patrē et matrē et filios et fratres:
nō pōt me? esse discipul?. Nā si parētū
q̄s essem? p̄sidio destituti: certe vel po
tentū mūdi isti? obsequia deesse nō pos
sent: q̄ p̄mptissima largitate necitatib?
mris cū omī gratiarū actiōe lb̄ministrare
gauderēt: q̄z munificētia sustētati: pa
randi vict? sollicitudine carerem?: nisi
nos vehemētē illa p̄phetica maledictio
decreteret: nā Maledict? inq̄t hō: q̄ po
nit sp̄s suā i hōie. Et: Nolite p̄fidere i
pncipib?. Potuim? etiā cellulas saltē
nras sup nllū flumīs aluēū collocātes:
aquā h̄re p̄ forib?: ne eā a q̄ttuor mill/
bus passūū nris cogereimur deferre cer
uicib?: nisi nos ad tolerantia laboris
isti? indefessos beati? apls reddēs hoc
ingit aīaret eloq̄o: Annūq; inq̄ens
ppriā mercedē accipiet b̄z suū laborē.
Nec ignoram? eē nō illa i regiōib? nō
stris amena secreta: i q̄b? pomorū copia
et hortorū grā vel vbertas: necitatē vi
ctus nri minimo labore corpis expedi
rēt: nisi ipingēda nob̄ illā exprobrati
onē q̄ ad illū i euāgelio directa ē diu
tē vereremur: qz recepisti p̄solatōz tuā
i vīa tua. Sed despect? illis oib?: et cū
vniūsa mūdi h? voluptate p̄tept? his
tm̄ squaloribus delectamur: vniūsisq;
delitijs horredā solitudinis isti? p̄feri
m? vastitatē: neq; huic arenarū amari

tudini quātas vberes glebe dinitias
cōpam?: nō tpalia h? corpis lucra: sed
eterna sp̄s emolumēta sectātes. Pa
rū est em̄ renūciasse monachū semel: id
est in p̄mordio p̄uersiōis sue p̄teptisse
p̄ntia: nisi eis q̄tidie fnūciare p̄stiterit.
Atq; in finē nāq; h? vite illud nob̄ di
cendū ē cū p̄pha: Et diē hoīs nō desit
derauit tu scīs. Nū et dñs i euāgelio: Si
q̄s vult inq̄t post me venire abneget se
metipsum: et tollat crucē suā quotidie
et sequat me.

**De qualitate locorū q̄ ab ana
chores expeti debeāt: Ca. III.**

Idcirco ei q̄ de interioris hoīs
e puritate p̄uigilem sollicitudinē
gerit: expetēda s̄ loca: q̄ mentē
ei? nulla ad culture distētiōē vberta
tis sue fecunditate sollicitet: nec d̄ cellu
le fixa atq; immobili statione p̄turbent:
atq; ad aliqd̄ subdiuiale op? p̄dire cō
pellāt: et ita velut in aptū effusus cogi
tatiōib?: omnē mētis directionē ac lb̄
tilissimū certe illi? destinatiōis intuitū
p̄ diūsa dispgat: q̄ a nemīe p̄sus q̄uis
sollicito ac vigilātī vel cauēri poterūt
vel videri: nisi q̄ aīn suū atq; corpus
iugit intra parietū septa cōcluserit: vt
ita q̄s velut piscator egregi? victū sibi
aplica arte p̄spiciēs: in trāquillissimī
cordis sui p̄fudo: agmīa cogitationū
natantia intet? atq; imobilis capteret: et
tanq̄ de p̄minētī scopulo curiose p̄fū
da p̄spectās: q̄s ad se hāmo trahere de
beat saluari: q̄s x̄o tāq; malos ac no
rios p̄sces negligat ac refutet: sagaci
discretione diiudicet.

**Que a solitarijs operationū
genera debeāt eligi: Ca. III.**

A hac ḡ vniūsq; custodia lu
i giter p̄fenerās: efficacit̄ illud i
plebit: qd̄ p̄ Abacuc p̄phetā sa
tis euidēt expm̄it: Sup custodiā meā abacuc. 2
stabo: vt ascendā sup petrā et specula
bor vt videā qd̄ loquat in me: et quid
respondeā ad arguentē me. Qd̄ quā
t i laboris ac difficultatis sit: expimen
tis illoz q̄ in illa calami siue purfurio
nis eremo cōmorant: manifestissime cō

Lead

Hiere. 17
Luce. 9.

De euagatiōe corpis grauef
magis ꝑ releuef cordis anxi
etas: Lapi. V.

n   *Ec mirū sī in cella q̄s residens
 q̄sī intra artissimū claustrū co-
 gitatiōib⁹ cōgregat⁹: anxietatū
 multitudīne suffocet: q̄ de carcērib⁹ ha-
 bitaculi cū hoīe p̄p̄etēs: cōtinuo ve-
 lut eq̄ effrenēs i dīlisa puoliat. Sz cū
 ad p̄s de suis velut stabulis euagēf:
 capīf stārī aliq̄d vel breue vel triste so-
 latū: cū x̄o corpe ad cellā pp̄iā reme-
 ante: rursus q̄sī ad sedē suā cūcta cogi-
 tationū catēna recurrerit: grauiores
 excitat stimulos ipsa inueterate licēte
 p̄suetudo. Hi q̄ q̄ needū p̄nt vel norūt
 volūtati suā in stigatiōib⁹ reluctari:
 cū acidia pecc⁹ insolūtū vehemētīo ipu-
 gnāte: intra cellā fuerūt anxiatī: sī p̄gre*

diēdi sepi⁹ libertatē sibi remissa distri-
ctiōis lege cōcesserūt: acriorē adūsum
se pestē h̄ vt putāt remedio suscitabūt:
sicut gelidissime aque haustu vim inē/
narū febriū quidā restinguere posse se
credūt: cū vtiq; accēdi ex hoc ignē illū
cōster potūt: q̄ sedari: siquidē momēta
neā illā reuelationē multo grauior cō
sequet afflictio.

Ad quā cōpationē monach?
cogitationēs suas debeat cu-
stodire: Capi. VI.

11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533

Ps. 25.

Collatio. XXIII. abbatis Albraa

Interrogatio cur obesse no-
bis parentū vicinā putare:
q̄ in egypto cōsistētibus non
obesset: **Lapi. VII.**

Erman. Satis vtili ac necessa-
rio p̄cipit instituto h̄ operū ge-
nus qd̄ intra cellā exerceri pōt.
Etenī nō solū exemplo b̄itudinis v̄ie
applicaz x̄p̄m imitatioe sū date: verū
etiā exp̄tē n̄e testionio cōmoditas
hui⁹ rei nobis sepe cōpta ē. Sed parē-
tū vicinā quā nec vos minimū respui-
stis: cur tantope a nobis debeat vitari
nō sat claret. Cū enī vos i oī p̄fectio-
nis via irrep̄hēbilē incedētes: nō so-
lū i p̄p̄ijs residere regiōib⁹: s̄ nec lon-
ge a viculis suis q̄sdā recessisse cerna-
mus: cur id qd̄ vobis notū nō est: no-
bis putet aduersum?

Respōsio quō nō omnib⁹ cō-
ueniant omnia: **La. VIII.**

Braa. Hōnū q̄ mala ex bonis
rebus sumi videm⁹ exēpla. Itā
si eadē q̄s agere: nō eodē affe-
ctu atq̄ p̄posito: aut dissiml x̄p̄te p̄sū-
pserit: p̄fecto erinde laqueū deceptōis
et mortis incurrit: vñ alijs eterne vite
fruct⁹ acq̄rit. Qd̄ ille q̄ manu fortis
puer: bellicosissimo illi gigāti in certa-
mine cōpar⁹: haud dubie ptulisset: si vi-
rilib⁹ atq̄ fortissimis saulis armis fu-
isset indut⁹: et q̄b⁹ etas robustior: innu-
merabiles cateruas hostiū p̄strauisset:
hec indubitātā p̄meuo puero potuerūt
inferre p̄ncipi: nisi p̄udētī discretiōe cō-
grua adolecētie sue armoz genera de-
legisset: et adūsus hostē teterrimū: non
lorica et clypeo q̄b⁹ ceteros videbat in-
structos: s̄ illis q̄b⁹ ip̄e dūicare pote-
rat telis fuisset armat⁹. Qobzē mēsu-
rā viriū suaz cōuenit vñ quēq̄ n̄m
diligētī aū p̄sare: atq̄ ad ei⁹ modulū
arripe quā libuerit disciplinā: q̄ quis
oēs vtilēs sint: tū apte cūctis cūcte esse
nō p̄nt. Itā enī q̄ bona ē anachoretis:
vñsū eā p̄gruā cōp̄robam⁹. A mlt⁹
enī nō solū infructuosa: s̄ etiā p̄ncipio-
sa sentit. Nec q̄ institutiōz cenobioz

vel curā fratrū sanctā atq̄ laudābile
merito p̄fitemur: idcirco ab vñsū eā
exp̄tēdā esse cēsem⁹. Itaq̄ renodōcū
vberim⁹ fruct⁹ ē: s̄ ab oib⁹ exp̄ti sine
patie nō pōt detrimēto. P̄oīde p̄p̄iū
regiōis v̄ie: atq̄ h⁹ in se p̄sanda sunt
instituta: deinde vires hoīm inq̄ vel
virtutū vl' vitioz assiduitate collectes:
dūsa inuicē lā ce trutināde. Fieri etēm
pōt vt qd̄ alteri⁹ gētis hoī arduū atq̄
ip̄osibile ē: s̄ alijs ista cōsuetudo q̄dā
mō x̄terit i naturā: sic natiōes quedā
ingētū plagaz diuersitate distiūcte: ma-
gnā vim frigoris vl' ardorē solis absq̄
ullo corpis p̄ferunt tegumēto: q̄ vñq̄
aliq̄ illā celi inclemētīā nō exp̄ti: quā-
uis roboz fuerit: sustētare nō possūt.
Ita etiā vos q̄ summo animi et corpis
nisu: i hac regione dūtaxat: q̄si naturā
patrie v̄ie: in mltis ipugnare conamī:
diligent exp̄dite: vtrū in illis torpedi-
nis: vt fama ē: regiōib⁹: et velut frigore
nimie infidelitat⁹ obstrictis: hāc (vt ita
dixerī) nuditatē sustētare possūt. Itā
enī istā p̄positū fortitudinē naturaliter
quodā mō indidit sancte cōuersatiōis
antiq̄tas: q̄ si cōstātē atq̄ virtuti pa-
res esse vos cernitis: vicinā parentū
fratrūq̄ v̄ioz silē fugere nō debetis.

Qui possint parētū vicinā
non timere q̄ abbatis apollo
mortificationē potuerit emu-
lari: **Lapi. IX.**

Exo ad certū districtiōis exa-
mē v̄iaz viriū quātitatē meti-
ri cōgrua estimatiōe possitis:
cuiusdā vob̄ senis: id est abbatis apol-
lo factū breuē indicabo: vt si vos in-
timū vestri cordis examen hui⁹ p̄posi-
to atq̄ virtuti hand inferiores esse cen-
suerit: absq̄ iactura p̄fectus vñ p̄fesi-
onib⁹ piculo: patrie inhabitationē ac
parētū vicinā p̄sumat: certi q̄ distri-
ctionem humilitatis huius: quam vo-
bis in hac puincia non solū voluntas
sed etiā necessitas peregrinatiōis ex-
torquet: p̄p̄inquitatis affectus: aut lo-
corum oblectatio non possit euincere.

Luc. 9.

De mortificatione.

Ad hūc igitur quē p̄dicim⁹ senē: cū ger/
manus su⁹ intēpēsta nocte venisset: in/
plorās vt de monasterio suo paulisper
egressus: ad euellendū bouē: quē ceno/
plaustrū emīn⁹ iherere flebilis q̄rebat:
ei esset auxilio: qz eū sol⁹ neq̄q̄ posset
eruere. Abbas apollo p̄tinacit̄ obsecrā/
ti: Cur ait iuniorē frēm n̄m: quē p̄ter/
ens p̄priorē q̄ me habueras nō rogasti?
Cūq̄ ille eū mortez olim sepulti fr̄is
obliti: ⁊ ex nimia p̄tinētie ac solitudis
ingitate velut ipotē mētē existimās re/
spōdisz: Quēadmodū poterā d̄ sepul/
chro eū q̄ aū ānos q̄ndecū obijt iuoca/
re: Abbas apollo: Ignoras q̄ ait me q̄
q̄ aū ānos viginti huic mūdo fuisse de/
functū: nulla q̄ iā posse de hui⁹ celle se/
pulchro: q̄ ad p̄ntis vite p̄tineāt statū/
tibi p̄ferre solatia: quē int̄m christ⁹ ab/
itentiōe mortificationis arrepte: vltimo/
dicū ad cōhēdūz bouē tuū nō patit̄ re/
latari: vt ne breuissimi q̄dē momēti in/
ducias p̄ p̄ris idulserit sepultura: que
m̄lto vtiq̄ celerit̄: honesti⁹: religiosus
fuerat exhibēda. Namini itaq̄ nūc
arcana pectoris v̄ri prudētē q̄ conijci/
te: an talē etiā vos iuxta parētes v̄ros
districcionē mētis iugit̄ retētare possi/
tis. Cūq̄ vos i hac animi mortificatio/
ne p̄siles eidē senserit: tū demū scitote
parentū fratrūq̄ vicinā: vobis q̄ q̄ si/
milis noriā nō futurā: vt scz eis q̄uis i
p̄ximo p̄stituit: velut mortuos vos es/
se credat: ita vt nec illos v̄ris foveri so/
latijs: nec vos illozū sinatis obsequiis
relaxari.

**Interrogatio an obsit mona/
cho si a parētib⁹ sibi neces/
saria suggerantur: Ca. X.**

S Ermanus. Sup hoc plane iam
nullū ābiguitati locū vltēre re/
liq̄sti. Certi etiam sum⁹ tā p̄ntis
hul⁹ hūis vilitatē: q̄ q̄tidiana h̄ nudi/
pedalia i illozū vicinia nullaten⁹ exerce/
re nos posse: s̄ ne labore q̄dcm illic sili/
ea q̄ sūt ad victū necessaria p̄uisuros:
sic h̄ etiā ipam q̄tidie aquā ceruicibus
n̄ris ex trib⁹ milib⁹ exhibere compelli/
mur: nec n̄ra em̄ nec illozū verecūdia: s̄
nos corā illis agere omnio patiet̄. Sa/
ne q̄d p̄posito n̄ro oberit: si illis s̄mini/
stratib⁹ vniuersa: nos sollicitudinē pa/
rādī vict⁹ penit⁹ absoluti: lectiōi t̄m et
orōni opam dederim⁹: vt isto q̄ nūc di/
strahimur labore sblato: spiritualib⁹ t̄m
studijs intentius exubemus.

**Responsio quid sanctus an/
tonius super hoc pronūcia/
uerit: Capitulum XI.**

Brahā. Nō meā p̄tra hoc vo/
a bis: s̄ b̄ti antonij sniam p̄feraz
q̄ ille ita cuiusdā fr̄is: h̄ q̄ dicit̄
teporē: to p̄p̄t̄ segnicie p̄futaui: vt etiā
nodū v̄ie p̄positiōis abscederet. Nam
cū ad p̄dictū v̄ix quidā vt dixi veniēs:
anachoreticā disciplinā minime dice/
ret admirādā: maioris p̄nūciās esse
x̄tutis: si ea q̄ p̄fectiōis sūt inter hoīes
q̄spia q̄ i eremo posit⁹ exerceret: beat⁹
antonius vbi nā ipē p̄sisteret: p̄cōtas.
Cūq̄ ille se iuxta pentes suos hitare
dixisset: ⁊ eoz p̄rebitiōe ab omī cura ⁊
sollicitudine diurni opis absoluto: le/
ctioni t̄m ⁊ orōni: absq̄ vlla distētiōe
spirit⁹ idesinent̄ gliaret̄ iustit̄e. Bur/
sum br̄s Antonij: Dic in q̄t fili v̄trum
in eoz dānis v̄l aduersis casib⁹ p̄triste/
ris: parit̄q̄ etiā modo sup eoz p̄sperita/
te cōgaudeas? Ille v̄triusq̄ rei se p̄tici/
pem esse p̄fessus est. Cui senex: Mone/
ris te in q̄t etiā in futuro seculo eoz sor/
te cōsēdū: cū q̄b⁹ in hac vita i lucri de/
trimēti ve p̄sortio: v̄l gaudio v̄l mero/
re cōcūteris. Nec hac cōtent⁹ snia bea/
tus antonius: maiorē insup cāpum di/
spuratiōis i gress⁹ ē: Nec in q̄dens p̄uer/
satio atq̄ h̄ tepidissim⁹ stat⁹: nō s̄ solo
q̄ dixi te feriūt detrimēto: lz id nūc ipē
nō sentias: dicēs q̄dāmō s̄m illā p̄ro/
uerbioz pabolā: Feriūt me s̄ nō doluit:
⁊ deluserūt me: ego aut̄ nesciui. v̄l illō
q̄d d̄r i p̄pheta: Et comederūt alieni ro/
bur ei⁹: ⁊ ipē nesciuit: q̄d scz dieb⁹ sin/
gulis mētez tuā p̄ casu varietate mu/
tantes: indefinenter ad terrena demet/
gunt: verū etiā q̄d fructu manū tuaz

Plur. 23.

Disce. 7.

Lolla. XXIII. abbatis Abraam

et iusta laboris proprii mercede defraudant: non putantes te horum peritio de suffultu: sed bene apostoli regulam: quotidianum tibi victum tuis manibus preparare: quem ille vltima ephesio et ecclesie principibus precepta promulgans: se etiam scitis euangelice predicationis studiis occupatum: non solum sibi: verum etiam his qui erant erga ministerium suum necessariis obsequiis prepediti: peruisse se memorat dicens: Ipsi scitis quoniam ea que mihi operantur erant: et his qui mecum sunt: ministrantur manus iste. Quod tamen ut se fecisse per forma nostre utilitatis ostenderet: alibi ait: Non otiosi fuimus inter vos: neque gratias panem ab aliquo manducauimus: sed in labore et fatigatione nocte et die operantes: ne quem vestrum grauarem: non quia non habuerimus potestatem: sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos.

De utilitate operationis: et ocij detrimento: Ca. XII.

Ideo cum etiam nobis paratum per fiducia non deessent: tamen habere cum ceteris opibus periculum nuditatem: et quotidianam corporis alimenter nostris malum suorum perparare: quod secunda paratum publicatione fulciri: laboriosissime huius penuriam: illam quam predicant oculos scripturarum meditationem: atque infructuosam lectionis instantiam postponentes: quam perculdubio liberrime sectaremur: si habere vtilius vel exemplis suis apostolica tradidisset auctoritas: vel instituta seniorum salubriter perficissent. Hanc autem te etiam ex hoc non leuius quam illo quod supra diximus affici detrimento: quia cum sis sani corporis ac robusti: stipe sustentaris aliam: quam iuste solis est debilius attributa. Nam utique oculus hominum generis absque illo tamen genere monachorum: quod secundum preceptum apostoli quotidianis manuum suarum laboribus viuunt: agape alienae operationis expectat. Nam non solum eos qui semetipsos: vel parentum facultatibus: vel famulorum laboribus: vel fundo suorum fructibus sustentari gloriantur: sed ipsos etiam reges mundi huius: agape certum est sustentari. Hoc denique maiorum nostrorum diffinitio habet: quod quicquid ad necessitatem quotidianam

in victus insumit: quod ope manuum nostrarum effectum perit quod non fuerit: ad agape referri debere sanxerunt: secundum apostolum: qui otiosis penitus interdicere opere largitur aleine: Qui inquit non operatur nec manducet. His beatus Antoninus aduersus quedam versus habet: etiam nos magister sui informauit exemplo: ut paratum perniciosa blanda dimeteret: et omnem qui victus necessaria ministrat agapen: insuper etiam omnem habitationis gratiam deuitem: squalentesque naturalis amaritudinis arenas: et pustas salis inundatione regiones: nullique ob idipsum suorum hominum iuri diuoluntate subiectas: cunctis mundi huius opibus preponamus: ut non solum frequentias hominum obtutu inuie solitudinis declinemus: sed etiam neque nos ad quilibet cuius culture distentionem verberari soli natura sollicitet: per quam mens ab illa perniciosa obseruatione cordis distracta: spiritibus studiis redderetur effeta.

Fabula de tororis mercede: composita ad illusiones diaboli cognoscendas: Ca. XIII.

Am quod alios quoque saluare vos non posse confiditis: et spe maioris lucris ad reuiscendam patriam festinat: audite etiam super hoc quendam abbatem macharij fabulam: iucundissime atque apostolice figuratam: quam et ille cuiusdam libris defiderijs estuati: medicinam opportunissime narrationis ingessit. Erat inquit in ciuitate quadam pitissimus tonsor: qui denariis ternis vnum quicquid detondens: tenuem vilem mercedem sui operis acquirere: ex hac eadem quantitate necessaria victus quotidiani comparabat: ceterumque denarios expleta oculi corporis cura: marisupio suo dilectis singulis inferebat. Sed cum indefinenter hunc cōderet quatuor: audiuit in quadam longe posita ciuitate singulorum solidorum singulos homines tororis perbere mercedem. Quo ille copertor: quod diu ero inquit hac medicitate contentus: ut triu denariorum stipem cum labore perquiram: cum possum illo pergens igenti solidorum quatuor diuitias congregare? Itaque sumens artis sue partem instrumenta: expensis in suum perit omnibus qui multo tempore collecta serua-

Abi. 3.

ps. 36.

Luc. 4.

αγα /
πην

De mortificatione.

rat: ad vrbē illā q̄stuosissimā cū sūmo labore puenit. Abi cū ea q̄ ingressus ē die sūm id qd cōpererat ab vno q̄ mercedē sui op̄is recepisset: ad vesperā se videns grādē solidorū nūc p̄quisisset: ad macellū ler̄ intēdit: escas refectōi sue necessarias cōēptur. Quas cū cepisset magno solidorū p̄cio cōpare: exp̄sis in periguo victu vniūsis q̄s acq̄sierat solūdis: ne vniū qdē denarij intulit lucrū. Cūq̄ ita singulis dieb̄ acq̄sitionē suā vidisset infumi: vt nō solū nihil redigeret: s̄ vix ip̄am q̄tidiane subst̄tie necessitatē posset explere: apud semetip̄m recogitās: reuertar inq̄t ad ciuitatē meaz illūq̄ repetā tenuissimū q̄stū: ex q̄ mihi expleta oī corp̄is cura: qd ad sustētationem senectutis accresceret: q̄tidiana exuberātia p̄ferebat. Qd quāuis parū videret et tenue: nō medio crē tū summa lugi pariebat augmēto. Q̄stuosior q̄ppe mihi fuit ille nūmor q̄ iste solidorū imaginariū q̄stū: ex q̄ si solū nihil eruberat qd recōdā: s̄ etiā vix ip̄a q̄tidiani victū necessitas sustinet. Et licet co recti nobis ē: hūc solitudis hui⁹ tenuissimū fructū indurpta iugitate sectari: quē nulle seclares cure: nulle mūdane distētiōes: nulla cenodoxie auaritatis arrodāt elatio: nulle sollicitudines diurne necessitatē iminuat. **Wclior** est cū modicū iusto sup̄ diuitias peccatorū mltas: q̄ affectare lucra illa maiorā q̄ etiā si pata fuerit q̄stuosissima cōuersione mltorū: necessitate tū mūdane p̄uersatiōis: et q̄tidianis distētonū diuinitatiōib̄ absument. **Wclior** nāq̄ ē sūm sniam salomōis: pugillū vniū cū re: q̄ duo pugilli cū labore et p̄sūptio: ne sp̄s. Quib̄ illusiōib̄ atq̄ dispēdijs oēs admodū i firmos necesse est i plicari: q̄ cū etiā d̄ sua salute sint dubij: ip̄i q̄ adhuc magisterio atq̄ i nstitutiōe egeāt aliena: ad p̄uertēdos alios et regēdos: diabolicis illusiōib̄ i stigant: q̄q̄ etiā si potuerint lucrū aliqd ex q̄rū dā p̄uersiōe p̄quirere: ip̄atā sua atq̄ incōditis morib̄ q̄cqd acq̄sierint p̄li gabūt. Illud nāq̄ eis qd Aggeus p̄

pheta describit eueniet: Et qui mercede congregat: misit eas in sacculū peritum. Vere enim lucra sua in p̄tūsum sacculum condit: qui quicquid p̄ aliorum cōuersionem videt acquirere: in temperantia cordis sui et quotidiana animi distētone disp̄git. Itaq̄ fiet vt dum yberiora lucra per aliorū credūt i nstitutionē parare se posse: etiā sua cōrectiōne p̄uient. Sunt cū qui se diuites ferunt nihil habentes: et sunt qui se humiliāt in multis diuitijs: Et melior est vir in ignobilitate seruiēs sibi: q̄ q̄ dignitatē sibi acquirat et indiget pane.

Interrogatio vnde nobis talium cogitationū error irperserit: Capitulum XIII.

Eriuanus. Satis cōgrue nobis his comparationibus disputa tio tua illusionum nostrarū manifestauit errores: quorū causas et curationes similiter optamus agnoscere: et vnde acciderit nobis ista deceptio p̄riter cupimus edoceri. Nulli etenim dubiū est neminē admodū posse remedia malis valitudinib̄ adhibere: nisi cū q̄ ip̄as morborū origines ante p̄dixerit.

Responsio de tripertito animē motu: Capitulum XV.

Brahā. Omnium vltior p̄vius a fons atq̄ p̄ncipium est: secū dū qualitatez vero partis illius: et vt ita dixerim: mēbrū qd in anima fuerit vitiatū: diuersa vocabula passionū corruptionūq̄ sortit. Qd nonnullūq̄ etiā morborū corporaliū p̄bat exēplo: quorū cū vna sit cā: in diuersa tū egritudinū genera pro qualitate mēbroz q̄ fuerint occupata distinguūt. Etenim cū arcey corp̄is. i. caput vis noxiū hūoris obsederit: cephalalgie p̄creat passionē: cū vero aures oculosve p̄uasit: i ora gicū siue ophthalmicū vertit morbus: cūq̄ se ad articulos q̄sq̄ et ad manū sūma trāstuderit: articularis atq̄ chiragraica d̄ valitudo: cū aut ad pedū ima defluerit: podagra mutato nomine

Colla. XXIII. abbatis Abraam

nūcipatur: totq; vocabulis vna atq; eadē norij humoris origo distinguit: quot mēbroz ceperit portiones. Eodē modo de visibilibus ad inuisibilia trāscunt: aīe nostre partibus atq; vt ita dixerim: mēbris vim culusq; vitij lesse credamus. Quā cū sapiētissimi quicq; triptite diffiniāt esse x̄turis: necesse est vt aut logicō. i. rōnabile. aut thyanco: id est irascibile: aut epithymeticō. i. cōcupiscibile: ei' aliq; corūpat incurfu. Cū g' aliquē ex his affectib' vis norie obfuderit passiōis: p ill' corruptione etiā vitio nomē iponit. Itā si rōnabile ei' pte vitioz pest' ifecerit: cenodorie: elatiōis: inuidie: supbie: psumptiōis: pteitiōis: hereseos vitia percabit. Si irascibile vulnerauerit sensus: furores impatiētia: tristitia: acidiā: pusillanimitatē: crudelitātē pturiet. Si cupiscibile vulnerauit portione: gastrimar: glā: fornicationē: philargyriā: auariciā et desideria noria terrenaq; generabit. **Rationabile anime nre ptez fuisse corruptā: Cap. XVI.**

Eccirco si fontē vicij huius et originē vult; agnoscere: rōnabile mētis vīe atq; aīe portione noueritis esse corruptā: ex q vel psumptionū v' cenodorie solēt vitia pullulare. Proinde h' primū aīe vobis: vt ita dixerim: mēbzū recte discretiōis iudicio et hūilitatis x̄tute curandū ē: q viciato dū nō solū ad pfectionis iā puenisse fastigia: s' etiā docere alios posse vos credit: et ad eruditionē ceterorū sufficētes atq; idoneos iudicatis: p elationē cenodorie quaz patefecit vīa pfectio: puagationū vanitate raptamini: q's amputare deiceps absq; difficultate poteritis: si vere discretiōis vt dixi hūilitate fundati: q laboriosus q'q; difficile sit vnūcuiq; nrm saluare aīam suā: mētis vīe pteitiōe discat: et itimo cordis affectu: nō mō lōge vos ab illa docēdi psumptiōe s̄bmotos: verū etiā ad huc egere doctoris agnoscatis auxilio. **Infirmior ps aīe diaboli**

cis temptationibus priā succumbat: **Capitulū XVII.**

Ohibete g' huic mēbro v' partia aīe vīe: quā specialit' diximus vulneratā: vere hūilitatē medelam: q qm ceteris aīe x̄tutib' in vobis: qntū apparet: infirmior ē: necesse est vt diabolice infestatiōi pma succubat. Quē admodū em' igruētib' qbusdā iniurijs q v' ex accidētī labore: v' de aeris corruptione gignunt: fieri etiā i corporib' hūanis solet: vt illa q fuerūt infirmiora: casib' istis priā cōsentiāt atq; succubant: cunq; peculiari' i eis morib' infederit: reliq's q's ptes corporis eadē peste tabefaciat: ita et animā vnus cuiusq; nrm flāte qdāmō pestilētī halitu vitiorum: illa maxie passiōe necesse est attēptari: in q tenerior atq; infirmior eius portio: validis inimici nō tā fortiter resistit impulsib': et ex illis piculū captinitatis icurrere: in qb' faciliores pdiriōi aditū reserat icauta custodia. Sic nā: q balaā pplm dei posse decipi: certa ratione collegit: dās piliū vt ex illa pte q infirmari nouerat filios israel: pnciosi eis laq'i tēderent: nō dubitās eos oblata copia seminaz: fornicationis ruina ptin' collapsuros: q' cupiscibiles aīe cor' ptes sciebat esse corruptas. Itā g' vnū quēq; nrm neq'tie spirituales versuta malignitate ptemptat: illis pcpue affectib' aīe insidiosos laqos pstruētes: qb' eā senserūt egrotare: vt (x̄bi grā) cū viderit rōnabiles aīe nre ptes esse viciatas: illo nos ordie decipere moliant: q achab regē ab illis syz' deceptū scriptura cōmemorat: q dixerūt: Sci mus quonā reges israel misericordes sunt: ponam' itaq; saccos in lūbis nostris: et egrediamur ad regē israel et dicemus: Seru' tu' benadab dicit: vniūficet aīa mea. Quib' ille nō vera pietate s' vana misericōdie laude: Si adhuc inq't vinit: frat' me' est. Et h' exēplo etiā nos rōnabilis ill' pte erroris deceptos: inde incurrere offensaz dei faciāt: vñ psecutus

λογί/
χορ
θύαρ/
χορ
επιθυ/
μητι/
χορ

Itūc. 24

3. Re. 20

De mortificatione

- ros merced ē ac recepturos nos pietatē
p̄mia credebam⁹: fili⁹ nobis etiā iore
patiōe dicat: Quia dimisisti virū dī/
gnū morte de manu tua: erit aīa tua p
anima eius: ⁊ populus tuus pro po/
pulo ei⁹. Siue cū imū d⁹ spiritus dicit:
Ibidē. 22. Egrediar ⁊ ero spūs mēdax i ore oīm
p̄phetar ei⁹: p rōnabilē pculdubio af/
fectū quē letalib⁹ aptū nozat insidijs:
laqum deceptōis ac mortē intēdens.
Sic etiā herodē p irascibilē aīe portlo/
nē: ad illā tātoꝝ īfontiū necē callidī/
simus hostis īpegit: eo q̄ istā p̄pensius
in eo nozat eē viciatā. Qd etiā de dño
nro idē spūs opinat⁹: cū his est tribus
aīe affectib⁹ tēptasset: in q̄b⁹ oē hoīm
gen⁹ nouerat captiuari: nihil tū tā ver/
fuitis. p̄fecit īsidijs. Iā p̄cipitabilem
mētis ei⁹ aggressus ē p̄tē dicēs: Dic vt
matth. 4. lapides isti panes fiāt. irascibilē cū eū
ad expetēdū p̄ntis seclī potestātē et re/
gna mūdi hui⁹ īstigare conat⁹ ē: rōna/
bilē cū ait: Si fili⁹ dei es mitte te deor/
Ibidem. suz. In hūis secirco nihil ei⁹ p̄fecit illu/
sio: q̄ nihil scōm p̄iecturā suā: quā fal/
sa opinatiōe p̄ceperat: repperit i eo eē
viciatū. Et etiā nulla ps aīe eius: ini/
mici īsidijs at̄tēptata p̄sensit. Ecce eū
Job. 14. inq̄t venit p̄nceps mundi hui⁹: ⁊ in
me inueniet nihil.

**Interrogatio an vtili deside/
rio maioris silētij retrahemur
ad patriam: Caplm XVIII.**

Erman⁹. Inter cetera illusionū
s errorūq̄ nroꝝ genera: q̄ nos
ad desiderū patrie nre: sic bti/
tudo tua sollertī mētis p̄sperit īruitu:
vana spiritaliū cōmodoz pollicitatio/
ne flāmauerāt: etiā h vel marīa existit
cā: q̄ interdū a frībus frequētati: īngi/
secreto ac dīuturno silentio: fm deside/
riū nrm neq̄q̄ possum⁹ inherere. p̄der
qd necesse ē cursū atq̄ mēsurā q̄tidia/
ne p̄tinētie quā p castigationē corpis i
diruptā p̄petuo cupim⁹ retētare: non/
nullis frībus sup̄ueniētib⁹ intercidi.
Qd sine dubio nullaten⁹ in nra puin/
cia credim⁹ enēturū: in q̄ aut nullū aut

certe rarissimū. p̄fessionis hui⁹ virū
inuenire possibile est.

**Resposio de illusione diabo/
lica q̄ vastioris solitudinis re/
q̄m repromittat: Ca. XIX.**

Brahā. Irrationabilis atq̄ in
a cōsiderate districtiōis: imo po/
tī⁹ sūmū teporis īdiciū ē: neq̄q̄

ab hoīb⁹ frequētari. Qui em̄ i hac quā
arripuit via nīmū tardis passib⁹ gra/
diē: ac fm antertoz ē hoīm cōuersat⁹:
equū est vt ad eum nō dicā scōꝝ: sed
ne hoīm qdēvllus adueniat. Hos autē
si vera atq̄ p̄fecta dñi nostri dilectiōe

1. Job. 4.

flagratis: ⁊ dñi q̄ vtiq̄ charitas est ple/
no spūs feruore sectamini: ad quelibet
loca inaccessibleia fugerit: necesse ē ea
ab hoīb⁹ frequētari: q̄to q̄ vos p̄piores
deo amoris dīuini ardor effecerit: tāto
ad vos maior scōꝝ fratꝝ p̄fluet multi

matth. 5.

tudo. Iā o em̄ p̄dō: fm īnīaz dñi: ciuitas
abscōdi supra montē posita. q̄ diligē/
tes me inq̄t dñs glorificabo: ⁊ q̄ me cō/
tēnunt erunt ignobiles. Verū tñ nosse
deberis hāc esse ībulissimā diaboli cal/
liditatē: hāc occultissimā foneā: in quā
miserabiles ⁊ incautos q̄sq̄ p̄cipitat:

1. Reg. 2.

vt duz eis maiora p̄mittit: necessaria
q̄tidiani fruct⁹ emolumēta s̄bripiat: ab/
struosiores scz ⁊ vastiores solitudines
expeti debere p̄suadēs: easq̄ velut mir/
amenitatib⁹ cōsitas in eoꝝ corde: p̄n/
gens: ignota etiā quedā ⁊ q̄ penit⁹ nō

sunt loca velut cognita ac p̄pata: nre q̄
potestati iam dedita: ⁊ absq̄ vlla diffi/
cultate possidēda cōfingit. Moies q̄q̄
regionis illi⁹ tractabiles: ⁊ ad viā salu/
tis seq̄ces esse mentis: vt dum illic vbe/
riores fruct⁹ aīe pollicet⁹: p̄ntia lucra

fraudent⁹ auertat. Iā cū vnusq̄sq̄
hac vana spe a senioꝝ salutari cōtuber/
nio separat⁹: atq̄ omībus que sibi met
frustra in suo corde depinxerat fuerit
destitutus: velut de profundissimo so/
pore cōsurgēs: nihil ex his q̄ somniaue/
rat exp̄gefactus inueniet. Itaq̄ eū dia/
bolus maiorib⁹ vite hui⁹ necessitatib⁹

⁊ īextricabilib⁹ laq̄is īretitū: ne resplē

Colla. XXIII. abbatís Abraam

rare quid? ad h̄ q̄ sibi ip̄e p̄miserat ali/
qñ pmitter: cūq; nō iā illis q̄s añ vita/
uerat rarj ac spiritalib⁹ fratꝝ visitatio/
nib⁹: s̄ q̄tidianis seculariū ī cursib⁹ ob/
ligatū: ne ad mediocrē q̄dē anacho/
reseos q̄tem ac disciplinā vnq̄ redire
patietur.

¶ vtilis sit remissio in aduē
tu fratrum: **Caplm XX.**

Ala q̄ remissiois atq; hūanita
tis ītercapedo gratissima: q̄ nō
nūq̄ p̄ aduētū fratꝝ īternuere
p̄sunt: lꝫ molesta nobis ac fugiēda vi/
deat: tñ q̄ sit vtilis ac salubris tā cor/
pori q̄ spiritui nro: p̄ncipaliē attē/
dite. Sepe accidit nō dicā nonicijs ⁊ ī/
firmis: s̄ etiā expientissimis atq; p̄fectis:
vt nisi mētis eoz directio atq; cēsurā:
q̄busdā mollita fuerit vicissitudinū la/
xamētis: aut in teporē spūs: aut certe ī/
p̄ncipiosaz corporis valitudinē collabaf.
Et īcirco a prudētib⁹ atq; p̄fectis: euz
intercesserit etiā fratꝝ crebra visitatio:
nō solū tolerāda patiēter: s̄ etiā grātā/
ter ē amplectēda: p̄mū q̄ puocat nos
quidā sp̄ solitudinis desiderare secreta:
nā q̄dāmō cursuz nrm dū interpolare
credit: īfatigabilē iugēq; p̄seruat: q̄ si
nullo īterdū obice tardaret: vsq; ad fi/
nē p̄tendere īdefessa p̄tinacitate nō pos/
set: Deinde q̄ necessitatē reficiēdi cor/
puscū cū fructu hūanitatē īdulget: ma/
iora nobis p̄feret lucra: cū iocūdisimo
corporis laxamēto: q̄ illa sunt q̄ p̄ absti/
nētis fatigationē fuerāt acq̄rēda. Sup
qua re aptissimā cōparationē antiqua
narratiōe vulgatā: breuiter indicabo.

**Quomodo euangelista ioan
nes vtilitatē remissionis ostē
disse dicatur: Caplm XXI.**

Ertur beissim⁹ euangelista Joā/
nes cū p̄dicē manib⁹ mollit de/
mulceret: qñ dā ad se hitū vena/
torio veniētē sbito p̄sperisse. Qui mira/
tus q̄ vir tāte opiniōis ac fame ad taz/
pua ⁊ hūilia se oblectamēta s̄mitteret:
Tu ne es ī q̄t ille Joānes: cui⁹ fama l/
signis atq; celebritia: me q̄q; sūmo de/
siderio tue agnitiois illerit? Cur q̄ ob/
lectamēti: tā vilib⁹ occupari? Cui beis
Johes. Quid ē qd manu tua gestas?
Et ille: Arc⁹ ī q̄t. Et cur aut nō eū ten/
sum vbicq; sp̄ circūfers? Cui ille r̄ndit:
Nō oportet: ne iugi curuamēte rigoris
fortitudo laxata mollescat atq; depe/
reat: ⁊ cū oportuerit vt fortiora ī ali/
quā ferā spicula dirigan⁹: rigorē p̄ ni/
mītatē p̄tinue ītensiois amissio: violē/
tior ict⁹ nō possit emitti. Nec nri ī q̄t
beis iohes animi te offendat o iuuenis
tā pua h̄ breuisq; laxatio: q̄ nisi remis/
sioē qdā rigorē ītensiois sue īterdū re/
leuet ac relaxet: īremisso vlgore len/
tescēs: x̄tuti spūs cū necessitas possit:
obsecundare non poterit.

**Interrogatio qualiter intel
ligendū sit quod in euāgelio
dicitur: Iugum meū suauē ⁊
onus meū leue est: L. XXII.**

Erman⁹. Qm̄ nobis illusionuz
g cūctaz remedia p̄tulisti: ⁊ dia/
bolice q̄b⁹ q̄tlebamur īfidiē: p̄
doctrinā tuā dño donāte detecte sunt:
h̄ q̄q; nobis s̄līter p̄camur edisseri: qd
īn euāgelio dī: Iugū meū suauē ⁊ on⁹
meū leue ē. Satis em̄ p̄phetice illi sn̄e
videt aduersuz: q̄ dī: P̄ropt̄ x̄ba la/
bioꝝ tuoz: ego custodiui vias duras.
Quippe cū etiā aplis dicat: Dēs q̄ vo/
lūt pie viuere ī christo: p̄secutionē pati/
ent. Quicqd̄ aut̄ dux ⁊ p̄secutiōib⁹ ē
refertum: nec leue potest esse nec suauē.

**Responsio cum expositione
sententie: Caplm XXIII.**

Brahā. Acrissimā dñi ac salua
a toris nri esse sn̄am: expiētie ip̄/
sius facili p̄babit⁹ documēto:
si p̄fectiois viā legitime: ⁊ sm̄ volūta/
tē christi fuerim⁹ aggressi: ⁊ mortificā/
tes oīa desideria nra: ac volūtares no/
rias abscedētes: nō solū nihil residere
nobis de mūdi hui⁹ īstātia fuerim⁹:
p̄ quā vtiq; cū libitū fuerit vastā di nos
ac dilacerā di potestātē īnimitē īueniet:
s̄ etiā nri ipsi⁹ nō esse nos dños senseri/
mus: illud apli cū ī x̄tate cōplētes:

De mortificatione.

Gal. 2. Alio autē iā n̄ ego voluit h̄o i me christo. Quid em̄ graue poterit esse: qđ dux ei qđ iugū christi tota mēte suscepit: qđ vera hūilitate fundat? sp̄s ad dñi respiciēs passiōes: in oib? qđ sibi fuerit irrogate letas iurijs dicēs. Prop̄ qđ p̄laceo mihi i infirmitatib? in cōfilijs: in necessitatib? in p̄secutiōib? i angustijs p̄ christo: cū em̄ infirmior tūc fortior sum et potēs. Quo inquā familiar? rei cruciabit dāno: qđ p̄fecta nuditate gliosus volūtariē p̄ christo offerēs: vniuersas hui? mūdi respuat facitates: oēs qđ ei cōcupiscētias generalit̄ arbitrat̄ vt sterora: vt christi lucrifaciat: euāgelici illi? p̄cepti meditatiōe p̄tina: cūctoz dispēdioz est? despiciēs et excludēs. Quid em̄ p̄dest hōi si vniūsu? mūdu? lucret? **Ibidem.** aīe x̄o sue detrimētū patiat? Aut quā dabit hō cōmutatiōē p̄ aīa sua? Sup̄ cui? rei p̄uatōe tristabit? qđ oīa que ab alijs auferri p̄nt: sua nō esse cognoscit: illud iuncta x̄ute p̄clainās: Hūil itū lūm? in hūc mūdu? haud dubiū qz nec auferre qđ possum? Cui? autē iople ne cessitate: ei? supabit fortitudo: qđ p̄rā i via: es i zona: vestē i rpa h̄re n̄ nouit: s̄ cū aplo gl̄at i ieiunijs mltis: in fame et siti: i frigore et nuditate: Quis labor: qđ ve tā arduū senioris p̄ceptū: tranquillatē pector? ei? poterit p̄turbare: qui nullā h̄ns p̄p̄iā volūtate: oib? qđ sibi fuerit impata: nō solū patiēter sed etiā grātiter occurrit: n̄tqz saluatoris exēplo: si qrit suā: s̄ p̄is facere volūtatē: dicēs et ipe ad p̄em suū: Verū tū nō sic ego volo s̄ sicut tu? Quib? etiā iurijs: qđ p̄secutiōe terrebit? imo qđ ei nō etiā iocundū pōt esse suppliciu? qui in oib? plagis cū aplis sp̄ exultās: optat vt dign? habeat p̄ noīe christi p̄tume liāz pati?

Act. 5. Cur amarū iugū et graue on? dñi sentiatur: **Ca. XXIII.** T aut nobis p̄trario iugū ch̄i: v̄ st nō leue nec suaue videat? cōtūacie nostre ē iusti? ascribendum: qui diffidētis atqz incredulitate

delecti: contra illius imperiū imo con/ **matth. 19**
siliū: qui ait: Si vis perfectus esse v̄ a
de et vende omnia siue dimitte omnia
tua: et veni sequere me: iēpta puerisita/
te pugnemus: terrenaz scz facultatum
materijs retentis: quarū cum neribus
animā nostruz diabolus teneat illiga/
tum: quid superest nisi vt euz voluerit
nos a sp̄ritualib? gaudijs separare: ea/
rundem immutacione ac p̄uatiōe me/
stificet: id versutis fraudib? elaborās:
vt cum iugi illius suauitas et oneris le/
uitas: viciose concupiscentie prauitate
nobis fuerit aggrauata: ipsius faculta/
tis atqz substantie: quam nobis pro re/
quie ac solatio reservamus: vinculis ir/
retitos: seculariū curarum flagris sem/
p̄ excruciet: ex nobis metip̄is quo dila/
ceremur sculpens. Funiculis nāqz pec/
catorum suorum vnusquisqz constrin/
gitur: audiēs per p̄phetam: Ecce om/
nes vos accendentes ignē: accincti flā/
mis: ambulate in lumine ignis vestri: et
in flammis quas succēdistis. Per hec
si quidem (vt salomō testis est) vnus/
quisqz per que peccauerit et punietur.
Ipse enim nobis tormento sunt: quib?
vitiūtur voluptates: et oblectamēta hu/
ius carnis atqz delicie carnicum vice
in suuz retoz quēt auctoꝝ: quia neces/
se est eū qui facultatibus p̄stiniis op̄/
busqz suffultus est: nec integrā humilita/
tatem cordis: nec mortificationez ple/
nam noxiarum suscipere voluntatum.
His aut virtutum patrocinantibus in/
strumentis: omnes vite presentis angus/
tie: et cuncta que inimicus potest infer/
re dispendia: non modo patientissime:
verumetiam iocundissime sustinentur:
quibus rursū exulantibus elatio taz
perniciosa succrescit: vt etiāz leuissima
contumelia mortiferis impatientie icri/
bus vulneremur: dicaturqz nobis per
Iheremiam p̄phetam: Et nunc quid **Iher. 2.**
tibi vis in via egypti: vt bibas aquam
turbidam: Et nunc quid vis tibi cū
via assyrioz: vt bibas aquā fluminis?
Arguet te malicia tua: et aūsto tua iere/
pabit te: Scito et vide qz malū et auia? **Ibidem.**

Colla. XXIII. abbatís Abraam

rum est reliſſe te dominum deum tuum: et non eſſe timores mei apud te dicat dñs. Quid ſi iugi dñici mirifica ſuaui-
tas amara videtur et ſentiſ: qd eſt niſi qz
eā auerſiōis nr̄e amaritudo corrūpit?
Qd diuini oneris tā iocunda leuitas in-
grauēſcit: qd eſt niſi qz eū a q̄ ſuſtineba-
mur: p̄tūaci p̄ſumptiōe p̄tenuim⁹: q̄p-
pe cū euidētē idipſm ſcriptura teſtetur
dicēs: Nā ſi ambularēt ſemitas rectas:
iueniſſent vtriqz ſemitas iuſticie leues?
Nos in quā nō eſſe manifeſtū eſt: q̄ ſe-
mitas dñi rectas ac leues: prauis duris
qz deſiderioz exaſperam⁹ cautib⁹: qui
viā regiā apoſtolicis ac p̄phetiſ ſilici-
bus cōmunitā: ſet dñm qz oīem atqz ip-
ſi dñi veſtigijs cōplanatā: amētiffime
deſerentes: deuia qz ac dumoſa ſecta/
mur: et p̄ſtūz oblectaminū illecebris
obcecatis: p̄ obſcuros ipeditoſqz vitioz
ſentib⁹ calles: laceratis crurib⁹: et diru-
pta illa nuptiali veſte reptamus: non
mō acutiſſimus vepriū aculeis p̄figēdi:
ſed etiā virulentoz ſerpētūz vel ſcorpio-
num illic latitantiū ictibus vulnerādi.
Tribuli eſt et laquei in vijs prauis: q̄
aut timet dñm abſtinebit ab eis. De tali-
bus et alibi dñs p̄ p̄phetā: Oblitus eſt
meci in q̄t pplus meus: fruſtra libātes et
ipingentes in vijs ſuis: in ſemitis ſecu-
li: vt ambularēt p̄ eas in itinere nō tri-
to. Alie eſt (ſm ſententiā ſalomōis) ni-
hil operantiū ſtrate ſunt ſpinis: fortiū
vero trite ſunt: et ita ab itinere regio de-
uiantes: ad illā metropolim ciuitatez:
vbi nr̄ curſus indeclinabiliter ſp̄ debet
eſſe directus: nō poterūt puenire. Qd
etiā Eccleſiaſtes ſignificat exp̄ſſit: La-
bor in q̄dens ſtultoz affliget eos q̄ non
cognouerūt ire in ciuitatē: illā ſc̄z hie-
ruſalem celeſtem q̄ eſt mater oīem nr̄m.

**Quid vtilitatis conferat tē-
ptationū incurſio: La. XXV.**

Alis aut in veritate huius mū-
do renūciās: ſup ſe tulerit iugū
chriſti: et didicerit ab eo q̄tidia/
nis iniuriarū exercitijs eruditus: qz mi-
mat. 11. tis eſt et hūilis corde: in cūctis tempta-

tionibus manebit ſp̄ immobilis: orat. 11. Roma. 8.
li cooperabūſ in bonū. Verba eſt dei
ſm abdiā p̄phetā bona ſunt cū eo q̄ re-
cte gradit. Et itez: Quia recte vie dñi
et iuſti incedūt in eis: p̄uaticatores dñi
corruēt in eis. Maiora ſḡ nobis p̄ col-
luctationē tēptationū laudis cōmilit p̄-
mia: benigna erga nos gr̄a ſaluatoris:
q̄ ſi omnē a nobis neceſſitatē certami-
nis abſtuliffet. Etenim ſublimior p̄ſtan-
tiorisqz virtutis eſt p̄ſecutiōib⁹ erūniſ:
qz vallatū: manere ſp̄ immobilē: et adū-
ſum ſe ſeniētib⁹ cūctis: certū de p̄ſidio
dei atqz itrepidū p̄durare: hūanifqz i-
cuſib⁹ velut armis inuicte virtutis ac-
cinctū: glorioſiſſime de ipatentia triū-
phare: et acq̄rere q̄dammō de infirmita-
te virtutē: qz dñs i infirmitate p̄ficiſ. 2. cor. 12.
Ecce eſt dedi te in q̄t dñs in colūā ſer-
reā: et in mūz creū ſup oīem terrā: regi-
bus iuda: p̄ncipib⁹ et ſacerdotib⁹ ei⁹ et
oīi pp̄lo terre: et bellabūt aduerſuz te:
et nō p̄ualebūt: qz ego tecū ſuz vt ernā
te dic dñs. Ergo ſm verā dñi traditio-
nem: via regia ſuauiſ ac leuiſ eſt: licet
dura et aſpera ſentiat. Pie eſt ac fide-
liter ſuiētes cū tulerint iugū dñi ſup ſe
et didicerint ab eo qz mitis eſt et hūilis
corde: tā q̄dāmō terrenarū paſſionū de-
ponētes ſarcinā: nō laborē ſed req̄z aīa
b⁹ ſuis dñō p̄ſtante reperit: ſicut p̄ hie-
remiā p̄phetā reſtat⁹ e dicēs: State ſu-
per vias et videte: et it̄rogate de ſemi-
tis antiq̄s: q̄ ſit via bona et ambulate i
ea: et iuenietis refrigeriū aīab⁹ v̄iſ. Fi-
ent nāqz eis cōtinuo praua in directuz
et aſpera in vias planas. et gūſtātes vi-
debūt q̄niā ſuauiſ eſt: dñs audientesqz
chriſtū in euāgelio p̄clamātē: Venite
ad me oēs q̄ laboratis et onerati eſtis:
et ego reficiā vos: depoſitis p̄d̄erib⁹
vitioz: ea q̄ ſequunt̄ intelligent: qz iugum
meum ſuaue eſt et onus meum le-
ue. Habet ergo refrigeriū via domi-
ni ſi ſm legē ipſi teneat. Sz nos ſum⁹
q̄ dolores nobis atqz tormēta: turbu-
lentis diſtētiōib⁹ p̄curam⁹: dū malum⁹
vias ſeculi hui⁹ prauas atqz p̄uerſas:
etiā cū ſūmo diſcrimē ac difficultate ſe-

Hiere. 18

mat. 11.

Eccl. 10.

Hiere. 6.

Esa. 40.

Ps. 33.

mat. 11.

De mortificatione.

etari. Cū hō b mō graue nobis ac duꝝ
iugū dñi fecerimus: blasphemō iā spū:
vel de ipsius iugū: vel de christi q̄ illud
imponit duricia atq; asperitate causa/
mur: fm̄ illud: Insuperbia viri corrūpit
vias eius. Deū autē causat cor de suo.
Et fm̄ Aggei pphetā: cū dixerimus:
Quia via dñi nō dirigit: cōgrue respō/
des nobis a domino: Iñ quid via mea
nō dirigit? Nonne magis vie vꝛe sunt
pꝛaue? Et reuera si comparē volueris
splendētē virginittatis florē: ⁊ suauē
olentē castimonie puritatē: terris ac fe/
ridis libidinū volutabꝛis: quietē secu/
ritatēq; monachoz: periculis ⁊ crimi/
nis quibꝫ mūdi huiꝫ homines implicā/
tur: paupꝛtatis nostre requiē: edacibus
diuitum tristitijs ac putgilibus curis:
quibus nō absq; summo vite periculo
diebꝫ ac noctibꝫ cōsumunt: suauissimū
iugū christi onusq; leuissimū facillime
comprobabis.

**Quēadmodū pfecte abrenū/
ciantibꝫ centuplū in hoc mū/
do repromittat: La. XXVI.**

Roīde etiā illa retributio pꝛe/
p miorū: qua pfecte renūciātibꝫ
in hac vita centuplū dñs repro/
miserit: dicens: Et oīs q̄ reliquerit domū
vel fratres aut sorores: aut patrē: aut
matrē: aut vꝛorē: aut filios: aut agros
ppter nomē meū: centuplū accipiet in
pꝛesenti: ⁊ vitā eternā possidebit. recte
atq; verissime eodē sensu absq; vlla fi/
dei pꝛiurbatiōe suscipiē. Multi enī oc/
casiōē huiꝫ sentētie nacti crasso intel/
lectu: hec i illo mille annoꝝ tꝛe carna/
liter sanctis restituēda confirmāt: cum
vitiq; illud seculū qd̄ post resurrectiōē
futurū dicūt: pꝛsens intelligi non posse
fateant. Multo q̄ credibiliꝫ: multo q;
manifestiꝫ est enī q̄ aliqd̄ seculariū vel
affectuū: vel bonoz christo suadēte cō/
tēpserit: a frībꝫ atq; cōsortibꝫ ppositi
sui q̄ ci spiritali glutino colligāt: cētū/
plo gratioꝝ etiā i hac vita recipe char/
ritatē. Hāc si q̄dez quā int̄ parētes ac
filios atq; germanos: cōiuges vl̄ ppꝛi/
quos: sine societate copule sue ⁊ sangui/
tatis necessitudo cōiūgit: satis breuiem
esse cōstat ac fragilē. Deniq; etiā boni
ac pii cū adoleuerint filij: a parētū do/
mibꝫ nōnunq; ac substantijs excludūt:
cōmunio quoq; cōsortij cōiugalīs int̄/
dū etiā honesta causa interueniēte ob/
uellit: fratꝛū dirimit charitatē cōten/
tiosa diuisio. Monachi soli ppetue cō/
iunctiōis retinēt vnitatē: atq; indiscre/
te possidēt vniūsa: q̄ oīa sua eē q̄ fratꝛ:
oīa fratꝛū credūt esse q̄ sua sunt. Si q̄
istis diebus quibꝫ carnalis copulatur
affectio: dilectiōis nꝛe grā cōferat: p/
fecto centuplo hec dulciōꝝ atq; subli/
mior est. Recipiet sane etiā de cōtinē/
tia cōiugali maior centuplo suauitas:
ab illa q̄ eis inimicē p cōmixtiōē sexū
pꝛebat. Pro leticia quoq; illa quam
in vniꝫ agri ac domꝫ possidēde q̄s ha/
buit: centuplo maiore diuitiaz gaudio
pꝛuef: qui in adoptionē trāsienis filio/
rū dei: vniūsa q̄ eterni sunt patris vt
ppꝛia possidebit: ⁊ affectu atq; virtu/
te ad imitationē veri illiꝫ filij pꝛelama/
bit: Oīa q̄ habet pater mea sunt: nec iā
cū vlla penali distētiōis ac sollicitudi/
nis cura: s̄ securꝫ ac letis velut in pro/
pꝛijs vbiq; succedit: audiēs quotidie
libimet ab apostolo predicari: Oīa enī
vꝛa sunt: siue mūdiꝫ: siue pꝛiā: siue fu/
tura. ⁊ a salomōe: Fidelis viri totꝫ mū/
dus diuitiaz est. Habes q̄ istā cētuplū
retributionē: in magnitudine meriti: ⁊
in discretiōe tā incōpabilis qualitatis
expꝛssa. Neq; enī si pꝛeris aut ferri: aut
vilioris cutisq; metalli certo pōdere:
tantū dē pōderis: sed auri q̄spiā reddi/
disset: nō etiā ampliꝫ cētuplū resti/
tuisse videret: ita cū p cōtemptu vo/
luptatū atq; affectuū terrenoz: spirita/
le gaudiū ⁊ pꝛiosissime charitatis iocū/
ditas repꝛesat: etiā si ipse sit numerus:
centuplo tñ hec maior atq; pꝛclarior ē.
Et vt hoc euidentꝫ crebra repetitione
reddat: vꝛorē antea in passiōe fragi/
lis desiderij possidebā: hāc candē i ho/
nore sanctificatiōis ⁊ vera christi dile/
ctiōe possideo. Una est mulier: sed cen/
tuplū creuit meritū charitatis. Si autē
⁊ pꝛe ⁊ furoris pꝛiurbatiōe: ingē ant

3ecch.18

Joh.16

1. Cor.13

Mat.19.

Collatio. XXIII. abbatis Abraam

mi lenitatē: p sollicitudinis ac disten-
tionis angore: securitatis quietē: p in-
fructuosa seculi huius penaliq tristitia:
salutaris tristitie fructū: p vanitate le-
ticie tpalis: gaudij spiritualis appēderē
vbertatē: retributionē in horū affectuū
cōmutatiōe centuplam pvidebis. Et si
vniuscuiusq vitij breui ac lubrice vo-
luptati ptrarariū virtutū merita cōse-
rant: centuplū esse meliora multiplicā-
ta locū ditas approbabit. Centenariū
enī numerus de sinistra trāsferē i dexte-
rā: et licet eādē in supputatiōe digito: ū
figurā tenere videat: nimirū tñ quātū-
tatis magnitudine superescit: fiet enī
vt q hedi formā gerere videbamur in
lena: omīs meritū trāslati cōsequamur
ad dexterā. Hūc ad quātitatē eaz rex
quas p cōtemptu mūdialiū cōmodoz
nobis in h seculo christi restituit: trāse-
amus: p̄cipue fm eu āgeliū Marci ita
dicētis: Nemo est q reliquit domū aut
fratres: aut sorores: aut matrē: aut fili-
os: aut agros ppter me et ppter euāge-
liū: qui nō accipiet centies tñ nunc in
tpe hoc: domos: fratres et sorores: et ma-
tres et filios: et agros cū psecutiōib: et
in seculo futuro vitā eternā. Centuplā
nāq fratru parentū ve recipiet quātū-
tatē: quisq patris vniū vel matris seu
filij p christi noīe charitate ptemptra:
i omniū q ch: isto deseruiūt dilectionē
sincerissimā transit: p vno scz tot iue-
niens patres fratresq seruētiore ac p-
stātioze sibi affectiōe deuinctos. Mul-
tiplicata etiā domoz atq agroz pos-
sessione ditabit: quisq vna domo pro
christi dilectiōe relecta: innumera mo-
nasterioz habitacula tanq p̄pria pos-
sidebit: in quacūq orbis pte velut in
sue domo iure succedēs. Quō enī non
centuplū: et si dñi nri snie supadijci ali-
qd fas est: plus q centuplū recipit: qui
decē vel vlginti seruoꝝ mīsteria infida
et coacticia derelinquēs: tot ingenioꝝ
ac nobiliū spōtanco fulcis obsequio?
Qd ita esse etiā vris expimentis pro-
bare potuistis: q singulis patrib: ma-
tribusq ac domibus derelictis: quāli-
bet mūdī partē fueritis ingressi: patres

matres fratresq innumeros: domos
quoq et agros seruosq fidelissimos:
absq vllō sollicitudinis labore cōqui-
ritis: q vos vt p̄ptos dños summis
suscipiūt amplectunt fouēt venerant
officijs. Sed hoc inq sancti ministerio
merito ac fiducialit pfruent: qui p̄us
in seruitutem fraternitatis semetip̄os
suaq oīa volūtaria deuotiōe subdide-
rint. Recipiet enī fm sententiā dñi li-
bere: id qd ipi alijs dependerūt. Quis-
q aut hec hūilitate sincera confortib:
suis ante nō detulerit: quō deferri sibi
ab alijs patiēter admittit: cū grauari se
eoz obsequijs itelligat potius q foueri:
q accipe mauult fratz q deferre famu-
latū? Nec tñ oīa nō cū remissa securita-
te: nec cū inerti oblectatiōe p̄cipiet: sed
fm verbū dñi cū psecutiōib: id est cū
p̄suris seculi huius: ac summis angori-
bus passionū: qz sicut ille sapiētissim?
cōtestat: Qui suauis et sine dolore ē: i
egestate erit. Regnū etenī celoz nō de-
sides: nō remissi: nō delicati: nō teneri:
sed violenti diripiūt. Qui q hi violē-
ti sunt? Nempe illi q nō alijs sed volū-
tatibus suis p̄clarā inferūt violentiā:
qui direptiōe laudabili omni se p̄sen-
tiū rerū voluptate fraudātes: voce do-
minica egregij direptores p̄nūclant:
et per huiusmodi rapinā regnū celoz
violēter inuadūt. Regnū enī celozum
(fm sententiā dñi) vim patit: et violēti
diripiūt illud. Isti p̄fecto sunt lauda-
biles violēti: qui vim faciūt pditioni
sue. Homo enī: vt scriptū est: in dolori-
bus laborat sibi: et vim facit pditioni
sue. Perditio nostra est oblectatio vi-
te p̄sentis: et vt exp̄ssi dicam: executio
desiderioꝝ voluntatūq nostrarū: qz
si qd ab aīa sua subtraxerit ac mortifi-
cauerit: gloriosam p̄fecto et vtilē pdi-
tioni sue vim facit: abnegās dñat et
iucū dissimas volūtates: quas p̄ p̄phe-
tam sermo diuinus frequēter incusat:
dicens: Quia i dieb: ieiunij vestri in-
uenit volūtas v̄sa. Et iterū: Si auer-
teris a sabbato pedē tuū: facere volū-
tatē tuā in die sancto meo: et glorifica-
ueris eum dñi nō facis vias tuas: et nō

Mar. 10.

Proph. 21

Mat. 11.

Esa. 58.

De mortificatione.

inuenit voluntas tua vt loquaris ser/
monē. Cui etiā quāta beatitudo pro/
mittat: cōfestim pphā subiūgit: Tūc
inquiens delectaberis sup dñm: ⁊ su/
stollā te sup altitudinē terre: ⁊ cibabo
te hereditate iacob patris tui: os enī
dñi locutum est. Et idcirco dñs noster
atq; saluator vt nobis amputandā
volūtati nostrā formā traderet: Itē
Joh. 6. veni inq̃t facere volūtate meā: sed vo/
luntatē eius q̃ misit me. Et iterū: Non
Mat. 26. sicut ego volo: sed sicut tu. Quā virtu/
tem illi specialiter exerceat: q̃ in cenō/
bijs cōmorātes: seniores regunt impe/
rios: qui nihil oīno arbitrio suo agunt:
sed volūtates eorū ex voluntate pendet
abbatis. Postremo vt iam disputati/
onis huius sermo claudat: nōne obse/
cro etiā in hoc centuplā gratiā euidentē/
tissime q̃ fideliter christo deseruiūt cō/
sequunt: dum p nomīe eius a summis
principib; honorant: ac licz ipsi hūa/
nā gloriā nō requirāt: venerabiles tñ
etiā in psecutionū angustijs iudicibus
cūctis ac potestatib; sunt: quoz vili/
tas etiā mediocribus forsitan despica/
bilis esse potuisset: vel pro obscuritate
nataliū: vel p cōditione seruilis: si i se/
culari cōuersatione mansissent? Pro
christi aut militis nemo status calum/
niā cōmouere: nemo obscuritatē gene/
ris audebit opponere: quin poti⁹ illis
spīs vilissime cōditionis opprobrijs q̃/
bus cōfundi ⁊ dehonestari ceteri solēt
xpī famuli gloriose nobilitant. Qd
euidētius in abbate Joanne: q̃ in illa
eremo que lyco oppido adiacet cōmo/
rat: possum⁹ approbare. Qui pobsen/
ris maiorib; natus: ita p christi noīe
vniuerso pene hūano generi admirabi/
lis factus est: vt eū ipsi quoq; rerū pre/
sentiū dñi: qui mūdi hui⁹ atq; imperij
gubernacula retinētes: etiā potētibus
cūctis regib; terrore sunt: velut do/
minū venerationē ⁊ oracula eius de tam
longinquis regiōibus expetētes: impe/
rij sui apicem ⁊ statū salutis: bellozūq;
puentus illius orationibus meritisq;
cōmittant. Talis beatus Abzā de il/
lusionis nostre vel origine vel mede/

la disputatione differunt: atq; oculis
quodāmodo nostrz cogitationū quas
diabol⁹ auctor ingesserat: ppalauit in/
sidias: nosq; ad desiderij vere mortifi/
cationis accēdit: quo etiā multos licz
incompro hec omnia sermone digesta
sint: credimus inflāmandos. Itā licz
summoz patrū flagrantissimos sensus
tepida eloquij nostri fauilla cōtererit:
plurimozū tamē algorem: qui remotis
verbozū cineribus viuacitatem laten/
tium sensuum suscitare voluerint: cale/
faciendū putam⁹. Sed ad vos o sancti
fratres: non vtiq; hunc ignem quē do/
minus venit mittere in terram: ⁊ quem
nimis ardere desiderat: ita spiritu pre/
sumptiois elat⁹ emisit: vt q̃si feruētissi/
mū ppositum vestri caloris hui⁹ ad/
iectione succenderē: sed vt vobis ma/
ior apud filios eēt auctoritas: si id qd
ipsi nō mortuo verbozū sono: sed viuo
docetis exēplo: etiā summoz atq; an/
tiquissimoz patrū precepta confir/
ment. Superest vt me periculossima
hactenus tempestate iactatum: nūc ad/
tutissimū silentij portū: spiritalis ora/
tionū vestrarū aura comitef.

Luc. 12.

Collatio abbatis Abzāam
de mortificatione finit.

Expliciūt viginti quattuor
collationes sanctoz patrū
conscripte ab Joanne eremi/
ta qui et Cassian⁹ dicit: Im/
presse Basileę per magistrū
Joannem Amerbach: Anno
domini MD. cccc. lxxxvij.

Deo gratias.

